

BUDAPEST FŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALÁNAK

KÖZLEMÉNYEI.

XVIII.

BUDAPEST FŐVÁROS
HALANDÓSÁGA

AZ 1876-1881-DIKI ÉVEKBEN

ÉS ANNAK OKAI.

IRTA

KÖRÖSI JÓZSEF

A FŐVÁROSI STATISZTIKAI HIVATAL IGAZGATÓJA, A NEMZETKÖZI STATISZTIKAI KONGRESSZUS,
ÁLLANDÓ BIZOTTSÁGÁNAK TAGJA.

BUDAPEST, 1885.

A FŐVÁROS TULAJDONA.

RÁTH MÓR BIZOMÁNYA.

ELŐSZÓ.

Városunk halandósági viszonyainak megfigyelése és feldolgozása a fővárosi statisztikai hivatal működésének jó részét veszi igénybe. Megfigyeléseink eredményeinek a halálozás nagyságára, a halottak korára és a halál-okokra — különösen a fertőző bajokra — vonatkozó része első sorban ugyanis »Heti jelentés«-einkben hétről hétre tétetik közzé. Ezen heti jelentések jelenleg a XII-ik évfolyamban vannak és éppen e sorok sajtó alá bocsátásánál jelenik meg ezen, a főváros egészségügyi állapotát feltűntető tudósításoknak a 600-dik heti száma! Havonként meg »Havi füzetekben« (jelenleg szintén a XII. évfolyamban) részletesebben ismertetjük az elmúlt hónap halandósági viszonyait; azonnal az év zártával pedig ugyanott tartalmasabb évi visszapillantást is teszünk közzé. A halandósági anyagnak tulajdonképeni tudományos feldolgozása azonban külön munkálatoknak van fentartva, melyek a hivatal »Közleményei« címe alatt megjelenő nagyobb monographiák közt foglalnak helyet.

Eredetileg az volt szándékunk, hogy a halandósági viszonyok ismertetésének minden második évben szenteljünk ily kötetet és ebbeli szándékunkat az 1872 — 73-diki évben (l. Közleményeink XI. számát) és az 1874 — 75-diki évben (l. Közleményeink XIV. számát) meg is valósítottuk. A testvér-városoknak időközben bekövetkezett egyesítése folytán azonban hivatalunk hatásköre is megnagyobbodván, de ezzel a munkaerő szaporítása lépést nem tartván, ily körülmények közt nem maradt egyéb hátra, mint hivatalunk munkakörét megszorítani, minek következtében nem sokkal reá egyes munkálatokkal teljesen fel kellett hagynunk, míg másokat szűkebbre kellett vonni. Ez utolsó sors érte a halandósági statisztikát is, melynél — mint ez a jelen munkából is kitetszik —

egyes szempontok feldolgozását, valamint annak gyakoribb és gyorsabb közzétételét fel kellett áldozni. A jelen kötet ennek következtében nem két, hanem hat megfigyelési évre terjed ki.

Törekvésünk oda irányult, hogy úgy az észlelések megindításánál, mint azoknak feldolgozásánál, több oly kérdést is vonjunk megfigyelésünk körébe, mely eddigelé statisztikai feldolgozásnak tárgyát még nem képezte. Egyes városokra vonatkozó statisztikai megfigyelések korlátoltsága mellett azonban bajos az ilyen, nem nagy kiterjedésű területre szorított tapasztalatokból általános következtetéseket levonni. De nem is áhítózunk, hogy újból tört utakon máris végleges és általánosan érvényes eredményekhez jussunk. A nagy és gyakran súlyos teherként reánk nehezedő munkáért, mely pedig az eredmények igénytelen külseje folytán az olvasó által aligha szokott méltányoltatni, nagyon is bőven éreznők magunkat megjutalmazva, ha az csak annyit eredményezne, hogy mások hasonló vizsgálatok megtételét utánczásra — méltónak tekintenék.

Nem hagyhatjuk ez alkalommal említés nélkül azon különleges akadályt, mely ezen könyvnek majd összes fejezetein zavarólag végig húzódik. Észlelési anyagunk ugyanis halottakra vonatkozik. Ezen halottak kor, lakás, vagyonosság, foglalkozás stb. szerinti körülményeit igenis tehetjük észlelésünk tárgyává, de ezekből levont következtetések néha tompák, néha még tévesek is lesznek, ha nem terjedhetünk ki ugyanezen jelenségekre az élők körében is az, ha nem tudjuk, hogy az egyenkorúaknak, az egyenlő foglalkozásúaknak stb. mily nagy tömegből kerültek ki ezen halottak? Oly esetekben már most, a hol az illető osztálybeli élők viszonyainak nemismerése folytán, az észlelendő jelenség fölött itéletet éppen nem mondhatni, ily következtetéseket, bár azok majd minden halandósági statisztikában előfordulnak, inkább el is hagyunk. Ámde a legvonzóbb kérdések egész sorozata tekintetében úgy áll a dolog, hogy a halottak viszonyainak észleléséből, habár nem is egészen pontos és szabatos, de hozzávetőleges következtetések mégis vonhatók. A szerző mármost attól vél tarthatni, hogy ily következtetésekkel szemben a pontosság és a szabatosság hiányát fogják majd szemére vetni. Ámde ez eseteknél, melyek nem csak az elméleti, tudományos szempontból fontosak, de kiváló gyakorlati érdekekkel is bírnak (így pl. a rossz lakás befolyása a járványos betegségek föllépésére, a gyermekek táplálkozási módjának befolyása azok halandóságára stb.), az ilyen túlszigorú bírák azon dilemmával állnak majd szemben, vagy egészen lemondani arról, hogy a népelet e fontos és érdekes mozzana-

taiba bepillantást nyerjenek és így továbbra is sötétben tapogatózni ezer meg ezer embertárs legkomolyabb életkérdései fölött; vagy pedig — miután az efféle viszonyok napfényes megvilágítása egyszerűen lehetetlen — megelégedni azon félhomálylyal, mely e tünetenyekre legalább némi világot derít. Kétségtelen, hogy természeti törvények fogalmazása csakis legpontosabb észlelések alapján és csakis legszabatosabb alakban lehetséges. Azonban — egészen el is tekintvén attól, vajjon a társadalmi élet kollektív tünetei ily exakt természeti törvényeknek alávethek-e? — nekünk mégis helyesnek látszik, ott hol a szabatos észlelés lehetetlensége a működő erő mértékét felismerni nem engedi, beérni azzal, hogy annak legalább irányát és tendenciáját felismerjük.

Végül még főlemlitendő, hogy valamint a megelőző két kiadványnál, úgy a jelennél is, a hivatal szaksegéde Bulla-Bucurka János úr, úgy az anyag ügyes feldolgozása, valamint a táblázatok szerkesztése által magának e munka elkészülése körül érdemeket szerzett.

Budapest, 1884. évi július hó 10-én.

Javitandó hibák.

30. oldal, tábla : »Termész. okokból« — »nő« — 0—1 egészen 4—5 korévig : 1838, 616, 298, 157, 91 helyett javítandó : 1841, 615, 298, 156, 90.
Ezen javítás következtében változik a »Termész. okokból« rovat »együtt« alrovata és az »Összes« rovat »nő« és »együtt« alrovatai.
35. » tábla ; »Erősz. haláloz.« rovat »férfi« alrovatának utolsó sorában (»Főösszeg«) 389 helyett olv. 289.
42. » tábla ; a talpjegyzetben »Ágostai hivallásnak, 1881« — »férfi« és »együtt« alrovataiban : ¹⁾ Ebből törvényt. születés« : 23, 26, 49 helyett olv. 43, 26, 69.
- 83 » tábla ; »Egész naptári esztendő« — »együtt« alrovatának első sorában (»1 hónapig«) : 1011 helyett olv. 1010.
156. » 18. sz. jegyzet ; »Abszolút számok« — »Pneumonia« rovat 3. sorában (2—5 éves) : 876 helyett olv. 776.
292. » jegyzetek ; az ¹⁾ talpjegyzet a 283 old. 35. jegyzetéhez tartozik ; a ²⁾ talpjegyzet pedig egyaránt vonatkozik ezen — 292. — oldal 37 és 38. sz. jegyzeteire.

Tartalomjegyzék.

A. Összhalandóság.

	Oldal
Első fejezet: Az összhalandóság hónapok és napok szerint. Meteorologiai viszonyok.	
1. Halálesetek száma. — Halandósági koefficiens. — Születések és halálesetek egybeállítása. —	
2. Meteorologiai viszonyok.	3
Tábla:	
1. Napi halandóság az 1876-ik évben	11
> 2—6. Ugyanaz 1877, 1878, 1879, 1880. 1881-ről	12—16
> 7. Átnézetes egybeállítása a budapesti hőmérsékleti viszonyoknak, 1876—1881 évekről	17
> 8. Az 1876—1881-ik évi összhalandóság évszakok és hónapok szerint (halvaszülöttek nélkül) kerületenként kimutatva	20

Második fejezet: Az elhaltak személyes viszonyai.

1. Az elhaltak neme. — 2. Az elhaltak korviszonyai. — 3. Az elhaltak hitfelekezete. 4. Az egyes kerületek halandósága.	
	27
Tábla:	
9. Az 1876, évi összes halottak kora, korévek szerint	30
> 10—14. Ugyanaz 1877, 1878, 1879, 1880 és 1881-ről	31—35
> 15. Katholikus vallásu halottak kora, 1876—1881	38
> 16. Ágostai és helvét hitvallásuak kora 1876—1881	39
> 17. Izraelita vallásu halottak kora, 1876—1881	40
> 18. Egyéb és ismeretlen vallásu halottak kora, 1876—1881	41
> 19. Az ápostai helvét és görög n. e. hitvallásu halottak kora, 1878—1881	41

B. Erőszakos halálesetek.

Harmadik fejezet: Erőszakos halál-okok: Öngyilkosságok.	
	49
Tábla:	
20. Öngyilkosok kora, 1876—1881	54
> 21. Az öngyilkosság módja, 1876—1881	54
> 22. Az öngyilkosok foglalkozása 1876—1881	55
Negyedik fejezet: Erőszakos halál-okok: Gyilkosságok és balesetek.	
	56
> 23. Balesetek és gyilkosságok, 1876—1881	58

C. Természetes halálokok.**Ötödik fejezet: Az elhaltak korviszonyai és átlagkora.**

61

Tábla:	24. Az 1876-ik évben (természetes halállal kimúltak kora, a halálozás hónapja szerint).....	66
»	25—29. Ugyanaz 1877, 1878, 1879, 1880 és 1881-ről.....	69—83

D. Hatodik fejezet: A haláltokozó betegségek.

87

Tábla:	30. Természetes halálokok, 1876—1881.....	89
»	31. A halálokok eloszlása az egyes hónapokra és évszakokra, 1876—1877.....	100
»	32. Ugyanaz 1878—1879-ről.....	106
»	33. Ugyanaz 1880—1881-ről.....	112
»	34. Halálokok kerületenként az 1876-ki évben.....	120
»	35—39. Ugyanaz 1877, 1878, 1879, 1880 és 1881-ről.....	122—131
»	40. A halálokok korszerinti kimutatása az 1876. évről.....	134
»	41—45. Ugyanaz 1877, 1878, 1879, 1880 és 1881-ről.....	136—145
»	46. Kimutatás az 1876—1881. évi halottak himlőoltásáról.....	146

E. A vagyonosság befolyása a halandóságra.**Hetedik fejezet: A vagyoni állapot befolyása az élettartamra.**

161

Tábla:	47. Vagyonosság szerinti halálozás az egyes kerületekben.....	162
»	48. Halottak átlagkora vagyonossági fok szerint.....	166

Nyolczadik fejezet: A vagyonosság befolyása a halálokokra és különösen a heveny-fertőző bajok föllépésére.

Tábla:	49. A vagyonosság befolyása a halálokokra, egyes megfigyelési évek szerint 1876—1882., a gyermekek különválasztásával.....	174
»	50. A vagyonosság befolyása a halálokokra.....	180
»	51. Halálokok egész kerületek átlagos vagyonossági foka szerint.....	191
»	52. Vagyonosság befolyása a halálokokra 1876-ban.....	194
»	53—57. Ugyanaz 1877, 1878, 1879, 1880 és 1881-ről.....	195—199
»	58. Fertőző betegségek föllépése vagyonosság szerint, 1876—1881., a nemek megkülönböztetésével.....	200

Kilenczedik fejezet: Az orvosi segély nélkül elhaltak.

202

Tábla:	59. Az orvosi segély nélkül elhaltak az 1876. évről, egyes kerületek szerint, tekintettel a nemre és a gyermekkorra.....	204
»	60. Ugyanaz 1877-ről.....	205
»	61. Orvosi segély nélkül elhaltak az 1878. évről, egyes kerületek szerint, tekintettel a nemre, gyermekkorra és a vagyonosságra.....	206
»	62—64. Ugyanaz 1879, 1880 és 1881-ről.....	208—213

F. A lakviszonyok befolyása a halandóságra.

Tizedik fejezet: A pinczelakások befolyása a fertőző kórok föllépésére.	217
Tábla: 65. Járványos fertőző kórok föllépése pinczelakásokban, 1872—1882	219
» 66. A pinczelakások befolyása a fertőző kórok föllépésére az 1874—1882-iki egyes megfigyelési évek szerint, a gyermekkor különválasztásával	226
» 67. A pinczelakások befolyása a fertőző kórok föllépésére az 1874—1882. kilencz évre. A 66. sz. táblán tartalmazott észlelések összesítése	228
Tizenegyedik fejezet: Túlnépes lakások befolyása járványos fertőző kórok föllépésére.	231
<i>Az általános népsűrűségi, valamint a házak lakottsági számának elégtelensége. Fertőző bajok föllépése oly lakásokban, hol egy szobára átlag két lakónál kevesebb jut. — Fertőző betegségek föllépése a legsűrűbben lakott szobákban. — Összefoglalás.</i>	
Tábla: 68. A laksűrűség befolyása fertőző kórok föllépésére az 1874—1882-iki egyes megfigyelési évek szerint, a gyermekkor megkülönböztetésével	234
» 69. A laksűrűség befolyása fertőző kórok föllépésére a gyermekkor megkülönböztetésével	236
Tizenkettedik fejezet: A lakviszonyok befolyása az átlagos halálozási korra.	
<i>1. Az elhaltak átlagkora a lakás fekvése szerint. — 2. Átlagkor laksűrűség szerint.</i>	
Tábla: 70. Átlagkor kiszámítása a lakás fekvése szerint	240

G. A foglalkozás befolyása a halandóságra.

Tizenharmadik fejezet: Az elhaltak volt foglalkozása és annak befolyása az élettartamra.	245
Tizennegyedik fejezet: Az elhaltak volt foglalkozása és annak befolyása a halálokokra	247
Tábla: 71. Foglalkozás befolyása a halálokokra, 1876—1878	252
» 72. Foglalkozási közeg befolyása a halál módjára	255

H. Gyermekhalandóság.

Tizenötödik fejezet: Az elhalt gyermekek személyes viszonyai. — Az évszakok és a vagyoni állapot befolyása a gyermekhalandóságra.	259
<i>1. Gyermekhalandóság kor szerint. — 2. Gyermekhalandóság kerületek szerint. — 3. Gyermekhalandóság hónapok és évszakok szerint. — 4. Gyermekhalandóság hitfelekezetek szerint. — 5. A törvénytelen születésű gyermekek halandósága. — 6. Orvosi segély nélkül elhalt gyermekek. — 7. A vagyonság befolyása.</i>	
Tábla: 73. Nemzetközi összehasonlítás 21 európai nagy város gyermekhalandóságáról 1881-ben	263
» 74. Törvényes és törvénytelen születésű gyermekek halálozása (0—5 éves kor) 1875—1877-iki években	267
» 75. Törvényes és törvénytelen születésű gyermekek halálozása (0—5 éves kor) 1878 (Tekintettel a halálokokra.)	268
» 76—78. Ugyanaz 1879, 1880 és 1881-ről	269—271

Tábla:	79. Gyermekhalandóság kor- és vagyonosság szerint, tekintettel a törvényességre, 1876-ról	
>	80—84. Ugyanaz 1877, 1878, 1879, 1880 és 1881-ről.	

Tizenhatodik fejezet: A családon kívüli fölnevelés és a táplálkozás befolyása a gyermekhalandóságra.

284

1. *A családban és azonkívül nevelt kis gyermekek halandósága.* — 2. *A természetes és mesterséges táplálkozás befolyása a gyermekhalandóságra.*

Tábla:	85. Ápolási mód befolyása a gyermekhalandóságra, 1876—1881	288
>	86. Áponczok halandósága, kor, halálokok és törvényesség szerint, 1876—1881.	

Tizenhetedik fejezet: A szülők korának befolyása a gyermekek élettartamára.

293

Tábla:	87. Gyermekek halandósága, tekintettel az atyák korára, 1878—1882	294
>	88. Gyermekek halandósága, tekintettel az anyák korára, 1878—1882	295
>	89. Anyák korának befolyása gyermekeik halandóságára a törvényes és törvénytelen születésűek megkülönböztetésével az 1880 és 1882-ik évről	298
>	90. Anyák és atyák korának befolyása a gyermekek halandóságára és a halálokokra	304

Tizennyolczadik fejezet: A gyermekhalandóságot okozó betegségek

305

Tábla:	91. A gyermekhalandóság okai, tekintettel a korra, 1876-ik évről	309
>	92—96. Ugyanaz 1877, 1878, 1879, 1880 és 1881-ről	310—314

I. A holtanszülöttek és az elvetélések.

Tizenkilencedik fejezet: Holtanszülöttek statisztikája az 1872—1881 évekről.

317

1. *A holtan szülöttek száma.* — 2. *Hónapok és évszakok befolyása.* — 3. *A holtanszülöttek nemi aránya.* — 4. *Hítfelekezet befolyása.* — 5. *A törvénytelen születés befolyása.* — 6. *Vagyonossági fok.* — 7. *Az anya kora.*

Huszadik fejezet: Elvetélések statisztikája, 1874—1881.

323

Tábla:	97. Holtanszülöttek és elvetélések havonkénti előfordulása	327
>	98. Holtanszülöttek és elvetélések, anyjuk hitfelekezete szerint	328
>	99. Holtanszülöttek és elvetélések törvényesség szerint	329
>	100. Holtanszülöttek és elvetélések a szülők vagyonossága szerint	330

A. ÖSSZHALANDÓSÁG.

I. Hónap és nap szerinti halandóság, Meteorológiai viszonyok.

II. Az elhaltak személyes viszonyai. (Nem. Kor. Hitfelekezet. Kerületek halandósága.)

ELSŐ FEJEZET.

Az összhalandóság, hónapok és egyes napok szerint.
Meteorológiai viszonyok.

I. Halálesetek száma. Halandósági koefficiens. Születések és halálesetek egybeállítására.

A halandósági koefficiens változásaira való visszapillantás azon igen örvedetes tapasztalatra vezet, hogy fővárosunk egészségi viszonyai az utolsó tíz év folytán tökéletesen kielégítő javulást mutatnak. A két testvérváros egyesítésének évéből (1874) kiindulva, azt találjuk, hogy az azóta elmúlt nyolcz év (1874—1881) folytán Budapest halandósági koefficiense 45⁰/₀₀-ról 34·5-re szállott alá. Tett ugyanis a halandósági koefficiens (1876-ig csak polgári lakosság, ezentúl polgári és katonai után számítva.)

1874-ben	12,869	haláleset után	44·9 ⁰ / ₀₀ ¹⁾
1875-ben	12,026	»	» 41·5 »
1876-ban	12,294	»	» 41·9 »
1877-ben	12,644	»	» 39·8 »
1878-ban	12,874	»	» 38·6 »
1879-ben	12,139	»	» 34·7 »
1880-ban	12,312	»	» 33·6 »
1881-ben	13,055	»	» 34·5 »

Midőn e munkát sajtó alá bocsátjuk, újabb két év adataival rendelkezünk, melyeknek lefolyása alatt a halandósági koefficiens javulása további haladást tett, úgy hogy egy évtized leforgása alatt 45⁰/₀₀-ról egész 29·9-re apadt, még pedig

1882-ben	12,865	haláleset után	32·6 ⁰ / ₀₀
1883-ban	12,300	»	» 29·9 »

¹⁾ A népszám csak bizonyos időpontban, t. i a népszámláláskor levén megállapítható, a népszámlálási évek közt levő egyes esztendőök népszámait csak hozzávetőleg számíthatók ki, még pedig a nemzetközi statisztikai Kongresszus határozata szerint olyformán, hogy az utolsó két népszámlálás közt mutatkozó évi átlagos szaporodás az utolsó népszámlálás utáni évek mindenikéről is feltételeztetik. Világos, hogy ezen feltételes népesedési szám később, új népszámlálás után, érvénytelené válik s más tényezőkkel újból kiszámítandó. Ez okból történt, hogy az 1874--75-ik évi halandósági munka 1. lapján közölt halandósági koefficienseket megváltoztattuk, a mennyiben az évi halottak számát a helyesbített lakossági számhoz kellett viszonyítanunk. (Az évi lakossági szám megállapítását l. az 1882. évi novemberi »Havi füzet«-ünkben.)

Érdekesnek tartjuk megjegyezni, hogy a fővárosi statisztikai hivatal, 14 évi fennállása óta még nem volt azon helyzetben, hogy oly alacsony halandósági viszonyszámot állapíthasson meg, mint az 1883-ik évben és hogy — a mennyiben régebbi idők állapotait megítélhetjük — tűzás nélkül kockáztathatjuk azon állítást is, hogy városunk, létezése óta talán sohasem mutatott ki oly alacsony halandósági viszonyszámot, mint a lefolyt utolsó évben. Főlöszleges bizonyítanunk, hogy ezen meglepően kedvező eredmény nem a véletlen műve, nem a viszonyok önkéntes fejleménye, hanem a városi közigazgatás évek hosszabb során át folytatott lankadhatlan fáradozásainak és jelentékeny áldozatainak gyümölcse. Tíz évvel ezelőtt, a főváros halandóságáról irt első munkánkban¹⁾ midőn városunk halandósági koefficiense még az 50⁰/₀₀ körül járt, öszintén ráutaltunk azon többrendű közegészségi bajra, melyek statisztikai megfigyeléseink alapján konstatalhatók voltak. Kimutattuk, hogy sajnos magasságú halandóságunk leginkább három főokra vezethető vissza, u. m. : a proletárság rossz, nedves és zsufolt lakásaira, a járványos és ragályos betegségek gyakori fellépésére és a túlságos nagy gyermekhalandóságra. Rámutattunk továbbá azon hygiénikus teendőkre is, melyek a statisztikai uton beigazolt tények tekintetéből a hatóság intézkedéseit legsürgősebben igényelik, ezek pedig:

- 1.—3. a pincze- és zsufolt lakások ellenőrzése és fokozatos kiűritése;
4. megfelelő munkáslakások előállítására irányított törekvések támogatása;
5. a dajkasági ügy szabályozása;
6. a környező futóhomok ellen a főváros szegélyének befásítása;
7. a kórházak szaporítása és czélszerűbb szervezése és
8. a vagyontalan betegek házi ápolásának javítása.

Fölhasználtunk azon kívül minden alkalmat, hogy rossz lakásviszonyaink káros befolyására rámutassunk; így különösen a főváros halandóságát tárgyaló második munkánkban²⁾ és mindkét népszámlálási kiadványunkban, melyek ezen közegészségi tekintetben oly szerföltött nagyfóntosságú kérdést kiválóan beható vizsgálódás tárgyává tették, és a statisztikai megfigyelésekből levont, — bár éppen nem hízegő — következtetéseket, kötelességünkben folyó nyíltsággal feltüntették. Ugyancsak statisztikai megfigyeléseink alapján közigazgatásunk legfelsőbb foruma, a fővárosi közgyűlés előtt szóba hoztuk a járványos betegségeknek éppenséggel ijesztő mértékű föllépését és javaslatot tettünk a ragályos betegségek bejelentési kötelessége az ilyen betegek elkülönítése, a himlőoltás és iskolai közegészségügy következetesebb keresztülvitele tárgyában, melyek azóta gyakorlati érvényesítést is nyertek.¹⁾

¹⁾ L. Kőrösi, Pestváros halandósága 1872- és 1873-ban és annak okai. (XI. Közl.)

²⁾ L. Kőrösi, Budapest halandósága 1874- és 1875-ben és annak okai. A fővárosi statisztikai hivatal XIV. Közleménye.

¹⁾ Az 1879. április 27-diki fővárosi törvényhatósági gyűlésben Kőrösi igazgató indítványt nyújtott be a járványos betegedési esetek prophylaxisára vonatkozólag, azaz az ily betegedési esetek bejelentésére, miből folyólag aztán minden egyes esetenél azonnal megtehető az elkülönítési és fertőtlenítési intézkedések, a melyek ily ragályos betegségek tovaterjedését csirájában elfojthatnák. A fővárosi Tanács ennek következtében az erre czélzó intézkedéseknek egész sorozatát léptette életbe: minden orvos kötelességévé tétetett a gyakorlatában előforduló eseteket azonnal a tiszti főorvos hivatalnak följelenteni; e hivatal aztán a helyszínen meggyőződik a betegnek kellő elkülönítéséről, eltiltja a család egyéb gyermekeit az iskolába járástól, — mely körülmény előbb ijesztő módon terjeszté a ragályok tovább harapód-

Az így feltüntetett kívánalmak közül többeket már előbb is bangoztattak, mások pedig oly természetes sugalmi a statisztikai számadatok sokatmondó nyelvén, hogy fölemlítésük éppen nem vehető érdemszámba. Midőn ez alkalommal statisztikai hivatalunk ily irányú törekvéseit mégis megemlítjük, azon körülmény által érezzük magunkat erre indítatva, hogy hivatalunk különösen a halandósági s közegészségügyi viszonyok terén kifejtett munkássága és azon őszinte nyíltságja által, melylyel a való, bár kellemetlen hangzású tényállást hivatalból konstatálnia kellett, működésének már első kezdeteiben magára vonta községi érdekeink sok buzgó és lelkes képviselőjének visszatetszését, míg ez irány további elvű követése a kellemetlenségeket szinte elviselhetlen mértékig fokozta és hirlapi, valamint iroda'ni polemiákra, sőt a statisztikai hivatal ügykezelése ellen indított hivatalos vizsgálatra is vezetett, mely utóbbi azonban a statisztikai hivatal eljárásának tökéletes igazolását eredményezte.

A statisztikai hivatal és igazgatójának ily ügyes-bajos multjával szemben most, midőn a közegészségügyi kérdések iránt oly élénk érdeklődés uralkodik, és

zását. — gondoskodik a fertőtlenítésről stb. Azon nagy buzgalomnál fogva, melyet a főorvosi hivatal ilyformán több év óta a ragályok prophylaxisa tekintetében kifejt, azon érdemén túl nem is méltányolható fényes eredményt sikerült elérnie, hogy a ragályos betegségek száma nálunk az 1881. év óta a legörvendetesebb módon fogy. Minthogy pedig a fővárosnak előbbi években tapasztalt sajnos mérvű halandósága nagyrészt épen ily ragálykórok által okoztatott, ezek meggátlásában kell felismernünk annak egyik főokát, hogy városunk halandósága ezen idő óta oly nagy mérvben szállt alá, hogy állapotaink e tekintetben jelenleg már a nyugoteurópai városok állapotához szemlátomást közelednek. Az alább következő adatokra vetett egy szempillantás meggyőz ugyanis arról, hogy azon harmadfél év alatt, a mióta ezen prophylaktikus intézkedéseket behozták, több ezer emberrel kevesebb halt meg, mint az azelőtti időszakban. Teit ugyanis a ragályos kórokban (t. i. himlő, skarlát, kanyaró, typhus, croup, diphtheritis és hökhurut) elhaltak száma 10,000 lakóra számítva:

	fertőző bajokban elhalt	e szerint 10,000 lakóból
1874-ben	1979	69.1
1875-ben	1375	47.4
1876-ban	1336	45.5
1877-ben	1677	52.8
1878-ban	1823	54.6
1879-ben	1522	43.5
1880-ban	1154	31.5
1881-ben	1650	43.5
Tehát évenként átlag		47.9

Az azóta lefolyt két év alatt a főorvosi hivatal teljes erővel folytatván a prophylaktikus intézkedéseket, megelégedéssel konstatálható, hogy a ragályos bajokban elhaltak száma volt 10,000 lakó után

1882-ben	1599	40.5
1883-ban	670	16.3
tehát évenként átlag		28.1

A fővárosnak jelenlegi lakossága mintegy 420,000 lelket tesz; ezen néptömegeből tehát a régebbi állapot alatt a fönnebbiek szerint évenként 2012 ember halt volna el hevenyragályos betegségben, ellenben a jelenlegi intézkedések mellett csak 1180!

A ragályos betegedési eseteknek behatóbb feldolgozását, valamint a prophylaktikus rendszabályok egyetemes ismertetését XIX. sz. Közleményünk (Hevenyragályok betegedési statisztikája 1881—1883) fogja tartalmazni.

midőn a fővárosi hatóság elismerésre méltó áldozatkészséggel minden erejét megfeszíti, hogy városunk egészségi viszonyait nyugoteurópai színvonalra emelje, legyen szabad konstatálnunk, hogy a statisztikai hivatal is igyekezett ez irányban kötelességét teljesíteni.¹⁾

Halandósági viszonyaink javulása más nagyvárosok koeficiensével való összehasonlításból is kiderül, mint az alább megtörténik. Még 1875-ben ugyancsak kedvezőtlen volt e tekintetben városunk helyzete, a mennyiben az összehasonlításnak alávetett 39 város közt a harminczötödik helyre jutott; ezzel szemben 1883-ban 31 város közt a 18. helyen áll; míg tehát városunk halandósági arányszáma még néhány évvel ezelőtt körülbelül Moszkváéhoz hasonlított, addig mostanában (1883) már Berlinéhez közeledik — bár még mindig távol áll az angol városok csekély koeficiensétől, vagy Kopenhága, Lyon, Stockholm, Brüsszel, Páris, Hamburg vagy Drezda jóval kisebb halandóságától.

A halandósági koeficiens részben a születési koeficiens magasságától is függvén, az alább következő nemzetközi egybeállításban mindkét koeficienset fölűntetjük. Kiténik ezen egybeállításból egyuttal a születési és halálozási esetek száma közötti különbség is, mely viszonzszám szintén alkalmas arra, hogy egy város demologiai viszonyai fölött ítéletet alkothassunk. Az ilyen szembeállítás azt mutatja, hogy városunk még nem rég azok közé tartozott, melyekben a születések száma csak kevéssel szokta a halálozások számát fölűlmulni, sőt — az általános természeti törvény ellenére — az elhaltak száma gyakran csaknem fölűrt az újszülöttekével. Ezen kedvezőtlen viszony azonban most már természetesebb alakot kezd öltetni, mint ezt a következő összeállítás mutatja:

év	született	meghalt	a születések többlete
1874	13,194	12,869	325
1875	13,429	12,026	1,403
1876	13,760	12,294	1,466
1877	13,193	12,644	549

¹⁾ A fővárosi hatóság által az utolsó évtized folyamában életbe léptetett közegészségügyi intézmények igen tekintélyes sort képeznek. Előbb a pesti, azután a budai oldalt — egész a hegyek tetejéig — vízvezetékekkel látták el; szűken épült városrészeket dús palotákkal díszelő körútakkal helyettesítettek; pinczelakások további építését megnehezítették; a meglevő és zsufolt pinczelakásokat a főorvosi hivatal időnkinti ellenőrzése alá helyezték; nagyszerű köztárgyhídat létesítettek, mely a leguezetesebb nagyvárosokban is ritkítja párját; az utcatisztítás és locsolás rendszerét megjavították; a várost szegélyező erdőövet időnként nagyobbítják; ragályos bajok ügyében a bejelentési kötelességet léptették életbe, fertőztelenítések történtek, a járványosan föllépő ragályos betegségek elleni óvintézkedések pedig ez idő szerint a főorvosi hivatal különös buzgalmának képezik tárgyát; nagyszerű kórházat és példás berendezésű járványkórházat építettek, a főorvosi hivatal folyton-folyvást újabb meg újabb tárgyakra terjeszti ki ellenőrzését, így a pincze- és zsufolt lakásokra, az iskolákra, az ápolásba adott tággyermekekre, az uszóiskolákra, a kutyákra, az élelmiszerekre stb. Ezen már életbe léptetett intézkedéseken kívül még három nagy fontosságú törekvésről kell megemlékeznünk: ezek a városnak rövid idő múlva foganatosítandó új csatornázása, az adókönyvitésök és egyéb kedvezmények, melyekben az építendő családi és munkás-lakásokat részesíteni szándékoznak és árúcsarnokok alapítása, mely utóbbiak kivált az élelmi cikkek ellenőrzésének megkönnyítése által válnak e tekintetben fontosakká.

év	született	meghalt	a születések többlete
1878	12,879	12,874	5
1879	13,080	12,139	941
1880	13,356	12,312	1,044
1881	13,193	13,055	138
8 év alatt	106,084	100,213	5,871
továbbá az utolsó két év alatt:			
1882	14,047	12,865	1,182
1883	14,222	12,300	1,922

Mig tehát az előbbi nyolcz év alatt az újszülöttek többlete átlag alig tesz hat százalékot, addig az az utolsó két év alatt megkétszerezedett.

A túloldalon kezdődő táblában nemzetközi egybeállítást adjuk 56, többnyire európai nagyvárosnak 1881. évi születési és halálozási viszonyszámainak, melyekhez még kilencz magyar város adatait is csatoltuk.

Születési és halandósági koefficiensek nemzetközi összeállítása.

Város neve Name der Stadt	Népessége Bevölkerung	Születések Geburten-	Haldózáások Sterbe-	1000 lakóra esik Auf 1000 Einwo. entfallen		Külön- bőzet Differenz
		száma	Zahl	születés Geburten	halálozás Sterbefälle	
Birmingham ¹⁾	402,314	14,908	8,009	37.2	20.0	+17.2
Sheffield ¹⁾	285,619	10,820	5,993	38.0	21.1	+16.9
Kopenhága, <i>Copenhagen</i> ²⁾	246,000	9,268	5,267	37.6	21.4	+16.2
Hannover ³⁾	122,843	4,250	2,278	34.6	18.5	+16.1
Christiania ²⁾	120,737	4,338	2,305	35.9	19.9	+16.0
Hága, <i>Haag</i> ⁴⁾	123,499	4,721	2,759	38.2	22.3	+15.9
Leeds ¹⁾	310,483	11,379	6,675	36.8	21.6	+15.2
Bristol ¹⁾	207,522	7,140	4,054	34.5	19.6	+14.9
Rotterdam ⁴⁾	157,270	5,913	3,568	37.6	22.7	+14.9
London ¹⁾	3,831,719	132,674	81,071	34.7	21.2	+13.5
Hamburg ⁵⁾	453,869	17,178	11,140	37.8	24.5	+13.3
Brema, <i>Bremen</i> ⁶⁾	114,000	3,901	2,433	34.2	21.3	+12.9
Palermo ⁷⁾	239,392	8,713	5,639	36.4	23.6	+12.8
Stuttgart ⁸⁾	106,441	3,627	2,326	34.1	21.8	+12.3
Amsterdam ⁴⁾	338,047	12,011	7,739	35.5	22.9	+12.6
Glasgow ¹⁾	512,034	19,077	12,902	37.4	25.3	+12.1
Köln ²⁾	141,772	5,619	3,882	38.8	26.8	+12.0
Edinburg ¹⁾	229,012	7,343	4,607	32.2	20.2	+12.0
Frankfurt/M (m <i>Frankfurta/M</i>) ⁹⁾	138,480	4,270	2,653	30.8	19.2	+11.6
Manchester ¹⁾	341,173	12,549	8,664	36.9	25.5	+11.4
Liverpool ¹⁾	554,073	20,762	14,733	37.6	26.7	+10.9
Brüsszel ⁶⁾	399,040	13,865	9,542	34.7	23.9	+10.8
Berlin ¹⁰⁾	1,156,394	43,475	31,055	37.6	26.9	+10.7
Lipscse, <i>Leipzig</i> ⁶⁾	151,616	4,978	3,410	32.8	22.5	+10.3
Bécs, <i>Wien</i> ¹¹⁾	730,911	29,021	21,549	39.7	29.5	+10.2
Drezda, <i>Dresden</i> ¹⁴⁾	223,742	7,820	5,617	34.9	25.1	+9.8
Magdeburg ³⁾	137,135	5,306	3,977	38.7	29.0	+9.7
Danzig ³⁾	108,551	3,919	2,898	36.1	26.7	+9.4
Prága, <i>Prag</i> ¹³⁾	249,051	10,885	8,745	43.9	35.3	+8.6
München ¹⁴⁾	233,000	9,115	7,569	39.1	32.5	+6.6
Stockholm ¹⁵⁾	176,745	5,344	4,244	30.9	24.6	+6.3
Altona ⁸⁾	106,422	4,212	3,554	39.6	33.4	+6.2
Boroszló, <i>Breslau</i> ³⁾	272,912	10,410	8,921	38.1	32.3	+5.8
Strassburg i/E. ³⁾	106,000	3,720	3,138	35.1	29.6	+5.5
Milano ⁷⁾	261,561	10,583	9,153	40.0	34.6	+5.4
Bukarest ²⁾	200,000	5,902	4,893	29.5	24.5	+5.0
Königsberg ³⁾	140,909	4,951	4,310	35.1	30.5	+4.6
Lille ¹⁶⁾	178,144	5,986	5,328	33.6	29.9	+3.7
Triest ¹⁷⁾	142,654	5,028	4,554	35.2	31.9	+3.3
Genua ⁷⁾	161,167	5,332	4,829	32.5	29.4	+3.1
Turin ⁷⁾	215,301	7,602	7,079	35.3	32.9	+2.4
Róma ⁷⁾	230,354	8,582	8,225	37.3	35.7	+1.6
Nápoly, <i>Neapel</i> ⁷⁾	453,519	16,334	15,635	36.0	34.5	+1.5
Velenceze, <i>Venedig</i> ⁷⁾	124,341	3,777	3,580	30.4	28.8	+1.6
Barcelona ¹⁸⁾	243,843	7,574	7,259	30.4	29.2	+1.2
Budapest	368,712	13,193	13,055	34.8	34.5	+0.3
Florenz ⁷⁾	166,581	4,758	4,728	28.6	28.4	+0.2
Madrid ¹⁸⁾	396,216	14,847	14,826	37.5	37.4	+0.1
Páris ¹⁶⁾	2,269,023	57,075	57,466	25.1	25.3	-0.2
Bologna ⁷⁾	110,606	3,387	3,726	30.6	33.7	-3.1
Lyon ¹⁶⁾	376,613	8,550	9,897	22.7	26.3	-3.6
Marseille ¹⁸⁾	360,099	9,830	11,331	27.3	31.5	-4.2
Bordeaux ¹⁶⁾	221,305	4,518	5,467	20.4	24.7	-4.3
Krakkó, <i>Krakau</i> ²⁾	67,000	2,148	2,573	32.1	38.4	-6.3
Brooklyn ²⁾	585,220	10,893	14,488	18.6	25.6	-7.0
Newyork ²⁾	1,242,533	26,130	38,624	21.0	31.1	-10.1

¹⁾ Annual summary of births, deaths and causes of death in London and other large cities, 1881. — ²⁾ Board of Health of the city of Boston 1881—1882. — ³⁾ Preussische Statistik. Band LXVIII. — ⁴⁾ Loop der bevolking van Nederland over 1881. — ⁵⁾ Medizinische Statistik des Hamburgischen Staates f. d. J. 1881. — ⁶⁾ Janssons »Bulletin annuel de statistique sanitaire comparée.« — ⁷⁾ Movimento dello stato civile. Anno XX. 1881. — ⁸⁾ Medizinisch-statistischer Jahresbericht über di. Stadt Stuttgart. — ⁹⁾ Dr. Alex. Spiess, Bevölkerungs-Statistik für d. Jahr 1881. — ¹⁰⁾ Statistisches Jahrbuch d. Stadt Berlin 1881. — ¹¹⁾ Die Bewegung d. Bevölkerung in Wien im J. 1881. — ¹²⁾ Verwaltungsbericht. Dresden 1881. — ¹³⁾ Statistisches Handbuch f. d. J. 1881. — ¹⁴⁾ Mittheilungen des Statistischen Bureau der Stadt München. — ¹⁵⁾ Stockholm Kommunalforvaltning. Ar 1881. — ¹⁶⁾ Statistiquo de la Franco. Statistique annuelle. 1880. — ¹⁷⁾ Bollettino statistico mensile della città di Trieste. — ¹⁸⁾ Bollettino mensuale de estadística demográfica sanitaria.

Város neve Name der Stadt	Népesség Bevölkerung	Születések Geburten-	Halálozások Sterbe-	1000 lakóra esik Auf 1000 Einwo. entfallen		Külön- bözet Differenz
		száma	Zahl	születés Geburten	halálozás Sterbefälle	
Magyar városok — Ungarische Städte.						
Szeged	75,000	2,708	2,135	36.1	28.5	+ 7.6
Szabadka	60,000	2,711	1,957	45.2	32.4	+11.8
Debreczen	52,671	1,685	1,644	32.0	31.2	+ 0.8
Pozsony	48,883	1,564	1,942	32.0	39.5	— 7.5
Kecskemét	46,505	1,905	1,517	41.0	32.6	+ 8.4
Arad	37,249	1,398	1,373	37.5	36.9	+ 0.6
Temesvár	37,000	1,294	934	35.0	25.3	+ 9.7
B.-Csaba	32,533	1,898	1,518	58.3	46.6	+11.7
Nagy-Várad	31,441	1,226	1,397	38.9	44.4	— 5.5

2. Meteorologiai viszonyok.

A táblázatok első csoportja (1—6. sz. tábla) halandósági naplót mutat, mely a hat megfigyelési év minden egyes napjára feltünteti a halálesetek számát. Szerettük volna egyuttal hozzákapcsolni a minden napnak megfelelő középhőmérséket is; ez azonban nagyon hosszadalmasokká és költségessé tette volna e táblákat, és különben azért is mellőzhetők, miután »Havi Füzet«-einkben a meteorologiai megfigyeléseket úgyis közöljük. A meteorologiai viszonyok tekintetében tehát a (XIV. sz. Közleményünk 9—12. lapjain tárgyalt elvek szerint szerkesztett) 7. táblában foglalt csoportosító egybefoglalásra szoritkozunk. Azt tartjuk ugyanis, hogy valamely hely átlagos évi hőmérsékének adatai éppen nem, vagy legalább is nem mindig alkalmasak a valóságban uralkodó klimatikus viszonyok jellemzésére, miután ezen átlagszámokból ki nem tudható, milyen hőmérséki elemekből keletkeztek azok. Két hely évi átlaghőmérsékének hasonlósága mitsem bizonyít a mellett, mintha azokban körülbelül megfelelő hőmérsékek uralkodnának, miután az egyik hely kevés ingadozásnak kitett hőmérsékei ugyanoly átlagszámra vezethetnek, mint a másik hely nagyobb hőmérsékváltozásai, ha az utóbbiak az átlagszámításnál egymást ellensúlyozzák. Ezért tartjuk kívánatosnak, hogy az általános évi átlagokon kívül ezek alkatrészeit, azaz a naponkinti hőmérsék ingadozásait is tekintetbe vegyék, mint azt éppen a 7. sz. táblán megkíséreltük.

Kitűnik e felfogás jogosultsága, ha pld. összehasonlítjuk Budapest hőmérséki viszonyait Bécs és London városéival.¹⁾ Az évi átlagértékek szerint ezen helyek hőmérsékei nagyon hasonlóknak mutatkoznak, aminthogy ugyanazon isotherma-vonalhoz is tartoznak; még sem állítható, hogy e három város lakossága ugyanazon hőmérséki viszonyok alatt állana, sőt az eltérések igen érzhetőeknek fognak bizonyulni. Budapestben ugyanis a hat megfigyelési évben a hőmérséki átlag volt:

1876-ban	+ 10.2 C°
1877-ben	+ 10.1 »
1878-ban	+ 10.5 »
1879-ben	+ 9.0 »
1880-ban	+ 10.2 »
1881-ben	+ 9.1 »

hat évi átlag tehát + 9.8 C°,

¹⁾ Utalunk azon példákra is, melyeket e tekintetben XIV. számú közleményünkben fölhoztunk vala.

Ezzel szemben Bécsben ¹⁾ + 9.13 C°.

Londonban ²⁾ pedig szintén + 9.29 C°.

Ha azonban az ezen évi átlagokat alkotó napi hőmérsékek vizsgálatába bocsátkozunk, a következő eredményekre jutunk:

A fagyos (0° alatti) napok száma ugyan Budapest és Bécs között nem mutat lényeges eltérést; de Budapesten sokkal gyakoribb a hőség és nagy hőség mint Bécsben. Így pld. a hat megfigyelési év alatt hőség, azaz olyan nap, melynek átlagos hőmérséke 20—25 C° volt.

Budapesten ..... 289, Bécsben ellenben csak 238, nagy hőség pedig, azaz 25 C°-nál magasabb átlaghőmérséki

nap volt Budapesten ..... 50, Bécsben azonban csak 15.

Még eltérőbbek azonban azon napi elemek, melyek Londonnak, a budapestihez oly közel áll, évi átlaghőmérsékét alkotják. Mig ugyanis a hat megfigyelési évben Budapesten 357 fagyos (0° C. alatti) nap volt, addig Londonban összesen alig harmadrésze, számszerint 105;

ugyanezen fagyos napok közül Budapesten 30-nak átlaghőmérséke — 10° C. alá szállt, mig Londonban ily alacsony átlag-hőmérsékű nap egy sem fordult elő. A + 20 egész 25 C° hőmérsékű napok száma ellenben Budapesten, mint említők, ... 299 volt, Londonban pedig összesen csak 53;

nagy hőségű (+ 25 C°-on felül) nap pedig volt Budapesten 50;

Londonban csak ..... 2!

Ily lényegesen különböző elemek alkothatják tehát két helynek átlagértékükben annyira hasonló évi hőmérsékét! Ismételhetjük tehát azon követelésünket, hogy valamely hely klimatikus jellemzésére kívánatos, hogy az évi átlaghőmérséken kívül a napi hőmérsékek is vétesse-nek tekintetbe.

Évszakok és hónapok szerinti halandóság. — A 8. számú tábla minden egyes kerület halandóságát hónaponként részletezi, még pedig a nemek megkülönböztetése mellett. Ugyanott az adatok évszakok szerint is egybefoglalvák.³⁾ Az egyes évszakok halandóságának jellemzésére legczélszerűbb, ha az eredményekből átlagos napi halandóságot számítunk, mi mellett — mint a nagyvárosi halandóságra vonatkozó legtöbb számításnál — a népesség nagy mértékű hullámozását és azon körülményt sem szabad egészen szem elől téveszteniünk, hogy nyáron több ember van jelen, mint télen. A legkedvezőbb és legkedvezőtlenebb évszak halandósága közti különbség annál fontosabb, mivel nem lehet azt kizárólag az ideiglenes lakossági elemek nagyobb számának betudnunk, miután a legnagyobb halandóság nem is esik egybe a beköltözés maximumával, hanem szabályszerűleg tavasszal észlelhető. A legkisebb halandóság pedig őszre esik, úgy hogy ezen évszak a legegészségesebbnek mutatkozik. Meghalt ugyanis az 1. sz. jegyzet egybeállítása szerint ez utolsó hat év folyamán naponként:

őszszel	átlag	29.79	személy
télen	»	33.50	»
nyáron	»	35.60	»
tavasszal	»	38.18	»

¹⁾ Ugyanazon hat évi időközben Bécs város évi átlaghőmérsékői voltak: 9.2, 9.7, 9.8, 8.1, 9.7 és 8.3 C° (l. a »Jahrbücher der k. k. Centralanstalt für Meteorologie und Erdmagnetismus« megfelelő évfolyamait); átlag tehát 9.13 C°.

²⁾ Az »Annual Summary of Births, Deaths and causes of Deaths« megfelelő évfolyamai szerint az egyes említett esztendők évi átlagai: 10.06, 9.83, 9.78, 7.89, 8.83, 9.34; átlag tehát 9.29.

³⁾ E mellett a klimatikus évet decemberrel kezdjük; tehát tél: december, január és február hónapok; tavasz: márczius, április és május stb.

1-ső számú tábla.

Napi halandóság az 1876-ik évben.

Tabelle Nr. 1.

Tägliche Sterblichkeit im Jahre 1876.

Nap Tag	Január			Február			Márczius			Április			Május			Junius		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
1	14	14	28	16	15	31	10	12	22	27	18	45	21	18	39	22	19	41
2	21	13	34	19	8	27	21	17	38	24	14	38	28	17	45	17	26	43
3	14	16	30	16	7	23	21	11	32	19	17	36	14	16	30	18	21	39
4	20	15	35	21	17	38	24	15	39	20	11	31	17	14	31	25	20	45
5	18	17	35	16	6	22	22	23	45	27	17	44	20	16	36	29	14	43
6	16	15	31	11	14	25	14	16	30	18	16	34	27	12	39	28	13	41
7	20	15	35	13	13	26	13	13	26	19	11	30	21	16	37	35	15	50
8	24	20	44	15	11	26	29	25	54	21	18	39	23	12	35	23	19	42
9	18	12	30	19	11	30	16	19	35	28	22	50	16	19	35	14	19	33
10	7	13	20	16	12	28	18	15	33	29	19	48	13	20	33	17	9	26
11	27	19	46	14	9	23	25	15	40	21	20	41	20	9	29	26	23	49
12	18	10	28	18	21	39	22	16	38	22	15	37	22	20	42	15	16	31
13	15	12	27	20	11	31	26	12	38	21	16	37	27	18	45	15	16	31
14	13	19	32	16	15	31	20	21	41	24	14	38	29	17	46	23	14	37
15	18	23	41	22	13	35	11	17	28	24	20	44	21	18	39	20	13	33
16	20	11	31	9	18	27	24	14	38	24	12	36	21	18	39	17	26	43
17	10	7	17	22	19	41	15	16	31	24	18	42	19	25	44	11	14	25
18	15	9	24	13	19	32	26	11	37	17	18	35	22	28	50	21	15	36
19	19	14	33	22	14	36	21	20	41	21	10	31	23	16	39	18	15	33
20	14	11	25	18	13	31	22	17	39	23	17	40	24	24	48	21	16	37
21	17	9	26	18	20	38	27	20	47	24	17	41	24	14	38	31	23	54
22	15	12	27	17	8	25	25	17	42	19	14	33	20	22	42	11	12	23
23	11	15	26	15	14	29	13	18	31	23	19	42	18	16	34	16	16	32
24	19	18	37	13	12	25	12	19	31	15	21	36	28	13	41	25	16	41
25	14	15	29	24	15	39	20	22	42	8	14	22	27	11	38	13	16	29
26	24	15	39	15	17	32	17	20	37	11	17	28	21	18	39	22	17	39
27	15	15	30	13	12	25	19	15	34	24	23	47	17	18	35	13	17	30
28	11	20	31	10	10	20	19	14	33	13	24	37	25	18	43	27	12	39
29	21	16	37	20	11	31	23	22	45	19	16	35	17	10	27	25	16	41
30	16	19	35	—	—	—	18	12	30	17	16	33	24	14	38	12	10	22
31	23	24	47	—	—	—	21	19	40	—	—	—	21	14	35	—	—	—
	527	463	990	481	385	866	614	523	1137	626	504	1130	670	521	1191	610	498	1108

Nap Tag	Július			Augusztus			Szeptember			Október			November			Deczember		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
1	11	13	24	28	22	50	15	15	31	13	13	26	17	12	29	21	22	43
2	24	21	45	32	13	45	23	16	39	8	6	14	13	13	26	13	12	25
3	17	15	32	18	16	34	14	11	25	4	5	9	14	14	28	17	7	24
4	22	20	42	26	24	50	15	10	25	10	10	20	23	9	32	17	18	35
5	18	13	31	19	19	38	13	16	29	15	14	29	18	13	31	16	16	32
6	12	17	29	16	23	39	24	11	35	10	13	23	10	11	21	25	12	37
7	18	20	38	27	16	43	15	13	28	13	15	28	12	9	21	24	19	43
8	19	27	46	27	17	44	13	8	21	11	12	23	14	20	34	13	17	30
9	18	17	35	23	22	45	22	17	39	22	5	27	12	16	28	21	13	34
10	25	20	45	19	19	38	13	14	27	21	10	31	16	12	28	14	23	37
11	20	20	40	21	19	40	17	14	31	8	10	18	26	12	38	17	11	28
12	30	12	42	27	22	49	24	13	37	21	16	37	18	17	35	24	15	39
13	20	10	30	20	16	36	19	11	30	8	9	17	19	11	30	20	12	32
14	21	8	29	21	16	37	11	12	23	10	9	19	23	9	32	15	18	33
15	23	25	48	19	23	42	7	15	22	20	16	36	16	11	27	24	9	33
16	23	17	40	20	15	35	12	20	32	18	4	22	16	9	25	13	13	26
17	10	16	26	18	11	29	12	8	20	17	14	31	19	13	32	16	12	28
18	19	18	37	13	15	28	10	14	24	14	15	29	17	16	33	15	22	37
19	17	15	32	9	19	28	10	15	25	18	13	31	26	15	41	21	14	35
20	20	19	39	15	16	31	15	8	23	17	6	23	13	11	24	18	17	35
21	25	18	43	17	9	26	18	9	27	13	9	22	18	17	35	16	19	35
22	24	25	49	23	17	40	12	15	27	7	12	19	10	21	31	14	14	28
23	29	12	41	15	17	32	20	10	30	13	13	26	12	16	28	25	16	41
24	16	18	34	14	18	32	15	11	26	16	18	34	17	14	51	14	10	24
25	28	23	51	19	10	29	14	12	26	17	18	35	22	12	34	16	14	30
26	25	15	40	21	7	28	18	15	33	17	15	32	9	15	24	22	15	37
27	26	16	42	18	21	39	10	11	21	10	7	17	17	14	31	25	10	35
28	17	23	40	20	18	38	5	11	16	18	13	31	16	10	26	26	13	39
29	20	20	40	25	18	43	13	12	25	13	10	23	22	8	30	14	14	28
30	11	18	29	14	15	29	14	13	27	12	9	21	12	13	25	26	23	49
31	22	15	37	21	15	36	—	—	—	19	19	38	—	—	—	15	11	26
	546	476	1022	528	459	987	441	380	821	423	358	781	497	393	890	577	461	1038

Nap Tag	Január			Február			Márczius			Április			Május			Junius		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
1	23	17	40	20	16	36	15	17	32	24	19	43	28	19	47	20	10	30
2	25	16	41	22	16	38	12	14	26	18	18	36	20	18	38	14	17	31
3	12	13	25	15	18	33	21	14	35	19	13	32	19	16	35	17	15	32
4	19	19	38	24	19	43	19	16	35	28	17	45	23	17	40	31	16	47
5	14	17	31	12	17	29	24	15	39	23	15	38	27	15	42	20	15	35
6	14	18	32	11	18	29	26	14	40	23	18	41	26	18	44	21	18	39
7	19	11	30	26	19	45	24	20	44	16	15	31	12	19	31	18	17	35
8	16	22	38	18	19	37	16	21	37	17	12	29	24	13	37	12	10	22
9	26	20	46	16	18	34	20	8	28	28	16	44	20	13	33	21	12	33
10	12	32	44	19	22	41	29	19	48	14	14	28	15	15	30	18	23	41
11	19	16	35	19	17	36	32	19	41	25	11	36	26	17	43	19	17	36
12	24	15	39	23	15	38	28	18	46	28	10	38	22	50	30	13	43	
13	14	22	36	23	17	40	18	17	35	18	19	37	19	14	33	10	5	15
14	19	17	36	14	19	33	19	13	32	18	18	36	27	21	48	22	5	27
15	20	18	38	19	20	39	19	11	30	29	13	42	32	13	45	16	10	26
16	20	17	37	24	14	38	25	11	36	23	20	43	22	14	36	19	14	33
17	20	19	39	24	19	43	29	16	45	22	16	38	14	25	39	16	16	32
18	16	13	29	15	22	37	21	17	38	20	16	36	26	15	41	18	16	34
19	34	19	53	25	19	44	20	15	35	20	13	33	23	11	34	23	20	43
20	15	25	40	18	14	32	25	15	40	15	13	28	19	13	32	23	9	32
21	13	22	35	25	16	41	31	17	48	18	21	39	12	15	27	20	18	38
22	19	17	36	18	18	36	24	20	44	22	15	37	18	16	34	18	23	41
23	23	19	42	18	14	32	12	19	31	20	18	47	24	14	38	23	15	38
24	11	11	22	19	14	33	18	26	44	26	19	45	16	14	30	17	11	28
25	16	21	37	24	9	33	20	18	38	25	18	43	24	15	39	22	13	35
26	29	15	44	15	18	33	21	14	35	16	14	30	23	17	40	16	16	32
27	17	10	27	26	15	41	22	21	43	19	11	30	16	8	24	18	10	28
28	19	19	38	23	15	38	31	22	53	19	19	38	30	10	40	11	14	25
29	18	24	42	—	—	—	19	17	36	19	10	29	17	19	36	12	13	25
30	17	14	31	—	—	—	20	17	37	22	8	30	14	13	27	15	16	31
31	18	20	38	—	—	—	22	14	36	—	—	—	11	12	23	—	—	—
	581	558	1139	555	477	1032	672	515	1187	643	459	1102	655	481	1136	560	427	987
Nap Tag	Julius			Augusztus			Szeptember			Október			November			Deczember		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
1	20	18	38	30	19	49	22	13	35	15	23	38	18	12	30	22	10	32
2	18	20	38	27	25	52	20	21	41	24	16	40	21	15	36	15	13	28
3	17	17	34	17	10	27	10	15	25	22	13	35	22	12	34	15	10	25
4	15	10	25	14	11	25	6	10	16	14	16	30	13	15	28	16	17	33
5	19	14	33	20	9	29	16	16	32	17	13	30	8	7	15	24	7	31
6	25	19	44	19	21	40	23	10	33	14	6	20	17	18	35	20	21	41
7	17	15	32	26	23	49	14	5	19	12	7	19	15	16	31	18	20	38
8	28	12	40	21	27	48	11	20	31	18	15	33	23	9	32	16	17	33
9	18	14	32	26	12	38	23	15	38	19	13	32	13	17	30	22	15	37
10	22	17	39	14	15	29	10	14	24	21	9	30	12	14	26	18	16	34
11	28	22	50	23	20	43	19	16	35	19	16	35	16	19	35	17	19	36
12	25	17	42	15	23	38	21	16	37	18	14	32	25	18	43	23	16	39
13	17	16	33	15	19	34	14	22	36	19	19	38	15	6	21	18	25	43
14	22	28	50	21	21	42	17	22	39	16	12	28	7	12	19	28	13	41
15	15	16	31	14	19	33	22	16	38	8	12	20	24	12	36	22	11	33
16	18	22	40	13	15	28	13	9	22	18	6	24	23	9	32	13	18	31
17	17	21	38	13	17	30	14	13	27	11	10	21	15	19	34	25	17	42
18	32	20	52	22	21	43	13	14	27	17	14	31	12	11	23	18	17	35
19	17	13	30	19	20	39	13	13	26	11	20	31	19	18	37	15	11	26
20	20	17	37	20	13	33	13	12	25	19	13	32	22	14	36	15	13	28
21	18	20	38	22	16	38	23	6	29	13	9	22	12	14	26	16	9	25
22	20	20	40	19	16	35	13	20	33	15	7	22	18	11	29	16	13	29
23	13	27	40	21	21	42	15	9	24	11	15	26	24	8	32	20	20	40
24	25	21	46	22	9	31	10	9	19	18	19	37	20	20	40	19	10	29
25	21	24	45	20	15	35	18	17	35	18	15	33	20	14	34	19	17	36
26	21	15	36	21	10	31	22	10	32	14	15	29	16	16	32	16	20	36
27	23	18	41	17	15	32	9	13	22	14	21	35	21	16	37	9	12	21
28	16	9	25	18	13	31	7	13	20	20	14	34	27	15	42	27	16	43
29	10	15	25	16	15	31	18	8	26	15	16	31	17	16	33	20	13	33
30	14	13	27	16	17	33	13	14	27	10	13	23	12	11	23	10	20	30
31	15	19	34	31	11	42	—	—	—	21	7	28	—	—	—	19	16	35
	606	549	1155	612	518	1130	462	411	873	501	418	919	527	414	941	571	472	1043

Nap Tag	Jannár			Február			Márczius			Aprilis			Május			Junius		
	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.
1	18	11	29	16	22	38	19	18	37	19	20	39	22	19	41	19	18	37
2	23	15	38	16	20	36	23	15	38	28	22	50	26	24	50	10	11	21
3	12	18	30	23	22	45	28	16	44	22	23	45	16	14	30	20	13	33
4	22	19	41	32	22	54	13	11	24	27	19	46	19	19	38	25	16	41
5	25	19	44	18	14	32	16	15	31	18	21	39	21	16	37	15	14	29
6	15	16	31	18	20	38	24	16	40	30	20	50	27	16	43	11	12	23
7	19	13	32	21	11	32	20	10	30	19	8	27	21	21	42	27	11	38
8	27	20	47	17	15	32	26	21	47	25	19	44	26	20	46	28	15	43
9	23	7	30	16	25	41	23	12	35	19	15	34	17	15	32	28	13	41
10	28	18	46	19	14	33	21	20	41	19	20	39	14	18	32	19	11	30
11	21	21	42	21	17	38	12	20	32	20	20	40	28	12	40	19	22	41
12	21	17	38	14	16	30	23	17	40	22	20	42	16	12	28	23	22	45
13	16	15	31	23	15	38	24	15	39	19	17	36	14	17	31	18	13	31
14	16	15	31	15	18	33	27	19	46	19	13	32	15	22	37	21	25	46
15	17	22	39	15	13	28	24	18	42	22	30	52	23	19	42	17	17	34
16	20	19	39	21	14	35	21	21	42	30	20	50	17	14	31	21	25	46
17	20	19	39	22	18	40	20	21	41	16	17	33	19	16	35	12	23	35
18	20	10	30	25	15	40	18	18	36	26	22	48	29	23	52	17	17	34
19	17	15	32	14	11	25	23	22	45	25	13	38	26	17	43	17	19	36
20	29	13	42	30	18	48	34	20	54	18	17	35	24	19	43	15	9	24
21	25	23	48	20	16	36	24	15	39	24	23	47	23	7	30	31	27	58
22	21	13	34	25	17	42	27	15	42	27	31	58	15	13	28	17	10	27
23	21	18	39	14	26	40	35	15	50	21	11	32	19	15	34	15	13	28
24	9	15	24	25	12	37	33	17	50	17	11	28	27	22	49	16	14	30
25	23	22	45	21	10	31	25	17	42	22	30	52	19	24	43	12	16	28
26	23	22	45	32	17	49	28	19	47	26	19	45	12	14	26	19	16	35
27	12	18	30	24	10	34	28	14	42	28	13	41	21	21	42	20	17	37
28	19	15	34	14	20	34	28	18	46	25	15	40	24	19	43	17	13	30
29	20	13	33	—	—	—	24	9	33	18	23	41	16	23	39	9	18	27
30	17	22	39	—	—	—	26	20	46	20	19	39	17	19	36	22	13	35
31	17	18	35	—	—	—	11	25	36	—	—	—	21	21	42	—	—	—
	616	521	1137	571	468	1039	728	529	1257	671	571	1242	634	551	1185	560	483	1043
Nap Tag	Julius			Augusztus			Szeptember			Október			November			Deczember		
	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.
1	18	14	32	23	10	33	21	12	33	15	18	33	19	20	39	15	15	30
2	24	18	42	26	19	45	28	9	37	13	23	36	21	12	33	19	20	39
3	18	17	35	9	15	24	15	24	39	16	10	26	17	9	26	23	18	41
4	10	15	25	18	14	32	13	12	25	19	21	40	25	17	42	15	5	20
5	13	25	38	21	16	37	17	15	32	15	22	37	21	26	47	15	17	32
6	20	13	33	18	13	31	22	18	40	17	16	33	14	16	30	14	8	22
7	22	17	39	16	13	29	18	20	38	21	12	33	18	8	26	13	14	27
8	23	12	35	14	20	34	23	22	45	14	17	31	22	18	40	18	17	35
9	19	17	36	15	24	39	16	15	31	14	18	32	16	18	34	26	15	41
10	22	13	35	21	15	36	15	14	29	15	10	25	18	13	31	14	20	34
11	19	11	30	13	12	25	17	11	28	23	13	36	20	9	29	15	14	29
12	16	20	36	19	11	30	13	18	31	19	17	36	16	18	34	14	14	28
13	24	11	35	18	15	33	24	24	48	16	13	29	13	11	24	13	19	32
14	17	12	29	20	15	35	23	18	41	18	18	36	20	10	30	18	21	39
15	19	15	34	19	15	34	22	16	38	18	14	32	21	12	33	24	13	37
16	18	9	27	19	14	33	15	11	26	19	13	32	14	17	31	15	16	31
17	17	11	28	14	18	32	20	19	39	16	10	26	17	13	30	20	19	39
18	17	17	34	18	10	28	22	17	39	19	14	33	17	16	33	16	12	28
19	20	26	46	18	4	22	15	14	29	19	12	31	13	13	26	14	6	20
20	19	14	33	14	13	27	19	20	39	17	10	27	18	14	32	19	12	31
21	12	20	32	21	17	38	22	15	37	16	5	21	17	14	31	13	15	28
22	18	22	40	20	12	32	19	20	39	16	8	24	20	24	44	14	10	24
23	16	20	36	15	8	23	8	14	22	16	17	33	29	10	39	18	20	38
24	20	17	37	17	15	32	23	17	40	13	16	29	13	9	22	12	14	26
25	12	18	30	10	14	24	23	16	39	16	15	31	20	10	30	17	14	31
26	20	16	36	14	20	34	22	16	38	15	16	31	23	15	38	13	17	30
27	19	14	33	19	12	31	16	11	27	15	10	25	12	9	21	16	15	31
28	21	20	41	16	7	23	17	18	35	18	15	33	14	7	21	17	23	40
29	14	18	32	19	14	33	22	13	35	16	10	26	16	16	32	20	20	40
30	19	15	34	12	16	28	18	12	30	14	12	26	13	19	32	21	17	38
31	14	13	27	17	11	28	—	—	—	15	8	23	—	—	—	16	14	30
	560	500	1060	533	432	965	568	481	1049	513	433	946	537	423	960	517	474	991

Nap Tag	Január			Február			Márczius			Április			Május			Junius		
	férfi m.	nő w.	egy. zms.	férfi m.	nő w.	egy. zms.	férfi m.	nő w.	egy. zms.	férfi m.	nő w.	egy. zms.	férfi m.	nő w.	egy. zms.	férfi m.	nő w.	egy. zms.
1	17	16	33	23	17	40	28	19	47	23	24	47	22	19	41	29	23	52
2	17	17	34	25	18	43	18	16	34	20	12	32	26	21	47	13	20	33
3	16	19	35	24	15	39	18	16	34	22	14	36	14	21	35	29	27	56
4	18	18	36	16	18	34	15	19	34	19	24	43	15	28	43	20	8	28
5	22	19	41	14	19	33	17	12	29	28	22	50	24	16	40	14	19	33
6	14	22	36	24	12	36	21	17	38	27	18	45	21	16	37	22	22	44
7	18	15	33	14	15	29	19	21	40	20	19	39	27	11	38	19	23	42
8	19	8	27	19	16	35	17	15	32	20	17	37	14	15	29	21	16	37
9	14	15	29	18	12	30	30	16	46	17	17	34	20	23	43	21	18	39
10	15	11	26	14	23	37	23	11	34	19	17	36	19	20	39	24	17	41
11	18	15	33	19	18	37	28	12	40	12	17	29	19	13	32	24	15	39
12	20	17	37	22	15	37	25	14	39	31	19	50	33	17	50	14	16	30
13	18	13	31	20	15	35	20	19	39	25	14	39	26	20	46	22	12	34
14	19	23	42	19	12	31	21	10	31	17	14	31	26	20	46	13	14	27
15	16	24	40	21	19	40	18	18	36	21	15	36	25	20	45	18	8	26
16	15	14	29	20	13	33	19	20	39	23	19	42	30	18	48	15	8	23
17	20	9	29	18	14	32	25	23	48	22	14	36	25	21	46	14	16	30
18	17	13	30	22	16	38	19	27	46	33	18	51	24	17	41	17	17	34
19	13	9	22	22	18	40	24	17	41	23	19	42	10	12	22	19	16	35
20	22	23	45	18	16	34	28	18	46	25	14	39	19	14	33	26	20	46
21	23	17	40	12	14	26	16	21	37	17	20	37	23	20	43	17	14	31
22	14	23	37	16	20	36	19	15	34	16	27	43	16	14	30	12	18	30
23	14	14	28	17	13	30	19	25	44	12	16	28	21	23	44	10	21	31
24	18	15	33	14	19	33	25	13	38	20	20	40	17	15	32	15	14	29
25	14	25	39	27	14	41	24	21	45	21	20	41	18	27	45	27	20	47
26	20	18	38	19	15	34	21	20	41	21	19	40	25	25	50	13	11	24
27	16	15	31	24	14	38	22	18	40	12	19	31	27	18	45	15	14	29
28	15	19	34	30	16	46	20	11	31	16	18	34	17	12	29	24	12	36
29	24	19	43	—	—	—	28	18	46	21	16	37	18	12	30	16	9	25
30	27	22	49	—	—	—	17	12	29	17	17	34	20	17	37	22	11	33
31	19	14	33	—	—	—	20	18	38	—	—	—	13	14	27	—	—	—
	552	521	1073	551	446	997	664	532	1196	620	539	1159	654	559	1213	565	479	1044
Nap Tag	Julius			Augusztus			Szeptember			Október			November			Deczember		
	férfi m.	nő w.	egy. zms.	férfi m.	nő w.	egy. zms.	férfi m.	nő w.	egy. zms.	férfi m.	nő w.	egy. zms.	férfi m.	nő w.	egy. zms.	férfi m.	nő w.	egy. zms.
1	20	24	44	23	13	36	17	17	34	12	8	20	17	19	36	13	10	23
2	16	20	36	27	26	53	13	12	25	13	12	25	14	14	28	18	11	29
3	14	12	26	22	13	35	21	12	33	17	18	35	17	7	24	12	11	23
4	16	16	32	25	19	44	21	13	34	14	7	21	16	17	33	16	10	26
5	17	17	34	18	20	38	20	17	37	16	15	31	9	11	20	14	9	23
6	14	13	27	15	16	31	20	13	33	8	18	26	19	13	32	18	12	30
7	14	15	29	14	23	37	10	15	25	18	9	27	9	10	19	17	9	26
8	23	9	32	12	17	29	22	11	33	10	11	21	10	11	21	14	12	26
9	15	16	31	20	14	34	18	10	28	22	14	36	11	11	22	14	6	20
10	19	19	38	25	11	36	14	18	32	17	14	31	11	9	20	12	16	28
11	23	16	39	21	12	33	9	11	20	12	12	24	12	16	28	14	11	25
12	19	17	36	11	17	28	22	15	37	13	11	24	13	15	28	14	17	31
13	16	17	33	13	11	24	16	6	22	15	15	30	19	19	38	13	15	28
14	19	15	34	21	22	43	19	17	36	16	11	27	15	8	23	17	11	28
15	14	16	30	12	12	24	11	12	23	18	9	27	16	10	26	11	11	22
16	11	15	26	10	8	18	11	12	23	18	15	33	13	14	27	15	12	27
17	19	20	39	24	18	42	12	20	32	13	16	29	10	8	18	16	13	29
18	16	19	35	17	13	30	22	19	41	20	9	29	17	13	30	14	19	33
19	16	14	30	18	11	29	19	16	35	16	8	24	25	15	40	15	21	36
20	22	11	33	12	12	24	12	12	24	17	9	26	11	10	21	18	12	30
21	18	14	32	7	12	19	13	13	26	12	6	18	22	15	37	13	15	28
22	18	12	30	12	11	23	19	10	29	14	9	23	12	16	28	19	21	40
23	15	11	26	27	20	47	14	12	26	18	12	30	14	11	25	15	18	33
24	19	14	33	15	30	45	10	13	23	22	11	33	11	11	22	17	22	39
25	20	27	47	11	11	22	15	20	35	14	21	35	15	9	24	17	8	25
26	19	19	38	7	13	20	15	14	29	15	15	30	16	9	25	19	13	32
27	22	11	33	29	19	48	9	13	22	8	12	20	16	9	25	29	10	39
28	20	16	36	19	11	30	12	14	26	11	14	25	13	8	21	15	12	27
29	20	15	35	16	12	28	6	16	22	15	10	25	17	12	29	19	24	43
30	14	12	26	16	10	26	23	15	38	12	9	21	7	10	17	15	15	30
31	14	21	35	26	18	44	—	—	—	12	9	21	—	—	—	14	12	26
	542	493	1035	545	475	1020	465	418	883	458	369	827	427	360	787	487	418	905

5-ik számú tábla.

Napi halandóság az 1880-ik évben.

Tabelle Nr. 5.

Tägliche Sterblichkeit im Jahre 1880.

Nap Tag	Január			Február			Márczius			Április			Május			Junius		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	e y. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
1	20	16	36	15	15	30	24	17	41	27	18	45	23	18	41	25	15	40
2	14	20	34	16	15	31	23	15	38	20	14	34	18	16	34	23	17	40
3	26	11	37	23	12	35	22	19	41	18	12	30	16	17	33	20	23	43
4	16	17	33	17	10	27	16	13	29	27	13	40	27	10	37	20	18	38
5	16	10	26	11	12	23	19	12	31	19	15	34	20	17	37	26	18	44
6	16	10	26	15	19	34	16	18	34	22	12	34	17	17	34	20	15	35
7	21	21	42	15	19	34	24	16	40	21	20	41	20	24	44	21	15	36
8	15	10	25	16	16	32	20	14	34	24	14	38	24	12	36	24	21	45
9	17	12	29	17	11	28	17	17	34	23	20	43	21	9	30	24	16	40
10	15	14	29	14	20	34	18	20	38	23	13	36	21	18	39	15	19	34
11	26	14	40	13	9	22	24	11	35	15	8	23	23	12	35	19	16	35
12	14	16	30	20	21	41	28	15	43	18	17	35	28	18	46	19	18	37
13	14	13	27	27	15	42	25	11	36	19	14	33	22	15	37	16	18	34
14	25	15	40	13	13	26	16	15	31	24	22	46	23	16	39	14	15	29
15	17	16	33	16	16	32	27	19	46	24	17	41	29	17	46	14	17	31
16	20	13	33	21	10	31	27	18	45	21	19	40	23	19	42	24	12	36
17	15	19	34	20	14	34	13	14	27	22	17	39	29	19	48	12	12	24
18	18	18	36	17	12	29	17	16	33	23	16	39	20	15	35	14	17	31
19	17	12	29	22	11	33	24	15	39	18	10	28	19	18	37	20	15	35
20	18	14	32	21	16	37	27	21	48	26	10	36	18	10	28	14	13	27
21	17	20	37	14	11	25	28	14	42	16	18	34	29	20	49	18	15	33
22	17	15	32	19	14	33	9	13	22	19	14	33	22	14	36	17	18	35
23	23	17	40	14	17	31	19	19	38	18	8	26	17	20	37	18	18	36
24	15	9	24	24	22	46	14	16	30	30	19	49	31	18	49	17	9	26
25	13	14	27	15	15	30	13	17	30	28	18	46	23	13	36	19	12	31
26	15	19	34	18	10	28	19	19	38	20	17	37	20	10	30	19	15	34
27	19	9	28	17	14	31	30	16	46	19	21	40	10	13	23	13	16	29
28	18	8	26	17	10	27	19	21	40	22	18	40	23	16	39	19	11	30
29	19	16	35	18	12	30	30	14	44	13	8	21	20	14	34	13	9	22
30	18	13	31	—	—	—	27	30	57	16	15	31	15	15	30	14	22	36
31	18	15	33	—	—	—	20	21	41	—	—	—	17	12	29	—	—	—
	552	446	998	505	411	916	655	516	1171	635	457	1092	668	482	1150	551	475	1026
Nap Tag	Július			Augusztus			Szeptember			Október			November			Deczember		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
1	14	14	28	21	22	43	13	11	24	15	12	27	9	10	19	19	17	36
2	21	14	35	20	16	36	26	10	36	13	10	23	15	15	30	13	9	22
3	18	15	33	19	14	33	21	17	38	10	13	23	14	21	35	16	14	30
4	14	20	34	20	13	33	22	15	37	16	12	28	19	10	29	18	19	37
5	19	15	34	21	14	35	18	21	39	14	16	30	25	11	36	15	19	34
6	12	17	29	22	25	47	15	16	31	24	14	38	19	9	28	10	17	27
7	22	14	36	27	23	50	15	16	31	27	13	40	15	15	30	9	11	20
8	15	13	28	30	12	42	14	18	32	10	15	25	12	20	32	13	17	30
9	11	10	21	17	20	37	23	16	39	22	14	36	18	18	36	9	12	21
10	22	23	45	26	15	41	18	9	27	16	14	30	12	13	25	11	12	23
11	22	16	38	22	16	38	19	18	37	15	6	21	16	12	28	12	12	24
12	22	13	35	14	11	25	17	16	33	15	17	32	16	12	28	17	16	33
13	20	13	33	24	25	49	14	11	25	12	16	28	24	18	42	19	13	32
14	26	22	48	11	16	27	12	19	31	16	19	35	14	4	18	16	17	33
15	26	18	44	28	15	43	19	13	32	18	9	27	12	8	20	13	17	30
16	34	23	57	14	22	36	16	13	29	19	14	33	15	18	33	22	8	30
17	27	19	46	20	19	39	15	19	34	12	8	20	11	14	25	19	25	44
18	23	21	44	24	15	39	12	22	34	13	16	29	9	17	26	24	8	32
19	26	22	48	19	11	30	16	16	32	20	19	39	17	11	28	17	13	30
20	22	17	39	18	12	30	18	4	22	13	8	21	14	21	35	16	11	27
21	13	21	34	22	15	37	23	15	38	18	14	32	18	8	26	19	13	32
22	11	23	34	21	22	43	19	12	31	19	13	32	15	11	26	14	9	23
23	18	21	39	17	14	31	18	18	36	13	8	21	19	20	39	16	7	23
24	19	22	41	19	13	32	13	17	30	5	11	16	15	19	34	17	12	29
25	22	16	38	9	12	21	14	15	29	11	22	33	12	14	26	17	14	31
26	21	18	39	15	14	29	19	13	32	16	16	32	26	14	40	13	15	28
27	16	20	36	18	19	37	15	13	28	15	11	26	21	10	34	17	20	37
28	19	8	27	20	15	35	16	15	31	14	13	27	11	9	20	14	18	32
29	18	18	36	18	18	46	21	11	32	22	11	33	10	16	26	20	12	32
30	20	13	33	14	17	31	14	9	23	16	15	31	15	16	31	10	20	30
31	27	25	52	21	12	33	—	—	—	13	14	27	—	—	—	22	20	42
	620	544	1164	611	507	1118	515	438	953	482	413	895	471	421	895	487	447	934

Nap Tag	Január			Február			Márczius			Április			Május			Junius		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
1	19	16	35	24	18	42	17	15	32	21	20	41	15	25	40	28	15	43
2	15	22	37	19	21	40	19	23	42	23	18	41	19	18	37	19	19	38
3	15	10	25	22	23	45	22	16	38	21	17	38	22	14	36	16	10	26
4	23	15	38	11	18	29	19	15	34	26	9	35	21	12	33	17	7	24
5	25	14	39	25	19	44	22	17	39	23	21	44	23	17	40	28	15	43
6	21	7	28	21	16	37	21	14	35	23	15	38	22	17	39	16	19	35
7	21	18	39	15	17	32	18	14	32	19	11	30	13	10	23	18	13	31
8	14	13	27	20	24	44	19	22	41	29	12	41	22	17	39	27	16	43
9	18	11	29	29	14	43	16	17	33	15	15	30	27	24	51	15	15	30
10	17	23	40	19	12	31	18	19	37	18	16	34	17	16	33	17	19	36
11	19	16	35	20	21	41	24	16	40	20	19	39	20	11	31	16	20	36
12	18	14	32	20	22	42	18	17	35	26	23	49	34	17	51	14	13	27
13	25	22	47	26	15	41	19	11	30	31	17	48	29	21	50	24	16	40
14	19	17	36	23	8	31	20	18	38	18	19	37	26	17	43	24	14	38
15	18	17	35	20	21	41	18	12	30	26	22	48	26	16	42	16	17	33
16	17	16	33	18	18	36	20	12	32	31	15	46	24	19	43	26	12	38
17	20	10	30	14	11	25	16	15	31	22	20	42	24	19	43	19	8	27
18	22	17	39	21	20	41	27	15	42	29	9	38	21	15	36	13	18	31
19	16	16	32	24	17	41	12	10	22	25	15	40	30	15	45	23	16	39
20	18	18	36	23	19	42	20	16	36	14	21	35	25	18	43	20	18	38
21	16	21	37	26	12	38	24	17	41	22	18	40	18	12	30	21	24	45
22	18	17	35	17	15	32	16	28	44	25	11	36	24	14	38	14	21	35
23	23	18	41	13	23	36	24	15	39	20	18	38	25	13	38	16	15	31
24	23	20	43	22	17	39	16	8	24	17	9	26	26	19	45	20	15	35
25	16	17	33	18	8	26	23	17	40	28	20	48	23	23	46	16	19	35
26	20	15	35	23	18	41	22	19	41	19	18	37	34	17	51	17	15	32
27	15	16	31	16	14	30	27	17	44	21	15	36	21	21	42	14	11	25
28	27	16	43	21	20	41	22	12	34	20	18	38	14	14	28	15	19	34
29	21	16	37	—	—	—	7	22	29	25	14	39	15	15	30	11	13	24
30	18	15	33	—	—	—	25	17	42	25	16	41	34	13	47	11	12	23
31	22	17	39	—	—	—	25	17	42	—	—	—	29	14	43	—	—	—
	599	500	1099	570	481	1051	616	503	1119	682	491	1173	723	513	1236	551	464	1015
Nap Tag	Julius			Augusztus			Szeptember			Október			November			Deczember		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
1	19	15	34	27	17	44	14	17	31	16	15	31	21	14	35	20	11	31
2	19	20	39	23	24	47	20	14	34	15	17	32	28	13	41	18	11	29
3	21	17	38	26	21	47	22	16	38	15	16	31	16	11	27	19	14	33
4	23	16	39	21	18	39	30	17	47	16	19	35	17	13	30	16	18	34
5	12	24	36	22	16	38	16	15	31	14	13	27	18	15	33	17	12	29
6	19	17	36	18	26	44	19	18	37	17	15	32	18	17	35	23	12	35
7	17	17	34	31	13	44	29	12	41	12	15	27	16	19	35	13	19	32
8	16	16	32	35	27	62	24	14	38	8	12	20	12	8	20	18	13	31
9	17	21	38	16	15	31	18	19	37	16	11	27	12	13	25	23	17	40
10	15	17	32	36	23	59	26	10	36	18	14	32	17	13	30	22	15	37
11	19	19	38	13	16	29	14	12	26	12	14	26	21	12	33	15	12	27
12	18	19	37	22	10	32	18	17	35	10	13	23	18	12	30	21	24	45
13	15	15	30	15	18	33	15	17	32	25	22	47	17	15	32	19	25	44
14	20	11	31	17	24	41	10	10	20	19	16	35	10	16	26	23	15	38
15	28	20	48	15	22	37	20	16	36	28	10	38	18	13	31	19	21	40
16	23	27	50	27	29	56	16	19	35	9	13	22	7	9	16	22	18	40
17	15	20	35	18	30	48	15	18	33	24	5	29	27	14	41	26	12	38
18	19	18	37	18	18	36	17	23	40	11	18	29	21	14	35	9	15	24
19	17	15	32	22	21	43	17	14	31	17	17	34	11	14	25	17	17	34
20	18	21	39	21	18	39	17	24	41	16	17	33	15	14	29	20	14	34
21	29	14	43	29	24	53	17	13	30	14	14	28	17	10	27	18	13	31
22	30	30	60	11	20	31	10	15	25	23	16	39	25	20	45	22	17	39
23	22	13	35	14	16	30	11	14	25	8	13	21	13	14	27	14	13	27
24	30	25	55	12	22	34	13	8	21	15	18	33	13	15	28	19	20	39
25	26	15	41	31	17	48	16	11	27	19	13	32	18	11	29	15	16	31
26	17	16	33	17	16	33	16	14	30	13	17	30	16	16	32	22	14	36
27	30	18	48	14	16	30	17	12	29	17	16	33	25	14	39	14	24	38
28	25	24	49	24	10	34	14	12	26	12	14	26	18	8	26	21	19	40
29	17	14	31	18	15	33	15	22	37	11	15	26	17	17	34	18	14	32
30	19	17	36	16	17	33	22	10	32	12	9	21	22	15	37	20	23	43
31	19	17	36	14	14	28	—	—	—	17	11	28	—	—	—	16	16	32
	634	568	1202	643	593	1236	528	453	981	479	448	927	524	409	933	579	504	1083

Átnézetes egybeállítás a budapesti hőmérsékleti viszonyoknak 1876—1881. évekről.
(A központi meteorológiai intézet följegyzései alapján.)

Übersichtliche Zusammenstellung der Temperaturverhältnisse während der Jahre 1876. bis 1881.
(Auf Grund der Aufzeichnungen des k. ung. Meteorologischen Central-Institutes.)

H ó n a p Monat		Napok száma. — Zahl der Tage										Fok — Grade
		Havi átlag Mon. Durchschnitt	—15-től —10-ig Von —15 bis —10	—10-től —5-ig Von —10 bis —5	—5-től 0-ig Von —5 bis 0	0-től +5-ig Von 0 bis +5	+5-től +10-ig Von +5 bis +10	+10-től +15-ig Von +10 bis +15	+15-től +20-ig Von +15 bis +20	+20-től +25-ig Von +20 bis +25	+25-től +30-ig Von +25 bis +30	
Január	1876	—5.1	3	12	16	17	2					1.2
	1877	1.3			12	17	2					1.3
	1878	—3.0	1	10	12	7	1					1.2
	1879	—2.5	1	3	22	3	2					1.5
	1880	—3.4	2	11	9	7	2					2.0
	1881	—4.5	5	8	10	8						1.7
Átlag. Durchschnitt		—3.8	12	44	81	42	7					
Február	1876	—0.7		9	7	10	3					1.5
	1877	1.7		1	6	17	4					1.5
	1878	1.7			8	17	3					1.6
	1879	2.4			6	18	4					1.3
	1880	—1.5		5	11	11	1					1.9
	1881	—1.9			23	5						2.3
Átlag. Durchschnitt		0.28		15	61	78	15					
Márczius	1876	7.1				9	15	7				2.6
	1877	4.1		2	9	4	8	8				3.4
	1878	4.2			5	14	9	3				2.3
	1879	4.1			2	17	10	2				2.4
	1880	3.3			4	14	13					3.7
	1881	4.7		1	5	9	10	6				2.2
Átlag. Durchschnitt		4.58		3	25	67	65	26				
Április	1876	14.4					4	16	6	4		4.0
	1877	9.1				5	9	15	1			3.0
	1878	11.4					10	13	7			3.3
	1879	10.5					15	12	3			2.4
	1880	13.8					5	12	13			4.0
	1881	8.0				2	22	6				2.5
Átlag. Durchschnitt		11.20				7	65	74	30	4		
Május	1876	12.6					6	19	6			2.5
	1877	13.7					5	17	7			2.6
	1878	16.7						7	20	4		3.7
	1879	14.5					6	11	9	5		2.8
	1880	15.2					4	10	13	4		3.0
	1881	18.9					2	10	16	3		0.7
Átlag. Durchschnitt		15.26					23	74	71	18		
Június	1876	20.6						10	19	1		2.9
	1877	21.4						1	10	15	4	3.5
	1878	19.5						3	16	11		2.9
	1879	20.7							11	16	3	3.2
	1880	19.2						1	20	9		3.1
	1881	18.7					1	5	11	12	1	3.2
Átlag. Durchschnitt		20.01					1	20	87	64	8	

D. u. 2 órai hőmérsék
értéke a napi átlagból
Azvechl. der Tempera-
tur der zierten. Nach-
mittagsstände von dem
täglichen Mittel.

7. sz. tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 7. (Schluss.)

H ó n a p Monat		Havi átlag Mon. Durchschnitt	— 15-től — 10-ig Von — 15 bis — 10	— 10-től — 5-ig Von — 10 bis — 5	— 5-től 0-ig Von — 5 bis 0	0-től + 5-ig Von 0 bis + 5	+ 5-től + 10-ig Von + 5 bis + 10	+ 10-től + 15-ig Von + 10 bis + 15	+ 15-től + 20-ig Von + 15 bis + 20	+ 20-től + 25-ig Von + 20 bis + 25	+ 25-től + 30-ig Von + 25 bis + 30	Fok — Grade
		Napok száma. — Zahl der Tage										Fok — Grade
Július	1876	21.6	.	.	.	.	.	.	7	21	3	3.4
	1877	21.1	.	.	.	.	.	.	12	16	3	3.8
	1878	19.9	.	.	.	.	.	1	16	14	.	2.5
	1879	19.0	.	.	.	.	.	1	19	11	.	3.5
	1880	27.4	.	.	.	.	.	.	5	15	11	4.0
	1881	22.2	.	.	.	.	.	.	7	17	7	3.8
Átlag. Durchschnitt		21.86	.	.	.	.	.	2	66	94	24	.
Augusztus	1876	21.6	.	.	.	.	.	.	7	21	3	4.3
	1877	22.8	.	.	.	.	.	.	4	22	5	3.9
	1878	20.8	.	.	.	.	.	.	11	18	2	3.3
	1879	20.9	.	.	.	.	.	.	12	16	3	4.2
	1880	18.5	.	.	.	.	.	1	26	4	.	3.3
	1881	20.9	.	.	.	.	.	2	11	13	5	4.2
Átlag. Durchschnitt		20.91	.	.	.	.	.	3	71	94	18	.
Szeptember	1876	15.0	.	.	.	.	.	7	18	10	2	3.2
	1877	13.4	.	.	.	.	.	14	8	1	.	3.4
	1878	18.1	.	.	.	.	.	6	16	8	.	3.8
	1879	17.8	.	.	.	.	.	7	15	8	.	4.2
	1880	16.1	.	.	.	.	.	1	12	11	6	3.2
	1881	14.9	.	.	.	.	.	3	10	17	.	3.6
Átlag. Durchschnitt		15.88	.	.	.	.	.	11	67	77	25	.
Október	1876	11.9	.	.	.	1	11	9	10	.	.	4.0
	1877	8.1	.	.	.	4	18	9	.	.	.	3.5
	1878	12.4	.	.	.	1	4	22	4	.	.	3.6
	1879	9.3	.	.	.	3	17	10	1	.	.	2.6
	1880	10.4	.	.	.	4	9	16	2	.	.	3.2
	1881	8.0	.	.	.	5	16	10	.	.	.	1.7
Átlag. Durchschnitt		10.01	.	.	.	18	75	76	17	.	.	.
November	1876	0.9	.	2	7	20	1	.	.	.	.	1.5
	1877	5.0	.	.	.	18	12	.	.	.	.	3.0
	1878	5.8	.	.	.	13	14	3	.	.	.	1.7
	1879	1.5	.	4	5	16	5	.	.	.	.	1.5
	1880	5.3	.	.	.	13	17	.	.	.	.	1.6
	1881	2.8	.	.	5	18	7	.	.	.	.	2.7
Átlag. Durchschnitt		3.55	.	6	17	98	56	3	.	.	.	.
Deczember	1876	3.1	1	3	2	13	10	2	.	.	.	1.2
	1877	0.1	1	4	11	8	7	.	.	.	.	1.2
	1878	3.7	.	7	11	13	.	.	.	.	.	0.9
	1879	—10.3	16*)	9	6	.	.	.	.	.	.	2.1
	1880	2.7	.	.	5	18	8	.	.	.	.	1.1
	1881	0.1	.	.	17	13	1	.	.	.	.	1.1
Átlag. Durchschnitt		0.10	18	23	52	65	26	2	.	.	.	.
Évi átlag Jahres Durchschnitt	1876	10.2	4	26	32	53	50	81	65	49	6	.
	1877	10.1	1	7	38	73	72	64	42	56	12	.
	1878	10.5	1	17	36	65	41	58	90	55	2	.
	1879	9.0	17	16	41	57	59	43	70	56	6	.
	1880	10.2	2	16	29	67	60	52	90	38	11	.
	1881	9.1	5	9	60	60	62	49	62	45	13	.
Összesen .		9.85	30	91	236	375	344	347	419	299	50	.

*) Ebből 8 nap —15 fokon alul, — Hievon 8 Tage unter —15 Grade.

Ha végre az egyes hónapok átlagos napi halandóságának kiszámításába bocsátkozunk (I. 2. sz. jegyzet), azt találjuk, hogy a hat év alatt a halandóság maximuma április és május hónapjaira, minimuma pedig október és novemberre esik. Tett t. i. a napi átlagos halandóság:

Januárban	34.60	eset
Februárban	34.77	»
Márcziusban	38.00	»
Áprilisban	38.32	»
Májusban	38.22	»
Juniusban	34.57	»
Juliusban	36.52	»
Augusztusban	35.62	»
Szeptemberben	30.92	»
Októberben	28.52	»
Novemberben	30.03	»
Deczemberben	32.22	»

Az 1876—1881-dik évi összhalandóság, évszakok és hónapok
Die Gesamtsterblichkeit in den einzelnen Bezirken im Jahre 1876—1881,

Hó és évszak <i>Monat und Jahreszeit</i>	L a k á s u k o n e l h a l t a k											
	I.			II.			III.			IV.		
	kerületben											
	férfi m.	nő w.	együtt zus.	férfi m.	nő w.	együtt zus.	férfi m.	nő w.	együtt zus.	férfi m.	nő w.	együtt zus.
1875 Deczember	41	15	56	25	35	60	27	28	55	12	16	28
Január	35	32	67	25	24	49	41	25	66	18	16	34
Február	34	38	72	30	30	60	32	16	48	12	17	29
Téli évszak (<i>Winter</i>)	110	85	195	80	89	169	100	69	169	42	49	91
Márczius	50	54	104	66	81	147	32	37	69	29	22	51
Április	49	51	100	72	67	139	41	30	71	15	20	35
Május	53	39	92	40	41	81	38	18	56	21	9	30
Tavaszi évszak (<i>Frühling</i>)	152	144	296	178	189	367	111	85	196	65	51	116
Junius	31	36	67	25	36	61	36	34	70	17	11	28
Julius	33	33	66	28	29	57	42	29	71	21	13	34
Augusztus	32	40	72	26	26	52	45	30	81	18	16	34
Nyári évszak (<i>Sommer</i>)	96	109	205	79	91	170	123	99	222	56	40	96
Szeptember	26	29	55	26	18	44	22	21	43	9	10	19
Október	29	21	50	27	16	43	25	11	36	12	8	20
November	32	33	65	30	19	49	32	23	55	12	16	28
Őszi évszak (<i>Herbst</i>)	87	83	170	83	53	136	79	55	134	33	34	67
Deczember	48	41	89	28	29	57	36	24	60	24	14	38
1876 napt. év, Kalenderj. 1876	452	447	899	423	416	839	422	304	726	208	172	380
Január	56	53	109	37	35	72	31	45	76	27	24	51
Február	55	49	104	33	46	79	34	32	66	23	19	42
Téli évszak (<i>Winter</i>)	159	143	302	98	110	208	101	101	202	74	57	131
Márczius	53	31	84	54	27	81	56	49	105	26	25	51
Április	60	35	95	32	33	65	27	20	47	22	30	52
Május	55	33	88	39	38	77	49	27	76	25	22	47
Tavaszi évszak (<i>Frühling</i>)	168	99	267	125	98	223	132	96	228	73	77	150
Junius	44	36	80	25	34	59	30	30	60	21	13	34
Julius	35	33	68	28	34	62	29	36	65	19	18	37
Augusztus	32	24	56	33	34	67	62	41	103	16	15	31
Nyári évszak (<i>Sommer</i>)	111	93	204	86	102	188	121	107	228	56	46	102
Szeptember	28	31	59	14	18	32	40	26	66	14	17	31
Október	25	32	57	34	28	62	36	27	63	17	15	32
November	39	31	70	36	36	72	30	37	67	17	23	40
Őszi évszak (<i>Herbst</i>)	92	94	186	84	82	166	106	90	196	48	55	103
Deczember	45	47	92	42	40	82	41	30	71	27	21	48
1877 napt. év, Kalenderj. 1877	527	435	962	407	403	810	465	400	865	254	242	496
Január	42	46	88	50	43	93	37	39	76	31	13	44
Február	33	34	67	38	31	69	35	31	66	25	31	56
Téli évszak (<i>Winter</i>)	120	127	247	130	114	244	113	100	213	83	65	148
Márczius	50	44	94	56	36	92	57	35	92	25	25	50
Április	48	49	97	47	36	83	42	41	83	30	22	52
Május	36	46	82	41	33	74	47	48	95	27	13	40
Tavaszi évszak (<i>Frühling</i>)	134	139	273	144	105	249	146	124	270	82	60	142
Junius	39	39	78	19	22	41	30	31	61	25	20	45
Julius	32	38	70	24	20	44	40	26	66	18	15	33
Augusztus	34	34	68	27	36	63	38	27	65	17	7	24
Nyári évszak (<i>Sommer</i>)	105	111	216	70	78	148	108	84	192	60	42	102
Szeptember	23	18	41	30	28	58	38	38	76	19	20	39
Október	28	30	58	28	24	52	20	25	45	19	18	37
November	36	36	74	25	24	49	35	21	56	18	25	43
Őszi évszak (<i>Herbst</i>)	89	84	173	83	76	159	93	84	177	56	63	119
Deczember	34	39	73	34	43	77	31	32	63	19	18	37
1878 napt. év, Kalenderj. 1878	437	453	890	419	376	795	450	394	844	273	227	500

szerint (halvaszülöttek nélkül), kerületenként kimutatva.

nach Jahreszeiten und Monaten (ohne Todtgeburten).

In der Wohnung verstorben																	
V.			VI.			VII.			VIII.			IX.			X.		
Bezirken																	
férf. m.	nő w.	együtt zus.	férf. m.	nő w.	együtt zus.	férf. m.	nő w.	együtt zus.	férf. m.	nő w.	együtt zus.	férf. m.	nő w.	együtt zus.	férf. m.	nő w.	együtt zus.
23	12	35	16	43	89	59	50	109	65	54	119	30	33	63	12	5	17
27	23	50	51	53	104	42	42	84	84	89	173	47	38	85	9	8	17
17	20	37	49	30	79	41	41	82	62	57	119	27	33	60	14	16	30
67	55	122	146	126	272	142	133	275	211	200	411	104	104	208	35	29	64
19	26	45	64	37	101	63	58	121	61	76	137	28	30	58	10	5	15
30	18	48	44	40	84	74	64	138	85	71	156	37	37	74	11	11	22
28	32	60	66	77	143	88	63	151	90	73	163	34	43	77	14	10	24
77	76	153	174	154	328	225	185	410	236	220	456	99	110	209	35	26	61
31	27	58	76	54	130	90	86	176	93	87	180	45	36	81	18	8	26
29	18	47	67	63	130	72	72	144	117	121	238	57	57	114	20	17	37
28	26	54	66	72	138	81	67	148	108	98	206	56	51	107	27	22	49
88	71	159	209	189	398	243	225	468	318	306	624	158	144	302	65	47	112
18	15	33	55	36	91	49	58	107	73	80	153	27	23	50	12	8	20
13	19	32	49	50	99	54	52	106	66	59	123	34	35	69	14	8	22
25	22	47	59	50	109	57	37	94	66	65	131	43	43	86	13	4	17
56	56	112	163	136	299	160	147	307	205	204	409	104	101	205	39	20	59
32	28	60	64	51	115	56	62	118	86	69	155	45	38	83	11	9	20
297	274	571	710	613	1323	767	702	1469	991	945	1936	480	464	944	173	126	299
23	27	50	75	65	140	74	87	161	93	111	204	54	36	90	11	14	25
23	20	43	81	60	141	67	70	137	79	92	171	46	32	78	17	11	28
78	75	153	220	176	396	197	219	416	258	272	530	145	106	251	39	34	73
26	23	49	72	60	132	89	80	169	110	110	220	49	29	78	12	15	27
41	30	71	70	63	133	106	73	179	98	72	170	55	31	86	13	7	20
37	27	64	75	55	130	84	65	149	101	95	190	47	40	93	8	11	19
104	80	184	217	178	395	279	218	497	309	277	586	151	106	257	33	33	66
30	18	48	65	50	115	78	71	149	101	84	185	48	43	91	14	6	20
34	39	73	58	64	122	94	66	160	116	121	237	76	64	140	26	15	41
38	29	67	71	71	145	82	69	151	106	101	207	56	65	121	24	17	41
102	86	188	194	188	382	254	206	460	323	306	629	180	172	352	64	38	102
29	29	58	63	48	111	63	60	123	80	92	172	43	27	70	19	16	35
32	30	62	63	57	120	69	61	130	88	75	163	30	43	73	15	13	28
19	17	36	78	54	132	71	57	128	99	74	173	36	42	78	5	12	17
80	76	156	204	159	363	203	178	381	267	241	508	109	112	221	39	41	80
32	24	56	63	62	125	76	63	139	90	96	186	48	36	84	15	5	20
364	313	677	834	712	1546	953	822	1775	1161	1123	2284	588	494	1082	179	142	321
23	30	53	88	65	153	88	79	167	98	97	195	47	46	93	12	10	22
29	19	48	78	72	150	84	78	162	104	63	167	55	42	97	6	8	14
84	73	157	229	199	428	248	220	468	292	256	548	150	124	274	33	23	56
49	32	81	90	78	168	94	79	173	129	107	230	51	41	92	7	17	24
34	27	61	81	84	165	106	85	191	99	120	219	54	38	92	12	11	23
37	34	71	76	80	156	85	79	164	117	120	237	50	36	86	18	9	27
120	93	213	247	242	489	285	243	528	345	347	692	155	116	270	37	37	74
30	35	65	72	63	135	89	57	146	106	105	211	49	54	103	19	16	35
36	29	65	53	75	128	92	99	191	109	92	201	55	44	99	21	21	42
22	19	41	57	49	100	87	69	156	124	99	223	46	54	100	14	17	31
88	83	171	182	187	369	268	225	493	339	296	635	150	152	302	54	54	108
35	16	51	56	72	128	100	87	187	107	108	215	75	38	113	18	21	39
28	20	48	71	60	131	78	92	170	98	71	169	43	56	99	22	15	37
33	22	55	76	66	142	98	68	166	75	81	150	43	39	82	23	14	37
96	58	154	203	198	401	276	247	523	280	260	540	161	133	294	69	50	113
33	31	64	80	63	143	83	69	152	75	93	168	44	46	90	9	7	16
389	314	703	878	827	1705	1084	941	2025	1241	1156	2397	612	534	1146	181	166	347

8. sz. tábla. (1876—1878. Vége.)

Tabelle Nr. 8. (Schluss 1876—1878.)

Hó és évszak Monat und Jahreszeit	Összesen a kerületekben Insgesamt in Bezirken			Közintézetek- ben In öffentlichen Anstalten			Katona Militär	Főösszeg Totalsumme			Átlagos napi halálozás Mittlere tägliche Sterblichkeit			
	férfi w.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.		férfi m.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
	1875													
Deczember	340	291	631	133	91	224	?	473	382	855	15.3	12.3	27.6	
Január	379	350	729	148	113	261	?	527	463	990	17.0	14.9	31.9	
Február	318	298	616	163	87	250	?	481	385	866	17.2	13.7	30.9	
Téli évszak (Winter)	1037	939	1976	444	291	735	?	1481	1230	2711	16.4	13.7	30.1	
Márczius	422	426	848	192	97	289	?	614	523	1137	19.8	16.9	36.7	
Április	458	409	867	168	95	263	?	626	504	1130	20.9	16.8	37.7	
Május	472	405	877	198	116	314	?	670	521	1191	21.6	16.8	38.4	
Tavaszi évszak (Frühling)	1352	1240	2592	558	308	866	?	1910	1548	3458	20.8	16.8	37.6	
Junius	462	415	877	148	83	231	?	610	498	1108	20.3	16.6	36.9	
Julius	486	452	938	144	94	238	?	630	546	1176	20.3	17.6	37.9	
Augusztus	487	454	941	138	74	212	?	625	528	1153	20.2	17.0	37.2	
Nyári évszak (Sommer)	1435	1321	2756	430	251	681	?	1865	1572	3437	20.3	17.1	37.4	
Szeptember	317	298	615	127	82	209	?	444	380	824	14.8	12.7	27.5	
Október	323	279	602	110	79	189	?	433	358	791	14.0	11.5	25.5	
November	369	312	681	128	81	209	?	497	393	890	16.6	13.1	29.7	
Őszi évszak (Herbst)	1009	889	1898	365	242	607	?	1374	1131	2505	15.1	12.3	27.4	
Deczember	430	365	795	147	96	243	?	577	461	1038	18.6	14.9	33.5	
1876 napt. év, Kalenderj. 1876	4923	4463	9386	1811	1097	2908	?	6734	5560	12294	18.5	15.2	33.7	
1877														
Január	481	497	978	90	61	151	10	581	558	1139	18.7	18.0	36.7	
Február	458	431	889	84	46	130	13	555	477	1032	19.8	17.0	36.8	
Téli évszak (Winter)	1369	1293	2662	321	203	524	23	1713	1496	3209	19.0	16.6	35.6	
Márczius	547	449	996	106	66	172	19	672	515	1187	21.7	16.6	38.3	
Április	524	394	918	103	65	168	16	643	459	1102	21.4	15.3	36.7	
Május	520	419	939	125	62	187	10	655	481	1136	21.1	15.8	36.9	
Tavaszi évszak (Frühling)	1591	1262	2853	334	193	527	45	1970	1455	3425	21.4	15.8	37.2	
Junius	456	385	841	89	42	131	15	560	427	987	18.7	14.2	32.9	
Julius	515	490	1005	79	59	138	12	606	549	1155	19.5	17.7	37.2	
Augusztus	520	469	989	86	49	135	6	612	518	1130	19.7	16.7	36.4	
Nyári évszak (Sommer)	1491	1344	2835	254	150	404	33	1778	1494	3272	19.2	16.2	35.4	
Szeptember	393	364	757	62	47	109	7	462	411	873	15.4	13.7	29.1	
Október	409	381	790	87	37	124	5	501	418	919	16.2	13.8	30.0	
November	430	383	813	86	31	117	11	527	414	941	17.6	13.8	31.4	
Őszi évszak (Herbst)	1232	1128	2360	235	115	350	13	1490	1243	2733	16.4	13.6	30.0	
Deczember	479	424	903	74	48	122	18	571	472	1043	18.4	15.2	33.6	
1877 napt. év, Kalenderj. 1877	5732	5036	10818	1071	613	1684	142	6945	5699	12644	19.0	15.6	34.6	
1878														
Január	516	468	984	78	53	131	22	616	521	1137	19.9	16.8	36.7	
Február	487	409	896	54	59	113	30	571	468	1039	20.4	16.7	37.1	
Téli évszak (Winter)	1482	1301	2783	206	160	366	70	1758	1461	3219	19.5	16.2	35.7	
Márczius	608	494	1102	90	35	125	30	728	529	1257	23.5	17.0	40.5	
Április	553	513	1066	94	58	152	24	671	571	1242	22.4	19.0	41.4	
Május	534	498	1032	80	53	133	20	634	551	1185	20.4	17.8	38.2	
Tavaszi évszak (Frühling)	1695	1505	3200	264	146	410	74	2033	1651	3684	22.1	17.9	40.0	
Junius	478	442	920	69	41	110	13	560	483	1043	18.7	16.1	34.8	
Julius	480	459	939	67	41	108	13	560	500	1060	18.1	16.1	34.2	
Augusztus	466	411	877	62	21	83	5	533	432	965	17.2	13.9	31.1	
Nyári évszak (Sommer)	1424	1312	2736	198	103	301	31	1653	1415	3068	17.9	15.4	33.3	
Szeptember	501	446	947	62	35	97	5	568	481	1049	18.9	16.0	34.9	
Október	435	411	846	58	22	80	20	513	433	946	16.5	13.9	30.4	
November	464	396	860	63	27	90	10	537	423	960	17.9	14.1	32.0	
Őszi évszak (Herbst)	1400	1253	2653	183	84	267	35	1618	1337	2955	17.7	14.7	32.4	
Deczember	442	441	883	57	33	90	18	517	474	991	16.7	15.3	32.0	
1878 napt. év, Kalenderj. 1878	5964	5388	11352	834	478	1312	210	7008	5866	12874	19.2	16.1	35.3	

Jegyzetek.

1. sz. jegyzet. Az átlagos napi halandóság nagysága évszakonként.

	Téli	Tavaszszal	Nyáron	Őszszel
1876	29·8	37·6	37·4	27·5
1877	35·7	37·2	35·6	30·0
1878	35·8	40·0	33·4	32·5
1879	34·0	38·8	33·7	27·4
1880	31·3	37·1	36·0	30·1
1881	34·3	38·4	37·5	31·2
Hat évi átlag	33·5	38·2	35·6	29·8

2. sz. jegyzet. Átlagos napi halandóság hónapok szerint.

	1876	1877	1878	1879	1880	1881
Január	31·9	36·7	36·7	34·6	32·2	35·5
Február	29·9	36·9	37·1	35·6	31·6	37·5
Márczius	36·7	38·3	40·5	38·6	37·8	36·1
Április	37·7	36·7	41·4	38·6	36·4	39·1
Május	38·4	36·6	38·2	39·1	37·1	39·9
Junius	36·9	32·9	34·8	34·8	34·2	33·8
Julius	37·9	37·3	34·2	33·4	37·5	38·8
Augusztus	37·2	36·5	31·1	32·9	36·1	39·9
Szeptember	27·5	29·1	35·0	29·4	31·8	32·7
Október	25·5	29·6	30·5	26·7	28·9	29·9
November	29·7	31·4	32·0	26·2	29·8	31·1
Deczember	33·5	33·6	32·0	29·2	30·1	34·9

8. számú tábla. (Folytatás 1879—1881.)

Hó és évszak Monat und Jahreszeit		L a k á s u k o n e l h a l t a k											
		I.			II.			III.			IV.		
		kerületben											
		férfi m.	nő to.	együtt Zus.	férfi m.	nő to.	együtt Zus.	férfi m.	nő to.	együtt Zus.	férfi m.	nő to.	együtt Zus.
1879	Január	56	53	109	35	35	70	42	31	73	20	20	40
	Február	50	43	93	30	31	61	44	29	73	26	28	54
	Téli évszak (Winter)	140	135	275	99	109	208	117	92	209	65	66	131
	Márczius	54	60	114	42	33	75	68	51	119	22	24	46
	Április	51	47	98	48	38	86	53	60	113	22	28	50
	Május	40	52	92	63	40	103	57	38	95	22	27	49
	Tavaszi évszak (Frühling)	145	159	304	153	111	264	178	149	327	66	79	145
	Junius	46	48	94	35	38	73	39	37	76	17	19	36
	Julius	44	39	83	37	47	84	38	27	65	28	16	44
	Augusztus	38	47	85	27	31	58	43	31	74	24	12	36
	Nyári évszak (Sommer)	128	134	262	99	116	215	120	95	215	69	47	116
	Szeptember	34	30	64	29	24	53	34	33	67	8	16	24
Október	44	33	77	29	36	65	27	27	54	18	13	31	
November	35	31	66	29	37	66	29	27	56	25	15	40	
Őszi évszak (Herbst)	113	94	207	87	97	184	90	87	177	51	44	95	
Deczember	41	29	70	25	42	67	25	31	56	25	20	45	
1879 napt. év, Kalenderj. 1879	533	512	1045	429	432	861	499	422	921	257	238	495	
1880	Január	39	41	80	46	43	89	31	23	54	34	25	59
	Február	38	34	72	39	30	69	25	26	51	25	20	45
	Téli évszak (Winter)	118	104	222	110	115	225	81	80	161	84	65	149
	Márczius	49	52	101	50	48	98	43	38	81	26	21	47
	Április	43	38	81	40	44	84	32	38	70	25	21	46
	Május	52	27	79	45	28	73	51	32	83	25	19	44
	Tavaszi évszak (Frühling)	144	117	261	135	120	255	126	108	234	76	61	137
	Junius	48	46	94	24	44	68	32	36	68	21	11	32
	Julius	41	32	73	27	24	51	43	55	98	18	24	42
	Augusztus	41	39	80	29	35	64	46	52	98	19	15	34
	Nyári évszak (Sommer)	130	117	247	80	103	183	121	143	264	68	50	108
	Szeptember	31	16	47	21	27	48	39	40	79	25	9	34
Október	22	25	47	16	29	45	35	28	63	21	13	34	
November	35	35	70	28	30	58	21	26	47	19	11	30	
Őszi évszak (Herbst)	88	76	164	65	86	151	95	94	189	65	33	98	
Deczember	45	38	80	32	35	67	33	24	57	14	18	32	
1880 napt. év, Kalenderj. 1880	484	420	904	397	417	814	431	418	849	272	207	479	
1881	Január	49	42	91	40	48	88	42	32	74	26	24	50
	Február	45	49	94	45	45	90	53	30	83	17	22	39
	Téli évszak (Winter)	139	126	265	117	128	245	128	86	214	57	64	121
	Márczius	41	36	77	44	35	79	42	41	83	29	31	60
	Április	49	31	80	39	41	80	50	34	84	31	26	57
	Május	54	36	90	32	42	74	49	55	104	24	24	48
	Tavaszi évszak (Frühling)	144	106	250	115	121	236	141	130	271	84	81	165
	Junius	40	40	80	35	32	67	40	42	82	24	18	42
	Julius	43	35	78	28	36	64	59	56	115	12	15	27
	Augusztus	39	45	84	43	60	103	59	37	96	17	12	29
	Nyári évszak (Sommer)	122	120	242	106	128	234	158	135	293	53	45	98
	Szeptember	43	39	82	35	26	61	52	51	103	15	13	28
Október	34	23	57	23	46	69	41	46	87	13	15	28	
November	25	35	60	46	21	67	43	58	101	18	12	30	
Őszi évszak (Herbst)	102	97	199	104	93	197	136	155	291	46	40	86	
Deczember	47	51	98	41	45	86	37	50	87	23	16	39	
1881 napt. év, Kalenderj. 1881	509	465	974	451	480	931	567	532	1099	249	228	477	

Tablelle Nr. 8. (Fortsetzung 1879—1881.)

In der Wohnung verstorben																	
V.			VI.			VII.			VIII.			IX.			X.		
Bezirken																	
férfi m.	nő w.	együtt zus.	férfi m.	nő w.	együtt zus.	férfi m.	nő w.	együtt zus.	férfi m.	nő w.	együtt zus.	férfi m.	nő w.	együtt zus.	férfi m.	nő w.	együtt zus.
22	38	60	56	70	126	93	63	159	109	96	205	39	47	86	8	8	16
17	20	37	70	67	137	77	64	141	103	87	190	45	43	88	7	7	14
72	89	161	206	200	406	256	196	452	287	276	563	128	136	264	24	22	46
41	27	68	83	78	161	91	94	185	114	80	194	48	30	84	10	7	17
19	32	51	79	58	137	95	63	158	95	96	191	53	59	115	13	13	26
45	27	72	64	80	144	100	82	182	117	104	221	50	47	97	5	13	18
105	86	191	226	216	442	286	239	525	326	280	606	154	142	296	28	33	61
40	18	58	73	63	136	77	83	160	102	88	190	43	44	87	11	19	30
23	18	41	65	49	114	70	85	155	102	110	212	42	48	90	10	13	23
26	19	45	63	61	124	93	69	162	95	108	203	46	41	87	26	18	44
89	55	144	201	173	374	240	237	477	299	306	605	131	133	264	47	50	97
19	28	47	44	57	101	73	66	139	99	85	184	40	31	71	21	15	36
25	13	38	40	57	97	70	52	122	75	68	143	42	29	71	9	9	18
28	19	47	51	53	104	66	56	122	69	50	119	30	38	68	5	6	11
72	60	132	135	167	302	209	174	383	243	203	446	112	98	210	35	30	65
24	19	43	57	60	117	72	52	124	72	75	147	47	43	90	8	11	19
329	278	607	745	753	1498	980	829	1809	1152	1047	2199	528	506	1034	133	139	272
33	24	57	78	59	137	83	62	145	71	87	158	41	45	86	11	10	21
31	17	48	65	64	129	91	60	151	70	79	149	39	48	87	11	9	20
88	60	148	200	183	383	246	174	420	213	241	454	127	136	263	30	30	60
39	27	66	79	66	145	97	59	156	112	97	209	64	53	117	12	13	25
40	25	65	79	54	133	85	64	149	109	75	184	69	43	112	12	9	21
34	27	61	78	62	140	86	84	170	112	96	208	57	43	100	9	8	17
113	79	192	236	182	418	268	207	475	333	263	601	190	139	329	33	30	63
24	23	47	66	57	123	78	67	145	95	90	185	46	50	96	14	12	26
33	22	55	62	69	131	81	82	163	142	135	277	59	46	105	24	17	41
25	20	45	76	48	124	86	83	169	120	105	225	46	65	111	32	20	52
82	65	147	204	174	378	245	232	477	357	330	687	151	161	312	70	49	119
36	19	55	54	66	120	65	76	141	106	68	174	45	55	100	22	24	46
22	22	44	53	46	99	54	48	102	102	95	197	45	43	88	22	15	37
13	21	34	48	50	98	75	64	139	87	81	168	51	53	104	11	8	19
71	62	133	156	162	317	194	188	382	295	244	539	141	151	292	55	47	102
26	25	51	54	63	117	57	72	129	83	94	177	42	37	79	14	5	19
356	272	628	792	704	1496	938	821	1759	1209	1102	2311	604	581	1185	194	150	344
36	32	68	63	52	115	71	65	136	111	82	193	55	62	117	15	12	27
35	36	71	76	58	134	71	49	120	93	85	178	44	54	98	12	12	24
97	93	190	193	173	366	199	186	385	287	261	548	141	153	294	41	29	70
36	23	59	73	78	151	78	57	135	108	101	209	55	54	109	15	7	22
30	21	51	89	53	147	93	75	168	122	86	208	49	50	99	12	12	24
35	37	72	85	60	145	103	77	180	135	91	226	48	49	97	18	6	24
101	81	182	247	196	443	274	209	483	365	278	643	152	153	305	45	25	70
33	28	61	54	46	100	75	76	151	95	82	177	49	31	80	11	11	22
29	38	67	79	64	143	81	82	163	110	120	230	68	60	128	21	12	33
32	27	59	67	69	136	67	75	142	135	138	274	86	69	155	28	24	52
94	93	187	200	179	379	223	233	456	340	340	680	203	160	363	60	47	107
31	22	53	59	58	117	78	68	146	106	76	182	50	55	105	19	20	39
28	24	52	50	56	106	67	70	137	95	75	170	45	56	101	21	8	29
26	20	40	86	40	126	89	61	150	75	72	147	39	48	87	16	16	32
85	66	151	195	164	349	234	199	433	276	223	499	134	159	293	56	44	100
29	28	57	77	63	140	108	79	187	82	79	164	55	53	108	17	13	30
380	336	716	858	702	1560	981	834	1815	1267	1087	2354	643	641	1284	205	153	358

8. számú tábla. (1879—1881. Vége.)

Tabelle Nr. 8. (Schluss für 1879—1881.)

Hó és évszak Monat und Jahreszeit	Összesen a kerületekben Insgesamt in Bezirken			Közintézetek- ben In öffentlichen Anstalten			Katoná Militär	Főösszeg Totalsumme			Átlagos napi halálozás Mittlere tägliche Sterblichkeit			
	férfi	nő	egy- zús.	férfi	nő	egy- zús.		férfi	férfi	nő	egy- zús.	férfi	nő	egy- zús.
	m.	w.		w.	w.			m.	m.	w.		m.	w.	
1879	Január	483	461	944	60	60	120	9	552	521	1073	17.8	13.6	31.4
	Február	469	419	888	68	27	95	14	551	446	997	19.7	15.9	35.6
	Téli évszak (Winter)	1394	1321	2715	185	120	305	41	1620	1441	3061	18.0	16.0	34.0
	Márczius	573	490	1063	77	42	119	14	664	532	1196	21.4	17.1	38.5
	Április	531	494	1025	74	45	119	15	620	539	1159	20.7	17.9	38.6
	Május	563	510	1073	81	49	130	10	654	559	1213	21.1	18.0	39.1
	Tavaszi évszak (Frühling)	1667	1494	3161	232	136	368	39	1938	1630	3568	21.0	17.7	38.7
	Junius	483	457	940	69	22	91	13	565	479	1044	18.8	15.9	34.7
	Julius	459	452	911	74	41	115	9	542	493	1035	17.5	15.9	33.4
	Augusztus	481	437	918	58	38	96	6	545	475	1020	17.6	15.3	32.9
	Nyári évszak (Sommer)	1423	1346	2769	201	101	302	28	1652	1447	3099	17.9	15.7	33.6
	Szeptember	401	385	786	62	33	95	2	465	418	883	15.5	13.9	29.4
	Október	379	337	716	73	32	105	6	458	369	827	14.8	11.9	26.7
	November	367	332	699	55	28	83	5	427	360	787	14.2	12.0	26.2
	Őszi évszak (Herbst)	1147	1054	2201	190	93	283	13	1350	1147	2497	14.8	12.6	27.4
	Deczember	396	382	778	82	36	118	9	487	418	905	15.7	13.5	29.2
	1879 napt. év, Kalen. terj. 1879	5585	5156	10741	833	453	1286	112	6530	5609	12139	17.9	15.4	33.3
	Január	467	419	886	74	27	101	11	552	446	998	17.8	14.4	32.2
	Február	434	387	821	51	24	7	20	505	411	916	17.4	14.2	31.6
	Téli évszak (Winter)	1297	1188	2485	207	87	294	40	1544	1275	2819	17.1	14.2	31.3
	Márczius	571	474	1045	63	42	105	21	655	516	1171	21.1	16.6	37.7
	Április	534	411	945	89	46	135	12	635	457	1092	21.2	15.2	36.4
	Május	549	426	975	106	56	162	13	668	482	1150	21.5	15.6	37.1
	Tavaszi évszak (Frühling)	1654	1311	2965	258	144	402	46	1958	1455	3413	21.3	15.8	37.1
	Junius	448	436	884	93	39	132	10	551	475	1026	18.4	15.8	34.2
	Julius	530	506	1036	79	38	117	11	620	544	1164	20.0	17.5	37.5
	Augusztus	520	482	1002	73	25	98	18	611	507	1118	19.7	16.3	36.0
	Nyári évszak (Sommer)	1498	1424	2922	245	102	347	39	1782	1526	3308	19.4	16.6	36.0
	Szeptember	444	400	844	67	38	105	4	515	438	953	17.2	14.6	31.8
	Október	392	364	756	87	49	136	3	482	413	895	15.5	13.3	28.8
	November	388	379	767	74	45	119	9	471	424	895	15.7	14.1	29.8
	Őszi évszak (Herbst)	1224	1143	2367	228	132	360	16	1468	1275	2743	16.1	14.0	30.1
	Deczember	400	408	808	80	39	119	7	487	447	934	15.7	14.4	30.1
	1880 napt. év, Kalenderj. 1880	5677	5092	10769	936	468	1404	139	6752	5560	12312	18.4	15.2	33.6
	Január	508	451	959	77	49	126	14	599	500	1099	19.3	16.1	35.4
	Február	491	440	931	73	41	114	6	570	481	1051	20.4	17.2	37.6
	Téli évszak (Winter)	1399	1299	2698	230	129	359	27	1656	1428	3084	18.4	15.9	34.3
	Márczius	521	463	984	86	40	126	9	616	503	1119	19.9	16.2	36.1
	Április	564	440	1004	104	51	155	14	682	491	1173	22.7	16.4	39.1
	Május	583	477	1060	124	36	160	16	723	513	1236	23.3	16.6	39.9
	Tavaszi évszak (Frühling)	1668	1380	3048	314	127	441	39	2021	1507	3528	22.0	16.4	38.4
	Junius	456	406	862	85	58	143	10	551	464	1015	18.3	15.5	33.8
	Julius	530	518	1048	91	50	141	13	634	568	1202	20.5	18.3	38.8
	Augusztus	573	556	1129	64	37	101	6	643	593	1236	20.8	19.1	39.9
	Nyári évszak (Sommer)	1559	1480	3039	240	145	385	29	1828	1625	3453	19.9	17.6	37.5
	Szeptember	488	428	916	38	25	63	2	528	453	981	17.6	15.1	32.7
	Október	417	419	836	48	29	77	14	479	448	927	15.5	14.4	29.9
	November	463	383	846	53	26	79	8	524	409	933	17.5	13.6	31.1
	Őszi évszak (Herbst)	1368	1230	2598	139	80	219	24	1531	1310	2841	16.8	14.4	31.2
	Deczember	516	477	993	56	27	83	7	579	504	1083	18.7	16.2	34.9
	1881 napt. év, Kalenderj. 1881	6110	5458	11568	899	469	1368	119	7128	5927	13055	19.6	16.3	35.8

MÁSODIK FEJEZET.

Az elhaltak személyes viszonyai.

Nem. Kor. Hitfelekezet. Lakóhely (Kerület).

I. Az elhaltak neme.

A jelen, hat évi megfigyelési korszakban is konstatalható volt, hogy a női halottak száma sokkal inkább elmarad a férfihalottaké mögött, mint a mennyire az a népszámlálás által beigazolt nemi különbségek szerint föltehető volna. Az 1870. évi népszámlálás ugyanis a férfilakosságnak csak 2 százaléknyi többségét mutatta; sőt 1881-ben a nők száma találtatott mintegy 7°/o-kal magasabbnak, mint a férfiaké; de a 3. sz. jegyzetben részletezett adatok mégis azt mutatják, hogy 1876-tól 1881-ig, az összes halandóságot tekintve, 100 férfihalottra átlag csak 83 női halott található.

Ez eltérés sokkal nagyobb, semhogy az pusztán a nőnem nagyobb vitalitása által kielégítő magyarázatot nyerne s így valószínűleg azon körülményre kell azt visszavezetnünk, hogy a főváros idegen és átmenő népessége legnagyobb részt férfiakból áll s hogy ezek teszik a férfihalandóságot annyira túlnyomóvá. Támogatják e feltevésünket a 4. sz. jegyzet adatai, melyek a lakásokon elhaltakat a kórházi halottakkal állítják párhuzamba. A lakásokon elhaltak közt ugyanis átlag 100 férfihalottra 90 női halott esik, míg a kórházakban, hol az idegen és átmenő népességből származó betegek száma túlnyomó lehet, 100 férfihalottnak csak 50 női halott felel meg.¹⁾

¹⁾ A kórházi halottak közt a férfiak ezen túlnyomó többsége részben az által is kimagyarázható, hogy az erőszakos módon elhaltakat majdnem mind kórházba szokták szállítani, az erőszakos halálesetek közt pedig tudvalevőleg a férfinem sokkal nagyobb számmal van képviselve. 1876-tól 1881-ig ugyanis a kórházakból összesen 949 erőszakos halálesetet jelentettek, melyek közt 791, tehát 83°/o a férfi. A kórházakban elhaltak száma volt ugyanis:

Év	Természetes halál-okok következtében			Erőszakos halál-okokban		
	férfi	nő	100—100 férfira csak nő	férfi	nő	100—100 férfira csak nő
1876	1613	1050	65	198	47	24
1877	1044	575	55	169	38	22
1878	942	447	47	102	31	30
1879	841	445	53	104	8	8
1880	958	451	47	117	17	15
1881	917	452	49	101	17	17
Hat év alatt	6315	3420	54	791	158	20

Az 5. sz. jegyzet a nemek halandóságát az egyes kerületek szerint tünteti fel. Kitészik ezen adatokból, hogy míg az egész főváros hat évi összes halandóságából 100—100 nőre átlag 111 férőhalott esik, az egyes kerületek szerint ez arány nagyon lényegesen változik, annyira, hogy míg pld. a II. kerület halottjai között a két nem egyenlő számmal van képviselve, addig az V. kerületben 100 női halottra 119 férfi, sőt a X. kerületben ugyanannyi nőre 122 férőhalott esik.

2. Az elhaltak korviszonyai.

A táblák második sorozata (9—14. sz.) az összes elhaltak korviszonyait tünteti föl, még pedig egyes korévek szerint, míg a 6. sz. jegyzetben ez adatoknak tíz évi korcsoportok szerint szerkesztett egybeállítását közöljük.

A hat megfigyelési év összes halandósága szerint átlag 10,000 halott közt volt:

0—5 éves	4,839
5—10 »	343
0—10 éves	5,182
—20 »	351
—30 »	862
—40 »	872
—50 »	831
—60 »	718
—70 »	614
—80 »	365
—90 »	136
—100 »	16
100 éven túl	2
ismeretlen korú	51
	<hr/> 10,000

Az elhaltaknak tehát majdnem fele az öt éven alul álló gyermekekből származik; míg azonban 1876-ban az elhalt gyermekek az összes halandóság 52°/_o-át képezték, addig az utolsó, 1881-dik évben már csak 46°/_o-kal vannak képviselve — világos bizonyítékául a gyermekhalandóság csökkenésének.

Az említett táblasorozatban foglalt kimutatások nem szolgáltatnak elégséges alapot ahhoz, hogy az egyes korosztályok elhalálozási sorrendjére kellő pontosságú következtetéseket vonhassunk, miután nemcsak pontosan nem tudható azon élők száma, kiknek sorából ezen elhalt egyének kikerültek, hanem — városunk lakosságának nagy fokú hullámozása következtében — még csak némileg megbízható becslésnek sem képezheti ez tárgyat. Ha az alább következő számításban az 1881. évi népszámlálás eredményei alapján az elhalálozási sorrend megállapítását ezen kétéves kivétel hiányos alapon mégis megkíséreljük, ez által csak az általános szokásnak akartunk eleget tenni.

Egyébként az elhaltak korviszonyainak különböző szempontok szerinti tárgyalása e munka folyamában még több ízben fog előtérbe kerülni.

Hogy a rendelkezésünkre álló koradatokat a lakosság hullámozásából eredő alaphibán kívül mégis némileg értékesítsük, az 1881. év január 1-én megjejtett népszámlálás adatait oly-

képen tettük számításunk alapjául, hogy az 1880. és 1881. évek alatt konstataált elhalálozások adatait viszonyítottuk a népszámlálásnak e két időhatár közepére vonatkozó eredményeihez. Miután pedig az 1881. január 1-én talált 0—1 éves gyermekek közül már hiányzanak mind azok, kik az 1880-ban születve még ugyanazon év folyamán meg is haltak; az 1881. évben elhalt 0—1 éves gyermekek közül pedig azok, kik még csak ez évben születtek, nincsenek befoglalva az év első napján számlált 0—1 évesek közt: kézzelfogható, mennyire téves volna, ha az összes 0—1 éves korban elhaltakat a január 1-én ezen korban megszámlált élőkhez viszonyítanók. A nemzetközi statisztikai kongresszus azon határozatának, hogy minden év halottjai, születésük naptári éve szerint kétfelé választassanak, anyagunk természeténél fogva nem tudván megfelelni, beértük legalább azzal, hogy e két évi összes halotti bárczákon újból átmenvén, az első korév halottjainak számából az elhalálozás évében szülötteket levontuk. Ezen javítás keresztülvitele folytán azonban a 0—1 éveseknek 1881-diki halálozási viszonyyszáma nem azt mutatja, hogy az újszülöttek közül az első életév folyamán hány hal el, hanem a népszámlálás adatából kiindulva azt mutatja, hogy az újszülötteknek az év végéig élő részéből hány hal el a következő év folyamában. Világos, hogy ezen megszorítás mellett is csak úgy volna helyes eredmény elérhető, ha az 1881. év elején konstataált 0—1 évesek ez év végén 1—2 évesek gyanánt jönnének számításba: ez azonban további következtetésekben az individuális módszer alkalmazására vezetne, mely egyedül alkalmas ugyan folyton változó lakossággal bíró nagyvárosokban a helyes elhalálozási sorrend megállapítására, ez ideig azonban még nincsen alkalmazásban. Ugyanez oknál fogva mellőztük az egyes korévenkinti halandóság kiszámítását is, hanem szorítkozunk az adatoknak öt-öt évi korosztályok szerinti csoportosítására.

Halálozási valószínűség öt éves korosztályok szerint:

Kor	F é r f i a k			N ö k		
	Élők 1881 jan. 1.	Elhaltak 1880/81	100,000-re egy év alatt	Élők 1881 jan. 1.	Elhaltak 1880/81	100,000-re egy év alatt
0—5	18393	3331	9055.08	18583	3366	9056.66
5—10	14903	513	1721.13	15078	400	1326.44
10—15	14087	138	489.81	14538	176	605.31
15—20	16018	269	839.68	18150	298	820.94
20—25	16977	739	2176.47	21967	413	940.05
25—30	18431	633	1717.22	19268	489	1268.94
30—35	16100	715	2220.50	16369	440	1344.00
35—40	14409	703	2439.45	13452	462	1717.22
40—45	11867	752	3168.45	12136	450	1853.99
45—50	8442	633	3749.11	8334	389	2333.81
50—55	6844	572	4178.84	7547	394	2610.31
55—60	4907	522	5318.93	5569	404	3627.22
60—65	4444	552	6210.62	5015	399	3978.07
65—70	2504	408	8146.96	3027	362	5979.52
70—75	1294	303	11707.88	1724	322	9338.75
75—80	613	155	12642.74	841	239	14209.27
80—85	221	114	25791.86	365	141	19315.07
85—90	47	37	39361.70	85	66	38823.53
90—túl	28	16	28571.43	51	31	30392.16

3. Az elhaltak hitfelekezete.

Az idevonatkozó adatok a 15—19. sz. táblákban találhatók,¹⁾ még pedig a körviszonyok figyelembe vétele mellett; főbb eredményeiket pedig a 7. sz. jegyzet tünteti fel. Kitetszik ezekből, hogy az öt éves koron alul elhalt gyermekek száma legkisebb az evangélikus hitfelekezeteknél, legnagyobb a katolikusoknál; az ötven éven felüli

¹⁾ Az evangélikus hitfelekezetek 1876-ig közös rovatba voltak egybefoglalva (l. 16. sz. táblát); a lakosság növekedtével azonban kívánatosnak látszott, hogy az ágostai és a helvét hitvallásukat egymástól megkülönböztessük és a görög non-egyesülteket is külön részletezzük, a mi 1876 óta tényleg meg is történt. (L. 19. sz. tábl.)

Alter der Gesamtverstorbenen des Jahres 1876, nach Altersjahren.

Korév Alter	Termész. okokból Natürliche Todes- ursachen			Erősz. halálozás Gewaltsame Todesursachen			Összesen Zusammen			Korév Alter	Termész. okokból Natürliche Todes- ursachen			Erősz. halálozás Gewaltsame Todesursachen			Összesen Zusammen		
	férnf m.	nő w.	egy. zus.	férnf m.	nő w.	egy. zus.	férnf m.	nő w.	egy. zus.		férnf m.	nő w.	egy. zus.	férnf m.	nő w.	egy. zus.	férnf m.	nő w.	egy. zus.
	0—1	2195	1838	4033	3	5	8	2198	1843		4041	53—54	47	28	75	4	1	5	51
1—2	667	616	1283	5	1	6	672	617	1289	54—55	55	34	89	4	1	5	59	35	94
2—3	274	298	572	2	3	5	276	301	577	55—56	46	26	72	2		2	48	26	74
3—4	138	157	295		5	5	138	162	300	56—57	61	43	104	2	1	3	63	44	107
4—5	68	91	159		2	2	68	93	161	57—58	38	24	62	1		1	39	24	63
0—5	3342	3000	6342	10	16	26	3352	3016	6368	58—59	45	32	77	3		3	48	32	80
5—6	59	49	108		1	1	59	50	109	59—60	30	21	51		2	2	30	23	53
6—7	47	44	91	1	1	2	48	45	93	60—61	495	324	819	27	8	35	522	332	854
7—8	32	28	60		2	2	32	30	62	61—62	54	50	104	4		4	58	50	108
8—9	15	17	32	1		1	16	17	33	62—63	27	25	52		1	1	27	26	53
9—10	19	15	34	1	1	2	20	16	36	63—64	48	31	79			48	31	79	
5—10	172	153	325	3	5	8	175	158	333	64—65	35	28	63	3		3	38	28	66
10—11	14	16	30	1		1	15	16	31	64—65	38	25	63	3		3	41	25	66
11—12	6	10	16	1	1	2	7	11	18	65—66	44	31	75	8		8	52	31	83
12—13	13	10	23	2		2	15	10	25	66—67	38	34	72	1		1	39	34	73
13—14	14	13	27	1	1	2	15	14	29	67—68	29	27	56	1		1	30	27	57
14—15	13	17	30	1	1	2	14	17	31	68—69	22	21	43	1		1	23	21	44
10—15	60	66	126	6	2	8	66	68	134	69—70	21	22	43			21	22	43	
15—16	16	18	34	1	2	3	17	20	37	70—71	356	294	650	21	1	22	377	295	672
16—17	12	18	30	4		4	16	18	34	71—72	23	49	72	2		2	25	49	74
17—18	34	29	63	4	1	5	38	30	68	72—73	13	10	23			13	10	23	
18—19	35	53	88	2	3	5	37	56	93	73—74	17	31	48	1		1	18	31	49
19—20	39	40	79	4	4	8	43	40	83	74—75	25	17	42			25	17	42	
15—20	136	158	294	15	6	21	151	164	315	75—76	10	23	33			10	23	33	
20—21	32	38	70	5	2	7	37	40	77	76—77	17	22	39			17	22	39	
21—22	24	25	59	5	3	8	39	28	67	77—78	30	34	64			30	34	64	
22—23	41	36	77	3		3	44	36	80	78—79	13	14	27	1		1	14	14	28
23—24	46	46	92	6	1	7	52	47	99	79—80	11	14	25			11	14	25	
24—25	55	43	98	7		7	62	43	105	80—81	12	10	22			12	10	22	
25—26	53	39	92	5	6	11	58	45	103	81—82	171	224	395	4		4	175	224	399
26—27	53	32	85	2		2	55	32	87	82—83	18	15	33			18	15	33	
27—28	41	42	83	4	2	6	45	44	89	83—84	11	7	18			11	7	18	
28—29	40	40	80	10	1	11	50	41	91	84—85	8	8	16			8	8	16	
29—30	38	33	71	3	1	4	41	34	75	85—86	8	9	17			8	9	17	
20—30	433	374	807	50	16	66	483	390	873	86—87	10	6	16			10	6	16	
30—31	62	47	109	4		4	66	47	113	87—88	6	8	14			6	8	14	
31—32	52	27	79	1		1	53	27	80	88—89	7	9	16			7	9	16	
32—33	58	48	106	3	1	4	61	49	110	89—90	8	7	15			8	7	15	
33—34	64	51	115	4	1	5	68	52	120	90—90	12	12	24			12	12	24	
34—35	57	34	91	2		2	59	34	93	91—91	1	1	2			1	1	2	
35—36	52	39	91	1	1	2	53	40	93	92—93	77	82	159			77	82	159	
36—37	71	36	107	5	3	8	76	39	115	93—94	2	2	4			2	2	4	
37—38	49	33	82	2	1	3	51	34	85	94—95	2	1	3			2	1	3	
38—39	70	60	130	2		2	72	60	132	95—96	1	1	2			1	1	2	
39—40	57	31	88	7	2	9	64	33	97	96—97	1	2	3			1	2	3	
40—41	61	50	111	12		12	73	50	123	97—98	1	1	2			1	1	2	
41—42	40	27	67	3		3	43	27	70	98—99	1	2	3			1	2	3	
42—43	68	45	113	12		12	80	45	125	99—100	1	1	2			1	1	2	
43—44	68	29	97	2		2	70	29	99	100—101	8	10	18			8	10	18	
44—45	60	38	98	9	2	4	62	40	102	102—103	1		1			1		1	
45—46	71	43	114	8		8	79	43	122	103—104	1		1			1		1	
46—47	52	40	92	5	1	6	57	41	98	104—105	2	2	4			2	2	4	
47—48	40	17	57	2	2	4	42	19	61	105—106	1	1	2			1	1	2	
48—49	63	44	107	3		3	66	44	110	106—107	1	3	4			1	3	4	
49—50	55	23	78	3	1	4	58	29	87	107—108	6421	5455	11876	219	69	288	6640	5521	12164
40—50	578	361	939	52	6	58	630	367	997	108—109	40	25	65	54	11	65	94	36	130
50—51	72	56	128	2	1	3	74	57	131	109—110	6461	5480	11941	273	80	353	6734	5660	12294
51—52	46	24	70	3	1	4	49	25	74	110—111									
52—53	55	36	91	6	1	7	61	37	98	111—112									

összeg
Summe
Ünb. Alters
Baueratl. korú

Főösszeg
Hauptz.

Alter der Gesamtverstorbenen des Jahres 1878, nach Altersjahren.

Korév Alter	Termész. okokból Natürliche Todes- ursachen			Erősz. halálozás Gewaltsame Todesursachen			Összesen Zusammen			Korév Alter	Termész. okokból Natürliche Todes- ursachen			Erősz. halálozás Gewaltsame Todesursachen			Összesen Zusammen		
	férfi m.	nő w.	egy ZUS.	férfi m.	nő w.	egy ZUS.	férfi m.	nő w.	egy ZUS.		férfi m.	nő w.	egy ZUS.	férfi m.	nő w.	egy ZUS.	férfi m.	nő w.	egy ZUS.
	0-1	2089	1656	3745	4	5	9	2093	1661		3754	54	50	30	80	5	5	55	30
2	603	641	1244	4	7	11	607	646	1253	55	42	31	73	1	4	43	31	74	
3	335	280	615	4	7	11	339	287	626	56	48	31	79	2	2	4	50	83	
4	205	260	465	1	1	2	206	261	467	57	50	56	106	5	1	6	55	112	
5	142	142	284	1	3	4	143	145	288	58	35	36	71	3	3	3	38	74	
0-5	3374	2979	6353	14	21	35	3388	3000	6388	59	44	34	78	1	1	45	34	79	
6	79	96	175		1	1	79	97	176	60	45	32	77	3	3	3	48	80	
7	72	67	139	2	2	4	74	67	141	50-60	466	372	838	26	6	32	492	870	
8	43	62	105	1	1	2	44	63	107	61	60	45	105	1	1	61	45	106	
9	39	47	86		1	1	39	48	87	62	30	18	48	1	1	30	19	49	
10	22	20	42				22	20	42	63	31	37	68	4	4	4	35	72	
5-10	255	292	547	3	3	6	258	295	553	64	29	33	62	2	1	3	31	65	
11	14	11	25	3	3	6	17	11	28	65	16	38	84	2	1	3	48	87	
12	13	6	19	1	1	2	14	6	20	66	25	38	63	1	1	2	26	66	
13	12	15	27				12	15	27	67	36	36	72	4	4	4	40	76	
14	9	14	23	1	1	2	10	14	24	68	36	34	70	1	1	2	37	72	
15	8	18	26	3	3	6	11	18	29	69	43	51	94	3	3	6	46	100	
11-15	56	64	120	8	8	16	64	64	128	70	20	25	45			20	25	45	
16	12	17	29	2	1	3	14	18	32	60-70	356	355	711	18	8	26	374	737	
17	17	23	40	1	1	2	18	24	42	71	27	23	50	1	1	2	28	52	
18	26	25	51	2	2	4	28	27	55	72	21	26	47			21	26	47	
19	44	47	91	3	1	4	47	48	95	73	20	27	47	1	1	2	21	49	
20	39	37	76	3	1	4	42	38	80	74	21	21	42			21	21	42	
15-20	138	149	287	11	6	17	149	155	304	75	21	30	51			21	30	51	
21	47	42	89	3	5	8	50	47	97	76	17	21	38	1	1	18	21	39	
22	85	36	121	5	4	9	90	40	130	77	17	22	39	1	1	2	18	41	
23	96	44	140	6	2	8	102	46	148	78	13	18	31	1	1	13	19	32	
24	73	25	98	3	1	4	76	26	102	79	30	39	69	2	2	30	41	71	
25	65	45	110	3	2	5	68	47	115	80	10	18	28			10	18	28	
26	62	48	110	6	6	12	68	48	116	70-80	197	245	442	4	6	10	201	452	
27	67	51	118	5	5	10	72	51	123	81	10	20	30			10	20	30	
28	49	50	99	4	2	6	53	52	105	82	10	6	16			10	6	16	
29	58	64	122	7	4	11	65	68	133	83	4	15	19			4	15	19	
30	66	31	97	3	1	4	69	32	101	84	12	14	26			12	14	26	
20-30	668	436	1104	45	21	66	713	457	1170	85	9	6	15			9	6	15	
31	77	62	139	7	5	12	84	67	151	86	3	5	8			3	5	8	
32	50	35	85	5	5	10	55	35	90	87	3	6	9			3	6	9	
33	63	52	115	2	2	4	65	52	117	88	6	7	13			6	7	13	
34	56	36	92	7	2	9	63	38	101	89	4	5	9			4	5	9	
35	63	34	97	9	1	10	72	35	107	90	4	5	9			4	5	9	
36	62	40	102	14		14	76	40	116	80-90	65	89	154			65	89	154	
37	60	49	109	1	2	3	61	51	112	91	3		3			3		3	
38	56	39	95	2	2	4	58	41	99	92	1	3	4			1	3	4	
39	77	40	117	4	1	5	81	41	122	93		2	2				2	2	
40	51	28	79	2	1	3	53	29	82	94	1	3	4			1	3	4	
30-40	615	415	1030	53	14	67	668	429	1097	95									
41	80	51	131	8	1	9	88	52	140	96		1	1				1	1	
42	44	27	71	2	2	4	46	27	73	97									
43	64	26	90	8	1	9	72	27	99	98		1	1				1	1	
44	51	38	89	3	3	6	54	38	92	99									
45	63	29	92	4	4	8	67	29	96	100		1	1				1	1	
46	72	32	104	10	4	14	82	36	118	90-100	5	11	16			5	11	16	
47	39	32	71	3	3	6	42	32	74	101		1	1				1	1	
48	46	33	79	3	2	5	49	35	84	107		1	1				1	1	
49	53	41	94	5	5	10	58	41	99	Üb. 100 fölül		2	2				2	2	
50	55	32	87	2	2	4	57	32	89	Összeg	6762	6750	12512	230	93	323	6992	5844	12836
40-50	567	341	908	48	8	56	615	349	964	Összeg	6762	6750	12512	230	93	323	6992	5844	12836
51	62	56	118	4	2	6	66	58	124	Összeg	6762	6750	12512	230	93	323	6992	5844	12836
52	34	27	61				34	27	61	Összeg	6762	6750	12512	230	93	323	6992	5844	12836
53	56	39	95	2	1	3	58	40	98	Összeg	6762	6750	12512	230	93	323	6992	5844	12836

Korév Alter	Termész. okokból Natürliche Todes- ursachen			Erősz. halálöz. Gewaltsame Todesursachen			Összesen Zusammen			Korév Alter	Termész. okokból Natürliche Todes- ursachen			Erősz. halálöz. Gewaltsame Todesursachen			Összesen Zusammen		
	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.		férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.
	1	1932	1684	3616	16	5	21	1948	1689		3637	53	60	40	100	4	2	6	64
2	511	533	1044	1	3	4	512	536	1048	54	50	38	88	1	1	1	51	38	89
3	226	250	476	6		6	232	250	482	55	44	36	80	1		1	45	36	81
4	152	158	310	1	1	2	153	159	312	56	64	28	92	3		3	67	28	95
5	90	123	213	1	1	2	91	124	215	57	45	56	101	5		5	50	56	106
0-5	2911	2748	5659	25	10	35	2936	2758	5694	58	43	26	69	2	2	4	45	28	73
6	74	57	131	2	3	5	76	60	136	59	61	45	106	1		1	62	45	107
7	55	40	95	1	1	1	55	41	96	60	37	39	76	3		3	40	39	79
8	40	22	62	1		1	41	22	63	50-60	519	333	902	27	7	34	546	390	936
9	22	19	41	2	1	3	24	20	44	61	79	68	147	3	1	4	82	69	151
10	26	20	46	1	1	1	26	21	47	62	40	23	63	1		1	41	23	64
5-10	217	158	375	5	6	11	222	164	386	63	68	33	101	1		1	69	33	102
11	11	10	21	1		1	12	10	22	64	43	33	76	2		2	43	35	78
12	9	7	16	4		4	13	7	20	65	48	41	89	3		3	51	41	92
13	12	17	29	1	1	1	12	18	30	66	47	42	89	3	1	4	50	43	93
14	12	15	27	2	2	2	14	15	29	67	45	39	84	2		2	45	41	86
15	6	12	18	2	5	7	8	17	25	68	36	28	64	1		1	37	28	65
10-15	50	61	111	9	6	15	59	67	126	69	34	44	78	2		2	36	44	80
16	16	17	33	1		1	17	17	34	70	28	21	49	3	1	4	31	22	53
17	11	19	30	6	2	8	17	21	38	60-70	468	372	840	17	7	24	485	379	864
18	22	28	50	2	1	3	24	29	53	71	38	45	83	2		2	38	47	85
19	41	37	78	4	4	8	45	41	86	72	15	25	40			15	25	40	
20	26	37	63	2	2	4	26	39	65	73	35	30	65	1		36	30	66	
15-20	116	138	254	13	9	22	129	147	276	74	25	24	49	1		25	24	49	
21	50	35	85	8	6	14	58	41	99	75	26	29	55	1		27	29	56	
22	75	32	107	3	3	6	78	35	113	76	18	29	47			18	29	47	
23	76	36	112	10	2	12	86	38	124	77	17	21	38	1		18	21	39	
24	64	42	106	11	1	12	75	43	118	78	8	17	25			8	17	25	
25	65	42	107	7	2	9	72	44	116	79	11	23	34	1	1	11	24	35	
26	43	51	94	8		8	51	51	102	80	14	20	34	3	3	14	20	34	
27	48	48	96	4		4	52	48	100	70-80	207	263	470	3	3	210	266	476	
28	48	42	90	4	1	5	52	43	95	81	25	28	53			25	28	53	
29	67	60	127	4	1	5	71	61	132	82	10	5	15			10	5	15	
30	59	38	97	1	2	3	60	40	100	83	9	9	18			9	9	18	
20-30	595	426	1021	60	18	78	655	444	1099	84	8	9	17			8	9	17	
31	90	54	144	16	4	20	106	58	164	85	7	13	20			7	13	20	
32	48	27	75	10	1	11	58	28	86	86	4	13	17			4	13	17	
33	62	43	105	7		7	69	43	112	87	5	7	12			5	7	12	
34	68	27	95	4		4	72	27	99	88	3	5	8			3	5	8	
35	61	47	108	4		4	65	47	112	89	4	3	7	1	1	4	4	8	
36	71	48	119	13	1	14	84	49	133	90	4	4	8			4	4	8	
37	85	42	127	7	2	9	92	44	136	91	1	6	7			1	6	7	
38	47	35	82	5	1	6	52	36	88	92									
39	67	47	114	3	1	4	70	48	118	93	2	1	3			2	1	3	
40	50	37	87	3	3	6	53	37	90	94	1								
30-40	649	407	1056	72	10	82	721	417	1138	95	1	1	1			1	1	1	
41	95	71	166	14	1	15	109	72	181	96		1	1						
42	47	32	79	1	1	2	48	33	81	97	1					1		1	
43	80	43	123	6	2	8	86	45	131	98	1					1		1	
44	56	35	91	4		4	60	35	95	99	1		1						
45	57	41	98	4		4	61	41	102	100	6	8	14			6	8	14	
46	73	53	126	9		9	82	53	135	90-100	6	8	14			6	8	14	
47	53	37	90		1	1	53	38	91	107	1		1			1		1	
48	55	28	83	4	2	6	59	30	89	üb. 100 fölül	1		1			1		1	
49	65	39	104	4		4	69	39	108	Összeg	6410	5468	11908	281	84	365	6721	5552	12273
50	45	29	74	4		4	49	29	78	Summe									
40-50	626	408	1034	50	7	57	676	415	1091	Összeg Hauptst.	6458	5473	11931	294	87	381	6752	5560	12312
51	71	40	117	6	2	8	77	48	125	Összetel. korú Ünb. Alters	18	5	23	13	3	10	31	8	39
52	44	29	73	1	1	2	45	30	75	Főbbeszeg Hauptst.	6458	5473	11931	294	87	381	6752	5560	12312

Alter der Gesamtverstorbenen des Jahres 1881, nach Altersjahren.

Korév Alter	Termész. okokból			Erősz. halálozás			Összesen			Korév Alter	Termész. okokból			Erősz. haláloz.			Összesen		
	Natürliche Todes- ursachen			Gewaltsame Todesursachen			Zusammen				Natürliche Todes- ursachen			Gewaltsame Todesursachen			Zusammen		
	férő m.	nő w.	egy. zms.	férő m.	nő w.	egy. zms.	férő m.	nő w.	egy. zms.		férő m.	nő w.	egy. zms.	férő m.	nő w.	egy. zms.	férő m.	nő w.	egy. zms.
0-1	1935	1662	3597	12	7	19	1947	1669	3616	55-56	47	41	88	1	1	47	42	89	
1-2	523	559	1082	4	2	6	527	561	1088	56-57	61	42	103	5	5	66	42	108	
2-3	315	302	617	2	3	5	317	305	622	57-58	49	41	90	4	4	53	41	94	
3-4	186	180	372	2	2	2	188	186	374	58-59	57	41	98	2	1	3	59	101	
4-5	143	118	261	1	1	1	143	119	262	59-60	31	41	72	2	2	33	41	74	
0-5	3102	2327	5929	20	13	33	3122	2840	5962	50-60	523	400	923	25	8	33	548	956	
5-6	99	79	178	1	1	1	99	80	179	60-61	69	48	117	2	1	3	71	120	
6-7	70	67	137	2	2	4	72	69	141	61-62	47	28	75	1	1	1	47	76	
7-8	55	37	92	2	1	3	57	38	95	62-63	50	48	98	2	1	3	52	101	
8-9	39	34	73	2	2	2	41	34	75	63-64	50	31	81	4	1	5	54	86	
9-10	22	15	37	1	1	2	22	15	37	64-65	42	37	79	2	2	2	42	81	
5-10	285	232	517	6	4	10	291	236	527	65-66	45	29	74	2	2	4	47	78	
10-11	18	23	41	2	2	2	20	23	43	66-67	47	46	93	4	4	51	46	97	
11-12	14	23	37	2	1	3	16	24	40	67-68	46	44	90	2	2	48	44	92	
12-13	18	22	40	1	1	2	19	23	42	68-69	32	36	68	1	1	32	37	69	
13-14	9	21	30	1	1	2	9	21	30	69-70	30	26	56	1	1	31	26	57	
14-15	14	18	32	1	1	1	15	18	33	60-70	458	373	831	17	9	26	475	382	
10-15	73	107	180	6	2	8	79	109	188	70-71	34	47	81	1	2	3	35	84	
15-16	11	24	35	1	1	1	12	24	36	71-72	33	35	68	1	1	33	35	68	
16-17	14	23	37	2	1	3	16	24	40	72-73	34	35	69	1	1	34	35	69	
17-18	28	19	47	5	2	7	33	21	54	73-74	33	28	61	1	1	33	29	62	
18-19	26	41	67	3	3	6	29	44	73	74-75	27	19	46	1	1	27	19	46	
19-20	42	30	72	8	8	16	50	38	88	75-76	26	34	60	1	1	26	34	60	
15-20	121	137	258	19	14	33	140	151	291	76-77	17	27	44	1	1	18	27	45	
20-21	55	45	100	6	3	9	61	48	109	77-78	13	20	33	2	2	15	20	35	
21-22	83	46	129	6	2	8	89	48	137	78-79	17	29	46	1	1	17	29	46	
22-23	74	42	116	7	1	8	81	43	124	79-80	9	18	27	1	1	10	18	28	
23-24	72	32	104	5	3	8	77	35	112	80-81	15	30	45	1	1	15	30	45	
24-25	56	36	92	6	2	8	62	38	100	81-82	18	16	34	1	1	18	16	34	
25-26	44	48	92	9	2	11	53	50	103	82-83	7	10	17	1	1	7	10	17	
26-27	49	54	103	13	1	14	62	55	117	83-84	10	6	16	1	1	10	6	16	
27-28	75	43	118	7	1	8	82	44	126	84-85	5	15	20	1	1	5	15	20	
28-29	66	54	120	10	1	11	76	53	131	85-86	6	12	18	1	1	6	12	18	
29-30	66	42	108	8	8	16	74	42	116	86-87	3	10	13	1	1	3	10	13	
20-30	640	442	1082	77	16	93	717	458	1175	87-88	1	6	7	1	1	1	6	7	
30-31	82	67	149	6	6	12	88	67	155	88-89	6	3	9	1	1	6	3	9	
31-32	60	43	103	6	6	12	66	43	109	89-90	5	2	7	1	1	5	2	7	
32-33	73	52	125	8	1	9	81	53	134	90-90	76	110	186	1	1	76	110	186	
33-34	62	38	100	3	3	6	65	38	103	90-91	1	4	5	1	1	1	4	5	
34-35	43	36	79	2	2	4	45	36	81	91-92	1	3	4	1	1	1	3	4	
35-36	74	61	135	11	3	14	85	54	139	92-93	2	2	4	1	1	2	2	4	
36-37	59	49	108	5	3	8	64	52	116	93-94	2	2	4	1	1	2	2	4	
37-38	68	36	104	8	1	9	76	37	113	94-95	1	3	4	1	1	1	3	4	
38-39	74	58	132	3	1	4	77	59	136	95-96	1	3	4	1	1	1	3	4	
39-40	47	44	91	3	2	5	50	46	96	96-97	1	2	3	1	1	1	2	3	
30-40	642	474	1116	55	11	66	697	485	1182	97-98	1	2	3	1	1	1	2	3	
40-41	91	59	150	19	4	23	110	63	173	98-99	1	1	2	1	1	1	1	2	
41-42	58	37	95	4	1	5	57	38	95	99-100	1	1	2	1	1	1	1	2	
42-43	75	47	122	10	10	20	85	47	132	90-100	8	19	27	1	1	8	19	27	
43-44	52	40	92	3	3	6	55	40	95	100-101	1	1	2	1	1	1	1	2	
44-45	76	35	111	5	1	6	81	36	117	101-102	1	1	2	1	1	1	1	2	
45-46	77	55	132	8	8	16	85	55	140	102-103	1	1	2	1	1	1	1	2	
46-47	62	33	95	3	2	5	65	35	100	103-104	1	1	2	1	1	1	1	2	
47-48	85	34	119	2	1	3	40	35	75	104-105	1	1	2	1	1	1	1	2	
48-49	77	42	119	1	1	2	78	42	120	105-106	1	1	2	1	1	1	1	2	
49-50	49	33	82	4	4	8	53	33	86	üb. 100 felel	1	4	5	1	1	1	4	5	
40-50	650	415	1065	59	9	68	709	424	1133	Összeg Summe	6822	5832	12654	289	80	378	7111	5921	13032
50-51	62	59	121	3	3	6	65	62	127	Összeg Summe	6839	5838	12677	389	89	379	7129	5927	13055
51-52	60	18	78	2	2	4	62	18	80	Összeg Summe	6839	5838	12677	389	89	379	7129	5927	13055
52-53	56	35	91	4	2	6	60	37	97	Összeg Summe	6839	5838	12677	389	89	379	7129	5927	13055
53-54	44	37	81	1	1	2	45	37	82	Összeg Summe	6839	5838	12677	389	89	379	7129	5927	13055
54-55	56	45	101	2	1	3	58	46	104	Összeg Summe	6839	5838	12677	389	89	379	7129	5927	13055

korban elhaltak közt pedig az izráeliták jóval magasabb arányszámmal képviselvék, mint a többi hitfelekezetet. Az elhaltak korviszonyai különben, mint említők, nem szolgálhatnak elégséges alapul a vitalitási viszonyok megbízható felismerésére. Helyesebb, habár még mindig csak fölületes tájékozást nyerhetünk, ha az elhaltak számát az élők számához viszonyítjuk, mi mellett azonban a gyermekkor halandóságát külön kell feltüntetnünk. Ha ilyképen csak az öt évnél idősebbeket vesszük szemügyre (l. a 8. sz. jegyzetet), az utolsó két év (1880 és 1881) adatai alapján a következő sorrendet nyerjük az egyes hitfelekezetek halandóságára nézve: meghalt

tíz-tízezer öt éven túli izráelita hitvallású közül	118
» » » » ágostai » »	200
» » » » helvét » »	184
» » » » katolikus » »	227

(Az elhaltak átlagos élettartamát hitfelekezetenkint l. »Budapest halandósága 1874 és 1875-ben« 6. lapján.)

4. Az egyes kerületek halandósága.

A 8. sz. tábla a halálesetek havonkinti eloszlásán kívül az egyes kerületek halandóságát is feltünteti.¹⁾ Megelőző (XIV. sz.) közleményünk idevágó fejtegetéseire utalva még azon nehézségeket is fel kell említenünk, melyek onnan erednek, hogy az elhaltak jelentékeny részét lehetetlen az egyes kerületek szerint csoportosítani. Ez pedig nemcsak az útról jöttekre, halva találtakra stb. áll, hanem a kórházakban elhaltak nagy részére is. Utóbbi időben — s ezt köszönetünk kifejezésével említjük — a kórházakból, s kivált legnagyobb gyógyintézetünkéből, a szt. Rókus-kórházból, eredő statisztikai anyag kitűnik ugyan az ide vonatkozó kérdőpontok lelkiismeretes kitöltése által; sajnos azonban, hogy ugyanezt a megelőző megfigyelési évekről nem mondhatjuk. Ez okból csak az 1880. és 1881. évekre nézve fogjuk megkísérteni, hogy egy-egy kerület halandóságát az 1881. évi január 1-én megejtett népszámlálás eredményeivel egybevevük s ily módon, némi bepillantást nyerjünk az egyes kerületek különféle halandósági fokának oly fontos kérdésébe.

Az ily irányú vizsgálódás eredménye már csak azért sem lehet egyéb mint megközelítő értékű, mivel a különböző kerületek népessége különböző korelemekből van alkotva s így azon kerületek, melyekben a gyermekek száma nagyobb, különben egyenlő vitalitási viszonyok mellett is szükségképen magasabb halandóságot fognak mutatni mint azok, melyekben kevesebb a gyermek; azonkívül a lakosság számszaporodása is különböző az egyes kerületek szerint, minek következtében a számítás alapjául szolgáló összeírási szám többé-kevésbé eltér azon átlagos népességtől, mely a megfigyelés ideje alatt valamely kerületben valóságban lakott. Egyébként ez utóbbi hibaforrás befolyását azáltal csökkentjük, hogy a halandóság megfigyelésének korszakául az 1880. és 1881. éveket választjuk, és így az 1881. január 1-én nyert népszámlálási eredményeket közbenfekvő átlag-értékek gyanánt használhatjuk.

¹⁾ L. különben az 5. sz. jegyzetet is.

Ily módon a 9. sz. jegyzet adatai a következő eredményekre vezetnek:

10,000 lakóból évenként meghalt	
1. a Belvárosban (IV.) . . .	168
2. a Lipótvárosban (V.) . . .	204
3. a Terézvárosban (VI.) . . .	273
4. az Erzsébetvárosban (VII.) . . .	291
5. a budai I. kerületben . . .	353
6. » II. » . . .	363
7. a Józsefvárosban (VIII.) . . .	368
8. Ó-Budán (III.) . . .	402
9. Kőbányán (X.) . . .	403
10. a Ferenczvárosban (IX.) . . .	413

(A 9. sz. jegyzet az egyes kerületek halandóságát a két nem szerinti részletezéssel is feltünteti).

Egészben véve tehát a Duna-jobbparti városrészek, kedvezőbb és hegyes fekvésük daczára, jóval magasabb ($\frac{372}{10,000}$) halandóságot mutatnak, mint a balpartiak ($\frac{299}{10,000}$). A legkisebb halandóságot a Belvárosban és Lipótvárosban találni; a halandósági koefficiens ezen kerületekben oly csekély, hogy még az alacsony halandóságukról híres angol városoknál is kedvezőbb (így pl. még kisebb mint Londoné külvárosaival együttvéve). Még a Terézváros is kielégítő állapotokat mutat, mi kétségkívül a pompás sugárut kiépítésére és a legelmaradottabb városrésznek ezáltal történt szépítésére és tisztázására vezethető vissza.

Legkedvezőtlenebb arányokat mutat a halandóság a Ferenczvárosban, Kőbányán és Ó-Budán. Megjegyzendő azonban, hogy a Ferenczváros nagyfokú halandósága, nem annyira kedvezőtlen helyi viszonyokon, mint inkább a kiválóan nagy gyermeklakosságon alapszik.¹⁾ Ezen egy példából is kitűnik, hogy az egyes kerületek halandóságának statisztikai tárgyalásánál a gyermekek és felnőttek megkülönböztetése válik szükségessé, mi a 10. sz. jegyzet adatainak egybeállításánál meg is történt. Kitűnik ezekből, hogy a kerületek sorrendje egészben véve nem igen változik, ha csak a felnőtt lakosságra nézve számítjuk a halandósági koefficiens. Egyedül a II. kerület és Kőbánya rangfokozata változik meg lényegesen.

¹⁾ 1881-ben a 0—5 éves gyermekek az egyes kerületekben az összes lakosságnak következő százalékrészét képezték: 10.63%, 10.85%, 11.94%, (összes jobbparti I—III. kerületek: 11.12%), 6.79%, 8.93, 10.82, 10.35, 10.96, 11.04 (Ferenczváros) és 10.26% (összes balparti IV—X. kerületek: 10.20%). L. Kőrösi, »Budapest 1881-ben« II. rész, 83. lap.

Katholikus vallású halottak kora, 1876—1881.

Altersverhältnisse der Verstorbenen katholischer Confession 1876—1881.

Kor év Alter	1876.			1877.			1878.			1879.			1880.			1881.		
	férfi m.	nő w.	egy. Zus.	férfi m.	nő w.	egy. Zus.	férfi m.	nő w.	egy. Zus.	férfi m.	nő w.	egy. Zus.	férfi m.	nő w.	egy. Zus.	férfi m.	nő w.	egy. Zus.
0— 1 éves Jahre alt	1725	1507	3232	1609	1442	3051	1627	1332	2959	1507	1392	2899	1541	1373	2914	1508	1347	2855
1— 2 »	504	482	986	426	447	873	460	497	957	409	481	890	387	435	822	408	441	849
2— 3 »	198	248	446	220	245	465	263	208	471	193	203	396	168	193	361	238	247	485
3— 4 »	109	125	234	132	132	264	152	209	361	126	119	245	119	123	242	138	140	278
4— 5 »	49	74	123	76	73	149	109	111	220	102	82	184	77	101	178	112	98	210
0— 5 évig, Jahre	2585	2436	5021	2463	2339	4802	2611	2357	4968	2337	2277	4614	2292	2225	4517	2404	2273	4677
5— 6 év, Jahre	45	37	82	41	43	84	55	70	125	50	46	96	60	43	103	74	56	130
6— 7 »	33	33	66	33	40	73	56	51	107	38	51	89	42	29	71	52	54	106
7— 8 »	21	25	46	19	25	44	32	47	79	16	28	44	32	17	49	39	28	67
8— 9 »	14	11	25	14	19	33	26	31	57	20	21	41	15	17	32	27	27	54
9—10 »	11	11	22	9	12	21	16	14	30	27	21	48	17	14	31	17	13	30
5—10 »	124	117	241	116	139	255	185	213	398	151	167	318	166	120	286	209	178	387
10—15 »	47	53	100	39	49	88	37	51	88	45	53	98	34	48	82	55	87	142
15—20 »	100	123	223	96	102	198	100	114	214	109	101	210	88	110	198	81	97	178
20—25 »	155	149	304	203	158	361	235	151	386	208	171	379	217	132	349	221	152	373
25—30 »	173	137	310	228	171	399	237	172	409	172	182	354	199	184	383	227	181	408
30—35 »	211	150	361	244	141	385	230	173	403	198	152	350	266	142	408	247	183	430
35—40 »	240	151	391	262	144	406	241	159	400	246	178	424	258	160	415	229	187	416
40—45 »	250	148	398	248	142	390	230	131	361	257	138	395	253	164	417	269	168	437
45—50 »	203	141	344	249	152	401	198	132	330	225	134	359	227	146	373	228	154	382
50—55 »	208	142	350	236	119	355	173	143	321	219	127	346	205	151	356	218	153	371
55—60 »	164	127	291	197	144	341	173	149	322	164	132	296	198	155	353	175	151	326
60—65 »	146	123	269	159	142	301	146	131	277	195	139	334	196	154	350	200	160	360
65—70 »	101	109	210	126	127	253	106	148	254	133	123	256	133	132	265	149	126	275
70—75 »	52	99	151	68	85	153	69	102	171	62	85	147	97	127	224	110	152	262
75—80 »	60	81	141	62	93	155	61	90	151	63	110	173	48	88	136	56	76	132
80—85 »	35	41	76	28	65	93	33	46	79	31	52	83	40	46	86	29	71	100
85—90 »	12	26	38	10	25	35	12	20	32	12	23	35	10	22	32	11	14	25
90—95 »	3	2	5	7	9	16	2	8	10	1	5	6	3	3	6	3	11	14
95—100 »	3	3	3	2	3	5	1	1	1	1	3	4	1	1	2	3	5	5
100 éven túl Über 100 Jahre	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
Összesen Zusammen	4869	4359	9228	5044	4350	9394	5079	4498	9577	4830	4353	9183	4931	4310	9241	5124	4577	9701
Ismeretlen korú. Unbekanntem Alters	2	4	6	1	1	1	2	2	4	2	1	3	3	3	6	8	8	8
Összeg — Summe	4871	4363	9234	5045	4350	9395	5081	4500	9581	4832	4354	9186	4934	4313	9247	5132	4577	9709
Erőszakos h. e. Gewalts. Todesurs.	153	52	205	138	57	195	149	76	225	139	55	194	177	57	234	175	61	236
Főösszeg — Haupts.	5024	4415	9439	5183	4407	9590	5230	4576	9806	4971	4409	9380	5111	4370	9481	5307	4638	9945
1) Ebből törvényt. szül. Hierunter uneh. geb.	?	?	?	?	?	?	545	484	1029	569	518	1087	588	434	1022	555	538	1093
2) » » »	?	?	?	?	?	?	108	136	244	98	139	237	120	117	237	108	116	228
3) » » »	?	?	?	?	?	?	57	57	114	47	47	94	38	52	90	65	76	141
4) » » »	?	?	?	?	?	?	31	40	71	25	30	56	26	30	56	41	34	75
5) » » »	?	?	?	?	?	?	14	14	28	22	17	39	17	21	38	25	23	46

*) E táblán azon születések, melyeknél a törvényesség megjelölve nem volt, törvénytelenekül vétettek.
Iene Geburten, deren Legitimität nicht angegeben war, wurden zu den illegitimen eingereicht.

Ágostai és helvét hitvallásúak kora, 1876—1881.

Allersverhältnisse der Verstorbenen lutherischer und calvinischer Confession, 1876—1881.

Korév Alter	1876.			1877.			1878.			1879.			1880.			1881.		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
0—1 éves Jahre alt ¹⁾	204	149	353	202	157	359	206	142	348	185	133	318	201	138	339	226	143	369
1—2 » ²⁾	68	52	120	54	47	101	62	68	130	57	43	100	66	41	107	53	56	109
2—3 » ³⁾	33	21	54	40	29	69	29	40	69	22	31	53	30	29	59	44	23	67
3—4 » ⁴⁾	15	11	26	19	8	27	28	21	49	17	15	32	10	20	30	23	21	44
4—5 » ⁵⁾	6	5	11	11	15	26	10	11	21	8	11	19	5	4	9	16	8	24
0—5 (vig, Jahre)	326	238	564	326	256	582	335	282	617	289	233	522	312	232	544	362	251	613
5—6 »	6	1	7	10	4	14	6	13	19	8	2	10	7	8	15	11	7	18
6—7 »	7	4	11	5	4	9	6	8	14	9	7	16	6	4	10	10	4	14
7—8 »	4	2	6	5	4	9	4	6	10	4	5	9	4	2	6	8	4	12
8—9 »	1	3	4	1	1	2	6	8	14	1	5	6	1	2	3	5	5	10
9—10 »	3	1	4	2	1	3	3	5	8	2		2	5	3	8	2	1	3
5—10 »	21	11	32	23	14	37	25	40	65	24	19	43	23	19	42	36	21	57
10—15 »	4	4	8	6	6	12	5	6	11	6	6	12	3	8	11	8	4	12
15—20 »	8	10	18	11	17	28	7	11	18	17	14	31	13	11	24	19	12	31
20—25 »	19	17	36	36	23	59	49	10	59	31	27	58	40	25	65	47	22	69
25—30 »	25	24	49	32	24	56	25	30	55	41	34	75	34	25	59	42	26	68
30—35 »	55	33	88	42	31	73	42	22	64	35	17	52	42	28	70	43	29	72
35—40 »	40	27	67	46	27	73	39	20	59	33	25	58	30	27	57	50	16	66
40—45 »	17	17	34	35	22	57	39	16	55	34	22	56	46	28	74	43	27	70
45—50 »	55	18	73	34	19	53	36	18	54	28	28	56	30	19	49	44	27	71
50—55 »	31	14	45	37	23	60	35	19	54	26	16	42	27	18	45	25	17	42
55—60 »	27	14	41	34	19	53	26	16	42	30	16	46	29	22	51	36	18	54
60—65 »	32	23	55	31	13	44	22	21	43	17	15	32	37	17	54	25	24	49
65—70 »	21	10	31	21	12	33	22	17	39	13	6	19	25	20	45	17	17	34
70—75 »	9	11	20	10	10	20	14	8	22	17	15	32	9	7	16	19	19	38
75—80 »	5	5	10	16	4	20	10	12	22	5	6	11	4	5	9	10	9	19
80—85 »	8	3	11	4	3	7	7	4	11	5	7	12	4	4	8	3	4	7
85—90 »	3	2	5	1	6	7	2	4	6			2	2	4	2			2
90—95 »					1	1				1		1		1	1			
95—100 »	1	1	2					1	1									
100 éven túl Über 100 Jahre.																		1
Összesen Zusammen	707	482	1189	745	530	1275	740	557	1297	652	506	1158	710	518	1228	831	544	1375
Ismeretlen korú Unbekanntes Alters					1	1	1	1	2		1	1	3			1		1
Összeg — Summe	707	482	1189	745	531	1276	741	558	1299	652	507	1159	713	518	1231	832	544	1376
Erőszakos h. e. Gewalts. Todesurs.	21	6	27	31	11	42	22	8	30	26	10	36	33	11	44	36	4	40
Összeg — Haupts.	728	488	1216	776	542	1318	763	566	1329	678	517	1195	746	529	1276	868	548	1416
¹⁾ Ebből törvényt. szül. Hierunter auch geb.	?	?	?	?	?	?	77	49	126	64	43	107	60	50	110	87	55	142
²⁾ » » »	?	?	?	?	?	?	12	7	19	13	12	26	18	11	24	11	13	24
³⁾ » » »	?	?	?	?	?	?	1	7	8	6	7	12	6	7	18	9	6	15
⁴⁾ » » »	?	?	?	?	?	?	3	5	8	3	2	5	2	2	4	4	2	6
⁵⁾ » » »*)	?	?	?	?	?	?	—	2	2	2	2	1	3	1	2	2	2	4

*) E táblán azon születések, melyeknél a törvényesség megjelölve nem volt, törvénytelenekül vétettek.
Jene Geburten, deren Legitimität nicht angegeben war, wurden zu den illegitimen eingereicht.

Izraelita vallású halottak kora, 1876—1881.

Altersverhältnisse der Verstorbenen israelitischer Confession 1876—1881.

Korév Alter	1876.			1877.			1878.			1879.			1880.			1881.		
	férő m.	nő w.	egy. ZUS.	férő m.	nő w.	egy. ZUS.	férő m.	nő w.	egy. ZUS.	férő m.	nő w.	egy. ZUS.	férő m.	nő w.	egy. ZUS.	férő m.	nő w.	egy. ZUS.
0— 1 éves Jahre alt	241	170	411	211	216	427	240	175	415	206	170	376	183	165	348	186	164	350
1— 2 »	90	77	167	85	73	158	77	72	149	58	65	123	53	56	109	58	59	117
2— 3 »	36	28	64	37	27	64	42	32	74	37	27	64	28	27	55	32	30	62
3— 4 »	13	19	32	27	23	50	25	30	55	16	13	29	22	12	34	24	23	47
4— 5 »	13	11	24	14	16	30	23	19	42	20	14	34	8	18	26	14	12	26
0— 5 évig, Jahre	393	305	698	374	355	729	407	328	735	337	289	626	294	278	572	314	288	602
5— 6 »	8	11	19	7	8	15	18	12	30	5	6	11	7	6	13	13	16	29
6— 7 »	7	7	14	9	11	20	9	8	17	7	3	10	7	7	14	7	8	15
7— 8 »	6	1	7	4	4	8	7	9	16	8	4	12	4	2	6	7	5	12
8— 9 »		3	3	2	3	5	5	8	13	1	2	3	5		5	6	2	8
9—10 »	5	3	8	3	2	5	3		3	3	3	6	4	3	7	3	1	4
5—10 »	26	25	51	25	28	53	42	37	79	24	18	42	27	18	45	36	32	68
10—15 »	9	9	18	14	8	22	14	7	21	5	13	18	13	5	18	9	16	25
15—20 »	27	22	49	22	13	35	29	21	50	21	23	44	13	15	28	17	25	42
20—25 »	32	20	52	28	21	49	27	30	57	39	16	55	31	26	57	37	23	60
25—30 »	25	22	47	25	21	46	25	33	58	23	33	56	29	25	54	21	30	51
30—35 »	22	22	44	19	20	39	24	23	47	14	22	36	16	25	41	19	19	38
35—40 »	15	18	33	27	16	43	25	17	42	20	18	38	21	17	41	28	26	54
40—45 »	20	20	40	16	19	35	28	19	47	30	27	57	29	27	56	31	17	49
45—50 »	17	11	28	19	20	39	22	14	36	21	14	35	25	19	44	23	14	37
50—55 »	33	20	53	24	16	40	28	13	41	18	22	40	30	17	47	29	28	57
55—60 »	23	5	28	28	19	47	20	21	41	24	16	40	16	16	32	29	21	50
60—65 »	20	10	30	24	15	39	24	16	40	24	14	38	40	25	65	32	25	57
65—70 »	28	15	43	22	27	49	32	19	51	22	13	35	30	21	51	28	19	47
70—75 »	23	17	40	21	15	36	24	13	37	13	26	39	30	18	48	29	19	48
75—80 »	16	7	23	16	10	26	17	16	33	19	10	29	14	15	29	14	16	30
80—85 »	11	1	12	13	14	27	3	8	11	8	9	17	14	14	28	23	13	36
85—90 »	7	9	16	7	7	14	5	3	8	9	6	15	3	8	11	7	6	13
90—95 »	2	2	4		2	2	3	1	4	4	2	6	1	2	3	3	3	6
95—100 »	2	1	3	2	3	5					1	1	2		2		2	2
100 éven túl Über 100 Jahre	1	2	3		2	2												3
Összesen Zusammen	752	563	1315	726	651	1377	799	639	1438	675	592	1267	681	591	1272	729	645	1374
Ismeretlen korú Unbekanntes Alters					2	2		1	1				2		2	1		1
Összeg — Summe	752	563	1315	726	653	1379	799	640	1439	675	592	1267	683	591	1274	730	645	1375
Erőszakos h. e. Gewalts. Todesurs.	17	10	27	24	14	38	18	7	25	14	8	22	27	9	36	18	9	27
Főösszeg — Hauptz.	769	573	1342	750	667	1417	817	647	1464	689	600	1289	710	600	1310	748	654	1402
1) Ebből törvényt. szül. Hierunter unch. geb	?	?	?	?	?	?	38	24	62	34	20	54	36	33	69	22	17	39
2) » » »	?	?	?	?	?	?	4	4	8	8	5	13	5	4	9		2	2
3) » » »	?	?	?	?	?	?				3	1	4	1	1	2	1	2	3
4) » » »	?	?	?	?	?	?	1	3	4		1	1		1	1	1	3	4
5) » » »	?	?	?	?	?	?	1	1	2	3		3			2	1	3	3

*) E táblán azon születések, melyeknél a törvényesség megjelölve nem volt, törvénytelenekül vétettek.
Jene Geburten, deren Legitimität nicht angegeben war, wurden zu den illegitimen eingereiht.

18-ik számú tábla.

Tabelle Nr. 16.

Egyéb és ismeretlen vallású halottak kora, 1876—1881.

Altersverhältnisse der Verstorbenen sonstiger und unbekannter Confessionen, 1876—1881.

Korév Alter	1876.			1877.			1878.			1879.			1880.			1881.		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
0—1 éves Jahr alt	25	15	40	16	18	34	16	7	23	18	12	30	7	8	15	15	8	23
1—2 »	5	4	9	4	1	5	4	4	8	1	2	3	5	1	6	4	3	7
2—3 »	7	1	8	3	1	4	1	1	3	2	2	5	1	1	1	1	2	3
3—4 »	1	1	2	1	1	2			1	1	1	1	1	3	4	1	2	3
4—5 »				1		1		1	1		2	2				1		1
0—5 évig, Jahre	38	21	59	25	21	46	21	12	33	22	19	41	13	13	26	22	15	37
5—6 »				1		1		1	1	1	1	2				1		1
6—7 »							1		1							1		2
7—8 »	1		1	1	2	3							1	1	1	1		1
8—9 »					1	1	2		2				1		1	1		1
9—10 »							1	1	1									
5—10 »	1		1	2	3	5	3	2	5	1	1	2	1	1	2	4	1	5
10—15 »					1	1			1		1	1				1		1
15—20 »	1	3	4	2	1	3	2	3	5	1	2	3	2	2	4	4	3	7
20—25 »	2	2	4	30	2	32	56	4	60	35	1	36	42	4	46	35	3	38
25—30 »	2	3	5	6	3	9	14	8	22	10	1	11	3	5	8	10	5	15
30—35 »	5	2	7	4	1	5	11	1	12	10	7	17	5	3	8	13	5	18
35—40 »	4	3	7	6	1	7	3		3	5	2	7	8	5	13	13	9	22
40—45 »	10	4	14	4		4	7	5	12	9	3	12	7	3	10	9	6	15
45—50 »	6	2	8	5	2	7	7	6	13	6	1	7	9	2	11	3	2	5
50—55 »	3	2	5	4	2	6	8	3	11	6	8	14	7	3	10	7	6	13
55—60 »	6	3	9	6		6	3	3	6	2	6	8	7	1	8	4	6	10
60—65 »	4	3	7	4	1	5	2	3	5	7	1	8	5	2	7	3	1	4
65—70 »	4	1	5	2	1	3	2	2	2	1	2	3	2	1	3	4	1	5
70—75 »	4	3	7	3	3	6	2	3	5	2	4	6	3	1	4	4	1	5
75—80 »	2	1	3	3	2	5		1	1	2	4	6	2	2	4	1		1
80—85 »	1		1				2	1	3	1	1	2	1		1		2	2
85—90 »							1	1	2		1	1	1		1	1		1
90—95 »														1	1			
95—100 »		1	1												1	1		
100 éven túl Über 100 Jahre																		
Összesen Zusammen	93	51	144	106	44	150	144	56	200	121	64	185	118	49	167	138	66	204
Ismeretlen korú Unbekanntes Alters	38	21	59	39	23	62	2	4	6	9	5	14	10	2	12	7	5	12
Összeg — Summe	131	72	203	145	67	212	146	60	206	130	69	199	128	51	179	145	71	216
Erőszakos h. e. Gewalts. Todesurs.	82	12	94	91	16	107	52	17	69	62	14	76	57	10	67	60	15	75
Főösszeg — Haupts.	213	84	297	236	83	319	198	77	275	192	83	275	185	61	246	205	86	291
*) Ebből törvényt. szül. Hierunter uneh. geb.	?	?	?	?	?	?	3	4	7	8	7	15	4	5	9	6	4	10
1) » » »	?	?	?	?	?	?	1	1	2	1	1	2	2					1
2) » » »	?	?	?	?	?	?				1		1						1
3) » » »	?	?	?	?	?	?							1	1	2	1	1	2
4) » » »	?	?	?	?	?	?					1	1						2

*) E táblán azon születések, melyeknél a törvényesség megjelölve nem volt, törvénytelenekül vétettek.
Jene Geburten, deren Legitimität nicht angegeben war, wurden zu den illegitimen eingerechnet.

Az ágostai, helvét és görög n. e. hitvallású

Altersverhältnisse der Verstorbenen calvinischer, lutherischer

Korév Alter	Ágostai hitvallásúak, Lutheraner												Helvét		
	1878.			1879.			1880.			1881.			1878.		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
0—1 éves, <i>Jahre alt</i> ¹⁾	107	64	171	94	70	164	92	66	158	106	58	164	99	78	177
1—2 » ²⁾	30	39	69	30	21	51	33	22	55	31	30	61	32	29	61
2—3 » ³⁾	13	18	31	11	17	28	15	14	29	24	14	38	16	22	38
3—4 » ⁴⁾	15	16	31	7	6	13	5	10	15	11	9	20	13	5	18
4—5 » ⁵⁾	4	5	9	5	7	12	4	2	6	7	4	11	6	6	12
0—5 évig, »	169	142	311	147	121	268	149	114	263	179	115	294	166	140	306
5—6 »	3	9	12	4	1	5	2	3	5	9	3	12	3	4	7
6—7 »	4	5	9	4	4	8	4	2	6	5	3	8	2	3	5
7—8 »	1	3	4	2	2	4	1	1	2	4	2	6	3	3	6
8—9 »	5	4	9		3	3		1	1	4	1	5	1	4	5
9—10 »	2	3	5				2	1	3		1	1	1	2	3
5—10 »	15	24	39	10	10	20	9	8	17	22	10	32	10	16	26
10—15 »	2	2	4	4		4		5	5	2	1	3	3	4	7
15—20 »		9	9	9		9	5	5	10	9	2	11	7	2	9
20—25 »	23	4	27	14	15	29	18	15	33	24	11	35	26	6	32
25—30 »	11	14	25	23	18	41	23	13	36	20	14	34	14	16	30
30—35 »	21	15	36	13	9	22	20	10	30	22	13	35	21	7	28
35—40 »	22	6	28	15	14	29	15	14	29	19	5	24	17	14	31
40—45 »	22	12	34	18	12	30	30	11	41	23	13	36	17	4	21
45—50 »	26	11	37	17	14	31	12	10	22	24	8	32	10	7	17
50—55 »	21	8	29	15	9	24	17	12	29	13	8	21	14	11	25
55—60 »	17	8	25	18	8	26	15	11	26	19	7	26	9	8	17
60—65 »	11	13	24	9	8	17	25	9	34	8	10	18	11	8	19
65—70 »	12	9	21	10	4	14	17	8	25	9	9	18	10	8	18
70—75 »	8	5	13	10	9	19	3	3	6	9	7	16	6	3	9
75—80 »	7	7	14	3	4	7	3	5	8	6	4	10	3	5	8
80—85 »	4	1	5	2	3	5	3	2	5	2	2	4	3	3	6
85—90 »	1	2	3				2	1	3	1		1	1	2	3
90—95 »								1	1						
95—100 »														1	1
100 éven túl															
Über 100 Jahre															
Összesen	392	292	684	337	258	595	366	257	623	411	239	650	348	265	613
Zusammen															
Ismeretlen korú		1	1				3		3	1		1	1		1
Unbekannter Alters															
Összeg — Summe	392	293	685	337	258	595	369	257	626	412	239	651	349	265	614
Erőszakos haláleset	15	3	18	17	5	22	12	7	19	18	3	21	7	5	12
Gewaltsame Todesurs.															
Füösszeg—Hauptsumme	407	296	703	354	263	617	381	264	645	430	242	672	356	270	626
1) Ebből törvényt. születés	35	23	58	35	20	55	26	28	49	23	26	49	42	26	68
Hierunter uneh. geb.															
2) » » »	6	1	7	6	7	13	6	8	14	7	4	11	6	6	12
3) » » »	—	2	2	2	3	5	2	1	3	5	4	4	1	5	6
4) » » »	2	3	5	1	1	2	2	1	3	1	1	2	1	1	2
5) » » » *)	—	—	—	1		1	1	1	2	2	1	3		2	2

*) E táblán azon születések, melyeknél a törvényesség megjelölve nem volt, törvénytelenekill vétettek

Tabelle Nr. 19.

halottak kora 1878—1881.

und griechisch-nichtunirter Confession, 1878—1881.

hitvallásuak, Calviner									Görög nem egyesültek, Griechisch-nichtunirte											
1879.			1880.			1881.			1878.			1879.			1880.			1881.		
férff m.	nő w.	egy. zsr.	férff m.	nő w.	egy. zsr.	férff m.	nő w.	egy. zsr.	férff m.	nő w.	egy. zsr.	férff m.	nő w.	egy. zsr.	férff m.	nő w.	egy. zsr.	férff m.	nő w.	egy. zsr.
91	63	154	109	72	181	120	85	203	7	2	9	3	3	6	6	3	9	3	3	6
27	22	49	33	19	52	22	26	48	1	2	3	1	1	2	3	1	4	4	3	7
11	14	25	15	15	30	20	9	29	1		1		1	1		1	1	1		2
10	9	19	5	10	15	12	12	24						1	3	4				
3	4	7	1	2	3	9	4	13		1	1		1	1						
142	112	254	163	118	281	183	136	319	9	5	14	4	6	10	10	7	17	8	7	15
4	1	5	5	5	10	2	4	6				1		1						
5	3	8	2	2	4	5	1	6	1		1							1	1	2
2	3	5	3	1	4	4	2	6												
1	2	3	1	1	2	1	4	5	2		2				1		1			
2		2	3	2	5	2		2												
14	9	23	14	11	25	14	11	25	3		3	1		1	1		1	1	1	2
2	6	8	3	3	6	6	3	9				1		1						
8	14	22	8	6	14	10	10	20	2	2	4		2	2	1	2	3	2	1	3
17	12	29	22	10	32	23	11	34	2	3	25	2	1	3	24	3	27	23	2	28
18	16	34	11	12	23	22	12	34	7	1	8	4		4	2	5	7	3	2	5
22	8	30	22	18	40	21	16	37	4		4	2	1	3	2	2	4	5	2	7
18	11	29	15	13	28	31	11	42	1		1	4		4	3	3	6	5	6	11
16	10	26	16	17	33	20	14	34	3	2	5	2		2	2	2	4	1	2	2
11	14	25	18	9	27	20	19	39	1	3	4	2		2	2	1	3	1	1	2
11	7	18	10	6	16	12	9	21	2	2	4	1	2	3	1	1	2	2	1	3
12	8	20	14	11	25	17	11	28	2	1	3	3	2	2	3	1	4	3	4	7
8	7	15	12	8	20	17	14	31	1	2	3	4		4	3	2	5	2		2
3	2	5	8	12	20	8	8	16	1		1								1	1
7	6	13	6	4	10	10	12	22	1	3	4	1	1	2	2	2	2	2	1	3
2	2	4	1		1	4	5	9					3	3	2	1	3	1		1
3	4	7	1	2	3	1	2	3	2		2			1	1	1	1	1	1	1
1		1		1	1	1		1	1		1		1	1	1		1	1		1
							1	1												
315	248	563	344	261	605	420	305	725	62	24	86	28	19	47	60	31	91	59	30	89
	1	1								1	1				1		1		1	1
315	249	564	344	261	605	420	305	725	62	25	87	28	19	47	61	31	92	59	31	90
	9	5	14	21	4	25	18	1	19	2	1	3	1	—	1	2	—	2	3	3
324	254	578	365	265	630	438	306	744	64	26	90	29	19	48	63	31	94	62	31	93
20	28	58	34	27	61	44	29	73				1	1	2	3	1	4			
7	5	12	7	3	10	4	9	18				1	1	2						
2	4	7	4	6	10	4	2	6												
2	1	3		1	1	3	1	4							1	1	2			
1	1	2				1	1	1					1	1						

Jene Geburten, deren Legitimität nicht angegeben war, wurden zu den illegitimen eingereicht.

Jegyzetek.

3. sz. jegyzet. Összhalandóság nemek szerint.

Év	férfi	nő	összesen
1876	6734	5560	12294
1877	6945	5699	12644
1878	7008	5866	12874
1879	6530	5609	12139
1880	6752	5560	12312
1881	7128	5927	13055
Hat év alatt	41097 *)	34221	75318

4. sz. jegyzet. A lakásokon elhaltak különválasztása a kórházi halottaktól.

Év	Lakásokon elhaltak		kórházakban (katonákkal)	
	férfi	nő	férfi	nő
1876	4923	4463	1811	1097
1877	5732	5086	1213	613
1878	5964	5388	1044	478
1879	5585	5156	945	453
1880	5677	5092	1075	468
1881	6110	5458	1018	469
Hat év alatt	33991	30643	7106	3578

5. sz. jegyzet. Az egyes kerületek összhalandósága nemek szerint.

	1876		1877		1878		1879		1880		1881		Összes.		100 nőre férfi
	f.	n.	f.	n.	f.	n.	f.	n.	f.	n.	f.	n.	f.	n.	
I. ker.	452	447	527	435	437	453	533	512	484	420	509	465	2942	2732	108
II. »	423	416	407	403	419	376	429	432	397	417	451	480	2526	2524	106
III. »	422	304	465	400	450	394	499	422	431	418	567	532	2834	2470	115
Össz. Duna jobb partj.	1297	1167	1399	1238	1306	1223	1461	1366	1312	1255	1527	1477	8302	7726	107
IV. ker.	208	172	254	242	273	227	257	238	272	207	249	228	1513	1314	115
V. »	297	274	364	313	389	314	329	278	356	272	380	336	2115	1787	118
VI. »	710	613	834	712	878	827	745	753	792	704	858	702	4817	4311	112
VII. »	767	702	953	822	1084	941	980	829	938	821	981	834	5703	4949	115
VIII. »	991	945	1161	1123	1241	1156	1152	1047	1209	1102	1267	1087	7021	6460	109
IX. »	480	464	588	494	612	534	528	506	604	581	643	641	3455	3220	107
X. »	173	126	179	142	181	166	133	139	194	150	205	153	1065	876	122
Össz Duna bal partj.	3626	3296	4333	3848	4653	4165	4124	3790	4365	3837	4583	3981	25639	22917	112
Egész Budapesten	4923	4463	5732	5086	5964	5388	5585	5156	5677	5092	6110	5458	33991	30643	111
Intézetekben	1811	1097	1213	613	1044	478	945	453	1075	468	1018	469	7106	3578	199

*) 1877 óta a katonai halottakra is kiterjeszkeszhetik a halandósági statisztika; volt pedig a katonai halottak száma 1877--1881-ig: 142, 210, 112, 139, 119, összesen: 722, mely szám a férjhalottak összegében befoglalatik.

6. sz. jegyzet. Az összes elhaltak korviszonyai, 10 éves koresoportok szerint.

	1876	1877	1878	1879	1880	1881	Összesen	Átlag ‰
0—5 évig	6368	6197	6388	5837	5694	5962	36446	48·39
5—10 »	333	364	553	418	386	527	2581	3·43
0—10 »	6701	6561	6941	6255	6080	6489	39027	51·82
—20 »	449	421	432	458	402	479	2641	3·51
—30 »	873	1091	1170	1088	1099	1175	6496	8·62
—40 »	1038	1079	1097	1037	1138	1182	6571	8·72
—50 »	997	1041	964	1033	1091	1133	6259	8·31
—60 »	854	937	870	853	936	956	5406	7·18
—70 »	672	749	737	747	864	857	4626	6·14
—80 »	399	427	452	451	476	543	2748	3·65
—90 »	159	183	154	166	172	186	1020	1·36
—100 »	18	31	16	18	14	27	124	0·16
100 éven túl »	4	4	2	2	1	5	18	0·02
ismer. korú »	130	120	39	31	39	21	382	0·51
Összesen	12294	12614	12874	12139	12312	13055	75318	100·00

7. sz. jegyzet. Az 1876—81-ig elhaltak hitfelekezete, koresoportok szerint. *)

Koresoport	a) Absolut számokban.						b) Százalékszámokban.					
	Katholikus		Protestans		Izraelita		Katholikus		Protestans		Izraelita	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
0—5	14692	13907	1950	1492	2119	1843	49·17	52·58	44·47	47·56	48·58	50·07
—15	1208	1275	184	158	244	216	4·04	4·82	4·20	5·04	5·59	5·87
—30	3049	2587	496	362	471	419	10·21	9·78	11·31	11·54	10·81	11·38
—50	5709	3670	938	563	534	464	19·11	13·88	21·39	17·94	12·24	12·61
—60	2330	1698	363	212	302	214	7·80	6·42	8·28	6·76	6·92	5·81
60-on túl	2889	3310	454	350	692	525	9·67	12·52	10·35	11·16	15·86	14·26
Összesen	29877	26447	4385	3137	4362	3681	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00

8. sz. jegyzet. Az egyes hitfelekezetek halandósági koefficiense 1880. és 1881-ben. *)

	(0—5 éves) gyermekek.			(5 éven túl) felnőttek.		
	Élők száma	Elhaltak		Élők száma	Elhaltak	
	(1881. j. 1. népsz.)	1880. és 1881-ben évenk. ‰		(1881. j. 1. népsz.)	1880. és 1881-ben évenk. ‰	
Katholikusok	24924	9194	18·44	214799	9748	2·27
Ágostaiak	1800	557	15·47	17916	716	2·00
Helvét hitv.	1818	600	16·50	19837	730	1·84
Izraeliták	7937	1174	7·40	62290	1472	1·18

*) Az erőszakos halál-okokban elhaltak nélkül (a milyen pedig volt: kath. 470, ágost. 40, hely. 44, izr. 63), miután ezeknek korviszonyai csak általánosságban (hitfelekezetre való tekintet nélkül) vannak részletezve; szintűgy kizárva az ismeretlen korú halottak.

9. sz. jegyzet. Az egyes kerületek halandósága 1880—1881-ben.

Kerület	Lakosság 1881. jan. 1. *)			Meghaltak 1880. és 1881-ben**)			10000 lakosra évenként		
	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.
I.	12542	14022	26564	993	885	1878	396	316	353
II.	11465	12553	24018	848	897	1745	370	357	363
III.	12001	12238	24239	998	950	1948	416	388	402
Össz. Duna jobb part	36008	38813	74821	2839	2732	5571	394	352	372
IV.	13352	15050	28402	521	435	956	195	145	168
V.	15314	17650	32964	736	608	1344	240	172	204
VI.	27350	28710	56060	1650	1406	3056	302	245	273
VII.	29958	31393	61351	1919	1655	3574	320	264	291
VIII.	30792	32676	63468	2476	2189	4665	402	335	368
IX.	14682	15224	29906	1247	1222	2469	425	401	413
X.	4565	4145	8710	399	303	702	437	366	403
Össz. Duna bal part	136013	144848	280861	8948	7818	16766	329	270	298
Egész Budapest	172021	183661	355682	11787	10550	22337	343	287	314

10. sz. jegyzet. Gyermekehalandóság az egyes kerületekben. 1880—1881.

	Lakosság			Elhaltak 1880. és 1881-ben			Évenként elhalt 10000	
	0—5 évig	5 éven túl	össz.	0—5 évig	5 éven túl	össz.	0—5 évesre	5 éven túlira
I. ker.	2826	23738	26564	931	947	1878	1647	199
II. >	2606	21412	24018	853	892	1745	1637	208
III. >	2895	21344	24239	1009	939	1948	1743	220
Duna jobb part	8327	66494	74821	2793	2778	5571	1677	209
IV. ker.	1928	26474	28402	313	643	956	812	121
V. >	2944	30020	32964	620	724	1344	1053	121
VI. >	6067	49993	56060	1464	1592	3056	1207	159
VII. >	6350	55001	61351	1798	1776	3574	1416	161
VIII. >	6958	56510	63468	2546	2119	4665	1830	187
IX. >	3302	26604	29906	1390	1079	2469	2105	203
X. >	1100	7610	8710	430	272	702	1955	179
Duna bal part	28649	252212	280861	8561	8205	16766	1494	163
Egész Budapest	36976	318706	355682	11354	10983	22337	1535	172

*) Katonáság nélkül.

**) Az intézetekben elhaltak kivételével; ilyen volt 1880-ban 1404, 1881-ben 1368.

B. ERŐSZAKOS HALÁLESETEK.

I. Véletlen balesetek. Gyilkosságok. — II. Öngyilkosságok.

HARMADIK FEJEZET.

Erőszakos halál-okok: Öngyilkosságok.

Ugy közegészségi, mint aetiologiai és orvosi tekintetből a természetes halál-okokban elbaltakat az erőszakos halállal kimultaktól külön kell választani.

Az eddig közölt adatok az összhalandóságra vonatkoznak, tehát úgy azokra, a kik természetes halállal, mint azokra, a kik erőszakkal multak ki.

Ezen összhaltak közt, a kiknek száma:

	1876	1877	1878	1879	1880	1881
tett, volt	12,294	12,644	12,874	12,139	12,312	13,055-öt
a ki term. halállal mult ki; a többi	11,941	12,262	12,525	11,811	11,931	12,677
haláletet vagy erőszakos halál által okoztatott, vagy pedig olyan volt, melynek oka a statisztikai hivatalnal nem közöltetett, vagy általában meg nem állapítható, (mint történik ez az utcán halva találtaknál, a vízből kihuzottaknál), mely tehát sem a természetes, sem az erőszakos halálokok közé nem soroztathatott. Törekvésünk természetesen folytonosan oda volt irányozva, hogy az ilyen értékesíthetlen bejelentések számát lehetőleg apaszszuk.	353	382	349	328	381	378

Hogy ez mennyiben sikerült, megítélhető azon körülményből, miszerint azon haláletetek száma, melyekről nem volt megállapítható, vajjon természetes vagy erőszakos okból eredtek, 1872-ben 308-ra, 1873-ban 379-re rugott, ellenben 1874-ben 160-ra és 1875-ben 74-re csökkent; 1876-ban pedig volt: 89, 1877-ben: 110, 1878-ban: 90, 1879-ben: 62, 1880-ban: 89 és 1881-ben: 92.

Az erőszakos haláletetek feldolgozásánál az adatok hiányossága miatt kénytelenek vagyunk csak néhány főbb adatra szorítkozni, és pedig az okból, mivel a hat utolsó évben a halottképek által bejelentett 2171 erőszakos haláletetnek teljes hatodrésze (355) a Dunából kifogott hulla volt, melyeknél ezen egy ténykörülményen kívül csak a legritkább esetekben lehetett egyéb, a halott korára, foglalkozására stb. vonatkozó adatokat megállapítani, míg 155 esetben pedig még az erőszak neme (t. i. vajjon gyilkosság, öngyilkosság vagy baleset-e?) sem volt konstatálható.

Öngyilkosságok.

Az öngyilkosok hivatalosan ismert száma az alábbi években volt:¹⁾

	férfi	ebből katona	nő	együtt	10,000 lakóra esik eszerint
1874	84	?	16	100	3·49
1875	77	?	26	103	3·55
1876	105	?	20	125	4·26
1877	114	7	24	138	4·35
1878	65	6	35	100	3·00
1879	81	7	30	111	3·17
1880	105	7	36	141	3·85
1881	116	10	40	156	4·12

A fővárosban előforduló öngyilkosságok száma voltaképen ennél jóval jelentékenyebb, a mennyiben az erőszakos halálesetekről szóló fejezetben tárgyalandó olyan vízbefúlások, melyeknél nem lehetett megállapítani, valjon véletlen esetek vagy öngyilkosságok-e, valamint oly erőszakos halálesetek, melyeknél az ok ismeretlen volt, nagyrészből ide volnának számítandók; a statisztikai hivatal azonban csak azon eseteket tekintheti öngyilkosságoknak, a melyek ilyenekül hivatalosan bejelentettek.

Az öngyilkosok száma (l. 20. sz. t.) 1874-től 1877-ig folyton és fokozatosan emelkedett; meglepő azonban azon feltűnő csökkenés, a mely 1878-ban állott be, mely pedig csupán erre az egy és némi tekintetben a rákövetkező 1879. évre szorítkozván, nem tekinthető egy állandóan bató és a társadalmi viszonyok jobbra fordultában gyökerező ok folyományának, hanem csupán pillanatnyi tünetnyeknek. Ennek magyarázatát — bár nem szükségképen, de sok valószínűséggel — az 1878-ik évi Bosznia elfoglalására megindított mozgósításban lehetne keresni. Talán nem egészen indokolatlannak fog ugyanis találatni azon állítás, hogy a háború épen azon korelemeket ragadja ki a mindennapi élet küzdelmeiből, melyek leginkább szokták az öngyilkosok számát szaporítani. Ezen feltevésünket támogatja még azon tény is, hogy — mint ez a 20-dik számú táblából kitetszik — a mozgósítás évében csak tizenhét 20—30 éves férfi lett öngyilkossá, a megelőző évben azonban 33. — Az 1878. évtől kezdve az öngyilkosok arányszáma ismét emelkedik ugyan, ezen emelkedés azonban nem ölt oly nagy mérvet, mint a hetvenes évek közepén. Meg kell itt jegyeznünk, hogy az 1874—1876. évekről az öngyilkosságban kimúlt katonák számát nem ismerjük, s így ezen évek arányszámait ha a katonákat hozzászámíthatók, jóval magasabban állának.

Ha az egyes államokban, de különösen a nagyvárosokban az utolsó évtizedekben előfordult öngyilkossági eseteket szemügyre vesszük, azon nevezetes tényekkel állunk szemben, hogy az öngyilkosság évről évre bizonyos szabályszerűséggel nagyobb és nagyobb tért foglal. Még inkább megdöbbentő azonban azon észlelet, hogy épen a legmagasabb műveltséggel bíró népeknél az öngyilkosság valóságos ragály jellegét ölti magára. Az öngyilkosság legmagasabb aránya az egész művelt világon a német műveltség gyűpontján, Szászországban található. Így például

¹⁾ 1874—1876. katonaság nélkül, azontúl avval együtt. A katonaság közt feltűnő sok öngyilkosság fordul elő: az utolsó öt évben a katonák mintegy 8 százalékát tették a férfi öngyilkosoknak.

Lipcében 100,000 emberből nem kevesebb mint 57 lesz öngyilkossá, Drezdában 39. Fővárosunk e tekintetben szintén igen kedvezőtlen viszonyokat tüntet fel és arányszámával a német városokat igen megközelíti, sőt részben felül is mulja, a mennyiben nálunk százezerből szintén közel 40 ember válik öngyilkossá. Csak kevés németországi város — Lipcse, Hamburg, Drezda és Stuttgart — mutat fel magasabb arányszámot; ugyanolyannal, vagy közel állóval bírnak: Boroszló, Prága, Páris és Bécs. Az amerikai, de különösen az angol városok e tekintetben a legkedvezőbb viszonyokat mutatják. Az alább következő nagyvárosokban 1880-ban 10,000 lakóra esett ugyanis következő számú öngyilkos: ¹⁾

Edinburghban	0.30	Kopenhágában	2.97
Glasgowban	0.23	Bécsben	3.17
Londonban	0.93	Párisban	3.28
Washingtonban	1.01	Prágában	3.65
New-Yorkban	1.25	Boroszlóban	3.70
Rómában	1.33	Budapesten	3.85
Münchenben	1.66	Stuttgartban	3.86
Madridban	1.69	Drezdában	3.95
Stockholmban	1.90	Hamburgban	4.48
Brüsszelben	2.42	Lipcében	5.70
Berlinben	2.74		

Az öngyilkosok koráról a következő, a 20. sz. táblából merített összeállítás ad felvilágosítást. Volt t. i. 1876—1881. években az öngyilkosok közt:

	20 éven aluli	20—30 éves	30—40 éves	40—50 éves	50—60 éves	60 éven felüli	ismeretlen korú	összesen
férfi	43	166	103	106	67	70	31	586
nő	28	74	28	20	15	19	1	185
együtt	71	240	131	126	82	89	32	771

tehát tizezer²⁾ élő közül 2.0 4.8 3.9 5.6 5.9 7.9 — —

Ezen arányszámok világos bizonyítékot nyújtanak az iránt, hogy a kor határozott befolyást gyakorol az öngyilkosságra. Az öngyilkosságra való hajlam az embernél az élet azon szakában mutatkozik legelőszőr, midőn a serdültséget a teljes érettség még nem váltotta fel; az érettség teljkorában e hajlam gyengül, de a 40-dik évtől fölfelé egészen a legmagasabb korig annak folytonos növekedése konstatalható.

A legfiatalabb és a legidősebb öngyilkosok foglalkozása. Érdekesnek tartottuk a legifjabb és a legidősebb korosztályból minden évről egy néhány esetet foglalkozás szerint részletezni, hogy kitűnjék a társadalom mily rétegeiből szedik ezen korosztályok áldozataikat.

1876-ban a legifjabb korú férfiak közt találunk: egy 14 éves nyomdászt, egy 15 éves napszámost, egy 17 éves napszámost, egy 17 éves cipészt, egy 18 éves hajómanipulánst, egy 18 éves és egy 20 éves tanulót, egy 19 éves gyógyszerészgyakornokot. A legidősebb korú férfiak közt találunk egy 68 éves tanítót, egy 65 éves ügyvédet, egy 67 és egy 72 éves szegényházi áponczot, egy 70 éves francia

¹⁾ Ez adatokat John T. Nagle »Suicides in New-York-City« című munkájából vettük. A római és párisi adatok 1882-ik évre vonatkoznak és az illető statisztikai hivatalok évkönyveiből vannak merítve.

²⁾ E százalék kiszámításánál az öngyilkos katonákat nem vettük számba. Az egyenkorú élők száma, a népesség átlagos növekedése arányában számított ki.

nyelvmestert, egy 64 éves zenemestert, egy 60 éves magánzót, egy 65 éves utcza-seprőt, egy 60 éves fényképészt, két 65 éves és egy 63 éves napszámost. A legifjabb nők közt egy 9 éves gyermeket és egy 16 éves cselédet, egy 18 éves varrónőt. A legidősebb nők közt egy 65 éves varrónőt és egy 60 éves kofát.

1877-ben a legifjabb férfiak közt egy 15 éves boltosinast, egy-egy 16 éves asztalos- és cipészinaszt, egy 17 éves kereskedősegédet, egy 18 éves kocsiszt, egy-egy 19 éves pinczért, joghallgatót, kereskedősegédet és műegyetemi hallgatót. A legidősebb férfiak közt egy 74 éves magánzót, egy 72 éves szőlőst, egy 68 éves házi urat, egy-egy 66 éves házmestert és adóbiztost, egy 65 éves orvostudort. A legifjabb nők közt egy-egy 17 éves pinczérnőt és napszámosnőt. A legidősebb nők közt egy 66 éves napszámosnőt és egy 65 éves mosónőt.

1878-ban a legifjabb férfiak közt találunk egy-egy 18 éves kertész és nyomdász fiút, egy-egy 19 éves inast és mészárost. A legidősebb férfiak közt egy 76 éves napszámost, egy 70 éves mészárost, egy-egy 68 éves szőlőművest és napszámost, egy-egy 66 éves cipészt, szabót és napszámost, egy 62 éves kőművest, egy 60 éves ügynököt. A legifjabb nők közt volt egy 18 éves cseléd. A legidősebb nők közt két napszámosnő; egy 61 és egy 67 éves.

1879-ben a legifjabb férfiak közt volt egy 7 éves gyermek (lakatos fia), egy 15 éves hentesinas, egy 17 éves pék, egy 18 éves vasuti kocsi vezető, egy-egy 19 éves műlakatos és kereskedősegéd. A legidősebb férfiak közt egy 78 éves nyugtörvsvki tanácsos, egy 69 éves foglalkozás nélküli egyén és egy 61 éves díjnok. A legifjabb nők közt egy 17 éves cseléd, egy hivatalnok 18 éves leánya, egy-egy 19 éves varrónő és cseléd. A legidősebb nők közt egy 69 éves napszámosnő és egy 67 éves bordélyház tulajdonosné.

1880-ban a legifjabb férfiak közt volt egy-egy 18 éves gyógyszerészhallgató és könyvkötő inas. A legidősebb férfiak közt egy 76 éves házaló, egy 70 éves ügynök, egy 69 éves cipész, egy-egy 68 éves lakatos és utcza-seprő és egy 60 éves író. A legifjabb nők közt egy 14 éves napszámos leány, egy 17 éves és egy 18 éves hajadon (foglalkozás megnevezése nélkül), egy 18 éves varrónő és egy 19 éves cseléd. A legidősebb nők közt egy 70 éves ismeretlen foglalkozású özvegy, egy 65 éves magánzónő és egy 63 éves honvédtiszti özvegy.

1881-ben a legifjabb férfiak közt egy-egy 17 éves reáltanuló és szabó, egy-egy 18 éves pénzügyőr és fegyencz, egy-egy 19 éves joghallgató, pinczér és kőzkatona. A legidősebb férfiak közt egy 77 éves napszámos, egy 66 éves hivatalnok, egy 65 éves kereskedő, egy-egy 63 éves magánzó és cipész. A legifjabb nők közt egy 18 éves cseléd, egy-egy 19 éves tanítónő, óras neje, cseléd és portás leánya. A legidősebb nők közt egy-egy 70 éves kőműves özvegy és napszámosnő, egy 68 éves magánzónő, egy 65 éves cseléd, egy 62 éves gazdaasszony.

Az öngyilkossági eszközök és módok megválasztásában mind a két nemnél bizonyos szabályszerűség észlelhető. A férfi kiválóan a gyorsan ható és kevesebb fájdalmat okozó eszközökhöz folyamodik. Az alábbi adatokból kitetszik, hogy az utolsó hat évben az öngyilkosokká lett férfiaknak majdnem fele a golyót választá, harmadrésze pedig akasztás által vetett véget életének, míg a mérleghez alig tizedrészük nyult. Ezzel ellentétben a nőknek jóval több mint fele része a mérleghez folyamodott és csak 20-ad részük vetett életének pisztoly által véget. A vízbeölés mindkét nemről elég ritkán szokott bejelentetni; ennek oka azonban abban keresendő, hogy a minden évben nagy számmal előforduló vízbeülési eseteknél csak igen ritkán lehet konstatálni, vajjon öngyilkosságok vagy véletlen vízbeülési esetek voltak-e. Az 1876—1881-ik években öngyilkossá lett:

	általában			%o-ban		együtt
	férfi	nő	együtt	férfi	nő	
Önlövés által	258	10	268	44·0	5·4	34·8
Önakasztás által	196	25	221	33·5	13·5	28·7
Önmérgezés által	57	103	160	9·7	55·7	20·8
Vizbefulás által	17	21	38	2·9	11·3	4·9
Gége átmetszés által	19	6	25	3·3	3·2	3·2
Emelet vagy magasröli leugrás.	16	9	25	2·7	4·9	3·2
Mozdony általi elgázolás	5	—	5	0·9	—	0·7
Önszúrt vagy metszett sebek által	11	4	15	1·9	2·2	1·9
Öngyilkosság neme ismeretlen .	7	7	14	1·1	3·8	1·8
	586	185	771	100·0	100·0	100·0

Öngyilkosok foglalkozása A 22. sz. tábla adataiból kiténik, hogy az öngyilkosok közt a társadalom legkülönbözőbb elemei vannak képviselve. A férfiak közt legnagyobb számmal fordulnak elő az iparosok, napszámosok, hivatalnokok, kereskedők és katonák. A nőknél egy elem van kiválóan képviselve, t. i. a cselédek, a kik az összes női öngyilkosoknak közel harmadrészét teszik. Alábbi összeállításban közöljük azon főbb foglalkozásokat, melyekből az 1876—1881. években a legtöbb öngyilkos került ki:

Férfiak		Nők	
Iparos	102	Cseléd	54
Napszámos	66	Napszámos	26
Hivatalnok	49	Varrónő	15
Keresk. és iparossegéd	38	Iparos neje	12
Katona	37	Munkásnő	8
Kereskedő	33	Magánzónő	7
Szolga	21	Kereskedő neje	6
Majoros, szőlős stb.	20	Hivatalnok neje	5
Tanuló	14	Özvegynő	5
Munkás	11	Nevelőnő és tanítónő	2
Ügyvéd és ügyvédjelölt	8	Kéjhölgy	2
Katonatiszt	8		
Bérekocsis és fuvaros	8		

20. sz. tábla.

Öngyilkosok kora. — *Alter der Selbstmörder.* Tabelle Nr. 20.
1876—1881.

	1876			1877			1878			1879			1880			1881			Összesen Zus.		
	f. m.	n. w.	e. z.	f. m.	n. w.	e. z.	f. m.	n. w.	e. z.	f. m.	n. w.	e. z.	f. m.	n. w.	e. z.	f. m.	n. w.	e. z.	f. m.	n. w.	e. z.
Unter 20 éven aluli	7	3	10	10	3	13	4	1	5	9	7	16	2	6	8	11	8	19	43	28	71
20—30 éves, <i>Jahre</i>	23	9	32	33	11	44	18	16	34	20	12	32	35	13	48	37	13	50	166	74	240
30—40 » »	9	2	11	15	2	17	13	9	22	22	6	28	22	4	26	22	5	27	103	28	131
40—50 » »	20	2	22	22	4	26	10	4	14	10	2	12	21	4	25	23	4	27	106	20	126
50—60 » »	12	2	14	11	2	13	10	3	13	11	1	12	11	4	15	12	3	15	67	15	82
60 év. felüli <i>Üb. 60.</i>	19	1	20	11	2	13	9	2	11	8	2	10	12	5	17	11	7	18	70	19	89
Ismeretl. koru <i>Unb.</i>	15	1	16	12	—	12	1	—	1	1	—	1	2	—	2	—	—	—	31	1	32
Összesen, <i>Zus.</i>	105	20	125	114	24	138	65	35	100	81	30	111	105	36	141	116	40	156	586	185	771

21. sz. tábla. Az öngyilkosság módja. — *Mittel des Selbstmordes.* Tabelle Nr. 21.
1876—1881.

Öngyilkosság neve <i>Art des Selbstmordes</i>	1876		1877		1878		1879		1880		1881		Összesen Zusammen			
	f. m.	n. w.	f. m.	n. w.	f. m.	n. w.	f. m.	n. w.	f. m.	n. w.	f. m.	n. w.	f. m.	n. w.	e. z.	
Villó mérgezés, <i>Phosphorvergiftung</i> ..	6	8	3	10	—	—	13	1	9	3	7	1	12	14	59	73
Szengöz » <i>Kohlengas</i> » ..	3	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	5	1	6
Morphium » ..	1	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	6	—	6
Opium » ..	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Strychnin » ..	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Alcohol » ..	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Kéksav » <i>Blausäure</i> » ..	—	1	3	—	—	—	1	1	3	—	1	—	8	2	10	
Lúg » <i>Laugenessenz</i> » ..	—	1	1	3	1	3	1	5	1	3	1	7	5	22	27	
Vitriol » <i>Vitriol</i> » ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	
Mireny » <i>Arsenik</i> » ..	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Sósav » <i>Salzsäure</i> » ..	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	1	3	4
Légenysav » <i>Salpetersäure</i> » ..	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	2	
Higany » <i>Quecksilber</i> » ..	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Gáliczoldattali mérg., <i>Blausteinl.</i> » ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	
Választó vizzeli » <i>Scheidew. verg.</i>	1	—	—	—	1	—	1	—	2	—	1	—	3	3	6	
Méreg neve ismeretlen, <i>Gift unbekannt</i>	4	2	3	1	—	3	—	—	2	—	1	2	10	8	18	
Összesen önmérgezés, <i>Zusam. Vergiftung</i>	16	12	13	15	3	21	5	20	12	14	8	21	57	103	160	
Önakkasztás, <i>Erhängung</i> ..	43	6	37	5	22	3	23	4	34	3	37	4	196	25	221	
Önlövés, <i>Erschiessung</i> ..	38	1	54	1	30	2	38	—	43	5	55	1	258	10	268	
Gége átmetszése által, <i>Durchschneiden der Kehle</i> ..	5	—	1	—	1	2	3	1	4	3	5	—	19	6	25	
Emelet vagy magasról leugrás, <i>Sprung von der Höhe</i> ..	1	—	—	2	3	3	5	—	5	3	2	1	16	9	25	
Vizbe fulás, <i>Sturz ins Wasser</i> ..	1	1	1	—	3	3	6	4	4	7	2	6	17	21	38	
Mozdony általi elgázolás, <i>Überfahren durch Locomotiven</i> ..	—	—	1	—	2	—	1	—	—	—	1	—	5	—	5	
Önszurt vagy metszett sebek által, <i>Stich- u. Schnittwunde</i> ..	1	—	6	1	1	1	—	1	1	—	2	1	11	4	15	
Az öngyilkosság neve ismeretlen, <i>Art des Selbstmordes unbekannt</i> ..	—	—	1	—	—	—	—	—	2	1	4	6	7	7	14	
Összesen, <i>Zusammen</i> ..	105	20	114	24	65	35	81	30	105	36	116	40	586	185	771	

1876—1881.

Foglalkozása — Beschäftigung		1876	1877	1878	1879	1880	1881	Összesen Zus.
Férfiak — Männer.								
Egyetemi tanár, <i>Universitäts-Professor</i>	1	—	—	1	—	—	1	2
Hivatalnok, <i>Beamte</i>	10	9	4	9	7	10	10	49
Író, <i>Schriftsteller</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Ügyvéd és ügyvédjelölt, <i>Advokaten</i>	3	2	1	1	—	—	2	8
Tanuló, <i>Studierende</i>	3	—	1	—	—	—	2	7
Színész, <i>Schauspieler</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Házior, <i>Hausbesitzer</i>	1	1	—	—	—	—	1	2
Lelkész, <i>Geistliche</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Mégánzó, <i>Privatiers</i>	2	1	—	—	—	—	1	4
Mémók, <i>Ingenieure</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyógy.zerész, <i>Apotheker</i>	2	1	—	—	—	—	2	7
Egyetemi hallgató, <i>Univers.-Hörer</i>	2	5	—	—	—	—	2	7
Földbirtokos, <i>Grundbesitzer</i>	19	16	14	10	24	19	19	102
Kereskedő, <i>Kaufleute</i>	9	3	5	3	7	6	—	33
Tanító és nyelvmester, <i>Lehrer</i>	3	1	—	—	—	—	—	5
Katonatiszt, <i>Officiere</i>	1	3	2	2	—	—	—	8
Vegyész, <i>Chemiker</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Napszámos, <i>Tagelöhner</i>	18	10	10	6	8	14	—	66
Zenesz, <i>Musiker</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Szegényházi áponcz, <i>Prüdnner des Armenh.</i>	1	1	—	2	1	—	—	4
Vasuti kocsivezető, <i>Conducteurs</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Majorus, szállós és kertész, <i>Gärtner, Metzer</i>	8	3	2	1	4	2	1	20
Fegyencz, <i>Sirijfinge</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Csavargó, <i>Herumschreiter</i>	1	—	—	—	—	—	—	3
Tűzoltó, <i>Feuerwehrmänner</i>	1	—	—	—	—	—	—	2
Hordár, <i>Eckenscheher</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Útczaseprő, <i>Gassenkehrer</i>	1	—	—	—	—	—	—	1
Gépezés és fűtő, <i>Maschinisten und Heizer</i>	1	—	—	—	—	—	—	1
Bétkocsis fuvaros, <i>Fuhrleute, Fiaker</i>	3	3	—	1	2	—	—	5
Pinczér, <i>Kellner</i>	1	1	1	—	—	—	—	3
Lámpagyújtogató, <i>Lampenanwinder</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Kintornás, <i>Drehorgelspieler</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Munkás, <i>Arbeiter</i>	1	5	—	—	3	—	2	11
Rendőr, <i>Pölkisten</i>	1	3	3	5	5	4	4	21
Házmeester, <i>Hausmeister</i>	1	1	—	—	—	—	—	2
Pénzügyőr, <i>Finanzwache</i>	—	3	—	—	—	—	—	4
Foglalkozása — Beschäftigung								
Vasuti és egyéb ör, <i>Bahn- u. sonst. Wächter</i>	1	1	3	—	—	—	—	5
Állatorvos, <i>Thierärzte</i>	—	—	6	—	—	—	—	1
Katona, <i>Soldaten</i>	—	7	7	7	10	—	—	37
Iparos tanoncz, <i>Gewerbliche Lehrlinge</i>	—	3	1	1	—	—	—	6
Hajós, <i>Schiffer</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Orvos, <i>Aerzte</i>	—	2	1	—	—	—	—	1
Keresk. és ip.-segéd, <i>Gemb. u. Handlungsgeh.</i>	—	8	—	8	—	—	—	16
Szobrász és festő, <i>Bildhauer und Maler</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Sírász, <i>Todtengräber</i>	—	1	—	—	—	—	—	1
Foglalkozás nélküli, <i>Ohne Beruf</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Ismeretlen foglalkozású, <i>Beruf unbekannt</i>	16	16	5	13	12	16	—	78
Összesen, <i>Zusammen</i>	105	114	65	81	105	116	—	586
NÖK — Frauen.								
Hivatalnok neje, <i>Beamtenfrauen</i>	1	—	—	—	—	—	—	1
Házulajdonos neje, <i>Hauseigenh.-Frauen</i>	—	—	1	—	—	—	—	1
Varrónő, <i>Näherinnen</i>	3	3	3	2	—	—	—	15
Kéjhölgy, <i>Prostituirte</i>	1	—	—	—	—	—	—	2
Kofa, <i>Höckerinnen</i>	1	—	—	—	—	—	—	1
Magánzónó, <i>Privatiere</i>	2	1	—	—	—	—	—	3
Cseléd, <i>Dienstboten</i>	6	2	1	—	—	—	—	9
Napszámos, <i>Tagelöhnerinnen</i>	1	6	7	5	10	12	—	54
Munkásnő, <i>Arbeiterinnen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Nevelőnő és tanítónő, <i>Lehrerinnen</i>	—	1	2	—	—	—	—	3
Katonatiszt neje, <i>Officiersfrauen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Kereskedő neje, <i>Kaufmannsfrauen</i>	—	1	2	3	—	—	—	6
Iparos neje, <i>Frauen von Gewerbetreibenden</i>	2	1	2	—	—	—	—	5
Kertész neje, <i>Gärtnerfrauen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Katonatisztai özvegy, <i>Officierswitwe</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Szegényházi áponcz, <i>Prüdnnerinnen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Özvegy nő, <i>Witwen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Szolga neje, <i>Dienerfrauen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Építkezési felügyelő neje, <i>Aufsichtersfrauen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Gépezés neje, <i>Maschinistenfrauen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Mosónő, <i>Wäscherinnen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Pinczérnő, <i>Kellnerinnen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Bordélyház tulajdonosnő, <i>Bordellinhaberinn.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Foglalkozás nélküli, <i>Ohne Beruf</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Ismeretlen, <i>Beruf unbekannt</i>	3	2	2	1	—	—	—	8
Összesen, <i>Zusammen</i>	20	24	35	30	36	40	—	185

NEGYEDIK FEJEZET.

Erőszakos halál-okok: Gyilkosságok és balesetek.

A következő összeállítás mutatja hány gyilkosság, baleset és egyéb erőszakos haláleset fordult elő az utolsó hat évben, megjegyezvén, hogy az »egyéb« rovátában három kivégeztetés is tartalmaztatik:

	gyilkosságok ¹⁾		balesetek		egyéb erőszakos halálesetek		összesen		10,000 la- együtt kóra esik	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő		
1876	4	2	96	37	68	21	168	60	228	7·8
1877	8	2	83	41	79	31	170	74	244	7·7
1878	11	7	106	35	59	31	176	73	249	7·5
1879	9	3	101	42	49	13	159	58	217	6·2
1880	11	6	104	30	74	15	189	51	240	6·6
1881	8	2	94	27	71	21	173	50	223	5·9
Összesen	51	22	584	212	400	132	1035	366	1401	

Az erőszakos halálesetek viszonylagos száma e szerint inkább csökkenő, mint emelkedő irányt követ. Mig t. i. az 1876—1878. években tízezer lakóból átlag majdnem 8 esett erőszakos haláleset áldozatául, az utolsó három évben csak 6. Ezen kedvező jelenség magyarázata nagyrészt arra vezethető vissza, hogy a hatóságok részéről az emberi élet megvédésére életbeléptetett óvintézkedések sorozata évről évre sikeresebben működik és ennek következtében a balesetek előfordulása, különösen építkezéseknél, tüzeseteknél stb. nem oly gyakori mint a korábbi években. Ellenben a gyilkosságok száma feltűnő állandóságot mutat. Mig t. i. az első három évben 100.000 lakóból évenként átlag 43 emberélet esett valamely baleset áldozatául, addig az utolsó három év alatt csak 38; ellenben ugyanannyi lakó után úgy az előbbi mint az utóbbi három év alatt egyformán 3.7 gyilkosság esett.

Az erőszakos haláleseteknek ezen általános összefoglalása után áttérünk az egyes főcsoportok egyenkinti ismertetésére.

¹⁾ És emberölések.

I. Gyilkosságok.

Az 1876—1881. években meggyilkolt hetvenhárom egyén közt volt 51 fi- és 22 nőnemű. A meggyilkoltak nagyrésze az alsóbb osztályokhoz tartozott (iparossegéd, munkás, napszámos, szolga stb.), a jobb osztályokból csak egy eset fordult elő, t. i. dr. Mártonfalvi Izidor ügyvéd halálesete, ki 1879, márczius 29-én saját szolgája által baltával agyonlötvetett. Anya által elküvetett gyermekgyilkosság 6 fordult elő, házaspár gyilkolása és rokongyilkosság egy-egy: t. i. egy férje által meggyilkolt asztalosnő és egy nagybátyja által agyonszúrt lakatoslegény. Az 1880. január 1-én előfordult, u. n. »hatvani utczaik« zavargások alkalmával a katonaság által két egyén agyonlötvetett t. i. Schwarz Adolf joghallgató és Hajnal András bérkocsis.

Hogy az 1876—1881. években előfordult 73 gyilkosság mily módon ment végbe, arról a 23. tábla ad felvilágosítást. Történt ugyanis a gyilkosság: szurás által 22 esetben, lövés által 2, koponyatörés által 8, agyonütés által 11, megfojtás által 3, árnyékszékbe dobás által 4, párbaj folytán 2, egyéb módon 21 esetben; összesen 73.

2. Balesetek.

A 23-ik számú táblának a balesetekre vonatkozó adatait összefoglalva azt találjuk, hogy az 1876—1881. években:

agyonzúzatott 263 egyén, magasról lezuhant 100, égési sebek folytán elhalt 105, elgázoltatott 91, megfuladt 83, véletlenül vízbe fult 37, véletlenül megmérgezte magát 33, megfagyott 19, lórúgás folytán elhalt 11, hiányos táplálkozás folytán elhalt 4, véletlen lövés folytán elhalt 3, egyéb véletlen sérülés folytán elhalt 47 egyén; összesen 796.

Véletlen szerencsétlenség folytán elhalt a hat utolsó évben 584 férfi és 212 nő. Ezen 796 baleset teljes harmadrésze (263) zúzóadás és törés következménye. Ezen baleseteknek, melyek leginkább gyárakban, vasutaknál és jórészt építkezéseknél is fordulnak elő, leginkább napszámosok esnek áldozatul: a 263 elhalt közt ugyanis 96 napszámos volt. Legszámosabbak ezek után azon szerencsétlenségek, melyek a magasról való lezuhanás által okozottak és pedig számszerint 100. Ezen esetek közt, melyek leginkább építkezéseknél, azonkívül cseledek vigyázatlansága következtében és gyermekeknél szoktak előfordulni, találunk 39 napszámost, 13 cselédet és 9 tíz éven aluli gyermeket. Elgázoltatásnak a hat év alatt 91 egyén esett áldozatul, ebből lóvasut által történt 34. Az elgázoltak közt találunk 21 öt éven aluli, 10 hat éves, 2 hét éves és 2 nyolcz éves gyermeket, 60 éven felüli egyént pedig 15-öt. Nagy számban fordulnak elő még azon szerencsétlenségek, melyek égés (105) valamint megfulás (83) és vízbefulás (37) által okozottak. A véletlen mérgezés okozta 33 haláleset közt 15-ben lúgmérgezés és 9 esetben szénéleg-mérgezés volt az ok. Az előfordult négy éhhaláleset közt volt 2 cselemő, egy 58 éves napszámos és egy 37 éves ismeretlen férfi.

Egyéb erőszakos haláleset, melyről nem lehetett megállapítani vajjon gyilkosság, öngyilkosság vagy baleset-e, volt az 1876—1881. években összesen 532 és pedig 400 férfi és 132 nő. Ezen 532 esetenél halálok gyanánt be lett jelentve: vízbefulás 355 esetben, elvérzés lövés folytán 2, fuladás 6, szúrt vagy metszett sebek 8, mérgezés 3, ismeretlen ok 155 esetben, azonfölül 3 kivégzés; összesen 532.

Balesetek és gyilkosságok. — Unglücksfälle und Morde.

1876—1881.

Az erőszakos halál oka vagy módja <i>Ursache oder Art des gewaltsamen Todes</i>	1876		1877		1878		1879		1880		1881		Összesen		egy- zes
	férfi <i>m.</i>	nő <i>w.</i>	férfi <i>m.</i>	nő <i>w.</i>	férfi <i>m.</i>	nő <i>w.</i>	férfi <i>m.</i>	nő <i>w.</i>	férfi <i>m.</i>	nő <i>w.</i>	férfi <i>m.</i>	nő <i>w.</i>	férfi <i>m.</i>	nő <i>w.</i>	
I. Gyilkosságok és emberölések. — Morde und Todschläge.															
Szurás, <i>Stich</i>	1	1	3	—	4	3	3	1	4	—	2	—	17	5	22
Lövés, <i>Schuss</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	2
Koponyatörés, <i>Schädelbruch</i>	1	—	3	—	3	—	—	—	1	—	—	—	8	—	8
Agyonütés, <i>Todschlag</i>	—	1	1	—	1	1	1	1	—	3	2	—	5	6	11
Megfojtatott, <i>Erwürgung</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	3	—	3
Anyja árnyékszékbe dobta, <i>Durch die Mutter in den Abort geworfene Kinder</i>	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	1	—	1	3	4
Zavargások alkalmával katonaság által agyonlövetett, <i>Bei Strassentumulten d. Milit. erschos.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	2
Párbajban megöletett, <i>Im Duell gefallen</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	2
Egyéb gyilkosság, <i>Sonstiger Mord</i>	1	—	—	2	3	1	5	1	1	1	2	2	12	7	19
Összesen, <i>Zusammen</i>	4	2	8	2	11	7	9	3	11	6	8	2	51	22	73
II. Balesetek. — Unglücksfälle.															
Elgázoltatott, <i>Überfahren</i>	8	1	4	3	13	8	11	3	12	6	17	5	65	26	91
Ebből lovasut által, <i>Hievon durch Tramwaywagen</i>	4	—	2	1	2	2	6	1	5	3	5	3	24	10	34
Zúzóadás és törés, <i>Zermalmung</i>	49	14	44	8	37	3	27	8	31	4	33	5	221	42	263
Ebből gép által, <i>Hievon durch Maschinen getötet</i>	2	—	3	—	4	—	2	—	3	—	8	—	22	—	22
» fal beomlása által, <i>durch MauerEinsturz getötet</i>	1	1	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	5	1	6
Magasról lezuhant, <i>Sturz von der Höhe</i>	12	1	8	1	21	3	16	3	15	3	14	3	86	14	100
Megtült, <i>Erstickung</i>	7	4	9	9	8	5	6	8	14	3	5	5	49	34	83
Ebből ittas állapotban, <i>Hievon im betrunkenen Zustand</i>	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	5	—	6
» fal- vagy föld beomlása folytán, <i>durch Erd- oder Mauersturz</i>	1	—	2	—	—	—	—	—	5	—	—	—	8	—	8
Anyja által álmoközben agyonnyomatott, <i>durch die Mutter im Schlafe erdrückte Kinder</i>	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	1	—	3	1	4
Saját hányadékában megfűt, <i>Während des Erbrechen</i>	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	1	2	3
Égési sebek folytán elhalt, <i>Brandwunden</i>	7	13	8	15	8	9	7	8	6	10	7	7	43	62	105
Ebből petróleumlámpa feldöntése folytán, <i>Hievon durch Umstürzen von Petroleumlampen</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	1	4	6
Leforrázás folytán, <i>durch Verbrühung</i>	1	1	1	—	1	1	—	1	—	—	—	3	3	6	9
Véletlen mérgezés, <i>Zufällige Vergiftung</i>	1	1	6	3	5	5	4	3	—	1	4	—	20	13	33
Ebből szénleghmérgezés, <i>Hievon durch Kohlenäure</i>	1	—	2	2	—	—	2	—	—	1	1	—	6	3	9
» lúgmérgezés, <i>Hievon durch Laugenessenz</i>	—	—	3	1	4	3	1	2	—	—	1	—	9	6	15
Megfagyott, <i>Erfroren</i>	3	—	1	—	1	4	—	—	—	—	6	—	17	2	19
Vizbe fűt, <i>Ertrunken</i>	—	—	2	—	8	1	13	4	7	—	2	—	32	5	37
Éhhalál, <i>Hungertod</i>	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Lórugás folytán elhalt, <i>Pferdestoss</i>	1	—	1	—	3	—	1	—	4	—	1	—	11	—	11
Véletlen lövés folytán, <i>Zufälliger Schuss</i>	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3
Egyéb véletlen sérülés, <i>Durch sonst. zuf. Verletz.</i>	7	2	—	—	1	—	12	5	11	3	5	1	36	11	47
Összesen, <i>Zusammen</i>	96	37	83	41	106	35	101	42	104	30	94	27	584	212	796
III. Kétséges és egyéb esetek. — Zweifelhafte und sonstige Fälle.															
Kivégeztetés, <i>Hinrichtung</i>	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	3	3
Vizbe fullás, <i>Ertrinken</i>	55	15	54	11	41	9	45	6	55	10	45	9	295	60	355
Lőtt seb, <i>Schusswunde</i>	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Megfult, <i>Erstickung</i>	—	—	3	—	—	2	—	—	—	1	—	—	3	3	6
Szurt vagy metszett seb, <i>Stich od. Schnittwunde</i>	—	—	5	—	2	—	—	—	1	—	—	—	8	—	8
Mérgezés, <i>Vergiftung</i>	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	1	2	3
Erőszakos halál ismeretlen okból, <i>Unbekannte Ursache</i>	13	6	17	19	14	18	3	7	17	4	25	12	89	66	155
Összesen, <i>Zusammen</i>	68	21	79	31	59	31	49	13	74	15	71	21	400	132	532

C. TERMÉSZETES HALÁLESETEK.

Az elhaltak korviszonyai és átlagkora.

ÖTÖDIK FEJEZET.

I. Az elhaltak korviszonyai és átlagkora.

Azon nehéz áttekinthetőség, melyben az elhaltak korviszonyai a 24—29. sz. táblák hosszas számsoraiban mutatkoznak, az elhaltak átlagkorának kutatására szolgáltat okot. Különös nagy jelentőséget azonban az ilyen átlagértéknek nem szabad tulajdonitanunk, miután az nemcsak a halandóság kisebb-nagyobb mértékétől függ, hanem ingadozik aszerint is, amint a népességben az erőteljesebb vagy a gyöngébb korosztályok vannak inkább képviselve. Így különösen az olyan esetekben, a hol a gyermeklakosság, mely tudvalevőleg aránylag legtöbb halottat szolgáltat, nagyobb arányszámmal van képviselve, kedvezőbb halandósági viszonyok mellett is alacsony átlagkort fognak az elhaltak mutatni, és azért az olyan városban, mint a milyen pl. Budapest, mely kiválóan magas születési koefficiensénél fogva föltűnően sok csecsemőt számlál, a halottak közt is sok lesz a csecsemő s így a halottak életkora, kedvező halandósági viszonyok daczára, is alacsony átlagszámot fog eredményezni. Amennyiben azonban az ilyen számok fogyatkozásaik daczára sincsenek minden érdek híján, és a mennyiben azok — föltéve, hogy az összehasonlított lakosságok korviszonyai néhány év leforgása alatt lényeges változást nem szenvedtek — mégis alkalmasak arra, hogy a vitalitási viszonyok javulását vagy hanyatlását egyetlen egy számadattal megközelítőleg jellemezzessük: a következőben erre vonatkozó számításaink eredményeit közöljük, mi mellett azonban éppen a gyermekkorban levők számának nagy befolyására való tekintetből a gyermekhalottakat (0—5 éveseket) külön fogjuk választani.

Miután az erőszakos halálesetek nem függnek az ember életerejének bizonyos korban beálló hanyatlásától, az elhaltak átlagos korának kiszámítását csak a természetes halálokokban (betegség és elgyengülés folytán) elhaltakra vonatkoztattuk (l. a 9—14. sz. táblákat). Az idegen városoknak nemzetközi az összehasonlításokra használt koradatai jobbadán összhalandóságra vonatkoznak ugyan, de e körülmény az erőszakos módon elhaltaknak elenyésző csekély számánál fogva nem bír nagyobb jelentőséggel. (Az átlagkor számításának módját és az ide vonatkozó abszolút számértékeket l. a 11. sz. jegyzetben.)

Ha már most egybevetjük az öt évnél idősebb holtaknak átlagos életkorát, a mint azt az 1872. és 1873. évek, továbbá az 1874. és 1875. évek, végre az ezekhez csatlakozó utolsó hat évi megfigyelési korszak adatai feltüntetik, ezen csak megközelítő értékű számok is azon meggyőződésre vezetnek, hogy e rövid időközben a közegészségi viszonyoknak lényeges átalakulást kellett szenvedniök, mi azon sokatmondó állításban foglalható össze, hogy az ötödik életévet meghaladt egyének átlagos élettartama nőknél két évvel, férfiaknál pedig öt évvel nagyobbodott.

Az öt évnél idősebb halottaknak átlagkora volt ugyanis:

	férfiaknál:	nőknél:
1872/73 ban (Pesten)	37 ¹ / ₃ év	41 ¹ / ₅ év
1874/75-ben (Budapesten)	39 ⁹ / ₁₀ »	42 »
1876/81-ben »	42 ¹ / ₃ »	43 ¹ / ₂ »

Nemzetközi összehasonlítások. Az átlagos életkor kiszámításának nagy fáradságaira való tekintetből e helyen az előbbi (XIV. sz.) közleményünkben foglalt ide vágó számítások eredményeinek közlésére szorítkozunk.¹⁾

Az öt évnél idősebb halottak átlagos életkorának nemzetközi összehasonlítása.

Város	Időköz	Átlagos életkor		
		férfiak	nők	együtt
*Hága	1860—74	48·08	52·77	50·59
*Rotterdam	1860—74	49·64	46·61	49·62
London	1874	47·08	50·63	49·30
*Gent	1857—65	—	—	48·93
*Frankfurt M/m.	1851—75	32·36	35·11	48·77
Aachen	1864	46·70	50·74	48·71
Lübeck	1872	46·02	50·07	48·05
*Nápoly	1863—74	46·61	49·35	47·91
*München	1868—74	46·24	49·50	47·80
Hamburg	1864	—	—	47·74
*Lüttich	1870—72	47·14	48·30	47·72
*Páris	1872—74	46·96	47·48	47·18
*Köln	1870—74	45·01	47·60	46·22
*Boroszló	1868—75	44·51	47·14	46·00
*Miláno	1870—74	46·66	44·68	45·73

¹⁾ Az adatok egybeállításánál használt források tekintetében megjegyezzük, hogy a *-gal jelöltek Körösi »Statistique internationale des grandes villes« című munkájából vannak merítve, a többiek a szerző által közzé tett első halandósági munkából (Pestváros halandósága 1872. és 1873-ban XI. számú közleményünk) és az erre következőt utóbbi halandósági munkából (Budapest halandósága 1874 és 1875-ben. XIV. számú közleményünk) vannak véve.

Város	Időköz	férfiak	nők	együtt
*Turin	1865—74	47·23	44·18	45·70
*Prága	1865—74	45·28	46·10	45·69
*Róma	1871—74	44·31	46·64	45·41
Königsberg	1864	42·19	48·85	45·32
*Palermo	1865—74	42·97	46·66	44·86
Danzig	1864	41·31	48·92	44·80
*Stockholm	1861—73	40·67	48·59	44·69
Magdeburg	1864	42·01	47·20	44·58
*Trieszt	1865—74	44·45	44·04	44·25
Stettin	1864	42·03	46·58	44·18
*Bécs	1865—74	42·70	45·29	44·11
*Berlin	1869—73	43·18	43·90	43·64
Bréma	1872	41·70	45·22	43·52
Budapest	1876—81	42·37	43·50	42·87
*Krisztiania	1854—70	40·73	44·69	42·67
*Moszkva	1865—74	40·78	45·18	42·66
*Boston	1864—74	41·04	42·80	41·86
New-York	1872	39·49	40·43	39·93
*New-Orleans	1875	?	?	38·56
*Szent-Pétervár	1866—72	35·30	41·97	37·82
*St.-Louis	1871—74	?	?	36·97
*Bukarest	1868—74	38·20	35·33	36·90

Halottak átlagkora az egyes kerületekben. Azon élénk érdeklődés, mely az egyes kerületek halandósági viszonyaihoz fűződik, arra indított bennünket, hogy a halottak átlagkorát minden egyes kerületre nézve külön kiszámítsuk. Technikai okoknál fogva azonban ezen számítás csak az elhaltak vagyonsági viszonyainak feldolgozása alkalmával volt keresztülvihető, minek következtében azon halottak, kiknek vagyoni állapota ismeretlen volt, az életkor ezen számításánál is elmaradtak. (l. 12. sz. jegyzet.)

Ezen számítások egyedül az öt évnél idősebb halottak figyelembe vétele mellett az 1874-től 1881-ig lefolyt nyolcz évre nézve az egyes kerületek halottjainak átlagkora tekintetében a következő eredményeket adják:

Kőbánya (X. ker.)	36 ¹ / ₂ év
Ferencváros (IX. ker.)	40 ¹ / ₄ »
Józsefváros (VIII. ker.)	40 ⁴ / ₅ »
Erzsébetváros (VII. ker.)	42 ² / ₅ »
Terézváros (VI. ker.)	42 ¹ / ₂ »
Lipótváros (V. ker.)	44 »
Ó-budai (III. ker.)	44 ¹ / ₃ »
Budai II. ker.	45 »
» I. ker.	46 ¹ / ₂ »
Belváros (IV. ker.)	47 »

A Duna-balparti (pesti) kerületek együttl véve a halottak átlagkora gyanánt 42 évet adnak, míg a jobbparti (budai) kerületek egybefoglalva 45¹/₄ évnvi átlagkört mutatnak (l. 13. sz. jegyzet).

Jegyzetek.

11. sz. jegyzet. Az elhaltak átlagkora.

Ezt olyképen számítottuk, hogy a két határév közt elhaltak számát a határévek számértékeinek félösszegével szoroztuk (tehát az 5—10 éves halottak számát $7\frac{1}{2}$ -lel, a 10—15 évesekét $12\frac{1}{2}$ -lel stb.) s az így nyert szorzatok vagyis az átélt évek összegét a halottak számával osztottuk. A száz éven túliakra nézve e mellett 105 évet vettünk átlagkor gyanánt. A mi azonban az első öt életév halottjait illeti, ezeket egyes évfolyamokra osztottuk fel, és minden egyes évfolyamra nézve külön kerestük az átlagkort; az első életévben elhaltak átlagkorát azonban nem $\frac{1}{2}$ hanem $\frac{1}{4}$ évvel számítottuk. (Okadatolását l. szerzőnek erről szóló értekezésében a »Zeitschrift des kön. preussischen statistischen Bureaus« 1876. évfolyamának 105. lapján.) Az élet első öt éve folytán elhaltak átlagkora e szerint az általán használt $2\frac{1}{2}$ év helyett 1 évnél mutatkozik. Az ismeretlen korú halottak számításán kivül maradtak.

A következőben előbb a gyermekhalottak átlagkorának eredményeit, azután az összes halottakét közöljük.

a) 1876—1881-ig elhalt gyermekek átlagkorának számítása.

	Elhalt fiúk	Átélt évek	Elhalt leányok	Átélt évek
0—1 éves	12,105	3,026	10,380	2,595
1—2 »	3,398	5,097	3,508	5,262
2—3 »	1,705	4,262·5	1,695	4,237·5
3—4 »	1,019	3,566·5	1,073	3,755·5
4—5 »	675	3,037·5	687	3,091·5
0—5 évig	18,902	18,989·5	17,343	18,941·5
	Átlagkora az elhalt fiúknak 1 év,		lányoknak $1\frac{1}{10}$ év;	

b) Az összes halottak átlagkorának számítása 1876-tól 1881-ig.

	Elhalt férfiak	Átélt éveik	Elhalt nők	Átélt éveik
0— 5 évig	18,902	18,989	17,343	18,941·5
— 10 »	1,295	9,712·5	1,224	9,180
— 15 »	355	4,437·5	434	5,425
— 20 »	790	13,825	855	14,962·5
— 30 »	3,483	87,075	2,566	64,150
— 40 »	3,709	129,815	2,504	87,640
— 50 »	3,641	163,845	2,268	102,060
— 60 »	3,058	168,190	2,164	119,020
— 70 »	2,439	158,535	2,045	132,925
— 80 »	1,200	90,000	1,506	112,950
— 90 »	421	35,785	596	50,660
— 100 »	46	4,370	77	7,315
100 éven túl	5	525	13	615
összesen	39,344	885,104	33,595	725,844
Átlagkora az összes elhaltaknak	22·50 év,		21·61 év.	
Átlagkora az 5 évnél idősebb elhaltaknak	42·37 év,		43·50 év.	

12. sz. jegyzet. Az egyes kerületek halottjainak átlagkora 1874—1881-ig.

Mint a megfelelő helyen említettük, ezen átlagszámítást a vagyoni osztályok alapján végeztük, s így azon egyének, kiknek vagyoni állapota ismeretlen volt, számításon kívül maradtak, a mi az eredmények szabátosságát, sajnos, érezhetően gyengíti. Volt pedig az így osztályozható halottak száma:

		kétes	együtt		kétes	együtt	
I. kerületben	6,734	694	7,428	VI. kerületben	10,182	1,507	11,689
II. „	5,883	521	6,404	VII. „	12,012	1,654	13,666
III. „	6,727	308	7,035	VIII. „	15,142	2,135	17,277
IV. „	3,266	418	3,684	IX. „	7,619	944	8,563
V. „	4,526	596	5,122	X. „	2,303	232	2,535

Maga az átlagszámítás pedig a következő számadatokon alapul:

	I	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
			k e r	i i	l	e t				
1 évig	2,448	2,156	2,520	753	1,580	3,822	4,886	6,787	3,419	1,047
2 „	733	639	698	244	578	1,271	1,583	1,843	790	329
3 „	349	276	351	151	277	561	759	850	446	133
4 „	182	156	202	100	161	371	432	533	245	90
5 „	147	114	157	70	107	218	260	328	157	52
össz. 5 évig	3,859	3,341	3,928	1,318	2,703	6,243	7,920	10,341	5,057	1,651
5—10 évig	250	240	319	142	201	384	463	601	285	134
10—15 „	65	79	93	52	59	137	99	128	111	23
15—20 „	103	90	102	93	75	211	199	239	145	21
20—25 „	152	148	141	129	118	232	286	307	152	24
25—30 „	184	155	170	131	95	264	295	350	196	52
30—35 „	172	162	161	114	119	285	288	364	194	43
35—40 „	167	183	180	109	129	308	326	399	203	73
40—45 „	202	177	178	113	129	314	302	336	188	43
45—50 „	233	161	200	115	146	295	258	363	193	47
50—55 „	223	186	199	127	114	291	286	353	197	46
55—60 „	212	201	256	154	123	289	258	329	181	46
60—65 „	213	219	236	172	144	269	278	313	157	45
65—70 „	251	182	211	144	114	195	240	233	127	26
70—75 „	178	135	139	140	95	184	186	180	95	11
75—80 „	140	125	107	101	72	134	167	134	73	10
80 éven túl	130	99	107	112	90	147	161	172	65	8
Összesen	6,734	5,883	6,727	3,266	4,526	10,182	12,012	15,142	7,619	2,303
Az átéltek száma	137,472	117,822	127,989	93,040	82,918	173,814	181,441	206,295	108,090	25,409

24. számú tábla.

Az 1876-dik évben (természetes halállal)

Alter der im Jahre 1876 (an natürlichen

Korév Altersjahr	1875. December			1876. Január			Február			Téli évszak Winter			Márczius			Április			Május		
	h ó n a p									h ó n a p											
	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.
1 hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	57	30	87	55	36	91	41	35	76	153	101	254	46	40	86	47	38	85	58	38	96
1 hónapon túl 1 évig Über 1 M. bis 1 Jahr	90	73	163	109	94	203	87	81	168	286	248	534	120	116	236	134	107	241	114	105	219
Összesen 1 évig Zusammen bis z. 1 J.	147	103	250	164	130	294	128	116	244	439	349	788	166	156	322	181	145	326	172	143	315
— 2 évig	27	20	47	31	44	75	32	35	67	90	99	189	73	60	133	74	65	139	69	49	118
— 3 >	24	14	38	25	21	46	15	19	34	64	54	118	21	23	44	27	39	66	42	43	85
— 4 >	15	7	22	9	12	21	4	5	9	28	24	52	10	5	15	9	20	29	12	20	32
— 5 >	9	6	15	9	9	18	6	4	10	24	19	43	6	7	13	7	7	14	6	7	13
0—5 >	222	150	372	238	216	454	185	179	364	645	545	1190	276	251	527	298	276	574	301	262	563
— 6 >	5	7	12	4	7	11	2	5	7	11	19	30	2	4	6	6	2	8	8	4	12
— 7 >	11	5	16	7	4	11	1	3	4	19	12	31	3	3	6	6	2	8	5	3	8
— 8 >	5	6	11	6	1	7	2	2	4	13	9	22	2	2	4	3	3	6	2	4	6
— 9 >	4	1	5	2	1	3	3	1	4	9	3	12	2	1	3	2	2	4	—	1	1
— 10 >	1	3	4	1	—	1	1	—	1	3	3	6	1	2	3	1	1	2	2	2	4
5—10 >	26	22	48	20	13	33	9	11	20	55	46	101	10	12	22	18	10	28	17	14	31
— 15 >	6	7	13	8	7	15	2	8	10	16	22	38	5	8	13	8	4	12	5	4	9
— 20 >	11	5	16	12	13	25	12	14	26	35	32	67	16	17	33	12	10	22	9	14	23
— 25 >	21	17	38	14	14	28	30	20	50	65	51	116	28	10	38	18	23	41	19	17	36
— 30 >	17	12	29	26	17	43	23	15	38	66	44	110	28	22	50	29	17	46	26	21	47
— 35 >	20	25	45	21	17	38	39	15	54	80	57	137	39	21	60	23	12	35	33	29	62
— 40 >	18	17	35	23	20	43	29	8	37	70	45	115	38	27	65	24	16	40	30	22	52
— 45 >	18	14	32	22	20	42	29	12	41	69	46	115	19	25	44	28	17	45	37	18	55
— 50 >	21	11	32	28	14	42	23	13	36	72	38	110	26	17	43	38	21	59	30	12	42
— 55 >	21	20	41	18	19	37	27	20	47	66	59	125	26	16	42	29	18	47	27	19	46
— 60 >	16	16	32	19	18	37	17	18	35	52	52	104	28	16	44	15	14	29	34	10	44
— 65 >	15	14	29	22	15	37	10	13	23	47	42	89	14	21	35	10	20	30	28	18	46
— 70 >	5	7	12	14	18	32	17	3	20	36	28	64	9	19	28	13	15	28	12	13	25
— 75 >	8	8	16	9	15	24	7	10	17	24	33	57	10	11	21	7	15	22	6	14	20
— 80 >	6	14	20	4	7	11	8	13	21	18	34	52	5	9	14	8	7	15	11	14	25
— 85 >	—	4	4	4	8	12	3	4	7	7	16	23	6	4	10	4	2	6	7	4	11
— 90 >	1	2	3	5	4	9	1	4	5	7	10	17	2	7	9	1	3	4	—	7	7
— 95 >	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1	1	1	—	1	—	1	1
Több mint 95 éves Über 95 Jahre alt	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Összesen Zusammen	452	365	817	508	455	963	471	381	852	1431	1201	2632	585	514	1099	584	500	1084	632	514	1146
Ismeretlen korú Unbekannt. Alters	—	4	4	3	—	3	3	—	3	6	4	10	6	2	8	8	2	10	5	—	5
Főösszeg Hauptsumme	452	369	821	511	455	966	474	381	855	1437	1205	2642	591	516	1107	592	502	1094	637	514	1151
¹⁾ Ebből 0—7 napos Hieron 0—7 Tage alt	13	21	34	23	17	40	19	12	31	55	50	105	15	18	33	27	16	43	25	17	42

Tabelle Nr. 24.

kimultak kora, a halálozás hónapja szerint.

Todesursachen) Verstorbenen, nach Todesmonat.

Tavaszi évsz.			Június			Július			Augusztus			Nyári évszak			Szeptemb.			Október			November		
Frühling			h ó n a p									Sommer			h ó n a p								
férfi	nő	e.	férfi	nő	e.	férfi	nő	e.	férfi	nő	e.	férfi	nő	e.	férfi	nő	e.	férfi	nő	e.	férfi	nő	e.
m.	w.	ZHS.	m.	w.	ZHS.	m.	w.	ZHS.	m.	w.	ZHS.	m.	w.	ZHS.	m.	w.	ZHS.	m.	w.	ZHS.	m.	w.	ZHS.
151	116	267	63	39	102	60	46	106	71	59	130	194	144	338	34	37	71	53	31	84	54	44	98
368	328	696	160	141	301	196	191	387	212	173	385	568	505	1073	93	101	194	89	80	169	122	71	193
519	444	963	223	180	403	256	237	493	283	232	515	762	649	1411	127	138	265	142	111	253	176	115	291
216	174	390	80	60	140	63	65	128	73	70	143	216	195	411	45	46	91	33	31	64	47	31	78
90	105	195	22	23	45	23	18	41	20	26	46	65	67	132	13	18	31	22	19	41	14	20	34
31	45	76	13	18	31	7	18	25	11	18	29	31	54	85	13	4	17	11	10	21	16	15	31
19	21	40	6	7	13	5	10	15	4	10	14	15	27	42	5	4	9	6	9	15	3	7	10
875	789	1664	344	288	632	354	348	702	391	356	747	1089	992	2081	203	210	413	214	180	394	256	188	444
16	10	26	5	3	8	3	3	6	6	4	10	14	10	24	6	3	9	5	5	10	7	4	11
14	8	22	3	5	8	4	2	6	2	1	3	9	8	17	2	4	6	2	3	5	7	6	13
7	9	16	—	4	4	2	1	3	3	2	5	5	7	1	5	2	7	4	1	5	1	3	4
4	4	8	—	1	1	—	—	—	—	3	3	—	4	4	—	1	1	1	2	3	3	3	6
4	5	9	4	1	5	2	—	2	1	1	2	7	2	9	—	2	2	2	2	4	3	4	7
45	36	81	12	14	26	11	6	17	12	11	23	35	31	66	13	12	25	14	13	27	21	20	41
18	16	34	4	6	10	4	6	10	7	4	11	15	16	31	4	4	8	3	5	8	5	4	9
37	41	78	11	12	23	13	13	26	17	15	32	41	40	81	8	13	21	6	12	18	7	9	16
65	50	115	16	16	32	25	20	45	16	15	31	57	51	108	10	14	24	13	12	25	9	14	23
53	60	143	17	22	39	19	18	37	13	15	28	49	55	104	10	10	20	7	10	17	13	9	22
95	62	157	19	24	43	20	15	35	10	9	19	49	48	97	24	15	39	17	15	32	22	17	39
92	65	157	27	15	42	22	18	40	27	13	40	76	46	122	17	15	32	16	16	32	17	16	33
84	60	144	22	14	36	26	15	41	21	12	33	69	41	110	21	19	40	24	13	37	22	9	31
94	50	144	15	16	31	18	18	36	16	9	25	49	43	92	21	8	29	20	9	29	20	22	42
82	53	135	20	18	38	26	9	31	12	12	24	58	39	97	20	11	31	23	10	33	19	13	32
77	40	117	16	14	30	16	15	31	17	5	22	49	34	83	9	7	16	16	12	28	12	5	17
52	59	111	22	13	35	17	6	23	12	11	23	51	30	81	15	8	23	12	7	19	15	18	33
34	47	81	16	5	21	17	11	28	10	11	21	43	27	70	13	6	19	7	10	17	10	9	19
23	40	63	7	10	17	2	5	7	8	7	15	17	22	39	8	6	14	5	13	18	10	17	27
24	30	54	5	4	9	6	5	11	5	5	10	16	14	30	8	7	15	7	8	15	8	7	15
17	10	27	4	2	6	2	7	9	3	2	5	9	11	20	3	3	6	3	2	5	7	2	9
3	17	20	1	2	3	1	—	1	3	1	4	5	3	8	2	1	3	3	2	5	2	3	5
1	2	3	—	—	—	1	—	1	1	—	1	2	—	2	1	1	2	—	—	—	—	—	—
—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	2	2	1	—	1	1	1	2	2	2	4
1801	1528	3329	578	496	1074	600	535	1135	601	514	1115	1779	1545	3324	411	370	781	411	350	761	477	384	861
19	4	23	4	1	5	2	2	4	2	7	9	8	10	18	5	4	9	2	2	4	—	5	5
2820	1532	3352	582	497	1079	602	537	1139	603	521	1124	1787	1555	3342	416	374	790	413	352	765	477	389	866
67	51	118	26	17	43	21	17	38	19	18	37	66	52	118	13	16	29	23	13	36	25	12	37

24. számú tábla. (Vége).

Tabelle Nr. 24. (Schluss).

Korév Altersjahr	Őszi évszak Herbst			December hó			Egész — Ganzes						Százalekszámítás egy-egy korosztályról Perc. für jede Altersklasse		
	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	napt. — Kalender-			klímat			férfi m.	nő w.	egy. zus.
							egztendő — Jahr								
							férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.			
1 hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	141	112	253	54	35	89	636	478	1114	639	473	1112	9.84	8.72	9.33
1 hónapon túl 1 évig Über 1 M. bis 1 Jahr	304	252	556	123	103	226	1559	1363	2922	1526	1333	2859	24.13	24.88	24.47
Összesen 1 évig Zusammen bis z. 1 J.	445	364	809	177	138	315	2195	1841	4036	2165	1806	3971	33.97	33.60	33.80
— 2 évig	125	108	233	47	59	106	667	615	1282	647	576	1223	10.32	11.22	10.74
— 3 >	49	57	106	30	29	59	274	298	572	268	283	551	4.24	5.43	4.79
— 4 >	40	29	69	22	11	33	138	156	294	130	152	282	2.14	2.83	2.46
— 5 >	14	20	34	6	9	15	68	90	158	72	87	159	1.05	1.66	1.32
0—5 >	673	578	1251	282	246	528	3342	3000	6342	3282	2904	6186	51.72	54.74	53.11
— 6 >	18	12	30	5	5	10	59	49	108	59	51	110	0.92	0.90	0.91
— 7 >	11	13	24	5	8	13	47	44	91	53	41	94	0.73	0.81	0.77
— 8 >	10	6	16	2	3	5	32	28	60	35	31	66	0.50	0.51	0.51
— 9 >	4	6	10	2	1	3	15	17	32	17	17	34	0.23	0.31	0.27
— 10 >	5	8	13	1	—	1	19	15	34	19	18	37	0.30	0.27	0.29
5—10 >	48	45	93	15	17	32	172	153	325	183	158	341	2.68	2.80	2.75
— 15 >	12	13	25	5	6	11	60	66	126	61	67	128	0.93	1.21	1.06
— 20 >	21	34	55	13	16	29	136	158	294	134	147	281	2.10	2.88	2.48
— 25 >	32	40	72	10	13	23	208	188	396	219	192	411	3.30	3.43	3.33
— 30 >	30	29	59	14	10	24	225	186	411	228	188	416	3.47	3.40	3.46
— 35 >	63	47	110	26	18	44	293	207	500	287	214	501	4.52	3.78	4.22
— 40 >	50	47	97	29	13	42	299	199	498	288	203	491	4.62	3.63	4.22
— 45 >	67	41	108	26	15	41	297	189	486	289	188	477	4.58	3.44	4.11
— 50 >	61	39	100	26	13	39	281	172	453	276	170	446	4.34	3.13	3.80
— 55 >	62	34	96	28	13	41	275	178	453	268	185	453	4.27	3.24	3.80
— 60 >	37	24	61	21	12	33	220	146	366	215	150	365	3.30	2.66	3.07
— 65 >	42	33	75	25	9	34	202	159	361	192	164	356	3.12	2.90	3.03
— 70 >	30	25	55	16	15	31	154	135	289	143	127	270	2.37	2.46	2.43
— 75 >	23	36	59	9	7	16	88	130	218	87	131	218	1.36	2.38	1.84
— 80 >	23	22	45	8	8	16	83	94	177	81	100	181	1.27	1.72	1.49
— 85 >	13	7	20	9	5	14	55	45	100	46	44	90	0.86	0.82	0.84
— 90 >	7	6	13	1	3	4	22	37	59	22	36	58	0.34	0.68	0.50
— 95 >	1	1	2	—	1	1	5	4	9	5	3	8	0.08	0.07	0.07
Több mint 95 éves Über 95 Jahre alt	4	3	7	—	2	2	4	9	13	4	7	11	0.06	0.17	0.10
Összesen Zusammen	1299	1104	2403	563	442	1005	6421	5455	11876	6310	5378	11688	99.38	99.54	99.46
Ismeretlen korú Unbekannt. Alters	7	11	18	—	—	—	40	25	65	40	29	69	0.62	0.46	0.54
Főösszeg Hauptsumme	1306	1115	2421	563	442	1005	6461	5480	11941	6350	5407	11757	100.00	100.00	100.00
¹⁾ Ebből 0—7 napos Hieron 0—7 Tage alt	61	41	102	23	17	40	259	190	449	249	194	443	4.01	3.46	3.76

25. sz. tábla.

Tabelle Nr. 25.

Az 1877-ik évben (természetes halállal) kimultak kora, a halálozás hónapja szerint.

Alter der im Jahre 1877. (an natürlichen Todesursachen) Verstorbenen nach Todesmonat.

Korév Altersjahr	1876. December			1877. Január			Február			Téli évszak			Márczius			Április			Május		
	h ó n a p									Winter			h ó n a p								
	férő m.	nő w.	egy. ZHS.	férő m.	nő w.	egy. ZHS.	férő m.	nő w.	egy. ZHS.	férő m.	nő w.	egy. ZHS.	férő m.	nő w.	egy. ZHS.	férő m.	nő w.	egy. ZHS.	férő m.	nő w.	egy. ZHS.
1 hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	54	35	89	55	54	109	41	40	81	150	129	279	51	33	84	51	43	94	36	38	74
1 hón. túl 1 évig Über 1 M. b. 1 J.	123	103	226	120	139	259	127	117	244	370	359	729	145	111	256	104	89	193	122	109	231
Összesen 1 évig Zus. bis z. 1 J.	177	138	315	175	193	368	168	157	325	520	488	1008	196	144	340	155	132	287	158	147	305
— 2 évig	47	59	106	41	48	89	47	57	104	135	164	299	60	51	111	63	50	113	46	38	84
— 3 „	30	29	59	36	29	65	26	28	54	92	86	178	32	42	74	18	17	35	20	30	50
— 4 „	22	11	33	17	13	30	13	13	26	52	37	89	16	18	34	8	12	20	12	14	26
— 5 „	6	9	15	8	12	20	9	7	16	23	28	51	9	7	16	7	5	12	12	12	24
0 — 5 „	282	246	528	277	295	572	263	262	525	822	803	1625	313	262	575	251	216	467	248	241	489
— 6 „	5	5	10	5	7	12	5	4	9	15	16	31	2	5	7	4	4	8	6	4	10
— 7 „	5	8	13	2	4	6	5	3	8	12	15	27	6	6	12	3	6	9	3	6	9
— 8 „	2	3	5	1	1	2	1	3	4	4	7	11	2	4	6	4	3	7	1	3	4
— 9 „	2	1	3	1	2	3	—	5	5	3	8	11	—	3	3	3	2	5	3	1	4
— 10 „	1	—	1	1	—	1	—	2	2	2	2	4	1	2	3	2	2	4	2	—	2
5 — 10 „	15	17	32	10	14	24	11	17	28	36	48	84	11	20	31	16	17	33	15	14	29
— 15 „	5	6	11	5	4	9	4	5	9	14	15	29	5	8	13	1	6	7	3	3	6
— 20 „	13	16	29	6	11	17	18	7	25	37	34	71	13	15	28	22	10	32	15	12	27
— 25 „	10	13	23	18	26	44	19	17	36	47	56	103	40	17	57	36	15	51	27	20	47
— 30 „	14	10	24	19	21	40	24	19	43	57	50	107	35	17	52	34	18	52	28	21	49
— 35 „	26	18	44	16	22	38	20	19	39	62	59	121	38	18	56	25	19	44	32	18	50
— 40 „	29	13	42	40	11	51	25	11	36	94	35	129	33	21	54	44	17	61	36	18	54
— 45 „	26	15	41	30	14	44	20	14	34	76	43	119	26	16	42	30	17	47	32	19	51
— 50 „	26	13	39	40	18	58	19	13	32	85	44	129	28	18	46	38	18	56	39	10	49
— 55 „	28	13	41	14	15	29	26	11	37	68	39	107	30	16	46	25	11	36	35	16	51
— 60 „	21	12	33	20	20	40	34	10	44	75	42	117	27	9	36	30	25	55	32	17	49
— 65 „	25	9	34	26	21	47	17	16	33	68	46	114	17	18	35	21	13	34	26	18	44
— 70 „	16	15	31	16	15	31	12	15	27	44	45	89	21	16	37	19	16	35	25	15	40
— 75 „	9	7	16	8	11	19	11	7	18	28	25	53	8	12	20	5	13	18	9	14	23
— 80 „	8	8	16	10	10	20	7	8	15	25	26	51	4	8	12	7	8	15	8	7	15
— 85 „	9	5	14	1	9	10	7	12	19	17	26	43	1	8	9	5	9	14	3	8	11
— 90 „	1	3	4	—	4	4	1	—	1	2	7	9	1	3	4	1	2	3	3	3	6
— 95 „	—	1	1	1	2	3	1	—	1	2	3	5	—	2	2	—	1	1	2	1	3
Több m. 95 éves Über 95 Jahre	—	2	2	—	1	1	1	1	2	1	4	5	—	—	—	—	1	1	1	—	1
Összesen Zusammen	563	442	1005	557	544	1101	540	464	1004	1660	1450	3110	651	504	1155	610	452	1062	619	475	1094
Ismeretlen korú Unbek. Alters	—	—	—	3	3	6	2	3	5	5	6	11	4	3	7	5	1	6	4	4	8
Főösszeg Hauptsumme	563	442	1005	560	547	1107	542	467	1009	1665	1456	3121	655	507	1162	615	463	1068	623	479	1102
¹⁾ Ebből 0—7 napos davon 0—7 Tage alt	23	17	40	18	27	45	15	13	28	56	57	113	23	18	41	19	23	42	17	17	34

25. számú tábla. (Vége.)

Korév Altersjahr	Tavaszi évsz. Frühling			Junius			Julius			Augustus			Nyári évszak Sommer			Szeptemb.			Október		
	h ó n a p									h ó n a p											
	férő m.	nő w.	gy. zhs.	férő m.	nő w.	gy. zhs.	férő m.	nő w.	gy. zhs.	férő m.	nő w.	gy. zhs.	férő m.	nő w.	gy. zhs.	férő m.	nő w.	gy. zhs.	férő m.	nő w.	gy. zhs.
I hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	138	114	252	36	36	72	48	57	105	65	55	120	149	148	297	42	21	63	44	40	84
1 hón. túl 1 évig Über 1 M. bis 1 J.	371	309	680	136	92	228	188	197	385	195	157	352	519	446	965	92	107	199	71	74	145
Összesen I évig Zus. bis z. 1 J.	509	423	932	172	128	300	236	254	490	260	212	472	668	594	1262	134	128	262	115	114	229
— 2 évig	169	139	308	37	36	73	35	47	82	41	61	102	113	144	257	52	44	96	41	41	82
— 3 „	70	89	159	20	15	35	17	14	31	22	25	47	59	54	113	24	22	46	27	23	50
— 4 „	36	44	80	11	14	25	15	11	26	8	12	20	34	37	71	15	9	24	15	19	34
— 5 „	28	24	52	5	4	9	9	7	16	7	10	17	21	21	42	9	6	15	10	13	23
0—5 „	812	719	1531	245	197	442	312	333	645	338	320	658	895	850	1745	234	209	443	208	210	418
— 6 „	12	13	25	6	4	10	6	2	8	3	4	7	15	10	25	5	3	8	7	4	11
— 7 „	12	18	30	1	1	2	3	1	4	1	2	3	5	4	9	7	4	11	4	6	10
— 8 „	7	10	17	1	2	3	—	4	4	2	2	4	3	8	11	3	3	6	4	4	8
— 9 „	6	6	12	—	—	—	2	2	4	1	1	2	3	3	6	—	1	1	2	4	6
— 10 „	5	4	9	—	—	—	—	1	1	3	3	6	3	4	7	2	1	3	2	2	4
5—10 „	42	51	93	8	7	15	11	10	21	10	12	22	29	29	58	17	12	29	19	20	39
— 15 „	9	17	26	5	8	13	6	6	12	5	3	8	16	17	33	3	4	7	7	8	15
— 20 „	50	37	87	12	11	23	4	13	17	7	10	17	23	34	57	7	10	16	11	15	26
— 25 „	103	52	155	30	20	50	27	15	42	21	15	36	78	50	128	16	18	34	15	7	22
— 30 „	97	56	153	21	17	38	24	21	45	24	18	42	69	56	125	14	22	36	22	11	33
— 35 „	95	55	150	27	18	45	26	16	42	22	14	36	75	48	123	19	9	28	22	13	35
— 40 „	113	56	169	31	22	53	23	15	38	23	15	38	77	52	129	13	13	26	29	13	42
— 45 „	88	52	140	27	16	43	28	10	38	16	15	31	71	41	112	20	19	39	22	14	36
— 50 „	105	46	151	22	17	39	18	23	41	23	15	38	63	55	118	15	16	31	18	11	29
— 55 „	90	43	133	25	14	39	31	11	42	25	12	37	81	37	118	20	11	31	25	18	43
— 60 „	89	51	140	24	13	37	18	16	34	14	16	30	56	45	101	13	15	28	16	17	33
— 65 „	64	49	113	15	17	32	17	13	30	14	10	24	46	40	86	15	11	26	18	12	30
— 70 „	65	47	112	13	15	28	11	6	17	12	9	21	36	30	66	10	14	24	8	13	21
— 75 „	22	39	61	9	6	15	3	6	9	4	7	11	16	19	35	10	6	16	14	6	20
— 80 „	19	23	42	6	8	14	4	14	18	13	6	19	23	28	51	7	6	13	8	7	15
— 85 „	9	2	34	3	4	7	3	3	6	8	3	11	14	10	24	2	3	5	8	6	14
— 90 „	5	8	13	3	4	7	1	2	3	5	4	9	9	10	19	—	3	3	1	4	5
— 95 „	2	4	6	—	—	—	—	1	1	2	1	3	2	2	4	—	1	1	—	1	1
Több mint 95 év. Über 95 Jahre a.	1	1	2	—	—	—	2	3	5	—	1	1	2	4	6	1	—	1	—	1	1
Összesen Zusammen	1880	1431	3311	526	414	940	569	537	1106	586	506	1092	1681	1457	3138	435	402	837	471	407	878
Ismeretlen korú Unbek. Alters	13	8	21	3	2	5	8	1	9	1	4	5	12	7	19	3	1	4	4	3	7
Főösszeg Hauptsumme	1893	1439	3332	529	416	945	577	538	1115	587	510	1097	1693	1464	3157	438	403	841	475	410	885
¹⁾ Ebből 0-7 nap. Hiev. 0-7 Tag alt	59	58	117	13	17	30	15	14	29	18	17	35	46	48	94	15	9	24	18	12	30

Tabelle Nr. 25. (Schluss.)

November			Őszi évszak			December			Egész — Ganzes						Százalékszámítás		
h ó n a p			Ilerbsi			h ó			napt. — Kalender-			klimat.			egy-egy korosztályról		
									ezzen át — Jahr						Perc. für jede Altersklasse		
férfi	nő	egy.	férfi	nő	e.	férfi	nő	e.	férfi	nő	e.	férfi	nő	e.	férfi	nő	e.
m.	w.	zsh.	m.	w.	zsh.	m.	w.	zsh.	m.	w.	zsh.	m.	w.	zsh.	m.	w.	zsh.
37	30	67	123	91	214	51	28	79	557	475	1032	560	482	1042	8.36	8.48	8.42
69	77	146	232	258	490	112	89	201	1481	1358	2839	1492	1372	2864	22.23	24.24	23.15
106	107	213	355	349	704	163	117	280	2038	1833	3871	2052	1854	3906	30.59	32.72	31.57
42	35	77	135	120	255	64	60	124	569	568	1137	552	567	1119	8.54	10.14	9.27
39	30	69	90	75	165	19	27	46	300	302	602	311	304	615	4.50	5.39	4.91
27	12	39	57	40	97	22	17	39	179	164	343	179	158	337	2.69	2.93	2.80
10	11	21	29	30	59	7	10	17	102	104	206	101	103	204	1.53	1.87	1.68
224	195	419	666	614	1280	275	231	506	3188	2971	6159	3195	2986	6181	47.85	53.05	50.23
6	8	14	18	15	33	4	6	10	59	55	114	60	54	114	0.89	0.98	0.93
5	7	12	16	17	33	7	9	16	47	55	102	45	54	99	0.70	0.98	0.82
6	3	9	13	10	23	4	3	7	29	35	64	27	35	62	0.44	0.62	0.52
1	1	2	3	6	9	4	2	6	17	24	41	15	23	38	0.25	0.43	0.33
1	1	2	5	4	9	—	1	1	14	15	29	15	14	29	0.21	0.27	0.25
19	20	39	55	52	107	19	21	40	166	184	350	162	180	342	2.49	3.28	2.85
5	6	11	15	18	33	10	3	13	59	64	123	54	67	121	0.89	1.14	1.00
9	7	16	26	32	58	8	12	20	131	133	264	136	137	273	2.00	2.37	2.15
23	18	41	54	43	97	25	16	41	297	204	501	282	201	483	4.46	3.64	4.09
20	13	33	56	46	102	26	21	47	291	219	510	279	208	487	4.37	3.91	4.16
35	11	46	76	33	109	27	16	43	309	193	502	308	195	503	4.64	3.45	4.09
27	12	39	69	38	107	17	20	37	341	188	529	353	181	534	5.12	3.36	4.32
25	17	42	67	50	117	27	12	39	303	183	486	302	186	488	4.55	3.27	3.96
25	15	40	58	42	100	22	19	41	307	193	500	311	187	498	4.61	3.45	4.08
24	13	37	69	42	111	21	12	33	301	160	461	308	161	469	4.52	2.86	3.76
15	12	27	44	44	88	22	12	34	265	182	447	264	182	444	3.98	3.25	3.65
13	13	26	46	36	82	19	9	28	218	171	389	224	171	395	3.27	3.05	3.17
12	15	27	30	42	72	12	18	30	171	167	338	175	164	339	2.55	2.98	2.76
13	12	25	37	24	61	8	13	21	102	113	215	103	107	210	1.53	2.02	1.75
13	16	29	28	29	57	10	11	21	97	109	206	95	106	201	1.46	1.95	1.68
1	11	12	11	20	31	3	6	9	45	82	127	51	81	132	0.67	1.46	1.04
1	1	2	2	8	10	1	8	9	18	38	56	18	33	51	0.27	0.68	0.46
—	2	2	—	4	4	1	—	1	7	12	19	6	13	19	0.10	0.21	0.15
—	—	—	1	1	2	—	1	1	5	9	14	5	10	15	0.07	0.16	0.11
504	409	913	1410	1218	2628	553	461	1014	6621	5575	12196	6631	5556	12187	99.40	99.54	99.46
2	—	2	9	4	13	1	1	2	40	26	66	39	25	64	0.60	0.46	0.54
506	409	915	1419	1222	2641	554	462	1016	6661	5601	12262	6670	5581	12251	100.00	100.00	100.00
17	11	28	50	32	82	26	13	39	214	191	405	211	195	406	3.21	3.40	3.30

Az 1878-ik évben (természetes halállal)

Alter der im Jahre 1878. (an natürlichen)

Korév Altersjahr	1877. Decemher			1878. Január			Február			Téli évszak Winter			Märzhus			Aprillis			Május		
	h ó n a p									h ó n a p											
	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.
1 hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	51	28	79	49	36	85	40	29	69	140	93	233	52	32	84	47	35	82	42	34	76
1 hón. túl 1 évig Über 1 M. b. 1 J.	112	89	201	100	85	185	93	62	155	305	236	541	148	106	254	156	104	260	115	129	244
Összesen 1 évig Zus. bis zu 1 J.	163	117	280	149	121	270	133	91	224	445	329	774	200	138	338	203	139	342	157	163	320
— 2 évig	64	60	124	58	55	113	38	43	81	160	158	318	64	66	130	55	60	115	65	50	115
— 3 »	19	27	46	37	24	61	30	25	55	86	76	162	21	25	46	38	35	73	30	27	57
— 4 »	22	17	39	19	15	34	19	16	35	60	48	108	22	25	47	21	30	51	14	36	50
— 5 »	7	10	17	9	17	26	16	13	29	32	40	72	19	10	29	15	10	25	11	16	27
0— 5 »	275	231	506	272	232	504	236	188	424	783	651	1434	326	264	590	332	274	606	277	292	569
— 6 »	4	6	10	8	12	20	10	9	19	22	27	49	13	5	18	9	11	20	9	7	16
— 7 »	7	9	16	10	4	14	6	6	12	23	19	42	7	6	13	5	8	13	5	5	10
— 8 »	4	3	7	7	5	12	2	7	9	13	15	28	4	6	10	4	7	11	3	4	7
— 9 »	4	2	6	2	7	9	6	5	11	12	14	26	2	3	5	2	2	4	4	2	6
— 10 »	—	1	1	3	1	4	—	5	5	3	7	10	—	3	3	3	1	4	2	2	4
5—10 »	19	21	40	30	29	59	24	32	56	73	82	155	26	23	49	23	29	25	23	20	43
— 15 »	10	3	13	2	8	10	4	7	11	16	18	34	2	9	11	7	8	15	9	4	13
— 20 »	8	12	20	13	17	30	15	15	30	36	44	80	19	9	28	8	13	21	11	17	28
— 25 »	25	16	41	38	14	52	51	26	77	114	56	169	54	20	74	47	16	63	41	22	63
— 30 »	26	21	47	27	25	52	25	23	48	78	69	147	34	25	59	24	29	53	34	18	52
— 35 »	27	16	43	30	22	52	24	17	41	81	55	136	44	18	62	31	13	44	28	22	50
— 40 »	17	20	37	27	16	43	21	19	40	65	55	120	24	20	44	38	18	56	33	14	47
— 45 »	27	12	39	26	13	39	29	14	43	82	39	121	31	18	49	22	20	42	28	12	40
— 50 »	22	19	41	23	20	43	23	14	37	68	53	121	27	18	45	26	24	50	24	14	38
— 55 »	21	12	33	21	19	40	17	16	33	59	47	106	25	16	41	24	13	37	22	17	39
— 60 »	22	12	34	17	29	46	27	18	45	66	59	125	27	16	43	19	19	38	31	22	53
— 65 »	19	9	28	20	17	37	19	16	35	58	42	100	22	6	28	17	21	38	18	12	30
— 70 »	12	18	30	25	14	39	13	22	35	50	54	104	19	19	38	9	20	29	9	13	22
— 75 »	8	13	21	12	11	23	18	9	27	38	33	71	11	14	25	7	20	27	9	17	26
— 80 »	10	11	21	8	14	22	7	12	19	25	37	62	6	15	21	11	15	26	10	10	20
— 85 »	3	6	9	5	11	16	2	6	8	10	23	33	5	5	10	4	6	10	4	5	9
— 90 »	1	8	9	—	1	1	1	3	4	2	12	14	7	2	9	2	4	6	—	1	1
— 95 »	1	—	1	—	—	—	2	3	5	3	3	6	—	1	1	1	2	3	1	—	1
Több m. 95 éves Über 95 Jahre a.	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen Zusammen	553	461	1014	596	512	1108	558	460	1018	1707	1433	3140	709	518	1227	652	564	1216	612	532	1144
Ismeretl. korú Unbek. Alters	1	1	2	3	—	3	—	1	1	4	2	6	1	2	3	—	1	1	—	1	1
Főösszeg Hauptsumme	554	462	1016	599	512	1111	558	461	1019	1711	1435	3146	710	520	1230	652	565	1217	612	533	1145
¹⁾ Ebből 0—7 napos Hieron 0—7 Tage alt	26	13	39	25	20	45	22	11	33	73	44	117	22	12	34	17	16	33	17	7	24
ebből 2 óráig Hieron bis 2 Stunden	?	?	?	3	4	7	4	3	7	?	?	?	4	2	6	2	2	4	6	6	12

elhaltak kora, a halálozás hónapja szerint.

Todesursachen) Verstorbenen nach Todesmonat.

Tavaszi évsz.			Junius			Julius			Augustus			Nyári évszak			Szeptember			Október			November		
Frühling			h ó n a p									Sommer			h ó n a p								
férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.
141	101	242	36	26	62	50	42	92	51	43	94	137	111	248	54	31	85	41	34	75	40	31	71
419	339	758	140	136	276	158	146	304	144	117	261	442	399	841	184	148	332	110	89	199	99	53	152
560	440	1000	176	162	338	208	188	396	195	160	355	579	510	1089	238	179	417	151	123	274	139	84	223
184	176	360	41	43	84	37	48	85	48	53	101	126	144	270	60	59	119	54	52	106	47	50	97
89	87	176	23	21	44	27	22	49	22	22	44	72	65	137	18	22	40	28	15	43	26	26	52
57	91	148	13	14	27	17	12	29	15	12	27	45	38	83	11	15	26	17	33	50	18	28	46
45	36	81	11	11	22	12	9	21	9	7	16	32	27	59	8	8	16	11	10	21	9	16	25
935	830	1765	264	251	515	301	279	580	289	254	543	854	784	1638	335	283	618	261	233	494	239	204	443
31	23	54	4	9	13	4	8	12	5	3	8	13	20	33	3	9	12	4	9	13	4	5	9
17	19	36	7	5	12	4	6	10	5	7	12	16	18	34	5	5	10	5	7	12	8	4	12
11	17	28	3	2	5	1	3	4	3	4	7	7	9	16	2	5	7	4	4	8	6	9	15
8	7	15	3	4	7	2	6	8	2	2	4	7	12	19	7	2	9	3	5	8	4	6	10
5	6	11	3	—	3	—	1	1	3	1	4	6	2	8	2	1	3	—	2	2	4	2	6
72	72	144	20	20	40	11	24	35	18	17	35	49	61	110	19	22	41	16	27	43	26	26	52
18	21	39	5	7	12	2	1	3	5	2	7	12	10	22	6	5	11	5	5	10	3	5	8
38	39	77	12	18	30	9	8	17	9	10	19	30	36	66	6	12	18	12	9	21	14	9	23
142	58	200	21	15	36	26	23	49	15	13	28	62	51	113	16	4	20	13	11	24	16	13	29
92	72	164	20	16	36	27	14	41	17	20	37	64	50	114	19	20	39	26	14	40	21	21	42
103	53	156	27	19	46	23	16	39	17	14	31	67	49	116	23	17	40	13	20	33	30	25	55
95	52	147	23	9	32	25	15	40	23	9	32	71	33	104	24	23	47	24	16	40	28	12	40
81	50	131	32	13	45	25	10	35	24	14	38	81	37	118	17	10	27	20	15	35	30	17	47
77	56	113	19	14	33	19	17	33	20	10	30	58	41	99	14	11	25	23	10	33	21	5	26
71	46	117	11	15	26	21	13	34	21	17	38	53	45	98	19	12	31	20	11	31	20	19	39
77	57	134	18	18	36	11	15	26	9	4	13	38	37	75	8	6	14	15	18	33	25	7	32
57	39	96	15	14	29	17	13	30	11	11	22	43	38	81	11	15	26	10	6	16	16	19	35
37	52	89	17	18	35	1	6	7	18	14	32	36	38	74	13	15	28	13	12	25	14	12	26
27	51	78	8	9	17	4	10	14	5	4	9	17	23	40	4	6	10	8	4	12	10	9	19
27	40	67	9	6	15	6	12	18	6	7	13	21	25	46	5	8	13	6	5	11	7	5	12
13	16	29	6	5	11	5	8	13	1	4	5	12	17	29	4	2	6	4	3	7	4	4	8
9	7	16	3	4	7	—	5	5	1	1	2	4	10	14	1	1	2	2	3	5	1	—	1
2	3	5	—	—	—	—	1	1	1	—	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	2	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1973	1614	3587	530	471	1001	533	491	1021	510	427	937	1573	1389	2962	544	472	1016	491	422	913	525	413	938
1	4	5	—	—	—	1	—	1	—	2	2	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1974	1618	3592	530	471	1001	534	491	1025	510	429	939	1574	1391	2965	544	472	1016	491	422	913	525	413	938
56	35	91	16	5	21	26	16	42	17	8	25	59	29	88	17	12	29	24	17	41	18	15	33
12	10	22	2	2	4	7	3	10	1	1	2	10	6	16	2	—	2	3	7	10	1	2	3

26. sz. tábla (Vége.)

Tabelle Nr. 26. (Schluss.)

Korév Altersjahr	Őszi évszak Herbat			December hó			Egész — Ganzes						Százalekszámítás egy-egy korosztályról Proc. für jede Altersklasse		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	napt. — Kalender-]			klimat.			férfi m.	nő w.	egy. zus.
							esztendő — Jahr								
							férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.			
1 hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	135	96	231	39	33	72	541	406	947	553	401	954	7.99	7.05	7.56
1 hónapon túl 1 évig Über 1 M. bis 1 Jahr	393	290	683	101	75	176	1548	1250	2798	1559	1264	2823	22.88	21.71	22.34
Összesen 1 évig Zusammen bis zu 1 J.	528	386	914	140	108	248	2089	1656	3745	2112	1665	3777	30.87	28.76	29.90
— 2 évig	161	161	322	36	62	98	603	641	1244	631	639	1270	8.91	11.13	9.93
— 3 »	72	63	135	35	16	51	335	280	615	319	291	610	4.95	4.86	4.91
— 4 »	46	76	122	19	24	43	205	260	465	208	253	461	3.03	4.52	3.71
— 5 »	28	34	62	12	15	27	142	142	284	137	137	274	2.10	2.47	2.27
0— 5 »	835	720	1555	242	225	467	3374	2979	6353	3407	2985	6392	49.86	51.74	50.72
— 6 »	11	23	34	6	9	15	79	96	175	77	93	170	1.17	1.67	1.40
— 7 »	18	16	34	5	4	9	72	67	139	74	72	146	1.06	1.16	1.11
— 8 »	12	18	30	4	6	10	43	62	105	43	59	102	0.64	1.08	0.84
— 9 »	14	13	27	2	3	5	39	47	86	41	46	87	0.58	0.81	0.69
— 10 »	6	5	11	2	1	3	22	20	42	20	20	40	0.32	0.35	0.33
5—10 »	61	75	136	19	23	42	255	292	547	255	290	545	3.77	5.07	4.37
— 15 »	14	15	29	6	3	9	56	64	120	60	64	124	0.83	1.11	0.96
— 20 »	32	30	62	10	12	22	138	149	287	136	149	285	2.04	2.59	2.29
— 25 »	45	28	73	29	16	45	367	193	560	363	193	556	5.42	3.35	4.47
— 30 »	66	55	121	27	18	45	301	243	544	300	246	546	4.45	4.22	4.35
— 35 »	66	62	128	17	16	33	307	219	526	317	219	536	4.54	3.80	4.20
— 40 »	76	51	127	18	25	43	308	196	504	309	191	498	4.55	3.40	4.02
— 45 »	67	42	109	20	15	35	304	171	475	311	168	479	4.49	2.97	3.79
— 50 »	58	26	84	24	13	37	263	170	433	261	176	437	3.89	2.95	3.46
— 55 »	59	42	101	23	15	38	244	183	427	242	180	422	3.61	3.18	3.41
— 60 »	48	31	79	15	17	32	222	189	411	227	184	413	3.28	3.28	3.28
— 65 »	37	40	77	18	21	39	191	171	365	195	159	354	2.87	2.97	2.91
— 70 »	40	39	79	11	19	30	162	184	346	163	183	346	2.39	3.19	2.76
— 75 »	22	19	41	13	13	26	109	126	235	104	126	230	1.61	2.19	1.68
— 80 »	18	18	36	7	10	17	88	119	207	91	120	211	1.30	2.07	1.65
— 85 »	12	9	21	1	2	3	45	61	106	47	65	112	0.66	1.06	0.85
— 90 »	4	4	8	2	3	5	20	28	48	19	33	52	0.30	0.49	0.38
— 95 »	—	1	1	—	1	1	5	9	14	6	8	14	0.07	0.16	0.11
Több mint 95 éves Über 95 Jahre alt	—	—	—	—	1	1	—	4	4	—	4	4	—	0.07	0.08
Összesen Zusammen	1560	1307	2967	502	468	970	6762	5750	12512	6813	5743	12556	99.93	99.86	99.89
Ismeretlen korú Unbekannt. Alters	—	—	—	—	1	1	5	8	13	6	8	14	0.07	0.14	0.11
Főösszeg Hauptsumme	1560	1307	2967	502	469	971	6767	5758	12525	6819	5751	12570	100.00	100.00	100.00
¹⁾ Ebből 0—7 napos Hieron 0—7 Tage alt	59	44	103	15	11	26	230	151	381	241	153	394	3.40	2.62	3.04
ebből 2 óráig Hieron bis 2 Stunden	6	9	15	1	3	4	36	35	71	?	?	?	0.53	0.61	0.57

27. sz. tábla.

Tabelle Nr. 27.

Az 1879-ik évben (természetes halállal) elhaltak kora, a halálozás hónapja szerint.

Alter dem im Jahre 1879 (an natürlichen Todesursachen) Verstorbenen nach Todesmonat.

Korév Altersjahr	1878. December			1879. Január			Február			Téli évszak Winter			Márczius			Aprilis			Május		
	h ó n a p									h ó n a p											
	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.
1 hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	39	33	72	44	38	82	38	34	72	121	105	226	42	34	76	49	31	80	43	32	75
1 hótól 1 évig Über 1 M. bis 1 J.	101	75	176	108	77	185	104	89	193	313	241	554	161	128	289	122	118	240	135	110	245
Összesen 1 évig Zusammen bis z. 1 J.	140	108	248	152	115	267	142	123	265	434	346	780	203	162	365	171	149	320	178	142	320
— 2 évig	36	62	98	42	64	106	54	50	104	132	176	308	69	59	128	57	75	132	57	84	141
— 3 »	35	16	51	26	21	47	29	33	62	90	70	160	31	33	64	30	29	59	39	29	68
— 4 »	19	24	43	11	15	26	13	10	23	43	49	92	21	15	36	21	7	28	10	26	36
— 5 »	12	15	27	12	7	19	13	7	20	37	29	66	11	14	25	14	18	32	9	12	21
0—5 »	242	225	467	243	222	465	251	223	474	736	670	1406	335	283	618	293	278	571	293	293	586
— 6 »	6	9	15	3	7	10	11	6	17	20	22	42	8	6	14	4	9	13	8	5	13
— 7 »	5	4	9	7	9	16	5	4	9	17	17	34	6	6	12	3	8	11	5	9	14
— 8 »	4	6	10	4	3	7	3	5	8	11	14	25	1	3	4	4	4	8	2	2	4
— 9 »	2	3	5	6	5	11	3	3	6	11	11	22	1	2	3	—	4	4	4	—	4
—10 »	2	1	3	3	6	9	2	3	5	7	10	17	4	—	4	1	2	3	3	3	6
5—10 »	19	23	42	23	30	53	24	21	45	66	74	140	20	17	37	12	27	39	22	19	41
—15 »	6	3	9	7	9	16	3	6	9	16	18	34	4	8	12	4	6	10	4	7	11
—20 »	10	12	22	10	14	24	11	12	23	31	38	69	11	12	23	12	14	26	20	7	27
—25 »	29	16	45	27	16	43	28	11	39	84	43	127	35	24	59	39	20	59	31	21	52
—30 »	27	18	45	25	28	53	29	19	48	81	65	146	20	20	40	33	29	62	35	25	60
—35 »	17	16	33	25	17	42	17	17	34	59	50	109	26	17	43	22	12	34	28	21	49
—40 »	18	25	43	27	23	50	24	18	42	69	66	135	32	27	59	27	17	44	26	19	45
—45 »	20	15	35	28	17	45	33	16	49	81	48	129	23	17	40	35	15	50	36	21	57
—50 »	24	13	37	23	20	43	24	11	35	71	44	115	29	14	43	25	13	38	27	14	41
—55 »	23	15	38	18	23	41	24	13	37	65	51	116	29	19	48	20	12	32	31	25	56
—60 »	15	17	32	23	16	39	15	12	27	53	45	98	19	20	39	18	23	41	18	11	29
—65 »	18	21	39	23	17	40	17	12	29	58	50	108	18	10	28	20	16	36	28	18	46
—70 »	11	19	30	17	18	35	13	20	33	41	57	98	19	11	30	18	9	27	13	14	27
—75 »	13	13	26	10	13	23	8	8	16	31	34	65	7	9	16	11	12	23	9	12	21
—80 »	7	10	17	3	15	18	9	10	19	19	35	54	10	10	20	6	16	22	7	16	23
—85 »	1	2	3	3	12	15	2	5	7	6	19	25	5	5	10	3	8	11	4	8	12
—90 »	2	3	5	4	2	6	2	4	6	8	9	17	3	2	5	3	4	7	3	3	6
—95 »	—	1	1	—	1	1	2	—	2	2	2	4	2	2	4	—	1	1	—	—	—
Több mint 95 éves Über 95 Jahre alt	—	1	1	—	1	1	1	1	2	1	3	4	—	—	—	—	1	1	—	—	—
Összesen Zusammen	502	468	970	539	514	1053	537	439	976	1578	1421	2999	647	527	1174	601	533	1134	635	554	1189
Ismeretlen korú Unbekannt. Alters	—	1	1	3	—	3	1	—	1	4	1	5	—	—	—	1	1	2	1	—	1
Főösszeg Hauptsumme	502	469	971	542	514	1056	538	439	977	1582	1422	3004	647	527	1174	602	534	1136	636	554	1190
¹⁾ Ebből 0—7 napos Hievon 0—7 T. alt	15	11	26	29	23	52	22	10	32	66	54	110	22	15	37	22	18	40	16	14	30
Ebből 2 órásig Hievon bis 2 St.	1	3	4	4	1	5	4	1	5	9	5	14	3	4	7	1	—	1	4	1	5

27. sz. tábla. (Vége.)

Korév Altersjahr	Tavaszi évsz. Frühling			Junius			Julius			Augustus			Nyári évszak Sommer			Szeptemb.			Október		
	h ó n a p									h ó n a p											
	férő m.	nő w.	e. zus.	férő m.	nő w.	e. zus.	férő m.	nő w.	e. zus.	férő m.	nő w.	e. zus.	férő m.	nő w.	e. zus.	férő m.	nő w.	e. zus.	férő m.	nő w.	e. zus.
1 hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	134	97	231	56	39	95	60	36	96	55	59	114	171	134	305	53	41	94	55	37	92
1 hótól 1 évig Über 1 M. bis 1 J.	418	356	774	113	102	215	118	152	270	152	142	294	383	396	779	108	121	229	73	76	149
Összesen 1 évig Zus. bis z. 1 J.	552	453	1005	169	141	310	178	188	366	207	201	408	554	530	1084	161	162	323	128	113	241
— 2 évig	183	218	401	43	50	93	26	42	68	29	37	66	98	129	227	47	35	82	38	34	72
— 3 »	100	91	191	18	27	45	20	17	37	12	14	26	50	58	108	11	18	29	14	15	29
— 4 »	52	48	100	15	21	36	12	7	19	15	8	23	42	36	78	12	16	28	8	8	16
— 5 »	34	44	78	15	8	23	15	7	22	7	11	18	37	26	63	9	3	12	10	8	18
0-5 »	921	854	1775	260	247	507	251	261	512	270	271	541	781	779	1560	240	234	474	198	178	376
— 6 »	20	20	40	4	2	6	2	3	5	5	6	11	11	11	22	4	3	7	8	5	13
— 7 »	14	23	37	3	5	8	5	5	10	6	2	8	14	12	26	2	6	8	1	2	3
— 8 »	7	9	16	1	5	6	1	4	5	1	2	3	3	11	14	2	3	5	1	2	3
— 9 »	5	6	11	—	4	4	3	—	3	1	3	4	4	7	11	—	3	1	3	4	4
— 10 »	8	5	13	5	2	7	3	—	3	3	3	6	11	5	16	3	—	—	3	3	6
5-10 »	54	63	117	13	18	31	14	12	26	16	16	32	43	46	89	11	12	23	14	15	29
— 15 »	12	21	33	4	6	10	5	1	6	8	7	15	17	14	31	5	3	8	6	6	12
— 20 »	43	33	76	10	11	21	15	15	30	15	12	27	40	38	78	10	14	24	11	9	20
— 25 »	105	65	170	33	26	59	14	22	36	19	17	36	66	65	131	15	17	32	10	6	16
— 30 »	88	74	162	16	21	37	17	21	38	19	15	34	52	57	109	16	17	33	17	17	34
— 35 »	76	50	126	18	17	35	17	19	36	15	18	33	50	54	104	29	16	45	16	14	30
— 40 »	85	63	148	28	22	50	26	19	45	19	21	40	73	62	135	17	10	27	32	18	50
— 45 »	94	53	147	29	18	47	35	17	52	25	12	37	89	47	136	12	13	25	26	16	42
— 50 »	81	41	122	25	14	39	25	20	45	24	12	36	74	46	120	16	8	24	21	18	39
— 55 »	80	56	136	25	6	31	18	10	28	19	7	26	62	23	85	11	12	23	18	10	28
— 60 »	55	54	109	18	14	32	17	16	33	19	11	30	54	41	95	13	12	25	20	11	31
— 65 »	66	44	110	21	11	32	17	13	30	22	14	36	60	38	98	22	12	34	21	13	34
— 70 »	50	34	84	17	13	30	12	12	24	12	11	23	41	36	77	14	8	22	10	4	14
— 75 »	27	33	60	12	12	24	9	16	25	9	9	18	30	37	67	5	4	9	8	6	14
— 80 »	23	42	65	7	6	13	5	4	9	4	4	8	16	14	30	1	11	12	6	5	11
— 85 »	12	21	33	7	5	12	4	6	10	1	7	8	12	18	30	4	2	6	3	6	9
— 90 »	9	9	18	2	1	3	1	1	2	1	3	4	4	5	9	1	2	3	—	3	3
— 95 »	2	3	5	—	1	1	—	—	—	1	1	2	1	2	3	—	—	—	—	—	—
Több mint 95 év Über 95 Jahre a.	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1
Összesen Zusammen	1883	1614	3497	545	469	1014	504	485	987	518	468	986	1565	1424	2993	442	408	850	437	356	793
Ismeretlen korú Unbek. Alters	2	1	3	—	—	—	2	—	2	2	2	4	4	2	6	—	1	1	1	1	2
Főösszeg Hauptsumme	1885	1615	3500	545	469	1014	504	485	989	520	470	990	1569	1424	2993	442	409	851	438	357	795
¹⁾ Ebből 0-7 nap Hiev. 0-7 Tag alt	60	47	107	26	17	43	26	20	46	19	23	42	71	60	131	19	16	35	27	23	50
Ebből 2 óráig Hiev. bis 2 St.	9	5	14	3	2	5	6	—	6	1	3	4	10	5	15	4	1	5	3	3	6

Tabelle Nr. 27. (Schluss.)

November			Őszi évszak			December			Hőmérsz — Ganzes						Százalékszámítás		
h ó n a p			Herbst			h ó			napt. — Kalender —			klimat.			egy-egy korosztályról		
									esztendő — Jahr						Perc. für jede Altersklasse		
férfi	nő	e	férfi	nő	e	férfi	nő	e	férfi	nő	e	férfi	nő	e	férfi	nő	e
m.	w.	zus.	m.	w.	zus.	m.	w.	zus.	m.	w.	zus.	m.	w.	zus.	m.	w.	zus.
46	37	83	154	115	269	26	27	53	567	445	1012	580	451	1031	9.02	8.06	8.57
73	71	144	254	268	522	82	76	158	1349	1262	2611	1368	1261	2629	21.45	22.85	22.11
119	108	227	408	383	791	108	103	211	1916	1707	3623	1948	1712	3660	30.47	30.91	30.68
29	30	59	114	99	213	34	31	65	525	591	1116	527	622	1149	8.35	10.70	9.45
8	11	19	33	44	77	17	16	33	255	263	518	273	263	536	4.05	4.76	4.39
9	6	15	29	30	59	12	9	21	159	148	307	166	163	329	2.53	2.68	2.60
9	6	15	28	17	45	6	8	14	130	109	239	136	116	252	2.07	1.98	2.03
174	161	335	612	573	1185	177	167	344	2985	2318	5303	3050	2876	5926	47.47	51.03	49.15
5	1	6	17	9	26	2	2	4	64	55	119	68	62	130	1.02	0.99	1.01
5	2	7	8	10	18	6	3	9	54	61	115	53	62	115	0.86	1.11	0.97
2	2	4	5	7	12	6	2	8	28	37	65	26	41	67	0.44	0.67	0.55
1	—	1	2	3	5	2	4	6	22	28	50	22	27	49	0.35	0.51	0.42
1	—	1	7	3	10	1	2	3	32	24	56	33	23	56	0.51	0.43	0.48
14	5	19	39	32	71	17	13	30	200	205	405	202	215	417	3.18	3.71	3.43
5	8	13	16	17	33	2	5	7	57	72	129	61	70	131	0.91	1.30	1.09
13	13	26	34	36	70	10	7	17	148	140	288	148	145	293	2.35	2.53	2.44
24	13	37	49	36	85	25	21	46	300	214	514	304	209	513	4.77	3.88	4.35
14	18	32	47	52	99	18	21	39	259	251	510	268	248	516	4.12	4.55	4.31
15	13	28	60	43	103	24	12	36	252	193	445	245	197	442	4.01	3.50	3.77
23	19	42	72	47	119	28	15	43	309	228	537	299	238	537	4.91	4.14	4.55
22	11	33	60	40	100	25	21	46	329	194	523	324	188	512	5.23	3.51	4.43
14	9	23	51	35	86	28	20	48	281	173	454	277	166	443	4.47	3.13	3.85
22	18	40	51	40	91	28	18	46	263	173	436	258	170	428	4.18	3.13	3.69
24	11	35	57	34	91	22	13	35	226	170	396	219	174	393	3.59	3.08	3.35
14	16	30	57	41	98	16	15	31	239	167	406	241	173	414	3.80	3.02	3.44
15	14	29	39	26	65	13	12	25	173	146	319	171	153	324	2.75	2.64	2.70
10	9	19	23	19	42	8	19	27	106	129	235	111	123	234	1.69	2.34	1.99
5	11	16	12	27	39	14	23	37	77	131	208	70	118	188	1.22	2.37	1.76
4	2	6	11	10	21	4	3	7	44	69	113	41	68	109	0.70	1.25	0.94
1	1	2	2	6	8	2	4	6	23	30	53	23	29	52	0.37	0.54	0.45
—	1	1	—	1	1	1	—	1	6	7	13	5	8	13	0.10	0.13	0.11
—	—	—	—	2	2	—	—	—	1	5	6	1	6	7	0.01	0.09	0.05
413	353	766	1292	1117	2409	462	409	871	6278	5515	11793	6318	5574	11892	99.83	99.87	99.85
—	1	1	1	3	4	—	1	1	11	7	18	11	7	18	0.17	0.13	0.15
413	354	767	1293	1120	2413	462	410	872	6289	5522	11811	6329	5581	11910	100.00	100.00	100.00
27	17	44	73	56	129	13	17	30	268	213	481	270	206	476	4.26	3.86	4.07
1	3	4	8	7	15	—	2	2	34	21	55	35	22	57	0.54	0.38	0.47

Az 1880-dik évben (természetes halállal)

Alter dem im Jahre 1880 (an natürlichen)

Korév Altersjahr	1879 December			Január 1880.			Február			Téli évszak Winter			Márczius			Április			Május		
	h ó n a p									h ó n a p											
	férő m.	nő w.	e. ZUS.	férő m.	nő w.	e. ZUS.	férő m.	nő w.	e. ZUS.	férő m.	nő w.	e. ZUS.	férő m.	nő w.	e. ZUS.	férő m.	nő w.	e. ZUS.	férő m.	nő w.	e. ZUS.
1 hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	26	27	53	45	32	77	45	31	76	116	90	206	50	37	87	40	32	72	57	33	90
1 hónapon túl 1 évig Über 1 M. bis 1 Jahr	82	76	158	76	93	169	88	76	164	246	245	491	98	84	182	98	100	198	115	90	205
Összesen 1 évig Zusammen bis z. 1 J	108	103	211	121	125	246	133	107	240	362	335	697	148	121	269	138	132	270	172	123	295
— 2 évig	34	31	65	43	36	79	49	36	85	126	103	229	58	48	106	44	43	92	38	48	86
— 3 »	17	16	33	14	25	39	22	25	47	53	66	119	23	29	52	26	18	44	23	20	43
— 4 »	12	9	21	8	16	24	15	12	27	35	37	72	24	17	41	10	12	22	15	11	26
— 5 »	6	8	14	8	5	13	9	13	22	23	26	49	9	20	29	8	9	17	7	3	10
0—5 »	177	167	344	194	207	401	228	193	421	599	567	1166	262	235	497	226	219	445	255	205	460
— 6 »	2	2	4	8	2	10	4	4	8	10	8	18	8	9	17	7	5	12	11	7	18
— 7 »	6	3	9	3	1	4	3	4	7	12	8	20	8	4	12	6	3	9	7	4	11
— 8 »	6	2	8	2	2	4	2	1	3	10	5	15	6	1	7	4	3	7	6	2	8
— 9 »	2	4	6	2	2	4	3	3	6	5	9	14	2	2	4	2	2	4	1	1	2
— 10 »	1	2	3	2	1	3	3	3	6	6	3	9	1	2	3	3	2	5	3	2	5
5—10 »	17	13	30	15	8	23	11	12	23	43	33	76	25	18	43	22	15	37	28	15	43
— 15 »	2	5	7	8	5	13	4	7	11	14	17	31	4	6	10	5	5	10	6	6	12
— 20 »	10	7	17	8	12	20	10	8	18	28	27	55	12	7	19	13	13	26	12	17	29
— 25 »	25	21	46	38	9	47	33	15	48	96	45	141	36	17	53	43	15	58	32	18	50
— 30 »	18	21	39	23	18	41	17	20	37	58	59	117	33	19	52	30	25	55	26	33	59
— 35 »	24	12	36	31	16	47	21	19	40	76	47	123	42	22	64	35	11	46	27	18	45
— 40 »	28	15	43	39	15	54	22	12	34	89	42	131	25	22	47	34	17	51	37	19	56
— 45 »	25	21	46	31	24	55	29	19	48	85	64	149	32	21	53	29	21	50	37	12	49
— 50 »	28	20	48	23	12	35	13	12	25	64	44	108	35	18	53	37	16	53	36	16	52
— 55 »	28	18	46	18	26	44	22	16	38	68	60	128	27	22	49	25	11	36	39	24	63
— 60 »	22	13	35	26	24	50	18	12	30	66	49	115	21	21	42	28	19	47	27	19	46
— 65 »	16	15	31	26	20	46	17	12	29	59	47	106	39	20	59	30	19	49	29	17	46
— 70 »	13	12	25	18	14	32	18	17	35	49	43	92	19	22	41	21	15	36	29	13	42
— 75 »	8	19	27	12	15	27	9	14	23	29	48	77	11	13	24	14	9	23	14	17	31
— 80 »	14	23	37	7	8	15	4	14	18	25	45	70	5	14	19	5	6	11	5	16	21
— 85 »	4	3	7	6	5	11	9	3	12	19	11	30	6	10	16	6	5	11	4	6	10
— 90 »	2	4	6	3	2	5	3	3	6	8	9	17	2	1	3	2	2	4	2	3	5
— 95 »	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2	2	4	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Több mint 95 éves Über 95 Jahre alt							1	1		1	1	1			1						
Ismeretlen korú Unbekannt. Alters	462	409	871	527	440	967	488	409	897	1477	1258	2735	637	508	1145	604	445	1049	645	475	1120
Összesen Zusammen		1	1	1		1				1	1	2	2		2	1	1	2			
Főösszeg Hauptsumme	462	410	872	528	440	968	488	409	897	1378	1259	2737	639	508	1147	605	446	1051	645	475	1120
¹⁾ Ebből 0—7 napos Hieron 0—7 Tage alt	13	17	30	23	12	35	19	17	36	55	46	101	19	14	33	18	16	34	20	16	36
Ebből 2 óráig Hieron bis 2 Stunden		2	2	6	1	7	5	3	8	11	6	17	3	2	5	5	1	6	4	2	6

kimultak kora, a halálozás hónapja szerint.

Todesursachen) Verstorbenen, nach Todesmonat.

Tavaszi évsz. Frühling			h ó n a p									Nyári évszak Sommer			h ó n a p								
férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.
147	102	249	52	36	88	63	45	108	62	43	105	177	124	301	33	38	71	31	25	56	43	33	76
311	274	585	108	113	221	203	191	394	165	168	333	476	472	948	134	104	238	95	81	176	107	82	189
458	376	834	160	149	309	266	236	502	227	211	438	653	596	1249	167	142	309	126	106	232	150	115	265
140	144	284	29	37	66	44	43	87	63	51	114	136	131	267	43	63	106	35	46	81	19	41	60
72	67	139	15	18	33	12	16	28	14	26	40	41	60	101	24	17	41	18	15	33	18	20	38
49	40	89	11	14	25	7	19	26	13	8	21	31	41	72	13	12	25	11	10	21	12	11	23
24	32	56	4	14	18	7	5	12	6	13	19	17	32	49	11	9	20	4	5	9	11	15	26
743	659	1402	219	232	451	336	319	655	323	309	632	878	860	1738	258	243	501	194	182	376	210	202	412
26	21	47	3	5	8	6	2	8	5	5	10	14	12	26	8	2	10	6	5	11	6	6	12
21	11	32	1	1	2	6	4	10	5	2	7	12	7	19	3	3	6	5	6	11	4	3	7
16	6	22	1	3	4	3	1	4	5	1	6	9	5	14	2	.	2	3	3	6	2	4	6
5	4	9	3	3	6	1	2	3	2	.	2	6	5	11	.	3	3	4	2	6	3	.	3
7	6	13	3	2	5	3	3	6	2	2	4	8	7	15	2	1	3	3	3	6	.	1	1
75	48	123	11	14	25	19	12	31	19	10	29	49	36	85	15	9	24	21	19	40	15	14	29
15	17	32	5	5	10	4	8	12	3	1	4	12	14	26	2	3	5	3	6	9	1	5	6
37	37	74	12	16	28	8	8	16	5	16	21	25	40	65	9	7	16	14	11	25	8	9	17
111	50	161	27	23	50	20	21	41	25	12	37	72	56	128	19	19	38	16	13	29	25	11	36
89	77	166	18	19	37	19	20	39	16	24	40	53	63	116	23	18	41	23	9	32	15	17	32
104	51	155	29	19	48	23	15	38	20	9	29	72	43	115	26	13	39	18	22	40	17	15	32
96	58	154	33	20	53	22	15	37	22	16	38	77	51	128	18	15	33	30	21	51	20	14	34
98	54	152	30	21	51	24	22	40	26	9	35	80	52	132	28	16	44	20	12	32	18	20	38
108	50	158	31	22	53	21	20	41	18	16	34	71	58	129	15	11	26	22	15	37	23	14	37
91	57	148	16	11	27	20	11	31	16	9	25	52	31	83	17	11	28	27	15	42	20	17	37
76	59	135	20	9	29	22	17	39	19	19	38	61	45	100	19	16	35	17	14	31	22	11	33
98	56	154	24	21	45	11	16	27	24	12	36	59	49	108	11	17	28	28	17	45	18	16	34
69	50	119	21	8	29	11	14	25	11	15	26	43	37	80	13	4	17	10	15	25	8	14	22
39	39	78	7	10	17	12	11	22	12	9	21	31	30	61	18	13	31	11	13	24	8	12	20
15	36	51	8	6	14	8	4	12	4	4	8	20	14	34	3	4	7	6	12	18	8	12	20
16	21	37	5	4	9	2	4	6	4	3	7	11	11	22	6	4	10	4	7	11	6	9	15
4	6	10	2	5	7	1	1	1	1	2	2	2	8	10	.	3	2	.	1	1	2	7	9
1	3	4	.	1	1	1	1	2	1	.	1	2	2	4	.	.	.	.	1	1	.	1	1
1	.	1	1	.	1	.	.	.	.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1886	1428	3314	519	466	985	583	539	1122	568	495	1063	1670	1500	3170	500	426	926	464	405	869	444	420	864
3	1	4	.	.	1	.	.	1	3	1	4	4	1	5	.	2	2	4	.	4	3	.	3
1889	1429	3318	519	466	985	584	539	1123	571	496	1067	1674	1501	3175	500	428	928	468	405	873	447	420	867
57	46	103	16	9	25	25	15	40	21	20	41	62	44	106	10	12	22	11	11	22	18	11	29
12	5	17	3	.	3	6	4	10	6	4	10	15	8	23	2	3	5	1	1	2	1	3	4

28. számú tábla. (Vége).

Tabelle Nr. 28. (Schluss).

Korév Altersjahr	Őszi évszak Herbst			December hó			Főgsz — Ganzes						Százalékszámítás egy-egy korosztályról Perc. für jede Altersklasse		
							napt. — Kalender			klima.					
							esztendő — Jahr								
	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. SZU.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.
1 hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	107	96	203	47	30	77	568	415	983	547	412	989	8.80	7.58	8.24
1 hónapon túl 1 évig Über 1 M. bis 1 Jahr	336	267	603	77	87	164	1364	1269	2633	1369	1258	2627	21.12	23.19	22.07
Összesen 1 évig Zusammen bis z. 1 J.	443	363	806	124	117	241	1932	1684	3616	1916	1670	3586	29.92	30.77	30.31
— 2 évig	97	150	247	46	36	82	511	533	1044	499	528	1027	7.91	9.74	8.75
— 3 „	60	52	112	17	21	38	226	250	470	226	245	471	3.50	4.57	3.99
— 4 „	36	33	69	13	16	29	152	158	310	151	151	302	2.35	2.88	2.60
— 5 „	26	29	55	6	12	18	90	123	213	90	119	209	1.39	2.25	1.78
0—5 „	662	627	1289	206	202	408	2911	2748	5659	2882	2713	5595	45.07	50.21	47.43
— 6 „	20	13	33	6	5	11	74	57	131	70	54	124	1.15	1.04	1.10
— 7 „	12	12	24	4	5	9	55	40	95	57	38	95	0.85	0.73	0.80
— 8 „	7	7	14	4	1	5	40	22	62	42	23	65	0.62	0.40	0.52
— 9 „	7	5	12	1	1	2	22	19	41	23	23	46	0.34	0.35	0.34
— 10 „	5	5	10	1	1	2	26	20	46	26	21	47	0.40	0.37	0.39
5—10 „	51	42	93	16	12	28	217	158	375	218	159	377	3.36	2.89	3.15
— 15 „	6	14	20	3	4	9	50	61	111	47	62	109	0.78	1.11	0.93
— 20 „	31	27	58	5	14	19	116	138	254	121	131	252	1.80	2.51	2.13
— 25 „	60	43	103	16	14	30	330	187	517	339	194	533	5.11	3.42	4.33
— 30 „	61	44	105	22	17	39	265	239	504	261	243	504	4.10	4.37	4.23
— 35 „	61	50	111	40	19	59	329	198	527	313	191	504	5.09	3.62	4.42
— 40 „	68	50	118	18	23	41	320	209	529	330	201	531	4.96	3.82	4.43
— 45 „	66	48	114	31	25	56	335	222	557	329	218	547	5.19	4.06	4.67
— 50 „	60	40	100	17	14	31	291	186	477	302	192	494	4.51	3.40	4.00
— 55 „	64	43	107	22	16	38	269	189	458	275	191	466	4.17	3.45	3.84
— 60 „	58	41	99	11	13	24	250	194	444	261	194	455	3.87	3.55	3.72
— 65 „	57	50	107	21	11	32	278	198	476	273	202	475	4.30	3.62	3.99
— 70 „	31	33	64	11	23	34	190	174	364	192	163	355	2.94	3.18	3.05
— 75 „	37	38	75	11	17	28	139	153	292	136	155	291	2.15	2.79	2.45
— 80 „	17	28	45	5	10	15	68	110	178	77	123	200	1.05	2.01	1.49
— 85 „	16	20	36	1	4	5	59	64	123	62	63	125	0.91	1.17	1.03
— 90 „	2	11	13	2	2	4	16	32	48	16	34	50	0.25	0.58	0.40
— 95 „		2	2				4	7	11	5	7	12	0.06	0.13	0.09
Több mint 95 éves Über 95 Jahr				1		1	3	1	4	2	1	3	0.05	0.02	0.03
Összesen Zusammen	1408	1251	2659	461	440	901	6440	5468	11908	6441	5437	11878	99.72	99.91	99.81
Ismeretlen korú Unbekannt. Alters	7	2	9	3	1	4	18	5	23	15	5	20	0.28	0.09	0.19
Főösszeg Hauptsumme	1415	1253	2668	464	441	905	6458	5473	11931	6456	5442	11898	100.00	100.00	100.00
¹⁾ Ebből 0—7 napos Hievon 0—7 Tage alt	39	34	73	21	11	32	221	164	385	213	170	383	3.42	3.00	3.23
Ebből 2 óráig Hievon bis 2 Stunden	4	7	11	4	3	7	46	27	73	42	26	68	0.71	0.49	0.61

29. sz. tábla.

Tabelle Nr. 29.

Az 1881-dik évben (természetes halállal) elhaltak kora, a halálozás hónapja szerint.

Alter der im Jahre 1881 (an natürlichen Todesursachen) Verstorbenen nach Todesmonat.

Korév Altersjahr	1880. Dezember			1881. Január			Február			Téli évszak Winter			Márczius			Április			Május		
	h ó n a p									h ó n a p											
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
1 hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	47	30	77	49	29	78	46	37	83	142	96	238	41	22	63	42	31	73	58	33	91
1 hón. túl 1 évig Über 1 M. b. 1 J.	77	87	164	110	101	211	105	95	200	292	283	575	97	81	178	95	76	171	102	89	191
Összesen 1 évig Zus. bis zu 1 J.	124	117	241	159	130	289	151	132	283	434	379	813	138	103	241	137	107	244	160	122	282
— 2 >	46	36	82	38	43	81	49	43	92	133	122	255	58	46	104	53	43	96	44	53	97
— 3 >	17	21	38	28	22	50	26	29	55	71	72	143	31	29	60	26	33	59	29	30	59
— 4 >	13	16	29	11	20	31	11	13	24	35	49	84	26	21	47	15	23	38	24	16	40
— 5 >	6	12	18	17	8	25	9	9	18	32	29	61	12	9	21	11	14	25	11	19	30
0— 5 >	206	202	408	253	223	476	246	226	472	705	651	1356	265	208	473	242	220	462	268	240	508
— 6 >	6	5	11	6	3	9	9	5	14	21	13	34	1	9	10	6	6	12	8	9	17
— 7 >	4	5	9	7	5	12	7	4	11	18	14	32	5	5	10	4	7	11	11	7	18
— 8 >	4	1	5	8	5	13	6	2	8	18	8	26	5	1	6	2	2	4	2	1	3
— 9 >	1	—	1	4	1	5	3	3	6	8	4	12	—	2	2	3	1	4	2	5	7
— 10 >	1	1	2	—	4	4	—	1	1	1	6	7	1	—	1	3	2	5	3	—	3
5—10 >	16	12	28	25	18	43	25	15	40	66	45	111	12	17	29	18	18	36	26	22	48
— 15 >	5	4	9	3	6	9	9	9	18	17	19	36	2	8	10	7	6	13	5	11	16
— 20 >	5	14	19	8	7	15	8	11	19	21	32	53	13	13	26	18	21	39	9	11	20
— 25 >	16	14	30	32	13	45	27	18	45	75	45	120	47	21	68	30	19	49	40	15	55
— 30 >	22	17	39	26	20	46	22	25	47	70	62	132	31	28	59	41	22	63	37	22	59
— 35 >	40	19	59	31	21	52	28	31	59	99	71	170	32	14	46	37	20	57	28	19	47
— 40 >	18	23	41	20	18	38	27	26	53	65	67	132	36	20	56	43	19	62	38	20	58
— 45 >	31	25	56	34	20	54	25	20	45	90	65	155	17	20	37	43	18	61	61	23	84
— 50 >	17	14	31	32	16	48	26	15	41	75	45	120	27	16	43	27	21	48	36	23	59
— 55 >	22	16	38	23	19	42	23	10	33	68	45	113	24	21	45	26	12	38	30	21	51
— 60 >	11	13	24	21	25	46	16	12	28	49	50	98	20	19	39	29	12	41	28	19	47
— 65 >	21	11	32	29	25	54	27	15	42	77	51	128	19	25	44	31	19	50	29	15	44
— 70 >	11	23	34	19	10	29	12	10	22	42	43	85	17	18	35	23	13	36	19	15	34
— 75 >	11	17	28	8	27	35	10	14	24	29	58	87	19	16	35	24	15	39	20	18	38
— 80 >	5	10	15	7	15	22	8	6	14	20	31	51	9	9	18	9	9	18	14	8	22
— 85 >	1	4	5	6	8	14	6	10	16	13	22	35	5	10	15	6	13	19	4	4	8
— 90 >	2	2	4	1	2	3	3	2	5	6	6	12	1	1	2	1	—	1	—	—	—
— 95 >	—	—	—	1	4	5	—	2	2	2	1	6	7	3	6	—	1	1	—	1	1
Több m. 95 éves Über 95 Jahre	1	—	1	—	1	1	—	—	—	1	1	2	1	2	3	1	1	2	—	—	—
Összesen Zusammen	461	440	901	579	498	1077	548	477	1025	1588	1415	3003	600	489	1089	656	479	1135	698	510	1208
Ismeretl. korú Unbek. Alters	3	1	4	—	—	—	—	—	—	3	1	4	1	1	2	2	1	3	1	—	1
Főösszeg Hauptsumme	464	441	905	579	498	1077	548	477	1025	1591	1416	3007	601	490	1091	658	480	1138	699	510	1209
¹⁾ Ebből 0—7 napos Hier von 0—7 Tage alt	21	11	32	30	11	41	17	23	40	68	45	113	15	10	25	20	16	36	27	13	40
ebből 2 óráig hier von bis 2 Stunden	4	3	7	3	3	6	7	4	11	14	10	24	4	1	5	3	1	4	3	—	3

29. sz. tábla. (Vége.)

Korszakok Altersjahr	Tavaszi évsz. Frühling			Junius			Julius			Augustus			Nyári évszak Sommer			Szeptemb			Október		
	h ó n a p									h ó n a p											
	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.
1 hónapig ¹⁾ bis zu 1 Monat	141	86	227	41	40	81	60	64	124	66	44	110	167	148	315	46	45	91	44	32	76
1 hónótól 1 évig Üb. 1 M. bis 1 J.	294	246	540	91	88	179	208	184	392	178	181	359	477	453	930	123	95	218	70	68	138
Össz. 1 évig Zus. bis zu 1 J.	435	332	767	132	128	260	268	248	516	244	225	469	644	601	1245	169	140	309	114	100	214
— 2 >	155	142	297	30	41	71	37	49	86	47	58	105	114	148	262	53	61	114	37	43	80
— 3 >	86	92	178	21	25	46	27	19	46	27	20	47	75	64	139	18	22	40	27	18	45
— 4 >	65	60	125	11	6	17	12	11	23	16	14	30	39	31	70	18	10	28	10	15	25
— 5 >	34	42	76	11	5	16	10	9	19	8	9	17	29	23	52	10	8	18	8	8	16
0— 5 >	775	668	1443	205	205	410	354	336	690	342	326	668	901	867	1768	268	241	509	196	184	380
— 6 >	15	24	39	9	9	18	5	—	5	9	9	18	23	18	41	9	4	13	12	9	21
— 7 >	20	19	39	5	5	10	2	4	6	3	5	8	10	14	24	9	5	14	5	6	11
— 8 >	9	4	13	3	2	5	—	1	1	9	1	10	12	4	16	8	4	12	6	5	11
— 9 >	5	8	13	5	3	8	—	1	1	4	3	7	9	7	16	2	3	5	7	3	10
—10 >	7	2	9	1	—	1	1	2	3	2	1	3	4	3	7	—	—	—	4	1	5
5—10 >	56	57	113	23	19	42	8	8	16	27	19	46	58	46	104	28	16	44	34	24	58
—15 >	14	25	39	6	5	11	6	9	15	11	9	20	23	23	46	5	12	17	6	9	15
—20 >	40	45	85	7	21	28	11	9	20	5	8	13	23	38	61	8	5	13	16	13	29
—25 >	117	55	172	27	24	51	28	21	49	28	19	47	83	64	147	20	13	33	25	13	38
—30 >	109	72	181	20	13	33	12	20	32	27	26	53	59	59	118	22	13	35	17	24	41
—35 >	97	53	150	29	23	52	20	17	37	21	13	34	70	53	123	18	16	34	22	23	45
—40 >	117	59	176	24	21	45	24	18	42	25	28	53	73	67	140	18	16	34	15	18	33
—45 >	121	61	182	38	15	53	19	15	34	19	16	35	76	46	122	16	16	32	24	19	43
—50 >	90	60	150	24	18	42	22	19	41	22	13	35	68	50	118	15	9	24	21	13	34
—55 >	80	54	134	18	16	34	19	20	39	20	16	36	57	52	109	19	17	36	17	21	38
—60 >	77	50	127	31	10	41	15	14	29	16	19	35	62	43	105	17	22	39	15	13	28
—65 >	79	59	138	18	18	36	20	10	30	14	17	31	52	45	97	16	17	33	23	16	39
—70 >	59	46	105	24	14	38	10	10	20	12	18	30	46	42	88	17	10	27	13	17	30
—75 >	63	49	112	18	18	36	9	15	24	12	12	24	39	45	84	11	10	21	7	13	20
—80 >	32	26	58	4	8	12	5	5	10	4	13	17	13	26	39	5	4	9	5	9	14
—85 >	15	27	42	7	7	14	4	8	12	3	3	6	14	18	32	1	5	6	2	8	10
—90 >	8	4	12	3	—	3	2	2	4	1	3	4	6	5	11	—	2	2	—	2	2
—95 >	3	5	8	1	—	1	—	1	1	—	1	1	1	2	3	—	1	1	1	—	1
Több m. 95 év. Über 95 Jahr	2	3	5	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	2	2	—	1	1	1	1	2
Összesen Zusammen	1954	1478	3432	527	456	983	588	558	1146	609	579	1188	1724	1593	3317	504	446	950	460	440	900
Ismeretl. korú Unbek. Alters	4	2	6	2	—	2	2	1	3	1	1	2	5	2	7	2	—	2	2	—	2
Főösszeg Hauptsumme	1958	1480	3438	529	456	985	590	559	1149	610	580	1190	1729	1595	3324	506	446	952	462	440	902
¹⁾ Ebből 0—7 napos Hiev. 0—7 Tage alt	62	39	101	21	21	42	21	20	41	23	9	32	65	50	115	11	18	30	20	18	38
ebből 2 óráig hiev. bis 2 Stunden	10	2	12	6	4	10	4	5	9	5	1	6	15	10	25	2	4	6	2	1	3

Tabelle Nr. 29. (Schluss.)

November			Őszi évszak <i>Herbst</i>			December			Egész — Ganzes						Százalékszámítás egy-egy korosztályról <i>Perc. für jede Altersklasse</i>		
h ó n a p			férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	napt. — Kalender-			klimat.			férő m.	nő w.	egy. zus.
férő m.	nő w.	egy. zus.							esztendő — Jahr								
			férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.	férő m.	nő w.	egy. zus.			
30	31	61	120	108	228	52	27	79	575	435	1011	570	438	1008	8.41	7.45	7.97
92	78	170	285	241	526	89	91	180	1360	1227	2587	1348	1223	2571	19.89	21.02	20.41
122	109	231	405	349	754	141	118	259	1935	1662	3597	1918	1661	3579	28.30	28.47	28.38
34	36	70	124	140	264	43	43	86	523	559	1082	526	552	1078	7.65	9.58	8.54
28	24	52	73	64	137	27	31	58	315	302	617	305	292	597	4.60	5.18	4.86
11	16	27	39	41	80	21	21	42	186	186	372	178	181	359	2.72	3.19	2.93
15	7	22	33	23	56	21	13	34	143	118	261	128	117	245	2.09	2.01	2.06
210	192	402	674	617	1291	253	226	479	3102	2827	5929	3055	2803	5858	45.36	48.43	46.77
8	7	15	29	20	49	17	9	26	99	79	178	88	75	163	1.45	1.35	1.40
5	6	11	19	17	36	7	8	15	70	67	137	67	64	131	1.02	1.15	1.08
4	4	8	18	13	31	2	9	11	55	37	92	57	29	86	0.81	0.63	0.73
5	6	11	14	12	26	4	3	7	39	34	73	36	31	67	0.57	0.58	0.58
5	3	8	9	4	13	2	1	3	22	15	37	21	15	36	0.32	0.26	0.29
27	26	53	89	66	155	32	30	62	285	232	517	269	214	483	4.17	3.97	4.08
8	11	19	19	32	51	5	12	17	73	107	180	73	99	172	1.07	1.83	1.42
8	5	13	32	23	55	10	13	23	121	137	258	116	138	254	1.77	2.35	2.04
18	10	28	63	36	99	18	14	32	340	200	540	338	200	538	4.97	3.43	4.26
28	14	42	67	51	118	17	15	32	300	242	542	305	244	549	4.39	4.15	4.28
18	17	35	58	56	114	38	22	60	322	236	558	324	233	557	4.71	4.04	4.40
27	9	36	60	43	103	23	25	48	320	238	558	315	236	551	4.68	4.08	4.40
19	13	32	59	48	107	37	23	60	352	218	570	346	220	566	5.15	3.74	4.50
25	10	35	61	32	93	21	24	45	298	197	495	294	187	481	4.35	3.37	3.91
36	15	51	72	53	125	24	16	40	279	204	483	277	204	481	4.08	3.50	3.81
14	18	32	53	51	104	20	15	35	260	196	440	237	196	433	3.57	3.36	3.47
13	13	26	43	40	83	19	15	34	198	163	361	190	171	361	2.88	2.79	2.85
15	13	28	33	36	69	9	20	29	162	191	353	164	188	352	2.37	3.27	2.78
8	9	17	18	22	40	3	6	9	81	101	182	83	105	188	1.18	1.73	1.45
5	6	11	8	19	27	6	8	14	55	90	145	50	86	136	0.81	1.54	1.14
1	1	2	1	5	6	2	2	4	21	20	41	21	20	41	0.31	0.34	0.32
—	—	—	1	1	2	—	—	—	6	14	20	6	14	20	0.09	0.24	0.16
—	1	1	1	3	4	—	—	—	3	9	12	4	9	13	0.04	0.15	0.09
498	401	899	1462	1287	2749	555	499	1054	6322	5832	12654	6728	5773	12501	99.75	99.91	99.83
3	—	3	7	—	7	1	1	2	17	6	23	19	6	25	0.25	0.09	0.17
501	401	902	1469	1287	2756	556	500	1056	6339	5838	12677	6747	5779	12526	100.00	100.00	100.00
24	15	39	56	51	107	25	10	35	255	184	439	251	185	436	3.73	3.15	3.46
8	4	12	12	9	21	1	2	3	48	30	78	51	31	82	0.70	0.51	0.61

D. A HALÁLTOKOZÓ BETEGSÉGEK.

HATODIK FEJEZET.

A haláltokozó betegségek.

A 30. sz. táblán valamennyi halál-ok felsorolását közöljük, még pedig azon megjelölések szerint, a mint azok a halottképek részéről hozzánk jutottak; ezen táblánál tehát nem vállalhatunk felelősséget azért, hogy az alkalmazott nomenklatura a kórtan tudományos követeléseinek megfelel-e. A következő táblákban azonban, a betegségeknek hónapok (31—33. sz. táblák), kerületek (34—39. sz. t.) és végül életkor (40—45. sz. t.) szerinti részletezésénél a szükséges egybefoglalásokat magunk eszközöltük. Egyébként szabad állítanunk, hogy törekvésünk folyton oda irányult és jelenleg is oda irányul, hogy a hetenkint buszonhat különböző oldalról érkező halotti bárczáokban a halál-okok megjelölésének egyöntetűségét és megbízhatóságát tőlünk telhetőleg fokozzuk. ¹⁾

Ha a halál-okok statisztikájának jellemző vonásai fölött áttekintő képet kívánunk szerezni, mindenek előtt a megjelölt és nem kevesebb mint 351-re rugó halál-okok kábitó tömegéből a legnevezetesebbeket ki kell válogatnunk, mint azt a 13. sz. jegyzetben tettük. Kitészik ebből, hogy azon 351 halál-ok közül, melyek a hat év leforgása alatt 73,000 embernek oltották életét, tizenöt önmagában véve 57,000 halálesetet okozott, tehát az összhalandóságnak $\frac{4}{5}$ -részét, míg a fennmaradó 16,000 haláleset csekély törtrészek szerint oszlik meg a többi nagyszámu betegség között.

Legfontosabb halál-okoknak látszanak e szerint: a t ü d ő g ü m ő (tuberculosis pulmonum), b é l h u r u t (diarrhoea, különösen gyermekeknél), t ü d ő l o b (pneumonia), v e l e s z ü l e t e t t g y e n g e s é g (debilitas congenita) és r á n g á s o k (eclampsia infantum). Már ezen öt halálok mintegy 40,000 halálesetet képvisel, tehát az összhalandóságnak több mint fele részét.

¹⁾ Utalunk egyuttal azokra, miket megelőző (XIV.) közleményünk 36. lapján erre vonatkozólag mondottunk. A beállott javulás kétségkívüli bizonyítékként említhetjük a tudományos tényekkel ellenkező némely körjelzés számának apadását is. Így pld. még 1872/73-ban az elhalt gyermekek 17%-ánál egyszerűen r á n g á s (convulsiones) volt haláloknak jelentve, mi 1881-ben már csak 10 $\frac{1}{2}$ %-nál fordul elő; szintúgy a v i z k ó r (hydrops) azelőtt a halottak 1·22%-ával szerepelt, míg most csak 0·79%-kal.

Másodsorban következnek: hártvás és ronesoló toroklob (croup, diphtheritis), aggaszály (marasmus senilis), agylob és agykérlob (encephalitis, meningitis), himlő (variola), béllob (enteritis), agyvérömleny és szélhüdés (apoplexia, paralysis), szervi szívbaj (vitia cordis organ.), typhus, kanyaró (morbilli) és vörheny (scarlatina).

A következőben felsoroljuk ezen fontosabb betegségek által a hat észlelési év alatt okozott halálesetek összes számát:

1. Tüdögümő	16,890
2. Bélhurut	7,406
3. Tüdőlob ¹⁾	6,650
4. Veszületett gyengeség	4,437
5. Rángás	4,014
Összesen	39,397
6. Hártvás és ronesoló toroklob	2,806
7. Aggaszály	2,200
8. Agy- és agykérlob	2,180
9. Himlő	1,620
10. Béllob	1,566
11. Agyvérömleny és szélhüdés	1,548
12. Szervi szívbaj	1,534
13. Typhus	1,812
14. Kanyaró	1,021
15. Skarlát	1,078
Összesen	56,762

Ezen tizenöt betegség közül a következő négyet: bélhurut, veszületett gyengeség, rángás, agy- és agykérlob, mint kizárólag gyermekbetegségeket, a gyermekhalandóság tárgyalásánál fogjuk behatóbban részletezni s így e helyen csak a többi tizenegy nevezetesebb balál-okkal foglalkozunk. Ha e mellett ezen halál-okok szereplését más nagyvárosok 1881. évi halandóságával is egybevetjük és a lakosság számához viszonyítjuk, azt hisszük, hogy az olvasónak ez által a balál-okok fellépésének sok tekintetben érdekes illusztrációját nyújtjuk. Sajnáljuk ugyan, hogy e mellett — egyrészt munkaerő hiányában, még inkább pedig az évek nagyobb sorára vonatkozó lakosságszámok hiánya miatt — csak az európai népszámlálási esztendő (1881.) eredményeire kellett szoritkozunk. Az ide vágó abszolút számok összeállítását a 14. sz. jegyzet tartalmazza.

Tüdögümő és tüdőlob (a hörglob és mellhártyalob beszámításával). Valamint mindenütt úgy nálunk is a leggyilkosabb betegség a tüdögümő: a hat megfigyelési év alatt mintegy 17,000 egyént ragadott ki körünkől és így egy maga az összhalandóságnak több mint 23%-át okozta. Ha azonban meggondoljuk, hogy a tüdögümő gyermekeknél csak ritkán fordul elő²⁾ és ha tekintettel ezen körülményre, azt keressük,

¹⁾ 1878-tól kezdve hörg- és mellhártyalobbal.

²⁾ Ugyanis azon gyermekhalottak közül, kiknek halál-oka gyanánt »sorvadás« volt bejelentve, a két hónapnál idősebbeket tüdögümőben elhaltaknak tekintettük, a fiatalabbakat pedig veszületett gyengeség esetei gyanánt számítottuk.

Halálokok — Todesursachen	1876		1877		1878		1879		1880		1881	
	férfi M.	nő W.	férfi M.	nő W.	férfi M.	nő W.	férfi M.	nő W.	férfi M.	nő W.	férfi M.	nő W.
Agyalképlet, <i>Pseudoplasma cerebri</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Receglob, <i>Ketinitis</i>	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Agyrák, <i>Carcinoma cerebri</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Dühösség, <i>Rabies</i>	—	—	—	—	—	—	4	2	—	—	—	—
Gerinczagybaj, <i>Myelopathia</i>	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Agykénlagyulás, <i>Emolito meningum</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Gerinczagyverőmleny, <i>Apoplexia medullae</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Gerinczagykeményedés, <i>Induratio medullae</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Agytályog, <i>Abscessus cerebri</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Összesen, <i>Summa</i>	1018	746	906	709	872	673	939	733	928	681	1609	748
II. Vérkeringési bajok. — Morbi org. circulator.												
Szívuroklob, <i>Pericarditis</i>	6	8	6	4	14	7	6	3	4	5	9	6
Szívbelhártyalob, <i>Endocarditis</i>	2	3	5	2	7	5	1	4	3	4	7	3
Szizvjomlob, <i>Myocarditis</i>	—	—	2	—	—	1	—	—	2	1	3	—
Billentyű-baj, <i>Vitula valvularum</i>	106	102	103	140	102	147	117	141	120	177	297	148
Szívurokviz, <i>Hydropericardium</i>	3	1	4	5	8	7	2	4	4	10	14	5
Szívrepedés, <i>Ruptura cordis</i>	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—
Szívgörcs, <i>Cardiospasmus</i>	2	2	2	—	—	—	2	1	—	3	3	1
Szívhájasodás, <i>Stenosis cordis</i>	—	—	2	—	7	4	14	6	8	11	19	5
Szívühülés, <i>Paralysis cordis</i>	28	10	38	12	37	15	26	20	46	28	74	29
Függérszükkület, <i>Stenosis aortae</i>	3	—	3	2	2	4	3	2	5	—	—	3
Függér s ágai dagja, <i>Aneurisma aortae et ramorum</i>	6	2	8	3	11	2	9	6	9	5	10	4
Edények zsíros elhajlása, <i>Stenosis vasorum</i>	—	—	—	—	3	—	3	1	—	—	—	—
Vérzékenység, <i>Anaemia</i>	1	—	3	1	4	—	2	—	—	—	—	2
Fehérvérűség, <i>Leucemia</i>	6	7	13	6	10	7	2	3	6	9	15	2
Torzító ütérlob, <i>Endarteritis deformans</i>	1	—	2	1	3	1	—	—	2	2	4	1
Érrepedés, <i>Ruptura vasorum</i>	—	3	—	—	—	—	3	1	2	4	6	—
Viszér-vérzés, <i>Haemorrhagia venalis</i>	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Viszérlob, <i>Phlebitis</i>	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vizvérűség, <i>Hydraemia</i>	—	—	—	—	1	3	4	1	1	1	2	3
Kékkór, <i>Cyanosis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Függérbelhártyalob, <i>Endarteritis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Függérrák, <i>Carcinoma aortae</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Értapló, <i>Fungus vasorum</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen, <i>Summa</i>	167	142	309	165	175	340	184	196	206	263	469	219

Halálokok — Todesursachen	1876			1877			1878			1879			1880			1881		
	férfi m.	nő w.	e. Zus.	férfi m.	nő w.	e. Zus.	férfi m.	nő w.	e. Zus.	férfi m.	nő w.	e. Zus.	férfi m.	nő w.	e. Zus.	férfi m.	nő w.	e. Zus.
III. Légzőszervi bajok. — Morbi org. respiratiōnis.																		
Gégegörcs, <i>Spasmus glottidis</i>	3	5	8	5	4	9	10	8	18	6	7	13	3	10	13	7	6	13
> vizenyő, <i>Oedema</i>	3	2	5	—	—	—	1	1	2	2	1	3	3	3	4	4	1	5
> sorvadás, <i>Pharyngitis laryngis</i>	1	1	2	—	—	—	10	1	11	3	1	3	2	4	4	4	3	7
> fekély, <i>Ulcus laryngis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
> baj <i>Laryngopathia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
> lob, <i>Laryngitis</i>	4	3	7	2	2	5	15	18	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hártyás toroklob <i>Croup</i>	120	109	229	148	124	272	185	145	330	87	78	165	64	137	86	94	180	180
Ronesoló toroklob, <i>Diphtheritis</i>	112	87	199	157	140	297	175	159	334	116	113	229	105	198	133	103	236	236
Légsőhurut, <i>Catarrhus tracheae</i>	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2	4	4	—	—	—
Hörgőhurut, <i>Catarrhus bronchialis</i>	38	31	69	32	29	61	32	26	58	35	26	61	30	58	28	26	49	49
> tárgulat, <i>Bronchiectasia</i>	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
> vérzés, <i>Bronchohaemorrhagia</i>	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tüdővérbőség, <i>Hyperaemia pulmonum</i>	16	3	19	14	2	16	2	2	4	4	2	6	—	—	—	—	—	—
> hurut, <i>Catarrhus pulmonalis</i>	14	12	26	13	17	30	22	19	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tüdőlob, <i>Pneumonia</i>	499	378	877	672	489	1161	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Melhártyalob, <i>Pleuritis</i>	54	55	109	47	30	77	47	22	69	12	13	25	—	—	—	—	—	—
Tüdő-melhártyalob, <i>Pleuro-pneumonia</i>	22	13	35	12	9	21	9	2	11	2	2	4	—	—	—	—	—	—
Melhártyaizmadmány, <i>Exsudatum pleuriticum</i>	12	8	20	2	3	5	3	3	6	5	3	8	—	—	—	—	—	—
Tüdőgümő, <i>Tuberculosis pulmonum</i>	1500	1200	2700	1544	1080	2624	1632	1199	2831	1645	1233	2928	1672	1275	2947	1600	1260	2860
Légmell, <i>Pneumothorax</i>	2	2	4	2	2	4	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Mellvízkór, <i>Hydrothorax</i>	2	6	8	2	1	3	2	—	—	2	6	8	2	—	—	—	—	—
Gégnymell, <i>Empyema</i>	5	2	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Léggennyomell, <i>Pneumopyothorax</i>	3	2	5	1	—	—	4	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—
Tüdőlégdag, <i>Empysema pulmonum</i>	84	32	116	95	47	142	92	35	127	74	32	106	67	99	85	51	136	136
Tüdővizenyő, <i>Oedema pulmonum</i>	76	81	157	87	96	183	69	64	133	86	52	138	64	69	133	75	68	148
Vérköpés, <i>Haemoptoe</i>	4	3	7	5	2	7	2	4	6	3	3	6	4	3	7	14	6	20
Tüdővérömleny, <i>Apo-plexia pulmonum</i>	10	4	14	7	4	11	11	3	14	4	2	6	8	16	3	5	8	8
Tüdőtűszök, <i>Gangraena pulmonum</i>	1	2	3	3	2	5	4	2	6	6	5	11	8	2	7	4	4	4
Hökhorut, <i>Pertussis</i>	41	43	84	158	182	340	64	63	127	77	80	157	6	19	25	39	53	92
Légrekedés, <i>Asthma</i>	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tüdőbaj, <i>Morbus pulm.</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mellkasvérzés, <i>Haemorrhagia thoracis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gégeporez közti lob, <i>Chondritis intern. laryngis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Toroklob, <i>Angina faucium</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
> szűkület, <i>Stenosis tracheae</i>	3	2	5	9	12	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tüdőlégtelenség, <i>Atelectasis pulmonum</i>	3	—	3	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mellrák, <i>Carcinoma pectoris</i>	7	5	12	7	4	11	3	2	5	1	4	5	1	2	3	8	1	9
	1	4	5	—	3	3	—	3	3	—	4	4	—	3	3	—	2	2

	1876			1877			1878			1879			1880			1881		
	férfi sz.	nő sz.	e. sz.	férfi sz.	nő sz.	e. sz.	férfi sz.	nő sz.	e. sz.	férfi sz.	nő sz.	e. sz.	férfi sz.	nő sz.	e. sz.	férfi sz.	nő sz.	e. sz.
Hörzmirigyelfajulás, <i>Degeneratio gland. bronch.</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tüdőtályog, <i>Abscessus pulmonum</i>	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gégerák, <i>Carcinoma glottidis</i>	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mandolalob, <i>Tonsillitis</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gégehűdés, <i>Paralysis glottidis</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tüdőrák, <i>Carcinoma pulmonum</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vérhanyás, <i>Haematemesis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gégfedőhűdés, <i>Paralysis epiglottidis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Geyses mandolalob, <i>Tonsillitis purulenta</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meikkatályog, <i>Abscessus thoracis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Husdag a torokürben, <i>Fibroma faucium</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tüdűbeszűremkedés, <i>Infiltratio pulmonum</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tüdőmájásodás, <i>Hepatitis pulmonum</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen, <i>Zusammen</i>	2657	2100	4757	3000	2291	5291	2968	2288	5251	2807	2237	5044	2729	2160	4880	2788	2244	5032
IV. Emésztőszervi bajok, <i>Morbi org. digestivis</i>																		
Álkapocsrák, <i>Carcinoma maxill.</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyelvrák, <i>Carcinoma linguae</i>	7	6	13	4	9	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fográk, <i>Dentitis</i>	3	2	5	3	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szájpenész, <i>Soor</i>	3	5	8	3	7	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vizirák, <i>Noma</i>	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bárzsinglob, <i>Inflammatio oesophagi</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Garat mögötti tályog, <i>Abscessus retroph.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Toroklob, <i>Angina faucium</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bárzsingfekély, <i>Ulcus perf. ventriculi</i>	3	8	11	3	6	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyomorfekély, <i>Carcinoma</i>	5	13	18	8	3	11	9	8	17	6	8	14	14	4	18	5	10	10
> hurut, <i>Catarrhus ventriculi</i>	4	1	5	2	4	6	4	7	11	—	4	4	1	1	2	—	—	—
> lob, <i>Inflammatio</i>	18	22	40	20	20	40	27	21	48	23	23	46	27	29	56	23	35	58
> rák, <i>Carcinoma</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
> lágylulás, <i>Degeneratio ventriculi</i>	1	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
> lágylulás, <i>Gastromalacia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hasnyálm. üszkösödés, <i>Gangraena pancreatis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Májlob, <i>Hepatitis</i>	7	2	9	10	11	21	6	6	12	11	10	21	20	6	26	14	9	23
> dag, <i>Tumor hepatis</i>	1	1	2	5	3	8	2	1	3	2	3	5	1	3	4	5	3	8
> tüdőngés, <i>Hypertrophia hepatis</i>	5	2	7	2	1	3	2	1	3	1	—	1	2	—	2	3	—	—
> szemcsésedés, <i>Granulatio hepatis</i>	13	1	14	10	3	13	3	4	7	7	5	12	12	5	17	2	—	—

Halálokok — Todesursachen	1876			1877			1878			1879			1880			1881			
	férfi m.	nő w.	egy. zús.	férfi m.	nő w.	egy. zús.	férfi m.	nő w.	egy. zús.	férfi m.	nő w.	egy. zús.	férfi m.	nő w.	egy. zús.	férfi m.	nő w.	egy. zús.	
																			1015
Májfályog, Abscessus hepatis																			
Garatrák, Carcinoma pharyngis																			
> szor, Stenosis oesophagi																			
Lépdag, Tumor lienis																			
> elajulás, Degeneratio lienis																			
> tályog, Abscessus lienis																			
Rekesziob, Diaphragmitis																			
Ajkrák, Carcinoma labiorum																			
Bárszindrák, Carcinoma oesophagi																			
Hasiyálmirigy-rák, Carcinoma pancreatis																			
Köldökvezés, Haemorrhagia umbilici																			
Bélgötes, Enteralgia																			
Bélmirigylob, Adenitis mesaraica																			
Hasi dag, Tumor abdominalis																			
Gyomortágulat, Gastricectasis																			
Ujkeplet a gyomorban, Neoplasma in ventriculo																			
Gyomorsziikkület, Stenosis ventriculi																			
Léprák, Carcinoma lienis																			
Bélkő, Enterolithiasis																			
Véghétfályog, Abscessus recti																			
Végbélhábaroz, Folipi in recto																			
Májgümő, Tuberculosis hepatis																			
Májcsukulat, Athresia ductus choleochoi																			
Nyelvlob, Glossitis																			
Máj bujakóros bántalma, Suppilis hepatis																			
Hasbirtályog, Abscessus peritonaei																			
Béltömütiés, Intususceptio																			
Összesen Summa	1015	965	1980	979	908	1887	1086	1014	2100	816	840	1656	1051	973	2024	935	920	1855	
V. Hügy- és ivarszervi bajok. — Morbi org. uropoëticorum et genitalium.																			
Veselob, Nephritis	30	16	46	38	16	54	24	15	39	29	19	48	47	32	79	53	35	88	
Vesekehelylob, Pyelitis		2	2				6		6	1		1	1		1	3		4	
Bright-kór, Morbus Brightii	57	24	81	41	31	72	46	45	91	41	47	88	60	40	100	65	47	112	
Vesetályog, Abscessus renum																			
Vesesorvadás, Phthisis renum	1	1	2	1	1	1	2		2				2					1	
Hugyhólyaglob, Cystitis	9	1	10	13	5	18	9		9	7	1	8	12	3	15	14		2	

Halálokok — Todesursachen	1876			1877			1878			1879			1880			1881		
	férfi m.	nő w.	e. zsis.	férfi m.	nő w.	e. zsis.	férfi m.	nő w.	e. zsis.	férfi m.	nő w.	e. zsis.	férfi m.	nő w.	e. zsis.	férfi m.	nő w.	e. zsis.
Inhüvelylob, <i>Tendinitis</i>	—	—	—	—	2	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Horpaszlob, <i>Psoitis</i>	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Csigolyalob, <i>Spondylitis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Izomsorvadás, <i>Atraphia musculor. Aranii</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csontrák, <i>Carcinoma ossis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Izületcsúz, <i>Rheumatismus artic</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csontlágyulás, <i>Osteomalacia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szikiacsontszű, <i>Caries ossis petrosi</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen, <i>Summa</i>	101	62	163	74	57	131	92	65	157	95	62	157	95	60	155	114	74	188
VII. Bőr-bajok. — Morbi cutanei.																		
Üszök, <i>Gangraena</i>	8	9	17	13	5	18	3	8	11	4	6	10	6	8	14	8	16	24
Hámrák, <i>Carcinoma epithel.</i>	2	—	2	1	—	1	—	1	1	—	1	1	—	—	—	1	4	5
Bubor, <i>Pemphigus</i>	22	7	29	9	10	19	4	5	9	5	8	13	4	—	—	3	4	7
Küteg, <i>Erythema</i>	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—
Bőrlob, <i>Dermatitis</i>	—	3	3	1	1	2	—	3	3	2	1	3	1	1	—	—	—	—
Izzag, <i>Eczema</i>	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sejtszövetlob, <i>Inflamm. testus cellulosi</i>	8	4	12	1	—	1	7	6	13	4	4	8	5	3	8	9	6	15
Pokolvar, <i>Anthrax</i>	4	—	4	1	2	3	1	—	1	2	1	1	—	—	—	—	—	4
Bőrsorvadás, <i>Achrophia cutis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bőrfarkas, <i>Lupus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elefántkór, <i>Elephantiasis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dermoidtömlő, <i>Dermoideysta</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen, <i>Summa</i>	45	24	69	26	18	44	15	25	40	18	22	40	21	16	37	26	32	58
VIII. Alkati bajok. — Morbi constitutionales.																		
Kanyaró, <i>Morbilli</i>	145	142	287	61	63	124	79	76	155	131	116	247	56	62	118	41	49	90
Vörheny, <i>Scarlatina</i>	69	82	151	48	70	118	169	169	338	45	42	87	63	55	118	147	119	246
Himlő, <i>Variola</i>	58	45	103	45	45	90	125	117	242	208	208	416	176	151	327	229	213	442
Orbáncz, <i>Erysipelas</i>	20	18	38	12	10	22	15	10	25	13	13	26	14	14	28	19	14	33
Vérhas, <i>Dysentaria</i>	42	20	62	38	15	53	31	21	52	19	8	27	35	21	56	20	11	31
Hagymáz, <i>Typhus</i>	185	98	283	290	146	436	182	115	297	147	74	221	157	74	231	242	102	344
Visszatérő láz, <i>Febris recurrens</i>	—	—	—	4	1	5	—	2	2	—	—	—	5	1	6	10	5	15
Vérzékenység, <i>Haemophilia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Werlhof-betegség, <i>Morb. macul. Werlhofii</i>	2	4	6	4	1	5	7	6	13	2	2	4	3	4	7	6	2	8
Ebdüb, <i>Lysa</i>	1	1	2	1	—	1	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	2
Cukros huyvár, <i>Diabetes mellitus</i>	—	1	1	6	3	9	4	2	6	4	1	5	—	—	—	3	2	3
Bujakór, <i>Syphilis</i>	23	22	45	15	23	38	26	22	48	16	17	33	22	31	53	33	27	60
Görvély, <i>Scrophulosis</i>	49	47	96	48	44	92	56	48	104	40	24	64	39	26	65	41	38	79

Halalokok — Todesursachen	1876		1877		1878		1879		1880		1881	
	férff. m.	nő w.	férff. m.	nő w.	férff. m.	nő w.	férff. m.	nő w.	férff. m.	nő w.	férff. m.	nő w.
Súly, <i>Scorbutus</i>	2	3	4	3	7	4	6	2	6	—	5	1
Takonykór, <i>Malleus humidus et farcinosus</i>	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	2	—
Genyvér, <i>Fyæmia</i>	25	16	12	5	17	43	14	12	13	9	22	13
Rák, <i>Cancer</i>	12	16	9	18	27	12	11	10	21	8	7	14
Rothadó láz, <i>Fébris putrida</i>	2	3	—	1	1	2	4	3	7	—	—	—
Epevér, <i>Cholæmia</i>	—	—	3	1	4	—	—	—	—	—	—	—
Alhimló, <i>Varicella</i>	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Európai hányászekelés, <i>Cholera nostras</i>	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Addison-baj, <i>Morbus Addisonii</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lépfene, <i>Mycosis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hullámérgezés, <i>Infectio cadaverosa</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
Összesen, <i>Summa</i>	638	520	602	449	1051	739	610	533	1194	606	827	603
		1158		1051		1349		661	194	459	1065	1430
Veszületett gyengeség, <i>Debilitas congenita</i>	396	374	397	360	757	377	273	413	749	399	428	372
Aggaszály, <i>Morasm. senilis</i>	153	211	158	217	405	134	202	336	348	147	169	245
Vizkór, <i>Hydrops</i>	58	78	67	59	126	65	56	42	102	51	46	97
Reszgjrt, <i>Delirium tremens</i>	19	—	19	—	19	3	22	18	4	22	15	1
Langmérgezés, <i>Alcoholismus</i>	2	—	—	—	1	5	1	6	1	10	12	2
Órlátség, <i>Vesania</i>	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
Álképlet, <i>Pseudoplasma</i>	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Kelevénykór, <i>Furunculosis</i>	4	2	2	1	3	—	2	1	2	—	—	—
Fülmirigydag, <i>Tumor parotidis</i>	—	2	1	—	1	3	—	2	—	—	—	—
Nyirkmirigylob, <i>Lymphadenitis</i>	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
edénylob, <i>Lymphangitis</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Húsdag, <i>Fistroma</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Képléshiba (szájpadhiány), <i>Deformitas congenita</i>	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vizdag, <i>Hydroma</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fülmirigylob, <i>Parotitis</i>	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Higanymérgezés, <i>Hydrargyrosis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szemlob, <i>Ophthalmitis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idült ólommérgezés, <i>Intoxicatio saturnina</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kitöltetlen, <i>Causæ vitiosæ</i>	65	45	143	122	265	99	95	44	88	46	81	50
Összesen, <i>Summa</i>	699	714	788	794	1582	711	636	672	1327	674	765	721
		1413		1582		1347		672	194	602	1276	1486

IX. Egyéb bajok. — *Alii morbi varii.*

hogy a halálesetek mily hányadrészét okozza e betegség a felnőtteknél, akkor úgy találjuk (l. 15. sz. jegyzet), hogy a hat év leforgása alatt betegségekben meghalt 36,901 öt évnél idősebb egyén közül 12,913-nak halálát a tüdőgümő okozta s így az öt évnél idősebb halottak közül minden harmadik halt meg tüdőgümőben. (l. 118. lap).

Igen jelentékeny halandóságot okozott továbbá a tüdőlob, mely ugy a baj székhelye, mint időjárástól és életkortól függő fellépése tekintetében a tüdőgümővel oly közel rokonságot mutat, hogy a következőkben mindkét halál-otok párhuzamban tárgyaljuk. Tüdőlobban a megfigyelt hat év alatt mintegy 7000 egyén halt meg, tehát az összhalandóságnak $\frac{1}{11}$ -része.

Ha e két halál-oknak különböző városokban észlelt fellépését nemzetközi összehasonlítás tárgyává tesszük, azt találjuk, hogy 1881-ben a tüdőgümő Budapesten több áldozatot követelt, mint az alább felsorolt városok bármelyikében; halálos kimenetelű tüdőlob ellenben Budapesten ritkább, mint más nagyvárosokban. Szerettük volna nemzetközi összehasonlításunkat a légzőszervek valamennyi bajának fellépésére kiterjeszteni,¹⁾ csak hogy az erre való részletes adatoknak szükében vagyunk. A mennyiben azonban a tüdőgümő és tüdőlob (melyhez a hörg-lobot és mellhártyalobot is hozzászámítottuk) ezen betegségi csoport főképviselőinek tekinthetők, ezek szerepléséből a légzőszervek valamennyi bántalmának hathatóságára is következtethetünk. A következőben tehát 25 nagyvárost azon rendben sorolunk föl, melyet azok a tüdőgümő és tüdőlob áldozatainak együttes összege szerint el-foglalnak.

Száz-százezer lakóból meghalt az 1881-dik év folyamában:

	tüdőgümőben	tüdőlobban	együtt
1. Krakkóban	444·77	892·53	1337·30
2. Lembergben	735·25	546·77	1282·02
3. Budapesten	776·48	325·73	1102·21
4. Triesztben	520·14	504·71	1024·85
5. Bécsben	695·98	303·04	999·02
6. Glasgowban	307·21	569·68	876·89
7. Liverpoolban	233·00	641·97	874·97
8. Stockholmban	393·78	426·03	819·81
9. Bolognában	312·82	490·02	802·84
10. Párisban	421·98	368·57	790·55
11. Bukarestben	388·00	340·00	728·00
12. Brémában	394·73	303·51	698·24
13. Brüsszelben	360·06	332·05	692·11
14. Kölnben	384·05	249·35	633·40
15. Münchenben	387·55	233·47	621·02
16. Amsterdamban	233·10	357·64	590·74
17. Londonban	216·92	366·44	583·36
18. M.-Frankfurtban	361·06	192·81	553·87
19. Koppenhágában	307·31	226·83	534·14
20. Drezdában	364·70	157·32	522·02

¹⁾ Reméljük, nem fog kifogásoltatni, hogy a tüdőgümőt is ezek közé és nem az alkati bajokhoz számítottuk. (Folytatás a 118. oldalon.)

		1875. Dezember	1876. Január	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Április	Május	Tav. évszak Frühling	Június	Július	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak Herbst
a) Kórcsoportok.																	
<i>Krankheitsgruppen.</i>																	
I. Idegbajok	férfi m.	68	107	88	263	94	89	81	264	89	75	82	246	53	70	92	215
<i>Krankheiten des</i>	nő w.	58	65	55	178	80	72	67	219	66	64	64	194	41	49	58	148
<i>Nervensystems . . .</i>	e. zus.	126	172	143	441	174	161	148	483	155	139	146	440	94	119	150	363
II. Vérkeringési bajok	férfi m.	12	24	11	47	14	12	17	43	17	15	7	39	10	10	14	34
<i>Krankheiten der Cir-</i>	nő w.	22	13	10	43	14	13	9	36	11	12	12	35	10	8	15	33
<i>culationsorgane . . .</i>	e. zus.	34	37	21	92	28	25	26	79	28	27	19	74	20	18	29	67
III. Légzőszervi bajok	férfi m.	177	216	237	630	271	270	276	817	228	210	178	616	161	165	189	515
<i>Krankh. der Respi-</i>	nő w.	117	202	166	485	212	198	221	631	178	167	149	494	126	133	154	410
<i>rationsorgane . . . .</i>	e. zus.	294	418	403	1115	483	468	497	1448	406	377	327	1110	287	298	343	925
IV. Emésztősz. bajok	férfi m.	52	38	39	129	94	90	86	270	85	151	197	433	82	52	44	178
<i>Krankh. der Ver-</i>	nő w.	51	36	38	125	85	100	59	244	86	155	167	408	87	59	46	194
<i>dauungsorgane . . .</i>	e. zus.	103	74	77	254	179	190	145	514	171	306	364	841	169	111	90	372
V. Húgy- és ivarsz. baj	férfi m.	12	15	13	40	8	9	13	30	6	14	8	28	9	10	6	28
<i>Krankh. der Harn-</i>	nő w.	26	26	12	64	23	19	15	57	17	17	11	45	19	18	13	50
<i>u. Geschlechtsorgane</i>	e. zus.	38	41	25	104	31	28	28	87	23	31	19	73	28	28	19	78
VI. Izom- és csontb.	férfi m.	9	8	12	29	14	13	15	42	7	5	8	20	4	2	9	15
<i>Krankheiten der Be-</i>	nő w.	8	5	8	21	7	2	5	14	5	3	3	11	2	3	8	13
<i>wegungsorgane . . .</i>	e. zus.	17	13	20	50	21	15	20	56	12	8	11	31	6	5	17	28
VII. Bőrbajok	férfi m.	3	3	4	10	4	3	4	11	3	5	5	13	2	2	6	10
<i>Krankh. der Haut</i>	nő w.	4	4		8	1		3	4	1	2	3	6	1	5	2	8
	e. zus.	7	7	4	18	5	3	7	15	4	7	8	19	3	7	8	18
VIII. Alkati bajok . . .	férfi m.	68	48	30	146	42	51	71	164	77	73	51	201	56	38	53	147
<i>Constitution. Krank-</i>	nő w.	36	51	34	121	30	46	58	134	66	61	45	172	31	35	30	96
<i>heiten . . . . .</i>	e. zus.	104	99	64	267	72	97	129	298	143	134	96	373	87	73	83	243
IX. Egyéb betegségek	férfi m.	51	52	40	143	50	55	74	179	70	54	67	191	39	64	64	167
<i>Sonstige natürl. To-</i>	nő w.	47	53	58	158	64	52	77	193	67	56	67	190	57	42	63	162
<i>desursachen . . . .</i>	e. zus.	98	105	98	301	114	107	151	372	137	110	134	381	96	106	127	329
Összes t. r. m. halálokok	férfi m.	452	511	474	1437	591	592	637	1820	582	602	603	1787	416	413	477	1306
<i>Sämmtliche natürl.</i>	nő w.	369	455	381	1205	516	502	514	1532	497	537	521	1555	374	352	389	1115
<i>Todesursachen . . .</i>	e. zus.	821	966	855	2642	1107	1094	1151	3352	1079	1139	1124	3342	790	765	866	2421
Erőszakos halálesetek	férfi m.	21	16	7	44	23	34	33	90	28	28	22	78	28	20	20	64
<i>Gewaltsame Todes-</i>	nő w.	13	8	4	25	7	2	7	16	1	9	7	17	6	6	4	16
<i>arten . . . . .</i>	e. zus.	34	24	11	69	30	36	40	106	29	37	29	95	34	26	24	84
Főösszeg	férfi m.	473	527	481	1481	614	626	670	1910	610	630	625	1865	444	433	457	1374
	nő w.	382	463	385	1230	523	504	521	1518	498	546	528	1572	380	358	393	1131
<i>Hauptsumme . . . .</i>	e. zus.	855	990	866	2711	1137	1130	1191	3428	1108	1177	1153	3437	824	791	850	2505

Tabelle Nr. 31.

egyek hónapokra és évszakokra, 1876—1877.

einzelnen Monate und auf die Jahreszeiten, in d. J. 1876—1877.

Decem- ber	Egész, gansen klimati- sches		1877. Január	Február	Téli évszak Winter		Márczius	Aprelís	Május	Tavasziévsz. Frühling	Junius	Julius	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptem- ber	Október	November	Őszi évszak Herbst		Decem- ber	Egész, gansen klimati- sches	
	év,	Jahr			naptár Kalen- der	év,												Jahr	naptár Kalen- der			
98	988	1018	91	84	273	110	80	90	280	61	82	59	202	51	57	71	179	70	934	906		
65	739	746	74	56	195	70	73	76	219	69	61	66	196	38	45	40	123	41	733	709		
163	1727	1764	165	140	468	180	153	166	499	130	143	125	398	89	102	111	302	111	1667	1615		
16	163	167	18	13	47	10	20	16	46	12	9	17	38	10	12	13	35	15	166	165		
15	149	142	12	16	43	18	16	14	48	16	11	7	34	12	16	12	40	25	165	175		
31	312	309	30	29	90	28	36	30	94	28	20	24	72	22	28	25	75	40	331	340		
256	2578	2657	277	293	826	327	295	315	937	229	202	193	624	167	205	238	610	259	2997	3000		
194	2023	2100	241	215	650	256	188	207	651	160	169	164	493	161	156	168	485	206	2279	2291		
450	4601	4757	518	508	1476	583	483	522	1588	339	371	357	1117	328	361	406	1095	465	5276	5291		
57	1010	1015	50	49	156	61	51	53	165	82	143	193	418	122	70	54	246	51	985	979		
47	969	965	58	55	160	41	47	44	132	49	162	167	378	9	58	65	221	64	894	908		
104	1979	1980	108	104	316	102	98	97	297	131	305	360	796	220	128	119	467	115	1876	1887		
10	123	121	12	10	32	12	10	12	34	9	10	3	22	8	13	12	33	10	121	121		
17	216	207	25	10	52	18	16	15	49	16	20	10	46	11	22	16	49	21	196	200		
27	339	328	37	20	84	30	26	27	83	25	30	13	68	19	35	28	82	31	317	321		
4	106	101	8	8	20	6	9	8	23	8	7	6	21	6	3	3	12	2	76	74		
11	59	62	6	6	23	5	7	4	16	5	2	4	11	4	5	6	15	3	65	57		
15	165	163	14	14	43	11	16	12	39	13	9	10	32	10	8	9	27	5	141	131		
4	44	45	1	2	7	3	4		7	1	1	1	3	1	5	3	9	4	26	26		
2	26	24		1	3	2	1		3	2	2		4	1	5	1	7	3	17	18		
6	70	69	1	3	10	5	5		10	3	3	1	7	2	10	4	16	7	43	44		
48	658	638	36	27	111	53	75	60	188	59	53	41	153	32	41	55	128	70	580	602		
33	523	520	37	34	104	36	34	37	107	41	39	34	114	32	45	32	109	48	434	449		
81	1181	1158	73	61	215	89	109	97	295	100	92	75	267	64	86	87	237	118	1014	1051		
70	680	699	67	56	193	73	71	69	213	68	70	74	212	41	69	57	167	73	785	788		
58	703	714	94	74	226	61	71	82	214	58	72	58	188	46	58	69	173	51	801	794		
128	1383	1413	161	130	419	134	142	151	427	126	142	132	400	87	127	126	340	124	1586	1582		
563	6350	6461	560	542	1665	655	615	623	1893	529	577	587	1693	438	475	506	1419	554	6670	6661		
442	5407	5480	547	467	1456	507	453	479	1439	416	538	510	1464	403	410	409	1222	462	5581	5601		
1005	11757	11941	1107	1009	3121	1162	1068	1102	3332	945	1115	1097	3157	841	885	915	2641	1016	12251	12262		
14	280	273	21	13	48	17	28	32	77	31	29	25	85	24	26	21	71	17	281	284		
19	74	80	11	10	40	8	6	2	16	11	11	8	30	8	8	5	21	10	107	98		
33	354	353	32	23	88	25	34	34	93	42	40	33	115	32	34	26	92	27	388	382		
577	6730	6734	581	555	1713	672	643	655	1970	560	606	612	1778	462	501	527	1490	571	6951	6945		
461	5481	5560	558	477	1496	515	459	481	1455	427	549	518	1494	411	418	414	1243	472	5688	5699		
1038	12111	12294	1139	1032	3209	1187	1102	1136	3425	987	1155	1130	3272	873	919	941	2733	1043	12639	12644		

31. sz. tábla. (Folytatás.)

	1875. Deczember	1876. Január	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Április	Május	Tav. évszak Frühling	Junius	Julius	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak Herbst		
b) Nevezetesebb halálokok. <i>Wichtigere Todesursachen.</i>																		
Agykérlob	férfi m.	6	13	9	28	12	16	7	35	12	9	11	32	4	9	7	20	
		nő w.	7	6	6	19	10	9	13	32	6	9	3	18	7	6	8	21
		e. zus.	13	19	15	47	22	25	20	67	18	18	14	50	11	15	15	41
Meningitis	férfi m.	5	6	8	19	6	6	6	18	6	4	4	14	1	2	9	12	
		nő w.	2	3	3	8	4	5	8	17	2	2	1	5	4	4	2	10
		e. zus.	7	9	11	27	10	11	14	35	8	6	5	19	5	6	11	22
Agylob	férfi m.	5	10	6	21	11	9	8	28	8	3	4	15	2	3	4	9	
		nő w.	3	5	4	12	9	3	8	20			4	4	2	6	1	9
		e. zus.	8	15	10	33	20	12	16	48	8	3	8	19	4	9	5	18
Hydrocephalus	férfi m.	9	16	10	35	15	10	12	37	9	8	10	27	13	10	21	44	
		nő w.	6	8	2	16	8	10	7	25	6	6	6	18	5	9	8	22
		e. zus.	15	24	12	51	23	20	19	62	15	14	16	45	18	19	29	66
Apoplexia et paralysis	férfi m.	34	50	44	128	31	36	29	96	45	38	42	125	20	33	38	91	
		nő w.	32	33	33	98	40	29	23	92	41	39	43	123	17	15	35	67
		e. zus.	66	83	77	226	71	65	52	188	86	77	85	248	37	48	73	158
Ránggörcs	férfi m.	5	18	6	29	9	10	13	32	7	9	5	21	6	6	8	20	
		nő w.	16	9	9	34	12	9	6	27	9	9	10	28	7	4	12	23
		e. zus.	21	27	15	63	21	19	19	59	16	18	15	49	13	10	20	43
Vitia cordis org.	férfi m.	9	13	6	28	12	7	6	25	4	4	6	14	10	20	16	46	
		nő w.	9	13	4	26	12	3	9	24	10	6	11	27	10	11	9	30
		e. zus.	18	26	10	54	24	10	15	49	14	10	17	41	20	31	25	76
Croup	férfi m.	7	13	4	24	7	8	7	22	5	3	7	15	10	13	19	42	
		nő w.	12	6	3	21	3	3	7	13	6	7	3	16	6	9	16	31
		e. zus.	19	19	7	45	10	11	14	35	11	10	10	31	16	22	35	73
Diphtheritis	férfi m.	44	33	52	129	50	56	69	175	52	36	24	112	20	24	26	70	
		nő w.	21	41	33	95	34	43	48	125	41	27	24	92	7	26	24	57
		e. zus.	65	74	85	224	84	99	117	300	93	63	48	204	27	50	50	127
Pneumonia	férfi m.	4		2	6	3	6	1	10	2	5	1	8	5	4	3	12	
		nő w.	1	3	1	5	3	4	6	13	4	1	2	7	3	5	4	12
		e. zus.	5	3	3	11	6	10	7	23	6	6	3	15	8	9	7	24
Pertussis	férfi m.	88	119	127	334	165	163	149	477	136	140	117	393	99	88	87	274	
		nő w.	61	113	91	265	136	113	127	376	95	109	96	300	87	70	76	233
		e. zus.	149	232	218	599	301	276	276	853	231	249	213	693	186	158	163	507
Tüdögümő	férfi m.	24	19	15	58	65	57	52	174	60	116	157	333	55	34	24	113	
		nő w.	22	13	17	52	52	68	37	157	61	115	127	303	60	29	28	117
		e. zus.	46	32	32	110	117	125	89	331	121	231	284	636	115	63	52	230
Diarrhoea	férfi m.	24	19	15	58	65	57	52	174	60	116	157	333	55	34	24	113	
		nő w.	22	13	17	52	52	68	37	157	61	115	127	303	60	29	28	117
		e. zus.	46	32	32	110	117	125	89	331	121	231	284	636	115	63	52	230

Tabelle Nr. 31. (Fortsetzung.)

Decem-ber	Egész, gan- zesz		1877. Január	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Április	Május	Tav. évszak Frühling	Junius	Ju- lius	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptem-ber	Október	Novem-ber	Őszi évszak Herbst	Decem-ber	Egész, gan- zesz	
	klima- tikus klimati- sches	naplár Kalen- der																	klima- tikus klimati- sches	naplár Kalen- der
12	115	121	8	17	37	13	11	10	34	10	10	9	29	7	12	10	29	16	129	133
7	90	90	11	6	24	10	15	12	37	5	3	9	17	3	2	6	11	4	89	86
19	205	211	19	23	61	23	26	22	71	15	13	18	46	10	14	16	40	20	218	219
4	63	62	3	2	9	6	7	7	20	4	4	5	13	1	3	4	8	2	50	48
5	40	43	4	3	12	8	4	6	18	5	4	4	13	2	3	5	10	4	53	52
9	103	105	7	5	21	14	11	13	38	9	8	9	26	3	6	9	18	6	103	100
8	73	76	5	3	16	7	8	9	24	4	4	2	10	5	4	3	12	3	62	57
5	45	47	13	3	21	4	9	3	16	4	2	2	8	1	2	4	7	4	52	51
13	118	123	18	6	37	11	17	12	40	8	6	4	18	6	6	7	19	7	114	108
12	143	146	10	11	33	20	12	8	40	5	14	13	32	11	15	12	38	12	143	143
10	81	85	9	3	22	8	5	11	24	10	5	11	26	7	11	7	25	5	97	92
22	224	231	19	14	55	28	17	19	64	15	19	24	58	18	26	19	63	17	240	235
49	440	455	43	40	132	48	29	34	111	30	39	21	90	20	14	30	64	26	397	374
33	380	381	28	33	94	29	24	35	88	34	39	30	103	16	20	15	51	17	336	320
82	820	836	71	73	226	77	53	69	199	64	78	51	193	36	34	45	115	43	733	694
9	102	106	12	8	29	8	14	7	29	9	4	7	20	7	9	7	23	11	101	103
6	112	102	11	12	29	14	15	11	40	13	9	5	27	9	13	8	30	20	126	140
15	214	208	23	20	58	22	29	18	69	22	13	12	47	16	22	15	53	31	227	243
16	113	120	9	9	34	12	4	24	40	6	8	7	21	8	19	19	46	23	141	148
11	107	109	6	10	27	9	4	8	21	8	6	5	19	5	14	16	35	33	102	124
27	220	229	15	19	61	21	8	32	61	14	14	12	40	13	33	35	81	56	243	272
16	103	112	12	14	42	7	8	10	25	4	10	12	26	11	19	23	53	27	146	157
18	81	87	16	11	45	6	7	7	20	10	5	12	27	9	20	19	48	18	140	140
34	184	199	28	25	87	13	15	17	45	14	15	24	53	20	39	42	101	45	236	297
57	486	499	79	72	208	84	82	62	228	58	31	19	108	34	44	52	130	55	674	672
30	369	378	62	50	142	74	44	42	160	29	28	17	74	27	30	30	87	56	463	489
87	855	877	141	122	350	158	126	104	388	87	59	36	182	61	74	82	217	111	1137	1161
9	36	41	9	16	34	29	20	27	76	13	11	10	34	4	5	9	18	5	162	158
7	37	43	12	28	47	29	19	21	69	16	14	13	43	13	9	4	26	4	185	182
16	73	84	21	44	81	53	39	48	145	29	25	23	77	17	14	13	44	9	347	340
110	1478	1500	120	132	362	158	143	175	476	129	131	127	387	101	99	111	311	118	1536	1544
87	1174	1200	103	82	272	100	85	105	290	90	101	104	295	99	74	69	242	68	1099	1080
197	2652	2700	223	214	634	258	228	280	766	219	232	231	682	200	173	180	553	186	2635	2624
25	678	679	29	24	78	34	31	23	88	40	93	161	294	87	44	32	163	25	629	623
31	629	638	35	27	93	15	19	26	60	27	103	131	261	76	39	39	154	39	568	576
56	1307	1317	64	51	171	49	50	49	148	67	196	292	555	163	83	71	317	64	1191	1199

31. sz. tábla. (Vége.)

		1875. December	1876. Január	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Április	Május	Tav. évszak Frühling	Június	Július	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak Herbst
Hashártyalob	férfi m.	3	4	6	13	3	1	5	9	2	4	2	8	3	2	3	8
	nő w.	4	6	6	16	5	8	1	14	3	5		8	5	2	6	13
	e. zus.	7	10	12	29	8	9	6	23	5	9	2	16	8	4	9	21
<i>Peritonitis</i>	férfi m.	5	3	5	13	10	15	8	33	9	15	20	44	13	5	2	20
	nő w.	4	7	6	17	10	9	7	26	6	19	25	50	11	12	4	27
	e. zus.	9	10	11	30	20	24	15	59	15	34	45	94	24	17	6	47
Béllob	férfi m.	5	7	6	18	2	4	7	13	3	4	2	9	7	5	3	15
	nő w.	5	4	1	10	3	4	1	8	2		1	3	3	1	2	6
	e. zus.	10	11	7	28	5	8	8	21	5	4	3	12	10	6	5	21
<i>Morbus-Brightii</i>	férfi m.	5	7	6	18	2	4	7	13	3	4	2	9	7	5	3	15
	nő w.	5	4	1	10	3	4	1	8	2		1	3	3	1	2	6
	e. zus.	10	11	7	28	5	8	8	21	5	4	3	12	10	6	5	21
Gyermekegyi láz	nő w.	9	7	2	18	5	2	2	9	3	1	1	5	5	4		9
	nő w.	9	7	2	18	5	2	2	9	3	1	1	5	5	4		9
	nő w.	9	7	2	18	5	2	2	9	3	1	1	5	5	4		9
Egyébgyermekégyi b. <i>Alii morbi puerperales</i>	nő w.	1	2		3	2	2	3	7	3	1	4	8	1	3	3	7
	nő w.	1	2		3	2	2	3	7	3	1	4	8	1	3	3	7
	nő w.	1	2		3	2	2	3	7	3	1	4	8	1	3	3	7
Angolkór	férfi m.	1	5	7	13	4	3	8	15	5	1	6	12	1		5	6
	nő w.	1	2	3	6	1	1	3	5	3	2	2	7	2	2	2	6
	e. zus.	2	7	10	19	5	4	11	20	8	3	8	19	3	2	7	12
<i>Rachitis</i>	férfi m.	3	5		8	4	8	26	38	35	20	9	64	7	6	10	23
	nő w.		2	1	3	1	9	25	35	33	29	15	77	5	6	9	20
	e. zus.	3	7	1	11	5	17	51	73	68	49	24	141	12	12	19	43
Kanyaró	férfi m.	3	5		8	4	8	26	38	35	20	9	64	7	6	10	23
	nő w.		2	1	3	1	9	25	35	33	29	15	77	5	6	9	20
	e. zus.	3	7	1	11	5	17	51	73	68	49	24	141	12	12	19	43
<i>Morbilli</i>	férfi m.	3	5		8	4	8	26	38	35	20	9	64	7	6	10	23
	nő w.		2	1	3	1	9	25	35	33	29	15	77	5	6	9	20
	e. zus.	3	7	1	11	5	17	51	73	68	49	24	141	12	12	19	43
Vörheny	férfi m.	21	9	3	33	4	8	7	19	6	10	3	19	3	6	6	15
	nő w.	11	6	8	25	7	6	12	25	6	11	2	19	2	9	6	17
	e. zus.	32	15	11	58	11	14	19	44	12	21	5	38	5	15	12	32
<i>Scarlatina</i>	férfi m.	13	7	2	22		2	1	3	3	1	6	10	12	4	12	28
	nő w.	11	12	5	28	1	3	1	5		1	2	3	6	6	1	17
	e. zus.	24	19	7	50	1	5	2	8	3	2	8	13	18	10	13	41
Himlő	férfi m.	13	7	2	22		2	1	3	3	1	6	10	12	4	12	28
	nő w.	11	12	5	28	1	3	1	5		1	2	3	6	6	1	17
	e. zus.	24	19	7	50	1	5	2	8	3	2	8	13	18	10	13	41
<i>Variola</i>	férfi m.	16	12	11	39	16	18	21	55	23	15	16	54	19	9	14	42
	nő w.	5	12	6	23	3	14	9	26	16	8	11	35	3	5	4	17
	e. zus.	21	24	17	62	19	32	30	81	39	23	27	89	22	14	18	54
<i>Typhus</i>	férfi m.	16	12	11	39	16	18	21	55	23	15	16	54	19	9	14	42
	nő w.	5	12	6	23	3	14	9	26	16	8	11	35	3	5	4	17
	e. zus.	21	24	17	62	19	32	30	81	39	23	27	89	22	14	18	54
Görvélykór	férfi m.	1	6	5	12	3	7	7	17	5	5	3	13	2	3	2	7
	nő w.	1	4	5	10	5	6	1	12	5	5	5	15	3	4	3	10
	e. zus.	2	10	10	22	8	13	8	29	10	10	8	28	5	7	5	17
<i>Scrophulosis</i>	férfi m.	1	6	5	12	3	7	7	17	5	5	3	13	2	3	2	7
	nő w.	1	4	5	10	5	6	1	12	5	5	5	15	3	4	3	10
	e. zus.	2	10	10	22	8	13	8	29	10	10	8	28	5	7	5	17
Veleszületett gyöngeség	férfi m.	28	27	22	77	28	24	44	96	44	29	46	119	19	35	39	93
	nő w.	24	23	35	82	32	27	29	88	35	30	42	107	39	20	32	91
	e. zus.	52	50	57	159	60	51	73	184	79	59	88	226	58	55	71	184
<i>Debilitas congenita</i>	férfi m.	28	27	22	77	28	24	44	96	44	29	46	119	19	35	39	93
	nő w.	24	23	35	82	32	27	29	88	35	30	42	107	39	20	32	91
	e. zus.	52	50	57	159	60	51	73	184	79	59	88	226	58	55	71	184
Aggaszály	férfi m.	8	13	8	29	12	19	17	48	13	11	9	33	10	14	14	38
	nő w.	16	20	23	59	20	18	30	68	18	6	17	41	10	11	22	43
	e. zus.	24	33	31	88	32	37	47	116	31	17	26	74	20	25	36	81
<i>Marasmus senilis</i>	férfi m.	8	13	8	29	12	19	17	48	13	11	9	33	10	14	14	38
	nő w.	16	20	23	59	20	18	30	68	18	6	17	41	10	11	22	43
	e. zus.	24	33	31	88	32	37	47	116	31	17	26	74	20	25	36	81
Vizkór	férfi m.	5	4	5	14	7	2	7	16	4	6	3	13	4	7	3	14
	nő w.	5	5	6	16	8	7	12	27	6	7	5	18	4	7	7	18
	e. zus.	10	9	11	30	15	9	19	43	10	13	8	31	8	14	10	32
<i>Hydrops</i>	férfi m.	5	4	5	14	7	2	7	16	4	6	3	13	4	7	3	14
	nő w.	5	5	6	16	8	7	12	27	6	7	5	18	4	7	7	18
	e. zus.	10	9	11	30	15	9	19	43	10	13	8	31	8	14	10	32

Tabelle Nr. 31. (Schluss.)

Dezember	Egész, összes		1877. Január	Február	Téli évszak		Március	Április	Május	Tav. évszak		Ju. lus	Julus	Augusztus	Nyári évsz.	Sz. ptember	Október	November	Őszi évszak		Dezember	Egész, összes	
	klima- tikus	naptár			Winter	Winter				Frühling	Frühling								Herbst	Herbst		klima- tikus	naptár
év, Jahr	év, Jahr	Kalen- der	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr
6	38	41		3	9	3	2	5	10	4	4			8	3	1	3	7	1	34	29		
5	51	52	2	4	11	7	6	2	15	4	4	4	4	12		3	4	7	8	45	48		
11	89	93	2	7	20	10	8	7	25	8	8	4	4	20	3	4	7	14	9	79	77		
8	110	113	4	6	18	3	4	8	15	15	28	21	64	19	7	10	36	8	133	133			
4	120	120	8	8	20	2	4	4	10	13	32	20	65	13	5	6	24	7	119	122			
12	230	233	12	14	38	5	8	12	25	28	60	41	129	32	12	16	60	15	252	255			
7	55	57	4	3	14	2	5	5	12	2	5	1	8	2	5	3	10	4	44	41			
2	27	24	2		4	2	2	2	6	4	2	2	8	2	6	1	9	6	27	31			
9	82	81	6	3	18	4	7	7	18	6	7	3	16	4	11	4	19	10	71	72			
4	41	36	7	5	16		1	1	2		6		6	1	2	5	8	3	32	31			
4	25	28	4		8	4	1		5	1	1	4	6		1	1	2	1	21	18			
2	46	47	3	2	7		4	2	6	3	2	1	6		3	1	4	1	23	22			
4	24	27	2	3	9	3	6	3	12	3	1		4		2	1	3	2	28	26			
6	70	74	5	5	16	3	10	5	18	6	3	1	10		5	2	7	3	51	48			
15	133	145	8	5	28	8	5		13	2	3	1	6		12	14	15	15	61	61			
7	135	142	6	10	23	9	3	1	13	3	2	1	6	6	2	9	17	11	59	63			
22	268	287	14	15	51	17	8	1	26	5	5	2	12	8	2	21	31	26	120	124			
4	86	69		2	6		1		1	1	3	2	6	5	9	9	23	16	36	48			
7	86	82	3	1	11	2	2	3	7	1	1	5	7	7	17	9	33	19	58	70			
11	172	151	3	3	17	2	3	3	8	2	4	7	13	12	26	18	56	35	94	118			
8	63	58	7	6	21	10	3	4	17	4	1	1	6	2	2	3	7	2	51	45			
7	49	45	5	3	15	7	8	5	20	4	4	1	9	1	3	1	5	3	49	45			
15	112	103	12	9	36	17	11	9	37	8	5	2	15	3	5	4	12	5	100	90			
11	190	185	8	7	26	27	48	44	119	32	35	22	89	14	15	14	33	24	277	290			
7	96	98	10	5	22	6	8	19	33	26	18	12	56	11	14	9	34	8	145	146			
18	286	283	18	12	48	33	56	63	152	58	53	34	145	25	29	23	77	32	422	436			
1	49	49	5	3	9	2	3	5	10	9	3	3	15	2	7	4	13	2	47	48			
1	47	47	5	1	7	7	7	3	17	2	5	5	12	2	6		8	1	44	44			
2	96	96	10	4	16	9	10	8	27	11	8	8	27	4	13	4	21	3	91	92			
39	385	396	27	24	90	40	32	33	105	39	41	37	117	16	31	32	79	45	391	397			
30	368	374	34	32	96	26	33	45	104	30	37	28	95	22	30	26	78	17	373	360			
69	753	770	61	56	186	66	65	78	209	69	78	65	212	38	61	58	157	62	764	757			
13	148	153	11	16	40	8	15	19	42	9	11	17	37	11	21	10	42	10	161	158			
16	211	211	30	26	72	21	25	23	69	14	18	15	47	13	14	27	54	21	242	247			
29	359	364	41	42	112	29	40	42	111	23	29	32	84	24	35	37	96	31	403	405			
6	57	58	4	3	13	5	8	5	18	8	7	7	22	2	7	6	15	5	68	67			
4	79	78	7	2	13	2	5	7	14	7	7	1	15	1	10	6	17	4	59	59			
10	136	136	11	5	26	7	13	12	32	15	14	8	37	3	17	12	22	9	127	126			

A halál-okok eloszlása az egyes
Vertheilung des Todesursachen auf die einzelnen

	1877. December	1878. Január	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Április	Május	Tav. évszak Frühling	Június	Július	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak	Érhet
a) Kórcsoportok.																	
<i>Krankheitsgruppen</i>																	
I. Idegbajok	férfi m.	70	76	84	230	88	91	80	259	59	55	61	175	66	70	79	215
<i>Krankheiten des</i>	nő w.	41	75	51	167	63	79	72	214	58	54	47	159	42	39	42	123
<i>Nervensystems . . .</i>	e. zus.	111	151	135	397	151	170	152	473	117	109	108	334	108	109	121	338
II. Vérkeringési bajok	férfi m.	15	8	12	35	18	9	18	45	19	12	11	42	11	15	15	41
<i>Krankh. der Cir-</i>	nő w.	25	15	13	53	19	21	14	54	23	10	12	45	10	15	21	46
<i>culationsorgane . . .</i>	e. zus.	40	23	25	88	37	30	32	99	42	22	23	87	21	30	36	87
III. Légzőszervi bajok	férfi m.	259	275	268	802	363	337	328	1028	235	198	178	611	168	156	224	548
<i>Krankh. der Respi-</i>	nő w.	206	215	203	624	247	283	246	776	179	147	130	450	146	124	166	436
<i>rationsorgane . . .</i>	e. zus.	465	490	471	1426	610	620	574	1804	414	345	308	1067	314	280	390	984
IV. Emésztőszervi baj.	férfi m.	51	85	49	185	78	53	61	192	82	132	150	364	178	114	60	352
<i>Krankh. der Ver-</i>	nő w.	64	54	59	177	53	59	64	176	80	128	129	337	172	111	59	342
<i>daungsorgane . . .</i>	e. zus.	115	139	108	362	131	112	125	368	162	260	279	701	350	225	119	694
V. Húgy- és ivarsz. baj.	férfi m.	10	11	12	33	9	11	9	29	6	7	10	23	9	10	15	34
<i>Krankh. der Harn-</i>	nő w.	21	22	21	64	27	13	17	57	15	21	22	58	21	19	27	67
<i>u. Geschlechtsorgane</i>	e. zus.	31	33	33	97	36	24	26	86	21	28	32	81	30	29	42	101
VI. Izom és csontbajok	férfi m.	2	7	9	18	16	16	2	34	5	9	5	19	7	2	8	17
<i>Krankheiten der Be-</i>	nő w.	3	3	2	8	8	4	5	17	5	7	8	20	4	6	6	16
<i>wegungsorgane . . .</i>	e. zus.	5	10	11	26	24	20	7	51	10	16	13	39	11	8	14	33
VII. Bőrbajok	férfi m.	4	5	.	9	.	1	.	1	.	4	.	4	.	4	1	5
<i>Krankh. der Haut</i>	nő w.	3	7	3	13	.	4	1	5	.	3	.	6	.	2	3	8
	e. zus.	7	12	3	22	.	5	1	6	.	7	3	10	1	4	3	8
VIII. Alkati bajok . . .	férfi m.	70	68	58	196	65	68	62	195	58	59	49	166	46	69	69	184
<i>Constitution. Krank-</i>	nő w.	48	59	57	164	41	52	53	146	59	53	31	143	38	57	51	146
<i>heiten . . . . .</i>	e. zus.	118	127	115	360	106	120	115	341	117	112	80	309	84	126	120	330
IX. Egyéb betegségek	férfi m.	73	64	66	203	73	66	52	191	66	58	46	170	59	51	54	164
<i>Sonstige natürl. To-</i>	nő w.	51	62	52	163	62	50	61	173	52	68	47	167	38	51	39	128
<i>desursachen . . . . .</i>	e. zus.	124	126	118	368	135	116	113	364	118	126	93	337	97	102	93	292
Összes term. halálok	férfi m.	554	599	558	1711	710	652	612	1974	530	534	510	1574	544	491	525	1560
<i>Sämmtliche natürl.</i>	nő w.	462	512	461	1435	520	565	533	1618	471	491	429	1391	472	422	413	1307
<i>Todesursachen . . .</i>	e. zus.	1016	1111	1019	3146	1230	1217	1145	3592	1001	1025	939	2965	1016	913	938	2867
Gyilkosság és emberölés	férfi m.	1	.	.	1	1	1	1	3	.	.	1	1	2	.	2	4
<i>Mord u. Todtschlag</i>	nő w.	.	.	.	2	1	.	3	.	1	1	1	1	1	1	1	3
	e. zus.	1	.	.	1	3	2	1	6	.	1	1	2	3	1	3	7
Öngyilkosság	férfi m.	5	4	7	16	8	5	6	19	5	10	4	19	4	2	4	10
<i>Selbstmorde</i>	nő w.	2	2	1	5	3	2	6	11	2	3	3	8	3	2	7	12
	e. zus.	7	6	8	21	11	7	12	30	7	13	7	27	7	4	11	22
Véletlen	férfi m.	9	8	6	23	8	6	9	23	15	9	11	35	8	16	4	28
<i>Unfälle . . . . .</i>	nő w.	4	2	6	12	2	1	4	7	7	4	11	11	1	4	2	7
	e. zus.	13	10	12	35	10	7	13	30	22	13	11	46	9	20	6	35
Kétséges eset	férfi m.	2	5	.	7	1	7	6	14	10	7	7	24	10	4	2	16
<i>Dubiose Fälle . . .</i>	nő w.	4	5	.	9	2	2	8	12	3	1	.	4	4	4	4	8
	e. zus.	6	10	.	16	3	9	14	26	13	8	7	28	14	8	2	24
Összes erősz. halálet	férfi m.	17	17	13	47	18	19	22	59	30	26	23	79	24	22	12	58
<i>Gewalts. Todesur-</i>	nő w.	10	9	7	26	9	6	18	33	12	9	3	24	9	11	10	30
<i>sachen zus. . . . .</i>	e. zus.	27	26	20	73	27	25	40	92	42	35	26	103	33	33	22	88
Főösszeg	férfi m.	571	616	571	1758	728	671	634	2033	560	560	533	1653	568	513	537	1618
<i>Hauptsumme</i>	nő w.	472	521	468	1461	529	571	551	1651	483	500	432	1415	481	433	423	1337
	e. zus.	1043	1137	1039	3219	1257	1242	1185	3684	1043	1060	965	3068	1049	946	960	2955

hónapokra és évszakokra, 1878—1879.

Monate und auf die Jahreszeiten in den J. 1878—1879.

December	Egész, gannez		1879.	Január	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Április	Május	Tav. évszak Frühling	Junius	Julius	Augustus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak Herbst	December	Egész, gannez	
	klima- tikus klimati- sches	naptár Kalen- der																		klima- tikus klimati- sches	naptár Kalen- der
év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr
63	879	872	81	73	217	97	102	97	296	77	70	89	236	53	61	59	173	80	922	939	
51	663	673	63	74	188	58	69	78	205	65	66	58	189	50	50	45	145	57	727	733	
114	1542	1545	144	147	405	155	171	175	501	142	136	147	425	103	111	104	318	137	1649	1672	
20	163	168	13	13	46	16	15	11	42	18	16	18	52	13	26	16	55	9	195	184	
31	198	204	25	14	70	19	15	15	49	13	13	16	42	17	11	20	48	18	209	196	
51	361	372	38	27	116	35	30	26	91	31	29	34	94	30	37	36	103	27	404	380	
233	2989	2963	252	264	749	323	285	292	900	247	200	179	626	164	186	187	537	228	2812	2807	
202	2292	2288	209	205	616	236	246	248	730	179	186	151	516	139	123	135	397	180	2259	2237	
435	5281	5251	461	469	1365	559	531	540	1630	426	386	330	1142	303	309	322	934	408	5071	5044	
44	1093	1086	55	34	133	46	43	50	139	69	98	138	305	115	67	46	228	55	805	816	
46	1032	1014	69	31	146	41	55	52	146	68	105	136	309	106	77	54	237	48	838	840	
90	2125	2100	124	65	279	87	96	102	285	137	203	274	614	221	144	100	465	103	1643	1656	
12	119	121	7	10	29	7	4	8	19	8	13	7	28	9	8	11	28	5	104	97	
18	246	243	22	11	51	18	18	15	51	21	22	19	62	23	21	22	66	32	230	244	
30	365	364	29	21	80	25	22	23	70	29	35	26	90	32	29	33	94	37	334	341	
6	88	92	6	12	24	7	10	14	31	7	3	8	18	4	4	7	15	13	88	95	
7	61	65	5	7	19	3	4	8	15	9	4	10	23	6	2	8	4	4	65	62	
13	149	157	11	19	43	10	14	22	46	16	7	18	41	10	6	7	23	17	153	157	
1	19	15	1	4	5	3	2	2	7	1	3	4	2	2	2	2	8	2	18	18	
1	27	25	3	2	6	2	1	3	4	2	3	2	6	2	6	8	2	2	23	22	
1	46	40	4	6	11	5	3	2	10	5	2	3	10	4	6	10	4	4	41	40	
68	741	739	68	80	216	94	86	103	283	54	34	24	112	24	33	30	87	31	698	661	
59	599	610	64	43	166	88	66	75	229	50	35	25	110	17	27	20	64	23	569	533	
127	1340	1349	132	123	382	182	152	178	512	104	69	49	222	41	60	50	151	54	1267	1194	
56	728	711	59	48	163	54	55	59	168	64	70	54	188	58	53	57	168	41	687	672	
54	633	636	54	52	160	62	62	63	187	60	52	55	167	49	40	58	147	48	661	655	
110	1361	1347	113	100	323	116	117	122	355	124	122	109	355	107	93	115	315	89	1348	1327	
502	6819	6767	542	538	1582	647	602	636	1885	545	504	520	1569	442	438	413	1293	462	6329	6289	
469	5751	5758	514	439	1422	527	534	554	1615	469	485	470	1424	409	357	354	1120	410	5581	5522	
971	12570	12525	1056	977	3004	1174	1136	1190	3500	1014	939	990	2993	851	795	767	2413	872	11910	11811	
3	9	11	1	4	1	1	1	3	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	11	9	
3	7	7	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	
3	16	18	1	4	2	1	1	4	1	1	1	2	2	2	2	1	3	2	13	12	
6	64	65	4	7	17	7	7	7	21	6	13	9	28	4	9	4	17	5	83	82	
1	36	35	4	1	6	2	3	2	7	4	4	8	2	2	4	2	8	1	29	29	
7	100	100	8	8	23	9	10	9	28	10	17	9	36	6	13	6	25	6	112	111	
2	109	106	5	5	16	8	4	6	18	9	16	5	30	10	6	8	24	19	88	101	
2	37	35	3	6	11	1	1	2	3	3	3	3	9	6	7	3	16	6	38	42	
8	146	141	8	11	27	9	5	6	20	12	19	8	39	16	13	11 ^a	40	25	126	143	
2	61	59	1	1	1	1	6	4	11	4	8	11	23	7	5	2	14	4	49	49	
2	33	31	2	2	1	1	1	3	5	3	1	2	6	1	1	2	2	2	15	13	
2	94	90	1	3	2	7	7	16	7	9	13	29	8	6	6	2	16	4	64	62	
15	243	241	10	13	38	17	18	18	53	20	38	25	83	23	20	14	57	25	231	241	
5	113	108	7	7	19	5	5	5	15	10	8	5	23	9	12	6	27	8	84	87	
20	356	349	17	20	57	22	23	23	68	30	46	30	106	32	32	20	84	33	315	328	
517	7062	7008	552	551	1620	664	620	654	1938	565	542	545	1652	465	458	427	1350	487	6560	6530	
474	5864	5866	521	446	1441	532	539	559	1630	479	493	475	1447	418	360	360	1147	418	5665	5609	
991	12926	12874	1073	997	3061	1196	1159	1213	3568	1044	1035	1020	3099	883	827	787	2497	905	12225	12139	

32. sz. tábla. (Folytatás.)

	1877.	1878.	1879.	1880.	1881.	1882.	1883.	1884.	1885.	1886.	1887.	1888.	1889.	1890.	1891.	1892.	
	Decem- ber	Janu- ár	Febru- ár	Téli évszak Winter	Márczi- us	Április	Május	Tav. évszak Frühling	Juni- us	Juli- us	Auguszt- us	Nyári évsz. Sommer	Szeptem- ber	Októ- ber	Novem- ber	Ősz- évszak Herbst	
b) Nevezetesebb halálokok. <i>Wichtigere Todesursachen.</i>																	
Agykérlob	férfi m.	16	9	13	38	18	19	11	48	10	13	10	33	8	10	5	23
	nő u.	4	14	10	28	8	22	14	44	8	12	6	26	6	9	12	27
Meningitis	e. zus.	20	23	23	66	26	41	25	92	18	25	16	59	14	19	17	50
Agylob	férfi m.	2	3	5	10	10	6	5	21	7	2	7	16	2	2	7	11
	nő u.	4	8	1	13	5	6	5	16	2	2	5	9	4	3	3	10
Encephalitis	e. zus.	6	11	6	23	15	12	10	37	9	4	12	25	6	5	10	21
Vizfej	férfi m.	3	6	4	13	8	11	2	21	4	3	3	10	4	6	6	16
	nő u.	4	1	1	6	3	4	4	11	2	1	2	5	3	1	2	6
Hydrocephalus	e. zus.	7	7	5	19	11	15	6	32	6	4	5	15	7	7	8	22
Agyhűdés és agyvér- ömleny	férfi m.	12	11	14	37	10	8	14	32	7	6	8	21	14	15	15	44
	nő u.	5	18	5	28	5	15	12	32	8	12	6	26	8	6	5	19
Apoplexia et paralisz	e. zus.	17	29	19	65	15	23	26	64	15	18	14	47	22	21	20	63
Ráנגgörcs	férfi m.	26	35	40	101	34	39	36	109	22	22	24	68	25	17	32	74
	nő u.	17	26	27	70	34	26	29	89	25	20	23	68	17	11	15	43
Convulsiones	e. zus.	43	61	67	171	68	65	65	198	47	42	47	136	42	28	47	117
Szervi szivbaj	férfi m.	11	5	7	23	12	5	11	28	16	5	6	27	5	10	6	21
	nő u.	20	10	10	40	11	13	13	37	20	5	10	35	8	7	17	32
Vitia cordis organica	e. zus.	31	15	17	63	23	18	24	65	36	10	16	62	13	17	23	53
Hártyás toroklob	férfi m.	23	25	13	61	24	13	25	62	11	17	6	31	4	6	21	31
	nő u.	33	18	11	62	20	15	16	51	10	8	8	26	6	12	11	29
Croup	e. zus.	56	43	24	123	44	28	41	113	21	25	14	60	10	18	32	60
Roncsoló toroklob	férfi m.	27	23	18	68	21	11	20	52	13	6	16	35	12	16	5	33
	nő u.	18	15	14	47	26	12	19	57	8	11	10	29	10	10	11	31
Diphtheritis	e. zus.	45	38	32	115	47	23	39	109	21	17	26	64	22	26	16	64
Hökhurut	férfi m.	5	6	6	17	6	5	7	18	3	2	8	13	5	6	3	14
	nő u.	4	5	2	11	8	10	5	23	5	1	7	13	2	4	6	12
Pertussis	e. zus.	9	11	8	28	14	15	12	41	8	3	15	26	7	10	9	26
Tüdőlob	férfi m.	55	51	58	164	94	99	65	258	33	25	24	82	28	29	49	106
	nő u.	56	47	51	154	62	87	67	216	36	27	21	84	21	25	32	78
Pneumonia bronchitis et pleuritis	e. zus.	111	98	109	318	156	186	132	474	69	52	45	166	49	54	81	184
Tüdögümő	férfi m.	118	133	144	395	180	167	189	536	163	133	111	407	113	82	113	308
	nő u.	68	109	102	279	111	127	115	353	108	91	80	279	99	68	88	255
Tuberculosis pulm.	e. zus.	186	242	246	674	291	294	304	889	271	224	191	686	212	150	201	563
Hashártyalob	férfi m.	1	4	2	7	7	3	5	15	3	7	2	12	4	2	5	11
	nő u.	8	12	11	31	10	5	3	18	3	4	4	11	4	3	6	13
Peritonitis	e. zus.	9	16	13	38	17	8	8	33	6	11	6	23	8	5	11	24
Béllob	férfi m.	8	15	4	27	10	5	13	28	18	29	26	73	41	19	13	73
	nő u.	7	7	9	23	5	8	11	24	13	24	26	63	26	19	10	55
Enteritis	e. zus.	15	22	13	50	15	13	24	52	31	53	52	136	67	38	23	128

Tabelle Nr. 32. (Fortsetzung.)

Deczember	Egész, ganzes		1879.	Januar	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Aprillis	Május	Tav. évszak Frühling	Junius	Julus	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak Herbst	Deczember	Egész, ganzes	
	klima- tikus Klimatisches	naptár Kalender																		klima- tikus Klimatisches	naptár Kalender
év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr
15	142	141	9	10	34	10	15	9	34	10	14	18	42	12	9	7	28	9	138	132	
5	125	126	14	15	34	8	13	15	36	13	13	12	38	10	7	7	24	7	132	134	
20	267	267	23	25	68	18	23	24	70	23	27	30	80	22	16	14	52	16	270	266	
3	58	59	1	4	8	5	7	8	20	5	7	4	16	1	3	3	7	3	51	51	
4	48	48	2	6	12	7	12	8	27	5	4	6	15	1	1	5	7	4	61	61	
7	106	107	3	10	20	12	19	16	47	10	11	10	31	2	4	8	14	7	112	112	
1	60	58	6	9	16	7	4	5	16	3	3	2	8	4	4	5	13		53	52	
2	28	26	6	4	12	1	1	5	7	1	3	5	9	5	2	3	10	2	38	38	
3	88	84	12	13	28	8	5	10	23	4	6	7	17	9	6	8	23	2	91	90	
7	134	129	18	9	34	13	11	28	52	16	13	17	46	6	11	14	31	27	163	183	
6	105	106	7	10	23	11	7	14	32	6	10	6	22	8	8	11	27	10	104	108	
13	239	235	25	19	57	24	18	42	84	22	23	23	68	14	19	25	58	37	267	291	
22	352	348	31	30	83	40	49	36	125	31	18	29	78	17	20	16	53	21	339	338	
26	270	279	22	31	79	23	28	32	83	30	22	22	74	20	23	11	54	29	290	293	
48	622	627	53	61	162	63	77	68	208	61	40	51	152	37	43	27	107	50	629	631	
14	99	102	6	7	27	10	12	6	28	10	11	13	34	9	19	8	36	6	125	117	
23	144	147	18	7	48	19	9	9	37	9	9	14	32	13	8	14	35	12	152	141	
37	243	249	24	14	75	29	21	15	65	19	20	27	66	22	27	22	71	18	277	258	
20	188	185	5	10	35	12	9	11	32	2	6	8	16	2	9	3	14	10	97	87	
10	168	145	14	5	29	10	11	7	28	4	2	3	9	4	5	7	16	6	82	78	
30	356	330	19	15	64	22	20	18	60	6	8	11	25	6	14	10	30	16	179	165	
14	188	175	11	5	30	15	10	6	31	14	4	4	22	11	13	12	36	11	119	116	
13	164	159	7	16	36	9	18	13	40	4	8	9	21	8	12	6	26	3	123	113	
27	352	334	18	21	66	24	28	19	71	18	12	13	43	19	25	18	62	14	242	229	
7	62	64	10	8	25	12	9	13	34	10	5	3	18	2	2	2	6	1	83	77	
8	59	63	10	11	29	11	16	5	32	10	6	2	18	4	2		6	3	85	80	
15	121	127	20	19	54	23	25	18	66	20	11	5	36	6	4	2	12	4	168	157	
56	610	611	52	70	178	84	65	60	209	57	36	36	129	31	33	42	106	51	622	617	
56	532	532	62	51	169	62	62	56	180	39	37	33	109	22	16	32	70	44	528	516	
112	1142	1143	114	121	347	146	127	116	389	96	73	69	238	53	49	74	176	95	1150	1133	
104	1616	1632	149	149	402	174	162	180	517	141	133	111	385	107	104	107	318	127	1622	1645	
101	1166	1199	101	102	304	125	120	147	398	114	118	97	329	90	77	75	242	111	1273	1283	
205	2812	2831	250	251	706	299	289	327	915	255	251	208	714	197	181	182	560	238	2895	2928	
2	45	46	3	1	6	1	5	2	8	6	1	5	12	3	2	3	8	2	34	34	
3	73	68	6	2	11	1	4	3	8	6	4	4	14	7	6	6	19	7	52	56	
5	118	114	9	3	17	2	9	5	16	12	5	9	26	10	8	9	27	9	86	90	
9	201	202	5	7	21	6	3	4	13	12	24	25	61	22	7	7	36	7	131	129	
7	165	165	5	4	16	8	5	4	17	12	23	21	56	19	10	5	34	8	122	124	
16	366	367	10	11	37	14	8	8	30	24	47	46	117	41	17	12	70	15	254	253	

32. számú tábla. (Vége.)

		1877. December	1878. Január	Február	Tél évszak Winter	Márczus	Április	Május	Tav. évszak Frühling	Június	Július	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak Herbst
Bélhurut	férfi m.	25	48	23	96	45	32	30	107	53	77	111	241	125	82	24	231
	nő w.	39	26	27	92	27	29	34	90	58	92	88	238	127	78	36	241
	e. zus.	64	74	50	188	72	61	64	197	111	169	199	479	252	160	60	472
Brighth-kór . . . . . <i>Morbus-Brighii</i>	férfi m.	4	4	4	12	2	4	3	9	4	1	4	9	5	6	4	15
	nő w.	6	3	4	13	8	5	3	16	1	5	3	9	3	4	5	12
	e. zus.	10	7	8	25	10	9	6	25	5	6	7	18	8	10	9	27
Gyermekágyi láz . . . . . <i>Febris puerperalis</i>	nő w.	3	4	4	11	5		1	6	5	2	3	10	3	4	2	9
Egyéb gyerm. bajok <i>Alii morbi puerperales</i>	nő w.	1	2	1	4	3		4	7	2	1		3	4	2	5	11
Angolkór . . . . . <i>Rachitis</i>	férfi m.	1	1	1	3	5	7	2	14	1	4	1	6	4		5	9
	nő w.	2		1	3	4	2	3	9	2	2	2	6	3	2	1	6
	e. zus.	3	1	2	6	9	9	5	23	3	6	3	12	7	2	6	15
Kanyaró . . . . . <i>Morbilli</i>	férfi m.	15	8	9	32	11	13	8	32	12	7	1	20	2	3	2	7
	nő w.	11	16	18	45	11	5	8	24	4	3		7	1	3	4	8
	e. zus.	26	24	27	77	22	18	16	56	16	10	1	27	3	6	6	15
Vörheny . . . . . <i>Scarlatina</i>	férfi m.	16	8	9	33	17	12	13	42	10	20	11	41	13	16	24	53
	nő w.	19	9	7	35	13	13	19	45	17	15	8	40	15	20	15	50
	e. zus.	35	17	16	68	30	25	32	87	27	35	19	81	28	36	39	103
Himlő . . . . . <i>Variola</i>	férfi m.	2	9	6	17	4	5	7	16	10	9	8	27	7	16	16	39
	nő w.	3	8	3	14	4	8	5	17	11	15	6	32	7	14	16	37
	e. zus.	5	17	9	31	8	13	12	33	21	24	14	59	14	30	32	76
Hagymáz . . . . . <i>Typhus</i>	férfi m.	24	30	23	77	21	17	13	51	5	12	10	27	12	10	20	42
	nő w.	8	15	25	48	5	8	6	19	11	7	5	23	5	11	7	23
	e. zus.	32	45	48	125	26	25	19	70	16	19	15	50	17	21	27	65
Görvélykór . . . . . <i>Scrophulosis</i>	férfi m.	2	7	4	13	2	10	7	19	6	4	5	15	4	5	1	10
	nő w.	1	4		5	5	8	7	20	1	5	4	10	2	5	4	11
	e. zus.	3	11	4	18	7	18	14	39	7	9	9	25	6	10	5	21
Veleszületett gyenges. <i>Debilitas congenita</i>	férfi m.	45	27	28	100	38	39	34	111	31	39	27	97	39	28	24	91
	nő w.	17	26	19	62	17	22	27	66	22	35	28	85	16	22	19	57
	e. zus.	62	53	47	162	55	61	61	177	53	74	55	182	55	50	43	148
Aggaszály . . . . . <i>Marasmus senilis</i>	férfi m.	10	18	15	43	11	12	8	31	20	9	4	33	10	8	8	26
	nő w.	21	20	21	62	20	19	21	60	14	21	12	47	12	14	13	39
	e. zus.	31	38	36	105	31	31	29	91	34	30	16	80	22	22	21	65
Vizkór . . . . . <i>Hydrops</i>	férfi m.	5	6	5	16	6	3	4	13	6	6	5	17	2	6	8	16
	nő w.	4	6	3	13	4	6	6	16	4	8	2	14	3	2	2	7
	e. zus.	9	12	8	29	10	9	10	29	10	14	7	31	5	8	10	23

Tabelle Nr. 32. (Schluss.)

Deczember	Egész, gances		1879.	Január	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Április	Május	Tav. évszak Frühling	Junius	Julus	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak Herbst	Deczember	Egész, gances	
	klima- tikus	naptár Kalender																		klima- tikus	naptár Kalender
év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr	év, Jahr
22	675	672	37	17	76	23	24	28	75	34	61	93	188	76	47	27	150	29	489	496	
23	661	645	34	17	74	21	33	26	80	40	65	96	201	70	52	31	153	26	508	511	
45	1336	1317	71	34	150	44	57	54	155	74	126	189	389	146	99	53	303	55	997	1007	
5	45	46	2	5	12	5	1	4	10	3	7	2	12	4	2	5	11	1	45	41	
1	50	45	5	3	9	3		3	6	3	3	7	13	6	5	6	17	3	45	47	
6	95	91	7	8	21	8	1	7	16	6	10	9	25	10	7	11	23	4	90	88	
1	36	34	4	1	6	3	6	1	10		4	1	5		2	6	8	5	29	33	
1	25	25	2	1	4	4	1	3	8	1	2		3	1	1	2	4	5	19	23	
5	32	36	3	5	13	4	6	8	18	3		2	5	1			1	2	37	34	
	24	22	1	2	3	2	1	4	7	2	1	3	6		1		1		17	17	
5	56	58	4	7	16	6	7	12	25	5	1	5	11	1	1		2	2	54	51	
3	91	79	5	9	17	31	21	38	90	14	6	2	22	1		3	4	1	133	131	
3	84	76	3	2	8	30	21	26	77	16	8	3	27	1		3	4	3	116	116	
6	175	155	8	11	25	61	42	64	167	30	14	5	49	2		6	8	4	249	247	
16	169	169	5	5	26	4	6	7	17	3	2		5	2	4	5	11	2	59	45	
18	170	169	5	4	27	5	3	3	11	5	1	2	8	3	5	2	10	4	56	42	
34	339	338	10	9	53	9	9	10	28	8	3	2	13	5	9	7	21	6	115	87	
28	99	125	31	32	91	30	32	21	83	15	8	6	29	7	9	7	23	10	226	208	
20	100	117	37	23	80	36	26	35	97	15	12	2	29	3	8	5	16	6	222	208	
48	199	242	68	55	171	66	58	56	180	30	20	8	58	10	17	12	39	16	448	416	
9	197	182	16	21	46	18	12	18	48	9	9	8	26	5	11	11	27	9	147	147	
10	113	115	9	6	25	6	10	5	21	5	6	6	17	4	6	7	17	4	80	74	
19	310	297	25	27	71	24	22	23	69	14	15	14	43	9	17	18	44	13	227	221	
1	57	56	7	6	14	4	3	3	10	6	2	2	10	2	1	1	4	3	38	40	
3	46	48	5	3	11	4	2		6	3	3	1	7		2	1	3		27	24	
4	103	104	12	9	25	8	5	3	16	9	5	3	17	2	3	2	7	3	65	64	
23	399	377	38	27	88	31	30	36	97	35	48	37	120	42	30	37	109	22	414	413	
20	270	273	24	21	65	34	27	33	94	28	29	33	90	30	24	32	86	21	335	336	
43	669	650	62	48	153	65	57	69	191	63	77	70	210	72	54	69	195	43	749	749	
11	133	134	12	10	33	14	17	9	40	19	9	8	36	7	12	11	30	15	139	143	
15	208	202	22	18	55	16	25	24	65	17	16	10	43	14	7	16	37	20	200	205	
26	341	336	34	28	88	30	42	33	105	36	25	18	79	21	19	27	67	35	339	348	
8	62	65	3	4	15	5	2	5	12	3	3	3	9	3	6	3	12	2	48	42	
10	50	56	4	5	19	8	6	3	17	5	3	9	17	2	6	6	14	3	67	60	
18	112	121	7	9	34	13	8	8	29	8	6	12	26	5	12	9	26	5	115	102	

A halálok ok eloszlása az egyes
Vertheilung der Todesursachen auf die einzelnen

	1879. December	1880. Január	Február	1881. évsz. az Winter	Márczius	Április	Május	1882. évsz. az Frühling	Június	Július	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	1883. évsz. az Herbst
a) Körcsoportok. <i>Krankheitsgruppen.</i>																
I. Idegbajok <i>Krankh. des Nervensystems</i>																
férfi m.	80	83	82	245	92	90	110	292	78	81	55	214	61	67	61	189
nő w.	57	75	63	195	63	52	70	185	55	58	54	167	41	46	44	131
e. zus.	137	158	145	440	155	142	180	477	133	139	109	381	102	113	105	320
II. Vérkeringési bajok <i>Krankheiten der Circulationsorgane</i>																
férfi m.	9	17	12	38	19	18	21	58	17	12	17	46	15	27	18	60
nő w.	18	28	14	60	30	21	22	73	19	19	25	63	13	22	26	61
e. zus.	27	45	26	98	49	39	43	131	36	31	42	109	28	49	44	121
III. Légzőszervi bajok <i>Krankh. der Respirationsorgane</i>																
férfi m.	228	248	235	711	304	305	296	905	229	181	192	602	167	172	193	532
nő w.	180	189	182	551	228	202	200	630	190	181	136	507	130	138	186	454
e. zus.	408	437	417	1262	532	507	496	1535	419	362	328	1109	297	310	379	986
IV. Emésztős. bajok <i>Krankh. der Verdauungsorgane</i>																
férfi m.	55	51	51	157	63	60	68	191	72	180	174	420	140	81	53	274
nő w.	48	56	38	142	68	55	51	174	84	174	167	425	136	69	33	238
e. zus.	103	107	89	299	131	115	119	365	156	354	341	851	276	150	86	512
V. Hügy- és ivarsz. b. <i>Krankh. der Harn- u. Geschlechtsorgane</i>																
férfi m.	5	11	6	22	13	13	21	47	14	17	12	43	10	11	7	28
nő w.	32	14	24	70	21	17	29	67	25	22	16	63	23	23	20	66
e. zus.	37	25	30	92	34	30	50	114	39	39	28	106	33	34	27	94
VI. Izom- és esontb. <i>Krankh. der Bewegungsorgane</i>																
férfi m.	13	10	6	29	8	12	17	37	7	9	7	23	8	5	2	15
nő w.	4	2		6	6	5	9	20	4	7	4	15	4	6	4	14
e. zus.	17	12	6	35	14	17	26	57	11	16	11	38	12	11	6	29
VII. Bőrbajok <i>Krankh. der Haut</i>																
férfi m.		1	1	2		3	2	5	4	1	1	6	2	1	5	8
nő w.		1		1		2	2	4	2	1	2	5		2	1	3
e. zus.		2	1	3		5	4	9	6	2	3	11	2	3	6	11
VIII. Alkati bajok <i>Constitution, Krankheiten</i>																
férfi m.	31	48	41	120	60	54	54	168	40	42	56	138	51	52	55	158
nő w.	23	32	30	85	39	40	38	117	39	34	34	107	35	48	54	137
e. zus.	54	80	71	205	99	94	92	285	79	76	90	245	86	100	109	295
IX. Egyéb betegségek <i>Sonstige natürl. Todesursachen</i>																
férfi m.	41	59	54	154	80	50	56	186	58	61	57	176	46	52	53	151
nő w.	48	43	58	149	53	52	54	159	48	43	58	149	46	51	52	149
e. zus.	89	102	112	303	133	102	110	345	106	104	115	325	92	103	105	300
Összes term. halálokok <i>Sämmtliche natürl. Todesursachen</i>																
férfi m.	462	528	488	1478	639	605	645	1889	519	584	571	1674	500	468	447	1415
nő w.	410	440	409	1259	508	446	475	1429	466	539	496	1501	428	405	420	1253
e. zus.	872	968	897	2737	1147	1051	1120	3318	985	1123	1067	3175	928	873	867	2668
Gyilkosság és emberölés <i>Mord u. Todtschlag</i>																
férfi m.	1	1	1	3	1	2		3	1	1	1	3	1	1		2
nő w.	1	1		2		1		1		1	1	2			1	1
e. zus.	2	2	1	5	1	3		4	1	2	2	5	1	1	1	3
Öngyilkosság <i>Selbstmorde</i>																
férfi m.	5	11	9	25	7	13	8	28	13	10	11	34	8	3	6	17
nő w.	1	2	1	4	4	5	2	11	2	3	3	8	7	3	1	11
e. zus.	6	13	10	29	11	18	10	39	15	13	14	42	15	6	7	28
Véletlen <i>Unfälle</i>																
férfi m.	19	11	6	36	6	7	8	21	13	7	14	34	3	8	14	25
nő w.	6	3	1	10	3	3	3	9	5	1	5	11	2	2	2	6
e. zus.	25	14	7	46	9	10	11	30	18	8	19	45	5	10	16	31
Kétséges eset <i>Dubiose Fälle</i>																
férfi m.		1	1	2	2	8	7	17	5	18	14	37	3	2	4	9
nő w.					1	2	2	5	2		2	4	1	3		4
e. zus.		1	1	2	3	10	9	22	7	18	16	41	4	5	4	13
Összes erősz. haláleset <i>Sämmtliche gewaltsame Todesursachen</i>																
férfi m.	25	24	17	66	16	30	23	69	32	36	40	108	15	14	24	53
nő w.	8	6	2	16	8	11	7	26	9	5	11	25	10	8	4	22
e. zus.	33	30	19	82	24	41	30	95	41	41	51	133	25	22	28	75
Főösszeg <i>Hauptsumme</i>																
férfi m.	487	552	505	1544	655	635	668	1958	551	620	611	1782	515	482	471	1468
nő w.	418	446	411	1275	516	457	482	1455	475	544	507	1526	438	413	424	1275
e. zus.	905	998	916	2819	1171	1092	1150	3413	1026	1164	1118	3308	953	895	895	2743

1) Ebből 1 kivégzés. — Hieron 1 Hinrichtung.

hónapokra és évszakokra, 1880—1881.

Monate und auf die Jahreszeiten, in d. J. 1880—1881.

Decem- ber	Egész, gansen		1881. Januar	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Aprellis	Május	Tav. évszak Frühling	Junius	Julius	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak Herbst	Decem- ber	Egész, gansen	
	klimati- kus évsz.	naptár Kalen- der év, Jahr																	klimati- kus évsz.	naptár Kalen- der év, Jahr
68	940	928	102	90	260	107	101	108	316	71	104	75	250	60	66	69	195	67	1021	1020
60	678	681	63	55	178	86	76	55	217	56	72	58	186	41	57	59	157	70	738	748
128	1618	1609	155	145	438	193	177	163	533	127	176	133	436	101	123	128	352	137	1759	1768
24	202	206	13	14	41	19	20	14	53	22	8	17	47	16	20	21	57	21	197	205
13	257	263	14	14	52	24	18	31	73	17	13	18	48	18	16	15	49	21	222	219
37	459	469	27	28	92	43	38	45	126	39	21	35	95	34	36	36	106	42	419	424
207	2750	2729	272	260	739	284	311	310	905	204	172	175	551	172	178	203	553	247	2748	2788
198	2142	2160	224	197	619	202	202	217	621	175	179	171	525	160	177	127	464	213	2229	2244
405	4892	4889	496	457	1358	486	513	527	1526	379	351	346	1076	332	355	330	1017	460	4977	5032
58	1018	1051	49	42	149	42	64	52	158	56	154	196	406	119	60	50	229	51	942	935
42	979	973	59	59	160	42	51	42	135	62	160	201	423	105	40	55	200	44	918	920
100	2027	2024	108	101	309	84	115	94	293	118	314	397	829	224	100	105	429	95	1860	1855
13	140	148	14	18	45	17	11	10	38	9	8	17	34	12	11	13	36	19	153	159
25	266	259	21	33	79	26	17	27	70	17	17	25	59	16	24	25	65	28	273	276
38	406	407	35	51	124	43	28	37	108	26	25	42	93	28	35	38	101	47	426	435
4	104	95	6	5	15	13	9	12	34	19	9	12	40	5	8	6	19	10	108	114
9	55	60	6	5	20	6	6	6	18	3	13	5	21	8	5	6	19	5	78	74
13	159	155	12	10	35	19	15	18	52	22	22	17	61	19	13	12	38	15	186	188
3	21	21	3	2	5		5	4	9	1	1	3	5	1	2	3	6	1	25	26
3	13	16		2	5	4	2	1	7	1	4	5	10	2	3	4	9	4	31	32
3	34	37	3	4	10	4	7	5	16	2	5	8	15	3	5	7	15	5	56	58
53	584	606	66	56	175	60	66	97	223	70	69	58	197	60	68	75	203	82	798	827
36	446	459	46	55	137	48	48	60	156	54	35	43	132	34	58	56	148	66	573	603
89	1030	1065	112	111	312	108	114	157	379	124	104	101	329	94	126	131	351	148	1371	1430
48	667	674	54	61	163	59	71	92	222	77	65	57	199	61	49	61	171	58	755	765
44	606	602	60	57	161	57	60	71	188	71	66	54	191	62	60	54	176	49	716	721
92	1273	1276	114	118	324	116	131	163	410	148	131	111	390	123	109	115	347	107	1471	1486
464	6456	6458	579	548	1591	601	658	699	1958	529	590	610	1729	506	462	501	1469	556	6747	6839
441	5442	5473	493	477	1411	495	480	510	1485	456	559	580	1595	446	440	401	1287	500	5778	5837
905	11898	11931	1072	1025	3002	1096	1138	1209	3443	985	1149	1190	3324	952	902	902	2756	1056	12525	12676
1	11	11	3		4		1		1					2		2	4		9	8
1	6	6			1		1		1							1	1		3	2
2	17	17	3		5		2		2					2		3	5		12	10
6	104	105	5	11	22	6	14	8	28	11	18	8	37	4	12	12	28	7	115	116
3	34	36	5	3	11	6	6	1	7	4	3	6	13	3	4	3	10	2	41	40
9	138	141	10	14	33	6	20	9	35	15	21	14	50	7	16	15	38	9	156	156
7	116	104	6	7	20	8	7	8	23	5	11	13	29	8	3	8	19	10	91	94
7	36	30		1	1	4	1	1	6	4	1	5	10	3	2	3	8	2	25	27
9	152	134	6	8	21	12	8	9	29	9	12	18	39	11	5	11	27	12	116	121
2	65	74	6	4	19	1	2	8	11	6	15	12	33	8	1)2	1	11	6	74	71
11	13	15	2	4	4	4	3	1	8		5	2	7	1	2	1	4		23	21
23	78	89	8	4	23	5	5	9	19	6	20	14	40	9	4	2	15	6	97	92
6	296	294	20	22	61	15	24	24	63	22	44	33	99	22	17	23	62	23	289	289
29	89	87	7	4	17	8	11	3	22	8	9	13	30	7	8	8	23	4	92	90
487	6752	6752	599	570	1656	616	682	723	2021	551	634	643	1828	528	479	524	1531	579	7036	7128
447	5531	5560	500	481	1428	503	491	513	1507	464	568	593	1625	453	448	409	1310	504	5870	5927
934	12283	12312	1099	1051	3084	1119	1173	1236	3528	1015	1202	1236	3453	981	927	933	2841	1083	12906	13055

33. sz. tábla. (Folytatás.)

		1879. Deczember	1880. Január	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Április	Május	Tav. évszak Frühling	Junius	Julius	Auguszta	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak Herbst
b) Nevezetesebb halálokok <i>Wichtigere Todesursachen.</i>																	
Agykérlob	férfi m.	9	17	17	43	20	19	11	50	12	7	10	29	10	9	9	28
	nő w.	7	13	13	33	9	9	11	29	10	7	5	22	8	9	4	21
	e. zus.	16	30	30	76	29	28	22	79	22	14	15	51	18	18	13	49
Meningitis	férfi m.	3	5	4	12	6	8	9	23	9	4		13	4	3	6	13
	nő w.	4	6	4	14	13	3	1	17	3	3		6	3	5	4	12
	e. zus.	7	11	8	26	19	11	10	40	12	7		19	7	8	10	25
Agylob	férfi m.		6	2	8	7	3	8	18	4	6	2	12	4	1	4	9
	nő w.	2	4	1	7	5		7	12	4	5	4	13	3	1	3	7
	e. zus.	2	10	3	15	12	3	15	30	8	11	6	25	7	2	7	16
Hydrocephalus	férfi m.	27	14	21	62	11	18	18	47	17	22	11	50	10	16	14	40
	nő w.	10	14	10	34	9	3	11	22	10	8	11	29	4	10	6	20
	e. zus.	37	28	31	96	20	21	29	70	27	30	22	79	14	26	20	60
Apoplexia et paralysis	férfi m.	21	29	31	81	34	27	37	98	22	28	19	69	23	16	15	54
	nő w.	29	30	30	89	21	29	22	72	20	27	27	74	15	13	19	47
	e. zus.	50	59	61	170	55	56	59	170	42	55	46	143	38	29	34	101
Ráנגgörcs	férfi m.	6	14	9	29	12	8	10	30	11	6	12	29	9	14	8	31
	nő w.	12	17	10	39	20	15	20	55	11	13	11	35	8	13	21	42
	e. zus.	18	31	19	68	32	23	30	85	22	19	23	64	17	27	29	73
Convulsiones	férfi m.	10	8	6	24	6	3	5	14	4	2	10	16	4	7	8	19
	nő w.	6	2	7	15	12	2	3	17	4	4	2	10	3	7	8	18
	e. zus.	16	10	13	39	18	5	8	31	8	6	12	26	7	14	16	37
Hártýás torokgyík	férfi m.	11	6	12	29	19	9	3	31	6	5	6	17	8	6	7	21
	nő w.	3	6	8	17	10	12	8	30	4	7	12	23	3	12	15	30
	e. zus.	14	12	20	46	29	21	11	61	10	12	18	40	11	18	22	51
Dyphtheritis	férfi m.	1	2	1	4			1	1					1		1	2
	nő w.	3	4	5	12	1	2	2	5	2	2		4	1			1
	e. zus.	4	6	6	16	1	2	3	6	2	2		4	2		1	3
Pertussis	férfi m.	51	59	68	178	75	83	61	219	53	36	25	114	30	40	52	122
	nő w.	44	47	46	137	53	46	52	151	47	22	18	87	25	34	46	105
	e. zus.	95	106	114	315	128	129	113	370	100	58	43	201	55	74	98	227
Tüdőlob	férfi m.	127	147	127	401	170	194	198	562	143	128	133	404	103	102	109	314
	nő w.	111	108	99	318	131	122	118	371	119	133	91	343	89	72	93	254
	e. zus.	238	255	226	719	301	316	316	933	262	261	224	747	192	174	202	568
Tüdőgümő	férfi m.	2	7	2	11	3	4	3	10	1	2	6	9	5	1	1	7
	nő w.	7	5	1	13	8	8	3	19	5	3	5	13	4	6		10
	e. zus.	9	12	3	24	11	12	6	29	6	5	11	22	9	7	1	17
Peritonitis	férfi m.	2	7	2	11	3	4	3	10	1	2	6	9	5	1	1	7
	nő w.	7	5	1	13	8	8	3	19	5	3	5	13	4	6		10
	e. zus.	9	12	3	24	11	12	6	29	6	5	11	22	9	7	1	17

Tabelle Nr. 33. (Fortsetzung.)

Decem- ber	Egész, gansen		1881. Január	Február	Tél- évszak Winter	Márczius	Április	Május	Tav- évszak Frühling	Junius	Julus	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptem- ber	Október	November	Ősz- évszak Herbst	Decem- ber	Egész, gansen	
	klima- kus Klimati- schen	naptár Kalen- der																	klimati- kus Klimati- schen	naptár Kalen- der
	év, Jahr																		év, Jahr	
11	150	152	17	13	41	19	26	30	75	16	18	15	49	5	10	7	22	7	187	183
12	105	110	10	9	31	14	19	16	49	14	8	8	30	10	11	7	28	11	138	137
23	255	262	27	22	72	33	45	46	124	30	26	23	79	15	21	14	50	18	325	320
3	61	61	7	3	13	6	6	5	17	2	2	3	7	5	4	4	13	4	50	51
3	49	48	1	3	7	6	7	3	16	4	8	4	16	4	4	4	12	3	51	51
6	110	109	8	6	20	12	13	8	33	6	10	7	23	9	8	8	25	7	101	102
2	47	49	5	9	16	8	2	4	14	5	6	2	13	1	2	4	7	3	50	51
3	39	40	4	7	14	6	4	4	14	2	5	4	11		1	2	3		42	39
5	86	89	9	16	30	14	6	8	28	7	11	6	24	1	3	6	10	3	92	90
9	199	181	17	13	39	13	16	13	42	13	15	7	35	9	16	11	36	7	152	150
11	106	107	11	10	32	16	10	5	31	4	10	13	27	7	10	10	27	12	117	118
20	305	288	28	23	71	29	26	18	73	17	25	20	62	16	26	21	63	19	269	268
25	302	306	37	34	96	43	37	33	113	21	41	25	87	20	17	26	63	32	359	366
24	282	277	26	18	68	31	21	18	70	19	33	19	71	14	15	31	60	32	269	277
49	584	583	63	52	164	74	58	51	183	40	74	44	158	34	32	57	123	64	628	643
7	119	120	12	7	26	8	14	11	33	14	6	9	29	14	11	11	36	14	124	131
18	171	177	9	12	39	16	13	22	51	11	7	13	31	12	11	11	34	11	155	148
25	290	297	21	19	65	24	27	33	84	25	13	22	60	26	22	22	70	25	279	279
10	73	73	13	6	29	12	9	3	24	4	5	1	10	9	5	8	22	11	85	86
10	60	64	13	8	31	14	6	3	23	7	6	8	21	6	3	7	16	13	91	94
20	133	137	26	14	60	26	15	6	47	11	11	9	31	15	8	15	38	24	176	180
6	98	93	14	10	30	13	7	8	28	5	4	9	18	16	11	14	41	22	117	133
8	100	105	7	8	23	7	6	10	23	5	9	6	20	16	9	8	33	12	99	103
14	198	198	21	18	53	20	13	18	51	10	13	15	38	32	20	22	74	34	216	236
	7	6	2		2	1	1	3	5	3	3	5	11	5	4	8	17	4	35	39
	22	19					2	1	3	6	3	11	20	6	7	4	17	13	40	53
	29	25	2		2	1	3	4	8	9	6	16	31	11	11	12	34	17	75	92
58	633	640	66	69	193	71	63	71	205	44	31	32	107	36	53	49	138	72	643	657
59	480	495	68	56	183	55	52	55	162	42	37	29	108	26	41	31	98	52	551	544
117	1113	1135	134	125	376	126	115	126	367	86	68	61	215	62	94	80	236	124	1194	1201
118	1681	1672	142	146	406	159	206	200	565	132	114	116	362	95	83	100	278	107	1611	1600
100	1286	1275	118	106	324	114	118	126	358	101	115	102	318	96	97	62	255	105	1255	1260
218	2967	2947	260	252	730	273	324	326	923	233	229	218	680	191	180	162	533	212	2866	2860
3	37	38	2	5	10	1	3	3	7	2	3	3	8	4		2	6	3	31	31
2	55	50	7	5	14	8	5	3	16	3	6	6	15	5	1	4	10	8	55	61
5	92	88	9	10	24	9	8	6	23	5	9	9	23	9	1	6	16	11	86	92

33. sz. tábla. (Vége.)

		1879. December	1880. Január	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Aprilis	Május	Tav. évszak Frühling	Junius	Julius	Augusztus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak Herbst
Béllob	férfi m.	7	7	3	17	8	8	7	23	9	27	16	52	17	14	10	44
	nő w.	8	8	9	25	10	8	6	24	7	28	19	54	19	2	3	21
	e. zus.	15	15	12	42	18	16	13	47	16	55	35	106	36	16	13	65
<i>Enteritis</i>	férfi m.	29	23	27	79	38	25	40	103	48	128	137	313	100	45	30	175
	nő w.	26	29	21	76	32	29	30	91	57	131	135	323	101	41	20	162
	e. zus.	55	52	48	155	70	54	70	194	105	259	272	636	201	86	50	337
Bélhurut	férfi m.	1	3	4	8	4	5	10	19	8	6	5	19	4	3	2	9
	nő w.	3	1	3	7	6	1	2	9	2	2	3	7	5	5	4	14
	e. zus.	4	4	7	15	10	6	12	28	10	8	8	26	9	8	6	23
<i>Morbus Brighii</i>	férfi m.	5	1	3	9	4	5	7	16	4	2	2	8	4	2	4	10
	nő w.	5	1	2	8	1		3	4	2	2	1	5		1	1	2
	e. zus.	10	2	5	17	5		10	20	6	4	3	13	4	3	5	12
Gyermekágyi láz	férfi m.	2	3	3	8	1	5	2	8	2	2	2	6	2	2	2	6
	nő w.	2			2	2	3	2	7	1	2	2	5	1	2	1	4
	e. zus.	4	3	3	8	3	8	4	15	3	4	4	11	3	4	3	10
<i>Rachitis</i>	férfi m.	1	5	7	13	4	3	1	8	3	1	2	6	2	5	13	20
	nő w.	3	4	10	17	3		5	8	3	1	5	9	4	9	14	27
	e. zus.	4	9	17	30	7	3	6	16	6	2	7	15	6	14	27	47
<i>Morbilli</i>	férfi m.	2	5	5	12	6	6	5	17	4	2	4	10	6	9	5	20
	nő w.	4	4	3	11	3	1	2	6	6	6	4	16	5	6	6	17
	e. zus.	6	9	8	23	9	7	7	23	10	8	8	26	11	15	11	37
<i>Scarlatina</i>	férfi m.	10	14	6	30	13	18	26	57	9	14	15	38	10	12	14	36
	nő w.	6	7	7	20	13	23	13	49	10	15	10	35	9	18	14	41
	e. zus.	16	21	13	50	26	41	39	106	19	29	25	73	19	30	28	77
<i>Variola</i>	férfi m.	9	17	14	40	22	13	9	44	8	16	12	36	12	19	11	42
	nő w.	4	10	5	19	6	4	6	16	10	2	4	16	7	7	7	21
	e. zus.	13	27	19	59	28	17	15	60	18	18	16	52	19	26	18	63
<i>Typhus</i>	férfi m.	3	2	1	6	4	6	5	15	7	2	5	14	1	2	2	5
	nő w.		3	1	4	2	3	2	7	6	3	3	12			3	3
	e. zus.	3	5	2	10	6	9	7	22	13	5	8	26	1	2	5	8
<i>Scrophulosis</i>	férfi m.	22	31	32	85	34	23	35	92	37	40	44	121	22	31	34	87
	nő w.	21	23	24	68	26	25	26	77	25	27	38	90	26	29	22	77
	e. zus.	43	54	56	153	60	48	61	169	62	67	82	211	48	60	56	164
<i>Debilitas congenita</i>	férfi m.	15	17	14	46	16	17	11	44	13	8	9	30	11	10	13	34
	nő w.	20	12	27	59	20	16	19	55	13	11	7	31	13	13	19	45
	e. zus.	35	29	41	105	36	33	30	99	26	19	16	61	24	23	32	79
<i>Marasmus senilis</i>	férfi m.	2	4	1	7	10	3	8	21	5	7	2	14	4	3	1	8
	nő w.	3		2	5	5	5	7	12	4	3	7	14	2	5	7	11
	e. zus.	5	4	3	12	10	8	15	33	9	10	9	28	6	8	8	22
<i>Hydrops</i>	férfi m.	2	4	1	7	10	3	8	21	5	7	2	14	4	3	1	8
	nő w.	3		2	5	5	5	7	12	4	3	7	14	2	5	7	11
	e. zus.	5	4	3	12	10	8	15	33	9	10	9	28	6	8	8	22

Tabelle Nr. 33. (Schluss.)

Deczember	Egész, ganzen		1881.	Január	Február	Téli évszak Winter	Márczius	Aprillis	Május	Tav. évszak Frühling	Junius	Julius	Augustus	Nyári évsz. Sommer	Szeptember	Október	November	Őszi évszak Herbst	Deczember	Egész, ganzen	
	klimati- kus Klima- tisches	naplár Kalender																		klimati- kus Klima- tisches	naplár Kalender
9	133	135	1	6	16	8	3	9	20	10	24	20	54	10	6	1	17	8	107	106	
12	127	131	4	4	20	3	2	5	10	4	22	22	48	10	4	4	18	2	96	86	
21	260	266	5	10	36	11	5	14	30	14	46	42	102	20	10	5	35	10	203	192	
30	670	671	28	22	80	19	44	28	91	37	114	156	307	91	42	33	166	24	644	638	
20	652	646	29	32	81	14	34	26	74	44	117	159	320	77	26	33	136	20	611	611	
50	1322	1317	57	54	161	33	78	54	165	81	231	315	627	168	68	66	302	44	1255	1249	
6	55	60	7	4	17	7	7	4	18	1	4	7	12	5	4	7	16	8	63	65	
6	37	40	4	2	12	9	4	5	18	4	3	4	11	2	2	5	9	3	50	47	
12	92	100	11	6	29	16	11	9	36	5	7	11	23	7	6	12	25	11	113	112	
2	43	40	3	8	13	6		4	10	1		1	2		7	2	9	8	34	40	
2	19	16		5	7	2	3	5	10		3		3	2	3		5	2	25	25	
2	28	28	5	2	9	3	3	3	9	4	2	2	8	5	3	4	12	5	38	41	
5	16	21	3	3	11	6	3	2	11	1	5	2	8	1	1		2	3	32	30	
7	44	49	8	5	20	9	6	5	20	5	7	4	16	6	4	4	14	8	70	71	
10	47	56	12	1	23	5	1	2	8	3	4		7		2	5	7	6	45	41	
4	61	62	5	9	18	6	2	8	16	1	1		2		1	7	8	9	44	49	
14	108	118	17	10	41	11	3	10	24	4	5		9		3	12	15	15	89	90	
6	59	63	15	8	29	2	3	12	17	5	9	9	23	21	21	19	61	23	130	147	
9	50	55	8	3	20	1	10	11	22	6	8	12	26	6	23	14	43	17	111	119	
15	109	118	23	11	49	3	13	23	39	11	17	21	49	27	44	33	104	40	241	266	
25	161	176	21	21	67	27	23	15	65	7	15	15	37	12	26	28	66	19	235	229	
12	145	151	17	26	55	24	21	17	62	18	8	9	35	9	18	26	53	20	205	213	
37	306	327	38	47	122	51	44	32	127	25	23	24	72	21	44	54	119	39	440	442	
4	162	157	10	10	24	17	22	53	92	34	27	17	78	14	9	12	35	17	229	242	
6	72	74	6	3	15	4	9	15	28	18	9	12	39	9	5	2	16	10	98	102	
10	234	231	16	13	39	21	31	68	120	52	36	29	117	23	14	14	51	27	327	344	
2	40	39	2	7	11	3	4	2	9	6		6	12	6	1	1	8	3	40	41	
2	26	26	4	6	10	3	2	2	7	7	4	3	14		2	1	3	4	34	38	
2	66	65	6	13	21	6	6	4	16	13	4	9	26	6	3	2	11	7	74	79	
36	385	399	32	33	101	29	36	59	124	38	46	39	123	34	32	21	87	29	435	428	
21	312	312	22	32	75	26	27	42	95	41	41	28	110	40	29	27	96	17	376	372	
57	697	711	54	65	176	55	63	101	219	79	87	67	233	74	61	48	183	46	811	800	
8	154	147	11	12	31	18	25	24	67	16	5	10	31	11	6	16	33	15	162	169	
16	190	186	32	16	64	24	27	23	74	23	17	18	58	12	17	16	45	20	241	245	
24	344	333	43	28	95	42	52	47	141	39	22	28	89	23	23	32	78	35	403	414	
3	50	51	4	8	15	3	3	2	8	3	8	3	14	7	3	7	17	4	54	55	
4	45	46	3	5	12	3	2	1	6	1	4	3	8	5	10	4	19	5	45	46	
7	95	97	7	13	27	6	5	3	14	4	12	6	22	12	13	11	36	9	99	101	

	tüdőgümőben	tüdőlobban	együtt
21. Edinburgban	201·30	318·76	520·06
22. Stuttgártban	278·08	221·72	499·80
23. Berlinben	326·01	159·29	485·30
24. Boroszlóban	235·24	247·44	482·68
25. Velenczében	290·33	34·58	324·91

Ezen kívül egyedül tüdőlobra esik Lyonban 287·83, Marseilleban 396·26, Turinban 677·19, Milánóban 422·58, Hamburgban 231·78 és Lipsesében 172·14 halál-eset száz-százezer lakos után.

E két halál-ok szereplésének az időjárástól való függését tekintve, a 16. és 17. számú jegyzetekben azt találjuk, hogy mindkettő legtöbb áldozatot követel tavaszszal, legkevesebbet őszzsal.

Az említett két betegségnek az életkortól való függése olykép jellemezhető, hogy az első két életév eltöltése után ritkábban lépnek föl, míg a tizenötödik életév körül ismét hathatósabbakká lesznek. A tüdőgümő azután a harminczadik életév körül, a tüdőlob pedig valamivel később (30—50 év között) tetőpontját éri, míg az ennél magasabb korosztályokban, mindkét betegség egyaránt, ritkábban okoz halált. E szerint mindkét halál-ok az élet két szakában jut tetőpontra, t. i. az első gyermekévekben és az erőteljesség korában, és kétszer talpontra, ugyanis a fejlődés idejében és az aggkorban.

Ezen körülmények föltüntetésére ismét azon módszert alkalmazzuk, hogy a bizonyos korcsoportban elhalt összes egyének számát az ugyanazon korban tüdőgümő vagy tüdőlob következtében elhaltak számához viszonyítjuk. A terjedelmes és nehezen áttekinthető 41—45. sz. táblákból (halálokok korszertint) mind a hat megfigyelési év eredményeit a 18. sz. jegyzetben egybefoglaltuk, mely adatok alapján a következő százalékszámokat nyerjük:

Az összhalandóság száz-száz halottjára a tüdőgümőben vagy tüdőlobban elhaltaknak következő száma esik:

	tüdőgümő	tüdőlob		tüdőgümő	tüdőlob
0—1 év között	9·7	8·7	30—40 év között	48·9	7·4
1—2 » »	13·6	15·9	40—50 » »	38·7	8·4
2—5 » »	12·9	12·3	50—60 » »	32·0	9·0
gyermekkorban	11·0	10·8	erőteljesség korában	44·5	7·6
5—10 év között	9·3	6·0	60—70 év között	21·6	8·3
10—15 » »	26·2	4·9	70—80 » »	10·3	7·6
serdülő korban	13·4	5·8	80 éven túl	4·7	4·9
15—20 év között	49·7	5·0	aggkorban	15·6	7·5
20—30 » »	55·1	6·4			

Ez adatokból kitűnik, hogy a második korévben meghalt gyermekek számának hatod, a 2—5 éveseknek pedig nyolczadrésze a tüdőlobnak esik áldozatul, oly arányszám, minőt más korosztály egy sem ér el. A legközelebbi magasabb arányszámokkal a 40—50 és 50—60 év közti korosztályok képviselvék, ezeknél azonban már csak 8¹/₂—9 százalékot tesznek, míg a 80 éven túl levőknel 5⁰/₁₀-ra száll alá. Jóval szorosabban függ az életkortól a tüdőgümő: legpusztitóbban mutatja hatását a 20—30 évesek közt, mely korosztályban az összes halottak felő-

nél többet ragad el e betegség. Ugyancsak a halottak majdnem fele része esik a tüdőgümő rovására egyrészt a szomszédos 15—20 éves, másrészt a 30—40 éves korosztálynál. A magasabb életkorban azután alább száll e halál-ok gyakorisága, míg a 80 éven túli korban 4·7°/_o-ra, tehát a tüdőlob intenzitására apad.

Az elhaltak nemek szerinti megkülönböztetésénél azt találjuk, hogy mindkét betegség férfiaknál valamivel sűrűbben jelentkezik, mint nőknél, a mennyiben a tüdőlobnál száz-száz elhalt nőre 125 férfi, sőt a tüdőgümőnél ugyanannyi nőre 131 férfihalott esik, holott a halottak átlagában 100-100 nőre 117 férfi jut.

Heveny exanthémák: himlő, skarlát, kanyaró. A hat megfigyelési év folyamában a heveny-exanthémák járványai nemcsak gyakran, hanem néha egyidejűleg is uralkodtak; még pedig

himlőjárvány kétszer (1876 nyaratól 1877 nyaráig és 1880 tavaszától 1881 őszeig);

skarlát kétszer (1877 ősztől 1878 ős végéig és 1881 egész évében);

kanyaró szintén kétszer (1876. év nyarán és 1879 tavaszától ős végéig);

azonkívül 1876-ban még mulófélben volt a megelőző évben kitört skarlátjárvány és az 1878. év telén a kanyaró esetek sűrűbbek voltak. Az egyes járványok szereplésének áttekinthetőbb feltüntetése végett a következőben időszakonkinti fellépésüket a graphikai ábrázolás egy alakjában ¹⁾ szemléltetjük. Azon időszakaszok, melyek határozottan járványos jelleget mutatnak, nagybetűkkel vannak nyomtatva, míg azok, melyekben az illető járványok jelentékenyen fokozódtak, közönséges betűinket mutatják. Az áttekinthetőség kedvéért egyuttal a typhus- és torokgyík- (illet. ronesoló toroklob) járványokat is befogadtuk az ábra keretébe.

1876				1877				1878				1879				1880				1881				
tél	tav.	ny.	ős.	tél	tav.	ny.	ős.	tél	tav.	ny.	ős.	tél	tav.	ny.	ős.	tél	tav.	ny.	ős.	tél	tav.	ny.	ős.	
		himlő		H I M L Ő												h i m ű				H I M L Ő	himlő	H I M L Ő		
skarlát		KANYARÓ						S K A R L Á T												skarlát		SKARLÁT		
								kanyaró				KANYARÓ												
torokgyík és ronesoló tlb								TGY. és R. TLB.				torokgyík és ronesoló tlob				tyg. il.								{ TGY. TL.
typhus								TYPHUS	typh.											TYPH.	typh.			

Mint e typogramm mutatja, városunk ez idő alatt, tehát még a prophylaktikus intézmények életbeléptetése előtt egy pillanatra sem volt ment ragályos járványoktól.

Más nagyvárosokkal való összehasonlítás minden esetre azon sajnós meggyőződésre vezet, hogy nálunk a heveny exanthémák járványai hihetlentül gyakoribbak voltak, mint Nyugoteurópa nagyvárosaiban. Így pl. 1881-ben Budapesten száz-százezer lakos közül 120 halt meg himlőben, Münchenben ellenben csak tiz, Hamburgban Brémában pedig csak kettő, míg Lipcsében, Boroszlóban alig egy! Budapesten egymagában több ember esik a himlő áldozatául, mint akár egy egész német

¹⁾ A kartogramm példájára talán typogrammnak lehetne elnevezni.

Halál-okok — <i>Todesursachen</i>	kerületben														
	I.			II.			III.			IV.			V.		
	férő m.	nő w.	ögy. ZSR.	férő m.	nő w.	ögy. ZSR.	férő m.	nő w.	ögy. ZSR.	férő m.	nő w.	ögy. ZSR.	férő m.	nő w.	ögy. ZSR.
I. Idegbajok, <i>Morbi system. nervosi</i>	85	44	129	54	56	110	83	49	132	37	28	65	56	42	98
II. Vérkeringési bajok » <i>organ circulationis</i>	9	7	16	7	10	17	8	2	10	9	8	17	11	9	20
III. Légzőszervi » » » <i>respirationis</i>	123	123	246	148	124	272	165	119	284	83	74	157	96	83	179
IV. Emésztőszervi » » » <i>digestionis</i>	128	149	277	130	123	253	68	59	127	20	16	36	34	25	59
V. Húgy- és ivarsz. » » » <i>urop. et gen</i>	4	14	18	7	6	13	3	6	9	3	7	10	6	12	18
VI. Mozdás szervi » » » <i>motus</i>	2	3	5	9	6	15	6	3	9	2		2	6	5	11
VII. Bőrbajok » » » <i>cutanei</i>	4		4	2		2	2	2	4	1		1	1		1
VIII. Alkati bajok » » » <i>constitutionales</i>	34	40	74	21	27	48	40	26	66	16	11	27	23	36	59
XI. Egyéb » » » <i>Alii morbi vari</i>	47	64	111	35	59	94	33	33	66	36	27	63	64	60	124
Összeg, <i>Summa</i>	436	444	880	413	411	824	408	299	707	207	171	378	297	272	569
Erőszakos halál-okok, <i>Causae violentae</i>	16	3	19	10	5	15	14	5	19	1	1	2		2	2
Főösszeg, <i>Hauptsumme</i>	452	447	899	423	416	839	422	304	726	208	172	380	297	274	571
Egyes nevezetesebb halál-okok															
<i>Etnzelne wichtigere Todesursachen.</i>															
Agykéreglob, <i>Meningitis</i>	2	1	3	6	5	11	4	6	10	10	5	15	14	10	24
Agylob, <i>Encephalitis</i>	10	5	15	2	1	3	4	3	7	2	1	3	1		1
Agyvízkór, <i>Hydrocephalus</i>	6	1	7	8	10	18	2	1	3	7	2	9	6	3	9
Agyvérömleny és hűdés, <i>Apoplexia et Paralysis</i>	14	4	18	10	11	21	9	2	11	7	2	9	9	6	15
Ránggörcsök, <i>Convulsiones</i>	44	25	69	24	25	49	59	36	95	10	11	21	21	19	40
Szervi szivbaj, <i>Vitia cordis organica</i>	4	6	10	7	7	14	5	1	6	6	6	12	6	8	14
Hártyás torokgyík, <i>Croup</i>	9	5	14	5	3	8	6	4	10	3	7	10	8	12	20
Roncsoló toroklob, <i>Diphtheritis</i>	7	4	11	7	4	11	6	6	12				4	6	10
Hökhurut, <i>Pertussis</i>	1	3	4	3	4	7	5	2	7	1		1	6	3	9
Tüdől., hörgl. és mellhártyal, <i>Pneum. Bronch. et Pleur.</i>	24	20	44	11	12	23	18	15	33	15	10	25	22	14	36
Gümőkór, <i>Tuberculosis</i>	60	70	130	103	86	189	102	72	174	39	40	79	44	37	81
Hashártyalob, <i>Peritonitis</i>	1		1		1	1	4	5	9	2	1	3	1	1	2
Béllob, <i>Enteritis</i>	13	11	24	6	6	12	1	2	3	4	4	8	1	1	2
Bélharut, <i>Diarrhoea</i>	99	118	217	101	100	201	56	46	102	12	6	18	28	19	47
Bright-kór, <i>Morbus Brightii</i>	4	3	7	4		4	3		3	2	1	3	2	3	5
Gyermekágyi láz, <i>Febris puerperalis</i>		1	1		1	1		3	3		2	2		3	3
Egyéb gyermekágyi bajok, <i>Alii morbi puerperal.</i>		3	3		2	2		3	3		1	1		1	1
Angolkór, <i>Rachitis</i>	1	2	2	6	3	9	5	2	7	1		1	3	2	5
Kanyaró, <i>Morbilli</i>	14	12	26	2	1	3	9	3	12		2	2	11	10	21
Vörheny, <i>Scarlatina</i>	7	14	21		2	2		2	3	4	7	5	7	12	
Himlő, <i>Variola</i>		1	1	1	2	3		1	1	1	2	3	2	5	7
Hagymáz, <i>Typhus</i>	8	5	13	7	8	15	17	13	30	4		4	3	8	11
Görvöly, <i>Scrophulosis</i>	1	5	6	5	4	9	5	5	10	1		1	1	2	3
Velesz. gyengeség, <i>Debilitas congenita</i>	35	45	80	18	29	47	19	15	34	21	14	35	20	21	41
Aggaszály, <i>Marasmus senilis</i>	7	13	20	14	21	35	12	12	24	14	10	24	7	9	16
Vizkór, <i>Hydrops</i>	3	6	9	2	8	10	2	7	9	1	3	4		2	2

Todesursachen nach Bezirken, im Jahre 1876.

Tabelle Nr. 34.

VI.		VII.			VIII.			IX.			X.			Az összes kerületekben Zusammen in den Bezirken			Köz- intézetekben In öffentlichen Anstalten			Főösszeg Hauptsumme			
Bezirk																							
férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.	férfi m.	nő w.	egy. ZUS.
102	104	206	129	103	232	178	127	305	71	68	139	27	20	47	822	641	1463	196	105	301	1018	746	1764
17	12	29	16	9	25	14	19	33	14	15	29	2	3	5	107	94	201	60	48	108	167	142	309
287	229	516	302	294	596	411	390	801	191	196	387	30	25	55	1836	1657	3493	821	443	1264	2657	2106	4757
115	111	226	120	109	229	152	157	309	88	77	165	43	39	82	898	865	1763	117	100	217	1015	965	1980
8	15	23	13	20	33	3	18	21	2	12	14		4	4	49	114	163	72	93	165	121	207	328
14	7	21	14	7	21	6	3	9	3	3	6	3	2	5	65	39	104	36	23	59	101	62	163
6	3	9	9	3	12	6	6	12	1	2	3	1	2	3	33	18	51	12	6	18	45	24	69
81	69	150	98	94	192	82	89	171	58	35	93	9	2	11	462	429	891	176	91	267	638	520	1158
68	57	125	60	63	123	137	129	266	46	53	99	50	28	78	576	573	1149	123	141	264	699	714	1413
698	607	1305	761	702	1463	939	938	1927	474	461	935	165	125	290	4848	4430	9278	1613	1050	2663	6461	5480	11941
12	6	18	6		6	2	7	9	6	3	9	8	1	9	75	33	108	198	47	245	273	80	353
710	613	1323	767	702	1469	991	945	1936	480	464	944	173	126	299	4923	4463	9386	1811	1097	2908	6734	5560	12294
8	9	17	15	14	29	27	14	41	1	6	7	4	5	9	91	75	166	30	15	45	121	90	211
19	11	30	9	10	19				11	10	21				58	41	99	4	2	6	62	43	105
6	2	8	12	12	24	21	11	32	7	5	12				75	47	122	1		1	76	47	123
9	1	10	12	10	22	19	9	28	7	5	12				96	50	146	50	35	85	146	85	231
51	74	125	71	48	119	107	85	192	44	40	84	23	15	38	454	378	832	1	3	4	455	381	836
11	8	19	9	8	17	9	15	24	12	10	22	1	3	4	70	72	142	36	30	66	106	102	208
33	21	54	26	26	52	20	23	43	4	5	9				114	106	220	6	3	9	120	109	229
13	9	22	13	15	28	24	25	49	18	11	29	3	1	4	95	81	176	17	6	23	112	87	199
9	12	21	11	15	26	3	3	6	2	1	3				41	43	84				41	43	84
66	64	130	71	64	135	76	57	133	25	35	60	2	2	4	330	293	623	169	85	254	499	378	877
135	95	230	158	140	298	253	250	503	95	103	198	17	20	37	1006	913	1919	494	287	781	1500	1200	2700
7	5	12	3	7	10	2	5	7	2	1	3				22	26	48	19	26	45	41	52	93
11	12	23	21	28	49	9	12	21	26	27	53	2		2	94	103	197	19	17	36	113	120	233
67	61	128	79	61	140	121	125	246	49	44	93	41	38	79	653	618	1271	26	20	46	679	638	1317
1	3	4	6	2	8	2	1	3	1		1		1	1	25	14	39	32	10	42	57	24	81
	3	3		4	4		5	5		2	2		3	3		27	27		9	9		36	36
	5	5		2	2		2	2		1	1				20	20		8	8		28	28	
12	4	16	9	3	12	4	3	7		1	1	2	1	3	43	21	64	4	6	10	47	27	74
32	21	53	34	39	73	23	27	50	14	12	26				139	127	266	6	15	21	145	142	287
10	19	29	12	12	24	17	16	33	12	8	20	1		1	69	82	151				69	82	151
10	6	16	18	10	28	5	10	15	8	1	9				45	38	83	13	7	20	58	45	103
10	10	20	7	13	20	12	10	22	14	3	17	5		5	87	70	157	98	28	126	185	98	283
9	7	16	6	9	15	10	8	18	4	3	7	1	1	2	43	44	87	6	3	9	49	47	96
30	30	60	39	40	79	101	89	190	36	36	72	42	19	61	361	338	699	35	36	71	396	374	770
10	14	24	12	10	22	18	22	40	6	11	17	3	4	7	103	126	229	50	85	135	153	211	364
10	5	15	8	12	20	11	15	26	1	6	7	4	5	9	42	69	111	16	9	25	58	78	136

Halál-okok — Todesursachen	kerületben														
	I.			II.			III.			IV.			V.		
	férfi m.	nő f.	e. zus.	férfi m.	nő f.	e. zus.	férfi m.	nő f.	e. zus.	férfi m.	nő f.	e. zus.	férfi m.	nő f.	e. zus.
I. Idegbajok, <i>Morbi system. nervosi</i>	67	52	119	49	46	95	56	59	115	38	27	65	38	30	68
II. Vérkeringési bajok, <i>Morbi circulationis</i>	14	13	27	9	12	21	9	10	19	10	8	18	8	10	18
III. Légzőszervi bajok, <i>Morbi organ. respirationis</i>	212	148	360	163	144	307	215	153	368	102	111	213	130	123	253
IV. Emésztőszervi bajok, <i>Morbi organ. digestionis</i>	110	102	212	71	93	164	67	52	119	26	25	51	63	55	118
V. Húgy- és ivarsz. bajok, <i>M. uropoetic. et genit.</i>	5	10	15	7	13	20	8	18	26	15	10	25	13	12	25
VI. Mozgásszervi bajok, <i>Morbi organ. motus</i>	4	3	7	6	6	12	1	1	2	4	2	6	4	1	5
VII. Bőrbajok, <i>Morbi cutanei</i>	1	4	5	2	1	3		1	1				2	1	3
VIII. Alkati bajok, <i>Morbi constitutionales</i>	27	31	58	40	47	87	26	23	49	23	21	44	31	25	56
IX. Egyéb betegségek, <i>Alii morbi diversi</i>	69	62	131	52	40	92	69	76	145	27	36	63	63	55	118
Összeg. Summe	509	425	934	399	402	801	451	393	844	245	240	485	352	312	664
Erőszakos halálesetek, <i>Gewaltsame Todesursachen</i> ..	18	10	28	8	1	9	14	7	21	9	2	11	12	1	13
Főösszeg, <i>Hauptsumme</i> ..	527	435	962	407	403	810	465	400	865	254	242	496	364	313	677
Egyes nevezetesebb halál-okok.															
<i>Einzelne wichtigere Todesursachen.</i>															
Agykérlob, <i>Meningitis</i>	4	4	8	5	3	8	2	3	5	8	4	12	10	6	16
Agylob, <i>Encephalitis</i>	3	5	8	1	2	3	1	2	3	2	2	4	1	1	2
Agyvízkór, <i>Hydrocephalus</i>	1		1	5	1	6	2	3	5	3	7	10	2		2
Agyvérömleny és hűdés, <i>Apoplexia et Paralysis</i> ..	11	13	24	15	10	25	7	10	17	17	5	22	5	4	9
Ráנגgöresök, <i>Convulsiones</i>	41	22	63	19	22	41	40	36	76	4	5	9	16	18	34
Szervi szívhaj, <i>Vitia cordis organica</i>	5	12	17	2	10	12	3	5	8	4	7	11	4	7	11
Hártyás torokgyik, <i>Croup</i>	7	17	24	9	5	14	18	7	25	5	9	14	11	6	17
Roncsoló toroklob, <i>Diphtheritis</i>	14	8	22	13	3	16	7	14	21	3	5	8	10	5	15
Hökhurut, <i>Pertussis</i>	9	16	25	14	27	41	29	36	65	3	3	6	13	18	31
Tüdől., hörgl. és mellhártyal., <i>Pneum. Bronch. et Pleur.</i>	57	34	91	26	11	37	42	23	65	25	23	48	32	33	65
Gümőkór, <i>Tuberculosis</i>	91	42	133	82	78	160	103	62	165	46	47	93	53	52	105
Hashártyalob, <i>Peritoneitis</i>	1	2	3	2	4	6		1	1	3	4	7	6	13	19
Béllob, <i>Enteritis</i>	9	8	17				3	1	4	5	1	6	4	1	5
Bélhurut, <i>Diarrhoea</i>	87	80	167	55	77	132	52	41	93	10	13	23	40	42	82
Bright-kór, <i>Morbus Brightii</i>	2	2	4	4	2	6	7	4	11	3		3	3	3	6
Gyermekágyi láz, <i>Febris puerperalis</i>		1	1		3	3		6	6		1	1		4	4
Egyéb gyermekágyi bajok, <i>Alii morbi puerperales</i> ..		2	2		2	2		1	1		1	1		1	1
Angolkór, <i>Rachitis</i>	3	2	5	3	4	7		1	1				2	1	3
Kanyaró, <i>Morbilli</i>	4	6	10	13	19	32				2	1	3	1	3	4
Vörheny, <i>Scarlatina</i>	3	2	5	2	5	7	1	7	8	4	5	9	4	7	11
Himlő, <i>Variola</i>	2	3	5				2		2	2	2	4	4	1	5
Hagymáz, <i>Typhus</i>	14	11	25	13	16	29	13	11	24	10	4	14	9	6	15
Görvély, <i>Scrophulosis</i>		2	2	6	3	9	3	3	6	2	2	4	3	3	6
Veszülletett gyengeség, <i>Debilitas congenita</i>	36	17	53	20	17	37	23	25	48	9	14	23	18	19	37
Aggaszály, <i>Marasmus senilis</i>	16	29	45	19	16	35	9	14	23	9	19	28	9	15	24
Vizkór, <i>Hydrops</i>	7	9	16	5	3	8	4	7	11	7	2	9	2	2	4

Todesursachen nach Bezirken im Jahre 1877.

Tabelle Nr. 35.

VI.			VII.			VIII.			IX.			X.			Az összes kerületekben Zusammen in den Bezirken			Köz- intézetekben In öffentlichen Anstalten			Főösszeg Hauptsumme		
Bezirk																							
férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.
112	92	204	123	107	230	157	136	293	74	64	138	26	17	43	740	630	1370	166	79	245	906	709	1615
25	26	51	15	20	35	14	26	40	25	19	44	4	2	6	133	146	279	32	29	61	165	175	340
375	268	643	457	381	838	569	517	1086	258	200	458	54	51	105	2535	2096	4631	465	195	660	3000	2291	5291
112	114	226	155	118	273	156	162	318	101	94	195	42	31	73	903	846	1749	76	62	138	979	908	1887
14	24	38	13	21	34	6	30	36	4	8	12	3	1	4	88	147	235	33	53	86	121	200	321
7	7	14	11	15	26	7	3	10	4	1	5				48	39	87	26	18	44	74	57	131
2		2	5	6	11	3	2	5	2	1	3	4		4	21	16	37	5	2	7	26	18	44
69	67	136	79	62	141	95	78	173	56	29	85	11	11	22	457	394	851	145	55	200	602	449	1051
97	101	198	84	83	167	147	158	305	60	74	134	24	27	51	692	712	1404	96	82	178	788	794	1582
813	699	1512	942	813	1755	1154	1112	2266	584	490	1074	168	140	308	5617	5026	10643	1044	575	1619	6661	5601	12262
21	13	34	11	9	20	7	11	18	4	4	8	11	2	13	115	60	175	169	38	207	284	98	382
834	712	1546	953	822	1775	1161	1123	2284	588	494	1082	179	142	321	5732	5086	10818	1213	613	1826	6945	5699	12644
19	11	30	28	24	52	27	23	50	4		4	5	2	7	112	80	192	21	6	27	133	86	219
15	12	27	8	4	12	3	3	6	10	18	28				44	49	93	4	3	7	48	52	100
9	10	19	15	17	32	10	9	19	8	4	12	1		1	56	51	107	1		1	57	51	108
14	5	19	10	8	18	14	10	24	5	5	10		1	1	98	71	169	45	21	66	143	92	235
37	42	79	51	46	97	97	80	177	42	35	77	20	12	32	367	318	685	7	2	9	374	320	694
22	24	46	9	19	28	12	20	32	21	18	39	2	1	3	84	123	207	19	17	36	103	140	243
23	23	46	36	25	61	36	31	67							145	123	268	3	1	4	148	124	272
16	15	31	24	20	44	29	29	58	28	32	60	9	8	17	153	139	292	4	1	5	157	140	297
22	14	36	27	34	61	27	21	48	11	9	20	3	3	6	158	181	339		1	1	158	182	340
89	76	165	91	82	173	117	103	220	65	37	102	11	18	29	555	440	995	117	49	166	672	489	1161
174	97	271	247	185	432	339	293	632	131	89	220	27	18	45	1293	963	2256	251	117	368	1544	1080	2624
2	4	6	3	5	8	3	10	13	1	6	7				20	41	61	9	7	16	29	48	77
25	17	42	45	31	76	9	26	35	18	22	40	3	1	4	121	108	229	12	14	26	133	122	255
52	65	117	77	55	132	119	104	223	69	47	116	36	28	64	597	552	1149	26	24	50	623	576	1199
6	3	9	3	3	6	2	3	5	1		1	2		2	33	20	53	8	11	19	41	31	72
			3	3	6	4	4	8						1	1	23	23		8	8		31	31
	2	2		1	3	2	2	4		2	2				14	14		4	4		18	18	
4	4	8	5	9	14	1	2	3	1		1				19	23	42	3	3	6	22	26	48
10	7	17	19	13	32	7	9	16	4	5	9				60	63	123	1		1	61	63	124
9	12	21	4	11	15	15	16	31	4	2	6	1	2	3	47	69	116	1	1	2	48	70	118
8	14	22	10	5	15	4	10	17	5	4	9	1	3	4	41	42	83	4	3	7	45	45	90
25	20	45	28	12	40	47	23	70	28	7	35	5	4	9	192	114	306	98	32	130	290	146	436
7	3	10	8	11	19	5	5	10	8	8	16	1	1	2	43	41	84	5	3	8	48	44	92
43	31	74	53	46	99	94	79	173	43	52	95	21	22	43	360	322	682	37	38	75	397	360	757
16	26	42	22	26	48	20	47	67	7	18	25	1	4	5	128	214	342	30	33	63	158	247	405
6	7	13	5	6	11	11	14	25	5	3	8	1		1	53	53	106	14	6	20	67	59	126

Halál-okok — Todesursachen	kerületben															
	I.			II.			III.			IV.			V.			
	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	
I. Idegbajok <i>Morbi systematis nervosi</i> ..	56	52	108	64	34	98	62	60	122	32	23	55	61	48	109	
II. Vérkeringési bajok, <i>organ circulationis</i> ..	11	21	32	8	8	16	15	14	29	12	11	23	13	14	27	
III. Légzőszervi <i>respirationis</i> ..	166	156	322	167	146	313	207	192	399	110	87	197	155	94	249	
IV. Emésztőszervi <i>digestionis</i> ..	106	102	208	81	73	154	46	29	75	33	22	55	50	56	106	
V. Húgy és ivarsz. <i>uropoeti et gen.</i> ..	4	20	24	3	13	16	6	18	24	12	17	29	8	13	21	
VI. Mozgásszervi <i>motus</i> ..	5	3	8	7	5	12	2	4	6	3	6	9	7	6	13	
VII. Bőr <i>cutanei</i> ..	—	1	1	3	3	6	1	1	2	1	1	2	2	1	3	
VIII. Alkati <i>Constitutionales</i> ..	35	37	72	32	32	64	30	32	62	24	23	47	50	55	105	
IX. Egyéb <i>Alii morbi diversi</i> ..	37	53	90	43	55	98	63	38	101	37	31	68	30	20	50	
Összeg, <i>Summe</i> ..	420	445	865	408	369	777	432	388	820	264	221	485	376	307	683	
Erőszakos halál-okok, <i>Causae violentae</i> ..	17	8	25	11	7	18	18	6	24	9	6	15	13	7	20	
Főösszeg, <i>Hauptsumme</i> ..	437	453	890	419	376	795	450	394	844	273	227	500	389	314	703	
Egyes nevezetesebb halál-okok.																
<i>Einzelne wichtigere Todesursachen.</i>																
Agykérlob, <i>Meningitis</i> ..	11	11	22	10	6	16	2	5	7	9	9	18	24	22	46	
Agylob, <i>Encephalitis</i> ..	3	3	6	—	1	1	1	5	6	1	—	1	—	—	—	
Agyvízkór, <i>Hydrocephalus</i> ..	4	—	4	6	—	6	1	2	3	2	2	4	6	5	11	
Agyvérömleny és hűdés, <i>Apoplexia et Paralysis</i> ..	7	12	19	15	6	21	9	10	19	8	2	10	6	8	14	
Ránggöresök, <i>Convulsiones</i> ..	26	19	45	22	13	35	44	36	80	11	9	20	20	10	30	
Szervi szívbaj, <i>Vitia cordis organica</i> ..	4	10	14	7	4	11	5	5	10	8	10	18	8	8	16	
Hártyás torokgyik, <i>Croup</i> ..	7	5	12	8	9	17	18	17	35	7	10	17	15	10	25	
Roncsoló toroklob, <i>Diphtheritis</i> ..	14	15	29	9	12	21	18	11	29	6	4	10	14	8	22	
Hökhurut, <i>Pertussis</i> ..	—	5	5	6	7	13	8	8	16	1	4	5	2	3	5	
Tüdől., hörgl. és mellhártyal., <i>Pneum. Bronch. et Pleur</i> ..	38	42	80	28	23	51	22	18	40	21	18	39	30	18	48	
Gümőkór, <i>Tuberculosis</i> ..	82	70	152	95	80	175	124	129	253	67	43	110	76	47	123	
Hashártyalob, <i>Peritonitis</i> ..	—	6	6	2	4	6	1	2	3	4	3	7	4	9	13	
Béllob, <i>Enteritis</i> ..	12	8	20	2	4	6	4	1	5	5	1	6	10	7	17	
Bélhurut, <i>Diarrhoea</i> ..	80	68	148	62	59	121	35	23	58	17	12	29	30	33	63	
Bright-kór, <i>Morbus Brightii</i> ..	3	2	5	2	4	6	4	7	11	5	4	9	3	5	8	
Gyermekágyi láz, <i>Febris puerperalis</i> ..	—	—	—	—	2	2	—	3	3	—	1	1	—	1	1	
Egyéb gyermekágyi bajok, <i>alii morbi puerperales</i> ..	—	3	3	—	2	2	—	1	1	—	3	3	—	2	2	
Angolkór, <i>Rachitis</i> ..	3	—	3	5	1	6	1	1	2	2	2	4	5	1	6	
Kanyaró, <i>Morbilli</i> ..	7	7	14	2	1	3	—	1	1	2	—	2	6	5	11	
Vörheny, <i>Scarlatina</i> ..	5	4	9	10	4	14	8	12	20	4	9	13	24	14	38	
Himlő, <i>Variola</i> ..	1	2	3	—	1	1	—	—	3	2	5	14	28	42		
Hagymáz, <i>Typhus</i> ..	8	12	20	13	16	29	11	10	21	6	10	16	3	5	8	
Görvély, <i>Scrophulosis</i> ..	8	4	12	2	3	5	—	4	4	2	—	2	1	1	2	
Veleszületett gyengeség, <i>Debilitas congenita</i> ..	17	19	36	25	23	48	26	11	37	13	9	22	11	10	21	
Aggászály, <i>Marasmus senilis</i> ..	11	22	33	7	19	26	9	9	18	18	16	34	6	7	13	
Vizkór, <i>Hydrops</i> ..	1	3	4	5	8	13	12	9	21	—	—	—	5	2	7	

Todesursachen nach Bezirken im Jahre 1878.

Tabelle Nr. 36.

VI.			VII.			VIII.			IX.			X.			Az összes kerületekben Zusammen in den Bezirken			Közüntézetekben In öffentl. Anstalten			Füösszeg Hauptsumme			
Bezirk																								
férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	
100	87	187	111	84	195	159	138	297	69	53	122	12	14	26	726	593	1319	146	80	226	872	673	1545	
19	24	43	27	26	53	25	40	65	14	18	32	2	3	5	146	179	325	22	25	47	168	204	372	
386	340	726	429	370	799	594	483	1077	260	205	465	63	54	117	2537	2127	4664	426	161	587	2963	2288	5251	
119	112	231	196	172	368	208	220	428	119	132	251	39	45	84	997	963	1960	89	51	140	1086	1014	2100	
15	40	55	12	34	46	14	32	46	9	21	30	1	3	4	84	211	295	37	32	69	121	243	364	
22	17	39	15	11	26	6	5	11	3	—	3	1	2	3	71	59	130	21	6	27	92	65	157	
1	3	4	3	4	7	—	6	6	1	1	2	—	—	—	12	21	33	3	4	7	15	25	40	
105	100	205	156	123	279	105	102	207	60	54	114	22	21	43	619	579	1198	120	31	151	739	610	1349	
98	96	194	113	102	215	109	117	226	66	45	111	37	22	59	633	579	1212	78	57	135	711	636	1347	
865	819	1684	1062	926	1988	1220	1143	2363	601	529	1130	177	164	341	5825	5311	11136	942	447	1389	6767	5758	12525	
13	8	21	22	15	37	21	13	34	11	5	16	4	2	6	139	77	216	102	31	133	241	108	349	
878	827	1705	1084	941	2025	1241	1156	2397	612	534	1146	181	166	347	5964	5388	11652	1044	478	1522	7008	5866	12874	
10	17	27	18	19	37	32	29	61	2	—	2	—	3	3	118	121	239	23	5	28	141	126	267	
26	19	45	13	5	18	—	2	2	12	11	23	—	—	—	56	46	102	3	2	5	59	48	107	
10	5	15	8	3	11	12	6	18	7	1	8	1	1	2	57	25	82	1	1	2	58	26	84	
11	12	23	13	10	23	14	15	29	5	4	9	—	—	—	88	79	167	41	27	68	129	106	235	
34	29	63	51	42	93	88	76	164	38	35	73	11	8	19	345	277	622	3	2	5	348	279	627	
9	14	23	18	21	39	19	36	55	12	17	29	1	3	4	91	128	219	11	19	30	102	147	249	
34	27	61	41	21	62	43	38	81	1	—	1	11	8	19	185	145	330	—	—	—	185	145	330	
16	20	36	15	25	40	33	24	57	39	26	65	9	11	20	173	156	329	2	3	5	175	159	334	
11	11	22	20	13	33	13	7	20	3	4	7	—	1	1	64	63	127	—	—	—	64	63	127	
100	97	197	103	105	208	97	99	196	55	54	109	16	19	35	510	493	1003	101	39	140	611	532	1143	
181	160	341	193	169	362	378	289	667	141	110	251	24	11	35	1361	1108	2469	271	91	362	1632	1199	2831	
3	9	12	5	8	13	8	11	19	2	7	9	—	—	—	29	59	88	17	9	26	46	68	114	
27	20	47	64	55	119	30	27	57	24	25	49	10	11	21	186	159	345	16	6	22	202	165	367	
56	64	120	103	87	190	149	155	304	82	85	167	27	31	58	648	617	1265	29	28	57	672	645	1317	
5	4	9	5	8	13	3	3	6	2	2	4	1	1	2	33	40	73	13	5	18	46	45	91	
—	5	5	—	7	7	—	8	8	—	5	5	—	1	1	—	33	33	—	1	1	—	34	34	—
—	7	7	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	1	1	—	23	23	—	2	2	—	25	25	—
8	9	17	7	3	10	2	3	5	1	—	1	1	2	3	35	22	57	1	—	1	36	22	58	
6	12	18	13	18	31	19	19	38	17	10	27	5	2	7	77	75	152	2	1	3	79	76	155	
38	33	71	44	41	85	22	31	53	10	8	18	3	10	13	168	166	334	1	3	4	169	169	338	
20	21	41	44	30	74	22	18	40	9	12	21	7	—	7	120	114	234	5	3	8	125	117	242	
17	12	29	18	9	27	16	13	29	9	11	20	5	6	11	106	104	210	76	11	87	182	115	297	
10	4	14	12	7	19	7	12	19	9	8	17	2	3	5	53	46	99	3	2	5	56	48	104	
33	24	57	69	49	118	70	67	137	52	25	77	29	15	44	345	252	597	32	21	53	377	273	650	
13	22	35	25	28	53	18	38	56	7	14	21	1	5	6	115	180	295	19	22	41	134	202	336	
4	3	7	8	12	20	10	8	18	2	3	5	4	2	6	51	50	101	14	6	20	65	56	121	

Halál-okok — Todesursachen	kerületben														
	I.			II.			III.			IV.			V.		
	férő m.	nő w.	egy. sum.	férő m.	nő w.	egy. sum.	férő m.	nő w.	egy. sum.	férő m.	nő w.	egy. sum.	férő m.	nő w.	egy. sum.
I. Idegbajok, <i>Morbi system. nervosi</i>	75	49	124	59	50	109	92	67	159	50	24	74	52	46	98
II. Vérkeringési bajok, <i>Morbi organ. circulationis</i>	8	17	25	10	11	21	9	14	23	15	16	31	10	7	17
III. Légzőszervi bajok, <i>Morbi organ. respirationis</i>	200	170	370	162	150	312	212	188	400	108	95	203	136	116	252
IV. Emésztőszervi bajok, <i>Morbi organ. digestionis</i>	117	125	242	78	96	174	36	42	78	28	28	56	42	40	82
V. Húgy- és ivarsz. bajok, <i>M. organ uropoët et gen.</i>	2	16	18	4	24	28	7	5	12	9	19	28	3	10	38
VI. Mozgásszervi bajok, <i>Morbi organ motus</i>	5	7	12	17	9	26	1	3	4	8	3	11	4	2	6
VII. Bőrbajok, <i>Morbi cutanei</i>	1	1	2		2	2	2	3	5		1	1		1	1
VIII. Alkati bajok, <i>Morbi constitutionales</i>	43	61	104	44	35	79	76	51	127	15	19	34	37	17	54
IX. Egyéb bajok, <i>Alii morbi varii</i>	63	63	126	39	51	90	47	45	92	20	29	49	34	33	67
Összeg, <i>Summe</i>	514	509	1023	413	428	841	482	418	900	253	234	487	318	272	590
Erőszakos halál-okok, <i>Causae violentae</i>	19	3	22	16	4	20	17	4	21	4	4	8	11	6	17
Főösszeg, <i>Hauptsumme</i>	533	512	1045	429	432	861	499	422	921	257	238	495	329	278	607
Egyes nevezetesebb halál-okok.															
<i>Einzelne wichtigere Todesursachen.</i>															
Agykérlob, <i>Meningitis</i>	12	10	22	11	12	23	2	5	7	13	7	20	15	16	31
Agylob, <i>Encephalitis</i>	4	1	5	1	1	2	6	5	11		2	2			6
Agyvízkór, <i>Hydrocephalus</i>	3	1	4	3	5	8	5	3	8	5	1	6	3	3	6
Agyvérömleny és hűdés, <i>Apoplexia et Paralysis</i>	12	7	19	14	8	22	8	9	17	16	7	23	8	4	27
Ráinggörcsök, <i>Convulsiones</i>	34	25	59	19	20	39	67	43	110	11	6	17	17	15	32
Szervi szivbaj, <i>Vitia cordis organica</i>	6	13	19	7	8	15	4	7	11	10	10	20	5	4	24
Hártyás torokgyík, <i>Croup</i>	8	8	16	8	6	14	12	19	31	5	1	6	4	6	10
Roncsoló toroklob, <i>Diphtheritis</i>	14	16	30	9	6	15	13	14	27	5	9	14	6	7	21
Hőkurut, <i>Pertussis</i>	9	10	19	6	6	12	4	5	9	4	3	7	4	7	11
Tüdől-, hörgl. és mellhártyal., <i>Pneum. Bronch. et Pleur.</i>	54	41	95	31	20	51	15	21	36	27	30	57	45	30	75
Gümőkór, <i>Tuberculosis</i>	90	73	163	86	100	186	150	119	269	60	45	105	65	56	121
Hashártyalob, <i>Peritonitis</i>	1	4	5	4	5	9	—	1	1	1	3	4	2	2	4
Béllob, <i>Enteritis</i>	15	10	25		2	2	1	2	3	4		4	2	7	9
Bélhurut, <i>Diarrhoea</i>	81	88	169	61	73	134	31	29	60	12	16	28	23	24	47
Bright-kór, <i>Morbus Brightii</i>	2	5	7	2	5	7	6	1	7	2	6	8	1	1	2
Gyermekágyi láz, <i>Febris puerperalis</i>		2	2					2	2		1	1		3	3
Egyéb gyermekágyi bajok, <i>Alii morbi puerperales</i>		4	4		3	3					3	3			6
Angol-kór, <i>Rachitis</i>	3	1	4	12	5	17		1	1	5	1	6	1		7
Kanyaró, <i>Morbilli</i>	5	10	15	15	13	28	39	32	71	2	3	5	9	8	17
Vörheny, <i>Scarlatina</i>	10	8	18	4	2	6	1		1	3		3	4	4	8
Himlő, <i>Variola</i>	12	33	45	9	11	20	10	4	14	4	9	13	8	2	20
Hagymáz, <i>Typhus</i>	9	6	15	5	3	8	14	7	21	3	5	8	7	1	8
Görvély, <i>Scrophulosis</i>	3	1	4	7	2	9	2	2	4	1		1	1	1	2
Vesetz. gyengeség, <i>Debilitas congenita</i>	36	30	66	22	35	57	24	20	44	9	3	12	19	16	35
Aggaszály, <i>Marasmus senilis</i>	19	25	44	9	12	21	10	8	18	8	22	30	12	14	26
Vizkór, <i>Hydrops</i>	5	5	10	4	3	7	4	12	16	3	2	5		2	7

Todesursachen nach Bezirken im Jahre 1879.

Tabelle Nr. 37.

VI.		VII.			VIII.			IX.			X.			Az összes kerületekben Zusammen in den Bezirken			Közinté- zetekben In öffentl. Anstalten			Katonák Militär	Főösszeg Hauptsumme														
E z i r k															férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.		egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.
99	84	183	126	96	222	131	151	232	77	59	136	13	17	30						774															
34	20	54	22	27	49	31	31	62	8	23	31	6	3	9	153	169	322	27	27	54	4	184	196	380											
358	322	680	420	322	742	551	466	1017	225	219	444	38	40	78	2410	2088	4498	348	149	497	49	2807	2237	5044											
65	102	167	139	134	273	152	138	290	88	70	158	24	31	55	769	806	1575	39	34	73	8	816	840	1656											
11	34	45	15	33	48	18	34	52	3	19	22	1	6	7	73	200	273	23	44	67	1	97	244	341											
11	10	21	13	8	21	7	7	14	6	1	7				72	50	122	19	12	31	4	95	62	157											
3	1	4	9	4	13	2	5	7		1	1				17	20	37	1	2	3		18	22	40											
68	73	141	120	96	216	111	89	200	50	53	103	15	11	26	579	505	1084	49	28	77	33	661	533	1194											
84	88	172	92	90	182	131	112	243	57	56	113	34	29	63	601	596	1197	68	59	127	3	672	655	1327											
733	734	1467	956	810	1766	1134	1033	2167	514	501	1015	131	138	269	5448	5077	10525	738	445	1183	103	6289	5522	11811											
12	19	31	24	19	43	18	14	32	14	5	19	2	1	3	137	79	216	95	8	103	9	241	87	328											
745	753	1498	930	829	1809	1152	1047	2199	528	506	1034	133	139	272	5585	5156	10741	833	453	1286	112	6530	5609	12139											
16	20	36	26	20	46	22	34	56	4	1	5	1	2	3	122	127	249	10	7	17		132	134	266											
15	25	40	10	8	18		2	2	13	15	28				49	59	108	2	2	4		51	61	112											
6	3	9	11	8	19	10	6	16	6	8	14				52	38	90					52	38	90											
12	6	18	25	16	41	23	15	38	8	5	13	2	2	4	128	79	207	55	29	84		183	108	291											
32	25	57	38	34	72	62	85	147	39	28	67	10	10	20	329	291	620	9	2	11		338	293	631											
20	12	32	14	19	33	24	24	48	8	20	28	3	3	6	101	120	221	16	21	37		117	141	258											
14	16	30	19	12	31	15	7	22	2	2	4				87	78	165					87	78	165											
14	15	29	17	12	29	19	14	33	10	15	25	6	3	9	113	111	224	3	2	5		116	113	229											
16	8	24	17	13	30	13	14	27	3	11	14	1	2	3	77	79	156		1	1		77	80	157											
85	90	175	100	80	180	131	97	228	49	63	112	12	12	24	549	484	1033	60	32	92	8	617	516	1133											
193	179	372	225	185	410	342	302	644	139	109	248	17	17	34	1367	1185	2552	241	98	339	37	1645	1283	2928											
4	11	15	5	8	13	4	8	12	3	5	8				24	48	72	4	8	12	6	34	56	90											
10	13	23	52	60	112	20	10	30	14	10	24	7	8	15	125	122	247	3	2	5	1	129	124	253											
36	57	93	59	43	102	104	102	206	60	48	108	13	18	31	480	498	978	15	13	28	1	496	511	1007											
3	4	7	7	8	15	6	4	10	1		1				30	34	64	10	13	23	1	41	47	88											
			7	7		7	7		3	3		2	2			27	27		6	6			33	33											
	4	4		3	3		1	1		3	3		1	1		22	22		1	1			23	23											
3	1	4	8	4	12	1	1	2	1	1	2				34	15	49		2	2		34	17	51											
22	15	37	20	17	37	12	13	25	5	3	8	1		1	130	114	244	1	2	3		131	116	247											
7	8	15	7	11	18	5	5	10		3	3	2	1	3	43	42	85	2		2		45	42	87											
12	18	30	56	42	98	55	47	102	22	29	51	4	2	6	192	197	389	10	11	21	6	208	208	416											
14	11	25	20	14	34	16	10	26	9	9	18	4	5	9	101	71	172	27	3	30	19	147	74	221											
4	5	9	5	5	10	7	2	9	8	3	11				38	21	59	2	3	5		40	24	64											
42	35	77	68	56	124	88	62	150	44	33	77	29	22	51	381	312	693	32	24	56		413	336	749											
15	21	36	15	24	39	30	29	59	6	16	22	1	4	5	125	175	300	18	30	48		143	205	348											
2	8	10	5	6	11	4	13	17	2	6	8	2	2	4	31	59	90	8	1	9	3	42	60	102											

Halál-okok — Todesursachen	kerületben														
	I.			II.			III.			IV.			V.		
	férfi m.	nő f.	e. Zus.	férfi m.	nő f.	e. Zus.	férfi m.	nő f.	e. Zus.	férfi m.	nő f.	e. Zus.	férfi m.	nő f.	e. Zus.
I. Idegbajok, <i>Morbi system. nervosi</i>	77	36	113	53	48	101	84	66	150	33	30	63	52	32	84
II. Vérkeringési bajok, <i>Morbi organ. circulationis</i>	10	22	32	8	13	21	11	11	22	15	13	28	18	15	33
III. Légzőszervi bajok, <i>Morbi organ. respirationis</i>	164	161	325	135	146	281	164	173	337	107	78	185	150	98	248
IV. Emésztőszervi bajok, <i>Morbi organ. digestionis</i>	130	89	219	75	92	167	44	58	102	23	27	50	56	46	102
V. Húgy- és ivarsz. bajok, <i>Morbi organ. uropoët. et gen.</i>	8	24	32	8	16	24	5	10	15	13	11	24	12	15	27
VI. Mozgásszervi bajok, <i>Morbi organ. motus</i>	7	4	11	6	5	11	4	1	5	5	2	7	3	2	5
VII. Bőrbajok, <i>Morbi cutanei</i>	1	2	3	1	2	3				1		1	2		2
VIII. Alkati bajok, <i>Morbi constitutionales</i>	26	26	52	56	38	94	55	29	84	35	25	60	22	27	49
IX. Egyéb bajok, <i>Alii morbi varii</i>	45	52	97	43	53	96	52	57	109	27	18	45	34	29	63
Összeg, <i>Summe</i>	468	416	884	385	413	798	419	405	824	259	204	463	349	264	613
Erőszakos halál-okok, <i>Causae violentae</i>	16	4	20	12	4	16	12	13	25	13	3	16	7	8	15
Főösszeg, <i>Hauptsumme</i>	484	420	904	397	417	814	431	418	849	272	207	479	356	272	628
Egyes nevezetesebb halál-okok.															
<i>Einzelnne wichtigere Todesursachen.</i>															
Agykérlob, <i>Meningitis</i>	14	6	20	11	12	23	4	4	8	11	7	18	19	6	25
Agylob, <i>Encephalitis</i>		1	1				6	2	8	1		1			
Agyvízkór, <i>Hydrocephalus</i>	3	1	4	4	6	10	11	6	17	3	3	6	5	2	7
Agyvérömleny és hűdés, <i>Apoplexia et Paralysis</i>	17	10	27	16	10	26	9	8	17	8	7	15	11	4	15
Ránggörcsök, <i>Convulsiones</i>	33	14	47	17	18	35	46	43	89	8	11	19	12	16	28
Szervi szívbaj, <i>Vitia cordis organica</i>	6	15	21	4	10	14	5	3	8	9	7	16	7	11	18
Hártyás torokgyík, <i>Croup</i>	7	6	13	8	6	14	5	5	10	4	1	5	1	1	2
Ronesoló toroklob, <i>Diphtheritis</i>	7	13	20	7	7	14	4	9	13	4	6	10	6	7	13
Hökhurut, <i>Pertussis</i>		1	1	1		1		1	1	2	2	4		1	1
Tüdől., hörgl., és mellhártyal., <i>Pneumon. Bronch et Pleur</i>	46	37	83	25	17	42	21	25	46	22	18	40	37	23	60
Gümőkór, <i>Tuberculosis</i>	82	84	166	86	110	196	116	126	242	62	47	109	90	58	148
Elashártyalob, <i>Peritoneitis</i>	3	4	7	2	5	7	1	2	3	3	3	6	2	3	5
Béllob, <i>Enteritis</i>	8	7	15	3	4	7	2	3	5	1	2	3	7	5	12
Bélhurut, <i>Diarrhoea</i>	103	71	174	54	61	115	33	41	74	7	14	21	32	25	57
Bright-kór, <i>Morbus Brightii</i>	1	5	6	5	5	10	3	4	7	4	2	6	7	4	11
Gyermekágyi láz, <i>Febris puerperalis</i>		3	3		1	1		2	2		2	2		2	2
Egyéb gyermekágyi bajok, <i>Alii morbi puerperales</i>		4	4		1	1									
Angolkór, <i>Rachitis</i>	2	1	3	2	4	6	5	1	4		1	1	2	2	4
Kanyaró, <i>Morbili</i>	3	2	5	1	1					1	1	2	1	1	2
Vörheny, <i>Scarlatina</i>	3	3	6	4	4	8	2	2	4	9	4	13	1	1	2
Himlő, <i>Variola</i>	8	8	16	20	20	40	18	10	28	7	7	14	5	11	16
Hagymáz, <i>Typhus</i>	9	3	12	14	8	22	22	13	35	9	3	12	5	3	8
Görvély, <i>Scrophulosis</i>	2	5	7	7	1	8	4	2	6	1	2	3	1	2	3
Veleszületett gyengeség, <i>Debilitas congenita</i>	26	24	50	20	28	48	31	28	59	12	2	14	25	22	47
Aggaszály, <i>Marasmus senilis</i>	13	20	33	17	14	31	12	14	26	10	12	22	5	6	11
Vizkór, <i>Hydrops</i>	3	3	6	2	5	7	5	9	14	2	3	5	2	1	3

Todesursachen nach Bezirken im Jahre 1880.

Tabelle Nr. 38.

VI.		VII.			VIII.			IX.			X.			Az összes kerületekben Zusammen in den Bezirken			Közintézetekben In öffentl. Anstalten			Katonák Militär	Főösszeg Hauptsumme			
Bezirk		férő m.	nő w.	e. zus.	férő m.	nő w.	e. zus.	férő m.	nő w.	e. zus.	férő m.	nő w.	e. zus.	férő m.	nő w.	e. zus.	férő m.	nő w.	e. zus.		férő m.	nő w.	e. zus.	
97	89	186	137	94	231	127	134	261	88	68	156	18	18	36	766	615	1381	154	66	220	8	928	681	1609
24	44	68	25	35	60	38	49	87	20	30	50	4	5	9	173	237	410	29	26	55	4	206	263	469
335	276	611	376	321	697	524	464	988	273	236	509	61	38	99	2289	1991	4280	388	169	557	52	2729	2160	4889
123	95	218	170	156	326	217	195	412	86	119	199	62	51	113	980	928	1908	60	45	105	11	1051	973	2024
15	35	50	16	34	50	23	43	66	8	24	32	2	2	4	110	214	324	37	45	82	1	148	259	407
12	12	24	15	10	25	12	13	25	4	1	5	3	3	6	71	53	124	23	7	30	1	95	60	155
2	2	4	2	6	8	6	3	9	2	1	3				17	16	33	4		4		21	16	37
69	63	132	72	59	131	120	105	225	39	46	85	17	10	27	511	428	939	47	31	78	48	606	459	1065
91	81	172	106	91	197	95	88	183	71	50	121	19	21	40	583	540	1123	87	62	149	4	674	602	1276
768	697	1465	919	806	1725	1162	1094	2250	585	575	1160	186	148	334	5500	5022	10522	829	451	1280	129	6458	5473	11931
24	7	31	19	15	34	47	8	55	19	6	25	8	2	10	177	70	247	107	17	124	10	294	87	381
792	704	1496	938	821	1759	1209	1102	2311	604	581	1185	194	150	344	5677	5092	10769	936	468	1404	139	6752	5560	12312
17	12	29	26	15	41	31	38	69		4	4	4	5	9	137	109	246	12	1	13	3	152	110	262
25	18	43	13	15	28				14	11	25				59	47	106	2	1	3		61	48	109
8	6	14	6	3	9	4	4	8	5	9	14				49	40	89					49	40	89
13	8	21	26	14	40	19	14	33	10	7	17	2	1	3	131	83	214	46	24	70	4	181	107	288
24	33	57	41	29	70	61	65	126	49	32	81	10	11	21	301	272	573	5	5	10		306	277	583
15	36	51	16	22	38	23	25	48	14	25	39	2	3	5	101	157	258	17	20	37	2	120	177	297
11	15	26	24	8	32	10	12	22	1	8	9	2	2	4	73	64	137					73	64	137
12	15	27	8	6	14	28	23	51	13	14	27	2	2	4	91	102	193	2	3	5		93	105	198
	3	3	3	7	10		1	1					2	2	6	18	24		1	1		6	19	25
78	67	145	104	98	202	125	112	237	67	63	130	17	11	28	542	471	1013	86	24	110	12	640	495	1135
194	142	336	205	162	367	327	277	604	170	132	302	37	24	61	1369	1162	2531	267	113	380	36	1672	1275	2947
6	6	12	4	9	13	5	6	11	1	5	6	3	1	4	30	44	74	4	6	10	4	38	50	88
29	22	51	36	37	73	15	19	34	15	16	31	14	14	28	130	129	259	5	2	7		135	131	266
40	47	96	103	94	197	173	150	323	52	88	140	42	34	76	648	625	1273	18	21	39	5	671	646	1317
7	5	12	7	6	13	6	4	10		2	2				40	37	77	19	3	22	1	60	40	100
	2	2		4	4		5	5		6	6				27	27	54		13	13		40	40	80
	2	2		2	2		3	3		2	2				14	14	28		2	2		16	16	32
6	6	12	6	1	7	6	3	9	1		1		2	2	28	21	49					28	21	49
13	19	32	9	15	24	20	17	37	4	6	10	2		2	54	62	116	1		1	1	56	62	118
12	12	24	10	13	23	13	12	25	5	5	10	1	1	2	62	55	117	1		1		63	55	118
13	4	17	14	10	24	61	53	114	12	20	32	4	2	6	162	145	307	9	6	15	5	176	151	327
6	12	20	13	5	18	12	11	23	9	5	14	6	3	9	107	66	173	20	8	28	30	157	74	231
6	4	12	7	3	10	4	2	6	2	4	6				36	25	61	3	1	4		39	26	65
34	36	70	86	55	141	60	42	102	46	36	82	18	16	34	358	289	647	41	23	64		399	312	711
16	20	36	14	23	37	18	36	54	16	8	24		3	3	121	156	277	24	30	54	2	147	186	333
12	7	19	2	7	9	9	5	14	6	3	9	1	1	2	44	44	88	5	2	7	2	51	46	97

Halál okok — <i>Todesursachen</i>	kerületben														
	I.			II.			III.			IV.			V.		
	férfi m.	nő w.	egy zus.	férfi m.	nő w.	egy zus.	férfi m.	nő w.	egy zus.	férfi m.	nő w.	egy zus.	férfi m.	nő w.	egy zus.
I. Idegbajok, <i>Morbi system. nervosi</i>	72	43	115	85	70	155	102	81	183	22	32	54	66	34	100
II. Vérkeringési bajok, <i>Morbi organ. circulationis.</i>	21	15	36	9	6	15	10	18	28	15	11	26	15	14	29
III. Légzőszervi bajok, <i>Morbi organ. respirationis</i>	162	146	308	152	172	324	226	206	432	104	70	174	158	141	299
IV. Emésztőszervi bajok, <i>Morbi organ. digestionis</i>	123	107	230	73	82	155	69	58	127	31	30	61	33	48	81
V. Húgy- és ivarsz. bajok, <i>Morbi org. uropoët. et gen.</i>	7	22	29	14	21	35	9	14	23	11	11	22	12	17	29
VI. Mozgásszervi bajok, <i>Morbi organ. motus</i> . . .	11	6	17	5	13	18	2	3	5	4	4	8	4	4	8
VII. Bőrbajok, <i>Morbi cutanei</i>	.	2	2	1	5	6	.	3	3	1	1	2	3	1	4
VIII. Alkati bajok, <i>Morbi constitutionales</i>	47	45	92	59	47	106	66	78	144	24	23	47	45	38	83
IX. Egyéb bajok, <i>Alii morbi varii</i>	50	73	123	42	58	100	71	69	140	28	38	66	37	34	71
Összeg, <i>Summe</i>	493	459	952	410	474	914	555	530	1085	240	220	460	373	331	704
Erőszakos halál-okok, <i>Causae violentae</i>	16	6	22	11	6	17	12	2	14	9	8	17	7	5	12
Főösszeg, <i>Hauptsumme</i>	509	465	974	451	480	931	567	532	1099	249	228	477	380	336	716
Egyes nevezetesebb halál-okok.															
<i>Einzelne wichtigere Todesursachen.</i>															
Agykérlo, <i>Meningitis</i>	12	6	18	14	11	25	10	6	16	10	11	21	16	8	24
Agylob, <i>Encephalitis</i>	2	.	2	3	2	5	6	1	7	2	.	2	.	1	1
Agyvízkór, <i>Hydrocephalus</i>	.	.	.	5	6	11	4	1	5	.	1	1	7	4	11
Agyvérömleny és hűdés, <i>Apoplexia et Paralysis</i> . . .	13	6	19	9	17	26	13	6	19	5	11	16	9	4	13
Ráנגgöresök, <i>Convulsiones</i>	34	21	55	39	28	67	62	62	124	3	6	9	20	14	34
Szervi szívbaj, <i>Vitia cordis organica</i>	12	8	20	6	5	11	6	7	13	8	6	14	7	9	16
Hártyás torokgyík, <i>Croup</i>	11	6	17	9	8	17	5	10	15	3	3	6	5	6	11
Ronesoló toroklob, <i>Diphtheria</i>	8	3	11	10	12	22	11	8	19	2	2	4	9	10	19
Hökhurut, <i>Pertussis</i>	1	1	2	2	9	11	1	1	2	4	2	6	5	3	8
Tüdöl., hörgl., mellhártyal., <i>Pneumon. Bronch. et Pleur.</i>	42	37	79	38	29	67	32	33	65	22	18	40	28	33	61
Gümőkór, <i>Tuberculosis</i>	80	83	163	82	96	178	158	143	301	61	37	98	102	73	175
Hashártyalob, <i>Peritonitis</i>	2	.	2	2	5	7	2	2	4	1	2	3	2	2	4
Béllob, <i>Enteritis</i>	6	9	15	.	2	2	1	.	1	3	3	6	7	7	14
Réllhurut, <i>Diarrhoea</i>	102	81	183	61	62	123	54	46	100	13	10	23	20	24	44
Bright-kór, <i>Morbus Brightii</i>	4	2	6	8	4	12	6	3	9	6	5	11	4	3	7
Gyermekágyi láz, <i>Febris puerperalis</i>	.	1	1	.	3	3	.	3	3	.	3	3	.	.	6
Egyéb gyermekágyi bajok, <i>Alii m. puerperales</i>	.	6	6	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	2	9
Angol-kór, <i>Rachitis</i>	7	3	10	3	5	8	.	.	.	1	1	2	3	3	6
Kanyaró, <i>Morbilli</i>	8	3	11	3	2	5	6	8	14	1	.	1	1	.	1
Vörheny, <i>Scarlatina</i>	5	5	10	11	6	17	18	30	48	5	7	12	11	10	21
Himlő, <i>Variola</i>	13	22	35	25	25	50	21	26	47	7	7	14	14	13	27
Hagymáz, <i>Typhus</i>	12	4	16	11	6	17	13	7	20	5	2	7	11	2	13
Görvély, <i>Scrophulosis</i>	3	3	6	.	2	2	1	.	1	2	2	4	3	5	8
Velesz. gyengeség, <i>Delilitas congenita</i>	23	24	47	22	21	43	36	27	63	10	12	22	22	20	42
Aggaszály, <i>Marasmus scullis</i>	12	39	51	15	29	44	12	24	36	10	19	29	9	13	22
Vizkór, <i>Hydrops</i>	2	3	5	3	5	8	16	11	27	.	1	1	3	1	4

Todesursachen nach Bezirken im Jahre 1881.

Tabelle Nr. 39.

VI.		VII.			VIII.			IX.			X.			Az összes kerületekben Zusammen in den Bezirken			Közünté- tekben In öffentl. Anstalten			Katonák Militár	Főösszeg Hauptsumme											
Bezirk															férfi m.	nő w.	e. zhs.	férfi m.	nő w.		e. zhs.	férfi m.	nő w.	e. zhs.	férfi m.	nő w.	e. zhs.	férfi m.	nő w.	e. zhs.	férfi m.	nő w.
113	90	203	130	100	230	165	106	271	76	92	168	30	20	50						861												
26	24	50	23	40	63	34	42	76	26	23	49	4	1	5	183	194	377	21	25	44	1	205	219	424								
355	264	619	411	323	734	530	483	1013	259	253	512	60	59	119	2417	2117	4534	314	127	441	57	2788	2244	5032								
108	98	206	118	136	254	196	180	376	90	102	192	40	23	63	881	864	1745	46	56	102	8	935	920	1855								
26	45	71	25	32	57	18	35	53	7	20	27		5	5	129	222	351	29	54	83	1	159	276	435								
15	9	24	21	10	31	14	6	20	11	8	19	1		1	88	63	151	25	11	36	1	114	74	188								
5	2	7	3	8	11	4	5	9	1	2	3				18	29	47	8	3	11		26	32	58								
78	69	147	94	64	158	145	110	255	86	71	157	27	20	47	671	565	1236	125	38	163	31	827	603	1430								
107	86	193	130	109	239	109	103	212	68	70	138	32	23	55	674	663	1337	89	58	147	2	765	721	1486								
333	687	1520	955	822	1777	1215	1070	2285	624	641	1265	194	151	345	5922	5385	11307	807	452	1259	110	6839	5837	12676								
25	15	40	26	12	38	52	17	69	19		19	11	2	13	188	73	261	92	17	109	9	289	90	379								
558	702	1560	981	834	1815	1267	1087	2354	643	641	1284	205	153	358	6110	5458	11568	899	469	1368	119	7128	5927	13055								
20	20	40	31	24	55	49	36	85	3	4	7	9	8	17	174	134	308	5	3	8	4	183	137	320								
14	15	29	8	11	19		1	1	15	20	35				50	51	101				1	51	51	102								
7	5	12	7	6	13	7	5	12	10	8	18	4	3	7	51	39	90					51	39	90								
10	9	19	18	21	39	20	12	32	5	9	14	2	1	3	104	96	200	45	22	67	1	150	118	268								
34	20	54	45	25	70	68	49	117	41	44	85	12	6	18	358	275	633	8	2	10		366	277	643								
16	17	33	16	29	45	24	31	55	20	20	40	3		3	118	132	250	13	16	29		131	148	279								
11	10	21	19	26	45	20	19	39	1	3	4	1	3	4	85	94	179	1		1		86	94	180								
15	11	26	16	7	23	42	27	69	13	14	27	5	7	12	131	101	232	2	2	4		133	103	236								
5	10	15	8	10	18	8	13	21	4	2	6	1	2	3	39	53	92					39	53	92								
92	73	165	113	93	206	124	116	240	61	64	125	13	15	28	565	511	1076	79	33	112	13	657	544	1201								
198	140	338	208	161	369	306	270	576	152	148	300	32	30	62	1379	1181	2560	187	79	266	34	1600	1260	2860								
4	12	16	4	9	13	4	13	17	3	5	8	1		1	25	50	75	2	11	13	4	31	61	92								
19	15	34	23	13	36	17	11	28	17	17	34	12	7	19	105	84	189	1	2	3		106	86	192								
58	49	107	71	88	159	156	139	295	60	69	129	24	16	40	619	584	1203	18	27	45	1	638	611	1249								
8	9	17	10	6	16	4	6	10	2	1	3		1	1	52	40	92	12	7	19	1	65	47	112								
	7	7	4	4		3	3		2	2					26	26		14	14			40	40									
	3	3	5	5		3	3		2	2		1	1		23	23		2	2			25	25									
10	6	16	10	5	15	5	3	8		4	4	1		1	40	30	70	1		1		41	30	71								
12	12	24	6	9	15	2	4	6	1	10	11	1	1	2	41	49	90					41	49	90								
17	15	32	23	11	34	43	25	68	8	8	16	5	2	7	146	119	265	1		1		147	119	266								
12	12	24	16	15	31	55	48	103	41	31	72	8	10	18	212	209	421	13	4	17	4	229	213	442								
12	15	27	26	12	38	22	16	38	13	9	22	5	3	8	130	76	206	88	26	114	24	242	102	344								
9	5	14	5	8	13	4	5	9	12	7	19	1		1	40	37	77	1	1	2		41	38	79								
63	49	112	79	74	153	69	59	128	54	48	102	20	15	35	398	349	747	30	23	53		428	372	800								
25	24	49	25	25	50	17	28	47	12	14	26	4	7	11	141	222	363	28	23	51		169	245	414								
6	4	10	7	6	13	10	11	21	2	2	4	3	1	4	52	45	97	2	1	3	1	55	46	101								

királyságban. Azon városok közt, melyek e tekintetben még Budapestnél is rosszabb viszonyokat mutatnak, csak keleteurópai városokat találunk, így Bécs 124, Krakkót 140 himlőhalottal. ▲ mennyiben pedig a himlő azon betegségek közé tartozik, melyek kiütésének védő oltás által elejét vehetjük, városunknak feltüntetett kedvezőtlen viszonyait joggal betudhatjuk az oltási kényszer lanyha keresztülvitelének. Hogy városunknak sem klimatikus, sem topográfiai helyzete nem okozza a himlőjárvány gyakori fellépését, azért is valószínű, mert skarlátnál és kanyarónál, melyeknek pusztításai a védőoltás elmulasztása által nem fokozhatók, Budapest viszonyai már is jóval kedvezőbb színben mutatkoznak. Míg ugyanis fővárosunk a himlő által okozott halálesetek tekintetében 33 nagyváros között harmadik helyen áll, addig a skarlát esetek száma szerint a hetedik, a kanyaró szerint pedig a tizenhetedik helyre kerül. Az 1882. évben életbe léptetett prophylaktikus intézkedések alapján azonban remélhetjük, hogy ezen évtől a ragályos betegségek tekintetében új korszak beköszöntését fogjuk keltezhetni. ¹⁾

Nemzetközi összehasonlítás a himlő, skarlát és kanyaró föllépéséről az 1881. évben. (A városok az e három exanthematikus betegségben elhalt egyének együttes összegének nagysága szerint vannak sorrendbe szedve.) Száz-százezer lakos közül meghalt

	himlőben	kanyaróban	skarlátban	együtt
1. Krakkóban	140·28	165·67	101·49	407·44
2. Kölnben	—	4·83	234·16	238·99
3. Liverpoolban	6·13	136·44	78·51	221·08
4. Budapesten	119·87	24·41	72·14	216·42
5. Londonban	61·87	66·11	55·01	182·99
6. Bécsben	123·95	14·50	39·13	177·58
7. Brémában	1·75	124·56	14·03	140·34
8. Münchenben	10·30	34·76	90·55	135·61
9. Edinburghban	0·44	4·80	110·47	115·71
10. Lyonban	78·86	3·19	32·66	114·71
11. Glasgowban	0·39	69·13	43·94	113·46
12. Párisban	45·88	40·76	19·70	106·34
13. Triesztben	14·72	28·04	57·43	100·24
14. Berlinben	4·67	17·38	78·09	100·14
15. Lembergben	65·78	—	33·78	99·56
16. Birminghamban	1·49	29·57	43·50	74·56
17. Bolognában	1·81	66·00	3·62	71·43
18. Dublinban	2·57	42·34	25·18	70·09
19. Boroszlóban	1·10	6·96	61·55	69·61
20. Hamburgban	2·20	33·93	29·96	66·09

¹⁾ A ragályos betegségek-okozta halandóság eddigi menete e tekintetben a legkedvezőbb reményekre jogosít (l. a Statisztikai Havi Füzetek 1884. márcziusi, 130. számában »Budapest halandósága 1883-ban« című cikkünket). A beállt javulás jellemzésére felemlítjük a himlő által okozott halálesetek számát. 1874-től 1881-ig t. i. 100,000 lakos közül meghalt himlőben: 329, 147, 35, 29, 71, 123, 95, 116, évenként átlag tehát 124, ezzel szemben 1882-ben csak 99, 1883-ban pedig, az eddig tapasztaltak után csak alig hihető csökkenéssel, nem több mint 18, (V. ö. különben az e munka 5. oldalán mondottakat.)

	himlőben	kanyaróban	skarlátban	együtt
21. Turinban	6·96	52·95	3·25	63·16
22. Milanóban	0·38	38·55	24·19	63·12
23. Manchesterben	0·88	33·71	28·14	62·73
24. Stockholmban	—	7·35	54·31	61·66
25. Bukarestben	10·50	21·00	25·50	57·00
26. Marseilleben	21·38	18·33	13·33	53·04
27. Lipcsében	1·32	13·85	32·32	47·49
28. Brüsszelben	7·02	32·07	7·52	46·61
29. Kopenhágában	1·63	2·44	33·33	37·40
30. Stuttgártban	0·94	20·67	13·15	34·76
31. Velenczében	28·14	—	4·02	32·16
32. M. Frankfurtban	—	5·05	22·38	27·43
33. Amsterdamban	0·89	3·84	18·93	23·66

Mind e három heveny exanthéma számára a gyermekkor szolgáltatja a legtöbb áldozatot. Miután azonban e kérdésre a gyermekbetegségek fejezetében újra visszatérünk, e helyen a 18. sz. jegyzetből levont következő egybeállításra szorítkozunk: a megnevezett betegségek mindegyikénél tiz-tizezer meghalt egyén közt volt:

	himlőnél	skarlátnál	kanyarónál
0—5 éves	6,630	6,874	9,324
5—10 >	1,562	2,532	558
10—20 >	605	436	59
20—30 >	593	102	39
30—60 >	549	56	20
60 éven túl	56	—	—

Már az ilyen felületes megtekintés is mutatja, hogy az említett három heveny exanthéma közül a kanyarót kell a legsajátosabb gyermekbetegségnek néznünk: az elhaltak számának $\frac{2}{10}$ -részénél többet az 5 éven alul álló gyermekek szolgáltatják, a tizedik életév után pedig ezen betegség már csak alig fordul elő, mint halál-ok. Máskép áll a dolog a himlőnél. Bár ezen betegség halottjainak is kétharmada öt évnél fiatalabb gyermekekből áll, mégis a 30—60 év közti teljes férfikorra is, még az elhaltak számának huszadrésze jut és még a legmagasabb életkorokban is fordul elő himlő, mint halál-ok. A skarlát is körülbelül az 50. életévig terjed; ezentúl már nem igen okoz halálesetet. Ellenben csaknem kétszer oly veszélyes ezen betegség az 5—10 éves gyermekekre nézve, mint a himlő és mintegy ötszörte veszélyesebb, mint a kanyaró.

A halottak nemek szerinti osztályozása azt mutatja, hogy ezen heveny exanthémáknál a nőnem aránylag nagyobb számarányban van a halottak közt képviselve, mint a legtöbb más betegségnél. Mig ugyanis az összhalandóságnál átlag száz—száz nőihalottra 117 férfihalott jut, addig a himlőnél ugyanannyi női halottra csak 108, sőt a skarlátnál és kanyarónál csak 101 férfi halott esik, úgy hogy állíthatni, miszerint a nevezett betegségek a férfinet határozottan kimélik.

Ama fontos kérdésre, hogy tulajdonképen melyik városrész tekinthető ezen exanthémák fészkének, a 19. sz. jegyzet igyekszik felvilágosítást nyújtani, a meny

40. sz. tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 40. (Schluss.)

Halál-okok Todesursachen		éves korban állott — Jahre alt											ül/er 80- ^{an} túl	ül/er 50- ^{an} túl	ismeretlen korú Unbek. Alters	Főösszeg Hauptsumme		
		0-5	5-10	10-15	0-15	15-20	20-30	15-30	30-40	40-50	30-50	50-60					60-70	70-80
Roncsoló toroklob.....	férfi m.	82	26	3	111												1	112
	nő w.	63	24		87													87
Diphtheritis	e. zus.	145	50	3	198												1	199
Tüdől., hörg smellhártya.	férfi m.	258	6	3	267	13	30	43	58	50	108	42	25	9			1	499
Pneumonia Bronch. et Pleur.	nő w.	228	11	6	245	6	20	26	19	23	42	28	23	12	2	2	65	378
	e. zus.	486	17	9	512	19	50	69	77	73	150	70	48	21	3	3	142	877
Tüdögümő.....	férfi m.	404	14	15	433	56	250	306	270	230	500	156	90	9	2	2	257	1500
Tuberculosis.....	nő w.	355	16	16	387	101	203	304	194	133	327	101	56	17	3	3	177	1200
	e. zus.	759	30	31	820	157	453	610	464	363	827	257	146	26	5	5	434	2700
Hökhurut.....	férfi m.	41			41													41
Pertussis.....	nő w.	40	3		43													43
	e. zus.	81	3		84													84
Hashártyalob.....	férfi m.	5	2	3	10	4		4	9	8	17	5	3				8	41
Peritonitis.....	nő w.	6	2	1	9	4	4	8	13	11	24	6	1				9	52
	e. zus.	11	4	4	19	4	8	12	22	19	41	11	4	2			17	93
Bélhurut.....	férfi m.	645	2		647	5	5	3	7	10	7	4	4	1	3	15	2	679
Diarrhoea.....	nő w.	618			618	2	2	4	4	8	2	4	3	1	1	10		638
	e. zus.	1263	2		1265	7	7	7	11	18	9	8	4	4	4	25	2	1317
Béllob.....	férfi m.	93		1	94	1	1	1	6	7	4	5	1	1	1	11		113
Enteritis.....	nő w.	101		1	102	2		2	5	3	8	5	1	2		8		120
	e. zus.	194		2	196	2	1	3	6	9	15	9	6	3	1	19		233
Bright-kór.....	férfi m.	2	2	1	5			6	9	17	26	11	7	1	1	20		57
Morbus Brightii.....	nő w.	1		2	3		3	3	2	3	5	5	6	1	1	13		24
	e. zus.	3	2	3	8		9	9	11	20	31	16	13	2	2	33		81
Gyermekágyi láz.....	nő w.					1	22	23	11	2	13							36
Febris puerperalis.....																		
Egyéb gyermekágyi bajok	nő w.					2	14	16	8	2	10						2	28
Alii morbi puerperales ...																		
Angolkór.....	férfi m.	43	2	2	47													47
Rachitis.....	nő w.	24	2	1	27													27
	e. zus.	67	4	3	74													74
Kanyaró.....	férfi m.	139	6		145													145
Morbilli.....	nő w.	135	5	1	141		1	1										142
	e. zus.	274	11	1	286		1	1										287
Vörheny.....	férfi m.	51	16	1	68	1		1										69
Scarlatina.....	nő w.	64	14	2	80		1	1	1		1							82
	e. zus.	115	30	3	148	1	1	2		1	1							151
Himlő.....	férfi m.	39	7	3	49	1	2	3	2	2	4	1				1	1	58
Variola.....	nő w.	36	1		37	1	6	7		1	1							45
	e. zus.	75	8	3	86	2	8	10	2	3	5	1					1	103
Hagymáz.....	férfi m.	8	11	5	24	15	31	46	45	27	72	25	8	7		40	3	185
Typhus.....	nő w.	11	8	7	26	10	19	29	14	12	26	6	9	2		17		98
	e. zus.	19	19	12	50	25	50	75	59	39	98	31	17	9		57	3	283
Görvélykór.....	férfi m.	30	6	1	37	4	5	9	1	2	3							49
Scrophulosis.....	nő w.	37	3	3	43	1	2	3		1	1							47
	e. zus.	67	9	4	80	5	7	12	1	3	4							96
Veleszületett gyöngeség	férfi m.	396			396													396
Debilitas congenita.....	nő w.	374			374													374
	e. zus.	770			770													770
Aggaszály.....	férfi m.											8	35	60	50	153		153
Marasmus senilis.....	nő w.								1	2	3	7	40	93	67	207	1	211
	e. zus.								1	2	3	15	75	153	117	360	1	364
Vizkór.....	férfi m.	4	3	3	10		4	4	8	16	24	7	9	4		20		58
Hydrops.....	nő w.	5	2	1	8	1	2	3	9	16	25	11	23	8		42		78
	e. zus.	9	5	4	18	1	6	7	17	32	49	18	32	12		62		136

A halál-okok kor szerinti kimutatása az 1877-dik évről.

Ausweis der Todesursachen nach dem Alter der Verstorbenen vom Jahre 1877.

Halál-okok Todesursachen		0-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100	Immortalis koru Únlak. Alters	Fülsze E. Hoytbaumme			
		éves korban állott — Jahre alt																
a) Körcsoportok. <i>Krankheitsgruppen.</i>																		
I. Idegbajok																		
főrfi m.		557	12	10	579	11	32	43	54	70	124	68	52	26	7	153	7	906
nő w.		491	27	6	524	12	16	28	36	27	63	31	35	15	8	89	5	709
e. zus.		1048	39	16	1103	23	48	71	90	97	187	99	87	41	15	242	12	1615
Morbi systematis nervosi																		
főrfi m.		4	2	3	9	6	15	21	32	34	66	34	16	14		64	5	166
nő w.		4	4	7	15	7	23	30	24	37	61	30	25	8	3	66	3	176
e. zus.		8	6	10	24	13	38	51	56	71	127	64	41	22	3	130	8	340
II. Vérkeringési bajok																		
főrfi m.		1134	90	24	1248	76	367	443	406	350	756	293	164	60	15	532	21	3000
nő w.		1073	87	36	1196	75	279	354	219	177	396	148	124	48	17	337	8	2291
e. zus.		2207	177	60	2444	151	646	797	625	527	1152	441	288	108	32	869	29	5291
Morbi organ. respirationis.																		
főrfi m.		734	7	4	745	9	34	43	44	44	88	47	35	16	4	102	1	970
nő w.		672	10	4	686	11	23	34	22	37	59	46	46	24	10	126	3	905
e. zus.		1406	17	8	1431	20	57	77	66	81	147	93	81	40	14	228	4	1875
Morbi organ. digestionis.																		
főrfi m.		10	6	1	17	1	11	12	17	14	31	26	22	12	1	61		121
nő w.		3	1		4	4	39	43	44	43	87	32	27	5		64		200
e. zus.		13	7	1	21	5	50	55	61	57	118	58	49	17	1	125	2	321
Morbi org. uropoetic. et genitalium																		
főrfi m.		29	8	2	39	2	9	11	9	2	11	8	5			13		74
nő w.		28	1	1	30	3	7	10	2	1	3	3	7	3	1	14		57
e. zus.		57	9	3	69	5	16	21	11	3	14	11	12	3	1	27		131
Morbi organ. motus																		
főrfi m.		9			9		2	2	7	2	9	2	2	2		6		36
nő w.		12			12		1	1	1	1	1	1	2	1	1	4		18
e. zus.		21			21		3	3	7	3	10	3	2	4	1	10		44
Morbi cutanei																		
főrfi m.		203	38	12	253	24	111	135	63	72	135	38	31	5	1	75	4	602
nő w.		217	46	9	272	16	31	47	27	37	64	30	23	6	3	62	4	449
e. zus.		420	84	21	525	40	142	182	90	109	199	68	54	11	4	137	8	1051
Morbi constitutionales																		
főrfi m.		508	3	3	514	2	7	9	18	22	40	50	62	64	47	223	2	788
nő w.		471	8	1	480	5	4	9	7	16	23	21	51	111	98	281	1	794
e. zus.		979	11	4	994	7	11	18	25	38	63	71	113	175	145	504	3	1582
Morbi vari																		
főrfi m.		3188	166	59	3413	131	588	719	650	610	1260	566	389	199	75	1229	40	6661
nő w.		2971	184	64	3219	133	423	556	381	376	757	342	338	222	141	1043	26	5601
e. zus.		6159	350	123	6632	264	1011	1275	1031	986	2017	908	727	421	216	2272	66	12262
Summa																		
b) Nevezetesebb halál-okok. <i>Einige wichtigere Todesursachen.</i>																		
Agykérlob.																		
főrfi m.		71	8	6	85	3	12	15	7	9	16	4	8	2		14	3	133
nő w.		65	9	1	75	2	1	3	4	2	6		1	1		2		80
e. zus.		136	17	7	160	5	13	18	11	11	22	4	8	3	1	16	3	219
Meningitis.																		
főrfi m.		33	1	2	36		1	1	4	2	6	4	1			5		48
nő w.		37	4	1	42	2	2	4	3		3		3			3		52
e. zus.		70	5	3	78	2	3	5	7	2	9	4	4			8		100
Encephalitis.																		
főrfi m.		54	1		55									1		1	1	57
nő w.		49	2		51													51
e. zus.		103	3		106											1	1	108
Hydrocephalus.																		
főrfi m.		3			3	1	5	6	17	23	40	40	30	17	5	92	2	143
nő w.		5			5	2	4	6	8	11	19	20	24	10	6	60	2	92
e. zus.		8			8	3	9	12	25	34	59	60	54	27	11	152	4	235
Agyhüd. és agyvérömleny																		
főrfi m.		373	1		374													374
nő w.		317	3		320													320
e. zus.		690	4		694													694
Convulsiones.																		
főrfi m.		2	2	3	7	4	9	13	22	21	43	22	8	9		39	1	103
nő w.		2	3	7	12	5	23	28	18	29	47	23	21	7	2	53		140
e. zus.		4	5	10	19	9	32	41	40	50	90	45	29	16	2	92	1	243
Vitia cordis organica.																		
főrfi m.		112	30	2	144	1	1	2	2		2							148
nő w.		107	17		124													124
e. zus.		219	47	2	268	1	1	2	2		2							272
Croup.																		

41. sz. tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 41. (Schluss.)

Halál-okok Todesursachen		0-5	5-10	10-15	0-15	15-20	20-30	15-30	30-40	40-50	30-50	50-60	60-70	70-80	über 80-on full	über 50-on full	Immertlen koru Eretek. Atara	Főszeg Hauptsumme
éves korban állott — Jahre alt																		
Ronesoló toroklob <i>Diphtheritis</i>	férfi m. nő w. e. zus.	121 101 222	30 34 64	4 4 8	155 135 290		1 3 4	1 3 4		1 2 1	1 2 3							157 140 297
Tüdő-, hörg- smellhártyal. <i>Pneumonia Bronch. et Pleur.</i>	férfi m. nő w. e. zus.	342 299 641	6 13 19	3 5 8	351 317 668	7 8 15	74 30 104	81 38 119	49 20 69	78 28 106	127 48 175	55 40 95	36 26 62	15 11 26	2 6 8	108 83 191	5 3 8	672 489 1161
Tüdögümő. <i>Tuberculosis</i>	férfi m. nő w. e. zus.	313 275 588	19 15 34	13 27 40	345 317 662	66 63 129	272 224 496	338 287 625	313 181 494	226 124 350	539 305 844	199 82 281	83 65 148	27 19 46	4 6 6	313 168 481	3 3 12	1080 1080 2624
Hökhurut <i>Pertussis</i>	férfi m. nő w. e. zus.	156 178 334	2 4 6		158 182 340													158 182 340
Hashártyalob. <i>Peritonéthis</i>	férfi m. nő w. e. zus.	2 5 7		1 4 1	3 9 12	3 4 7	10 11 21	13 15 28	5 8 13	3 8 11	8 16 24	4 5 9	1 2 2			5 8 13		29 48 77
Bélhurut. <i>Diarrhoea</i>	férfi m. nő w. e. zus.	581 535 1116	4 4 8	1 1 2	582 539 1121	2 2 4	2 3 5	4 5 7	6 7 12	4 6 13	10 10 20	4 6 19	10 9 21	10 11 21	3 5 8	27 31 58		623 576 1199
Béllob. <i>Enteritis</i>	férfi m. nő w. e. zus.	105 92 197	4 2 3	2 2 4	108 94 202	2 2 4	3 7 10	5 7 12	4 7 6	8 4 12	12 6 18	7 6 13	5 5 10	2 2 4	2 2 4	8 14 22	1 1 2	133 122 255
Bright-kór <i>Morbus Brightii</i>	férfi m. nő w. e. zus.	2 2 4	3 3 6		5 2 7	1 2 3	6 5 11	7 6 13	5 5 10	7 7 14	12 12 24	8 4 12	7 4 11	2 3 5		17 11 28		41 31 72
Gyermekágyi láz. <i>Febris puerperalis</i>	nő w.						17	17	11	3	14							31
Egyéb gyermekágyi bajok <i>Alii morbi puerperales</i>	nő w.					1	8	9	8	1	9							18
Angolkór <i>Rachitis</i>	férfi m. nő w. e. zus.	20 25 45	2 1 3		22 26 48													22 26 48
Kanyaró <i>Morbilli</i>	férfi m. nő w. e. zus.	58 59 117	2 4 6	1 1 2	61 63 124													61 63 124
Vörheny <i>Scarlatina</i>	férfi m. nő w. e. zus.	35 48 83	8 20 28	4 2 6	47 70 117		1 1	1 1										47 70 118
Himlő <i>Variola</i>	férfi m. nő w. e. zus.	28 29 57	4 9 13		32 39 71	4 1 5	3 3 6	7 4 11	4 1 5	1 1 1	5 6 11	1 1 2				1 1 2		45 45 90
Hagymáz <i>Typhus</i>	férfi m. nő w. e. zus.	7 9 16	11 5 16	4 6 10	22 20 42	15 12 28	85 22 107	85 34 135	51 18 69	58 27 85	109 45 154	27 22 49	24 15 39	4 6 10		55 43 98	3 4 7	290 146 436
Görvélykór <i>Scrophulosis</i>	férfi m. nő w. e. zus.	27 35 62	10 7 17	3 7 3	40 42 82	2 1 3	4 1 5	6 1 8	1 2 1	1 2 1		2						48 44 92
Veleszületett gyöngeség <i>Debilitas congenita</i>	férfi m. nő w. e. zus.	397 360 757			397 360 757													397 360 757
Aggaszály <i>Marasmus senilis</i>	férfi m. nő w. e. zus.									1 1	11 7	42 40	59 104	46 95	158 246			158 247
Vizkór <i>Hydrops</i>	férfi m. nő w. e. zus.	9 9 18	1 3 4		10 12 22		2 3 4	2 5 7	8 3 11	10 11 21	18 14 32	20 12 32	11 7 18	5 6 11	1 3 4	37 28 65		67 59 126

42. sz. tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 42. (Schluss.)

Halál-ok ok Todesursachen		0-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-on túl	50-en túl	Immortalis korú Unbek. Alters	Főösszeg Hauptsumme	
éves korban állott — Jahre alt																
Ronesoló toroklob.	férfi m.	128	40	2	170	.	2	2	2	1	3	.	.	.	175	
Diphtheritis	nő w.	122	34	1	157	.	2	2	.	.	.	.	.	.	159	
	e. zus.	250	74	3	327	.	4	4	2	1	3	.	.	.	334	
Hökhurut	férfi m.	61	3	.	64	.	.	.	.	.	.	.	.	.	64	
Fertussis	nő w.	59	3	.	62	.	.	.	.	.	1	.	.	1	63	
	e. zus.	120	6	.	126	.	.	.	.	.	1	.	.	1	127	
Tüdül., hörg. s mellhártyal.	férfi m.	336	18	3	357	6	53	59	46	49	95	44	31	16	6	97
Pneumonia Bronch. et Pleur.	nő w.	353	15	4	372	7	20	27	17	21	38	33	36	18	8	95
	e. zus.	689	33	7	729	13	73	86	63	70	133	77	67	34	14	192
Tüdögümö	férfi m.	345	17	11	373	75	349	424	324	246	570	167	79	14	5	265
Tuberculosis	nő w.	309	30	24	363	70	252	322	202	124	326	98	62	23	4	187
	e. zus.	654	47	35	736	145	601	746	526	370	896	265	141	37	9	452
Hashártyalob	férfi m.	6	1	3	10	3	16	19	8	3	11	.	3	3	.	6
Peritonitis	nő w.	8	1	.	9	6	11	17	13	10	23	6	9	4	.	19
	e. zus.	14	2	3	19	9	27	36	21	13	34	6	12	7	.	25
Béllob	férfi m.	171	3	.	174	2	2	4	2	5	7	9	3	3	2	17
Enteritis	nő w.	134	7	1	142	1	1	1	6	6	6	7	2	1	1	16
	e. zus.	305	10	1	316	3	2	5	2	11	13	15	10	5	3	33
Bélhurut	férfi m.	621	4	.	625	.	7	7	5	3	8	9	11	10	2	32
Diarrhoea	nő w.	589	4	1	594	3	2	5	4	2	6	10	10	15	5	40
	e. zus.	1210	8	1	1219	3	9	12	9	5	14	19	21	25	7	72
Bright-kór	férfi m.	2	3	1	6	2	5	7	7	10	17	5	6	5	.	16
Morbus Brightii	nő w.	5	1	.	6	3	5	8	8	4	12	11	5	2	1	19
	e. zus.	7	4	1	12	5	10	15	15	14	29	16	11	7	1	35
Gyermekágyi láz.	nő w.	.	.	.	.	5	17	22	10	1	11	.	.	.	1	34
Febris puerperalis																
Egyéb gyermekágyi bajok	nő w.	.	.	.	2	9	11	13	1	14	.	.	.	.	.	25
Alia morbi puerperalis																
Angolkór	férfi m.	36	.	.	36	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	36
Rachitis	nő w.	19	3	.	22	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	22
	e. zus.	55	3	.	58	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	58
Kanyaró	férfi m.	75	4	.	79	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	79
Morbilli	nő w.	63	11	.	74	1	1	2	.	.	.	.	.	.	.	76
	e. zus.	138	15	.	153	1	1	2	.	.	.	.	.	.	.	155
Vörheny	férfi m.	118	40	6	164	2	2	4	1	.	1	.	.	.	.	169
Scarlatina	nő w.	112	53	1	166	3	3	.	.	.	.	.	.	.	.	169
	e. zus.	230	93	7	330	2	5	7	1	.	1	.	.	.	.	338
Himlő	férfi m.	88	16	1	105	5	10	15	2	1	3	2	.	.	.	125
Variola	nő w.	79	17	1	97	6	7	13	4	1	5	1	1	.	2	117
	e. zus.	167	33	2	202	11	17	28	6	2	8	3	1	.	4	242
Hagymáz	férfi m.	9	12	13	34	15	82	97	15	22	37	5	7	2	14	182
Typhus	nő w.	17	15	8	40	19	20	39	14	10	24	3	8	1	12	115
	e. zus.	26	27	21	74	34	102	136	29	32	61	8	15	3	26	297
Görvélykór	férfi m.	39	8	4	51	.	2	2	.	.	3	.	.	.	.	56
Scrophulosis	nő w.	25	13	5	43	1	4	5	.	.	.	.	.	.	.	48
	e. zus.	64	21	9	94	1	6	7	.	.	3	.	.	.	.	104
Veleszületett gyöngöség	férfi m.	376	1	.	377	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	377
Debilitas congenita	nő w.	273	.	.	273	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	273
	e. zus.	649	1	.	650	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	650
Aggaszály	férfi m.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	31	63	35	134	134
Marasmus senilis	nő w.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8	47	85	61	201	202
	e. zus.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13	78	148	96	335	336
Vizkór	férfi m.	5	5	.	10	3	3	10	8	18	16	8	8	2	34	65
Hydrops	nő w.	6	4	.	10	2	2	4	9	13	6	16	8	1	31	56
	e. zus.	11	9	.	20	5	5	14	17	31	22	24	16	3	65	121

43. sz. tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 43. (Schluss.)

Halál-ok ok Todesursachen		éves korban állott — Jahre alt													Innenreife korú Todesk. Alters	Főösszeg Hauptsumme	
		0-5	5-10	10-15	0-15	15-20	20-30	15-30	30-40	40-50	30-50	50-60	60-70	70-80	über 80- túlt	über 50- túlt	
Ronesoló toroklob	férfi m.	79	29	4	112	1	3	4									116
Diphtheritis	nő w.	86	22	4	112	1		1									113
	e. zus.	165	51	8	224	2	3	5									229
Hökhurut	férfi m.	75	2		77												77
Pertussis	nő w.	74	6		80												80
	e. zus.	149	8		157												157
Tüdől., hörg-s mellhártyal.	férfi m.	337	13	3	353	3	38	41	52	75	127	47	31	16		94	2
Pneumonia Bronch. et Pleur.	nő w.	351	14	6	371	7	8	15	23	19	42	23	40	17	7	87	1
	e. zus.	688	27	9	724	10	46	56	75	94	169	70	71	33	7	181	3
Tüdögümő	férfi m.	350	21	8	379	64	344	408	287	267	554	190	91	20	3	304	
Tuberculosis	nő w.	344	30	27	401	69	298	367	197	141	338	91	50	28	8	177	
	e. zus.	694	51	35	780	133	642	775	484	408	892	281	141	48	11	481	
Hashártyalob.	férfi m.	2			2	2	8	10	7	5	12	7	2	1		10	
Peritonitis	nő w.	7		2	9	2	13	15	16	4	20	8	1	2		11	1
	e. zus.	9		2	11	4	21	25	23	9	32	15	3	3		21	1
Béllob	férfi m.	113	1	1	115	1		1	1	3	4	3	4	1		9	
Enteritis	nő w.	110	3	1	114			3	2	5	4	3	4	1		5	
	e. zus.	223	4	2	229	1		1	4	5	9	7	4	2	1	14	
Bélhurut	férfi m.	450	1		451	1	3	4	5	5	10	10	13	6	2	31	
Diarrhoea	nő w.	468	2		470		3	3	3	6	9	4	11	10	4	29	
	e. zus.	918	3		921	1	6	7	8	11	19	14	24	16	6	60	
Bright-kór	férfi m.		3		3		5	5	3	8	11	8	13	1		22	
Morbus Brightii	nő w.	4	1	1	6	4	3	7	9	6	15	8	6	5		19	
	e. zus.	4	4	1	9	4	8	12	12	14	26	16	19	6		41	
Gyermekágyi láz	nő w.					4	19	23	9	1	10						33
Febris puerperalis																	
Egyéb gyermekágyi bajok	nő w.					1	13	14	6	3	9						23
Alii morbi puerperales																	
Augolkór	férfi m.	32	2		34												34
Rachitis	nő w.	17			17												17
	e. zus.	49	2		51												51
Kanyaró	férfi m.	125	6		131												131
Morbilli	nő w.	106	8	1	115											1	116
	e. zus.	231	14	1	246											1	247
Vörheny	férfi m.	30	12	1	43		2	2									45
Scarlatina	nő w.	26	15	1	42												42
	e. zus.	56	27	2	85		2	2									87
Himlő	férfi m.	139	33	8	180	1	14	15	4	6	10	3				3	208
Variola	nő w.	138	35	6	179	5	13	18	6	5	11						208
	e. zus.	277	68	14	359	6	27	33	10	11	21	3				3	416
Hagymáz	férfi m.	7	8	13	28	43	29	77	20	11	31	7	4			11	147
Typhus	nő w.	11	5	6	22	10	9	19	8	9	17	7	6	2	1	16	74
	e. zus.	18	13	19	50	53	38	96	28	20	48	14	10	2	1	27	221
Görvélykór	férfi m.	28	7	5	40												40
Serophulosia	nő w.	14	4	2	20	1	1	1	2		2						24
	e. zus.	42	11	7	60	1	1	1	2		2						64
Veleszületett gyengeség	férfi m.	413			413												413
Debilitas congenita	nő w.	336			336												336
	e. zus.	749			749												749
Aggaszály	férfi m.											1	22	67	53	143	143
Marammus senilis	nő w.											5	33	97	70	205	205
	e. zus.											6	55	164	123	348	348
Vizkór	férfi m.	3	2		5	1	7	8	6	6	12	8	8	1		17	42
Hydrops	nő w.	5	2	2	9	3	4	7	10	6	16	7	16	4	1	28	60
	e. zus.	8	4	4	14	4	11	15	16	12	28	15	24	5	1	45	102

4. sz. tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 44. (Schluss.)

Halál-okok Todesursachen		0-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90 évek	90-100 évek	Immertlen korú Úrbek. Általa	Főösszeg	Hauptsumme
éves korban állott — Jahre alt																
Roncsoló toroklob.....	férfi m.	71	16	4	91						1	1				93
Diphtheritis.....	nő w.	80	21	1	102	1	1	2						1		105
	e. zus.	151	37	5	193	1	1	2			1	1		2	1	198
Hökhurut.....	férfi m.	6			6											6
Pertussis.....	nő w.	19			19											19
	e. zus.	25			25											25
Tüdő-, hörg.-s mellhártyal. Pneumonia Bronch. et Pleur.	férfi m.	325	20	2	348	7	52	59	70	60	130	50	32	14	7	103
	nő w.	349	9	1	359	9	7	16	23	10	33	27	30	24	6	87
	e. zus.	675	29	3	707	16	59	75	93	70	163	77	62	38	13	190
Tüdögümő.....	férfi m.	323	17	9	349	49	306	355	325	270	595	211	131	24	5	371
Tuberculosis.....	nő w.	333	19	21	373	67	258	325	210	128	338	111	88	33	7	239
	e. zus.	656	36	30	722	116	561	680	535	398	933	322	219	57	12	610
Hashártyalob.....	férfi m.	4	2	2	8	2	7	9	4	4	8	3	2			13
Peritoneitis.....	nő w.	3	4	3	10	3	13	16	7	10	17	5	2			7
	e. zus.	7	6	5	18	5	20	25	11	14	25	13	5	2		20
Béllob.....	férfi m.	121	4		125	1		1	1	4	5	1	1	2	4	135
Enteritis.....	nő w.	118			118			3	3	6	3	2	2	2	7	131
	e. zus.	239	4		243	1		1	4	7	11	4	3	4	11	266
Bélhurut.....	férfi m.	623	5		628	9	9	5	5	10	12	7	3	2	24	671
Diarrhoea.....	nő w.	600	6	1	607	1	4	5	2	2	4	8	8	11	3	30
	e. zus.	1223	11	1	1235	1	13	14	7	7	14	20	15	14	5	54
Bright-kór.....	férfi m.	5	1		6	1	7	8	6	13	19	10	11	5	2	26
Morbus Brightii.....	nő w.	3	2	1	6	1	3	4	6	11	17	1	6	5	1	13
	e. zus.	8	3	1	12	2	10	12	12	24	36	11	17	10	1	39
Gyermekágyi láz.....	nő w.					5	20	25	11	4	15					40
Febris puerperalis.....																
Egyéb gyermekágyi bajok Alii morbi puerperales.....	nő w.						13	13	3		3					16
Angolkór.....	férfi m.	26	2		28											28
Rachitis.....	nő w.	19	2		21											21
	e. zus.	45	4		49											49
Kanyaró.....	férfi m.	52	3		55		1	1								56
Morbilli.....	nő w.	60	2		62											62
	e. zus.	112	5		117		1	1								118
Vörheny.....	férfi m.	43	18	1	62			1			1					63
Scarlatina.....	nő w.	42	7	3	52			3								55
	e. zus.	85	25	4	114			3			1					118
Himlő.....	férfi m.	107	34	2	143	6	10	16	9	3	12	3	2		5	176
Variola.....	nő w.	113	19	6	138	4	2	6	2	2	4	2	1		3	151
	e. zus.	220	53	8	281	10	12	22	11	5	16	5	3		8	327
Hagymáz.....	férfi m.	5	9	3	17	14	57	71	24	23	47	11	7	3	1	22
Typhus.....	nő w.	3	5	5	13	9	13	22	9	9	18	9	5	7		74
	e. zus.	8	14	8	30	23	70	93	33	32	65	20	12	10	1	43
Görvélykór.....	férfi m.	17	8	5	30	4	3	7			1				2	39
Serrophulosis.....	nő w.	14	5	1	20	2	2	4	1	1	2					26
	e. zus.	31	13	6	50	6	5	11	1	1	2			1	2	65
Veszesületett gyöngeség. Debilitas congenita.....	férfi m.	398	1		399											399
	nő w.	311	1		312											312
	e. zus.	709	2		711											711
Aggaszály.....	férfi m.							1	1	2	28	69	47		146	147
Marasmus senilis.....	nő w.							1	1	2	6	40	77	61	184	186
	e. zus.							1	2	3	8	68	146	108	330	333
Vizkór.....	férfi m.	7	6	2	15	1	4	5	3	7	10	7	9	5	21	51
Hydrops.....	nő w.	4	1		5	2	2	4	1	5	6	7	11	11	31	46
	e. zus.	11	7	2	20	3	6	9	4	12	16	14	20	16	52	97

45. sz. tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 45. (Schluss.)

Halál-ok ok Todesursachen		0-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80- ^{con} tull	80- ^{en} tull	Immortalis Unbek. Alters	Főösszeg	Hauptsumme
éves korban állott — Jahre alt																
Roncsoló toroklob.	férfi m.	95	35	3	133											133
Diphtheritis	nő w.	77	23	3	103											103
	e. zus.	172	58	6	236											236
Hökhurut	férfi m.	37	1		38					1						39
Pertussis	nő w.	52	1		53											53
	e. zus.	89	2		91					1				1		92
Tüdő-, hörg-s mellhártyal.	férfi m.	339	18	3	360	5	45	5	61	63	124	56	37	22	6	121
Pneumonia Bronch. et Pleur.	nő w.	388	9		397	5	11	16	21	23	44	23	26	32	6	87
	e. zus.	727	27	3	757	10	56	66	82	86	168	79	63	54	12	208
Tüdőgümő.	férfi m.	314	16	8	338	66	308	374	312	263	575	174	94	39	5	312
Tuberculosis	nő w.	312	21	28	361	71	268	339	223	134	357	92	78	26	7	203
	e. zus.	626	37	36	699	137	576	713	535	397	932	266	172	65	12	515
Hashártyalob	férfi m.	4	1	2	7	2	5	7	4	4	8	1	3	2	2	8
Peritonitis	nő w.	7	1	6	14	4	11	15	10	4	14	12	5	1	18	61
	e. zus.	11	2	8	21	6	16	22	14	8	22	13	8	3	2	26
Béllob	férfi m.	88	7		95		2	2	3	2	5	1	1	1	4	106
Enteritis	nő w.	74	1		75		1	1	1	2	3		6	1	7	86
	e. zus.	162	8		170		3	3	4	4	8		7	2	11	192
Bélhurut.	férfi m.	578	4	1	583	2	5	7	5	9	14	14	12	5	3	34
Diarrhoea	nő w.	546	2	2	550		3	3	6	3	9	19	16	9	5	49
	e. zus.	1124	6	3	1133	2	8	10	11	12	23	33	28	14	8	83
Bright-kór.	férfi m.	5	8	1	14	1	8	9	9	8	17	11	8	6	25	65
Morbus Brightii	nő w.	1	3	1	5	1	7	8	10	8	18	9	4	2	1	16
	e. zus.	6	11	2	19	2	15	17	19	16	35	20	12	8	1	41
Gyermekági láz.	nő w.					3	19	22	13	5	18					40
Febris puerperalis																
Egyéb gyermekági bajok	nő w.					2	8	10	13	1	14				1	25
Alii morbi puerperales																
Angolkór.	férfi m.	34	4	1	39	1	1									41
Rachitis	nő w.	28	2		30											30
	e. zus.	62	6	1	69	1	1									71
Kanyaró.	férfi m.	39	1		40		1	1								41
Morbilli	nő w.	41	5	2	48						1				1	49
	e. zus.	80	6	2	88		1	1			1				1	90
Vörheny.	férfi m.	93	43	8	144	1	1	2	1		1					147
Scarlatina	nő w.	79	27	9	115	1	1	2	1	1	2					119
	e. zus.	172	70	17	259	2	2	4	2	1	3					266
Himlő.	férfi m.	141	44	7	192	5	19	24	8	3	11	1	1		2	229
Variola	nő w.	137	34	15	186	9	7	16	5	1	6	2	3		5	213
	e. zus.	278	78	22	378	14	26	40	13	4	17	3	4		7	442
Hagymáz.	férfi m.	7	5	6	18	15	76	91	48	32	80	28	18	4	2	52
Typus	nő w.	4	8	8	20	9	12	21	19	22	41	11	7	1	1	20
	e. zus.	11	13	14	38	24	88	112	67	54	121	39	25	5	3	72
Görvélykór.	férfi m.	30	5	2	37		4	4								41
Scrophulosis	nő w.	22	6	6	34		2	1	3	1						38
	e. zus.	52	11	8	71	2	5	7		1						79
Veleszületett gyöngeség.	férfi m.	428			428											428
Dehilitas congenita	nő w.	372			372											372
	e. zus.	800			800											800
Aggaszály.	férfi m.							2		2	5	49	72	41	167	169
Marasmus senilis	nő w.									3	6	44	105	87	242	245
	e. zus.							2	3	5	11	93	177	128	409	414
Vizkór.	férfi m.	8	8		16	2	2	9	8	17	9	7	2	2	20	55
Hydrops	nő w.	5	7	1	13	1	1	5	6	11	6	11	3	1	21	46
	e. zus.	13	15	1	29	3	3	14	14	28	15	18	5	3	41	101

Kimutatás az 1876—1881. évi himlőhalottak oltásáról.

Ausweis über die Impfverhältnisse der in den Jahren 1876—1881 an Blattern Verstorbenen.

	Össz. ehalt himlőben Anzahl der an Blattern Verstorbenen			Ezek közül — Hievon waren								
				be volt oltva geimpft			beoltva nem volt nicht geimpft			nem tudni be volt-e oltva? Unbekannt ob geimpft oder nicht		
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
a) Kerületek szerint — Nach Bezirken												
I. kerület — Bezirk	36	69	105	3	6	9	22	41	63	11	22	33
II. » »	55	59	114	4	7	11	33	27	60	18	25	43
III. » »	50	41	91	2	3	5	40	34	74	8	4	12
IV. » »	24	23	52	4	6	10	12	12	24	8	10	18
V. » »	47	60	107	4	12	16	24	32	56	19	16	35
VI. » »	75	75	150	11	10	21	45	40	85	19	25	44
VII. » »	157	111	268	24	17	41	113	77	190	20	17	37
VIII. » »	203	188	391	27	19	46	134	125	259	42	44	86
IX. » »	96	97	193	8	5	13	52	54	106	36	38	74
X. » »	24	20	44	7	3	10	11	8	19	6	9	15
Összesen Insgesamt	767	748	1515	94	88	182	486	450	936	187	210	397
Közüintézetekben, In öffentl. Anstalten	74	31	105	21	1	22	17	10	27	36	20	56
Főösszeg . . . Hauptsumme . .	841	779	1620	115	89	204	503	460	963	223	230	453
b) Kor szerint, Nach dem Alter												
Im Alter von 0—1 éves	185	190	375	3	9	12	133	125	258	49	56	105
» » » 1—2 »	138	144	282	8	4	12	95	105	200	35	35	70
« » » 2—3 »	81	87	168	4	6	10	61	57	118	16	24	40
» » » 3—4 »	85	65	150	8	5	13	54	42	96	23	18	41
» » » 4—5 »	52	47	99	6	7	13	36	30	66	10	10	20
Összesen Insgesamt } im Alter von 0—5 éves	541	533	1074	29	31	60	379	359	738	133	143	276
Im Alter von 6—10 éves	137	116	253	21	16	37	79	71	150	37	29	66
» » » 11—15 »	21	29	50	7	6	13	10	14	24	4	9	13
» » » 16—20 »	23	25	48	12	10	22	6	7	13	5	8	13
» » » 21—30 »	57	39	96	28	12	40	16	5	21	13	22	35
» » » 31—50 »	46	27	73	11	10	21	13	4	17	22	13	35
» » » 51—80 »	15	10	25	7	4	11	—	—	—	8	6	14
Ismeretlen korú — Unbek. Alters	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Főösszeg . . . Hauptsumme . .	841	779	1620	115	89	204	503	460	963	223	230	453

nyiben ott az 1880. és 1881. évek folyamán meghaltak az 1881. év jan. 1-jén számlált lakossághoz vannak arányitva. Habár az ilyenmő számítás a gyermekkor különböző képviseltsége folytán nem is adhat pontos számértékeket, azért az eredményektől ott, hol az egyes kerületekre nézve lényeges eltérések tapasztalhatók, mégsem lehet azon értéket elvitatni, hogy ezen, a közegészségi igazgatás szempontjából oly nagy jelentőségű és másképp még csak meg sem közelíthető viszonyok körül legalább némi világot és tájékozást nyújtanak.

E tekintetben különösen a himlő fellépésére vonatkozó eredmények igen érdekesek; míg ugyanis a Terézvárosban száz-százezer lakóra évenként csak 37, az Erzsébet- és Belvárosban pedig csak 45—49 halt meg himlőben, addig Ó-Budán 155, a József- és Ferenczvárosban 171—174, sőt a budai II. kerületben 187 esett e ragály áldozatául. A jobbparti kerületekben a balpartiakhoz képest felényivel gyakrabban fordulnak elő a himlőesetek. Skarlát is mintegy ötödrésznnyivel sűrűbben fordult elő a budai kerületekben, míg a kanyaró a pesti oldalon volt valamivel gyakoribb. A legszélsőbb értékek példáit mutatják skarlátra nézve egyrészt az I. (budai) kerület, hol 100,000 lakosra csak 30 haláleset jut, másrészt a Józsefváros 73 és Ó-Buda 103 halálesettel; kanyaróra nézve pedig egyrészt a Bel- és Lipótváros 5—6, másrészt a József- és Ferenczváros mintegy 35, a Terézváros pedig 50 halálesettel.

A himlőben elhaltak oltási viszonyairól a 46. sz. tábla nyújt felvilágosítást. Azáltal azonban, hogy az elhaltak több mint negyedrésznél, különösen a korosabb egyéneknél, nem volt megtudható, hogy be voltak-e oltva,¹⁾ ez adatok sokat vesztenek statisztikai értékükből. De elég figyelemreméltók mégis, hogy világos bizonyítékül szolgáljanak arra nézve, hogy a himlőoltási kényszer nálunk, sajnos, még mindig csak írott malaszt. A hat megfigyelési év folyamán himlőben meghalt egyének közül ugyanis csak 204 volt beoltva, míg 963 (!) azon himlőhalottak száma, kik nem voltak beoltva, 453 esetben pedig a beoltás körülménye nem volt konstatalható.

Miután a beoltás rendszerint a gyermekkorban szokott megtörténni, a nevezett táblának a halottak korviszonyait feltüntető adatai alapján, ítéletet alkothatunk magunknak arról, mily lanyhán kezelték a himlőoltási kényszert épen az utolsó évtized folyamán. Ha ugyanis tekintettel arra, hogy a himlőoltás rendszerint az első életév folyamában s annak is inkább vége felé szokott történni, az egy évnél fiatalabb korban elhalt gyermekeket mellőzzük és a legfiatalabb nemzedéknek csak az 1. és 5. életév közt elhalt részét tekintjük, azt találjuk, hogy 699 ilyen korú himlőhalott közül csak 48, azaz nem egész 7% volt beoltva, míg a 20 évnél idősebeknél, kiknek beoltása tehát mintegy két évtizeddel ezelőtt történuhetett, 194 halott közül 72, azaz 37% volt beoltva, tehát több mint ötannyi!

A 46. sz. tábla az oltottakat és nemoltottakat egyes kerületek szerint is feltünteti.

¹⁾ Utalhatunk mindazonáltal azon tényre, hogy az oltási viszonyok bejelentése érdekében hosszabb időn át kifejtett törekvésünk nem maradt minden siker híján, a mennyiben e tekintetben határozott haladás konstatalható, miután még 1875-ben 426 himlőhalott közül csak 41-ről, tehát nem egész 10%-ról tudhattuk, vajjon be voltak-e oltva vagy sem, míg a most tárgyalt 1620 himlőhalott közül 1167, tehát 72% fölül nyertünk e tekintetben felvilágosítást.

Hártyás- és roncsoló toroklob (Croup és diphtheritis.¹⁾ Mint a 119. lapon foglalt typogrammból látható, a croup és a diphtheritis makacsul, sőt mondhatjuk, állandóan veszélyeztetik városunk egészségi állapotát. A megfigyelt hat év közül egy sem volt ezek járványos fellépésétől megkímélve. A gyermekkor ezen veszélyes ellenségei ellen egy évszak sem nyújt menedéket: aránylag még legkíméletesebb a nyár, míg a tél és tavasz a legveszélyesebbek (l. a 20. sz. jegyzetet.)

Az alábbi, az 1881. évre vonatkozó nemzetközi összehasonlítás azon eredményre vezet, hogy croup és diphtheritis aránylag sűrűbben fordulnak ugyan elő nálunk halál-okképen, mint az egybevetés keretébe vont egyéb nagyvárosok jelentékeny részénél, de azért mégis több nagy város (köztük: Berlin, Drezda, München, Milano, Turin) még sokkal magasabb számmal van képviselve. Meghalt ugyanis croup és diphtheritisben az 1881 év folyamában száz-százezer lakos közül:

1. Turinban	181.61	18. Glasgowban	62.69
2. Drezdában	170.28	19. Boroszlóban	57.89
3. Münchenben	169.09	20. Kölnben	53.87
4. Berlinben	153.75	21. Koppenhágában	50.81
5. Triesztben	151.41	22. Lipcsében	49.47
6. Milánóban	145.90	23. Velenczében	44.23
7. Krakkóban	125.37	24. Lyonban	42.22
8. Stockholmban	124.47	25. Londonban	35.21
9. Budapestben	112.83	26. Liverpoolban	34.83
10. Lembergben	111.13	27. Edinburgban	33.62
11. Marsilleben	110.24	28. M.-Frankfurtban	33.22
12. Párisban	102.51	29. Brémában	25.43
13. Stuttgártban	101.46	30. Amsterdamban	22.48
14. Bukarestben	98.00	31. Brüsszelben	17.04
15. Bécsben	73.74	32. Birminghamban	13.67
16. Bolognában	66.90	33. Dublinben	5.72
17. Hamburgban	66.31	34. Manchesterben	4.10

Az elháltak korviszonyai felől a 18. sz. jegyzet nyújt felvilágosítást, melyből kitűnik, hogy az elháltak három negyedrésze az első gyermekkorhoz (egészen öt évig), ötödrésze a második gyermekkorhoz (15 évig) tartozott. A magasabb korosztályúaknál e két halál-ok csak nagy ritkán fordul elő, mind a mellett mégis a legmagasabb korosztályoknál is konstatálhatók.

A croup- és diphtheritisben elháltak a két nem között oly arányban oszlanak meg, hogy száz-száz női halottra 112 férfi-halott esik, tehát valamivel kevesebb, mint az összhalandóságnál.

Az egyes kerületek tekintetében legkedvezőbb viszonyokat a Belváros és Liptóváros tüntetnek fel (44 illetőleg 68 haláleset 100,000 lakosra), míg a három budai kerület (124 esettel), különösen pedig Kőbánya és a Józsefváros (mintegy 140 esettel) e betegségek főfészkei gyanánt tűnnek ki.

¹⁾ Ezen két halál-okot, mely a táblákban mindig külön-külön szerepel, a tárgyaló szövegben már csak azért is egybe foglaljuk össze, mert e két betegség helyes diagnózisra és egymástól való megkülönböztetésére nem történik mindig kellő biztonsággal.

Hagymáz (typhus). A következő áttekintés közben a hasi és küteges hagymáz eseteit egybefoglalva tárgyaljuk, miután nem vagyunk elég biztosak abban, hogy az olyan eljárás, mely csak azon eseteket tekintené kütegeseknek, melyek külön ilyenek gyanánt voltak bejelentve, míg a többi mind a hasi hagymáz eseteinek veendő, a tényeknek pontosan megfelelne-e.¹⁾ A hat megfigyelési év folyamában három typhusjárvány észlelhető: a legerősebb az 1877 év utolsó 3 negyedére esik, a két gyöngébb 1876 első felére és 1881 második felére. Mindössze hat év alatt 1812 ember halt meg hagymázban. Ha a lakossági százalék számításánál megint az 1880 és 1881 évek eredményeire szorítkozunk, akkor e rövid időközben száz-százezer lakosra 93 halálesetet találunk, mely viszonyzámnál kedvezőtlenebbet csak kevés nagyváros mutat. Azt találjuk ugyanis, hogy az 1881-dik év alatt száz-százezer lakos közül meghalt hagymázban:

1. Krakkóban	158.21	18. Amsterdamban	33.13
2. Marseilleben	122.47	19. Kölnben	31.77
3. Turinban	118.43	20. Berlinben	29.40
4. Milánóban	108.85	21. Hamburgban	29.08
5. Párisban	93.47	22. Londonban	28.00
6. Budapesten	93.30	23. Glasgowban	24.41
7. Bolognában	86.79	24. Stockholmban	23.76
8. Lyonban	85.76	25. Bécsben	23.39
9. Bukarestben	84.50	26. Manchesterben	22.86
10. Dublinben	75.25	27. Triesztben	22.43
11. Velenczében	53.08	28. Münchenben	18.45
12. Liverpoolban	47.46	29. Drezdában	18.32
13. Lembergben	41.78	30. Kopenhágában	16.26
14. Brüsszelben	39.84	31. Stuttgártban	14.09
15. Lipszében	38.91	32. Birminghamben	13.67
16. Boroszlóban	37.01	33. Brémában	13.16
17. Edinburghban	34.93	34. M.-Frankfurtban	11.55

A hagymáz azon halál-okok közé tartozik, melyek a gyermekkorban ritkák; de az erő fokozatos fejlődésével gyakrabba válik, míg az erőteljesség korában legsűrűbben szokott előfordulni. Így találjuk (l. 18. sz. jegyzetet), hogy az elhaltaknak csak 5%-a tartozott az első gyermekkorhoz, 10% a második gyermekkorhoz, míg teljes negyedrészek 20—30 éves, életerős egyénekből állott. A legmagasabb korúak közül is még mindig többet dönt sirba a hagymáz, mint pl. maga a rettegett tüdőgümő.

A nemek tekintetében azt találjuk, hogy a két nem halandósága közti különbség egyetlen egy betegségnél sem oly szembeszökő, mint a hagymáznál. A megfigyelt hat év alatt hagymázban meghalt 1,812 egyén között ugyanis 1,203 férfihalottal csak 609 nőhalott áll szemben, száz-száz női halottra tehát 198, azaz csaknem kétfelannyi férfihalott esik.

A hagymáz-halandóság egyes kerületek szerinti eloszlása tekintetében különös nehézségbe ütköztünk; ez t. i. a lakás nélküli egyének szerfőlött nagy száma.

¹⁾ 1877 óta, midőn Havi Füzetekben a küteges hagymáz külön megjelölését kezdtük, 1881 végéig 1812 typhuseset közül összesen 142 volt kütegesnek bejelentve, melyeknek nagyobb fele, szám szerint 74, az utolsó (1881.) évre esik. Ezen 142 küteges hagymázeset közül 120, tehát majdnem 85%, a márcziustól augusztusig terjedő tavaszi és nyári hónapokra jut.

A typhusokozta halandóságnak ugyanis harmadrészét oly egyének teszik, kik kórházakban és egyéb nyilvános intézetekben haltak meg a nélkül, hogy állandó lakásuk volt volna, vagy legalább a nélkül, hogy az, az illető halotti bárezáján kinttintve volna. A csakugyan hajléktalan személyek jelentékeny kontingensét a tolonczok szállítóháza szolgáltatja, melyet a typhusragálynak, még pedig sajnos, hogy éppen a küteges typhusnak, valóságos góczpontjának kell tekintetünk.

A 19. sz. jegyzetben feltüntetett adatok tehát csak legszélsőbb határaikban használhatók a valóságban uralkodó viszonyok megközelítő kifejezései gyanánt: azon adat azonban, hogy a Bel- és Lipótvárosban 100,000 lakóra 32—33 typhushalott esik, míg Kőbányán 98, Ó-Budán pedig 113, e számértékek pontossága ellen emelhető minden ellenvetés daczára is annyiban valóságos tényt tükröztet vissza, hogy az első sorban említett kerületekben a typhus csakugyan jóval ritkábban fordul elő, mint az utóbbi két városrészben s hogy így ezeket méltán tekinthetjük a typhus-járványok fészkhelyeinek.

A tárgyalt járványos ragálykórok sűrűsége az egyes kerületekben.

Tekintve azon nagy pusztításokat, melyeket az eddig említett járványos ragálykórok (himlő, kanyaró, skarlát, croup, diphtheritis, hagymáz) okoznak, az egyes kerületek közegészségi állapotainak jellemzésére kívánatosnak látszik, hogy ezen halál-okok kerületenkénti föllépéséről áttekintő képet nyerjünk. Ez okból a 19. sz. jegyzetben az 1880. és 1881. évek eredményei alapján kiszámítottuk azon arányszámokat, melyek megmutatják, hogy ezen ragályos betegségek együltt véve száz-százezer ember közül évenként hány egyént szoktak minden kerületben elragadni. Ezen átlagszámítás alapján állíthatjuk:

1-ször, hogy a pesti kerületek ezen betegségek pusztításainak jóval kevésbbé vannak kitéve, mint a budaiak, a mennyiben ugyanis azokban 100,000 élre csak 318 ilyen haláleset jut, míg az utóbbiakban 434;

2-szor, hogy az egyes kerületek e tekintetben körülbelül ugyanazon sorrendben következnek egymás után, mint a vagyonossági és az evvel lépést tartó műveltségi fokozat tekintetében;

3-szor, hogy ennek következtében a Bel- és Lipótváros a legkedvezőbb, a Ferenczváros, Kőbánya és Józsefváros, kiváltképpen pedig Ó-Buda a legkedvezőtlenebb állapotokat mutatják. Még pedig ezen szempont szeriut az egyes kerületek sorrendje a következő:

1. Belváros IV.	176	ragályos halálesettel.
2. Lipótváros V.	206	»
3. Teréz- VI. és Erzsébetváros VII. ...	260	»
4. Budai I. ker.	324	»
5. Ferenczváros IX.	425	»
6. Kőbánya X.	448	»
7. Józsefváros VIII. és a budai II. ker.	470	»
8. Ó-Buda III.	518	»

Ó-Budán tehát aránylag háromszor annyi halálesetet okoznak ezen járványos ragálykórok, mint a Belvárosban.

A **Béllob** (Enteritis) és a bélhurut föllépésében igen sok a rokonság, csak-hogy az utóbbi határozottabban gyermekbetegség. A béllob ugyan szintén a gyermekkorban találja legtöbb áldozatát (100 halottja közt 84 állt 0—5 éves korban, míg bélhurutból 93); de még a legmagasabb korokban is szokott halál-ok gyanánt föllépni. Az évszaktól való függésükben e betegségek szintén rokontermészetűek: mindkettő a nyári hónapokban éri el maximumát. A hat észlelési év alatt elhalt ugyanis béllobban 1565 ember, köztük:

télen	233	ellenben nyáron	684
tavaszzal	243	őszszel	405

Az őszi esetek túlnyomó száma szeptemberre esik.

A **szervi szívbetegségek** a nyári hónapokban és az ősz kezdetén ritkábban szoktak halált okozni, mint az év egyéb szakaiban. A májustól október végeig terjedő hat hónap alatt, az 1876—1881. évek folyamában ugyanis 719 egyén halt el szervi szívbetegségben, míg az év másik hidegebb felében 815. A szervi szívbetegségek csak az élet folyamata közben fejlődnek, miért is a hat megfigyelési év alatt e bajban meghalt 1534 személy közül 1200 a 30 éven túli korosztályokra esik; sőt a 60 évnél idősebb egyének a halottak összes számának egy negyedrészt teszik.

Figyelemre méltó körülmény, hogy a szívbetegségekben elhaltak közt a nőnem sokkal nagyobb számmal van képviselve, mint a férfienem, annyira, hogy a halottak közt mintegy negyedrészzel több a nő, mint a férfi. A hat év alatt ugyanis szervi szívbetegségben összesen elhalt 1,534 egyén a két nem között olyképp oszlik meg, hogy 855 női halottra 679 férfi halott, vagyis száz-száz nőre csak 79 férfi esik.

Az **agyvérőmleny és szélhűdés (apoplexia, paralysis)**, valamint természetesen az **aggaszály (marasmus senilis)** által okozott haláleseteknél az életkortól való nagy összefüggés észlelhető. Amott t. i. a 60 évnél idősebbek száma 44 százalékot, az aggaszálynál pedig 96 százalékot tesz.

A nemek tekintetében azt találjuk, hogy agyvérőmleny- és szélhűdésben mintegy felénnyel több férfi hal meg, mint nő, a mennyiben a megfigyelt hat év alatt 932 ily férfi halottra csak 616 női halott található s így 100—100 női halottra 151 férfi esik. Az aggaszálynál azonban azt látjuk, hogy a nőnemnek, nagyobb vitalitásánál fogva, azon kedvezmény jutott, hogy egy halál-oknál sem haladja meg a férfiak számát annyira, mint éppen az emberi élet természetszabta határán föllépő aggaszálynál. 2,200 ily halott közt ugyanis 1,296 nő és csak 904 férfi levén, száz-száz aggaszályban elhalt nőre csak 70 férfihalott esik.

A korviszonyokra vonatkozó közelebbi részletes adatokat a több ízben hivatolt 18. sz. jegyzet tartalmazza, mely azonkívül még az agykéreg, agylob, rángás, vesezületett gyöngeség, béllob és bélhurut halottjainak számát is feltünteti.

Nevezetesebb betegségekben elhaltaknak átlagkora.

Habár főntebb ismételten kifejeztük azon meggyőződésünket, hogy a balandósági viszonyok megítélésére az elhaltak átlagkora kielégítő alapot nem nyújt, ez itéletet mégis enyhíthetjük, ha bizonyos betegségek halottjainak átlagkoráról van szó, a midőn tehát az egyes betegségekben elhaltak korából az illető halál-okok fellépésének az életkortól való függését egyetlen számmal kívánjuk jellemezni. Természetes, hogy ily irányu átlagkor-számításnál első sorban az oly betegségekre talált eredmények hirnak jelentőséggel, melyek kiválóan az élet egy bizonyos szakában szoktak halál-okok gyanánt szerepelni; mert ha az illető halál-ok az életkortól valamely szabályszerű függést nem mutat, vagy ha az két vagy több korosztályban találna nagyobb erővel fellépni, akkor az így nyert átlageredmény csak bizonyos kimagasló korosztályok középértékét mutatná a nélkül, hogy a tényleg uralkodó függési viszonyt hiven feltüntetné. Ily szempontból kiindulva az alábbi 15 halál-ok átlagkorának kiszámításánál azon betegségeket, melyek átlagszámításra kevésbé alkalmasak, csillaggal jeleztük:

Halál-ok:	Ismert koru halottak	ezek által átélt évek	Átlagkor
	száma		
Veleszületett gyöngeség	4,437	1,710.9	0.39 év = 4 ¹ / ₄ hó,
Ráנגgörcsök	4,012	3,075.1	0.76 » = 9 »
Kanyaró	1,021	2,313.9	2.27 » = 2 év és 3 hó,
Hártyás és roncsoló toroklob	2,805	11,058.7	3.94 » = 3 » » 11 »
* Bélhurut	7,404	33,910.2	4.58 » = 4 » » 7 »
Skarlát	1,078	5,012.0	4.65 » = 4 » » 7 ¹ / ₄ »
Himlő	1,619	11,738.5	7.25 » = 7 » » 3 »
* Béllob	1,565	11,883.8	7.59 » = 7 » » 7 »
* Agykérlob és agylob	2,174	23,872.0	10.98 » = 10 » » 11 ¹ / ₄ »
* Tüdő-, mellhártya- és hörglob	6,630	125,287.0	18.89 » = 18 » » 10 ² / ₃ »
* Tüdögümő	16,865	487,998.4	28.93 » = 28 » » 11 »
Hagymáz	1,801	57,351.6	31.84 » = 31 » » 10 »
Szervi szivbaj	1,531	70,566.0	46.09 » = 46 » » — »
Agyvérömleny és szélhűdés	1,529	84,022.5	54.95 » = 54 » » 11 »
Aggaszály	2,198	165,650.0	75.36 » = 75 » » 4 ¹ / ₃ »

Ezen számadatokból világosabban és egyszerűbben, mint a megelőző számhalmazokból kiderül, hogy a veleszületett gyöngeség, ráנגgörcsök, kanyaró, croup és diphtheritis, valamint a skarlát képezik a leghatározottabb gyermekbetegségeket, míg a hagymáz az élet középső korának betegsége gyanánt tekintendő, a szervi szivbaj, agyvérömleny és szélhűdés valamint természetesen az aggaszály is a magasabb korok halál-okai gyanánt tekinthetők.

Miután eddig az ily irányu átlagkor-számítások eredményeit csakis a saját első (1872—73. évi) halandósági munkánkban nyert eredményekkel lehetett egybevetnünk, nagy meglegedésünkre szolgál,⁷ hogy az angol »Registrar-General« 1875. évi kiegészítő kötetében találunk egy kimutatást, mely az 1848—72-ig lefolyt 25 év halottjainak korviszonyai alapján feltünteti az egyes betegségekben elhaltak

átlagkorát. Az egész Angolországra vonatkozó ezen egybeállításban a főt kitüntetett halál-okok közül a következők fordulnak elő: ¹⁾

	Angolországi észlelések szerint	Budapesti
Kanyaró	2.7 év	2.3 év
Hártyás toroklob	3.2 } >	3.9 >
Roncsoló >	7.9 } >	
Bélhurut	13.4 > ²⁾	4.6 > (béllob 7.6)
Skarlát	5.4 >	4.6 >
Himlő	11.9 >	7.3 >
Hagymáz	26.0 >	31.8 >

Tekintettel azon körülményre, hogy egy egész ország lakosságában a különböző korosztályok természetesebb arányban vannak képviselve mint nagyvárosoknál, úgy hogy ha az egyes korosztályokat, tagjaik számához mért sikokban egymás fölé helyezve képzeljük olykép, hogy az alsó, legnagyobb sík az újszülöttek számát, a felső, legkisebb pedig a 100 éven túliakét ábrázolják, valamely ország lakosságának korrajza elég egyenes oldalú gúla alakját adná, míg nagy városokban, az ideiglenesen jelenlevő tanulók, iparos segédek, cselédek, katonák stb. a felnöttek fiatalabb korosztályainak számát aránytalanul szaporítják s így a lakosságot szemléltető gúla oldalait kidumoritanák: az egyrészt Angolországról, másrészt Budapest fővárosáról megállapított eredményeket általában eléggé megegyezőnek tarthatjuk. Azon nagyobb eltérés, melyet a bélhurutban és himlőben elhaltak átlagkora mutat, talán abból magyarázható, hogy e két betegség Angolországban, kedvezőbb közegészségi viszonyok és a gyermekek nagyobb gondozása következtében, a gyermeklakosság közt jóval kisebb mértékben okoz pusztítást mint fővárosunkban.

¹⁾ L. »Supplement to the thirty-fifth annual report of the Registrar-General of births, deaths, and marriages in England.« London, 1875. CLXXXV. lap. — A többi halál-oknál mutatkozó átlagkor egybevetését az Angolországban használatos orvosi nomenclaturának a mienktől való eltérése akadályozza. Így a főt feltüntetett croup és diphteritisen kívül az illető kimutatásban még »Quinsy« (angina) is külön szerepel; szintugy van említve »Remittent Fever« is, melyet talán hasi hagymáznak kellene tekinteni, valamint azonfelül »Ague« (febris) is.

²⁾ Talán béllobbal együtt.

Jegyzetek.

13. számú jegyzet. Legnevezetesebb halál-okok, 1874–1881.

	Összesen							Összesen
	1874–1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1876–1881
Tüdőgümő.....	4.738	2700	2624	2831	2928	2947	2860	16890
Tüdőlob.....	2.268	{ 877	{ 1161	{ 1143	{ 1133	{ 1135	{ 1201	6650
Hörglob.....		{ 109	{ 47					156
Melhártyalob.....		35	21					56
Hörghurut.....		69	61	58	61	58	49	356
Bélhurut.....	2.024	1317	1199	1317	1007	1317	1249	7406
Rángás.....	1.819	836	694	627	631	583	643	4014
Veleszületett gyöngeség	1.700	770	757	650	749	711	800	4437
Himlő.....	1.371	103	90	242	416	327	442	1620
Aggaszály.....	745	364	405	336	348	333	414	2200
Hagymáz.....	712	283	436	297	221	231	344	1812
Hártyás toroklob.....	686	229	272	330	165	137	180	1313
Toroklob.....		5	21	—	8	—	—	34
Roncsoló toroklob.....		199	297	334	229	198	236	1493
Agykérlob.....	595	211	219	267	266	262	320	1545
Agylob.....		105	100	107	112	109	102	635
Béllob.....	593	233	255	367	253	266	192	1566
Vörheny.....	490	151	118	338	87	118	266	1078
Agyvérömleny és szél- hűdés.....	473	231	235	235	291	288	268	1548
Szervi szívbjaj.....	452	208	243	249	258	297	279	1534
Tüdővízenyő.....	337	157	133	133	138	133	143	887
Vizfej.....	303	123	108	84	90	89	90	584
Vizkór.....	295	136	126	121	102	97	101	683
Tüdőlégdag.....	262	116	142	127	106	99	136	726
Görvélykór.....	208	96	92	104	64	65	79	500
Hashártyalob.....	204	93	77	114	90	88	92	554
Brightkór.....	196	81	72	91	88	100	112	544
Méhrák.....	146	67	82	90	77	79	74	469
Hökhurut.....	144	84	340	127	157	25	92	825
Kanyaró.....	135	237	124	155	247	118	90	1021
Vérhas.....	104	62	53	52	27	56	31	281
Gyermekági láz.....	101	36	31	34	33	40	40	214
Gyomorrák.....	96	40	40	48	46	56	58	288

14. számú jegyzet. Legnevezetesebb halál-okok 34 nagyvárosban, az 1881-dik évről.

Város neve	Lakossága	Himlő	Kanyaró	Vörheny	Croup és Diphth.	Hökhurut	Hagymáz	Bélhurut	Gümőkór	Tüdő- lob
London.....	3831719	2371	2533	2108	1349	1961	1073	3148	8312	14041
Liverpool.....	554073	34	756	435	193	402	263	508	1291	3557
Edinburgh.....	229012	1	11	253	77	166	80	77	461	730
Glasgow.....	512034	2	354	225	321	405	125	200	1573	2917
Dublin.....	349506	9	148	88	20	49	263	94	875	?
Birmingham.....	402314	6	119	175	55	361	55	330	—	?
Manchester.....	341173	3	115	96	14	239	78	245	—	?
Páris.....	2269023	1041	925	447	2326	489	2121	5512	9575	8363
Lyon.....	376613	297	12	123	159	61	323	487	—	1084
Marseille.....	360099	77	66	48	397	61	441	826	—	1427
Milano.....	264561	1	102	64	386	—	288	1305	—	1118
Turin.....	215301	15	114	7	391	10	255	1132	—	1458
Velence.....	124341	35	—	5	55	—	66	—	361	43

Város neve	Lakossága	Himlő	Kanyaró	Vörheny	Croup es Difti.	Hökhurut	Hagymáz	Bélhurut	Gümőkór	Tüdő- lob
Bologna	110606	2	73	4	74	10	96	173	346	542
Berlin	1156394	54	201	903	1778	405	340	5047	3770	1842
Köln	144772	—	7	339	78	19	46	91	556	361
Stuttgart	106441	1	22	14	108	14	15	250	296	236
Boroszló	272912	3	9	163	158	57	101	1376	642	643
Broma	114000	2	142	16	29	10	15	130	450	346
Dresda	223742	6	23	70	381	58	41	447	816	352
Frankfurt a/M.	138480	—	7	31	46	68	16	235	500	267
München	233000	24	81	211	394	99	43	?	903	544
Hamburg	453869	10	154	136	301	225	132	893	—	1052
Lipcse	151616	2	21	49	75	42	59	381	—	261
Kopenhága	246000	4	6	82	125	118	40	258	756	558
Stokholm	176745	—	13	96	220	19	42	—	696	753
Bécs	730911	906	106	286	539	100	171	1429	5087	2215
Triest	142654	21	40	82	216	42	32	282	742	720
Lemberg	112478	74	—	38	125	19	47	104	827	615
Krakkó	67000	94	111	68	84	37	106	213	298	598
Bukarest	200000	21	42	51	196	23	169	463	766	630
Amsterdam	338047	3	13	64	76	166	112	484	788	1209
Brüsszel	399040	28	128	30	68	112	159	1102	1439	1325
Budapest	368712	442	90	266	416	92	344	1249	2360	1201

15. számú jegyzet. A tüdőgümöben és tüdőlobban elhaltak korviszonyai 1876-tól 1881-ig.

	Tüdögümő	Tüdőlob	Együtt
0— 1 éves	2186	2028	4214
1— 2 »	942	1102	2044
2— 3 »	470	445	915
3— 4 »	239	215	454
4— 5 »	140	116	256
<hr/>			
0— 5 »	3977	3906	7883
—10 »	235	152	387
—15 »	207	39	246
—20 »	817	83	900
—30 »	3332	388	3720
—40 »	3038	459	3497
—50 »	2236	499	2735
—60 »	1672	468	2140
—70 »	967	373	1340
—80 »	279	206	485
80 éven túl ismeretlen korú	55	57	112
	25	20	45
összesen	16390	6650	23040

16. sz. jegyzet. A tüdőgümöben elhaltak száma hónaponként.

	1876	1877	1878	1879	1880	1881	6 év alatt
Január	232	223	242	250	255	260	1462
Február	218	214	246	251	226	252	1407
Márczius	301	258	291	299	301	273	1723
Április	276	228	294	289	316	324	1727
Május	276	280	301	327	316	326	1829
Junius	231	219	271	255	262	233	1471
Julius	249	232	224	251	261	229	1446
Augusztus	213	231	191	208	224	218	1285
Szeptember	186	200	212	197	192	191	1178
Október	158	173	150	181	174	180	1016
November	163	180	201	182	202	162	1090
Deczember	197	186	205	238	218	212	1256

17. számú jegyzet. A tüdőlobban (valamint hörgőlobban és mellhártyalobban) elhaltak száma hónaponként.

	1876	1877	1878	1879	1880	1881	6 év alatt
Január	74	141	98	114	106	134	667
Február	85	122	109	121	114	125	676
Márczius	84	158	156	146	128	126	798
Április	99	126	186	127	129	115	782
Május	117	104	132	116	113	126	708
Junius	93	87	69	96	100	86	531
Julius	63	59	52	73	58	68	373
Augusztus	48	36	45	69	43	61	302
Szeptember	27	61	49	53	55	62	307
Október	50	74	54	49	74	94	395
November	50	82	81	74	98	80	465
Deczember	87	111	112	95	117	124	646

18. sz. jegyzet. Nevezetesebb halál-okokban elhaltak kora 1876—1881.

a) Abszolutszámok.

Group	Morbilli	Scarlatina	Varicella	Typh.	Menigitis Encephalitis	Con- vul- stones	Vitla cordis	Apop- lexia	Pneu- monia	Tuber- colosis	Ente- ritis	Diar- rhoea	Debil. cong.	Maras- mus sen.
0—1	276	272	113	376	10	459	3287	8	?	2028	2186	993	5211	4256
1—2	604	361	161	280	14	398	457	5	?	1102	942	200	1175	121
2—5	1287	319	467	418	74	570	215	13	?	876	849	127	468	57
0—5	2167	952	741	1074	98	1427	3959	26	38	3906	3977	1320	6854	4434
5—10	565	57	273	253	102	223	40	32	4	152	235	29	34	3
10—15	40	5	39	50	84	53	2	37	4	39	207	7	6	
5—15	605	62	312	293	186	276	42	69	8	191	442	36	40	3
15—20	4	1	8	48	192	54	—	55	12	83	817	9	9	
20—30	16	4	11	96	455	100	4	159	57	388	3332	16	48	
30—40	7		4	47	285	105	2	237	172	459	3038	26	49	
40—50	2		2	26	262	91	3	286	219	499	2286	48	52	
50—60	1	2		16	161	60	2	303	342	468	1672	49	105	
15—60	30	7	25	233	1355	410	11	1040	802	1897	11145	148	263	
60—70	2			9	118	44		248	394	373	967	35	115	
70—80	1				39	14		126	224	206	279	18	94	
80-on túl					5	3		22	63	57	55	8	38	
60—80	3			9	162	61		396	681	636	1301	61	247	
Ismeretlen	1			1	11	6	2	3	19	20	25	1	2	
Összeg	2806	1021	1078	1620	1812	2180	4014	1534	1548	6650	16890	1566	7406	4437

b) Százalékok.

0—1	9.84	26.64	10.48	23.21	0.55	21.05	81.89	0.52	?	30.49	12.94	63.41	70.36	95.92
1—2	21.52	35.36	14.93	17.28	0.78	18.26	11.38	0.32	?	16.58	5.58	12.77	15.87	2.73
2—5	45.87	31.24	43.33	25.81	4.08	26.15	5.36	0.85	?	11.67	5.02	8.11	6.32	1.28
0—5	77.23	93.24	68.74	66.30	5.41	76.46	98.63	1.69	2.45	58.74	23.54	81.29	92.55	99.93
5—10	20.14	5.58	25.32	15.62	5.63	10.23	1.00	2.03	0.26	2.29	1.39	1.85	0.46	0.07
10—15	1.42	0.49	3.62	3.09	4.63	2.43	0.05	2.41	0.26	0.58	1.23	0.45	0.03	
5—15	21.56	6.07	28.94	18.71	10.26	12.66	1.05	4.50	0.52	2.87	2.62	2.30	0.54	0.07
15—20	0.14	0.10	0.74	2.96	10.60	2.48		3.59	0.78	1.25	4.84	0.57	0.12	
20—30	0.57	0.39	1.02	5.93	25.11	4.58	0.10	10.36	3.68	5.84	19.73	1.02	0.65	

	Croup Diph- theritis	Mor- billi	Scar- latina	Vari- ola	Typh.	Men- gitis Pnce- phallitis	Con- vu'sio- nes	Vitia cordis	Apop- lexia	Pneu- monia	Tuber- culosis	Ente- ritis	Diar- rhoea	Debil. cong.	Maras- mus sen.
30-40	0.25		0.37	2.90	15.73	4.82	0.05	15.45	11.11	6.90	17.99	1.66	0.66		0.18
40-50	0.08		0.19	1.60	14.46	4.18	0.07	18.64	14.15	7.50	13.53	3.07	0.70		0.36
50-60	0.03	0.20		0.99	8.88	2.75	0.05	19.76	22.09	7.04	9.90	3.13	1.42		3.23
15-60	1.07	0.68	2.32	14.38	74.78	18.81	0.27	67.80	51.81	28.53	65.99	9.45	3.55		3.77
60-70	0.08			0.56	6.51	2.01		16.17	25.45	5.61	5.73	2.24	1.55		20.50
70-80	0.03				2.15	0.64		8.21	14.47	3.10	1.65	1.15	1.27		43.23
80-on túl					0.28	0.14		1.43	4.07	0.85	0.32	0.51	0.51		32.41
60-80	0.11			0.56	8.94	2.79		25.81	43.99	9.56	7.70	3.90	3.33		96.14
Ismeretlen	0.03			0.05	0.61	0.24	0.05	0.20	1.23	0.30	0.15	0.06	0.03		0.09
Összeg	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

19. sz. jegyzet. Himlő, kanyaró, skarlát, croup és diphtheritis, valamint typhusban 1880 és 1881-ben elhaltak egyes kerületek szerint.

Kerület	Lakosság (1881. jan. 1.)	a) Absolut számok						b) 100,000 lakosra egy évre számítva					
		him.	kany.	skarl.	croup és diphth.	typh.	együtt	himlő	kany.	skarl.	croup. és diphth.	typhus	együtt
I.	26564	51	16	16	61	28	172	95.99	30.12	30.12	114.82	52.70	323.75
II.	24018	90	6	25	67	39	227	187.36	12.49	52.04	139.48	81.19	472.56
III.	24239	75	14	50	57	55	251	154.71	58.88	103.14	117.58	113.45	517.76
Össz. Duna-jobbp.	74821	216	36	91	185	122	650	144.35	24.06	60.81	123.63	81.52	434.37
IV.	28402	28	3	25	25	19	100	49.29	5.28	44.01	44.01	33.45	176.04
V.	32964	43	4	23	45	21	136	65.22	6.07	34.89	68.26	31.85	206.29
VI.	56060	41	56	56	100	47	300	36.57	49.95	49.95	89.19	41.91	267.57
VII.	61351	55	39	57	114	56	321	44.82	31.78	46.45	92.91	45.64	261.61
VIII.	63468	217	43	93	181	61	595	170.95	33.88	73.26	142.59	48.06	468.74
IX.	29906	104	21	26	67	36	254	173.88	35.11	43.47	112.01	60.19	424.66
X.	8710	24	4	9	24	17	78	137.77	22.96	51.66	137.77	97.59	447.76
Össz. Duna-balpart	280861	512	170	289	556	257	1784	91.15	30.26	51.45	98.98	45.75	317.59
Közintézetekben		41	2	2	10	196	251						
Egész Budapest	355682	769	208	382	751	575	2685	108.10	29.24	53.70	105.57	80.84	377.44

20. sz. jegyzet. Hártvás és ronesoló toroklob (croup és diphtheritis) által 1876-tól 1881-ig okozott halandóság, egyes hónapok szerint.

	1876	1877	1878	1879	1880	1881	Együtt
Január	45	43	81	37	22	47	275
Február	17	44	56	36	33	32	218
Márczius	34	34	91	46	47	46	298
Április	21	23	51	48	26	28	197
Május	29	49	80	37	19	24	238
Junius	25	28	42	24	18	21	158
Julius	20	29	42	20	18	24	153
Augusztus	27	36	40	24	30	24	181
Szeptember	36	33	32	25	18	47	191
Október	53	72	44	39	32	28	268
November	60	77	48	28	38	37	288
Deczember	61	101	57	30	34	58	341

E. A VAGYONOSSÁG BEFOLYÁSA A HALANDÓSÁGRA.

- I. Befolyás a halálozás korára.
- II. Befolyás a halál okára, és különösen a fertőző kórok föllépésére.
- III. Az orvosi segély nélkül elhaltak.

HETEDIK FEJEZET.

A vagyoni állapot befolyása az élettartamra.

A vagyoni állapotnak a halandóságra gyakorolt befolyásáról Villermé tette az első megfigyeléseket, midőn Páris városnegyedeit vagyonosság szerint csoportosította és az így nyert csoportok általános halandóságát egymás közt egybevetette. Hasonló alapon később több ilyen kutatás történt, melyek ellen azonban leginkább két kifogás érvényesíthető, t. i.: 1) miután minden városrészben szegények is, gazdagok is laknak, ilyen alapon legfőlebb általános vonásokban ismerhető fel azon összefüggés, mely a vagyoni állapot és a halálozás közt létezhetik; bár igen tanulságos a viszonyokba való illetően betekintés is, értéke mégis messze elmarad az olyan pontosabb megfigyeléseké mögött, a melyenek pl. Budapesten történtek, a hol t. i. lehetőségessé vált, hogy minden egyes vagyonossági osztály külön-külön szemügyre vétethessék. Felhozható továbbá 2) azon ellenvetés is, hogy a korviszonyok, kiváltképpen pedig a gyermekek gyakorisága — kik a holtak számának felét teszik — más a gazdagoknál és más a szegényeknél, minek következtében az összes korosztályokról levont észlelések gyakran tévutra vezetők lehetnének.

Mindkét hibaforrást az által iparkodtunk kiküszöbölni, hogy egyrészt az elhaltak vagyoni állapotát nem azon általános ismérv szerint határoztuk meg, hogy valaki gazdagabb vagy szegényebb városrészben lakott-e, hanem esetről esetre egyenként állapítottuk meg, hogy kiki mely vagyonossági osztályhoz tartozott; míg másrészt a feldolgozásnál a gyermekeket a felnőttektől külön választottuk.

A vagyonosságra vonatkozó adatok beszerzésére vonatkozólag megjegyeztük, hogy már 1871-ben, midőn a fővárosban létesítendő halandósági-statisztikai szolgálat szervezéséhez fogtunk, a halottkének utasításául adatott, jegyezzék fel minden halottnál, a felállított négy vagyonossági osztály melyikébe volna az sorozandó. Az első osztályba soroztuk a gazdagokat, a társadalom úgynevezett »legfelsőbb tizezrére«, az utolsóba pedig az inségeseket; az ezen két szélső határ közt fekvő széles társadalmi réteget azután könnyű volt egy felső és egy alsó részre, középosztályra és szegényekre, osztani. A halottkémi szolgálatot teljesítő orvos, ki az elhalt lakásában megfordult, annak családját és otthonát látta és ki azonkívül (később tárgyalandó statisztikai célra) a lakás nagyságáról is tudomást szerzett, minden

(Folytatás a 164. oldalon.)

Vagyonosság szerinti halálozás az egyes kerületekben.

Sterblichkeit unter dem Einflusse der Wohlhabenheit, nach Stadtbezirken.

Kerület Bezirk	I.									II.									III.									IV.									Összesen								
	vagyonossági osztályból meghalt — Wohlhabenheits-Classe																											Zusammen																	
	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.	férfi m.	nő w.	e. zus.																		
1876 I.	—	5	5	91	93	184	327	329	656	3	2	5	421	429	850																														
II.	1	—	1	32	25	57	356	352	708	20	29	49	409	406	815																														
III.	5	2	7	77	45	122	309	240	549	16	11	27	407	298	705																														
IV.	28	19	47	104	102	206	75	58	133	—	—	—	207	179	386																														
V.	2	2	4	91	90	181	201	179	380	1	—	1	295	271	566																														
VI.	2	2	4	156	114	270	494	448	942	42	33	75	694	597	1291																														
VII.	10	13	23	75	58	133	358	323	681	313	311	624	756	705	1461																														
VIII.	3	—	3	109	111	220	781	732	1513	101	98	199	994	941	1935																														
IX.	1	5	6	57	38	95	411	406	817	4	14	18	473	463	936																														
X.	3	1	4	8	4	12	158	124	282	—	3	3	169	132	301																														
Összesen Summe	55	49	104	800	680	1480	3470	3191	6661	500	501	1001	4825	4421	9246																														
Közintézetekben In öffentl. Anstalten	10	2	12	60	26	86	401	253	654	100	55	155	571	336	907																														
Összesen Zusammen	65	51	116	860	706	1566	3871	3444	7315	600	556	1156	5396	4757	10153																														
Vagyoni ismeretlen Wohlhab. unbekannt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1065	723	1788																														
Főösszeg Hauptsumme	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6461	5480	11941																														
1877. I.	2	—	2	115	91	206	339	290	629	4	4	8	460	385	845																														
II.	4	6	10	47	42	89	265	269	534	53	61	114	369	378	747																														
III.	9	9	18	72	70	142	340	289	629	14	15	29	435	383	818																														
IV.	23	14	37	105	105	210	81	97	178	—	—	—	209	216	425																														
V.	1	1	2	106	81	187	197	188	385	4	4	8	308	274	582																														
VI.	4	6	10	164	138	302	472	449	921	39	43	82	679	636	1315																														
VII.	16	12	28	90	73	163	400	375	775	306	271	577	812	731	1543																														
VIII.	2	1	3	120	112	232	822	861	1683	29	24	53	973	998	1971																														
IX.	1	2	3	32	29	61	429	388	817	7	8	15	469	427	896																														
X.	2	1	3	8	8	16	141	109	250	3	8	11	154	126	280																														
Összesen Summe	64	52	116	859	749	1608	3486	3315	6801	459	438	897	4868	4554	9422																														
Közintézetekben In öffentl. Anstalten	—	—	—	18	1	19	219	162	381	51	33	84	288	196	484																														
Összesen Zusammen	64	52	116	877	750	1627	3705	3477	7182	510	471	981	5156	4750	9906																														
Vagyoni fok ismer. Wohlhab. unbekannt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1505	851	2356																														
Főösszeg Hauptsumme	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6661	5601	12262																														
1878. I.	3	1	4	79	89	168	310	333	643	5	9	14	397	432	829																														
II.	—	—	—	42	33	75	292	284	576	54	47	101	388	364	752																														
III.	6	8	14	55	59	114	344	298	642	16	15	31	421	380	801																														
IV.	—	1	1	118	96	214	107	87	194	1	1	2	226	185	411																														
V.	10	7	17	81	81	162	199	153	352	33	30	63	323	271	594																														
VI.	3	3	6	154	173	327	524	485	1009	28	42	70	709	703	1412																														
VII.	18	18	36	130	108	238	727	603	1330	53	51	104	928	780	1708																														
VIII.	4	5	9	123	131	254	874	814	1688	15	21	36	1016	971	1987																														
IX.	3	—	3	26	21	47	495	469	964	7	3	10	531	493	1024																														
X.	—	—	—	14	8	22	145	136	281	1	5	6	160	149	309																														
Összesen Summe	47	43	90	822	799	1621	4017	3662	7679	213	224	437	5099	4728	9827																														
Közintézetekben In öffentl. Anstalten	2	—	2	26	21	47	173	130	303	87	89	176	288	240	528																														
Összesen Zusammen	49	43	92	848	820	1668	4190	3792	7982	300	313	613	5387	4968	10355																														
Vagyoni fok ismer. Wohlhab. unbekannt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1380	790	2170																														
Főösszeg Hauptsumme	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6767	5758	12525																														

47. sz. tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 47. (Schluss.)

Kerület Bezirk	I.									II.			III.			IV.			Összesen		
	vagyonossági osztályból meghalt — Wohlhabenheits-Classe															Zusammen					
	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.	férfi m.	nő w.	e. ZUS.			
1879. I.	3	3	6	127	114	241	360	356	716	12	9	21	502	482	984						
II.	4	4	8	42	34	76	283	267	550	68	81	149	397	386	783						
III.	4	5	9	73	60	133	389	340	729	10	6	16	476	411	887						
IV.	4	2	6	108	102	210	102	90	192	—	2	2	214	196	410						
V.	19	10	29	66	64	130	160	135	295	32	27	59	277	236	513						
VI.	1	5	6	152	135	287	437	447	884	24	23	47	614	610	1224						
VII.	22	8	30	70	73	143	693	601	1294	8	10	18	793	692	1485						
VIII.	3	—	3	145	145	290	730	707	1437	8	9	17	886	861	1747						
IX.	1	—	1	27	36	63	408	386	794	6	12	18	442	434	876						
X.	2	1	3	4	10	14	112	106	218	—	5	5	118	122	240						
Összesen Summe	63	38	101	814	773	1587	3674	3435	7109	168	184	352	4719	4430	9149						
Közüntézetekben In öffentl. Anstalten	—	—	—	31	3	34	145	158	303	83	75	158	259	236	495						
Összesen Zusammen	63	38	101	845	776	1621	3819	3593	7412	251	259	510	4978	4666	9644						
Vagyoni fok ismer. Wohlhab. unbekannt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1311	856	2167						
Főösszeg Hauptsumme	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6289	5522	11811						
1880. I.	1	1	2	91	101	192	324	276	600	2	1	3	418	379	797						
II.	1	2	3	65	80	145	207	238	445	43	38	81	316	358	674						
III.	2	3	5	46	39	85	351	354	705	3	4	7	402	400	802						
IV.	—	4	4	95	95	190	116	80	196	3	1	4	214	180	394						
V.	14	15	29	94	63	157	147	112	259	30	29	59	285	219	504						
VI.	—	3	3	152	153	305	440	387	827	29	18	47	621	561	1182						
VII.	16	7	23	71	49	120	655	615	1270	6	5	11	748	676	1424						
VIII.	1	5	6	117	110	227	819	802	1621	5	4	9	942	921	1863						
IX.	—	1	1	31	21	52	420	464	884	6	9	15	457	495	952						
X.	1	—	1	2	12	14	150	121	271	6	6	12	159	139	298						
Összesen Summe	36	41	77	764	723	1487	3629	3449	7078	133	115	248	4562	4328	8890						
Közüntézetekben In öffentl. Anstalten	13	—	13	18	10	28	118	130	248	16	21	37	165	161	326						
Összesen Zusammen	49	41	90	782	733	1515	3747	3579	7326	149	136	285	4727	4489	9216						
Vagyoni ismeretlen Wohlhab. unbekannt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1731	984	2715						
Főösszeg Hauptsumme	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6458	5473	11931						
1881. I.	—	2	2	107	101	208	312	285	597	—	2	2	419	390	809						
II.	7	7	14	95	96	191	256	308	564	5	7	12	363	418	781						
III.	2	3	5	43	53	96	478	448	926	4	4	8	527	508	1035						
IV.	2	—	2	94	96	190	96	95	191	1	—	1	193	191	384						
V.	12	14	26	92	82	174	165	167	332	18	14	32	287	277	564						
VI.	1	4	5	126	92	218	489	409	898	70	70	140	686	575	1261						
VII.	8	5	13	70	54	124	656	593	1249	3	3	6	737	655	1392						
VIII.	—	1	1	130	115	245	841	761	1602	7	8	15	978	885	1863						
IX.	1	3	4	40	22	62	465	500	965	10	13	23	516	538	1054						
X.	—	—	—	13	5	18	153	134	287	1	—	1	167	139	306						
Összesen Summe	33	39	72	810	716	1526	3911	3700	7611	119	121	240	4873	4576	9449						
Közüntézetekben In öffentl. Anstalten	1	2	3	17	10	27	141	164	305	20	24	44	179	200	379						
Összesen Zusammen	34	41	75	827	726	1553	4052	3864	7916	139	145	284	5052	4776	9828						
Vagyoni fok ismer. Wohlhab. unbekannt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1787	1061	2848						
Főösszeg Hauptsumme	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6839	5837	12676						

esetre azon helyzetben volt, hogy a fõnn említett négy nagy csoport szerinti megkülönböztetést megbizható módon végezhesse.¹⁾

A kórházak és egyéb nyilvános intézetek halottjait lehetőség szerint szintén beosztottuk a négy vagyoni osztály valamelyikébe.

Ily módon a hat megfigyelési év alatt vagyoni fok szerint beosztott (l. 47. számú tábla és 22. sz. jegyzet)

az első vagyoni osztályba (gazdagok)	590 halott,
a második » » (középosztály)	9,550 »
a harmadik » » (szegények)	45,133 »
a negyedik » » (inségesek)	3,829 »
összesen tehát osztályozható volt	59,102 halott,
ezekon kívül fenmaradt	14,044
lakáson és nyilvános intézetekben elhalt oly egyén kinek vagyoni állapota be nem jelentetett.	
Az elhaltak összes száma	73,146.

Ezen egybeállításnál legfeltünőbb a gazdag osztályhoz tartozók szerfölött csekély száma: 59,000 halott közül csak 590, tehát éppen egy százalék volt gazdagnak állitható, míg a szegény és legszegényebb osztályra majd 50,000 halott jut. Világos bizonyítékot szolgáltat ez arra nézve, hogy lakosságunk körében mily nagy a proletariátus. Ezen körülmény, melyre különben a népszámlálás eredményei nyomán is rá kellett mutatnunk,²⁾ a halandósági statisztika szempontjából annyiban bir jelentőséggel, a mennyiben a halandóság kérdése végső elemzésében mégis csak művelődési kérdésnek tekinthető: feltünő nagy számú proletariátustól lakott város tehát, a hatóságok legjobb akarata és legnagyobb áldozatkészsége dacára sem fogja soha elérhetni az egészségi viszonyok és a halandóság azon kedvező állapotát, melylyel más, szerencsésebb helyzetű városok dicsekedhetnek.

A vagyoni állapotról kimutatott adatoknak technikai feldolgozása szempontjából azonban még egy, a feltüntetett számokból kitünő körülmény bir jelentőséggel, t. i. azon esetek nagy száma, melyekben a vagyoni fokot konstatálni nem lehetett. Az e tekintetben felmerülő aggályoknak azon egyszerű módon való eloszlását, mintha t. i. ezen meg nem jelölt esetek összesége egyszerűen számításon kívül maradhatna és a statisztikai művelet pusztán a rendesen kitöltött halotti bárczák összeségére volna szorítható, sajnos, hogy nem tekinthetjük kellően igazoltnak. Ezen felfogás ugyanis azon föltevésen alapulna, hogy e két összeség egyikét mint másikat ugyanazon elemek, különösen pedig ugyanazon korelemek alkotják. E föltevés azonban nincsen bebizonyítva, sőt az ismeretlen esetek egy jelentékeny részére nézve éppen ellenkezője állitható. Ugyanis a vagyoni fok feltüntetése leginkább a nyilvános intézetek (kórházak stb.)

¹⁾ A Budapesten alkalmazott eljárást és kérdőlapot az 1873-ban Szt.-Pétervárott tartott VIII. nemzetközi statisztikai kongresszus a többi nagyvárosoknak is ajánlotta használatra (l. Comptes rendus du VIII. Congrès intern. de Stat. II. köt. (Résolutions) 208. és 249. lapját). A halandósági statisztika szervezéséről Budapesten l. Deutsche Vierteljahrsschrift f. öff. Gesundheitspflege VII. kötetét és Körösi, »Plan einer Mortalitätsstatistik für Grosstädte«. Wien, Gerold. 1873.

²⁾ L. Körösi, Budapest fővárosa az 1881. évben. A népleírás és népszámlálás eredményei. III. kötet 5. lap.

halottjainál szokott elmaradni; éppen ezen halottak közt azonban a gyermekek száma elenyésző csekély, a felnőtteké pedig túlnyomó nagy. Miután továbbá másrészt a nyilvános intézetekben elháltak összeségéhez éppen a szegény osztályok szolgáltatják a legnagyobb jutalékot: a vagyoni osztályok szerint csoportosított halottak közül hiányzik azon szegény egyének nem csekély hányada, kik mint »nem osztályozható« kórházi halottak szerepelnek, és kik, mint említettük, a magasabb korosztályokhoz tartoznak. Ezen körülmények tehát több tekintetben megnehezítik a valódi helyzetbe való betekintést, különösen pedig akkor, midőn az elháltak átlagkorának számítása forog szóban, miután a vagyoni osztályok halottjai között minden korosztály a valósághoz hiven van képviselve, míg a szegények közül a magasabb korosztályú halottak egy bizonyos hányadrésze (a nyilvános intézetekben elhaltaké) hiányzik.

Ez okból szükségesnek látszik, hogy mindenekelőtt a nyilvános intézetekben elhaltakat a III. és IV. vagyoni osztálylyal egybefoglaljuk. Ezen felül pedig még más irányban is megszorítva kell látnunk a statisztikai anyag kiaknázhatóságát, a mennyiben t. i. lehetetlennek mutatkozik, hogy valamennyi vagyoni osztály halálozási viszonyait minden egyes kerületen át észlelhessük, miután az egyes kerületek úgy mennyiségre, mint minőségre nézve más-más jutalékot szolgáltatnak a kórházi halottakhoz, ezeknek pedig megint nagy része nem számítható be korábbi lakásuk kerületébe.

Midőn immár azon fontos kérdés tárgyalásához fogunk, hogy a vagyoni állapot minő befolyást gyakorol az emberek vitalitására, ezen kérdésnek matematikailag pontos megoldásáról már csak azon egy okból is le kell mondanunk, mert az egyes vagyoni osztályokban az élők számát és korviszonyait nem ismerjük. Ily körülmények közt tehát nem tehetünk egyebet, mint hogy az elháltak átlagkorának számítására szorítkozunk. Az ide vágó eredményeknek tehát csak azon megközelítő értékük lesz, melyet ez átlagszámnak általános okoknál fogva tulajdonítani szoktak. Azon legfontosabb, főntemlített hibaforrásra való tekintetből, mely a gyermekkorak különböző képviseltségéből ered, az öt éven aluliak átlagkorát az idősebbektől elkülönítve számítjuk ki. Miután azonban az újszülöttek száma az alsóbb osztályoknál nagyobb, mint a felsőbbeknél: a két átlagérték közül az utóbbi (az öt évnél idősebbekre vonatkozó) érdemel elsőséget.

Midőn tehát számításainkat az ide vonatkozó megfigyelések nagyobb tömegesítése céljából a két testvérváros egyesítése óta lefolyt nyolcz esztendőre (1874—1881) terjesztjük ki, egészben véve 900 gazdag, 12,932 közép és 83,107 szegény osztályú halottal van dolgunk. Ezen halottak átlagkora a 48. sz. tábla szerint a következő értékekben lép elénk:

	gyermeknél (0—5 évesek)	felnőtteknél (5 évnél idősebbek)
I. a gazdag osztályoknál	1 év és 4 hó	52 év
II. a középosztálynál	1 év és 2 ¹ / ₃ hó	46 év és 1 hó,
III—V. a szegény osztályoknál	1 év	41 év és 7 hó.

Ez adatokból világosan kitűnik, mily nevezetes befolyást gyakorol a vagyoni állapot az élet tartamára. Ha a társadalmi rang és vagyoni állapot számtalan fokozatait csakis három főcsoportba foglaljuk össze, az első és a harmadik osztály

(Folytatás a 168-ik oldalon.)

48. számú tábla. **Halottak átlagkora vagyonsági fok szerint.** — *Durchschnittsalter der Verstorbenen nach Wohlhabenskategorien. 1874—1882.*

A) Halottak száma. — Anzahl der Verstorbenen.

a) Egész főváros, In der ganzen Stadt	éves korban halt meg — Jahre alt verstorben											összes, Zus.											
	1	2	3	4	5	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30		30-35	35-40	40-45	45-50	50-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80	80-on túl über 80
I. (leggazd.) oszt.	115	36	27	21	12	211	43	21	26	25	33	23	24	31	41	45	70	75	76	56	46	54	900
II. (közép) osztály	3376	1024	565	416	291	5672	608	218	339	480	447	419	456	422	418	496	565	628	523	484	363	394	12932
III. (szegény) oszt.	23213	6382	3189	1871	1207	36362	2198	576	861	1133	1339	1384	1481	1421	1432	1384	1326	1274	1064	747	615	597	55194
IV. (ínséges) oszt.	2714	766	372	164	100	4116	170	31	52	51	73	76	116	108	120	97	88	69	60	56	39	46	5368
V. Közintézetekben és ism., in öffentl. Anstalt. u. amb.	1463	179	167	172	136	2117	314	261	1077	2247	2181	2156	2131	2032	1726	1580	1316	1109	842	638	441	377	22545
Vagyontalanok összege, Summe der Unbemittelten	27390	7827	3728	2207	1443	42595	2682	868	1990	3431	3593	3616	3728	3561	3278	3061	2730	2452	1966	1441	1095	1020	83107
Együtt, zusammen . . .	30881	8887	4320	2644	1746	48478	3333	1107	2355	3936	4073	4058	4208	4014	3737	3602	3365	3155	2565	1981	1504	1468	96939
b) Vagyonos osztályok ke- rületék szerint, Bemittelte Classen nach Bezirken.																							
I. ker. I. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	1					1			1	1	4			2	1	4	3	3	3	2	1	6	32
II. » I. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	406	122	56	41	25	650	55	19	38	59	58	55	52	68	67	77	69	83	90	75	50	55	1620
III. » II. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	9	1		2		12	4		2	1		5	1	1	1	1	4	6	7	3	3	6	58
IV. » I. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	326	76	29	30	27	488	43	21	24	35	29	32	44	34	28	51	56	56	52	48	48	32	1125
V. » II. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	334	86	49	25	26	520	46	18	18	26	23	30	23	22	16	29	42	43	35	27	34	4	88
VI. » I. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	326	104	70	54	37	591	73	26	48	87	10	5	5	5	5	13	20	19	22	16	11	17	988
VII. » II. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	278	114	56	40	33	521	76	33	39	54	44	37	41	53	53	48	52	51	72	51	39	48	1342
VIII. » I. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	10	4	5	3		22	3	1	2	1	1	2	2	2	4	4	2	5	3	3	2	1	57
IX. » II. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	656	221	100	84	48	1109	97	48	61	75	85	77	84	63	67	81	85	96	75	71	50	62	2286
X. » I. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	29	12	8	4	6	59	15	3	6	11	9	5	7	11	8	9	19	19	21	14	14	10	240
XI. » II. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	340	104	66	50	35	595	70	19	26	48	47	41	45	45	42	45	54	63	35	37	34	34	1280
XII. » I. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	4	1	1	2	2	9	3	1	1	1	1	1	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	33
XIII. » II. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	542	145	107	70	50	914	117	24	57	81	68	66	82	67	62	70	86	95	56	59	35	54	1998
XIV. » I. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	2	1	2	20	9	235	22	1	1	1	2	1	1	1	10	24	27	24	24	19	16	7	22
XV. » II. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	134	45	27	20	9	235	22	8	23	13	17	17	19	21	21	21	21	21	21	21	21	21	11
XVI. » I. vagy. oszt. Wohlhab. Cl.	34	7	1	1	1	43	9	2	1	5	4	4	12	7	3	1	6	2	2	3	1	1	113

	évek korösszege években — jährige verlebten in Jahren																Összes. Zins.							
	1	2	3	4	5	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35	35-40	40-45	45-50	50-55		55-60	60-65	65-70	70-75	75-80	80-on túl több 80	
a) Egész főváros, In der ganzen Stadt																								
I. (leggazd.) oszt. Reichste Classe	36	54	67	78	54	255	322	242	455	562	907	747	900	1317	1947	2362	4025	4687	5130	4060	3565	4590	36127	
II. (közép) osztály Mittel Classe	1060	1594	1412	1456	1309	6774	4560	3725	5932	10300	12248	13617	17100	17985	19365	26040	32437	34250	35302	35090	28132	33490	341834	
III. IV. V. vagyonatlanok Unbemittelte	3600	11740	3320	7724	6439	43379	20115	10850	34325	77197	93807	117520	139300	151542	155705	166702	156975	152250	132705	104472	81862	86700	1729909	
Együtt, zusammen	9696	13330	10300	9254	7357	50998	24997	13337	41212	88560	112007	131335	157300	170716	177507	189105	199437	197187	173137	143622	116560	124780	2107420	
b) Vagyonos osztályok ke- rületék szerint, Bemittelte Classen nach Bezirken.																								
I. ker. I. vagy oszt. I. Bez. Wohlhab. Cl.	0-3	128	183	140	143	112	700	412	237	665	1327	1595	1787	1960	2890	3182	4042	3967	5187	6075	5437	3875	510	1788
II. > I.	3	1	103	114	72	105	121	515	322	262	420	787	797	1040	1660	1445	1330	2677	3290	3510	3770	3730	2730	31685
III. > I.	6	6	7	14	9	42	37	50	70	22	32	127	95	105	230	625	405	72	155	340	2434	340	2434	
IV. > I.	105	129	122	87	117	560	345	225	315	585	632	975	862	935	760	1522	2115	2687	2332	1957	2635	3060	22332	
V. > I.	102	156	175	189	166	788	547	325	840	1957	1952	1950	2025	2232	2660	3832	5060	5312	5467	6670	4840	5525	51499	
VI. > I.	3	1	5	7	7	16	37	62	87	112	137	137	225	297	475	420	747	625	540	942	852	870	6561	
VII. > I.	87	171	140	140	148	686	570	412	682	1215	1210	1202	1537	2252	2517	2520	2990	5062	4860	3697	3022	4080	38513	
VIII. > I.	4	6	12	10	32	22	12	35	22	27	65	75	142	210	115	312	202	217	155	85	1738	85	1738	
IX. > I.	206	331	250	294	210	1297	727	600	1067	1687	2337	2502	3150	2671	3182	4252	4887	6000	5042	5147	3875	5970	53723	
X. > I.	9	18	20	14	27	88	112	37	105	247	247	172	262	467	380	472	1092	1187	1417	1015	1085	800	9233	
XI. > I.	107	156	165	175	157	760	525	337	455	1080	1292	1332	1687	1912	1995	2362	3105	3937	2362	2635	2635	2890	31248	
XII. > I.	2	1	2	3	9	17	22	12	17	22	27	75	75	47	157	172	125	202	217	217	217	4590	1112	
XIII. > I.	171	217	267	245	225	1123	877	300	997	1822	1870	2145	3075	2847	2945	3675	4945	5937	3750	4277	2712	4590	47919	
XIV. > I.	0-6	1-5	5	7	1	15	12	17	22	55	32	37	425	1140	1102	1552	1500	1630	1877	1240	77	595	13528	
XV. > I.	0-6	43	67	70	40	237	165	100	402	292	467	552	712	35	47	115	115	115	115	115	115	297	297	
XVI. > I.	12	10	12	7	4	45	67	25	87	45	137	130	450	297	142	52	345	125	202	72	77	85	2381	

tekintetében már is igen nevezetes különbséget találunk az életkilátás tekintetében, olyannyira, hogy azt azon egyénekre nézve, a kik az ötödik életkoron már túl vannak, mintegy tíz életévre, sőt többre is becsülhetni.

Midőn már most a vagyoniassági fok szemmel tartása mellett az elhaltak átlagkorának kerületenkinti kimutatására térünk át, ez úton az egyes kerületek halottjainak átlagkorára már föntebb (l. 63. lap) talált értékek helyreigazításához jutunk. Az ott közzé tett általános eredményekkel szemben ugyanis azon ellenvetés volt emelhető, hogy az egyes kerületek halandósága nemcsak az ott uralkodó általános egészségi viszonyoktól függ, hanem azonkívül a lakosság különböző vagyoniassági fokának befolyása alatt is áll, s így a halandóság alakulását nemcsak a helyi-topographiai, hanem az egyéni-anyagi körülmények is befolyásolják. Közegészségi tekintetben teljesen hasonló városrészek halandósága ugyanis egészen különböző lesz, a szerint a mint a lakosságnak a vagyoniassági foktól föltételezett életmódja más-más.

Midőn jelenleg minden kerület halottjainak száma vagyoniassági fokok szerint csoportosítva fekszik előttünk, ez irányban az előbb talált általános eredmények helyreigazításához foghatunk. A bevezetésben jelzett körülményeknél fogva azonban a szegény osztályokhoz tartozók átlagkorának kutatását nem folytathatjuk végig minden egyes kerületen, miért is e számítás csak a vagyonosabb osztályokra alkalmazható. Miután azonban az ezen osztályhoz tartozó két vagyoniassági csoport közül is csak a középosztály van nagyobb számú halottak által képviselve, míg a leggazdagabb osztály halottjai elenyésző csekély számban fordulnak elő, kénytelenek vagyunk csakis a középosztály átlagkorának összehasonlítására szorítkozni. Erre nézve immár a 48. sz. tábla és az azon alapuló 21. sz. jegyzet adataiból kiderül, hogy 1874-től 1881-ig ezen középosztály halottjai az egyes kerületekben átlag a következő életkort érték el:

	Átlagkora az öt évnél	
	fiatalabbaknak	idősebbeknek
I. kerületben	1 év és 1 hónap	48 év és 9 hónap
II. »	1 » — »	48 » » 11 »
III. (Ó-Buda).	1 » » 1 »	47 » » 7 »
Összes jobbparti kerületekben	1 év és 1 hónap	48 év és 7 hónap,
IV. (Belváros)	1 év és 4 hónap	47 év és 6 hónap,
V. (Lipótváros)	1 » » 4 »	46 » » 1 »
VI. (Terézváros)	1 » » 2 »	44 » » 6 »
VII. (Erzsébetváros)	1 » » 3 »	44 » » 6 »
VIII. (Józsefváros)	1 » » 3 »	43 » » 4 »
IX. (Ferenczváros)	1 » » 3 »	45 » » 6 »
X. (Kőbánya).	— » » 11 »	36 » » 7 »
Összes balparti kerületekben.	1 év és 3 hónap	45 év és 1 hónap,
Egész Budapesten a középosztályra nézve 1 év és 2 ¹ / ₃ hó		46 év és 1 hónap,
» » a leggazdagabb osztályra nézve		52 év

Városunk vagyonos osztályai tehát általában véve elég kedvező életvalószínűségi viszonyoknak örvendenek. Ezen osztály minden gyermeke — a mennyiben eziránt az elhaltak átlagkorából következtethetni — az ötödik életév befejezése után még további 41 életévet remélhet, sőt a legkedvezőtlenebb kerületben is még $31\frac{1}{2}$ évre számíthat, míg a legkedvezőbbekben, így pl. a budai I. és II. kerületben, nem kevesebb mint további 44 életév ígérkezik neki, — a legvagyonosabb osztályok gyermekeinek pedig még további hat évvel több. Ha tehát egészben véve Budapest lakosságának életvalószínűségi viszonyai nem látszanak oly kedvezőknek, mint a nyugat-európai nagy városokéi, a fentebbiek után joggal állíthatjuk, hogy a kedvezőtlen átlageredményeket első sorban városunk vagyoni viszonyainak, a proletárelemek túlsúlyának kell betudnunk; hogy továbbá városunk vagyonosabb osztályai meglehetősen hosszú élettartamnak örvendhetnek.

Az egyes kerületek összes lakosságára nyert átlagkoroknak a megfelelő kerület középosztályának átlagkorával való egybevetése azon fontos és tanulságos bepillantásra vezet, mennyire tulajdonítható a kerületek egészségi állapota túlnyomóan helyi befolyásoknak? Ez uton haladva tehát, azon — minden városban sokat tárgyalt és fölötte érdekes — kérdésre fogunk feleletet nyerhetni, melyik részei tekinthetők magukban véve a legegészségesebbeknek? A két átlagértéket egymással szembevetve, azt találjuk mármint, hogy az öt évnél idősebb halottak átlagkora

	a középosztálynál	az összes lakosságnál ¹⁾
a budai II. kerületben	$48\frac{9}{10}$ év (rangszorszám 1)	45 év (rangszorszám 3)
» » I. »	$48\frac{3}{4}$ » (» 2)	$46\frac{1}{2}$ » (» 2)
» » III. » (Ó-Buda)	$47\frac{3}{5}$ » (» 3)	$44\frac{1}{3}$ » (» 4)
továbbá a balparti oldalon:		
a IV. kerületben (Belváros)	$47\frac{1}{2}$ » (» 4)	47 » (» 1)
» V. » (Lipótváros)	46 » (» 5)	44 » (» 5)
» IX. » (Ferenczváros)	$45\frac{1}{2}$ » (» 6)	$40\frac{1}{4}$ » (» 9)
» VI. » (Terézváros)	$44\frac{1}{2}$ » (» 7)	$42\frac{1}{2}$ » (» 6)
» VII. » (Erzsébetváros)	$44\frac{1}{2}$ » (» 8)	$42\frac{2}{5}$ » (» 7)
» VIII. » (Józsefváros)	$43\frac{1}{3}$ » (» 9)	$40\frac{1}{5}$ » (» 8)
» X. » (Kőbánya)	$36\frac{3}{5}$ *) » (» 10)	$36\frac{1}{2}$ **) » (» 10)

*) Csak 49 eset! — **) Csak 64 eset!

Látjuk ezen egybeállításból, hogy egyenlő vagyonsági viszonyok mellett a budai oldalon fekvő kerületek a legegészségesebbeknek mutatkoznak: oly eredmény, melyet ezen kerületek hegyes vidéke és erdőgazdagsága teljesen elfogadhatónak tüntet föl. Ha tehát a halandósági statisztika ennek daczára a budai kerületekben, kiváltképpen pedig az ó budai városrészben, a pesti részeknél kedvezőtlenebb eredményekre vezet, ugy e tényt ezentúl oda kell magyaráznunk, hogy a budai kerületeket magukban véve mégis egészségesebbeknek kell tartanunk és hogy csakis a szegény lakosság nagyobb száma az oka, ha e kerületek halandósága mindig kedvezőtlenebb színben mutatkozik.

¹⁾ Mint már a 65. oldalon említők vala, ezen átlagszámításnál számon kívül maradtak mindazon halottak, kiknek vagyonsági állapota kitudható nem volt, miért is a fentebbi átlagszámok csakis megközelítő értékeknek tekinthetők.

A pesti kerületek közt a Bel- és Lipótvárost illeti az elsőség; a többi kerület ugyanazon sorrendben következik egymás után, mint az általános átlagkor tekintetében. Egyedüli figyelemre méltó kivételt a különben utolsóelőtti helyre sorakozó Ferencváros képez, mely egyenlő vagyoni viszonyok mellett már a hatodik helyre jutna. Hogy a magasabban fekvő és különben is inkább falusi, mint városias Kőbányán az átlagos halálzási kor még a középosztályoknál is a legalacsonyabb, feltűnő tény, melynek magyarázatára semmi helyt álló okot sem birunk találni. ¹⁾

¹⁾ Középosztályú lakossága mindenestre csekély; azonkívül az is volna figyelembe vehető, hogy a mindig ugyanazon egy kerületben működő halottképek a vagyoni viszonyok abszolút mértéke helyett önkéntelenül is kerületük külön viszonyaihoz alkalmazott relatív mértéket alkalmaznak, úgy hogy ezen legszegényebb, többnyire napszámosok és munkások által lakott kerületben, alighanem középosztálybelinek tekintenek sok oly egyént, a kijóvalalatta áll azon társadalmi rétegnek, mely vagyonosabb kerületekben szokott középosztály gyanánt tekintetni.

Jegyzetek.

21. sz. jegyzet. A középosztálybeli halottak átlagkora, kerületenkint 1874—1881.

	0—5 évig elhaltak:			5 éven felül elhaltak:		
	száma	átélt koréveik	átlagkor	száma	átélt koréveik	átlag kor
I. kerület . .	650	706·5	1·09	970	47·307·5	48·77
II. > . .	488	515·4	1·05	637	31·172·5	48·93
III. > . .	520	560·9	1·08	468	22·275	47·59
Összesen Buda . .	1658	1782·7	1·07	2075	100·755	48·55
IV. kerület . .	591	788·9	1·33	1.068	50·717·5	47·49
V. > . .	521	686·8	1·31	821	37·832·5	46·08
VI. > . .	1 109	1 297·5	1·17	1.177	52·427·5	44·54
VII. > . .	595	760·3	1·28	685	30·492·5	44·51
VIII. > . .	914	1 125·2	1·23	1.079	46·797·5	43·37
IX. > . .	235	287·6	1·22	291	13·245	45·52
X. > . .	49	45·2	0·92*	64	2·342·5	36·59**
Összesen Pest . .	4 014	4 991·4	1·24	5 185	233·855	45 10
Összesen Budapest . .	5 672	6 774·1	1·19	7 260	334·610	46 09

22. sz. jegyzet. Az 1876—1881-diki halálesetek osztályozása vagyoni fokok szerint.

	I.	II.	Együtt	III.	IV.	Együtt	Ösmeretlen	Főösszeg
1876	116	1.566	1.682	7.315	1.156	8.471	1.788	11.941
1877	116	1.627	1.743	7.182	981	8.163	2.356	12.262
1878	92	1.668	1.760	7.982	613	8.595	2.170	12.525
1879	101	1.621	1.722	7.412	510	7.922	2.167	11.811
1880	90	1.515	1.605	7.326	285	7.611	2.715	11.931
1881	75	1.553	1.628	7.916	284	8.200	2.848	12.676
	590	9.550	10.140	45 133	3 829	48 962	14 044	73 146

*) Csak 49 eset. — **) Csak 64 eset.

NYOLCZADIK FEJEZET.

A vagyonosság befolyása a halál-okra és különösen a heveny-fertőző bajok föllépésére.

A vagyonosság és a halálozási viszonyok közti összefüggés felismerésére irányított vizsgálódásaink nem szoritkoznak arra, hogy a halandóság különböző mértékét kitaláljuk, hanem — miről tudtunkkal csak nagyon gyéren létezik statisztikai észlelés — kiterjednek annak kutatására is, miféle befolyást gyakorol a vagyonossági állapot a legfontosabb halál-okok, és különösen a járványszerű, fertőző betegségek előfordulására. ¹⁾

Az eredmények feldolgozásánál az előbbi fejezetből ösmeretes III. és IV. vagyonossági osztályt egybe kellett vonnunk, miután a kórházakban elhaltak vagyoni viszonyait nem igen ösmerjük, az itt elhaltak pedig úgy a III. mint a IV. osztályból szoktak kikerülni. Az egész anyag tehát három csoportban fekszik előttünk: gazdagok, középosztály és szegények.

Az idevágó eredmények szemlélésénél mindenen előtt azon nehézséggel kell számot vetnünk, hogy a különböző vagyonossági osztályokban az egyik vagy másik betegség intenzitásának közvetlen kiszámítása azért lehetetlen, mert az egy-egy vagyonossági osztályban élők számát nem tudjuk, ²⁾ tehát nem számíthatjuk ki és nem hasonlíthatjuk össze az egyes betegségek halandósági koefficiensét, t. i. azon számot, mely mutatja: egyenlő számu gazdagokból vagy szegényekből hány halt el bizonyos betegségben. Ezért azonban nem kell lemondanunk az ily adatok minden értékesítéséről, mint azt egy jeles orvos, ki egyuttal kórstatisztikus is, tette, hanem közvetett következtetést is alkalmazhatunk. Az ilyen közvetett következtetés nem adja ugyan az egyes betegségek halandósági koefficiensét, e helyett azonban megmutatja a viszonyos intenzitást, mely mértékszámuk még bizonyos különös előnyei is vannak.

¹⁾ A halál-ok megállapítása tekintetében felemlítjük, hogy azt a kezelő orvosnak kellene bejelentenie, mely rendeletnek azonban nem mindig tesznek eleget.

²⁾ Amennyiben e célra a népszámlálási eredmények a Villermé követte úton mégis értékesíthetők, ezen számítást az e fejezethez csatolt »Függelék«-ben megkíséreltük.

A közvetlenül számított koefficiens ugyanis csak annyit mond, hogy 100 gazdag közül x , 100 szegény közül pedig y számban halnak meg bizonyos betegségben; ezen x -nek viszonya y -hoz tehát az egyes halál-okok fellépésének (abszolút) intenzitását mutatja. Ezen intenzitási szám azonban mitsem mond arra nézve, hogy a szegénység mennyiben fokozta éppen egy bizonyos betegségnek, pl. a choleraanak pusztításait. Szegény embereknek több gyermekük, s így több halottjuk, különösen pedig több fertőző gyermekbetegségben kimult halottjuk van, mint a gazdagoknak; szintúgy szegény emberek gyakrabban laknak pinczékben, gyakrabban zsufolt lakásokban stb. Okadatoltnak látszanék tehát azon ellenvetés, hogy a szegények közül pl. choleraiban már csak azért is többnek kell meghalni, mert betegezési valamint halálozási arányszámuk már egyáltalán is nagyobb, mint a gazdagoké (l. a 223. lapot is). Ha tehát azon fokozódást akarjuk felismerni, melyet bizonyos halál-okok előfordulására maga a szegénység gyakorol, akkor a szegények közönséges halandóságát (azaz a nemfertőző halál-okok koefficiensét) a fertőző betegségek által okozott halandósággal fogjuk egybevetni. Az így nyert hányadost fertőzési arányszámnak nevezzük. Tegyük fel például, hogy a szegény osztály 1000 élő egyéne közül meghalt

fertőző betegségekben	50 = 5%
nemfertőző »	100 = 10 »

akkor a fertőzési arányszám, (vagyis a fertőző betegségekben elhaltak aránya az egyéb bajokban elhaltakhoz) $10 : 5 = \dots\dots\dots 50\%$

Szintúgy, ha 1000 gazdag egyén közül

fertőző betegségekben	30 = 3%
nemfertőző »	90 = 9 »

halt meg, akkor a gazdagok fertőzési aránya $9 : 3 = \dots\dots\dots 33\frac{1}{3}\%$

Látható, hogy felvett példánkban a fertőző betegségek a balandóságot a szegényeknél nagyobb mértékben növelték, mint a gazdagoknál. Ezen, álláspontunk tekintetéből irányadó mértéket a viszonyos intenzitásnak nevezzük, mely föntebbi példánkban

$50 : 33\frac{1}{3} = 150 : 100$, a viszonyos intenzitás tehát 150, vagyis $+ 50\%$ a szegény osztály hátrányára — minden más lényeges tényezőt egyenlőnek feltételezve.

Ezen mértéket azonban az élők számának ismerete nélkül is megkaphatjuk, ha az egyik vagyoni osztályban a ragályos és a nemragályos betegségekben elhalt egyének számainak egymásközi arányát (fertőzési arányszámát) a másik osztály megfelelő arányához mérjük. így a felvett esetben:

$$\frac{50}{100} : \frac{30}{90} = 50\% : 33\frac{1}{3}\% \text{ vagy } 150 : 100$$

Ha az élőknek, valamint az infectiosus és neminfectiosus betegségekben elhaltaknak számát sorban $\dot{E}$, I és N által jelezzük, még pedig a szegényekre nézve $\dot{E}_1$, I_1 , N_1 , a gazdagokra nézve pedig $\dot{E}_2$, I_2 és N_2 által, akkor mindenek előtt a ragályozási arányszámra (i_1 , i_2) föntebb a következő értékeket konstatáltuk:

$$\begin{aligned} \text{a szegényeknél, } i_1 &= \frac{I_1}{N_1} \\ \text{a gazdagoknál, } i_2 &= \frac{I_2}{N_2} \end{aligned}$$

és azon mértéket, mely szerint maga a szegénység a ragályos betegségek előfordulására befolyással volt, a következő aránnyal határoztuk meg:

$$\frac{I_1}{N_1} : \frac{I_2}{N_2} = i_1 : i_2 = x : 100 \quad (x = \text{viszonyos intenzitás a szegény osztályokra nézve}).$$

Ezen számítás helyessége kiderül a következőből:

Ha az élők számát ismernők, akkor a fertőző és nemfertőző halál-okok koefficiensei volnának:

	szegényeknél	gazdagoknál
fertőző betegségek koefficiensei	$\frac{I_1}{E_1}$	$\frac{I_2}{E_2}$
nemfertőző	$\frac{N_1}{E_1}$	$\frac{N_2}{E_2}$

Ezen halálozási koefficiensek helyett azonban a viszonyos intenzitást is kereshetjük, mely t. i. azt mutatja, hogy a ragályos betegségek mennyivel növelik a szegények egyéb halandóságát, ha a gazdagoknál észlelt növekedést 100-nak tesszük. Hogy ezen viszonyos intenzitást megnyerjük, előbb mindegyik osztály számára kikeressük a fertőzési arányt és ezeket azután egymáshoz viszonyítjuk. Lesz pedig

$$\begin{aligned} \text{a szegények fertőzési aránya,} & \quad i_1 = \frac{I_1}{E_1} : \frac{N_1}{E_1} \\ \text{a gazdagok} & \quad i_2 = \frac{I_2}{E_2} : \frac{N_2}{E_2} \end{aligned}$$

Mint ez egyenletek mutatják a fertőzési arányok képleteiben az élők száma (E_1, E_2) úgy az osztandóban, mint az osztóban nevezőként szerepel s így a jelölt osztásokat végrehajtva, a következő képleteket nyerjük:

$$\begin{aligned} i_1 &= \frac{I_1}{N_1} \\ i_2 &= \frac{I_2}{N_2} \end{aligned}$$

melyekben az élők száma nem foglaltatik s így a viszonyos intenzitást $(= \frac{i_1}{i_2})$ is, mint fentebb mondtuk, az élők számának ismerete nélkül fogjuk kiszámíthatni; még pedig:

$$\frac{i_1}{i_2} = \frac{I_1}{N_1} : \frac{I_2}{N_2} = x : 100 \quad (x = \text{viszonyos intenzitás a szegény osztályokra nézve}).$$

Ha mármost $i_1 = i_2$ (hányadosuk tehát = 1, vagy $x = 100$) akkor ez annyit jelent, hogy a fertőző betegségek mindkét osztálynál egyenlő mértékben növelték a halandóságot, s ilyenkor azt mondjuk, hogy a fertőző betegségek viszonylagos intenzitása mindkét osztályban ugyanakkora volt; ha $i_1 > i_2$ (tehát $x > 100$), akkor a fertőző betegségek intenzitása a szegénység által növekedett; ellenkezőleg ha $i_1 < i_2$ (s így $x < 100$), akkor a szegény osztályokra nézve kisebb intenzitást konstatálunk, mint a gazdagokra.

Még azon ellenvetéssel kell számot vetnünk, hogy talán az egyéb lényeges tényezők feltételezett egyenlőségének nincs elég téve, mintán a gyermekkorban levők más számmal vannak képviselve a szegényeknél, és mással a gazdagoknál, mi által a gyermekhalandóság összehasonlítása lehetetlenné válnék. Ezen körülményre való tekintetből már az 1876. év óta megkülönböztetjük az 5 éven aluliakat az 5 évet meghaladottaktól s így gyermekbetegségeknél csak az elhalt gyermekek intenzitási számaira kell tekintettel lennünk.

Az 52—57. sz. táblák a 6 észlelési év (1876—81) mindegyikéről kimutatják a fertőző betegségeken elhaltak számát az I., II., III. és IV. vagyonsági osztály szerint, valanint külön csoportban a közintézetek halottjait, még pedig a nemek megkülönböztetésével, de a gyermekkor kiválasztása nélkül. A 49. sz. tábla annyiban gazdagabb, hogy kiterjed még az 1882-ik évre is, összesen tehát hét évre, továbbá

(Folytatás a 177. oldalon.)

Tabelle Nr. 49.

A vagyonosság befolyása a halál-okokra, egyes megfigyelési évek szerint, 1876—1882., a gyermekek különválasztásával.
Einfluss der Wohlhabenheit auf die Todesursache für die Todesursache für die Beobachtungsjahre 1876—1882. mit Unterscheidung der Kinder.

Tabelle Nr. 49.

A) Fertőző ragálykórok. — Epidemisch-infecziöse Krankheiten.

Év	Kor	Alter	Valamennyi betegség főösszege			Ronszólo t. v. klóbs Diptheritis			Höckhrut Kechhusten			Kanyaró Masern			Skarlát Scharlach			Himlő Blattern			Hagymáz Typhus			Együtt		
			szegények	közposzt.	gazdagok	szegények	közposzt.	gazdagok	szegények	közposzt.	gazdagok	szegények	közposzt.	gazdagok	szegények	közposzt.	gazdagok	szegények	közposzt.	gazdagok	szegények	közposzt.	gazdagok	szegények	közposzt.	gazdagok
1876	0—5 év., 0—5 J. alt	36	908	5398	2 38	128	114	9	72	17	255	1	10	96	1	13	61	4	11	4	126	742				
	5 év. id., ü. 5 J. alt	80	658	4861	1 14	46	45	3	3	1	14	1	11	24	1	3	24	2	32	231	5	72	387			
1877	0—5 év., 0—5 J. alt	24	710	5425	2 55	158	178	3	42	97	18	68	1	18	68	1	7	49	1	14	9	178	846			
	5 év. id., ü. 5 J. alt	92	917	5094	1 12	45	55	8	3	9	16	21	1	16	21	1	3	29	2	28	391	4	86	564		
1878	0—5 év., 0—5 J. alt	27	635	5691	2 55	207	237	3	50	987	1	17	106	3	34	84	2	10	78	2	29	405	13	264	1400	
	5 év. id., ü. 5 J. alt	65	1033	5074	2 24	40	75	11	3	102	11	123	5	53	171	12	147	26	13	4	26	13	182	981		
1879	0—5 év., 0—5 J. alt	18	640	5145	1 30	102	125	3	28	118	2	32	197	2	12	42	23	237	5	11	8	166	832			
	5 év. id., ü. 5 J. alt	83	981	4944	1 5	27	57	1	7	125	3	3	13	10	21	14	142	2	34	169	3	77	436			
1880	0—5 év., 0—5 J. alt	17	566	5076	2 24	96	116	1	3	21	8	102	1	19	65	14	206	4	4	4	107	610				
	5 év. id., ü. 5 J. alt	73	949	5250	2 2	13	35	2	10	109	1	7	6	27	1	8	98	1	38	184	4	65	364			
1881	0—5 év., 0—5 J. alt	11	594	5324	2 20	122	133	14	67	68	7	68	1	37	124	19	210	5	5	5	132	729				
	5 év. id., ü. 5 J. alt	64	959	5724	1 7	30	62	11	11	125	2	11	1	18	85	13	200	17	317	17	69	716				
1882	0—5 év., 0—5 J. alt	75	1553	11048	1 27	152	195	14	78	11	79	2	55	209	32	410	22	322	4	201	1445					
	5 év. id., ü. 5 J. alt	61	1041	5457	1 32	111	45	207	14	120	1	15	148	64	203	26	307	2	224	2	217	1380				
1876—1882	0—5 év., 0—5 J. alt	144	465	37359	9	245	1025	9	117	784	4	105	983	10	199	703	2	101	1149	21	81	42	1033	5645		
	5 év. id., ü. 5 J. alt	518	6538	36404	5	73	209	3	78	382	19	81	4	107	322	4	60	697	11	217	1727	27	569	3445		
	együtt, összesen	662	11192	73763	14	318	1125	11	139	811	4	117	1064	14	306	1025	6	161	1846	69	1238	1808	69	1002	9090	

B) Egyéb nemragályos betegségek. — *Sonstige nichtinfectiöse Krankheiten.*

Tabelle Nr. 49. (Fortsetzung.)

K Ö R — A l t e r

Év Jahr	Nemragályos betegségek összesen Zusammen nichtinf. Krankheiten				Agykérlob Gehirnhaut- entzündung				Agylób Gehirnsün- dung				Vízfej Wasserkopf				Rággórcsók Pruisen				Tüdő-méhártya és légcső Lungen- u. Brustfellentz.				Tüdőgömbö Lungen- tuberculose																													
	szegények Mittel. vele	közposzt. Mittel. vele	szegények arme	szegények Mittel. vele	szegények Mittel. vele	közposzt. Mittel. vele	szegények arme	szegények Mittel. vele	szegények arme	közposzt. Mittel. vele	szegények arme	közposzt. Mittel. vele	szegények arme	közposzt. Mittel. vele	szegények arme	közposzt. Mittel. vele	szegények arme	közposzt. Mittel. vele	szegények arme	közposzt. Mittel. vele	szegények arme	közposzt. Mittel. vele	szegények arme	közposzt. Mittel. vele	szegények arme	közposzt. Mittel. vele																												
1875	32	782	4656	3	33	98	1	14	55	1	25	84	2	76	718	1	57	421	25	726	2	45	351	13	246	1640																												
	75	586	4474	3	46	163	1	8	27	1	4	9	1	9	9	2	45	351	13	246	2	45	351	13	246	1640																												
együtt, összesen																												107	1368	9130	3	46	163	1	22	82	1	29	93	2	77	757	3	102	772	13	271	3	102	772	13	271	2416	
1877	15	532	4579	1	30	103	1	15	53	2	18	81	1	59	613	4	92	541	2	529	4	34	486	12	430	1819																												
	88	831	4540	1	17	68	2	6	23	1	4	2	2	21	21	4	34	486	12	430	4	34	486	12	430	1819																												
együtt, összesen																												103	1363	9119	1	47	171	3	21	76	3	22	83	1	59	634	8	126	1027	14	262	8	126	1027	14	262	2348	
1878	14	453	4710	2	49	120	1	23	58	1	18	62	1	53	560	70	604	3	41	593	3	54	442	5	148	2011																												
	56	908	4561	1	6	89	1	6	18	3	3	3	12	1	1	3	54	442	5	148	3	54	442	5	148	2011																												
együtt, összesen																												70	1361	9271	3	55	209	2	29	76	1	18	65	1	65	561	70	604	3	41	593	3	54	442	5	148	2011	
1879	10	474	4313	1	24	141	1	16	62	23	23	62	3	60	545	1	66	648	36	645	1	66	648	36	645	645																												
	80	904	4508	2	18	80	2	8	26	1	4	4	2	21	21	8	69	371	10	262	1975	8	69	371	10	262	1975																											
együtt, összesen																												90	1378	8821	3	42	221	3	24	88	24	66	3	62	566	9	135	989	10	298	2620	9	135	989	10	298	2620	
1880	13	459	4466	2	41	117	1	14	60	1	19	59	2	50	516	1	55	619	1	630	1	55	619	1	25	630																												
	69	884	4866	2	23	77	1	8	27	2	8	8	2	3	12	2	70	388	14	248	2029	2	70	388	14	248	2029																											
együtt, összesen																												82	1343	9352	4	64	194	3	22	87	1	21	67	2	53	528	9	125	1007	15	273	2659	9	125	1007	15	273	2659
1881	9	462	4595	2	39	173	1	9	53	13	13	7	2	62	550	61	661	1	29	569	61	661	1	29	569																													
	62	890	5008	2	15	89	2	4	35	2	4	4	2	29	29	3	54	422	9	227	2035	3	54	422	9	227	2035																											
együtt, összesen																												71	1352	9603	4	54	262	1	13	88	15	75	2	62	579	3	115	1083	10	256	2594	3	115	1083	10	256	2594	
1882	9	459	4395	2	26	146	1	18	57	14	14	41	1	63	522	3	98	950	20	464	3	98	950	20	464																													
	61	966	4982	1	18	71	1	7	25	1	1	3	3	9	9	5	67	497	6	241	1935	5	67	497	6	241	1935																											
együtt, összesen																												70	1425	9377	2	44	217	2	25	82	1	15	44	1	66	531	8	165	1447	6	261	2403	8	165	1447	6	261	2403
1876-1882	102	3621	31714	13	292	898	4	109	398	5	130	480	11	1233	4054	10	499	4414	7	208	4160	10	499	4414	7	208	4160																											
	491	5969	82959	7	109	539	3	47	181	2	14	38	21	102	27393	2927	69	1602	13514	69	1602	13514	69	1602	13514																													
együtt, összesen																												593	9590	64673	20	351	1437	7	156	579	7	144	493	11	1444	4156	37	892	7341	76	1810	17674	37	892	7341	76	1810	17674

49. sz. tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 49. (Schluss.)

Év Jahr	Kor — Alter	Nemragályos betegségek részletezése. — Specialisirung einzelner nichtrageliger Krankheiten.																						
		Bélhurut Daruikatarroh			Angolkór Rachitis			Görvélykór Sbrufelu			Vehemélyt Angborone Lebensschwäche			Agyvérteleny és szélhús Gehirnschlag u. Lehmung			Szervizívó Organ, Herz- jöhér			Bright-kór Blygische Krankheit			Agaszály Altersschwäche	
		Gazdagok	Mittelcl.	Szegények	Gazdagok	Mittelcl.	Szegények	Gazdagok	Mittelcl.	Szegények	Gazdagok	Mittelcl.	Szegények	Gazdagok	Mittelcl.	Szegények	Gazdagok	Mittelcl.	Szegények	Gazdagok	Mittelcl.	Szegények		
1876	0—5 éves, 0—5 Jahre alt	2 100	1160	9 55	8 59	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	
	5 évnél idősebb, über 5 Jahre alt együtt, zusammen	1 7	47	10	5 24	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	4 80	686	
1877	0—5 éves, 0—5 Jahre alt	3 98	1003	5 37	5 56	5 67	652	5 67	652	5 67	652	5 67	652	5 67	652	5 67	652	5 67	652	5 67	652	5 67	652	
	5 évnél idősebb, über 5 Jahre alt együtt, zusammen	15	80	1 3	3 27	1 38	38	1 38	38	1 38	38	1 38	38	1 38	38	1 38	38	1 38	38	1 38	38	1 38	38	
1878	0—5 éves, 0—5 Jahre alt	80	1121	2 11	4 58	2 10	52	4 58	530	2 10	52	4 58	530	2 10	52	4 58	530	2 10	52	4 58	530	2 10	52	
	5 évnél idősebb, über 5 Jahre alt együtt, zusammen	103	1214	2 11	4 58	2 10	52	4 58	530	2 10	52	4 58	530	2 10	52	4 58	530	2 10	52	4 58	530	2 10	52	
1879	0—5 éves, 0—5 Jahre alt	2 75	828	7 42	3 38	85	627	3 38	85	627	3 38	85	627	3 38	85	627	3 38	85	627	3 38	85	627	3 38	85
	5 évnél idősebb, über 5 Jahre alt együtt, zusammen	2 16	84	2 4	2 21	85	627	2 21	85	627	2 21	85	627	2 21	85	627	2 21	85	627	2 21	85	627	2 21	85
1880	0—5 éves, 0—5 Jahre alt	2 84	1137	5 40	4 27	2 70	637	4 27	637	2 70	637	4 27	637	2 70	637	4 27	637	2 70	637	4 27	637	2 70	637	
	5 évnél idősebb, über 5 Jahre alt együtt, zusammen	9	85	4	3 31	1 1	1	3 31	87	1 1	1	3 31	87	1 1	1	3 31	87	1 1	1	3 31	87	1 1	1	
1881	0—5 éves, 0—5 Jahre alt	1 95	1013	8 53	6 45	76	682	6 45	682	76	682	6 45	682	76	682	6 45	682	76	682	6 45	682	76	682	
	5 évnél idősebb, über 5 Jahre alt együtt, zusammen	14	126	1 9	5 23	42	42	5 23	42	42	42	5 23	42	42	42	5 23	42	42	42	5 23	42	42	5 23	42
1882	0—5 éves, 0—5 Jahre alt	1 62	791	6 56	29	1 75	735	29	735	1 75	735	29	735	1 75	735	29	735	1 75	735	29	735	1 75	735	
	5 évnél idősebb, über 5 Jahre alt együtt, zusammen	17	88	4 3	5 36	5 65	739	5 36	739	5 65	739	5 36	739	5 65	739	5 36	739	5 65	739	5 36	739	5 65	739	
1876-1882	0—5 éves, 0—5 Jahre alt	11 594	7053	2 51	30	312	4553	30	4553	312	4553	30	4553	312	4553	30	4553	312	4553	30	4553	312	4553	
	5 évnél idősebb, über 5 Jahre alt együtt, zusammen	3 101	603	6 39	27	200	170	27	170	200	170	27	170	200	170	27	170	200	170	27	170	200	170	
		14 695	7656	2 57	57	512	4723	57	4723	512	4723	57	4723	512	4723	57	4723	512	4723	57	4723	512	4723	

ezen évek mindegyikéről kimutatja a fontosabb nemfertőző bajokban (agykérlob, agylob, vízfej, ránggörcsök, tüdőlob, tüdőgümő, bélhurut, angolkór, görvélykór, veleszületett gyöngeség, agyvérömleny, szervi szivbaj, Bright-kór és aggaszály) elhalt személyek számát is, vagyonossági fokuk szerint, megkülönböztetvén minden halál-oknál öt éven aluli és öt éven felüliek közt, ellenben nem tévén különbséget a két nem közt, valamint egybefoglalván a III. és IV. vagyonossági osztállyal a kórházi halottakat.

Ezen 49. sz. tábla, az 1876-tól 1882-ig¹⁾ folytatott hét évi megfigyelés eredményeként 85,617 halálesetet tüntet fel. Miután azonban ezek közt csak 662 volt a gazdag osztályhoz számítható, s így ezek száma csekélyebb, semhogy következtetések alapjául szolgálhatna, a következőkben jobbra egybefoglaljuk a gazdagokat a középosztállyal és így rendszerint csak két vagyonossági osztályt állítunk egymással szembe: vagyonost és vagyontalant.

Ha mindenek előtt a hevenyfertőző bajok viszonyait tekintjük, melyek első sorban érdekelnek bennünket, akkor minden gyakorló orvos alighanem előre is azt vélné biztosan állíthatni, hogy e bajok a szegény osztálynál sokkal sűrűbben jelentkeznek. Az orvos általános élettapasztalataival azonban ily ügyekben nem érhetjük be, miután azoknak a statisztikai megfigyelésekkel szemben minden esetre háttérbe kell szorulniok. Pusztá tapasztalat alapján legjobb esetre is csak azt ítélni meg, hogy tényleg több szegény vagy több gazdag ember esett-e fertőző betegségbe — de az egyes tények jelentőségének mérlegelésére, annak megítélésére, hogy a szegényeknél előforduló fertőzési esetek gyakorisága magához a szegények számához arányos-e, vagy — a statisztika nyelvén szólva — annak felismerésére, hogy száz-száz szegény közt nem mutatkoznak-e ugyanoly ritkán a fertőző halálokok, mint száz-száz gazdag közt: e célra már a gyakorlati tapasztalat magában véve nem elég. Az egyes tények ezen viszonyos jelentőségének elbírálására már statisztikai megfigyelés szükséges.

Ha már most a megfigyelt tényeket statisztikai számításnak vetjük alá, akkor első tekintetre úgy látszik, mintha a szegénység tulajdonképpen semmi befolyással sem volna a fertőző halálokok előfordulására, a mennyiben úgy találjuk, hogy tiz-tizezer nemfertőző halál-okra jut fertőző

a gazdagoknál 1641

a szegényeknél ..... 1406.

(A hét évi eredmény főösszesítését és az abból levonható arányszámokat az 50. sz. tábla tartalmazza, különösen pedig annak utolsó lapja, a hol a viszonylagos intenzitás kiszámítása található.)

Bármí feltűnőnek tetszhetik is, hogy a hevenyfertőző kórok a gazdag osztályoknál nagyobb erővel lépjenek fel mint a szegényeknél, még is meg kell jegyeznünk, hogy ezzel még éppen ninesen az állítva, mintha a vagyonosságot az ilyenmü betegségek előmozdítója gyanánt kellene tekintenünk.

¹⁾ E fejezet eredetileg külön tanulmányképen készültvén és mint ilyen az 1882-diki berlini közegészségi kiállításon előadatván, az 1892. évvel együtt hét évi időköz adatait tárgyalta. Tekintettel ama nagyon is számbaveendő fáradságra, melyet az összes tábláknak, de különösen a tetemes százalékoknak újjászervezése és újjászámítása okozott volna, megengedhetőnek tartottuk az eredeti, az 1882-dik évet is magában foglaló, számításokat itt változtatlanul ismétolni.

Joggal talán csak azt következtethetnők ebből, hogy a vagyonossággal némely más körülmény is járhat karöltve, mely magában véve — tehát a vagyoni állapotról való minden tekintet nélkül — a betegségek terjesztésére szolgálhatna. Csak példaképen, érdemleges magyarázat szándéka nélkül, említjük a csatornagázok theoriáját, mely szerint éppen a legvagyonosabb, tehát a leggazdagabban csatornázott városrészek lakói leginkább volnának kitéve azon veszélynek, hogy a csatornanyílásokból áradó vészteljes betegségesirákat magukba felvegyék. Azt is állították, hogy a vízvezetékek is terjesztői a fertőző bajoknak, mely körülmény ismét nagyobb mértékben veszélyeztetné a gazdagok lakásait, mint a szegényekéit. Szintúgy lehetséges, hogy a roncsoló toroklob, ha az csakugyan beteg tehének tejéből ered, a tejeledelben szűkölködő szegény gyermekek közt kevesebb megbetegedést okoz, mint a vagyonosoknak tejjel dúsan táplált gyermekei között. Főlemlítjük továbbá a darmstadtí hercegi házban föllépett nevezetes diphtheritis-járványt, mely kizárólag a nagybercegi ház tagjaira szorítkozott, míg a környezetet és szolgálmezélyzetet érintetlenül hagyta. Oertel müncheni tanár például, ezen jelenség magyarázatát abban kereste, hogy a családtagoknak egymásközi gyöngéd ápolása, kivált pedig a betegekkel váltott csókok juttatták a betegséget a család egyik tagjáról a másikra. Így tehát a fertőző bajokban megbetegedett vagyonos gyermekek gyöngéd ápolása is közreműködhetik abban, hogy a fertőzőkórok a környezetre gyakrabban átvitessenek, mint a szegények gyermekeinél, kivált ha ez utóbbiak kórházakba kerülnek, melyek az egészséges családtagokkal való érintkezést teljesen kizárják. Ezen példákat nem említjük bizonyítékokképen, hanem csak annak feltűntetésére, hogy igenis elgondolható, miként járhatnak a gazdagsággal némely oly körülmények karöltve, melyek magukban véve a fertőző betegségek jó terjesztői gyanánt szolgálnak a nélkül, hogy azért azt kellene következtetnünk, hogy ezen megbetegedések okait a vagyonosság enmagában és közvetlenül szolgáltatja, vagy hogy a szegénység magában véve némi ótalmat nyújthatna ellenök.

Azonban azt is tekintetbe kell vennünk, hogy a fentebbiekben valamennyi ragályos betegség együttes szereplése van tárgyvalva, s így mégis fenmarad lehetősége, hogy közülök e g y e s e k a szegénységgel tarthatnak lépést, minek vizsgálatára az alább következőkben átmegyünk.

Egyes fertőző bajok részletezése.

Ha már most az egyes halálokok vizsgálatába bocsátkozunk, akkor ez irányban csakugyan igen nevezetes különbségekre akadunk. A következő halálokoknál ugyanis a szegény osztályra nézve nagyobb intenzitást találunk:

	10,000 nem fertőző halál-okokra esik fertőző	Rel. intenzitás szegényeknél
	v a g y o n o s o k n á l	s z e g é n y e k n é l (vagyonosak = 100)
typhus	244.5	279.6
kanyaró	118.8	164.5
himlő	164.0	285.4
		114
		138
		174

Ezen betegségek föllépését vagy legalább is halálosságukat, tehát a szegénység előmozdítja. Ugyanezt állithatjuk az 1872—73-ban járványosan kitört cholera-ról is,

melynek intenzitása a szegény osztályok körében mintegy felénnyel fokozódott.¹⁾ Más fertőző betegségek azonban a szegényeknél az intenzitás feltűnő csökkenését mutatják; így:

	10,000 nemfertőző esetre jut fertőző vagyonosoknál	szegényeknél	Rel. intenzitás
hökhurut	145.3	125.4	86
diphtheritis	328.0	218.2	66
croup	326.0	174.0	53
skarlát	314.2	158.5	50

A gyermekkor különválasztása a következő eltérésekre vezet: tíz-tízezer nemfertőző betegségekben elhalt gyermekekre esik következő fertőző bajokban elhalt gyermek

	vagyonosoknál	szegényeknél	viszonyos intenzitás szegényeknél (vagyonosak = 100)
Kanyaró	293	310	106
Himlő	277	362	131
Hökhurut	338	247	73
Ronsoló toroklob	680	324	48
Hártyás toroklob	682	289	42
Skarlát	561	222	40

Ezen statisztikai adatok tehát azon állítást tartalmazzák, hogy a szegénység nem okvetlen előmozdítója a járványok elterjedésének. Mennél határozottabban ellenkezik e tétel az ilyenü betegségek elterjedéséről vallott általános nézetekkel, annál nyugtalanítóbb volt hatása reánk, kivált az első években, midőn kevésbé tömeges megfigyelések támogatták. Jelenleg azonban e vizsgálódások már tizenegy év tekintélyes sorára vonatkoznak, melyből az első négy év (1872—1875) eredményeit csak azért mellőzzük hallgatva, mert a gyermekkorra vonatkozó adatok nincsenek bennök különválasztva. Miután azonban a hét éves anyagon véghez vitt e különválasztás azt mutatja, hogy tételünk ez által némiképen módosul ugyan, lényegében azonban változást még sem szenved: szabad hivatkoznunk azon előbbi négy évi megegyező észleléseinkre is, melyek Budapest halandóságát tárgyaló korábbi két munkánkban vannak kifejezve és melyeket a 23/4. sz. jegyzetben részben ismételtelen bemutatunk.

Saját, im bemutatott észleléseink váratlan eredményei annak kutatására indítottak, vajjon nem történtek-e talán máshelyütt is ily megfigyelések, és mi eredményre vezettek azok. Azon halandóságstatisztikai munkák száma, a melyek a vagyonság tényezőjét is figyelembe veszik, nem valami nagy.²⁾ A mennyiben azonban ilyeneket felkutathattunk, t. i. Danzig, Braunschweig és Boston városairól és Massachusetts államról, nem csekély meglepédeztünkre a közzétett eredmények mellett nevezetes bizonyítékul szolgál azon körülmény, hogy egyebütt is ép ily meglepő eredményekhez jutottak. Nézzük azokat egyenként.

(Folytatás 183. oldalon.)

1) Az 1872. és 1873-ban meghaltak közt volt ugyanis	3,425 vagyonos	16,218 szegény
ezek közt fertőző bajokban (choleraival együtt meghalt)	674	4,270
» » csakis choleraiban meghalt	248	2,276
» » nemfertőző bajokban meghalt	2,751	11,948

jut tehát 10,000 nemfertőző halál-okra choleraeset:

vagyonosoknál 902,
szegényeknél 1,905.

²⁾ Mint már említők vala, a statisztikai kongresszus csakis az 1873-ik évben rendelte el, hogy nagy városokban a halandósági statisztikánál a vagyonsági fokot is vegyék tekintetbe. (L. a 164. lapon foglalt jegyzetet.)

A vagyonosság befolyása a halál-okokra. — Einfluss der Wohlhabenheit auf die Todesursachen.

Az 1876—1882-ig terjedő, a 49. sz. táblán tartalmazott hét évi észlelések összesítése. — Recapitulation der auf die 7 Jahre 1876—1882 bezüglichen in Tab. 49. mitgetheilten Beobachtungen.

Halál-ok <i>Todesursache</i>	Kor <i>Alter</i>	Vagyonossági osztály — Wohlhabenheits-Classe							
		abszolút számok <i>absolute Ziffern</i>				százalékokban — <i>in Procenten</i>			
		gazda- ok <i>Betche</i>	közép osz- tály <i>Mittel-Cl.</i>	szegények <i>Arme</i>	együtt <i>Zusammen</i>	gazdagok <i>Betche</i>	közép osz- tály <i>Mittel-Cl.</i>	szegények <i>Arme</i>	együtt <i>Zusammen</i>
Betegségek együttevő — <i>Sämmtliche Krankheiten</i>	0—5 éves, 0—5 J.	144	4654	37359	42157	0.34	11.04	88.62	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	518	6538	36404	43460	1.19	15.04	83.77	100.0
	Együtt, Zusammen	662	11192	73763	85617	0.77	13.07	86.16	100.0
Ebből ragályos betegsé- gek — <i>Hievon infectiöse Krankheiten</i>	0—5 éves, 0—5 J.	42	1033	5645	6720	0.63	15.37	84.00	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	27	569	3445	4041	0.67	14.08	85.25	100.0
	Együtt, Zusammen	69	1602	9090	10761	0.64	14.89	84.47	100.0
Maradnemragályos beteg- ségekre — <i>Bleiben nicht infectiöse Krankheiten</i>	0—5 éves, 0—5 J.	102	3621	31714	35437	0.29	10.22	89.49	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	491	5969	32959	39419	1.25	15.14	83.61	100.0
	Együtt, Zusammen	593	9590	64673	74856	0.79	12.81	86.40	100.0

1) Ragályos halálokok részletezése. — Specificirung der infectiösen Todesursachen.

Hártyás toroklob, Croup	0—5 éves, 0—5 J.	9	245	916	1170	0.77	20.94	78.29	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	5	73	209	287	1.74	23.44	72.82	100.0
	Együtt, Zusammen	14	318	1125	1457	0.96	21.83	77.21	100.0
Ronszoló toroklob, Diph- theritis	0—5 éves, 0—5 J.	8	245	1029	1282	0.62	19.11	80.27	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	3	78	382	463	0.65	16.85	82.50	100.0
	Együtt, Zusammen	11	323	1411	1745	0.63	18.51	80.86	100.0
Hökhurut, Keuchhusten	0—5 éves, 0—5 J.	9	117	784	910	0.99	12.86	86.15	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	—	22	27	49	—	41.90	55.10	100.0
	Együtt, Zusammen	9	139	811	959	0.94	14.49	84.57	100.0
Himlő, Blattern	0—5 éves, 0—5 J.	2	101	1149	1252	0.16	8.07	91.77	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	4	60	697	761	0.53	7.88	91.59	100.0
	Együtt, Zusammen	6	161	1846	2013	0.30	8.00	91.70	100.0
Kanyaró, Masern	0—5 éves, 0—5 J.	4	105	983	1092	0.37	9.61	90.02	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	—	12	81	93	—	12.90	87.10	100.0
	Együtt, Zusammen	4	117	1064	1185	0.34	9.87	89.79	100.0
Szarlát, Scharlach	0—5 éves, 0—5 J.	10	199	708	912	1.10	21.82	77.03	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	4	107	322	433	0.92	24.71	74.37	100.0
	Együtt, Zusammen	14	306	1025	1345	1.01	22.75	76.21	100.0
Hagymáz, Typhus	0—5 éves, 0—5 J.	—	21	81	102	—	20.59	79.41	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	11	217	1727	1955	0.56	11.10	88.34	100.0
	Együtt, Zusammen	11	238	1808	2057	0.53	11.57	87.90	100.0
A felsorolt rag. betegség együttevő, Vorstehende infectiöse Krankheiten zu- sammen	0—5 éves, 0—5 J.	42	1033	5645	6720	0.63	15.37	84.00	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	27	569	3445	4041	0.67	14.08	85.25	100.0
	Együtt, Zusammen	69	1602	9090	10761	0.64	14.89	84.47	100.0

50. sz. tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 50. (Fortsetzung.)

Halál-ok <i>Todesursache</i>	Kor <i>Alter</i>	Vagyonossági osztály — <i>Wohlhabenheits-Class</i>							
		abszolút számok <i>Absolute Ziffern</i>				százalékokban — <i>in Procenten</i>			
		gazdagok <i>Reiche</i>	közép osztály <i>Mittel-Cl.</i>	szegények <i>Arme</i>	együtt <i>Zusammen</i>	gazdagok <i>Reiche</i>	közép osztály <i>Mittel-Cl.</i>	szegények <i>Arme</i>	együtt <i>Zusammen</i>
B) Nemragályos betegségek részletezése, — <i>Specifizirung nicht infectiöser Krankheiten.</i>									
Agykérlob, <i>Hirnhautentzündung</i>	0—5 éves, 0—5 J.	13	242	898	1153	1.13	20.99	77.88	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	7	109	539	655	1.07	16.64	82.29	100.0
	Együtt, Zusammen	20	351	1437	1808	1.11	19.41	79.48	100.0
Agylob, <i>Gehirnentzündung</i>	0—5 éves, 0—5 J.	4	109	398	511	0.78	21.33	77.89	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	3	47	181	231	1.30	20.35	78.35	100.0
	Együtt, Zusammen	7	156	579	742	0.94	21.03	78.03	100.0
Vizfej, <i>Wasserkopf</i>	0—5 éves, 0—5 J.	5	130	460	595	0.84	21.85	77.31	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	2	14	33	49	1.08	28.57	67.35	100.0
	Együtt, Zusammen	7	144	493	644	1.09	22.36	76.55	100.0
Ráנגgöresök, <i>Fraisen</i>	0—5 éves, 0—5 J.	11	423	4054	4488	0.24	9.43	90.33	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	—	21	102	123	—	17.07	82.93	100.0
	Együtt, Zusammen	11	444	4156	4611	0.24	9.63	90.13	100.0
Enégy fejbántalom együttvéve, <i>Vorstehende 4 Encephalopathien zusammen</i>	0—5 éves, 0—5 J.	33	904	5810	6747	0.49	13.40	86.11	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	12	191	855	1058	1.13	18.05	80.82	100.0
	Együtt, Zusammen	45	1095	6665	7805	0.58	14.03	85.39	100.0
Tüdögümő, <i>Lungentuberculose</i>	0—5 éves, 0—5 J.	7	208	4160	4375	0.16	4.75	95.09	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	69	1602	13514	15185	0.45	10.55	89.00	100.0
	Együtt, Zusammen	76	1810	17674	19560	0.39	9.25	90.36	100.0
Tüdő-, hörg- és mellhártyalob, <i>Lungen-, Luftröhren- u. Brustfellentzünd.</i>	0—5 éves, 0—5 J.	10	499	4414	4923	0.20	10.14	89.66	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	27	393	2927	3347	0.81	11.74	87.45	100.0
	Együtt, Zusammen	37	892	7341	8270	0.45	10.78	88.77	100.0
Bélhurut, <i>Darmcatarrh</i>	0—5 éves, 0—5 J.	11	594	7053	7658	0.14	7.76	92.10	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	3	101	603	707	0.42	14.29	85.29	100.0
	Együtt, Zusammen	14	695	7656	8365	0.17	8.31	91.52	100.0
Görvélykór, <i>Scropheln</i>	0—5 éves, 0—5 J.	1	30	312	343	0.29	8.75	90.90	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	—	27	200	227	—	11.89	88.11	100.0
	Együtt, Zusammen	1	57	512	570	0.18	10.00	89.82	100.0
Angolkór, <i>Rachitis</i>	0—5 éves, 0—5 J.	2	51	322	375	0.53	13.60	85.87	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	—	6	39	45	—	13.33	86.67	100.0
	Együtt, Zusammen	2	57	361	420	0.48	13.57	85.95	100.0
Veloszületott gyöngeség <i>Angeb. Lebensschwäche</i>	0—5 éves, 0—5 J.	7	508	4553	5068	0.14	10.02	89.84	100.0
	5 évnél id., über 5 J.	3	12	170	185	1.62	6.49	91.89	100.0
	Együtt, Zusammen	10	520	4723	5253	0.19	9.90	89.91	100.0
Agyvérömleny és szélhüds, <i>Hirnschlag und Lähmung</i>	összes korok, <i>sämmtl. Alter</i>	61	402	1347	1810	3.37	22.21	74.42	100.0
Szorvi szivbaj, <i>Org. Herzfehler</i>	» »	48	412	1401	1861	2.58	22.14	75.28	100.0
Brightkór, <i>Brightsche Krkh.</i>	» »	19	117	528	664	2.86	17.62	79.52	100.0
Aggaszály, <i>Altersschwäche</i>	» »	39	605	1941	2585	1.51	23.40	75.09	100.0

A viszonylagos intenzitás kiszámítása. — Berechnung der relativen Intensität.

Halálok Todesursache	Száz-száz nemragályos esetre jut Auf je 100 nichtinfectiöse Fälle entfallen				Viszonyos intenzitás szegényeknél (vagyonosak = 100) Rel. Intensität bei Unbemittelten (Bemittelte = 100)	
	vagyonosaknál bei Bemittelten		szegényeknél bei Unbemittelten		valamennyi korosztály alle Alter	gyermek Kinder
	valamennyi korosztály alle Alter	gyermek Kinder	valamennyi korosztály alle Alter	gyermek Kinder		
Hártás toroklob, <i>Croup</i>	3.26	6.82	1.74	2.89	53	42
Roncsoló toroklob, <i>Diphtheritis</i>	3.28	6.80	2.18	3.24	66	48
Hökhurut, <i>Keuchhusten</i>	1)	3.38	1)	2.47	1)	73
Himlő, <i>Blattern</i>	1.64	2.77	2.85	3.62	174	131
Kanyaró, <i>Masern</i>	1)	2.93	1)	3.10	1)	106
Skarlát, <i>Scharlach</i>	3.14	5.61	1.58	2.22	50	40
Hagymáz, <i>Typhus</i>	2.45	2)	2.80	2)	114	2)
A felsorolt ragályos betegségek együtt, <i>Vorstehende inf. Krankh. zusammen</i>	16.41	28.87	14.06	17.80	86	62
Agykérlob, <i>Hirnhautentzündung</i>	3.64	6.85	2.22	2.83	61	41
Agylob, <i>Gehirnentzündung</i>	1.60	3.04	0.90	1.25	56	41
Vizfej, <i>Wasserkopf</i>	1)	3.63	1)	1.45	1)	40
Ráנגgöresök, <i>Fraisen</i>	1)	11.66	1)	12.78	1)	110
A felsorolt 4 agybántalom együtt, <i>Vorstehende 4 Encephalopathieen zusamm.</i>	11.20	25.17	10.30	18.32	92	73
Tüdögümő, <i>Lungentuberculose</i>	18.52	5.77	27.33	13.12	148	227
Tüdő-, hörg- és mellhártyalob, <i>Lungen-, Bronchien- und Brustfellentzündung</i>	9.12	13.67	11.35	13.92	124	102
Bélhurut, <i>Darmkatarrh</i>	6.96	16.25	11.84	22.24	170	137
Görvélykór, <i>Scropheln</i>	0.57	0.83	0.79	0.98	139	118
Angolkór, <i>Rachitis</i>	1)	1.42	1)	1.01	1)	71
Veleszületett gyöngeség, <i>Angeborene Lebensschwäche</i>	1)	13.83	1)	14.36	1)	104
Agyvérömleny és szélhűdés, <i>Gehirnschlag und Lähmung</i>	4.55	2)	2.08	2)	46	2)
Szervi ezivbaj, <i>Org. Herzfehler</i>	4.52	2)	2.17	2)	48	2)
Brightkór, <i>Brightsche Krankheit</i>	1.34	2)	0.32	2)	61	2)
Aggaszály, <i>Allerschwäche</i>	6.32	2)	3.00	2)	47	2)

1) Az öt évnél idősebbek nagyon csekély számánál fogva csak gyermekekre számítottatott.

1) Wegen zu geringer Anzahl der Ueberfünffjährigen nur für die Kinder berechnet.

2) Az öt évnél fiatalabbak nagyon csekély számánál fogva valamennyi korosztályra együltt számítottatott.

2) Wegen zu geringer Anzahl der Unterfünffjährigen für sämtliche Alters-Classen berechnet.

A fentebbi megfigyelések megerősítése külföldön tett észlelések által.

Észlelések Danzig városáról, 1863—1869. Dr. Liévin nagybecsű dolgozatában¹⁾ szintén a vagyonsági állapot és a járványok közti összefüggést kutatta és e közben a maga részéről is azon következtetéshez jutott, hogy a város szegény és vagyonos részei e tekintetben egyenlő magatartást tanúsítanak. (377. l.) Dr. Liévin adataiból azonban bebizonyítható, hogy egyes fertőző bajok (így vörheny és diphtheritis) a szegényeknél éppenséggel ritkábban fordultak elő.

Tekintettel arra, hogy dr. Liévin talán nem eléggé szembeszökő alakban közölte eredményeit, két-két sorba állítván a középértéken felül és azon alul álló adatokat és az így nyert sorokban rendre osztva az egyes kerületeket (338. l.), megkísértjük, hogy eredményeit az általunk használt alakba öntsük.

Dr. Liévin a városban tizenkét csoportot különböztet meg, melyek közül négy az átlagos fejenkénti adórészleten felül, nyolcz pedig azon alul áll (343. l.). Ennek alapján a halál-okoknak kerületek szerinti eloszlása (360. l.), segélyével, valamennyi fertőző betegségnek²⁾ helyenkinti szereplésére nézve (a roncsoló toroklob és a skarlát külön kiemelése mellett) a következő összeállítást nyerjük:

kerület	össz.		együtt	a fertőző halálokok között volt:	
	fertőző betegségekben elhaltak	nemfertőző		roncsoló toroklob	skarlát
I.	315	1,252	1,567	53	16
VIII.	169	762	931	22	7
IX.	303	1,267	1,570	64	26
X.	114	611	725	17	6
Gazdag csoportok együtt	901	3,892	4,793	156	55

A többi 8 szegény csoport együtt	2,363	10,253	12,616	366	105
Összesen	3,264	14,145	17,409	522	160

A gazdag városrészekben tehát tíz-tízezer nemfertőző betegségek által okozott halál-csere 2315 fertőző esik, a szegényeknél pedig ezen arány 10,000 : 2305, s így valamennyi fertőző betegséget egybefoglalva, a szegénységnek semmi előmozdító befolyása sem konstatalható.

Diphtheritisnél azonban a gazdagok quótája $\frac{401}{10,000}$, míg a szegényeké csak $\frac{357}{10,000}$, sőt a skarlátnál a szegények $\frac{102}{10,000}$ -nyi quótájával a gazdagok $\frac{141}{10,000}$ -nyi quótája áll

szemben; a diphtheritis tehát a szegény kerületekben $\frac{1}{10}$ -, a skarlát pedig $\frac{4}{10}$ -részszel kisebb intenzivitást mutatott. Így tehát Danzignál is, a budapesti megfigyelésekkel egyezően, azon eredményt látjuk, hogy a roncsoló toroklob és a skarlát elterjedését a szegénység éppen nem mozdította elő. A Liévin-féle vizsgálódásoknak még azon nagy előnyük is van, hogy kizárólag a ke z e l ő orvosok elhalálozási jelentésein alapulván, nem tartalmaznak post-mortem diagnosiseket, minek következtében elkerülvők az onnan eredő hibák, hogy a vagyonosoknál gyakrabban találunk helyes diagnosiseket, mint a szegényeknél, hol a diagnosisek gyakran csakis a halál bekövetkezése után történiük.

Braunschweig. Itt Dr. Reck, az 1877-ik évben sok tekintetben érdekes, még eddig nem eléggé méltányolt statisztikai tanulmányt tett közzé e város egy évtized alatti egészségi viszonyairól.³⁾ Nem sokalta a fáradságot, hogy minden egyes utcát az átlagos adószolgáltatás alapján vagyonsági osztályokba csoportosítsa és az egyes halál-okoknak e csoportokban való előfordulását vizsgálja, mit annál inkább

¹⁾ Deutsche Vierteljahrschrift für öffentl. Gesundheitspflege. III. köt. 329 s. köv. lap.

²⁾ Névszerint: typhus, gorinczagykérlob (meningitis cerebrospinalis, mely Budapeston nem szerepel a ragályokok között, Danzigban 152 eset), skarlát, himlő, kanyaró, cholera és roncsoló toroklob.

³⁾ Dr. Reck: Die Gesundheitsverhältnisse der Stadt Braunschweig, Braunschweig 1877.

tehetett, miután a lakosságszám utcánként is ismeretes volt. E mellett pedig, épúgy mint mi Budapesten, azt találta, hogy a himlőnek halál-ok gyanánti szereplésére a szegénység a leghatározottabb befolyást gyakorolja, de hogy e befolyás ingadozóvá lesz a typhusnál, míg diphtheritissnél a szegénység befolyása éppenséggel nem mutatható ki. A diphtheritis dr. Reek szerint is »túlnyomólag legtöbb gyermeket a legvagyonosabb utcákból ölt meg«! Különös az is, hogy a croup- és skarlátnál a legtöbb haláleset a legszegényebb utcákban fordult ugyan elő, de megbetegedés tekintetében a gyermekek annál számosabban szenvedtek e bajban, »mentül vagy onosabb volt valamely utca népessége«.

Mint értesültünk, Braunschweigban Dr. Blasius egy további évtizeden át folytatta e megfigyeléseket; eredményeiket kiváló érdeklődéssel várhatjuk.

Boston. Éppenséggel klasszikus tanu azonban a diphtheritis különös magatartása mellett Boston város egészségügyi hatóságának 1878-ban megjelent ötödik évi-jelentése.¹⁾ Kimondatik ebben, hogy az 1875/77. évi nagy diphtheritis-járvány alatt tett észlelések, melyek 1064 diphtheritis-halottra vonatkoztak, éppen nem szólnak a mellett, mintha a diphtheritis a szegény és tisztátalan városrészekben gyakoribb volna: ép ellenkezőleg! Így a járvány — csaknem szószerinti fordításban idézzük — legerősebben Kelet-Boston felső részeiben tünt fel, melyek pedig hegyes talajon fekszenek, jól csatornázottak és igen tevékeny iparos lakókkal bírnak. A diphtheritis egy másik főfészkeként Brighton mutatkozott, mely vonzó, szinte falusi jelleggel bír, éppen nem sűrűn lakott és feltűnően kedvező hygiénikus viszonyokat mutat. Másrészt pedig az »északi város«-ban, mely városrészt még kevéssel ez előtt a ronda anyagi és erkölcsi állapotok mintaképe gyanánt tekintették, a lakosok a diphtheritissel szemben bizonyos sérthetlenségnek örvendtek, míg a croup igen hevesen pusztított. Legfeltűnőbb volt azonban a diphtheritis magatartása Haymarket-ben. Ezen vidék előbb malomtó vala, melyet később betöltöttek (!) Ezen gyéren csatornázott területet szegény népesség lakja jelenleg, bérkaszárnnyakba zsufoltan (»crowded in tenement blocks«). És ezen egészségtelen vidéken, mely tisztátalansága és zsufolt lakossága által miasmatikus ragályos baj tovaterjedésére a legkedvezőbb feltételeket nyújtotta volna, a diphtheritisben elhaltak arányszáma csekélyebb volt, mint a város bármely más kerületében! Ezen meglepő eredmények alkalmul szolgálunk. — mondja tovább az idézett jelentés — hogy azon vizsgálódások eredményeire is rámutassunk, melyeket minden egyes eset bejelentésének vétele után az illető ház hygiénikus állapota tekintetéből végeztek. Kiderült e mellett, hogy azon házak közül, melyekben diphtheritis ütött ki, fele száma egészen kielégítő egészségi állapotban találtatott.²⁾ Hogy végre e kényes ügy körül az informatiók számát még egygyel szaporítsák, a bostoni közegészségügyi hivatal minden kezelő orvosnak, ki diphtheritis-esetről tett jelentést, kérdőívet kézbesített, melyben megjelölendő volt, hogy az illető házban a csatornázás, szellőzés és világosság eloszlása jó, közepszerű vagy rossz volt-e, hogy továbbá a lakók életmódja tiszta, közönyös vagy tisztátalan-e és hogy rossz szag érezhető-e? Ilyképen ki-

¹⁾ Fifth annual Report of the Board of Health of the City of Boston. 1876. 46—56. lap.

²⁾ Fel kell azonban említenünk, hogy a következő években, ugyanazon hivatal későbbi jelentése szerint, az egészségtelen állapotban talált házak száma 70%-ra emelkedett. E számok kellő méltatására természetesen tudni kellene, hogy az egészségtelen állapotú házak száma egyáltalában mekkora.

derült, hogy e házaknak csaknem fele kielégítő viszonyokat tüntet fel. Ily egybevágó bizonyítékokkal szemben a bostoni közegészségügyi hatóság elvetendőnek tartja ama nézetet, mely szerint a diphtheritis tisztátlanság folytán származnék vagy terjedne.

Angol városok és Massachusetts. A skarlátra nézve is, mely Budapesten a szegényeknél aránylag oly ritkán jelentkezik, találhatók szórványos bizonyítékok, melyek kevésbé valószínűtlenné teszik azon nézetet, hogy skarlát föllépését a szegénység és az evvel járó hygiénikus bajok különös módon elő nem segítik. Igy pl. Angliában azt tapasztalták, hogy 23 oly angol város közül, melyekben hygiénikus intézményeket, milyenek a csatornázás, vízvezeték, vízklozetek, utczaburkolat, utczatisztogatás stb. léptettek életbe, 10-ben csökkent ugyan a skarláthalandóság, de 13-ban növekedett. Ashby-ben pl., mely 10,000 lakosú város, ezen intézkedések megtétele előtt skarlát az összhalandóság $\frac{3}{4}\%$ -jénél szerepelt mint halálok, tíz évvel a reformok behozatala után pedig $8\frac{1}{3}\%$ -kal volt képviselve. ¹⁾ Massachusetts államnak egészségügyi hatósága szintén konstatálja jelentésében, hogy a skarlát elterjedése náluk sem állt közvetlen függésben a szegénységgel és az evvel karöltve járó tisztátalansággal.

Egyéb betegségek függősége a vagyonosságtól.

Átérve a többi fontosabb gyermekbetegség tárgyalására, azt látjuk, hogy nagyobb intenzitást mutatnak a szegényeknél a görvélykór (scrophulosis), melynek relat. intenzitása (az összes korcsoportok egybefoglalásával) 39²⁾ százalékkal és a bélburut (diarrhoea), melynek relativ intenzitása (szintén az összes korcsoportok egybefoglalásával) 70 százalékkal nagyobb, mint a vagyonosoknál. Feltűnő ellenben, hogy kis gyermekek agybántalmainak (agylob, agykérlob, vízfej, ránggöres) relativ intenzitása a szegényeknél jóval kisebb, mint a vagyonos osztályoknál; még pedig a gyermekkort különvéve, a szegényeknél a rel. intenzitás 27⁰/₀-kal gyengébb, valamennyi korosztályt egybefoglalva pedig 8⁰/₀-kal. Szintugy az angolkorra nézve a szegények relat. intenzitása (csak a gyermekhalottakat tekintve) 29⁰/₀-kal gyengébb. ³⁾ Veleszületett gyöngeség sem mutat a szegénységtől függő

¹⁾ L. IX. annual Report of the State Board of Massachusets, pag. 283.

²⁾ Csak a gyermekhalottakat számítva, a görvélykór relat. intenzitása a szegényeknél 118, tehát 18⁰/₀-nyi többletet mutat a gazdagokkal szemben.

³⁾ Tekintettel arra, hogy a szegényebb osztályoknál kevésbé pontos diagnosisek folytán a vagyonosoknál kellően megkülönböztetett agybetegségek bizonyos része a »ránggöresök« általános megjelölése alatt lappanghat: a táblában a főt részletezett négy agybetegséget az »encephalopathiák« gyűjtőcsoportjába foglaltuk össze. De az intenzitásnak ezen egyes betegségeknek mutatkozó ingadozásai is a mellett vallanak, hogy — a ránggöresökök kivül — a szegény osztálynál inkább gyöngébb, de éppenséggel nem nagyobb e betegségek intenzitása; esik t. i. száz-száz vagyonos halottra

	átalában	csak a gyermekkorúaknál
agylobnál	56 szegény	41% szegény
agykérlobnál	61 >	41% >
vízfejnél	— >	40% >
ránggöresöknél	— >	110% >

viszonyt, miután relativ intenzitása a szegényeknél alig különbözik a 100-tól. Ezen eredmény megegyezik a Gerhardt-féle, a gyermekbetegségekkel foglalkozó kézi könyvben kifejezett azon nézettel, mely szerint a gazdagok gyermekei gyakran verszegény és angolkóros szervezettek.

Agyvérömleny, szívbajok, Bright-kór és aggaszály. Az említett halál-okokon kívül még a következőkre terjesztettük ki hasonló irányú vizsgálódásainkat: agyvérömleny (és szélhűdés), szervi szívbajok, Brightkór és aggaszály. Kiderült e mellett, hogy az említett betegségek mind oly értelemben függenek a vagyonszági állapottól, hogy a vagyonos osztályban mindannyian nagyobb intenzitást mutatnak. Az által, hogy az agyvérömleny és szélhűdés ép úgy lépnek fel, mint a gyermekek közt előforduló agybetegségek, erre vonatkozó előbbi állításunkat oda bővíthetjük, hogy agybántalmak egyáltalában a vagyonos osztályoknál nagyobb intenzitást mutatnak, mint a szegényeknél, mely tétel tébolydákban végzett megfigyelések segítségével valószínűleg további bizonyítékokat nyerne.

Hogy minden más betegség elkerülésével aggaszályban meghalni a magukat jobban ápoló vagyonosoknak előjoga, mindenki előtt világosnak tetszhetik. Még kisebb volna e tekintetben a szegények aránszáma, ha közülök sokan a közköltségen tartott szegényekházában nem érnék el azon célt, hogy csak aggaszályban haljanak meg.

Újnak tetszhetik azonban azon állítás, hogy a vagyonság a Brightkór és a szervi szívbaj föllépését elősegíti. A mi megfigyeléseink szerint ezek függése a vagyoni állapottól nagyon szembeszökő volna, a mennyiben intenzitásuk a szegény osztálynál 40—50%-kal kisebbnek mutatkozik. (Az 1874. és 1875. évi adatok tekintetében l. a 24. sz. jegyzetet.)

Tüdőgümő és tüdőlob. A felnőtt lakosság közt előforduló halál-okok közül első sorban a tüdőgümő vonja magára figyelmünket. Ezen legpusztítóbb betegség, Budapesten a felnőtteknél az összes haláleseteknek egyharmadánál nagyobb részét szokta okozni. A tüdőgümőt régi idők óta az inség legtipikusabb betegségképeének szokták tekinteni («a gümők befelé hullatott könnyek»). Megfigyeléseinkből, még pedig úgy az előbbi négy évi, mint a későbbi hét évi időközre nézve, immár szám szerint kimutathatjuk, hogy a tüdőgümő csakugyan inkább a szegények betegsége, a mennyiben intenzitása a szegény osztálynál felénnyel magasabb, mint a vagyonosaknál.

Egy másik fontos tüdőbaj, a tüdőlob (mellhártyalob- és hörgllobbal együtt) szintén mintegy $\frac{1}{4}$ részzel nagyobb intenzitást mutat a szegény osztálynál.

Mindkét megfigyelést, melyek különben csak általános föltevéseknek szabatosabb, számszerinti formulázásait teszik, Dr. Reck braunschweigi és Dr. Liévin danzigi vizsgálódásai egyaránt támogatják.

Összefoglalás.

Az 50. sz. táblában foglalt adatok alapján a szegénység befolyása bizonyos halál-okokra következőképen fejezhető ki számok alapján:

A) Halál-okok, melyeknek viszonyos intenzitása a szegényeknél nagyobb.

	Viszonyos intenzitás (vagyonosak = 100)	
	átalában	gyermekeknél
Kolera	211	—
Himlő	174	131
Bélhurut	170	137
Tüdőgümő	148	227
Görvélykór	139	118
Tüdőlob, hörg- és mellhártyalob	124	102
Typhus	114	—
Ráנגgörcsök	—	110
Kanyaró	—	106

B) Halál-ok, mely a vagyonossági állapottól független.

Veleszületett gyöngeség	—	104
-------------------------------	---	-----

C) Halál-okok, melyekre a szegénység nem volt hatással.

Hökhurut	—	73
Angolkór	—	71
Ronesoló toroklob	66	48
Brightkór	61	—
Agykérlob	61	41
Agylob	56	41
Hártyás toroklob	53	42
Skarlát	50	40
Szervi szivbaj	48	—
Aggaszály	47	—
Agyvérömlény	46	—
Vízfej	—	40

Eredmények.

Az eddig közölt tényeket egybefoglalva, ezek — legalább Budapestre nézve — azt mutatják, hogy

1-szor, a szegénység valamennyi járványos ragálykórok fellépésére nincs egyaránt befolyással;

2-szor, a ragályos betegségek együttvéve a vagyonosoknál nagyobb intenzitást mutatnak mint a szegényeknél, mi mellett azonban megjegyzendő, hogy a leggazdagabb osztályok (l. alább) a ragályos betegségeknek mégis kevésbé vannak kitéve;

3-szor, a szegénység a kolera, himlő és kanyaró pusztításait elősegíti, szintűgy (felnötteknel) a typhusét is, mig a croup, diphtheritis, hökhurut és skarlát a szegényebb osztályban kisebb intenzitást mutatnak, minek folytán legalább annyit állíthatunk, hogy elterjedésüket a szegénység nem mozditja elő;

4-szer, a tüdőgümő és tüdőlob a vagyonsági állapottól függenek, a mennyiben a szegényeknél ezen halálokok intenzitása jóval nagyobb;

5-ször, az agybántalmak a szegény osztályoknál kisebb mértékben szerepelnek, mint a vagyanosoknál, s így legalább is annyit állíthatunk, hogy előfordulásukat a szegénység nem segíti elő, még pedig ez épúgy a kis gyermekek encephalopathiáira, mint a haladottabb korúaknál jelentkező agyvérömleny és szélhűdésre nézve áll.

6-szor, ugyanez áll a szervi szivbajra, a Brightkórra és aggaszályra nézve, melyek szintén kisebb intenzitást mutatnak a szegény osztályoknál, mint a gazdagoknál.

Észrevétel a leggazdagabb osztályokról.

Mielőtt e fejezetet bevégeznők, még csak azon egy körülményt akarjuk fel-
említeni, hogy a fertőző és több nemfertőző halál-ok fellépése az igen gazdagoknál
figyelemre méltó módosulásokat szenved. A gazdagok száma az egész hét év halottjai
közt csak 662, s így ez adatok az egyes halál-okok szerinti felosztásnál nagyon is
csekély számokra forgácsolódnak szét. Azon három halál-okra azonban, mely egyenkint
legalább 50 gazdag halottat számlál, t. i. a ragályos betegségek együttes számáról,
a tüdőgümőről és agyvérömlenyről (szélhűdés), kimutatható, hogy az első kettőnek
intenzitása a legmagasabb osztályban csaknem éppen felével gyöngébb, mint a közép-
osztályban, ellenben az agyvérömleny, a főntebb e tekintetben konstatált eredményekkel
megegyezően, a leggazdagabb osztályban mintegy felényivel intenzivebb, mint a
középosztályban. Száz-száz nemfertőző betegségekben elhaltra esik ugyanis:

	gazdag osztálynál	közép	a középosztály viszo- nyos intenzitása (gazdag = 100)
fertőző betegségekben elhalt	11.64	16.70	143
tüdőgümőben elhalt	12.82	18.87	147
ellenben agyvérömlenyben (gyermekek nélkül)	10.29	4.19	41

FÜGGELÉK.

A vagyonosság a halál okára gyakorolt befolyásának megfigyelése a Villermé-féle módszer, azaz a kerületek átlagos vagyonossági foka szerint.

Habár a Villermé-féle módszert az előbb említett okoknál fogva megbizhatónak nem tartjuk, különösen pedig nagyvárosokban nem, a hol nemcsak egy és ugyanazon kerületben, hanem egy és ugyanazon háznak utczaí és udvari részeiben és különféle emeleteiben a legszélsőbb vagyoni állapotok találkoznak: a következőkben mégis ugy a nyerendő eredmény iránti érdeklődésből, valamint más városokkal való összehasonlítás lehetősége kedvéért, megkísértjük ezen módszert is.

Az egyes kerületeknek vagyonosság szerinti osztályozására használható támpontokat nyújt az azokban található cselédség száma.¹⁾ Ez alapon a főváros következő négy vagyonossági csoportra osztható:

Első csoport:

Belváros (IV. kerület) a hol egy cselédre esik 4.4 nemceseléd.
Lipótváros (V. kerület) » » » » 4.8 »

Második csoport:

Terézváros (VI. ker.) a hol egy cselédre esik 10.9 nemceseléd.

Harmadik csoport:

Budai (I. és II. ker.) a hol egy cselédre esik 13.6 nemceseléd.
Erzsébetváros (VII. ker.) » » » » 12.8 »
Józsefváros (VIII. ker.) » » » » 13.5 »
Ferencváros (IX. ker.) » » » » 14.2 »

Negyedik csoport:

Ó-Buda (III. ker.) a hol egy cselédre esik 33.3 nemceseléd.
Kőbánya (X. ker.) » » » » 16.2 »

Tekintettel azon körülményre, hogy a gyermeklakosság a vagyonos és szegény kerületekben egyenlőtlenül van felosztva,²⁾ szükséges, hogy az alábbi számításokban a gyermekkort (0—5 év), a felölttektől különválasszuk. E mellett aztán ismét azon nehézségbe akadunk, hogy a halottak korviszonyait minden kerületről és halál-okról ismerjük ugyan, de nem e három szempont kapcsolatos fellépését, e kombinációja a szempontoknak felette messze vezető lévén.³⁾ Hogy immár az egy-egy vagyonossági osztályból elhalt gyermekek számát az ugyanott élő (számlált) gyermekek számához viszonyithassuk, azon segédeszközkhöz kell nyulnunk, hogy egy-egy halál-ok által egy-egy vagyonossági osztályból elragadt gyermekek számát több évi észleléseink átlaga alapján hozzávetőleg kiszámítsuk. Ezen átlag

¹⁾ Lásd Körösi, Budapest főváros az 1881. évben 1. füzet 58. oldal. — Az adóterhek kerületek szerinti elosztása kétségkívül még jobb támpontot nyujtana, de az illető adatok azért nem értékesíthetők, mivel az adókerületek nem esnek össze a közigazgatási kerületekkel.

²⁾ Ó-Buda például aránylag kétszer annyi gyermeket tartalmaz, mint a Belváros.

³⁾ Igy pl. igenis ismerjük a hagymázban vagy a himlőben elhaltak korát; másrészt tudjuk azt is, hány ember hal el a Belvárosban, Lipótvárosban stb. hagymázban, himlőben stb.; azt azonban nem tudjuk, milyen korban álltak minden egyes betegségnek halottjai minden egyes kerületben.

pedig az 50. számú táblában közzétett észlelések szerint következő arányát adja az 5 éven felüli és 5 éven aluli elhaltaknak:

	5 éven aluliak	5 éven felültek		5 éven aluliak	5 éven felültek
Croupnál	80.30 ^o /o	19.70 ^o /o	Agykérlobnál	63.77 ^o /o	36.23 ^o /o
Diphtheritis	73.47 »	26.53 »	Agylobnál	68.87 »	31.13 »
Hökhurutnál	94.89 »	5.11 »	Vízfejnél	92.39 »	7.61 »
Himlőnél	62.20 »	37.80 »	Rángásoknál	97.33 »	2.67 »
Kanyarónál	92.15 »	7.85 »	Tüdögümönél	22.37 »	77.63 »
Skarlátnál	67.81 »	32.19 »	Tüdő-hörg és mell- hártyalobnál	59.53 »	40.47 »
Hagymáznál	4.96 »	95.04 »	Bélhurutnál	91.55 »	8.45 »
Hevenyfertőző betegségek együtt	62.45 ^o /o	37.55 ^o /o	Görvélykóránál	60.18 »	39.82 »
			Angolkóránál	89.29 »	10.71 »
			Veleszületett gyön- geségnél	96.48 »	3.52 »

A túloldalou következő táblánál az egyes halál-okok főösszege közvetlenül az észlelésekből van merítve, míg a korszerinti eloszlás az imént közölt százalékok alapján lett kiszámítva. Az élők száma az 1881. évi január 1-én történt népszámlálásból van merítve, miért is a halálesetek észlelése a népszámlálás előtt és után terjedő egyenlő hosszú időszakra, t. i. az 1879/80. és 1881/82-ik évekre vonatkozik.

A táblának a százalékokat tartalmazó alsó részéből, az alkalmazott észlelési módszer fogyatkozásai daczára, mégis sok oly eredmény tűnik ki, a mi nem igen erősíti azon általán elterjedt nézetet, mintha a szegénységnek a hevenyragályok fellépését okvetlenül emelni kellene. Sőt akadunk sok oly adatra is, mely e nézettel határozottan ellenkezik. Kitűnik ugyanis, hogy 10,000 élőlől elhal évenként:

	I.	II.	III.	IV.
	vagyonossági osztályban			
croupban	2	5	5	6
diphtheritisben	4	5.5	7	8
hökhurutban	2	3	3	4
skarlátban	4	5.5	5	6
kanyaróban	1.5	6	4	7
himlőben	5	4	13	13.5
hagymázban	3	4	5.5	9

Hacsak a gyermekkorra kívánunk szoritkozni, ennek halálozási aránya a következő:

croupban	22.5	36	34.5	41
diphtheritisben	37.5	38	47	49.5
hökhurutban	26	26	26	29
skarlátban	32	34	33	34
kanyaróban	18.5	51.5	36	54
himlőben	40	23.5	77.5	69.5

Ezen legutolsó fölállítás szerint tehát a szegénység különösen elősegitené a kanyaró és himlő, továbbá a croup, diphtheritis, valamint (felnötteknél) a hagymáz fellépését is, míg vörheny és hökhurut a szegénység által nem terjesztetnék.

Az 51. sz. tábla nyomán azonfelül még tüdőgümő, tüdőlob, bélhurut, rángások és veleszületett gyöngeség mutatkoznak oly betegségekkül, melyek a szegénység által terjesztetnek, míg az agy- és agykérlobról, valamint az angol és a görvélykóról inkább az ellenkező volna állítható.

Halál-okok egész kerületek átlagos vagyoniósági foka szerint (1879—1882).

Todesursachen nach dem durchschnittl. Wohlhabensgrade einzelner Stadttheile.

(Villermé-féle módszer). — (Villermé'sche Methode).

	I.				II.				III.				IV.				Vagyon állapot ismeretlen Wohlhabensgrad urbezant Katonák Munkás
	Vagyonossági osztály*) — Wohlhabens-Classen*)																
	0—5 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	5—10 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	10—15 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	15—20 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	20—25 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	25—30 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	30—35 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	35—40 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	40—45 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	45—50 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	50—55 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	55—60 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	60—65 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	65—70 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	70—75 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	75—80 éves Jahre feletti über 5 J. együtt Zus.	
Élendes lakosság (1881. évi jan 1. Anzahl der Lebenden am 1. Jan. 1881.)	4.872	56.494	61.366	6.067	49.993	56.060	22.012	183.265	205.307	3.995	28.954	32.949					

A. Absolut számok. — Absolute Ziffern.

A. Hevenyfertőző kórok. <i>Infections-Krankheiten</i>																
Croup	44	11	55	87	21	108	305	75	380	65	16	81	2			
Diphtheritis	73	26	99	93	33	126	416	150	566	79	28	107	16	1		
Hökhurut, Keuchhusten	50	3	53	63	3	66	226	12	238	46	3	49	2			
Himlő, Blattern	78	47	125	57	34	91	682	414	1096	111	68	179	71	16		
Kanyaró, Masern	36	3	39	125	11	136	316	27	343	86	7	93	7	1		
Skarlát	62	30	92	83	40	123	294	139	433	54	25	79	9			
Typhus	4	67	71	5	92	97	22	427	449	6	115	121	214	89		
B. Egyéb betegs. Sonst. Krankh. :																
Agykérlob, Gehirnhautentzündung	112	63	175	99	56	155	383	217	600	49	27	76	47	8		
Agylob, Gehirnentzündung	4	2	6	104	47	151	158	71	229	24	11	35	8	1		
Vizfej, Wasserkopf	39	3	42	38	3	41	184	15	199	43	4	47				
Rángások, Fraisen	196	5	201	213	6	219	1470	40	1510	472	13	485	39			
Encephalopathiak együtt	351	73	424	454	112	566	2195	343	2538	588	55	643	94	8		
Tüdőgümő, Lungentuberculose	225	780	1005	315	1092	1407	1428	4957	6385	286	992	1278	1195	135		
Tüdőlob, Lungen-Entzündung	290	197	487	422	287	709	1835	1247	3082	221	150	371	394	46		
Bélhurut, Darmkatarrh	261	24	285	375	35	410	2925	270	3195	458	42	500	135	7		
Görvélykór, Scropheln	17	11	28	31	21	52	102	67	169	10	6	16	12	1		
Angolkór, Rachitis	23	3	26	46	5	51	133	16	149	9	1	10	4			
Veleszületett gyengeség, Angeb. Lebensschwäche	225	8	233	353	13	366	1785	65	1850	375	14	389	238			

B. Tizezer élöből elhalt: — Von 10.000 Lebenden starben:

A. Hevenyfertőző kórok. <i>Infections-Krankheiten</i>																
Croup	90	*	9	143	4	19	138	4	19	163	*	25				
Diphtheritis	150	5	16	153	7	22	189	8	28	198	10	32				
Hökhurut, Keuchhusten	103	*	9	104	*	12	103	*	12	115	*	15				
Himlő, Blattern	160	8	20	94	7	16	310	23	53	278	23	54				
Kanyaró, Masern	74	*	6	206	2	24	143	1	17	215	*	28				
Skarlát	127	5	15	137	8	22	133	8	21	135	9	24				
Typhus	*	12	12	*	18	17	10	23	22	*	40	37				
B. Egyéb betegs. Sonst. Krankh. :																
Agykérlob, Gehirnhautentzündung	230	11	29	163	11	28	174	12	29	123	9	23				
Agylob, Gehirnentzündung	*	*	*	171	9	27	72	4	11	60	*	11				
Vizfej, Wasserkopf	80	*	7	63	*	7	83	*	10	108	*	14				
Rángások, Fraisen	402	*	33	351	*	39	667	2	74	1181	*	147				
Encephalopathiak együtt	720	13	69	748	22	101	996	19	124	1472	19	195				
Tüdőgümő, Lungentuberculose	462	138	164	520	219	251	648	270	311	716	343	388				
Tüdőlob, Lungen-Entzündung	595	35	79	695	57	127	833	68	150	553	52	112				
Bélhurut, Darmkatarrh	536	4	46	618	7	73	1327	15	156	1146	14	152				
Görvélykór, Scropheln	*	*	5	51	4	9	46	4	8	*	*	*				
Angolkór, Rachitis	47	*	4	7	*	9	60	*	7	*	*	*				
Veleszületett gyengeség, Angeb. Lebensschwäche	462	*	38	582	*	65	810	3	90	939	*	118				

A hol 20-nál kevesebb eset fordult elő, ott a százalék ki nem számított, és (*) csillaggal jeleztetett. A százalékok a négy év alatti előfordult összes halandóságra vonatkoznak. Az egy évi halandóság megállapítására a fentebbi számok előbb még négy által osztandók volnának. — *Wo weniger als 20 Fälle vorkamen (mit * bezeichnet), sind keine Percents berechnet. Die Percentualwerthe beziehen sich auf die vier Beobachtungsjahre, sind also, um die jährliche Quote zu gewinnen, durch vier zu dividieren.*

*) Ezen osztályok magyarázatát l. 189-dik lapon. — *Die Erklärung dieser Classen s. S. 189.*

Jegyzetek.

23. sz. jegyzet. A vagyonosság befolyása a fertőző halál-okokra 1874—1875-ben.

Az 1872. és 1873. évekről szóló halandósági munkánkban a kórházi halottakat mind a IV. vagyonossági osztályba soroztuk, míg helyesebben a III. és IV. osztálylyal egyesítendőek volnának. Ezen körülmény magyaráz némely eltérő eredményt, így különösen a tüdőgümöre nézve, melynél a III. (szegény) osztály arányszáma kelleténél kisebbnek mutatkozik, miután belőle sokan hiányzanak, kik kórházakban haltak meg. Az utóbb megjelent »Budapest halandósága 1874- és 1875-ben« című közleményünkben ezen hibát — a megelőző két évre nézve is — jóvá tettük (l. 82. l.), mi által az 1872-től 1875-ig elmúlt négy év eredményei az imént tárgyalt hét év (1876—1882) eredményeihez inkább közelednek. Miután azonban az 1872—1873. években a fertőző gyermekbajokra nézve csak a 0—5 évig elhalt gyermekek tárgyaltattak, e helyen csak az 1874—1875. évek adataira szorítkozunk.

	1874			1875			Együtt			100—100 nem rag. halálokra esik ragályos		Viszonyos intenzitás szegényeknél (Vagyonosak --- 100)
	vagyonos	szegény	együtt	vagyonos	szegény	együtt	vagyonos	szegény	együtt	vagyonosaknál	szegényeknél	
Elhaltak összes száma	2278	10179	12457	1955	9675	11630	4233	19854	24087	—	—	—
Ebből: nemfertőző halál-okokban	1923	8555	10478	1685	8570	10255	3603	17125	20733	—	—	—
Fertőző halál-okokban	355	1624	1979	270	1105	1375	625	2729	3354	17.32	15.94	92
A fertőző halál-okok részletezése.												
Hártyás toroklob, croup	25	68	93	29	97	126	54	165	219	1.50	0.96	64
Roncsló toroklob, diphtheritis	45	75	120	41	122	163	86	197	283	2.38	1.15	48
Hökhurut, pertussis	16	82	98	9	37	46	25	119	144	0.69	0.69	100
Kanyaró, morbilli	24	63	87	10	38	48	34	101	135	0.94	0.59	63
Skarlát, scarlatina	70	161	231	67	192	259	137	353	490	3.80	2.06	54
Himlő, variola	116	829	945	64	362	426	180	1191	1371	4.99	6.95	139
Typhus	59	346	405	50	257	307	109	603	712	3.02	3.52	117

Ez eredmények tehát a rá következő hét év adataival annyiban egyeznek, hogy 1. fertőző halál-okok együttevén a szegényeknél száznál kisebb viszonyos intenzitást mutatnak:

2. az egyes betegségeket tekintve, a szegényeknél a himlő és typhus viszonyos intenzitása nagyobb száznál, míg diphtheritis, skarlát és croup a gazdagoknál szerepelnek nagyobb mértékben.

Eltérések mutatkoznak ellenben a hökhurut és kanyaró viszonyos intenzitása tekintetében.

24. sz. jegyzet. A vagyonság befolyása a nemfertőző halál-okokra, 1874—1875-ben.

A mi a nemfertőző betegségek föllépését illeti, erről a következő összeállítás nyújt felvilágosítást:

	1874			1875			Együtt			100—100 nemragályos esetre jut		Viszonyos Intenzitás (Vagyonság = 100)
	vagyonosak	szegények	együtt	vagyonosak	szegények	együtt	vagyonosak	szegények	együtt	vagyonosaknál	szegényeknél	
Agykérlob, meningitis	54	129	183	44	135	179	98	264	362	2.72	1.54	57
Agylob, encephalitis .	36	86	122	35	76	111	71	162	233	1.97	0.95	48
Vízfej, hydrocephalus	33	76	109	30	94	124	63	170	233	1.75	0.99	57
Ráנגgöresök, convulsiones	142	822	964	82	773	855	224	1595	1819	6.21	9.31	150
Agybántalmak összesen, encephalopathiae	265	1113	1378	191	1078	1269	456	2191	2647	12.64	12.79	101
Tüdögümő, tuberculos	374	1880	2254	323	2161	2484	697	4041	4738	19.32	23.60	122
Tüdőlob hörgőlob és mellhártyalob . . .	160	735	895	134	752	886	294	1487	1781	8.15	8.68	107
Bélhurut, diarrhoea .	118	925	1043	98	883	981	216	1808	2024	5.99	10.56	176
Görvélykór, scrophulos	15	91	106	9	93	102	24	184	208	0.67	1.07	160
Angolkór, rachitis .	12	31	43	4	35	39	16	66	82	0.44	0.39	89
Veleszületett gyengeség, debil. congen.	145	780	925	110	645	755	255	1425	1680	7.07	8.32	118
Agyvérömleny és szélhűdés, apoplexia et paralysis	87	179	266	67	140	207	154	319	473	4.27	1.86	44
Szervi szivbaj, vitia cordis organica . .	61	145	206	63	183	246	124	328	452	3.44	1.92	56
Brightkór, morbus Brightii	15	100	115	18	63	81	33	163	196	0.91	0.95	104
Aggaszály, marasmus senilis	108	268	376	84	285	369	192	553	745	5.32	3.23	61

Az eredmény tehat, vagyis a viszonyos intenzitásnak százánál nagyobb vagy kisebb értéke, — az egyedüli Brightkór kivételével — minden betegségre nézve megegyez a következő hét évi időközről közzétett eredményekkel.

Einfluss der Wohlhabenheit auf die Todesursachen im J. 1876.

	I. II. III. IV.												Közintézetek (Offenl. Anst. *)			Főösszeg Hauptsumme		
	vagyonossági osztály — Vermögens-Classse																	
	férő	nő	egy.	férő	nő	egy.	férő	nő	egy.	férő	nő	egy.	férő	nő	egy.	férő	nő	egy.
Kórosportok — Krankheitsgr.																		
I. Idegbajok																		
<i>Morbi systematis nervosi</i>	19	8	27	187	110	297	652	501	1153	77	71	148	83	56	139	1018	746	1764
II. Vérkeringési bajok																		
<i>Morbi circulationis</i>	3	6	9	41	25	66	70	66	136	11	8	19	42	37	79	167	142	309
III. Légzőszervi bajok																		
<i>Morbi organ. respirationalis</i>	16	17	33	310	275	585	1519	1300	2819	235	203	438	577	305	882	2657	2100	4757
IV. Emésztőszervi bajok																		
<i>Morbi organ. digestionis</i>	3	9	12	125	99	224	699	671	1370	115	110	225	73	76	149	1015	965	1980
V. Húgy- és ivarsz. bajok																		
<i>Morbi org. uropoet. et genital</i>	2	3	5	20	40	60	41	82	123	7	10	17	51	72	123	121	207	328
VI. Mozgásszervi bajok																		
<i>Morbi org. motus</i>	1	1	2	13	9	22	51	30	81	14	6	20	22	16	38	101	62	163
VII. Bőrbajok																		
<i>Morbi cutanei</i>	2	—	2	6	2	8	24	16	40	3	1	4	10	5	15	45	24	69
VIII. Alkati bajok																		
<i>Morbi constitutionales</i>	8	1	9	76	57	133	356	332	688	79	76	155	119	54	173	638	520	1158
IX. Egyéb bajok																		
<i>Morbi diversi</i>	11	6	17	82	89	171	459	446	905	59	71	130	88	102	190	699	714	1413
Össz. betegség folyt. halálokok																		
<i>Summe der an natürl. Todesursachen Verstorbenen</i>	65	51	116	860	706	1566	3871	3444	7315	600	556	1156	1065	723	1788	6461	5480	11941
Nevezetesebb halálokok.																		
<i>Einige wichtig. Todesursachen.</i>																		
<i>Agykérlob, Meningitis</i>	2	1	3	22	23	45	66	47	113	7	8	15	24	11	35	121	90	211
<i>Agylob, Encephalitis</i>	—	1	1	18	4	22	38	35	73	5	2	7	1	1	2	62	43	105
<i>Vízfej, Hydrocephalus</i>	—	1	1	18	11	29	51	26	77	6	9	15	1	—	1	76	47	123
<i>Agyguta és agyhüvés, Apoplexia et paralysis</i>	9	2	11	39	13	52	63	41	104	7	5	12	28	24	52	146	85	231
<i>Ráנגgöres, Convulsiones</i>	1	1	2	44	33	77	365	305	670	44	41	85	1	1	2	455	381	836
<i>Szervi szívbjaj, Vitia cordis organica</i>	2	5	7	27	21	48	48	46	94	5	5	10	24	25	49	106	102	208
<i>Hártýás toroklob, Croup</i>	2	1	3	30	22	52	79	76	155	6	10	16	3	—	3	120	109	229
<i>Tüdőlob, hörg- és melhártýal. Pneumonia Bronch. et Pleur.</i>	—	3	3	58	44	102	254	231	485	54	39	93	133	61	194	499	378	877
<i>Tüdőgümő, Tuberculosis</i>	5	8	13	132	139	271	881	730	1611	140	118	258	342	205	547	1500	1200	2700
<i>Hökhurut, Pertussis</i>	—	—	—	5	4	9	32	29	61	4	10	14	—	—	—	41	4	84
<i>Ronsoló torokl., Diphtheritis</i>	—	—	—	26	14	40	75	65	140	10	7	17	1	1	2	112	87	199
<i>Bélhurut, Diarrhoea</i>	1	2	3	60	47	107	515	495	1010	87	80	167	16	14	30	679	638	1317
<i>Hashártýalob, Peritonitis</i>	—	1	1	4	5	9	18	21	39	2	3	5	17	22	39	41	52	93
<i>Béllob, Enteritis</i>	—	2	2	18	13	31	67	74	141	17	19	36	11	12	23	113	120	233
<i>Bright-kór, Morb. Brightii</i>	1	2	3	9	7	16	16	7	23	3	2	5	28	6	34	57	24	81
<i>Gyermekágyi láz, Febr. puerp.</i>	—	—	—	—	9	9	—	16	16	—	2	2	—	9	9	—	36	36
<i>Egyéb gyermekágyi bajok, Alii morbi puerperales</i>	—	—	—	—	8	8	—	10	10	—	2	2	—	8	8	—	28	28
<i>Angolkór, Rachitis</i>	—	—	—	4	5	9	26	13	39	10	3	13	7	6	13	47	27	74
<i>Kanyaró, Morbilli</i>	—	—	—	11	7	18	97	96	193	35	37	72	2	2	4	145	142	287
<i>Vörheny, Scarlatina</i>	1	1	2	15	12	27	47	62	109	6	7	13	—	—	—	69	82	151
<i>Himlő, Variola</i>	2	—	2	11	5	16	28	29	57	8	7	15	9	4	13	58	45	103
<i>Hagymáz, Typhus</i>	2	—	2	21	15	36	85	54	139	9	11	20	68	18	86	185	98	283
<i>Görvénykór, Scrophulosis</i>	—	—	—	6	7	13	32	34	66	8	5	13	3	1	4	49	47	96
<i>Veszülletett gyöngeség, Debilitas congenita</i>	1	3	4	37	43	80	285	249	534	43	42	85	30	37	67	396	374	770
<i>Aggaszály, Marasmus senilis</i>	5	1	6	38	36	74	69	101	170	8	16	24	33	57	90	153	211	364
<i>Víz-kór, Hydrops</i>	4	2	6	5	8	13	39	57	96	4	7	11	6	4	10	58	78	136

*) Ezen rovatba azon kórházi- stb. halottak vannak bevéve, kiknek vagyonossági állapota meg nem jelöltetett, míg ellenben azok kikiold a vagyonosság ki volt tüntetve, az illető rovatokba foglaltattak.

In dieser Rubrik sind nur Spitals- etc. Verstorbene enthalten, deren Wohlhabenheitsstand nicht angegeben war; die also als der III. und IV. Cl. angehörig betrachtet werden können, während jene Verstorbenen, deren Wohlhabenheitsgrad angegeben war, in die betreffende Kategorie eingetheilt wurden.

	I.			II.			III.			IV.			Közüintézetek Öffentl. Anst. *)			Főösszeg Hauptsumme		
	vagyonossági osztály — Vermögens-Classe																	
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
Kórosportok — Krankheitsgr.																		
I. Idegbajok																		
Morbi systematis nervosi	14	11	25	159	110	269	513	461	974	66	62	128	154	65	219	906	709	1615
II. Vérkeringési bajok																		
Morbi circulationis	6	6	12	43	34	77	69	82	151	6	3	9	41	50	91	165	175	340
III. Légzőszervi bajok																		
Morbi organ. respirationis	23	16	39	337	314	651	1660	1439	3099	226	190	416	754	332	1086	3000	2291	5291
IV. Emésztőszervi bajok																		
Morbi organ. digestionis	7	3	10	122	85	207	638	636	1274	95	87	182	117	97	214	979	908	1887
V. Húgy- és ivarsz. bajok																		
Morbi org. uropoet. et genital.	4	6	10	34	35	69	40	90	130	6	3	9	37	66	103	121	200	321
VI. Mozgásszervi bajok																		
Morbi org. motus				11	4	15	36	26	62	8	11	19	19	16	35	74	57	131
VII. Bőrbajok																		
Morbi cutanei	1	1	2	3	3	6	11	8	19	1	3	4	10	4	14	26	18	44
VIII. Alkati bajok																		
Morbi constitutionales	4	4	8	66	72	138	250	234	484	42	45	87	240	94	334	602	449	1051
IX. Egyéb bajok																		
Alii morbi diversi	5	6	11	102	93	195	488	501	989	60	67	127	133	127	260	788	794	1582
Össz. betegség folyt. halálokok																		
Summe der an natürl. Todes- ursachen Verstorbenen	64	52	116	877	750	1627	3705	3477	7182	510	471	981	1505	851	2356	6661	5601	12262
Nevezetesebb halál-okok.																		
<i>Einige wichtig. Todesursachen.</i>																		
Agykérlob, Meningitis		1	1	27	20	47	56	42	98	13	15	28	37	8	45	133	86	219
Agylob, Encephalitis	1	2	3	12	9	21	27	34	61		2	2	8	5	13	48	52	100
Vízfej, Hydrocephalus	2	1	3	11	11	22	38	30	68	5	9	14	1		1	57	51	108
Agyguta és agyhűdés, Apoplexia et paralysis		4	12	35	22	57	51	41	92	7	2	9	42	23	65	143	92	235
Ránggörcs, Convulsiones		1	1	31	28	59	299	259	558	35	27	62	9	5	14	374	320	694
Szervi szivbaj, Vitia cordis organica	3	6	9	25	26	51	43	67	110	5	3	8	27	38	65	103	140	243
Hártyás toroklob, Croup	1	1	2	35	32	67	94	80	174	14	10	24	4	1	5	148	124	272
Köncsoló torokl., Diphtheritis	3		3	30	27	57	112	99	211	7	7	14	5	7	12	157	140	297
Tüdőlob, hörög- és mellhártyal. Pneumonia Bronch. et Pleur.	5	3	8	60	66	126	375	303	678	50	38	88	182	79	261	672	489	1161
Tüdőgümő, Tuberculosis	7	7	14	135	127	262	830	665	1495	116	85	201	456	196	652	1544	1080	2624
Hőkhurut, Pertussis	2	1	3	25	25	50	106	129	235	23	26	49	2	1	3	158	182	340
Bélhurut, Diarrhoea	1	2	3	66	47	113	468	451	919	58	56	114	30	20	50	623	576	1199
Hashártyalob, Peritonitis				1	4	5	10	23	33	2	3	5	16	18	34	29	48	77
Béllob, Enteritis				14	8	22	70	70	140	27	20	47	22	24	46	133	122	255
Bright-kór, Morb. Brightii	1	1	2	11	3	14	14	15	29	1	1	2	14	11	25	41	31	72
Gyermekágyi láz, Febr. puerp. Egyéb gyermekágyi bajok, Alii morbi puerperales		1	1			8	8		17	17				5	5		31	31
Angolkór, Rachitis				4	2	6	14	12	26	3	9	12	1	3	4	22	26	48
Kanyaró, Morbilli		1	1	9	8	17	32	43	75	15	9	24	5	2	7	61	63	124
Vörheny, Scarlatina				15	19	34	29	42	71	2	7	9	2	2	4	48	70	118
Himlő, Variola	1	1	2	5	5	10	24	27	51	7	5	12	8	7	15	45	45	90
Hagymáz, Typhus	1	1	2	16	13	29	90	64	154	7	5	12	176	63	239	290	146	436
Görvélykór, Scrophulosis	1		1	4	4	8	32	26	58	5	12	17	6	2	8	48	44	92
Nevezilletett gyöngöség, Debilitas congenita		1	1	31	35	66	277	244	521	39	38	77	49	43	92	397	360	757
Ággaszály, Marasmus senilis	2	3	5	46	42	88	55	126	181	6	14	20	49	62	111	158	247	405
Vízikór, Hydrops	2	1	3	18	5	23	32	38	70	5	6	11	10	9	19	67	59	126

*) Ezen rovatba azok kórházi stb. halottak vannak bevéve, kiknek vagyonossági állapota meg nem jelölötte, míg ellenben azoknál a vagyonosság ki volt tüntetve, az illető rovatokba foglaltattak.
In dieser Rubrik sind nur Spitals- etc. Verstorbene enthalten, deren Wohlhabenheitsstand nicht angegeben war, die also als der III. und IV. Cl. angehörig betrachtet werden können, während jene Verstorbenen, deren Wohlhabenheitsgrad angegeben war, in die betreffende Kategorie eingetheilt wurden.

Einfluss der Wohlhabenheit auf die Todesursachen im J. 1878.

	I. II. III. IV.												Közintézetek			Főösszeg		
	vagyonossági osztály -- Vermögens-Classe												Offentl. Anst. *)			Hauptsumme		
	férfi	nő	egy.	férfi	nő	egy.	férfi	nő	egy.	férfi	nő	egy.	férfi	nő	egy.	férfi	nő	egy.
Köresoportok — Krankheitsgr.																		
I. Idegbajok																		
<i>Morbi systematis nervosi</i>	5	10	15	143	111	254	549	446	995	35	48	83	140	58	198	872	673	1545
II. Vérkeringési bajok																		
<i>Morbi circulationis</i>	2	3	5	45	50	95	59	87	146	3	8	11	59	56	115	168	204	372
III. Légzőszervi bajok																		
<i>Morbi organ. respiracionis</i>	18	12	30	337	311	648	1753	1539	3292	118	102	220	737	324	1061	2963	2288	5251
IV. Emésztőszervi bajok																		
<i>Morbi organ. digestionis</i>	7	1	8	99	109	208	819	778	1597	59	64	123	102	62	164	1086	1014	2100
V. Húgy- és ivarsz. bajok																		
<i>Morbi org. uropoet et gen tal.</i>	3	4	7	17	46	63	50	99	149	4	8	12	47	86	133	121	243	364
VI. Mozgásszervi bajok																		
<i>Morbi org. motus</i>	1	1	2	16	9	25	41	35	76	3	4	7	31	16	47	92	65	157
VII. Bőrbajok																		
<i>Morbi cutanei</i>	—	—	—	6	4	10	4	11	15	1	4	5	4	6	10	15	25	40
VIII. Alkati bajok																		
<i>Morbi constitutionales</i>	9	5	14	100	96	196	437	388	825	36	39	75	157	82	239	739	610	1348
IX. Egyéb bajok																		
<i>Alii morbi diversi</i>	4	7	11	85	84	169	478	409	887	41	36	77	103	100	203	711	636	1347
Össz. betegség folyt. halál-okok																		
<i>Summe der an natürl. Todesursachen Verstorbenen</i>	49	43	92	848	820	1668	4190	3792	7982	300	313	613	1380	790	2170	6767	5758	12525
Nevezetesebb halál-okok.																		
<i>Einige wichtig. Todesursachen.</i>																		
<i>Agykérlob, Meningitis</i>	1	2	3	30	25	55	70	84	154	5	4	9	35	11	46	141	126	267
<i>Agylob, Encephalitis</i>	1	1	2	15	14	29	41	29	70	1	1	2	1	3	4	59	48	107
<i>Vizfeg, Hydrocephalus</i>	1	—	1	15	3	18	40	21	61	—	1	1	2	1	3	58	26	84
<i>Agyguta és agyhídes, Apoplexia et paralysis</i>	2	4	6	29	25	54	64	52	116	10	11	21	24	14	38	129	106	235
<i>Ránggöres, Convulsiones</i>	—	1	1	34	31	65	296	227	523	14	14	28	4	6	10	348	279	627
<i>Szervi szívbjaj, Vitia cordis organica</i>	2	2	4	34	34	68	32	63	95	2	6	8	32	42	74	102	147	249
<i>Hártyás toroklob, Croup</i>	2	2	4	41	38	79	137	98	235	2	6	8	3	1	4	185	145	330
<i>Tüdőgümő, Tuberculosis</i>	4	4	8	153	136	289	892	775	1667	56	38	94	527	246	773	1632	1199	2831
<i>Ronesoló toroklob, Diphtheritis</i>	3	1	4	25	25	50	141	128	269	3	3	6	3	2	5	175	159	334
<i>Hőkburut, Pertussis</i>	2	—	2	6	14	20	47	41	88	7	6	13	2	2	4	64	63	127
<i>Tüdőlob, hörg.-és mellhártyal.</i>																		
<i>Pneumonia Bronch. et Pleur.</i>	1	2	3	60	64	124	388	386	774	39	36	75	123	44	167	611	532	1143
<i>Béllob, Enteritis</i>	2	—	2	17	12	29	154	134	288	12	8	20	17	11	28	202	165	367
<i>Bélhurut, Diarrhoea</i>	—	—	—	42	61	103	562	520	1082	44	50	94	24	14	38	672	645	1317
<i>Hashártyalob, Peritoneitis</i>	2	1	4	7	13	20	15	36	51	2	1	3	19	17	36	48	68	114
<i>Bright-kór, Orb. Brightii</i>	2	1	3	7	10	17	22	16	38	2	2	4	13	16	29	46	45	91
<i>Gyermekágyi láz, Febr. puerp.</i>	—	—	—	—	4	4	—	15	15	—	—	—	—	15	15	—	34	34
Egyéb gyermekágyi bajok,																		
<i>Alii morbi puerperales</i>	—	—	—	—	9	9	—	9	9	—	1	1	—	6	6	—	25	25
<i>Angolkór, Rachitis</i>	1	1	2	8	3	11	21	16	37	3	1	4	3	1	4	36	22	58
<i>Kanyaró, Morbilli</i>	—	—	—	6	6	12	65	59	124	4	10	14	4	1	5	79	76	155
<i>Vörheny, Scarlatina</i>	5	2	7	39	40	79	117	113	230	6	5	11	2	9	11	169	169	338
<i>Himlő, Variola</i>	—	1	1	8	10	18	83	71	154	9	8	17	25	27	52	125	117	242
<i>Hagymáz, Typhus</i>	3	1	4	22	27	49	64	54	118	5	4	9	88	29	117	182	115	297
<i>Görvélykór, Scrophulosis</i>	—	—	—	3	5	8	46	37	83	3	4	7	4	2	6	56	48	104
<i>Veleszületett gyöngeség, Debilitas congenita</i>	—	2	2	34	32	66	291	200	491	19	18	37	33	21	54	377	273	650
<i>Aggászály, Marasmus senilis</i>	1	4	5	36	30	66	59	98	157	8	9	17	30	61	91	134	202	336
<i>Vizkór, Hgdrops</i>	1	—	1	9	9	18	39	43	82	9	2	11	7	2	9	65	56	121

*) Ezen rovatba azok kórházi- stb. halottak vannak bevéve, kiknek vagyonossági állapotát meg nem jelölték, míg ellenben azok, kiknél a vagyonosság ki volt tüntetve, az illető rovatokba foglaltattak.
 In dieser Rubrik sind nur Spitals- etc. Verstorbene enthalten, deren Wohlhabensstand nicht angegeben war; die also als der III. u. IV. Cl. angehörig betrachtet werden können, während jene Verstorbenen, deren Wohlhabensgrad angegeben war, in die betreffende Kategorie eingetheilt wurden.

	I.			II.			III.			IV.			Közintézetek Öffentl. Ans.*)			Főösszeg Hauptsumme		
	vagyonossági osztály — Vermögens-Classe									Közintézetek			Főösszeg					
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
Kórcsoportok — Krankheitsgr.																		
I. Idegbajok																		
<i>Morbi systematis nervosi</i>	8	11	19	148	103	253	584	483	1067	35	23	58	164	111	275	939	733	1672
II. Vérkeringési bajok																		
<i>Morbi circulationis</i>	8	3	11	40	44	84	58	80	147	9	8	17	69	52	121	184	196	380
III. Légzőszervi bajok																		
<i>Morbi organ. respiratoris</i>	23	10	33	319	308	627	1661	1454	3115	103	91	194	701	374	1075	2807	2237	5044
IV. Emésztőszervi bajok																		
<i>Morbi organ. digestionis</i>	10	4	14	104	105	209	577	605	1182	44	60	104	81	66	147	816	840	1656
V. Hügy- és ivarsz. bajok																		
<i>Morbi org. uropoët. et genital.</i>	5	2	7	19	50	69	32	92	124	6	9	15	35	91	126	97	244	341
VI. Mozgásszervi bajok																		
<i>Morbi org. motus</i>	1	1	2	8	9	17	42	27	69	4	4	8	40	22	62	95	62	157
VII. Bőrbajok																		
<i>Morbi cutanei</i>				2	1	3	12	17	29				4	4	8	18	22	40
VIII. Alkati bajok																		
<i>Morbi constitutionales</i>	4	3	7	91	67	158	404	362	766	28	23	51	134	78	212	661	533	1194
IX. Egyéb bajok																		
<i>Alii morbi diversi</i>	4	5	9	114	87	201	449	464	913	22	41	63	83	58	141	672	655	1327
Össz. betegség folyt. halálokok																		
<i>Summe der an natürl. Todesursachen Verstorbenen</i>	63	38	101	845	776	1621	3819	3593	7412	251	259	510	1311	856	2167	6289	5522	11811
Nevezetesebb halálokok																		
<i>Einige wichtig. Todesursachen</i>																		
<i>Agykérlob, Meningitis</i>	1	2	3	22	20	42	87	99	186	1	1	2	12	34	46	134	134	268
<i>Agylob, Encephalitis</i>				5	19	24	44	38	82	2	2	4	4	4	8	61	61	122
<i>Vízfej, Hydrocephalus</i>				18	6	24	33	30	63	1	1	2	1	1	2	38	38	76
<i>Agyguta és agyhüvés, Apoplexia et paralysis</i>	6	1	7	42	24	66	31	48	79	15	9	24	39	26	65	183	108	291
<i>Rámgörcs, Convulsiones</i>		3	3	34	28	62	277	240	517	11	10	21	16	12	28	338	293	631
<i>Szervi szívbjaj, Vitia cordis organica</i>	5	2	7	24	26	50	45	65	110	4	6	10	39	42	81	117	141	258
<i>Hátyás toroklok, Croup</i>	1	1	2	20	15	35	59	61	120	3	1	4	5	5	10	87	78	165
<i>Tüdőgümő, Tuberculosis</i>	4	6	10	138	160	298	914	776	1690	56	52	108	533	289	822	1645	1283	2928
<i>Ronszoló torokl., Diphtheritis</i>	1	1	2	26	20	46	85	88	173	1	1	2	4	4	8	116	113	229
<i>Hökhurut, Pertussis</i>	2	1	3	16	13	29	58	58	116	1	6	7	2	2	4	77	80	157
<i>Tüdőlob, hörg- és mellbártyal</i>																		
<i>Pneumonia Bronch. et Pleur.</i>	8	1	9	74	61	135	405	376	781	26	25	51	104	53	157	617	516	1133
<i>Béllob, Enteritis</i>	1	1	2	16	16	32	102	104	206	3	3	6	8	8	16	129	124	253
<i>Bélhurut, Diarrhoea</i>	3	1	4	50	41	91	392	404	796	33	48	81	18	17	35	496	511	1007
<i>Hasbártyalob, Peritonitis</i>				4	13	17	10	20	30	4	4	8	20	19	39	34	56	90
<i>Brigit-kór, Morb. Brighii</i>	3	1	4	7	7	14	12	20	32	4	2	6	15	17	32	41	47	88
<i>Gyermekágyi láz, Febr. puerp</i>	1	1	2	3	3	6	16	16	32				13	13	26	33	33	66
Egyéb gyermekágyi bajok,																		
<i>Alii morbi puerperales</i>				8	8	16	7	7	14	1	1	2	7	7	14	23	23	46
<i>Angolkór, Rachitis</i>				3	4	7	28	13	41	2	2	4	1	1	2	17	17	34
<i>Kanyaró, Morbilli</i>	1	1	2	16	19	35	101	87	188	8	6	14	5	3	8	131	116	247
<i>Vörheny, Scarlatina</i>	1	1	2	12	10	22	26	28	54	3	3	6	3	3	6	45	42	87
<i>Himlő, Variola</i>				22	15	37	141	149	290	8	4	12	37	40	77	208	208	416
<i>Hagymáz, Typhus</i>	1	1	2	27	12	39	58	45	103	3	4	7	58	12	70	147	74	221
<i>Görvélykór, Scrophulosis</i>				3	2	5	32	17	49	2	2	4	3	3	6	40	24	64
Vele született gyöngeség, De-																		
<i>bilitas congenita</i>				52	33	85	310	261	571	14	18	32	37	24	61	413	336	749
<i>Aggászály, Marasmus senilis</i>	4	5	9	46	40	86	70	114	184	4	18	22	19	28	47	143	205	348
<i>Vízikór, Hydrops</i>				10	8	18	23	48	71	1	2	3	8	2	10	42	60	102

*) Ezen rovatba azon kórházi stb. halottak vannak bevéve, kiknek vagyonossági állapota meg nem jelöltetett, míg ellenben azok, kiknél a vagyonosság ki volt tüntetve, az illető rovatokba foglaltattak.
In dieser Rubrik sind nur Spitäler- etc. Verstorbene erhalten, deren Wohlhabensstand nicht angegeben war; die also also der III. und IV. Cl. angehörig betrachtet werden können, während jene Verstorbenen deren Wohlhabensgrad angegeben war, in die betreffende Kategorie eingetheilt wurden.

Einfluss der Wohlhabenheit auf die Todesursachen im J. 1880.

	I.			II.			III.			IV.			Közüntézetek Öffentl. Anst. *)			Főösszeg Hauptsumme		
	vagyonossági osztály — Vermögens-Classe									férfi m.	nő w.	egy. zár.	férfi m.	nő w.	egy. zár.	férfi m.	nő w.	egy. zár.
	férfi m.	nő w.	egy. zár.	férfi m.	nő w.	egy. zár.	férfi m.	nő w.	egy. zár.									
Kórcsoportok — Krankheitsgr.																		
I. Idegbajok																		
<i>Morbi systematis nervosi</i> . . .	10	5	15	141	115	256	519	448	967	16	9	25	242	104	346	928	681	1609
II. Vérkeringési bajok																		
<i>Morbi circulatorii</i>	5	5	10	54	59	113	61	112	173	2	6	8	84	81	165	206	263	469
III. Légzőszervi bajok																		
<i>Morbi organ. respirationis</i> . . .	22	15	37	273	267	540	1504	1422	2926	58	48	106	872	408	1280	2729	2160	4889
IV. Emésztőszervi bajok																		
<i>Morbi organ. digestionis</i>	6	3	9	99	103	202	805	767	1572	30	34	64	111	66	177	1051	973	2024
V. Húgy- és ivarsz. bajok																		
<i>Morbi org. uropoët. et genital.</i>	1	4	5	37	36	73	46	96	142	2	1	3	62	122	184	148	259	407
VI. Mozgásszervi bajok																		
<i>Morbi org. motus</i>				11	8	19	37	29	66	1		1	46	23	69	95	60	155
VII. Bőrbajok																		
<i>Morbi cutanei</i>				4	1	5	12	11	23		1	1	5	3	8	21	16	37
VIII. Alkati bajok																		
<i>Morbi constitutionales</i>	2	6	8	74	58	132	318	289	607	14	14	28	198	92	290	606	459	1065
IX. Egyéb bajok																		
<i>Alii morbi diversii</i>	3	3	6	89	86	175	445	405	850	26	23	49	111	85	196	674	602	1276
Össz. betegség folyt. halálokok																		
<i>Summe der an natürl. Todesursachen Verstorbenen</i> . . .	49	41	90	782	733	1515	3747	3579	7326	149	136	285	1731	984	2715	6458	5473	11931
Nevezetesebb halálokok.																		
<i>Einige wicht. Todesursachen.</i>																		
Agykérlob, <i>Meningitis</i>	3	1	4	27	37	64	93	60	153	1	1	2	28	11	39	152	110	262
Agylob, <i>Encephalitis</i>				13	9	22	45	38	83	2		2	1	1	2	61	48	109
Vízfej, <i>Hydrocephalus</i>	1		1	11	10	21	36	29	65	1		1		1	1	49	40	89
Agyguta és agyhüded, <i>Apoplexia et paralysis</i>	4	2	6	41	16	57	53	46	99	2	2	4	81	41	122	181	107	288
Ránggörcs, <i>Convulsiones</i>	1	1	2	26	27	53	261	237	498	10	5	15	8	7	15	306	277	583
Szervi szívbjav, <i>Vitia cordis organica</i>	4	3	7	33	47	80	39	75	114	2	3	5	42	49	91	120	177	297
Hártyás toroklob, <i>Croup</i>	1	1	2	10	16	26	61	46	107	1		1		1	1	73	64	137
Tüdögümö, <i>Tuberculosis</i>	7	8	15	123	150	273	871	770	1641	37	29	66	634	318	952	1672	1275	2947
Ronszoló torokl., <i>Diphtheritis</i>	1	1	2	28	17	45	59	78	137				5	9	14	93	105	198
Hökhurut, <i>Pertussis</i>		1	1	3	3	6	14	20						1	1	6	19	25
Tüdőlob, hörg- és mellhártyal. <i>Pneumonia Bronch. et Pleur.</i>	1	2	3	74	51	125	383	382	765	14	15	29	168	45	213	640	495	1135
Béllob, <i>Enteritis</i>				13	15	28	109	106	215	3	5	8	10	5	15	135	131	266
Bélhurut, <i>Diarrhoea</i>	2		2	41	52	93	575	551	1126	24	26	50	29	17	46	671	646	1317
Háshártyalob, <i>Peritonitis</i>		2	2	7	8	15	16	27	43				15	13	28	38	50	88
Bright-kör, <i>Morb. Brightii</i>		3	3	13	6	19	18	19	37				29	12	41	60	40	100
Gyermekági láz, <i>Febr. puerp.</i>				3	3	6	17	17			1	1		19	19		40	40
Egyéb gyermekági bajok, <i>Alii morbi puerperales</i>				3	3	6	5	5					8	8		16	16	32
Angolkör, <i>Rachitis</i>				3	2	5	21	19	40	1		1	3	3	6	28	21	49
Kanyaró, <i>Morbilli</i>				4	5	9	44	53	97	5	3	8	3	1	4	56	62	118
Vörheny, <i>Scarlatina</i>	1		1	15	10	25	41	42	83		1	1	6	2	8	63	55	118
Himlő, <i>Variola</i>		1	1	13	9	22	100	92	192	1	8	9	62	41	103	176	151	327
Hagymáz, <i>Typhus</i>		1	1	25	17	42	59	38	97	1	1	2	72	17	89	157	74	231
Görvélykór, <i>Scrophulosis</i>				5	2	7	25	20	45	1		1	8	4	12	39	20	59
Veleszületett gyöngeség, <i>Debilitas congenita</i>	2		2	37	34	71	305	231	536	15	15	30	40	32	72	399	312	711
Aggaszály, <i>Marasmus senilis</i>	1	2	3	36	33	69	73	103	176	4	3	7	33	45	78	147	186	333
Vízke, <i>Hydrops</i>		1	1	10	11	21	33	33	66	2		2	6	1	7	51	46	97

*) Ezen rovatba azon kórházi stb. halottak vannak bevéve, kiknek vagyonossági állapota meg nem jelölött, míg ellenben kinek a vagyonosság ki volt tüntetve, az illető rovatokba foglalattak.
 In dieser Rubrik sind nur Spitals- etc. Verstorbene enthalten, deren Wohlhabensstand nicht angegeben war, die also als der III. u. IV. Cl. angehörig betrachtet werden können, während jene Verstorbenen, deren Wohlhabensgrad angegeben war, in die betreffende Kategorie einreihen wurden.

	I.			II.			III.			IV.			Közintézetek Öffentl. Anst. *)			Főösszeg Hauptsumme		
	vagyonossági osztály — Vermögens-Classe																	
	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.	férfi m.	nő w.	egy. zus.
Kórcsoportok — Krankheitsgr.																		
I. Idegbajok																		
<i>Morbi systematis nervosi.</i>	10	11	21	133	104	237	652	507	1159	14	16	30	211	110	321	1020	748	1768
II. Vérkeringési bajok																		
<i>Morbi circulationis.</i>	4	10	14	60	41	101	84	106	190	4	1	5	53	61	114	205	219	424
III. Légzőszervi bajok																		
<i>Morbi organ. respirationis.</i>	8	10	18	287	244	531	1578	1556	3134	55	51	106	860	383	1243	2788	2241	5032
IV. Emésztőszervi bajok																		
<i>Morbi organ. digestionis.</i>	2	2	4	115	105	220	708	695	1403	22	20	42	88	98	186	935	920	1855
V. Húgy- és ivarsz. bajok																		
<i>Morbi org. uropoët et genital.</i>	5	3	8	30	41	71	64	111	175	6	3	9	54	118	172	159	276	435
VI. Mozgásszervi bajok																		
<i>Morbi organ. motus.</i>	—	—	—	12	12	24	66	22	88	—	19	19	36	21	57	114	74	188
VII. Bőrbajok																		
<i>Morbi cutanei.</i>	—	—	—	3	2	5	12	18	30	—	3	3	11	9	20	26	32	58
VIII. Alkati bajok																		
<i>Morbi constitutionales.</i>	1	3	4	77	81	158	393	351	744	15	7	22	341	161	502	827	603	1430
IX. Egyéb bajok																		
<i>Alii morbi diversi.</i>	4	2	6	110	96	206	495	498	993	23	25	48	133	100	233	765	721	1486
Össz. betegség folyt. halálokok																		
<i>Summe der an natürl. Todesursachen Verstorbenen.</i>	34	41	75	827	720	1553	4052	3864	7916	139	145	284	1787	1061	2848	6839	5837	12676
Nevezetesebb halálokok																		
<i>Einige wicht. Todesursachen.</i>																		
<i>Agykérlob, Meningitis.</i>	—	4	4	33	21	54	125	96	221	5	2	7	20	14	34	183	137	320
<i>Agylob, Encephalitis.</i>	—	1	1	7	6	13	42	41	83	1	1	2	1	2	3	51	51	102
<i>Vízfej, Hydrocephalus.</i>	—	—	—	6	9	15	43	29	72	1	—	1	1	1	2	51	39	90
<i>Agyguta és agyhűdés, Apoplexia et paralysis.</i>	9	4	13	32	17	49	57	46	103	1	4	5	51	47	98	150	118	268
<i>Ránggörgős, Convulsiones.</i>	—	2	2	28	34	62	324	232	556	5	6	11	9	3	12	366	277	643
<i>Szervi szívbaj, Vitia cordis organica.</i>	1	6	7	33	23	56	65	75	140	—	—	—	32	44	76	131	148	279
<i>Hártvás toroklob, Croup.</i>	—	1	1	16	11	27	66	72	138	2	4	6	2	6	8	86	94	180
<i>Tüdőgümő, Tuberculosis.</i>	4	6	10	127	129	256	840	800	1640	30	29	59	599	296	895	1600	1260	2860
<i>Roncsoló torokl., Diphtheritis.</i>	—	1	1	23	17	40	99	78	177	1	—	1	10	7	17	133	103	236
<i>Hökhurut, Pertussis.</i>	—	—	—	6	8	14	26	43	69	3	2	5	4	—	4	39	53	92
<i>Tüdőlob, hörg- és mellhártyal.</i>																		
<i>Pneumonia Bronch. et Pleur.</i>	3	—	3	64	51	115	418	443	861	13	13	26	159	37	196	657	544	1201
<i>Béllob, Enteritis.</i>	—	—	—	6	9	15	93	70	163	2	2	4	5	5	10	106	86	192
<i>Bélhurut, Diarrhoea.</i>	1	—	1	60	49	109	537	518	1055	15	16	31	25	28	53	638	611	1249
<i>Hashártyalob, Peritonitis.</i>	—	—	—	6	10	16	13	30	43	3	1	4	9	20	29	31	61	92
<i>Bright-kór, Morb. Brightii.</i>	1	1	2	14	5	19	30	16	46	3	—	3	17	25	42	65	47	112
<i>Gyermekágyi láz, Febr. puerp.</i>	—	—	—	5	5	—	16	16	—	—	—	—	19	19	—	40	40	—
<i>Egyéb gyermekágyi bajok, Alii morbi puerperales.</i>	—	—	—	4	4	—	13	13	—	—	—	—	8	8	—	25	25	—
<i>Angolkór, Rachitis.</i>	—	—	—	5	4	9	36	22	58	—	2	2	—	2	2	41	30	71
<i>Kanyaró, Morbilli.</i>	—	—	—	8	3	11	31	42	73	1	2	3	1	2	3	41	49	90
<i>Vörheny, Scarlatina.</i>	—	2	2	27	28	55	102	83	185	2	—	2	16	6	22	147	119	266
<i>Himlő, Variola.</i>	—	—	—	15	17	32	122	115	237	3	3	6	89	78	167	229	213	442
<i>Hagymáz, Typhus.</i>	—	—	—	12	10	22	51	41	92	3	—	3	176	51	227	242	102	344
<i>Görvélykór, Scrophulosis.</i>	—	—	—	2	9	11	32	24	56	2	1	3	5	4	9	41	38	79
<i>Veloszületett gyöngeség, Debilitas congenita.</i>	—	—	—	44	32	76	336	305	641	15	9	24	33	26	59	428	372	800
<i>Aggászály, Marasmus senilis.</i>	4	2	6	53	57	110	60	124	184	4	7	11	48	55	103	169	245	414
<i>Vízkelet, Hydrops.</i>	—	—	—	8	4	12	40	40	80	—	1	1	7	1	8	55	46	101

Ezen rovatba azon kórházi stb. halottak vannak bevéve, kiknek vagyonossági állapota meg nem jelölött, míg ellenben azok, kiknél a vagyonosság ki volt tüntetve, az illető rovatokba foglaltattak.

In dieser Rubrik sind nur Spitals- etc. Verstorbene enthalten, deren Wohlhabensstand nicht angegeben war, die also als der III. und IV. Cl. angehörig betrachtet werden können, während jene Verstorbenen, deren Wohlhabensgrad angegeben war, in die betreffende Kategorie eingetheilt wurden.

58. sz. tábla. Fertőző betegségek föllépése vagyonosság szerint 1876—1881, a nemek megkülönböztetésével. *Tabelle Nr. 58. Auftreten infectiöser Krankheiten unter dem Einflusse der Wohlhabenheit in den Jahren 1876—1881, mit Unterscheidung des Geschlechts.*

Vagyonossági osztály Wohlhabenheits-Classe		Ezek között meghalt — Hievon verstarben										Összesen vagyos betegségekben Zus. an inf. Krankheiten																
		Összes halottak száma Zahl der Gesamt- verstorbenen		Groupban an Group		Diphtheritiseben an Diphtheritis		Typhusban an Typhus		Himlőben an Blattern		Vörhenyben an Scharlach		Kanyaróban an Masern		Hőbuzgúban an Mumps		f. m.	n. u.	sz. z.								
		f. m.	n. u.	sz. z.	f. m.	n. u.	sz. z.	f. m.	n. u.	sz. z.	f. m.	n. u.	sz. z.	f. m.	n. u.	sz. z.												
I-eső vagyonossági osztály I. Wohlhab. Classe	1876	65	51	116	2	1	3	2	2	2	1	1	2	2	1	2	7	2	9									
	1877	64	52	116	1	1	2	3	1	1	2	1	1	1	1	1	3	8	13									
	1878	49	43	92	2	1	3	1	4	1	5	2	7	2	2	2	15	7	22									
	1879	63	38	101	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	2	1	3	6	11									
	1880	49	41	90	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	5	8									
1881	34	41	75	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	4	4	4										
Összesen — Zus.		324	266	590	6	7	13	8	3	11	7	4	11	3	3	6	8	6	14	1	2	3	9	39	28	67		
II-ik vagyonossági osztály II. Wohlhab. Classe	1876	860	706	1566	30	22	52	20	14	40	21	15	36	11	5	16	15	12	27	11	7	18	5	4	9	119	79	198
	1877	877	750	1627	35	32	67	30	27	57	16	13	29	5	5	10	15	19	34	9	8	17	25	25	50	135	129	264
	1878	848	820	1668	41	38	79	25	25	50	22	27	49	8	10	18	39	40	79	6	6	12	6	14	20	147	160	307
	1879	845	776	1621	20	15	35	26	20	46	27	12	39	22	15	37	12	10	22	16	19	35	16	13	29	139	104	243
	1880	782	733	1515	10	16	26	28	17	45	25	17	42	13	9	22	15	10	25	4	5	9	5	9	3	3	95	77
1881	827	726	1553	16	11	27	23	17	40	12	10	22	15	17	32	27	28	55	8	3	11	6	8	14	107	94	201	
Összesen — Zus.		5039	4511	9550	152	134	286	158	120	278	123	94	217	74	61	135	123	119	242	54	48	102	58	67	125	742	643	1385
III-ik vagyonossági osztály III. Wohlhab. Classe	1876	3871	3444	7315	79	76	155	75	65	140	85	54	139	28	29	57	47	62	109	97	96	193	32	29	61	443	411	854
	1877	3705	3477	7182	94	80	174	112	99	211	90	64	154	24	27	51	29	42	71	32	43	75	106	129	235	487	484	971
	1878	4190	3792	7982	137	98	235	141	128	269	64	54	118	83	71	154	117	113	230	65	59	124	47	41	88	654	564	1218
	1879	3819	3593	7412	59	61	120	85	88	173	58	45	103	141	149	290	26	28	54	101	87	188	58	58	116	528	516	1044
	1880	3747	3579	7326	61	46	107	59	78	137	59	38	97	100	92	192	41	42	83	44	53	97	6	14	20	370	363	733
1881	4052	3864	7916	66	72	138	99	78	177	51	41	92	122	115	237	102	83	185	31	42	73	26	43	69	497	474	971	
Összesen — Zus.		23384	21749	45133	496	433	929	571	536	1107	407	296	703	498	483	981	362	370	732	370	380	750	275	314	589	2979	2812	5791

Vagyonsági osztály Wohlhaberei's-Classe		Ezek közül meghalt — Hievon verstarben										Összesen ragályos betegségekben Zus. an and. Krankheiten																
		Összes halottak száma Zahl der Gesamt- versorbenen		Croupen an Croup		Diphtheriiden an Diphtherie		Typhusban an Typhus		Himlőben an Blattern		Vörhenyben an Scharlach		Kanyaróban an Masern		Hőkhurutban an Keuchhusten		f. m.	n. w.	e. z.								
		f. m.	n. w.	e. z.	f. m.	n. w.	e. z.	f. m.	n. w.	e. z.	f. m.	n. w.	e. z.	f. m.	n. w.	e. z.												
1876	600	556	1156	6	10	16	10	7	17	9	11	20	8	7	15	6	7	13	35	37	72	4	10	14	78	89	167	
1877	510	471	981	14	10	24	7	7	14	7	5	12	7	5	12	2	7	9	15	9	24	23	26	49	75	69	144	
1878	300	313	613	2	6	8	3	3	6	5	4	9	9	8	17	6	5	11	4	10	14	7	6	13	36	42	78	
1879	251	259	510	3	1	4	1	1	1	3	4	7	8	4	12	3	3	6	8	6	14	1	6	7	26	25	51	
1880	149	136	285	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	8	9	1	1	1	5	3	8	.	.	.	8	13	21	
1881	139	145	284	2	4	6	1	1	1	3	.	3	3	3	6	2	.	2	1	2	3	3	3	2	5	15	11	26
Összesen — Zus.		1949	1880	3829	28	31	59	21	18	39	28	25	53	36	35	71	19	23	42	68	67	135	38	50	88	238	249	487
1876	1065	723	1788	3	3	6	1	1	2	68	18	86	9	4	13	.	.	.	2	2	4	.	.	.	.	83	25	108
1877	1505	851	2356	4	1	5	5	7	12	176	63	239	8	7	15	2	2	4	5	2	7	2	1	3	202	83	285	
1878	1380	790	2170	3	1	4	3	2	5	88	29	117	25	27	52	2	9	11	4	1	5	2	2	2	4	127	71	198
1879	1311	856	2167	5	5	10	4	4	8	58	12	70	37	40	77	3	.	3	5	3	8	.	2	2	2	112	61	173
1880	1731	984	2715	1	1	2	5	9	14	72	17	89	62	41	103	6	2	8	3	1	4	.	1	1	1	148	72	220
1881	1787	1061	2848	2	6	8	10	7	17	176	51	227	89	78	167	16	6	22	1	2	3	4	.	4	298	150	448	
Összesen — Zus.		8779	5265	14044	17	9	26	28	30	58	638	190	828	230	197	427	29	19	48	20	11	31	8	6	14	970	462	1432
1876	6461	5480	11941	120	109	229	112	87	199	185	98	283	58	45	103	69	82	151	145	142	287	41	43	84	730	606	1336	
1877	6661	5601	12262	148	124	272	157	140	297	290	146	436	45	45	90	48	70	118	61	63	124	158	182	340	907	770	1677	
1878	6767	5758	12525	185	145	330	175	159	334	182	115	297	125	117	242	169	169	338	79	76	155	64	63	127	979	844	1823	
1879	6289	5522	11811	87	78	165	116	113	229	147	74	221	208	208	416	45	42	87	131	116	247	77	80	157	811	711	1522	
1880	6458	5473	11931	73	64	137	93	105	198	157	74	231	176	151	327	63	55	118	56	62	118	6	19	25	624	530	1154	
1881	6839	5837	12676	86	94	180	133	103	236	242	102	344	229	213	442	147	119	266	41	49	90	39	53	92	917	733	1650	
Füösszeg — Hauptsumme		89475	33671	73146	699	614	1313	786	707	1493	1203	609	1812	841	779	1620	541	537	1078	513	508	1021	885	410	825	4963	4194	9162

KILENCZEDIK FEJEZET.

Az orvosi segély nélkül elhaltak.

Míg 1873-tól 1875-ig az összes halottak mintegy negyedrésze halt vala meg orvosi segély nélkül, addig az 1876-tól 1881-ig terjedő hat megfigyelési év alatt az ily halottak számaránya lényegesen apadt, mint ez a következő egybeállításból kiderül:

Az összes halottak közt volt ugyanis orvosi kezelés nélkül elhalt

1873-ban	27.3 ^o / _o	1876-ban	25.0 ^o / _o
1874-ben	22.5 ^o / _o	1877-ben	11.9 ^o / _o
1875-ben	25.0 ^o / _o	1878-ban	8.3 ^o / _o
		1879-ben	9.6 ^o / _o
		1880-ban	5.8 ^o / _o
		1881-ben	7.2 ^o / _o

Az 59—64. számú táblák tartalmazzák az 1876—1881-ig terjedő évek mind-egyikére az orvosi segélyben részesült és a nélkül elhaltak létszámára vonatkozó adatokat, kerületek szerint és a két nem különválasztásával; megkülönböztetvén ezenkívül az öt éven alul és az öt éven felül elhaltakat is.

Ez adatokból az egyes kerületekre nézve az e tekintetbeni viszonyok következő figyelemre méltó javulása derül ki:

100—100 elhalt egyén közül ugyanis nem részesült orvosi segélyben:¹⁾

		1876	1878	1881
az	I. kerületben	38·52	9·89	8·41
a	II. »	16·63	5·19	6·15
»	III. » (Ó-Buda)	30·27	8·74	7·24
»	IV. » (Belváros)	19·58	5·33	10·68
az	V. » (Lipótváros)	28·30	6·91	6·74
a	VI. » (Terézváros)	18·08	8·14	7·14
»	VII. » (Erzsébetváros)	31·37	8·14	11·14
»	VIII. » (Józsefváros)	47·22	23·00	14·33
»	IX. » (Ferenczváros)	29·30	4·10	8·35
»	X. » (Kőbánya)	63·10	8·74	11·76

Mint ez összeállításból kitetszik, az 1876-dik évben a Józsefvárosban a lakók felerésze, sőt Kőbányán közel kétharmadrésze halt el a nélkül, hogy

¹⁾ A kórházakban és közintézetekben elhaltak, kik természetesen mind orvosi segélyben részesülteknek tekintetnek, ezen számításnál figyelmen kívül hagyattak.

halálos ágyánál orvost látott volna. Ilyetén sajnálatos viszonyok folytán teljesen beigazoltnak vehető, ha a statisztikai hivatal — tekintet nélkül azon benyomásra, melyet ilyen tényeknek közzététele szülni szokott — azokat mégis mindig a lehetőleg legbehatóbb statisztikai ellenőrzés alá vetette. Annál nagyobb megnyugvásunkra szolgál tehát, midőn jelenleg már azt konstatálhatjuk, hogy a közegészségügy ezen fontosabb ágában — talán egyrészt épen a statisztikai ellenőrzés következtében is, nagyrészt azonban a szülők ápolási kötelességét megállapító törvényes határozatok folytán ¹⁾ — időközbe kiválóan kedvező változás állt be.

Azon esetek közt azonban, melyek orvosi kezelésben részesülteknek vannak bejelentve, nem egy oly beteg is szerepel, kinek »kezelése« csak annyiból állott, hogy a szegények orvosa betegágyánál egyszer megjelent, vagy számos oly gyermek, mely az élet utolsó stádiumában a kerületi orvosnak csak azért mutatott be, hogy a törvény határozatának elégtétessék. Az ily minőségi különbsétek statisztikai megügyelése azonban alig eszközölhető: azoknak ellenőrzése csak a közigazgatási hatóságok jogkörébe tartozhatik. A részletekbe való behatás alkalmával felmerülő illető kételyek daczára mégis állithatjuk, hogy a szegény betegek ápolását illető viszonyok az utolsó hat év folyamán lényegesen javultak.

Különösen feltűnő a javulás a következő kerületekben: Kőbánya ezelőtt 63°/o-kal a legrosszabb állapotot feltüntető kerület, jelenleg nagy munkás lakossága daczára, — mint körülbelül az Erzsébetváros, — 11^{3/4}^o/o-kal szerepel; az I. kerület, hol az orvosi kezelés nélkül elhaltak száma 38^{1/2} százalékról 8^{1/2} százalékra, tehát egy ötödrésztére szállott le; Ó-Buda (munkásalakosság!) mely 30^{1/4}^o/o helyett csak 7^{1/4}^o/o, a Lipótváros (külső részeiben szintén sűrűen munkások által lakva) mely elébb 28^{1/3}^o/o, jelenleg 6^{3/4}^o/o-kal szerepel. Józsefvárosban is az átlagosnál nagyobb csökkenés észlelhető.

Miután azon ténykörülmény, valljon valaki orvosi segély nélkül halt-e meg, nagyobbrészt csak a szegény betegek gyógykezelése szempontjából bir jelentőséggel, ezen táblák 1878. év óta oly módon lettek kibővitve, hogy az említett adatok mindegyikénél megjegyzzetetik, mennyi esik azokból vagyonos, mennyi szegény betegekre. Ily módon azt találjuk, hogy 100—100 orvosi segély nélkül elhalt közül volt:

	vagyonosoknál		szegényeknél	
	1878	1881	1878	1881
I. kerület	4·07	4·29	11·42	9·85
II. »	4·00	3·90	5·32	6·94
III. »	6·25	5·94	9·21	7·39
IV. »	1·57	5·73	10·20	15·62
V. »	0 00	3·00	9·88	8·79
VI. »	4·50	2·69	9·27	8·09
VII. »	2·19	8·03	9·21	11·47
VIII. »	7·60	8·13	25·35	15·28
IX. »	4·00	3·03	4·11	8·70
X. »	0·00	5·56	9·41	12·15

E szerint majdnem minden kerületben azon örvendetes tény konstatálható, hogy az orvosi segély nélkül elhalt szegények száma az utolsó négy év folyamán

(Folytatás a 214. lapon.)

¹⁾ Az 1876. évi VI. a közegészségügyet illető törvényozikk a 20. §-ban azt határozza, hogy hét éven aluli gyermekek megbetegedésük esetén orvos által kezelendők és hogy a törvény ezen rendelkezésének elhanyagolása 2 napig terjedhető fogsággal vagy 10 frt pénzbírsággal büntetendő.

59. sz. tábla.

Tabelle Nr. 59.

Orvosj segély nélkül elhaltak az 1876-ik évről, egyes kerületek szerint, tekintettel a nemre és a gyermekkorra.

Ausweis der im Jahre 1876 ohne ärztliche Hilfeleistung Verstorbenen, nach Bezirken und mit Unterscheidung des Geschlechts u. des Kindesalters.

Kerület Bezirk	Összesen elhalt Insges. gestorben				5 évig elhalt Bis zu 5 Jahre				5 éven túl Über 5 Jahre				%-ban — In % orvosi segély nélkül halt el, ohne ärztl. Hilfe verstorben			
	Létszám Anzahl	orv. seg. nélkül ohne ärztl. Hilfe	orv. seg. mellett mit ärztl. Hilfe	nem tudni unbekannt	Létszám Anzahl	orv. seg. nélkül ohne ärztl. Hilfe	orv. seg. mellett mit ärztl. Hilfe	nem tudni unbekannt	Létszám Anzahl	orv. seg. nélkül ohne ärztl. Hilfe	orv. seg. mellett mit ärztl. Hilfe	nem tudni unbekannt	5. évig bis 5 J.	azon túl über 5 J.	összesen Zus.	
																5. évig bis 5 J.
I.	férfi m.	436	180	249	7	282	140	142	154	40	107	7	19.65	25.97	41.28	
	nő w.	444	159	273	12	268	132	134	2	176	27	139	10	49.25	15.34	35.81
	e. zus.	880	339	522	19	550	272	276	2	330	67	246	17	49.46	20.30	38.52
II.	férfi m.	413	73	333	7	265	63	196	6	148	10	137	1	23.77	6.76	17.68
	nő w.	411	64	342	5	245	52	189	4	166	12	153	1	21.22	7.23	15.57
	e. zus.	824	137	675	12	510	115	385	10	314	22	290	2	22.55	7.01	16.63
III.	férfi m.	408	131	276	1	250	105	145	158	26	131	1	42.00	16.46	32.11	
	nő w.	299	83	213	3	182	68	112	2	117	15	101	1	37.36	12.82	27.76
	e. zus.	707	214	489	4	432	173	257	2	275	41	232	2	40.05	14.90	30.27
IV.	férfi m.	207	43	162	2	94	33	61	113	10	101	2	35.11	8.85	20.77	
	nő w.	171	31	139	1	75	20	55	96	11	84	1	26.67	11.45	18.13	
	e. zus.	378	74	301	3	169	53	116	209	21	185	3	31.36	10.05	19.58	
V.	férfi m.	297	81	211	5	185	73	112	112	8	99	5	39.46	7.14	27.27	
	nő w.	272	80	189	3	161	71	90	111	9	99	3	44.10	8.11	29.41	
	e. zus.	569	161	400	8	346	144	202	223	17	198	8	41.62	7.62	28.30	
VI.	férfi m.	698	125	570	3	462	105	355	2	236	20	215	1	22.73	8.47	17.91
	nő w.	607	111	491	5	394	101	292	1	213	10	199	4	25.64	4.69	18.29
	e. zus.	1305	236	1061	8	856	206	647	3	449	30	414	5	24.07	6.68	18.08
VII.	férfi m.	761	230	528	3	523	209	314	238	21	214	3	39.96	8.82	30.22	
	nő w.	702	229	479	4	508	212	294	2	194	17	175	2	41.73	8.76	32.62
	e. zus.	1463	459	997	7	1031	421	608	2	432	38	389	5	40.83	8.80	31.37
VIII.	férfi m.	989	466	508	15	715	414	288	11	276	52	220	4	58.06	18.84	47.12
	nő w.	938	444	485	9	641	378	257	6	297	66	228	3	58.97	22.22	47.34
	e. zus.	1927	910	993	24	1354	792	545	17	573	118	448	7	58.49	20.59	47.22
IX.	férfi m.	474	135	337	2	328	121	206	1	146	14	131	1	36.89	9.59	28.48
	nő w.	461	139	319	3	309	124	184	1	152	15	135	2	40.12	9.87	30.15
	e. zus.	935	274	656	5	637	245	390	2	298	29	266	3	38.46	9.73	29.30
X.	férfi m.	165	109	54	2	123	92	30	1	42	17	24	1	74.80	40.48	66.06
	nő w.	125	74	49	2	97	62	35	1	28	12	14	2	63.92	42.86	59.20
	e. zus.	290	183	103	4	220	154	65	1	70	29	38	3	70.00	41.43	63.10
Összesen Summe	férfi m.	4848	1573	3228	47	3225	1355	1849	21	1623	218	1379	26	42.20	13.43	32.44
	nő w.	4430	1414	2969	47	2880	1220	1642	18	1550	194	1327	29	42.36	12.52	31.93
	e. zus.	9278	2987	6197	94	6105	2575	3491	39	3173	412	2706	55	42.28	12.98	32.19
Közintézetek- ben.—In öffentl. Anstalten	férfi m.	1613	.	1613	.	108	.	108	.	1505	.	1505	.	.	.	.
	nő w.	1050	.	1050	.	120	.	120	.	930	.	930	.	.	.	.
	e. zus.	2663	.	2663	.	228	.	228	.	2435	.	2435	.	.	.	.
Főösszeg Hauptsumme	férfi m.	6461	1573	4841	47	3333	1355	1957	21	3128	218	2884	26	40.66	6.97	24.35
	nő w.	5480	1414	4019	47	3000	1220	1762	18	2480	194	2257	29	40.67	7.82	25.80
	e. zus.	11941	2987	8860	94	6333	2575	3719	39	5608	412	5141	55	40.67	7.35	25.01

60. sz. tabla.

Tabelle Nr. 60.

Orvosi segély nélkül elhaltak az 1877-ik évről, egyes kerületek szerint, tekintettel a nemre és a gyermekkorra.

Anzeige der im Jahre 1877 ohne ärztliche Hilfeleistung Verstorbenen nach Bezirken und mit Unterscheidung des Geschlechts u. des Kindesalters.

Kerület	Bezirk	Összesen elhalt Insges. gestorben				5 évig elhalt Bis zu 5 Jahre				5 éven túl Über 5 Jahre				%/o-ban — ln %/o		
		Létszám Anzahl	orv. seg. nélkül ohne ärztl. Hilfe	orv. seg. mellett mit ärztl. Hilfe	nem tudni unbekannt	Létszám Anzahl	orv. seg. nélkül ohne ärztl. Hilfe	orv. seg. mellett mit ärztl. Hilfe	nem tudni unbekannt	Létszám Anzahl	orv. seg. nélkül ohne ärztl. Hilfe	orv. seg. mellett mit ärztl. Hilfe	nem tudni unbekannt	5 évig bis 5 J.	azon túl über 5 J.	összesen zus.
I.	férfi m.	509	79	419	11	268	54	210	4	241	25	209	7	20.14	10.47	15.52
	nő w.	425	60	358	7	229	38	188	3	196	22	170	4	16.59	11.73	14.11
	e. zus.	934	139	777	18	497	92	398	7	437	47	379	11	18.71	10.75	14.87
II.	férfi m.	399	34	355	10	209	26	177	6	190	8	178	4	12.44	4.21	8.52
	nő w.	402	29	362	11	221	24	190	7	181	5	172	4	8.24	2.76	7.21
	e. zus.	801	63	717	21	430	50	367	13	371	13	350	8	11.06	3.50	7.86
III.	férfi m.	451	58	391	2	270	49	221		181	9	170	2	18.14	4.97	12.63
	nő w.	393	55	338		241	47	194		152	8	144		19.91	5.26	13.99
	e. zus.	844	113	729	2	511	96	415		333	17	314	2	18.78	5.16	12.43
IV.	férfi m.	245	17	228		66	9	57		179	8	171		13.48	4.46	6.93
	nő w.	240	13	223	4	93	8	84	1	147	5	139	3	8.6	3.4	5.41
	e. zus.	485	30	451	4	159	17	141	1	326	13	310	3	10.69	3.98	6.18
V.	férfi m.	352	47	304	1	188	40	147	1	164	7	157		21.27	4.23	13.35
	nő w.	312	30	281	1	156	23	133		156	7	148	1	14.74	4.48	9.96
	e. zus.	664	77	585	2	344	63	280	1	320	14	305	1	18.31	4.37	10.09
VI.	férfi m.	813	65	739	9	392	53	331	8	421	12	408	1	13.52	2.85	7.99
	nő w.	699	77	616	6	402	57	340	5	297	20	276	1	14.17	6.73	11.01
	e. zus.	1512	142	1355	15	794	110	671	13	718	32	684	2	15.16	4.45	9.39
VII.	férfi m.	942	79	861	2	513	64	477	2	399	15	384		11.78	3.75	8.58
	nő w.	813	89	720	4	476	80	393	3	337	9	327	1	16.82	2.66	10.94
	e. zus.	1755	168	1581	6	1019	144	870	5	736	24	711	1	14.12	3.38	9.16
VIII.	férfi m.	1154	232	883	9	688	204	477	7	466	58	406	2	29.65	12.44	22.70
	nő w.	1112	304	802	6	681	236	439	6	431	68	363		34.06	15.77	27.33
	e. zus.	2266	566	1685	15	1369	440	916	13	897	126	769	2	32.14	14.05	24.98
IX.	férfi m.	584	47	511	28	320	39	254	27	264	6	257	1	12.18	2.27	7.7
	nő w.	490	40	422	28	273	33	212	28	217	7	210		12.08	3.22	8.16
	e. zus.	1074	85	933	56	593	72	466	55	481	13	467	1	12.31	2.91	7.91
X.	férfi m.	168	45	120	3	113	38	72	3	55	7	48		33.62	12.9	26.78
	nő w.	140	35	101	4	94	25	68	1	46	10	33	3	25.53	21.73	25.00
	e. zus.	308	80	221	7	207	63	140	4	101	17	81	3	30.43	16.82	25.97
Összesen Summe	férfi w.	5617	731	4811	75	3057	576	2423	58	2560	155	2388	17	18.84	6.06	13.01
	nő w.	5026	732	4223	71	2866	571	2241	54	2160	161	1982	17	19.92	7.46	14.56
	e. zus.	10643	1463	9034	146	5923	1147	4664	112	4720	316	4370	34	19.37	6.69	13.75
Közintézetek- ben.—Inöffentl. Anstalten	férfi m.	1044		1044		131		131		913		913				
	nő w.	575		575		105		105		470		470				
	e. zus.	1619		1619		236		236		1383		1383				
Főösszeg Hauptsumme	férfi m.	6661	731	5855	75	3188	576	2554	58	3473	155	3301	17	18.06	4.46	10.98
	nő w.	5601	732	4798	71	2971	571	2346	54	2630	161	2452	17	19.21	6.12	13.06
	e. zus.	12262	1463	10653	146	6159	1147	4900	112	6103	316	5753	34	18.94	6.19	11.91

6 1. sz. tábla.

Tabelle Nr. 61.

Orvosi segély nélkül elhaltak az 1878. évről, tekintettel a nemre, gyermekkorra és a vagyonosságára.
Ausweis der im J. 1878 ohne ärztliche Hilfe Gestorbenen, nach Bezirken; mit Berücksichtigung des Geschlechts u. der Wohlhabenheit und mit Unterscheidung des Kindesalters.

Kerület Bezirk	Még halt Gestorben			Ezek közül — Hierunter						Orvosi segélyben nem részesült Ohne ärztliche Hilfeleistung gestorben						%-ban — In %																					
	Gardlag Kerke	szegény Arme	Összesen zusammen	azon túl über 5 Jahre			5 évig bis 5 Jahre			összesen im Ganzen			5 évig bis 5 Jahre			azon túl über 5 Jahre																					
				Gardlag Kerke	szegény Arme	Összesen zusammen	Gardlag Kerke	szegény Arme	Összesen zusammen	Gardlag Kerke	szegény Arme	Összesen zusammen	Gardlag Kerke	szegény Arme	Összesen zusammen	Gardlag Kerke	szegény Arme	Összesen zusammen																			
																			Összesen zusammen	szegény Arme	Gardlag Kerke	Összesen zusammen	szegény Arme	Gardlag Kerke	Összesen zusammen	szegény Arme	Gardlag Kerke										
I. férfi m.	82	315	397	31	200	231	51	115	106	3	42	45	1	32	33	2	10	123	66	13	33	11	34	1)	16	00	14	29	3	92	8	69	7	23			
I. nő w.	90	342	432	37	180	217	53	102	215	4	33	37	3	20	23	1	13	144	44	9	65	8	56	1)	11	11	10	59	1	89	8	02	6	51			
I. e. zus.	172	657	829	68	380	448	104	277	381	7	75	82	4	52	56	3	23	264	07	11	42	9	89	1)	13	68	12	50	2	88	8	30	6	82			
II. férfi m.	42	346	388	12	200	212	30	146	176	1	20	21	—	14	14	1	6	7	2	38	5	78	5	41	1)	7	00	6	60	3	33	4	11	3	98		
II. nő w.	33	331	364	13	165	178	20	166	186	2	16	18	2	15	17	—	1	16	06	4	83	4	94	1)	1)	9	09	9	53	0	00	0	60	0	54		
II. e. zus.	75	677	752	25	365	390	50	312	362	3	36	39	2	29	31	1	7	8	4	00	5	32	5	19	1)	7	95	7	95	2	00	2	24	2	21		
III. férfi m.	61	360	421	28	197	225	33	263	296	5	35	40	1	29	30	4	6	10	8	19	9	72	9	50	1)	14	72	13	33	12	12	2	28	3	38		
III. nő w.	67	313	380	27	170	197	40	143	183	3	27	30	2	18	20	1	9	10	4	48	8	63	7	89	1)	10	59	10	15	2	50	6	29	5	46		
III. e. zus.	128	673	801	55	367	422	73	406	479	8	62	70	3	47	50	5	15	20	6	25	9	21	8	74	1)	12	81	11	85	6	85	3	69	4	17		
IV. férfi m.	141	108	249	23	55	78	118	53	171	3	12	15	3	8	11	—	4	4	2	13	11	11	6	02	1)	14	55	14	10	0	00	7	55	2	34		
IV. nő w.	113	88	201	17	37	54	96	51	147	1	8	9	1	5	6	—	3	3	0	88	9	09	4	48	1)	13	51	11	11	0	00	5	88	2	04		
IV. e. zus.	254	196	450	40	92	132	214	104	318	4	20	24	4	13	17	—	7	7	1	57	10	20	5	33	1)	14	13	12	88	0	00	6	73	2	20		
V. férfi m.	91	232	323	38	163	201	53	69	122	—	26	26	—	19	19	—	7	7	0	00	11	21	8	05	1)	11	66	9	45	0	00	10	14	5	74		
V. nő w.	87	183	270	31	127	158	56	56	112	—	15	15	—	14	14	—	1	1	0	00	8	19	5	56	1)	11	02	8	86	0	00	1	79	0	89		
V. e. zus.	178	415	593	69	290	359	109	125	234	—	41	41	—	33	33	—	8	8	0	00	9	88	6	91	1)	11	38	9	19	0	00	6	40	3	42		
VI. férfi m.	157	552	709	82	372	454	75	180	255	6	56	62	6	45	52	—	10	10	3	82	10	15	8	74	1)	12	37	12	87	11	45	0	00	5	55	3	92
VI. nő w.	176	527	703	90	348	438	86	179	245	9	44	53	8	40	48	1	4	5	5	11	8	35	7	54	1)	8	89	11	49	10	95	1	16	2	23	1	89
VI. e. zus.	333	1079	1412	172	720	892	161	359	520	15	100	115	14	86	100	1	14	15	4	50	9	27	8	14	1)	8	14	11	94	11	21	0	62	3	89	2	88
VII. férfi m.	148	780	928	78	549	627	70	231	301	3	77	80	3	56	59	—	21	21	2	03	9	87	8	62	1)	3	85	10	20	9	41	0	00	9	09	6	98
VII. nő w.	126	634	780	65	463	528	61	191	252	3	56	59	3	48	51	—	8	8	2	38	8	56	7	56	1)	4	62	10	37	9	66	0	00	4	19	3	17
VII. e. zus.	274	1434	1708	143	1012	1155	131	422	553	6	133	139	6	104	110	—	29	29	2	41	9	21	8	14	1)	4	19	10	28	9	52	0	00	6	87	5	24

VIII.	főrfi m. nő w. e. zus.	127	889	1016	67	656	723	60	233	293	12	226	238	9	189	198	3	37	40	9	45	25	42	23	43	13	43	28	81	27	39	5	00	15	88	13	65
		136	835	971	59	608	667	77	227	304	8	211	219	5	163	168	3	48	51	5	88	25	27	22	55	8	47	26	81	25	19	3	89	21	14	16	78
		263	1724	1987	126	1264	1390	137	460	597	20	437	457	14	352	366	6	85	91	7	60	25	35	23	00	11	11	27	85	26	33	4	38	18	48	15	24
IX.	főrfi m. nő w. e. zus.	29	502	531	11	349	360	18	153	171	1	22	23	1	18	19	—	4	43	45	4	38	4	33	1	5	16	5	28	0	00	2	61	2	34		
		21	472	493	12	283	295	9	189	198	1	18	19	1	10	11	—	8	84	76	3	81	3	85	1	3	53	3	73	0	00	4	23	4	04		
		50	974	1024	23	632	655	27	342	369	2	40	42	2	28	30	—	12	12	4	00	4	11	4	10	1	4	43	4	58	0	00	3	51	3	25	
X.	főrfi m. nő w. e. zus.	14	146	160	8	112	120	6	34	40	—	16	16	—	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	28	13	33	0	00	0	00	0	00		
		8	141	149	3	101	104	5	40	45	—	11	11	—	8	8	—	3	30	00	7	80	7	38	1	7	92	7	69	0	00	7	50	6	67		
		22	287	309	11	213	224	11	74	85	—	27	27	—	24	24	—	3	30	00	9	41	8	74	1	11	27	10	71	—	4	05	3	53			
összesen Summe	főrfi m. nő w. e. zus.	892	4230	5122	378	2853	3231	514	1477	1991	34	532	566	24	427	451	10	105	115	3	81	12	58	11	05	6	35	14	97	13	96	1	95	7	11	5	78
		857	3886	4743	654	2482	2836	503	1404	1907	31	439	470	25	341	368	6	98	104	3	62	11	29	9	91	7	06	13	74	12	91	1	19	6	98	5	45
		1749	8116	9865	732	5335	6067	1017	2831	3898	65	971	1036	49	768	817	16	203	219	3	72	11	96	10	50	6	69	14	39	13	47	1	57	7	05	5	36
Közön- kézetek- ben, in öffentl. Anstalt. e. zus.	főrfi m. nő w. e. zus.	—	1044	1044	—	124	124	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	478	478	—	87	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	1522	1522	—	211	211	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
A körüle- tekből kör- bezárt Anst. d. Be- számlás d. Spital. üdvözleg. e. zus.	főrfi m. nő w. e. zus.	—	601	601	—	19	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	537	537	—	56	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	1138	1138	—	75	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Főösszeg Haupt- summe	főrfi m. nő w. e. zus.	892	5875	6767	378	2996	3374	514	2879	3393	34	532	566	24	427	451	10	105	115	3	81	9	05	8	36	6	35	14	25	13	37	1	95	3	65	3	39
		857	4901	5758	654	2625	2979	503	2276	2779	31	439	470	25	341	366	6	98	104	3	62	8	96	8	16	7	06	12	99	12	29	1	19	4	31	3	74
		1749	10776	12525	732	5521	6353	1017	5155	6172	65	971	1036	49	768	817	16	203	219	3	72	9	01	8	27	6	69	13	66	12	86	1	57	3	94	3	55

1) Az észlelések csekély számánál fogva százalék nem számítatott.
Procentuale konnten wegen zu geringer Anzahl der Beobachtungen nicht berechnet werden.

62. sz. tábla.

Tabelle Nr. 62.

Orvosi segély nélkül elhaltak az 1879. évről, egyes kerületek szerint, tekintettel a nemre, gyermekkorra és a vagyonosságára. Ausweis der im J. 1879 ohne ärztliche Hilfe Gestorbenen, nach Bezirken; mit Berücksichtigung des Geschlechts u. der Wohlhabenheit und mit Unterscheidung des Kindesalters.

Kerület	Bezirk	Megtelt			Ezek közül — Häerunter						Orvosi segélyben nem részvevők Ohne ärztliche Hilfe/Leistung gestorben						0-10-ban — In 0/10											
		Gestorben		azon túl über 5 Jahre	5 évig bis 5 Jahre		összesen zusammen		5 évig bis 5 Jahre		azon túl über 5 Jahre		egészben im Ganzen		5 évig bis 5 Jahre		azon túl über 5 Jahre											
		szegény Arme	gazdag Reiche		szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche										
I.	férfi m. nő w. e. zus.	131	365	496	61	214	275	70	151	221	8	49	57	6	39	45	2	10	12	6,11	13,42	11,49	9,84	18,27	16,36	2,86	6,62	5,43
		118	363	481	40	229	269	78	134	212	7	49	56	6	32	38	1	17	18	5,93	12,40	11,64	13,97	14,13	1,26	12,69	8,49	
		249	728	977	101	443	544	148	285	433	15	98	113	12	71	83	3	27	30	6,02	10,71	11,57	11,84	16,07	15,26	2,03	9,47	6,93
II.	férfi m. nő w. e. zus.	43	352	395	15	210	225	28	142	170	6	55	61	3	41	44	3	14	17	13,95	15,63	15,42	19,52	19,56	10,71	9,86	10,00	
		38	376	414	10	225	235	28	151	179	5	85	90	1	65	66	4	20	24	13,16	22,61	21,74	28,89	28,09	14,29	13,25	13,41	
		81	728	809	25	435	460	56	293	349	11	140	151	4	106	110	7	34	41	13,58	16,48	14,98	24,37	13,91	12,50	11,60	11,75	
III.	férfi m. nő w. e. zus.	78	404	482	43	241	284	35	163	198	4	33	37	3	23	26	1	10	11	5,13	8,17	7,68	9,54	9,15	2,86	6,13	5,56	
		65	349	414	31	212	243	34	137	171	2	31	33	1	21	22	1	10	11	3,08	8,88	7,97	9,91	9,05	2,94	6,30	6,43	
		143	753	896	74	453	527	69	300	369	6	54	70	4	44	48	2	20	22	4,20	8,50	7,81	5,41	9,11	2,90	6,67	5,96	
IV.	férfi m. nő w. e. zus.	111	104	215	29	58	87	82	46	128	8	8	16	—	7	7	1	9	7,21	7,69	7,44	12,07	8,05	9,76	1,65	7,03		
		105	92	197	30	45	75	75	47	122	3	3	6	3	1	4	—	2	2,86	3,26	3,05	2,22	5,33	0,00	4,26	1,61		
		216	196	412	59	103	162	157	93	250	11	11	22	3	8	11	8	3	5,09	5,61	5,34	7,77	6,89	5,10	3,23	4,40		
V.	férfi m. nő w. e. zus.	88	193	281	26	126	152	62	67	129	—	11	11	2	10	12	1	2	—	5,70	3,91	—	7,94	7,89	1,61	1,49	1,55	
		73	163	236	25	129	147	48	41	89	1	12	13	—	7	7	1	5	6	1,37	7,36	3,51	5,74	4,76	2,08	12,20	6,74	
		161	356	517	51	248	299	110	108	218	1	23	24	2	17	19	2	6	8	0,62	6,46	4,64	3,92	6,85	6,35	1,82	5,56	3,67
VI.	férfi m. nő w. e. zus.	154	459	613	79	267	346	75	192	267	12	47	59	9	35	44	3	12	15	7,79	10,24	9,62	11,39	13,11	12,72	4,00	6,25	5,62
		141	474	615	62	312	374	79	62	241	9	60	69	8	42	50	1	18	19	6,38	12,66	11,22	12,90	13,46	13,37	1,27	11,11	7,88
		295	933	1228	141	579	720	154	354	508	21	107	128	17	77	94	4	30	34	7,12	11,47	10,42	12,06	13,30	13,06	2,60	8,47	6,69
VII.	férfi m. nő w. e. zus.	95	698	793	36	478	514	59	220	279	4	78	83	3	64	67	1	14	15	4,21	11,17	10,34	13,39	13,04	1,69	6,36	5,38	
		80	609	689	33	408	441	47	201	248	2	68	70	2	56	58	—	12	12	2,50	11,17	10,16	13,73	13,15	—	5,97	4,84	
		175	1307	1482	69	886	955	106	421	527	6	146	152	5	120	125	1	26	27	3,43	11,17	10,26	7,25	13,59	13,09	0,94	6,18	5,12

VIII.	férfi m.	151	835	986	73	537	610	78	298	376	14	187	201	10	65	75	4	22	26	9.27	92.38	20.39	13.70	12.10	12.30	5.13	7.39	6.91
	nő w.	147	717	864	55	501	556	92	216	308	12	136	148	7	109	116	5	27	32	8.16	18.97	17.13	12.73	21.76	20.86	5.43	12.50	10.39
	e. zus.	298	1552	1850	128	1038	1166	170	514	684	26	323	349	17	174	191	9	49	58	8.72	20.88	18.86	13.28	16.76	16.38	5.29	9.53	8.48
IX.	férfi m.	25	415	440	8	279	287	17	136	153	2	48	50	2	40	42	—	8	8	8.00	11.57	11.36	1)	14.34	14.63	—	5.88	5.23
	nő w.	36	401	437	15	256	271	21	145	166	5	33	38	4	21	25	1	12	13	13.89	8.23	8.70	1)	8.20	9.20	4.76	8.97	7.83
	e. zus.	61	816	877	23	535	558	38	281	319	7	81	88	6	61	67	1	20	21	11.48	9.93	11.19	1)	11.40	12.01	2.63	7.12	6.58
X.	férfi m.	6	112	118	1	76	77	5	36	41	1	16	17	—	12	12	1	4	5	16.67	14.29	14.41	1)	15.79	15.58	20.00	11.11	12.20
	nő w.	11	110	121	4	72	76	7	38	45	1	18	19	—	13	13	1	5	6	9.09	16.36	15.70	1)	18.06	17.11	14.29	13.16	13.33
	e. zus.	17	222	239	5	148	153	12	74	86	2	34	36	—	25	25	2	9	11	11.76	15.32	15.06	1)	16.89	16.34	16.67	12.16	12.79
összesen Summe	férfi m.	882	3937	4819	371	2486	2857	511	1451	1962	59	532	591	38	336	374	24	96	120	6.69	13.51	12.26	10.24	13.55	13.09	4.70	7.11	6.44
	nő w.	814	3654	4468	305	2382	2687	509	1272	1781	47	495	542	32	367	399	15	128	143	5.78	13.55	12.13	10.49	15.41	14.85	2.94	10.06	8.03
	e. zus.	1696	7591	9287	676	4868	5544	1020	2723	3743	106	1027	1133	70	703	773	39	224	263	6.25	13.53	12.20	10.35	14.44	12.63	3.82	8.54	7.22
Közintézetekben, In öffentl. Anstalt.	férfi m.	—	841	841	—	65	65	—	776	776	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	nő w.	—	445	445	—	43	43	—	402	402	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	e. zus.	—	1286	1286	—	108	108	—	1178	1178	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
A. kerületből közhírhírt. Aus d. Er- arken in d. Spital. übertrag.	férfi m.	—	629	629	—	63	63	—	566	566	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	nő w.	—	609	609	—	88	88	—	521	521	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	e. zus.	—	1238	1238	—	151	151	—	1087	1087	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Főszasz- Haupt- summe	férfi m.	882	5407	6289	371	2814	2985	511	2793	3304	59	532	591	38	336	374	24	96	120	6.69	9.83	9.40	10.24	12.85	12.53	4.70	3.44	3.63
	nő w.	814	4708	5522	305	2513	2818	509	2195	2704	47	495	542	32	367	399	15	128	143	5.78	10.51	9.81	10.49	14.60	14.16	2.94	5.83	5.29
	e. zus.	1696	10115	11811	676	5127	5803	1020	4988	6008	106	1027	1133	70	703	773	39	224	263	6.25	10.15	9.59	10.35	13.71	13.32	3.82	4.49	4.38

1) Az észlelések csekély számánál fogva százalékok nem számítottak.

Percentuale konnten wegen zu geringer Anzahl der Beobachtungen nicht berechnet werden.

63. sz. tábla.

Tabelle Nr. 63.
Orvosi segély nélkül elhaltak az 1880. évről, egyes kerületek szerint, tekintettel a nemre, gyermekkorra és a vagyonosságára.
Ausweis der im J. 1880 ohne ärztliche Hülfes Gestorbenen, nach Bezirken; mit Berücksichtigung des Geschlechts u. der Wohlhabenheit und mit Unterscheidung des Kindesalters.

Kerület Bezirk	Meghalt Gestorben			Ezek közül — Hierunter			Orvosi segélyben nem részesült Ohne ärztliche Hilfeleistung gestorben						In o/o																			
	Gazdag Reich	szegény Arme	Összesen zusammen	5 évig bis 5 Jahre		azon túl über 5 Jahre	5 évig bis 5 Jahre		azon túl über 5 Jahre	egészben in Ganzen		5 évig bis 5 Jahre		azon túl über 5 Jahre	5 évig bis 5 Jahre		azon túl über 5 Jahre															
				Gazdag Reich	szegény Arme		Összesen zusammen	Gazdag Reich		szegény Arme	Összesen zusammen	Gazdag Reich	szegény Arme		Összesen zusammen	Gazdag Reich		szegény Arme	Összesen zusammen													
I.	férfi m.	118	300	418	39	205	244	79	95	174	2	34	36	7	71	70	11	33	8	61	13	17	11	88	0	00	7	37	4	02		
	nő w.	125	254	379	30	159	189	95	95	190	1	31	32	12	120	80	12	21	8	44	11	95	10	58	0	00	12	63	6	31		
	e. zus.	243	554	797	69	364	433	174	190	364	3	65	68	3	191	123	11	73	8	53	4	92	12	65	11	320	00	10	00	5	22	
II.	férfi m.	66	250	316	31	159	190	35	91	126	—	7	7	2	20	00	2	80	2	21	2	87	2	63	0	00	2	20	1	59		
	nő w.	82	276	358	30	158	188	52	118	170	1	19	20	1	41	22	6	88	5	59	4	9	49	8	51	0	00	3	39	2	35	
	e. zus.	148	526	674	61	317	378	87	209	296	1	26	27	1	60	68	4	94	4	01	6	1	64	5	56	0	00	2	87	2	03	
III.	férfi m.	48	354	402	23	183	205	25	171	196	4	27	31	2	88	33	7	62	7	71	5	11	48	11	17	8	00	3	51	4	08	
	nő w.	42	358	400	21	199	220	21	159	180	1	44	45	1	92	38	12	29	11	23	9	17	59	16	36	0	00	5	66	5	00	
	e. zus.	90	712	802	44	382	426	46	330	376	5	71	76	3	175	55	9	27	9	48	14	8	82	14	66	13	85	4	35	4	52	
IV.	férfi m.	95	119	214	27	53	80	68	66	134	4	8	12	1	44	21	6	72	5	61	13	21	10	00	4	40	1	51	2	99		
	nő w.	99	81	180	37	34	71	62	47	109	—	3	3	—	10	00	3	70	1	67	1	5	88	2	820	00	2	13	0	92		
	e. zus.	194	200	394	64	87	151	130	113	243	4	11	15	1	52	06	5	50	3	81	1	56	10	34	6	622	31	1	77	2	06	
V.	férfi m.	108	177	285	29	115	144	79	62	141	2	10	12	1	11	85	5	65	4	21	8	70	7	64	1	27	0	00	0	71		
	nő w.	78	141	219	27	97	124	51	44	95	4	11	18	4	35	13	9	93	8	22	3	11	34	12	100	00	6	82	3	16		
	e. zus.	186	318	504	56	212	268	130	106	236	6	24	30	5	48	22	7	55	5	95	10	71	9	91	9	700	77	2	83	1	70	
VI.	férfi m.	152	469	621	60	315	375	92	154	246	5	45	50	2	39	29	9	60	8	05	3	33	12	38	10	93	26	3	90	2	91	
	nő w.	156	405	561	60	272	332	96	183	229	—	34	34	—	11	10	00	8	39	6	06	0	00	8	46	6	920	00	8	27	4	80
	e. zus.	308	874	1182	120	587	707	188	287	475	5	79	84	2	62	64	9	04	7	11	1	67	10	56	9	051	60	5	92	4	21	
VII.	férfi m.	68	680	748	35	465	500	33	215	248	6	54	60	5	41	82	7	76	8	02	1	8	82	9	20	3	03	6	05	5	65	
	nő w.	56	620	676	22	427	449	34	193	227	3	54	57	2	37	39	1	17	18	35	8	51	8	66	8	69	2	94	8	90	8	00
	e. zus.	124	1300	1424	57	892	949	67	408	475	9	108	117	7	78	85	2	8	31	8	21	12	28	8	74	8	962	99	7	39	6	76

VIII.	férfi m. nő w. e. zus.	118	824	942	49	596	645	69	228	297	8	65	73	2	34	36	6	31	37	6	78	7	89	7	75	4)	5	70	5	588	70	13	60	12	46		
		115	806	921	41	564	605	74	242	316	316	9	147	156	7	112	119	2	35	37	7	83	18	23	16	93	4)	19	86	19	67	2	70	14	46	11	71
		233	1630	1863	90	1160	1250	143	470	613	17	212	229	17	212	229	9	146	155	8	66	74	7	30	13	0	12	29	10	00	12	40	5	59	14	04	12
IX.	férfi m. nő w. e. zus.	31	426	457	11	305	316	20	121	141	—	20	20	—	15	15	—	5	5	0	00	4	69	4	38	1)	4	92	4	75	0	00	4	43	3	55	
		22	473	495	10	335	345	12	138	150	—	13	13	—	11	11	—	2	2	0	00	2	75	2	63	1)	3	28	3	18	0	00	1	45	1	33	
		53	899	952	21	640	661	32	259	291	—	33	33	—	26	26	—	7	7	0	00	3	67	3	47	1)	4	06	3	93	0	00	2	70	2	41	
X.	férfi m. nő w. e. zus.	3	283	159	1	110	111	2	46	48	—	9	9	—	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		12	139	139	5	102	107	7	25	32	—	7	7	—	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		15	—	298	6	212	218	9	71	80	—	16	16	—	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
összesen Summe	férfi m. nő w. e. zus.	807	3755	4562	305	2506	2811	502	1249	1751	31	279	310	15	208	223	16	71	87	3	84	7	43	8	89	4	92	8	30	7	94	3	19	5	69	4	96
		787	3541	4328	283	2347	2630	504	1194	1698	19	366	385	16	272	288	3	94	97	2	41	10	34	6	59	5	65	11	59	10	86	0	60	7	89	5	72
		1594	7296	8890	588	4853	5441	1006	2443	3449	50	645	695	31	480	511	19	165	184	3	19	8	84	7	83	5	27	9	89	9	40	1	89	6	76	5	34
Közinté- zetek- ben, in öffentl. Anstalt.	férfi m. nő w. e. zus.	—	958	958	—	77	77	—	881	881	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		—	451	451	—	57	57	—	394	394	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		—	1409	1409	—	134	134	—	1275	1275	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
A kerüle- tekből kör- házakként. Aus d. Be- stehen in d. Spital. übertrag.	férfi m. nő w. e. zus.	—	938	938	—	23	23	—	915	915	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		—	694	694	—	61	61	—	633	633	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		—	1632	1632	—	84	84	—	1548	1548	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Főösszeg Haupt- summe	férfi m. nő w. e. zus.	807	5651	6458	305	2606	2911	502	3045	3547	31	279	310	15	208	223	16	71	87	3	84	4	94	4	51	4	92	7	98	7	66	3	19	2	33	2	45
		787	4686	5473	283	2465	2748	504	2221	2725	19	366	385	16	272	288	3	94	97	2	41	7	81	7	03	5	65	11	03	10	48	0	60	4	23	3	56
		1594	10337	11931	588	5071	5659	1006	5266	6272	50	645	695	31	480	511	19	165	184	3	19	6	24	5	82	5	27	9	47	9	03	1	89	3	13	2	93

1) Az észlelések csekély számánál fogva száazalék nem számított.

Prozentuale konnten wegen zu geringer Anzahl der Beobachtungen nicht berechnet werden.

64. sz. tábla.

Tabelle Nr. 64.

Az orvosi segély nélkül elhaltak 1881. évről, egyes kerületek szerint, tekintettel a nemre, gyermekkorra és a vagyonosságára.
Ausweis der im J. 1881. ohne ärztliche Hilfe Gestorbenen, nach Bezirken; mit Berücksichtigung des Geschlechts u. der Wohlhabenheit und mit Unterscheidung des Kindesalters.

Kerület Bezirk	Még halt Gestorben			Ezek közül — Hierunter						Orvosi segélyben nem rezesült Ohne ärztliche Hilfeleistung gestorben						% - ban — In %																				
	5 évig bis 5 Jahre		azon túl über 5 Jahre	összesen zusammen		5 évig bis 5 Jahre		azon túl über 5 Jahre		egészen im Ganzen		5 évig bis 5 Jahre		azon túl über 5 Jahre		összesen im Ganzen		5 évig bis 5 Jahre		azon túl über 5 Jahre																
	gazdag Reiche	szegény Arme		gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme	gazdag Reiche	szegény Arme															
I.	férfi m.	107	312	419	45	214	259	62	98	160	4	84	38	11	10	11	3	74	10	89	9	07	1)	11	22	10	43	1	61	10	20	6	87			
	nő w.	103	287	390	35	171	206	68	116	184	5	25	30	3	11	14	4	85	8	71	7	69	1)	8	19	7	77	4	41	9	49	7	69			
	e. zus.	210	599	809	80	385	465	130	214	344	9	59	68	5	21	25	4	29	4	29	8	41	6	25	9	87	9	25	3	08	9	81	7	27		
II.	férfi m.	102	261	363	41	184	225	61	77	138	3	23	26	1	18	19	2	5	7	2	94	8	81	7	16	1)	9	78	8	44	3	28	6	49	5	07
	nő w.	103	315	418	31	169	203	69	146	215	5	17	22	1	11	13	1	6	7	4	85	5	38	5	26	1)	6	51	7	39	1	43	4	11	3	25
	e. zus.	205	576	781	75	353	428	130	223	353	8	40	48	5	29	34	3	11	14	3	90	6	94	6	15	6	67	8	21	7	94	2	31	4	93	3
III.	férfi m.	45	482	527	21	263	284	24	219	243	2	38	40	1	27	28	1	11	12	4	44	7	88	7	59	1)	10	27	9	86	4	17	5	02	4	94
	nő w.	56	452	508	29	257	286	27	195	222	4	31	35	3	21	24	1	10	11	7	14	6	86	6	89	1)	8	17	8	33	3	70	5	13	4	95
	e. zus.	101	934	1035	50	520	570	51	414	465	6	69	75	4	48	52	2	21	23	5	94	7	39	7	25	8	00	9	23	9	12	3	92	5	07	4
IV.	férfi m.	96	97	193	24	49	73	72	48	120	5	17	22	3	7	10	2	10	12	5	21	17	53	11	39	1)	14	28	13	70	2	78	20	80	10	00
	nő w.	96	95	191	29	48	77	67	47	114	6	13	19	2	8	10	4	5	9	6	25	13	68	9	95	1)	16	67	12	99	5	97	10	64	7	89
	e. zus.	192	192	384	53	97	150	139	95	234	11	30	41	5	15	20	6	15	21	5	73	15	62	10	68	9	43	15	46	13	33	4	32	15	79	8
V.	férfi m.	104	183	287	36	128	164	68	55	123	6	20	26	3	15	18	3	5	8	5	77	10	93	9	06	1)	11	72	10	97	4	41	9	09	6	50
	nő w.	96	181	277	33	130	163	63	51	114	—	12	12	—	8	8	—	4	4	0	00	6	63	4	33	1)	6	16	4	90	0	00	7	84	3	51
	e. zus.	200	364	564	69	258	327	131	106	237	6	32	38	3	23	26	3	9	12	3	00	8	79	6	74	4	36	8	53	7	95	1	99	8	49	5
VI.	férfi m.	127	559	686	49	345	394	78	214	292	4	55	59	3	41	44	1	14	15	3	15	9	84	8	61	1)	11	89	11	17	1	28	6	54	5	14
	nő w.	96	479	575	36	280	316	60	199	259	2	29	31	—	20	20	2	9	11	2	08	6	05	5	39	1)	7	14	6	33	3	33	4	52	4	23
	e. zus.	223	1038	1261	85	625	710	138	413	551	6	84	90	3	61	64	3	23	26	2	69	8	09	7	14	3	53	9	76	9	01	2	17	5	57	4
VII.	férfi m.	78	659	737	26	412	438	52	247	299	10	91	101	3	55	58	7	36	43	12	82	13	81	13	70	1)	13	35	13	24	1	35	14	57	14	38
	nő w.	59	596	655	17	365	382	42	231	273	1	53	54	1	28	29	—	25	25	1	70	8	89	8	24	1)	7	67	7	59	0	00	10	82	9	16
	e. zus.	137	1255	1392	43	777	820	94	478	572	11	144	155	4	83	87	7	61	68	8	03	11	47	11	14	9	30	8	49	10	61	7	45	12	76	11

tetemesen csökkent. Állítható ez különösen a Józsefvárosról, továbbá az I. kerületről és Ó-Budáról. Az orvosi gyógykezelés nélkül elhalt szegények számának nagyobb emelkedése csak Kőbányán és az Erzsébetvárosban, a legnagyobb pedig a Ferenczvárosban és a Belvárosban észlelhető. Hogy a Belvárosban az orvosi segély nélkül elhalt szegények száma 10⁰/o-ról 15¹/₉⁰/o-ra emelkedhetett és hogy épen a főváros ezen leggazdagabb kerületében a szegény betegek gyógykezelése rosszabb lábon látszik állani, mint a külső munkás negyedekben, mindenesetre igen feltűnő jelenségnek kell tartanunk.

Miután azonban, különösen az alsóbb néposztályokban, a szülők nem fordítanak elég gondot beteg gyermekeik gyógykezelésére, a kerületek pedig egymás közt úgy a gyermeklakosság arányszámára, mint a vagyoni állapotokra nézve lényegesen különböznek: a 26. sz. jegyzetben csak az 5 évnél idősebb halottak tekintetében állítottuk egybe az orvosi segély nélkül elhaltak százalékait. Az ott kiszámított eredményekből azt látjuk, hogy az 5 évnél idősebb betegek gyógykezelését illetően a legkedvezőbb viszonyokat a Lipót-, Teréz- és Belvárosban, a legkedvezőtlenebbet ellenben a Józsefvárosban és Kőbányán tapasztaljuk.

Az öt éven alul elhaltakra vonatkozó megfigyelések a gyermekhalandóságról szóló fejezetben fognak tárgyaltni.

25. sz. jegyzet. Orvosi segély nélkül elhaltak kerületenkint 1876—1881.

Kerület	a) Abszolút számok.						b) % (száz-száz halottra számítva).					
	1876	1877	1878*)	1879	1880	1881	1876	1877	1878	1879	1880	1881
I.	339	139	82	113	68	68	38.52	14.87	9.89	11.57	8.53	8.41
II.	137	63	39	151	27	48	16.63	7.86	5.19	14.98	4.01	6.15
III.	214	113	70	70	76	75	30.27	12.43	8.74	7.81	9.48	7.25
IV.	74	30	24	22	15	41	19.58	6.18	5.33	5.34	3.81	10.68
V.	161	77	41	24	30	38	28.30	10.09	6.91	4.64	5.95	6.74
VI.	236	142	115	128	84	90	18.08	9.39	8.14	10.42	7.11	7.14
VII.	459	168	139	152	117	155	31.37	9.16	8.14	10.26	8.21	11.14
VIII.	910	566	457	349	229	267	47.22	24.98	23.00	18.86	12.29	14.33
IX.	274	85	42	88	33	88	29.30	7.91	4.10	11.19	3.47	8.35
X.	183	80	27	36	16	36	36.10	25.97	8.74	15.06	5.37	11.76
Egész Budapest	2987	1463	1036	1133	695	906	25.01	11.91	8.27	9.59	5.82	7.15
Kórházi halottak nélkül:							32.19	13.75	10.50	12.20	7.83	9.59

26. sz. jegyzet. Orvosi segély nélkül elhaltak százaléka az 5 évnél idősebb lakosságnál 1876—1881.

Kerület	1876	1877	1878	1879	1880	1881	Hat évi átlag
I.	20.30	10.75	6.82	6.93	5.22	7.27	9.35
II.	7.01	3.50	2.21	11.75	2.03	3.97	5.08
III.	14.90	5.16	4.17	5.96	4.52	4.95	6.10
IV.	10.05	3.98	2.20	4.40	2.06	8.97	4.94
V.	7.62	4.37	3.42	3.67	1.70	5.06	4.29
VI.	6.68	4.45	2.88	6.69	4.21	4.72	4.87
VII.	8.80	3.38	5.24	5.12	6.76	11.89	6.62
VIII.	20.59	14.05	15.24	8.48	12.07	6.75	12.81
IX.	9.73	2.91	3.25	6.58	2.41	4.23	4.59
X.	41.43	16.82	3.53	12.79	0.00	14.29	14.23

*) Az 1878. évtől kezdve a kórházi halottak lehetőleg a megfőelő kerületekbe osztattak be.

F. A LAKVISZONYOK BEFOLYÁSA A HALANDÓSÁGRA.

- I. A pinczelakások befolyása a fertőző kórok fellépésére.
- II. A tulnépes lakások befolyása a fertőző kórok fellépésére.
- III. A pincze- és a tulnépes lakások befolyása az élet tartamára.

TIZEDIK FEJEZET.

A pinczelakások befolyása a fertőző kórok fellépésére.

Az egyes halálesetekről a fővárosi statisztikai hivatalhoz küldendő jelentésekben külön kérdés foglaltatik a lakás fekvése tekintetében. Így tehát minden lakáson elhalt személyre nézve megtudjuk, mily emeleten lakott az, valamint a kórházakban elbaltakra nézve is annyiban, a mennyiben a kórházi igazgatóságok a beteg befogadása alkalmával e körülmény bejegyzését el nem mulasztották. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy e tekintetben csak újabb időben mutatkozik nagyobb pontosság, míg a megfigyelés első éveiben a kórházak halotti bárczái nagyon hézagosan voltak kitöltve. Bármily gondot fordítsanak azonban e kérdés helyes kitöltésére, az esetek bizonyos része mégis mindig kitölthetlen fog maradni. Az elhaltak közt minden nagyvárosban jelentékeny lesz a hajléktalanok száma, szintugy az utról jötteké, valamint a katonáké. Az ugynevezett »különháztartások«, mint szegényházak, árvaházak, fogházak stb., — melyek a lakviszonyok statisztikájának sematikus keresztülvitelét egyáltalában annyira megnehezítik, — a lakási statisztikának halandósági statisztikával kapcsolatos részében is sok nehézséget okoznak, a mennyiben az ily helyeken elhaltakra nézve a lakás fekvésének befolyása a halandóságra alig volna megfigyelhető. Ehhez járulnak még a magánkórházak halottjai, a haldokló állapotban kórházakba hozott személyek, a talált tetemek stb., úgy hogy minden évben és mindenütt elő fog fordulni bizonyos hányadrésze az oly eseteknek, melyeknél a lakásra vonatkozó kérdések ki nem töltettek. Ez esetek az anyag feldolgozása közben számításon kívül maradtak.

Az elhaltak emeletek szerinti felosztásának ismerete magában véve nem bir valami különös érdekléssel és legfőlebb tüdő- vagy szivbajoknál avagy gyermekágyi betegségeknel érdeklődnének valaki az iránt, hogy az elhalt néhány lépcsővel magasabban vagy alantabban lakott-e. Az erre vonatkozó kérdés föltevésének célpontja éppen a pinczelakásokat illető feleletek nyerésében rejlett. Az ily lakásokra nézve a legnagyobb halandóság volt várható s így azon eredmények, melyek a fertőző betegségek pinczelakásokban való előfordulását feltűntetnék különös érdeklődést kelthettek. Talán nem veszik rossz néven, ha megvalljuk, hogy a pinczelakások statisztikájához azon előleges feltevéssel fogtunk, hogy eredményei kézzelfogható, számszerinti bizonyítékokat szolgáltatassanak annak kimutatására,

mennyire jogosult ama nézet, mely a pinczelakásokat a ragályos betegségek költő és terjesztő fészkeinek tekintí.

Legyen szabad e helyen közbevetőleg megjegyeznünk, hogy a »feltevés nélküli megfigyelés« azon követelése, melyet a statisztikával szemben többnyire támasztanak, alapjában véve voltaképen értelmetlen. Föltevés nélküli, tehát öntudatos czél nélkül való kalandozás a tudomány terén nem gondolható. Költséges aknákat sem fúrnak taláalomra, hanem többé-kevésbbé megbízható tudományos feltevésekből indulnak ki. Így a statisztikában sem lehet czéltalan megfigyelésekkel foglalkozni, csak utólag keresvén, vajjon a megfigyelési hálózat csomóiban nem akadt-e fenn valami használható anyag is. A statisztikától nem feltevések nélküli megfigyelést kell követelni, hanem csak annyit, hogy a nyert eredményeket minden irányzatosság nélkül őszintén feltüntesse. Ez utóbbi tekintetben pedig semminemű botlásnak sem vagyunk tudatában.

Azon feltevés tehát, melyből e munkánál bevallottképen kiindultunk, oda irányult, hogy a pinczelakások káros befolyását statisztikai uton bebizonyítsuk. Midőn azonban tíz évvel ezelőtt — az 1872. és 1873. évi eredmények tárgyalása alkalmával — a halandósági statisztikai megfigyelések ez ágának feldolgozásához először fogtunk, föltevésünk a legkellemetlenebb csalódásnak mutatkozott. Eredményünk ugyanis várakozásunkkal homlokegyenest ellenkezett. Bevártunk újabb két évet: ekkor a pinczelakások előmozdító hatást mutattak ugyan a fertőző betegségek terjesztésére, a fokozódás azonban oly csekély volt, hogy épenséggel nem felelt meg azon feltevésnek, melylyel a munkához fogtunk.

Az ily módon négy évre terjedő eredményeket a budapesti halandóságról megjelent két előbbi munkánkban, 1877-ben pedig az »Annales de démographie internationale«-ban közöltük, de ott is magyarázat koczkiáztatása nélkül csak azon czélból, hogy e vizsgálódások bírálatára, illetőleg azoknak egyebütt való ismételésére szolgáltsunk indokot.¹⁾ Az első négy év eredményei, melyek 44,000, egyenkint megfigyelt haláleset tekintélyes számára vonatkoztak, elég nyomatékosak voltak arra, hogy gondolkodóba ejtsenek. Azóta ugyan Naegeli tanár Münchenben kutatásokat folytatott a legkisebb testecskék, és különösen a hasadó gombák mozgása tekintetében, melyeknek eredményei statisztikai tapasztalatainkat elfogadhatóbb színben tüntetik föl.²⁾ Midőn azonban eredményeinket első ízben közöltük, a Naegeli elmélete még

(Folytatás a 220. oldalon.)

¹⁾ Felhasználjuk ez alkalmat néhány sajtóhiba kijavítására, mely ez értekezésbe becsuszott. A 374. lap utolsóelőtti sorának utolsó száma 1375 helyett 1974, mint az összeadás is mutatja. — A 375. l. felülről 3. sorban »fièvre typhoide« helyett olv. varióle és az 5. jegyzet 16. sorában »1. catégorie, 2%, 3% helyett« olv. 1. catégorie, 2. catégorie, 3. catégorie. — A 376. l. alján közölt adatok az 1874–1875. évekre vonatkoznak. Szintugy a 380. lapon. — Ugyanitt a tizedespontok helyreigazításával Coqueluche-nél olv. 14.4 (1.44 helyett), Rougeole-nál 15.9 (1.39 h.), Débilité-nél 14.1 (1.41 h.), Diarrhée-nél 11.3 (1.13 h.), Pneumonie-nál 11.1 (1.11 h.), mint ez a rákövetkező szövegből is kiderül.

²⁾ Naegeli tanár Münchenben ugyanis azt találta, hogy vízfelületről semminemű portes-teszkék, s így fertőzést okozó hasadó gombák sem távolíthatók el, még a leghevesebb légáramlatok által sem, a míg a víz felszíne sértetlen marad. Nedvesített felületekről is csak nagy nehezen sikerül légáramlatok által apró testecskéket eltávolítani. Tiszta vízben beszárított testecskéket nem lehetett elragadni, habár a légáramlat sebességét másodpercenként 10–20 méterre, tehát a vihar sebességére fokozta és a kísérleteket 6–8 óra hosszat folytatá. Mennyivel nagyobbak kell tehát az ellenállásnak lennie, ha a folyadék ragasztó anyagokat is tartalmaz. mint ez a váladékoknál előfordul! Naegeli tanár ennek alapján arra a következtetésre jut, hogy

Járványos fertőző kórok fellépése pinczelakásokban. 1872—1882.
 Auftreten epidemisch-infectiöser Krankheiten in Kellerwohnungen. 1872—1882.

Év. Jahr	Hátyás torok- lőb Croup		Ronszó toroklőb Diphtheria		Hőkarut Keuchhusten		Himlő Blattern		Szarilát Scharlach		Kanyaró Masern		Typhus Typhus		Cholera Cholera		Együtt Zusammen		Egyéb betegségek Sonstige Krankheiten.		Főösszeg Totale	
	általában überhaupt	ebből pincze- lakásokban daron in Keller- räumen	általában überhaupt	ebből pincze- lakásokban daron in Keller- räumen	általában überhaupt	ebből pincze- lakásokban daron in Keller- räumen	általában überhaupt	ebből pincze- lakásokban daron in Keller- räumen	általában überhaupt	ebből pincze- lakásokban daron in Keller- räumen	általában überhaupt	ebből pincze- lakásokban daron in Keller- räumen	általában überhaupt	ebből pincze- lakásokban daron in Keller- räumen	általában überhaupt	ebből pincze- lakásokban daron in Keller- räumen	általában überhaupt	ebből pincze- lakásokban daron in Keller- räumen	általában überhaupt	ebből pincze- lakásokban daron in Keller- räumen	általában überhaupt	ebből pincze- lakásokban daron in Keller- räumen
1872 ¹⁾	?	?	?	?	80	25	914	77	52	34	75	24	293	31	100	154	1814	348	7145	1372	8963	636
1873 ¹⁾	?	?	?	?	110	162	162	162	178	78	78	78	432	432	2124	2124	3085	3085	7595	1372	10680	1084
1874	93	4	120	9	98	17	945	112	231	15	87	11	405	15	—	—	1979	183	10478	923	12457	1106
1875	126	13	163	4	46	3	426	39	259	30	47	7	308	15	—	—	1375	113	10255	871	11630	984
1876	229	21	199	19	84	7	103	8	151	14	287	45	283	8	—	—	1336	122	10605	1047	11941	1169
1877	272	25	297	29	340	44	90	20	118	10	124	33	486	26	—	—	1677	187	10585	1232	12262	1419
1878	330	38	334	30	127	21	242	49	338	47	155	32	297	12	—	—	1823	229	10702	1195	12525	1424
1879	165	19	229	18	157	19	416	60	87	6	247	31	221	15	—	—	1522	168	10289	1002	11811	1170
1880	137	14	198	13	25	4	327	54	118	13	118	26	231	13	—	—	1154	137	10777	1250	11931	1387
1881	180	26	236	20	92	16	442	62	266	17	90	14	344	23	—	—	1650	178	11026	1261	12676	1439
1882	144	14	252	19	134	25	393	47	267	21	164	47	245	28	—	—	1599	201	10872	1309	12471	1501
1883	1676	176	2028	161	1293	181	4461	528	2065	207	1472	270	3495	189	2524	151	19014	1866	110333	11453	124347	13319
In dan Szaklások- ban	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	10.50		7.94	14.00	11.84	10.02	18.34	5.41	6.10	9.81	10.38											

¹⁾ Megjegyezzük itt, hogy az 1872/73. évek adatai csak Pestvárosára vonatkoznak. — *Wir bemerken, dass die Daten der Jahre 1872/73 sich nur auf die Stadt Pest beziehen.*

²⁾ Csak 1874—1880-re nevezte. — *Bloss für 1874—1880.*

³⁾ Hátyás és ronszó toroklőb nélkül. — *Ohne Croup und Diphtheritis.*

ismeretlen volt, s így könnyen érthető, mily kellemotlenül esett, midőn statisztikai számadatokkal kellett igazolnunk oly tényt, mely első tekintetre csaknem a pinczelakások dicsőítését tartalmazza és egyuttal igen kellemetlen czáfolatát látszott involválni azon közigazgatási intézkedéseknek, melyek a pinczelakások kevesbitésére és kiürítésére törekedvén, a bázatulajdonosokat és lakókat egyaránt oly érezhetően sújtják. Az előbbi fejezetben mondottak után természetesen már beláthatjuk, hogy a járványoknak pinczelakásokban aránylag ritkább föllépését más körülményekből is kimagyarázhatjuk, mint e helyiségek immunitásából.

Ily kétségek közt további hét hosszú esztendő járt le; ¹⁾ de egyik év a másik után ugyanazon negatív vagy éppenséggel a pinczelakásokra kedvező eredményekre vezetett, mint ez az alább következő adatokból látható. Csak az 1878. és 1879. évek mutattak pinczelakásokban, várakozásunknak megfelelően, nagyobb mérvű ragályos betegségeket.

Ebbéli észleléseink feldolgozása is a nyolezadik fejezetben tárgyalt közvetett számítás segélyével történt. Miután ez azonban nem tekinthető át oly könnyen, mint a halandósági koefficiensek közvetlen számítása, a mennyire a körülmények engedik, előbb ezen egyszerűbb számítási módot is alkalmazzuk.

A pinczelakások befolyásának egyenes megállapítása az élők számával való összehasonlítás útján.

A pinczelakások befolyásának közvetlen megfigyelésénél ily kérdésből indulnánk ki: Pinczelakásokban élő száz-száz gyermek vagy felnőtt közül hány hal meg fertőző betegségekből és hány az egyebütt lakók közül? A kérdés ezen egyszerű szövegezése azonban az 1874-től 1882-ig terjedő egész időszakra nem volt alkalmazható, miután a pinczékben lakók száma ismeretlen, Az 1870. (népszámlálási) évre nézve ismerjük ugyan e számot, miután azonban gyorsan fejlődő nagyvárosban a viszonyok e tekintetben is gyorsan változnak, az 1870. január 1-én megejtett népszámlálás adatai már az 1874. évre is alig alkalmazhatók, még kevésbé használhatókká válnak pedig, a mint a népszámlálás idejétől még tovább távolodunk.

A legközelebbi népszámlálás azután csak 1881. január 1-én történt; eredményei tehát a szomszédos évek halandóságának számításánál alapul szolgálhatnak, a mennyiben ugyanis megengedhető, hogy a középett fekvő népszámlálási idő eredményeit a kevéssel megelőző és ugyanannyival későbbi időszak viszonyainak középértékűl tekintsük.

Hogy a közvetett módon nyert eredményeket közvetlenekkel is ellenőrizhessük, a fertőző betegségek által 1879-től 1882-ig okozott halandóságot a közben fekvő népszámlálásra alapított eredményekkel is egybevetettük. ²⁾ Ez uton pedig a következő eredményekre jutottunk:

a talaj tisztátalansága ebben a tekintetben nemesak hogy nem káros, hanem határozottan hasznos is, és hogy a talaj annál kevésbé terjeszt kártékony gombákat, mennél bővebben van váladékanyagokkal keverve, miután így nem juthatnak belőle csiragombák a levegőbe. (L. Sitzungsbericht der mathem.-physik. Classe der Münchener Academie, 1879. Heft 1.) Miután azonban Naegeli tanár eredményei Dr. Soyka ugyanerre vonatkozólag nyert kísérleti eredményeivel ellenkeznek, be kell még várunk, hogy a kísérleti szaktudomány ítélete melyikök állítását fogja beigazolni.

¹⁾ Ezen fejezetünkben szintén átmegyünk az 1882-dik évi észlelésekre is. (L. a 177. lapon levő jegyzetet.)

²⁾ Ezen összehasonlítás az egybevetendő anyag különfélesége folytán nem járt minden technikai nehézség nélkül. A lakstatisztika adatai ugyanis az *összeirt* polgári (állandó és ideiglenes) lakosságra vonatkoznak, a korstatisztika a rendes polgári lakosságra, a halandósági statisztika pedig a tényleges halandóságra, tehát a tényleges polgári és katonai lakosságra vonatkozik. Mindenekelőtt tehát a fertőző betegségekből elhaltak közül a katonákat kellett kiválasztanunk; azután a korviszonyok tekintetében a magyarországi népszámlálási műben foglalt, a tényleges polgári lakosságra vonatkozó adatokat kellett alapul elfogadnunk; végre a lakstatisztika

Fertőző kórok halandósági koefficiensének közvetlen kiszámítása a pinczelakásokra nézve, a gyermekkor különválasztásával, 1879—1882.¹⁾

Lakosság száma 1881. jan. 1.	Pinczelakásokban			Más lakásokban			E g y ü t t *)		
	0—5 éves	5 éven túl	együtt	0—5 éves	5 éven túl	együtt	0—5 éves	5 éven túl	együtt
	2885	28410	31295	34331	294925	329256	37216	323335	360551
Valamennyi fertőző betegségben meghalt	507	177	684	3117	1375	4492	3749	2067	5818**)
Ebből:									
Hártyás toroklob	61	12	73	457	84	541	528	98	626
Roncsoló toroklob	56	14	70	612	202	814	680	233	914***)
Hökhurut	64		64	320	16	336	392	16	408
Kanyaró	115	3	118	446	34	480	579	39	618
Skarlát	43	14	57	429	220	649	497	241	738

100,000 élő közül meghalt tehát évenként:

Valamennyi fertőző betegségben	4393.4	155.8	546.4	2269.8	116.6	341.1	2518.4	159.8	403.4
Ebből:									
Hártyás toroklob	528.6	10.6	58.3	332.8	7.1	41.1	354.7	7.6	43.4
Roncsoló toroklob	485.3	12.3	55.9	445.7	17.1	61.8	456.8	18.0	63.4
Hökhurut	554.6	—	51.1	233.0	1.4	25.5	263.3	1.2	28.3
Kanyaró	996.5	2.6	94.3	324.8	2.9	36.4	388.9	3.0	42.9
Skarlát	372.6	12.3	45.5	312.4	18.6	49.3	333.9	18.6	51.2

*) Beleértve az ismeretlen fekvésű lakásokat. — **) Beleértve 2 ismeretlen korú halottat. — ***) Beleértve 1 ismeretlen korú halottat.

Látni való ezen adatokból, hogy a hártvás toroklob pinczelakásokban valamivel gyakoribb mint más lakásokon, a hökhurut azonban kétszer, kanyaró pedig harmadfél-szer sűrűbben fordul elő a pinczelakásokban; ellenben a skarlát és roncsoló toroklob valamivel ritkábban észlelhetők pinczelakásokban, még pedig legjelentékenyebb a negatív (a pinczelakásokra kedvező) különbség a diphtheritisnél.

adatait a tényleges lakosságra (360.551) kollett redukálnunk. Ez utóbbi az összeirt lakossághoz (364.487) ugy aránylik, mint 98.92:100; a pinczékben összeirt lakók számát tehát ennek megfelelőleg 31.637-ről 31.295-re szállítottuk alá. A korviszonyok tekintetében az országos munka 0—5 éves gyermeket 37.216-ot tüntet fel. A pinczében lakó gyermekek számát pedig a népszámlálási anyagnak később fölemlitendő pótló feldolgozása által nyertük. Ily körülményes uton jutottunk aztán a következő alapértékekhez.

Az 1881. év tényleges polgári lakossága közül:

	0—5 éves	5 évnél idősb	együtt
pinczékben lakott	2.885	28.410	31.295
egyéb lakásban »	34.331	294.925	329.256
összesen	37.216	323.335	360.551

Az eltérések nem lényegesek ugyan, pontosság tekintetéből azonban még sem akartuk e körülményeket figyelmen kívül hagyni.

1) Group, diphtheria, hökhurut, kanyaró, skarlát, himlő és hagymáz. A tábla felső része mind a négy megfigyelési év összes eredményeit mutatja, míg az alsó csak az egy évi állagot.

A fentebbi felsorolásból erre vonatkozólag nyerhető pontos számértékek tehát a következők: tiz-tízezer élő közül meghalt évenként

	pinczelakásokban	más lakásokban	tehát pinczékben
valamennyi fertőző betegségben	54.64	34.11	+ 20.53
ebből:			
roncsoló toroklobban	5.59	6.18	— 0.59
skarlátban	4.55	4.93	— 0.38
ellenben:			
hártyás toroklobban	5.83	4.11	+ 1.72
hökhurutban	5.11	2.55	+ 2.56
kanyaróban	9.43	3.64	+ 5.79

Ha már most az utolsó számsorban jelzett különbségek intenzitását kiszámítjuk, a felsorolt betegségekre a következő relativ intenzitásokat nyerjük:

A pinczelakók halandósága más lakásokon élők halandóságától különbözik	
valamennyi ragályos betegségnél	+ 60 ^o -kal
roncsoló toroklobnál	— 10 » »
skarlátnál	— 8 » »
hártyás toroklobnál	+ 42 » »
hökhurutnál	+ 100 » »
kanyarónál	+ 159 » »

Ebből látható, 1. hogy a hevenyfertőző kórok együttvéve a pinczelakásokban gyakoribbak, még pedig 60°-kal gyakoribbak, mint más lakásokban; 2. hogy azonban a pinczehelyiség nem minden hevenyfertőző betegségre mutat előmozdító hatást: leginkább elősegíti a kanyarót és hökhurutot, kevésbé a hártyás toroklobot, míg éppen séggel ritkább volta pinczelakásokban a skarlát és a roncsoló toroklob, még pedig 8, illetőleg 10°-kal.

Még azon eshetőségre kellene itt tekintettel lennünk, hogy a gyermeklakosság talán más arányban van képviselve a pinczehelyiségekben mint egyéb lakásokban, mire t. i. azon feltevés vezethetne, hogy a pinczehelyiségekben nagyobb gyermekszám volna található, miután szegény embereknek több a gyermekük.

Sajnos, hogy az utolsó (1881. évi) népszámlálás eredményeinek feldolgozása alkalmával az egyes korosztályokat a lakások fekvése szerint nem részleteztük — azt hisszük azonban, hogy ezt még eddig más statisztikusok sem tartották szükségesnek. Tekintve azonban azon jelentőséget, melyet e részletezés a jelen szempontunkból nyer, nem sokaltuk a fáradságot, hogy három, társadalmi tekintetben lényegesen elütő kerület számlálási lapjait⁴⁾ ez irányban kivonatolás útján újra átkutassuk. E művelet részleteit »Statisztikai Havi Füzet-eink 119. számában (XI. évfolyam, 1883.) közöltük. E helyen elég lesz az eredményből általánosságban csak annyit fölemlitenünk, hogy a pinczehelyiségekben a gyermeklakosság aránya ugyanaz, mint a többi lakásokban, s így a gyermeknek egyenlőten eloszlását a feltüntetett eredményekkel szemben nem lehet ellenvetésképpen érvényesíteni.

A 221. lap táblája a gyermekkorra nézve külön számítást tartalmaz és e tekintetben azt mutatja, hogy a pinczékben a járványos fertőző kórok a gyermekeket nagyobb mértékben pusztítják el, mint a felnőtteket. Meghalt ugyanis fertőző betegségekben tiz-tízezer

	0—5 éves	5 évnél idősebb egyén közül
pinczelakásokban	439	16
más lakásokban	227	12

Míg tehát felnőttek közül csak mintegy harmadrésznivel halt meg pinczelakásokban több mint egyebütt, addig a gyermekek közül csaknem kétannyi esett áldozatul.

Az u. o. részletezett öt egyes halál-ok tekintetében, megint a kanyarónál mutatkozik a pincz-

⁴⁾ Még pedig az 1870. évi népszámlálási anyagból. Ez t. i. még háztartási csoportok szerint áll rendelkezésünkre, míg az utolsó számlálásnak betűsorban tartott egyes számlálási lapjai a lakás fekvésére nézve nem nyújtanak felvilágosítást, miért is ez utolsó számlálás anyagát e tekintetben e célra föl nem használhattuk.

ezekben lakó gyermekek legnagyobb veszélyezettsége, míg a legkisebb — sőt esetleg figyelmen kívül hagyható — emelkedést a skarlát és ronsoló toroklobb mutatják. A mi azonban az öt évnél idősebbeket illeti, a fertőző betegségeken mutatkozó nagyobb halandóságot csak — az alább említendő okokból figyelmen kívül hagyott — himlőnek és typhusnak kell betudnunk, miután a többi fertőző halál-ok, n. m. kanyaró, kiváltképpen pedig a diphtheritis és skarlát határozottan ritkábban látogatják a pinczelakások felnőtt lakóit, mint más lakások felnőttjeit. Tíz-tízezer 5 évnél fiatalabb, illetőleg idősebb egyén közül meghalt ugyanis:

	0—5 éves		5 évnél idősb	
	pinczelakásokban	más lakásokban	pinczelakásokban	más lakásokban
hártvás toroklobban	52.86	33.28	1.06	0.71
ronsoló toroklobban	48.53	44.57	1.23	1.71
kanyaróban	99.65	32.48	0.26	0.29
skarlátban	37.26	31.24	1.23	1.86
hökhurutban	55.46	23.30	—	0.14

A fokozódás tehát pinczelakásokban (az egyéb lakások halottjainak számát 100-nak véve)

	0—5 éveseknél	5 éven túliaknál
hártvás toroklobbnál	+ 59%	+ 49%
ronsoló toroklobbnál	+ 9 »	— 28 »
kanyarónál	+ 207 »	— 10 »
skarlátnál	+ 19 »	— 34 »
hökhurutnál	+ 138 »	—

Kifogások ezen számítási mód ellen.

Ezen eredményekkel szemben azon ellenvetést tehetnék azonban, hogy a pinczelakók betegedési és halálzási koefficiense általában mindig nagyobb lévén a más lakásokban élőkénél, azon tény, hogy pinczelakásokban a kanyaró, vagy hökhurut stb. aránylag gyakrabban fordul elő, magában véve éppen semmi feltűnő, de még csak figyelemre méltó körülményt sem képez. A pinczelakók oly néposztályból kerülnek ki, melynek vitalitását nemcsak a lakás földszint alatti fekvése, hanem még sok más kedvezőtlen behatás is veszélyezteti: így életmódjuk, lakáson kívüli tartózkodó helyük, hivatásuk, ruházatuk, élelmük stb. Annak kimutatására tehát, vajjon a pinczelakásokban magában különleges befolyást gyakorol-e a fertőző betegségek előfordulására, szükséges hogy úgy a pinczelakóknál, mint a más lakásokban élőkénél a közönséges (nem fertőző betegségek által okozott) halandóságból kiinduljunk, mint a mely a pinczelakók valamennyi kedvezőtlen életkörülményének támadási erejét általánosságban kifejezi. Ezen halandóságot, melynek koefficiensét rövidség kedvéért normalis koefficiensnek akarjuk nevezni, úgy a pinczehelyiségek, mint más lakások tekintetében a ragályozási koefficienssel (azaz a ragályos halál-okoknak halandósági koefficiensével) kellene egybevetni. Éppen a megfigyelés ezen módja vezet bennünket pedig a viszonyos intenzitás fogalmára, mely kifejezéssel ugyancsak a két koefficiens közti százalékos különbséget¹⁾ akarjuk jelezni. Áttérünk tehát a közvetett számítási módra, azaz a viszonyos intenzitás megállapítására.

A viszonyos intenzitás²⁾ számításánál a pincze- és más lakásokban talált normalis és ragályozási koefficienszek közti különbségeket keressük. A ragályos halál-okoknak pinczékben és más lakásokban megfigyelt előfordulását tárgyzó 65. sz. tábla adatai alapján a 27. sz. jegyzetben közölt kétévenkinti egybeállításból mind a 11 évre, tehát közel 130,000, egyenkint orvosilag megvizsgált halálesetre nézve kitűnik, hogy tíz-tízezer nem ragályos halálesetre pinczékben mintegy huszadrészszel kevesebb ragályos esik, mint más lakásokban.

¹⁾ E mellett tehát nem arithmetikai, hanem geometriai különbségre gondolunk: nem azt keressük, hogy mennyivel, hanem azt, hogy hányszorosa nagyobb az egyik koefficiens a másiknál.

²⁾ Valahányszor a következőkben röviden intenzitásról lesz szó, mindig a viszonyos intenzitás, azaz a közönséges intenzitásnak a földszint alatti fekvés által okozott növekedése vagy csökkenése értendő.

Ki kell még emelnünk, hogy egyes nevezetesebb ragályos betegségeknel a pinczelakások még föltünően kedvezőbb viszonyokat is mutatnak. Így pl. a föntebbi számitás mellett a pinczelakások negatív különbsége tett 1874—82-ben (a 67. sz. tábla adatai alapján)

hártvás toroklobnál	— 24 ^o / _o
skarlátnál	— 31 »
söt roncsoló toroklobnál	— 43 »

Mentül inkább szaporodott évről évre a megfigyelési anyag, és mentül állandóbban ismétlődtek az eredmények 11 éven át, annál kellemetlenebbül ériutettek ez eredmények, melyek megfejtésére hiában kerestünk magyarázatot. Csak egynémely halál okot illetőleg lehetne e megfigyelések ellen az alább kifejtendő kifogásokat tenni. A többiekre nézve azonban még mindig legalább annyit kell állitanunk, hogy elterjedésükre a pinczelakások semmi befolyással nem voltak.

Okok, a kolera, hagymáz és himlő számon kívül hagyása mellett.

A mint említve volt, a halálesetek egy bizonyos számánál a lakás fekvése nem volt feltüntetve. Ezen kérdéses esetek egyszerűen számitáson kívül maradtak, mialatt pedig azon hallgatag föltevés rejlik, hogy e kérdéses esetek száma a különböző halál-okokra egyaránt oszlik el. Kitértetlen esetek ugyanis minden statisztikai felvételnél előfordulnak. Miután pedig ezek az anyag feldolgozásánál rendszerint figyelmen kívül maradnak, az említett hallgatag feltevés minden ilyenmő statisztikai számitásra érvényes.¹⁾ Hátha azonban ezen oly természetesnek látszó föltevés még sem helyes, ha pl. különösen a mi esetünkben, egyes halál-okokra több ismeretlen eset jutna, mint a többire? És máris előtérbe lép annak lehetősége, hogy a kórházak typhus- és kolera halottjai között számos agonikus eset lehet, melyeknek lakási viszonyairól ilyenképen nem volt értesülés szereshető, de melyek talán nagyrészt pinczelakók lehetek? Ilyformán tehát esetleg a ragályos betegségekben elhalt pinczelakók egy részének lakási viszonyai a statisztikai megfigyelést elkerülték volna, a mi azután megmagyarázná, hogy a megjelölt halálesetek között miért találtunk kelleténél kevesebb pinczelakót. Ez okból az egész anyag ily irányban újból átvizsgáltatott s így azon figyelemre méltó eredményhez jutottunk, hogy egyes halál-okoknál a kérdéses esetek száma csakugyan feltűnő nagy.²⁾

¹⁾ Így pl. szólunk a különböző hitfelekezetek korviszonyairól; de úgy a korviszonyok, mint a felekezetek felvétele kérdéses eseteket is mutat, melyek a számitás mindkét tényezőjénél figyelmen kívül maradnak. Szintűgy, ha pl. az egyes foglalkozási ágak műveltségi fokát tárgyalatik s e mellett az analfabéták száma után indulunk, a nélkül, hogy azon esetekre tekintettel volnánk, melyekben az irni tudás kérdése felelet nélkül maradt. Ha azonban kimutatható volna, hogy e rovatok ki nem töltése nem követte mindenütt az ugynevezett nagy számok törvényét, hanem hogy némely osztályok ezeket gyakrabban hagynák kitértetlenül (talán irodalmi férfiak, a mennyiben az irni tudást önként értetődőnek tekintik), akkor a kitértetlen maradt esetek figyelmen kívül hagyása hiba volna, még pedig annál nyomósabb hiba, mentül számosabbak ez esetek.

²⁾ Ime ezen különválasztásnak eredménye. A kérdéses esetek száma volt (katonaság nélkül):

	Croup	Diphtheritis	Hökhurut	Himlő	Skarlát	Kanyaró	Typhus	Együtt
1874	6	1	3	144	9	5	204	372
1875	4	5	2	22	9		59	101
1876	10	34		14	2	19	80	159
1877	5	4		11	4	1	143	168
1878	3	5	6	23	5	3	95	140
1879	2	6	5	37	3	5	50	108
1880	—	9	3	37	2	3	76	130
1881	7	5		44	16	4	189	265
1882	3	10		26	11	8	81	139
1874—1882.	40	79	19	358	61	48	977	1.582
A halálalokok öszs. száma	1.676	2.028	1.103	3.384	1.835	1.319	2.770	14.115
A kérdéses esetek o/o-n	2.39 ^o / _o	3.89 ^o / _o	1.72 ^o / _o	10.58 ^o / _o	3.32 ^o / _o	3.64 ^o / _o	35.27 ^o / _o	11.21 ^o / _o

Ezen újból történt átvizsgálás azonban egyuttal a fölött is megnyugtatót, hogy a 65. sz. táblában foglalt halál-okok közül csak három, még pedig typhus (35°/_o-kal), kolera és himlő (11°/_o-kal) tekinthető olyannak, melyeknél kérdéses esetek nagyobb százalékszámában szoktak előfordulni. Ez okból e három halál-okot ezentúl figyelmen kívül is hagyjuk, de ezek után annál nagyobb megnyugvással foghatunk a többi fertőző kór, ugyanis hártvás toroklob, roncsoló toroklob, hőkhurut, skarlát és kanyaró vizsgálatához.

A 66. és 67. sz. táblákban tehát a kolera, hagymáz és himlő számonkívül hagyása mellett, a croup, diphtheritis, hőkhurut, skarlát és kanyaró tekintetében a fertőzési intenzitás pinczehalottakra nézve fel van tüntetve, még pedig az 1874—1881. évekről, míg az 1872. és 1873. éveket a kérdéses esetek nagyobb száma miatt egészen elhagyjuk.

Kiderül ezen táblákból, hogy pinczékben a viszonyos intenzitás hőkhurutnál alig változott, kanyarónál fokozódott, ellenben hártvás toroklob és skarlátnál, még inkább pedig diphtheritisnél föltűnően esökkent. Emelkedett ugyanis e betegségek viszonyos intenzitása pinczékben hőkhurutnál 7°/_o-kal (de csak gyermekekre számítva esökkent 10°/_o-kal), kanyarónál 34°/_o-kal (csupán gyermekekre számítva), esökkent ellenben croupnál 24°/_o-kal, skarlátnál 31°/_o-kal, sőt diphtheritisnél 43°/_o-kal.

A 66. és 67. sz. táblák croup, diphtheritis és skarlátra nézve az 5 évnél fiatalabb halottak külön számítását tartalmazzák; az eredmény nagyjában a föntebbiekkel azonos. A pinczelakások ugyanis gyermekeknél is croup, diphtheritis és skarlát tekintetében negatív különbséget mutatnak.

Egyéb efféle észlelések eredményei.

Visszatérünk e helyen is a Reek-féle vizsgálódásokra, melyek azon körülményre is kiterjeszkedtek, mily befolyást gyakorolt a lakások nedvessége bizonyos halál-okok előfordulására. A pinczelakások mind a nedvesekhez tartoznak, de a betegedési tüneteknek azért nem kell e kettő között azonosoknak lenniök, mintán a pinczelakásoknak még egyéb különös tulajdonságaik is vannak, milyenek a világosság hiánya, a hőmérsék eltérése stb. Érdekes már most azt tapasztalni, hogy Dr. Reek sem bírta a nedves lakások káros befolyását egyaránt kimutatni. Előmozdító hatást tanusított a nedvesség a typhus, himlő és skarlát fölléptére; (ez utolsó halál-oknál (Folytatás a 229. lapon.)

Hogy megtudhassuk, honnan ered a kérdéses esetek nagy száma, egy naptári év anyagát — az 1880. évet találtuk még erre alkalmas állapotban — ily irányban átvizsgáltuk s kiderült, hogy 2443 kérdéses eset között volt:

- 129 katona, (kik a katonai kórházakban haltak meg, részben tehát nem is tartoztak az itteni helyőrséghez),
- 519 utról jött,
- 321 hajléktalan,
- 135 tébolydai halott (nagyrészt idegenek és utról jöttek),
- 89 intézeti (szegényházi, fogházi stb.) halott,
- 67 a szülészeti kórodákban az élet első napjai folyamán elhalt újszülött,
- 101 haldokló állapotban hozott és talált halott.

Ezen esetekre tehát a lakási viszonyok kérdése nem volt kiterjeszhető; de igenis megtörténhetett volna az az 1082 többi kórházi halottnál, melyeknél tehát a kórházak előjárásáig illeti e kérdés feltevésének mulasztása.

egy es megfigyelési évek szerint, a gyermekkor külfönvázstásával.
für die einzelnen Beobachtungsjahre 1874 bis 1882, mit Unterscheidung der Kinder.

Egyes fertőző betegségek részletezése
Specificirung einzelner infectiöser Krankheiten

Hátyás torokgyik Croup					Roncsoló toroklob Diphtheritis					Hökhurut Keuchhusten					Kanaró Masern					Szarlát Scharlach				
pinces-lakás Kellerw.	málakás Nicht-Kellerw.	ismertl. lakás	Lage unb.	együtt Zus.	pinces-lakás Kellerw.	málakás Nicht-Kellerw.	ismertl. lakás	Lage unb.	együtt Zus.	pinces-lakás Kellerw.	málakás Nicht-Kellerw.	ismertl. lakás	Lage unb.	együtt Zus.	pinces-lakás Kellerw.	málakás Nicht-Kellerw.	ismertl. lakás	Lage unb.	együtt Zus.	pinces-lakás Kellerw.	málakás Nicht-Kellerw.	ismertl. lakás	Lage unb.	együtt Zus.
4	76	—	80	9	80	1	90	17	77	3	97	9	57	3	69	14	166	4	184					
	7	6	13		30		30		1		1	2	14	2	18	1	41	5	47					
4	83	6	93	9	110	1	120	17	78	3	98	11	71	5	87	15	207	9	231					
15	86	—	101	3	125		125	3	39	1	43	7	34		41	26	154		180					
—	21	4	25	1	29	5	35		2	1	3		6		6	4	66	9	79					
15	107	4	126	4	154	5	163	3	41	2	46	7	40		47	30	220	9	259					
18	150	7	175	17	105	23	145	7	74		81	44	217	13	274	11	103	1	115					
3	48	3	54	2	41	11	54		3		3	1	6	6	13	3	32	1	36					
21	198	10	229	19	146	34	199	7	77		84	45	223	19	287	14	135	2	151					
19	200		219	27	195		222	43	291		334	33	83	1	117	8	72	3	83					
6	42	5	53	2	69	4	75	1	5		6		7		7	2	32	1	35					
25	242	5	272	29	264	4	297	44	296		340	33	90	1	124	10	104	4	118					
33	233	1	267	24	226		250	16	98	6	120	28	108	2	138	39	188	3	230					
5	56	2	63	6	73	5	84	5	2		7	4	12	1	17	8	98	2	108					
38	289	3	330	30	299	5	334	21	100	6	127	32	120	3	155	47	286	5	338					
14	119		133	15	149	1	165	19	125	5	149	30	196	5	231	6	49	1	56					
5	25	2	32	3	56	5	64		8		8	1	15		16		29	2	31					
19	144	2	165	18	205	6	229	19	133	5	157	31	211	5	247	6	78	3	87					
10	112		122	11	134	6	151	4	18	3	25	26	83	3	112	9	75	1	85					
4	11		15	2	42	2	46						6		6	4	28	1	33					
						1	1																	
14	123		137	13	176	9	198	4	18	3	25	26	89	3	118	13	103	2	118					
23	116	7	146	14	158		172	16	73		89	13	63	4	80	11	145	16	172					
3	31		34	6	53	5	64		3		3	1	9		10	6	88		94					
26	147	7	180	20	211	5	236	16	76		92	14	72	4	90	17	233	16	266					
14	110	3	127	16	171	5	192	25	104		129	46	104	6	156	17	160	7	184					
	17		17	3	52	5	60		5		5	1	5	2	8	4	75	4	83					
14	127	3	144	19	223	10	252	25	109		134	47	109	8	164	21	235	11	267					

A pinczelakások befolyása a fertőző kórok fellépésére az 1874—1882. kilencz évre. A 66. sz. táblán tartalmazott észlelések összesítése.

Einfluss der Kellerwohnungen auf das Auftreten epidemisch-infectiöser Krankheiten. Recapitulation der die neun Jahre 1874—1882 bezüglichen in Tab. 66 mitgetheilten Beobachtungen.

Halálokok Todesursache	Kor Alter	A) Abszolút számok A) Absolute Zahlen					B) Százalékszámok B) Percente				100—100 nem fertőző esetre jut fertőző Auf 100 nicht-infectiöse Fälle entfallen infect.	Visszonyok Relative Intenzen
		pinczelakások ban Keller- wohnungen	más lakások ban Nichtkeller- wohnungen	ismeretlen felvétel Lage unbek.	együtt Zusammen	pinczelakások ban Keller- wohnungen	más lakások ban Nichtkeller- wohnungen	ismeretlen felvétel Lage unbek.	együtt Zusammen			
Valamennyi betegség Sämmtliche Krankheiten	0—5 éves 0—5 Jahre alt	7884	43411	3095	54390	14.50	79.81	5.69	100.00			
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	3715	31635	19665	55015	6.75	57.50	35.75	100.00			
	Ismeretlen korú Alter unbek.	.	.	299	299	.	.	.	.			
	Együtt Zusammen	11599	75046	23059	109704	10.57	68.41	21.02	100.00			
Ebből fertőző betegség Hieron infectiöse Krankheiten	0—5 éves 0—5 Jahre alt	1195	7460	269	8924	13.39	83.60	3.01	100.00	17.87	20.75	86
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	323	3554	1306	5183	6.23	68.57	25.20	100.00	9.52	12.60	75
	Ismeretlen korú Alter unbek.	.	.	8	8	.	.	.	.			
	Együtt Zusammen	1518	11014	1583	14115	10.75	78.03	11.22	100.00	15.06	17.20	88
Marad nemfertőző betegség Bleiben nichtinfectiöse Krankheiten	0—5 éves 0—5 Jahre alt	6689	35951	2326	45466	14.71	79.07	6.22	100.00			
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	3392	28081	18359	49832	6.81	56.35	36.84	100.00			
	Ismeretlen korú Alter unbek.	.	.	291	291	.	.	.	.			
	Együtt Zusammen	10081	64032	21476	95589	10.54	66.99	22.47	100.00			

Egyes fertőző betegségek részletezése. — Specificirung einzelner infectiöser Krankheiten.

Hártyás torokgyík Croup	0—5 éves 0—5 Jahre alt	150	1202	18	1370	10.95	87.74	1.31	100.00	2.24	3.34	67
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	26	258	22	306	8.50	84.31	7.19	100.00	0.77	0.92	84
	Ismeretlen korú Alter unbek.	.	.	.	.	.	.	.	.			
	Együtt Zusammen	176	1460	40	1676	10.50	87.11	2.39	100.00	1.74	2.28	76
Ronsoló toroklob Diphtheritis	0—5 éves 0—5 Jahre alt	136	1343	36	1515	8.98	88.65	2.37	100.00	2.03	3.74	54
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	25	445	49	512	4.88	86.92	8.20	100.00	0.74	1.58	47
	Ismeretlen korú Alter unbek.	.	.	1	1	.	.	.	.			
	Együtt Zusammen	161	1788	79	2028	7.94	88.17	3.89	100.00	1.60	2.79	57
Hökhurut Keuchkusten	0—5 éves 0—5 Jahre alt	150	899	18	1067	14.06	84.25	1.69	100.00	2.24	2.50	90
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	6	29	1	*36	.	.	.	.			
	Ismeretlen korú Alter unbek.	.	.	.	.	.	.	.	.			
	Együtt Zusammen	156	928	19	1103	14.14	84.14	1.72	100.00	1.55	1.45	107
Kanyaró Masern	0—5 éves 0—5 Jahre alt	236	945	37	1218	19.37	77.59	3.04	100.00	3.53	2.63	134
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	10	80	11	*101	.	.	.	.			
	Ismeretlen korú Alter unbek.	.	.	.	.	.	.	.	.			
	Együtt Zusammen	246	1025	48	1319	18.65	77.71	3.64	100.00	2.41	1.60	153
Szarlát Scharlach	0—5 éves 0—5 Jahre alt	141	1112	36	1289	10.94	86.27	2.79	100.00	2.11	3.09	68
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	32	489	25	546	5.86	89.56	4.58	100.00	0.94	1.74	54
	Ismeretlen korú Alter unbek.	.	.	.	.	.	.	.	.			
	Együtt Zusammen	173	1601	61	1835	9.43	87.25	3.32	100.00	1.72	2.50	69

*) Az esetek csakély száma miatt a számtűsból kimaradt. — *) Wegen zu geringer Anzahl der Fälle nicht berechnet.

lelát a braunschweigi megfigyelések a mieinktől eltérő eredményre vezettek.) A croup és diphtheritis tekintetében azonban a két megfigyelés annyiban egyez, a mennyiben Dr. Reck is azt találja, hogy a nedvesség befolyása croup- és diphtheritisre kétesnek tartható, miután nedves lakásokban több egyén halt ugyan meg e bajokban, de kevesebb betegedett meg, mint a száraz lakásokon.

Az eddigi, csakis a halandóságra vonatkozó észlelések mellett, hadd foglaljanak még helyet még azon a betegedésekre vonatkozó észlelések, melyek a ragályos kórok tekintetében 1881. évben behozott bejelentési kényszer alkalmazása folytán a főváros tiszti főorvosi hivatalában gyűjtetnek. Dr. Patrubány tiszti főorvos ugyanis az első év alatt lefolyt 773 difteritikus megbetegedésről jelentést tévén a magyar természetvizsgálók vándorgyűlésének, kiemeli, hogy ezer-ezer pinczelakóra nem több diphtheritis eset találtatott, mint ugyanannyi földszinti lakos után. Az emeletekben lakó népesség körében ellenben kisebb betegedés volt észlelhető.

Összefoglalás.

Ezek után, legalább Budapestre nézve, állíthatjuk,

1. hogy a pinczelakások nem minden fertőző betegség fellépését mozdítják elő;
2. hogy a skarlát, diphtheritis és croup viszonyos intenzitása pinczelakásokban gyöngébbnek mutatkozik, s így legalább is az nem állítható, hogy elterjedésüket a pinczehelyiségek különösen előmozdítják;
3. hogy a hőkurut viszonyos intenzitásának a pinczelakásokban mutatkozó fokozódása kérdéses marad;
4. hogy ellenben a lakás földszint alatti fekvése határozottan előmozdította a kanyarót.

Félreértések megelőzése czéljából különben újra megjegyezzük, hogy ezen adatok nem mutatnak egyebet, mint a pinczelakásoknak az említett öt fertőző betegséggel szemben tanúsított külön befolyását. Egynéhány betegség ritkább fellépéséből azonban korántsem következtethető, hogy valamennyi többi is ritkábban fordul elő. Azonkívül a mondottak alapján azon közigazgatási intézkedések czél-szerűsége ellen sem lehet érvelni, melyek a pinczelakások számának csökkentésére irányítvák. A mennyiben pl. a lakás a föld színe alatti fekvésének egészségi befolyása az elhaltak átlagkorából kideríthető volna, a pinczében való lakás az emberi élet tartamát átlag mintegy két-három évvel¹⁾ rövidítené, a mi tehát már enmagában elég hatalmas indok arra, hogy a lakások kitritése, illetve jobb karba helyezése, teljes erővel folytattassék.

¹⁾ V. ö. a következő tizenkettedik fejezettel.

Jegyzet.

27. sz. jegyzet. A fertőző és nem fertőző betegségekből elhaltak száma lakásuk fekvése szerint.
1872—1882.

	Pinczelakásokban		Máslakásokban	
	nemfertőző	fertőző	nemfertőző	fertőző
1872/3. években (kolerával együtt) . . .	1.372	348	13.372	4.551
» » (kolera nélkül)	1.372	194	13.372	2.181
1874/75. »	1.794	296	18.939	3.058
1876/77. »	2.279	309	18.911	2.704
1878/79. »	2.197	397	18.794	2.948
1880/81. »	2.511	315	19.292	2.489
1882. »	1.300	201	9.572	1.398
1872—1882.	11.453	1.866	98.880	17.148

Tíz-tízezer nem fertőző kór okozta halálesetre esik tehát hány fertőző eset.

	Pincze- lakásokban	máslakásokban	tehát pinczékben több vagy kevesebb
1872/73. (kolerával)	2.536	3.403	— 867 = — 25 %
» (kolera nélkül)	1.414	1.631	— 217 — 13 »
1874/75.	1.651	1.615	+ 36 + 2 »
1876/77.	1.356	1.430	— 74 — 5 »
1878/79.	1.807	1.569	+ 238 + 15 »
1880/81.	1.254	1.290	— 36 — 3 »
1882.	1.546	1.461	+ 85 + 6 »
1872—1882 átlag	1.630	1.734	— 104 = — 6 %

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Túlnépes lakások befolyása járványos fertőző kórok fellépésére.

Az általános népsűrűségi, valamint a házak lakottsági számának elégtelensége.

Annak felismerésére, hogy az emberek sűrűbb együttélése befolyásolja-e az egészségi viszonyokat és különösen a járványos betegségek elterjedését, többnyire össze szokták hasonlítani a viszonylagos népszámot, azaz a különböző helyeken átlag egy-egy négyszögkilométer területen élő emberek számát. Azt tartjuk azonban, hogy az ilyenmő vizsgálódásokból levont következtetések mellett sok marad a kívánni való. Az egyik városban ugyanis, egy négyszögkilométeren csak 500 ember élhet, de mindannyi tíz kis házikóba zsufolva, míg egy másikban 1000, de száz kényelmes épületbe elosztva. Így pl. Budapesten a legegésztelenebb viszonyok a kőbányai (X.) kerületben uralkodnak, hol nagyobb részt napszamosok laknak. Kőbánya azonban a legnagyobb kerületünk, 3574 hektárnyi kiterjedéssel, míg pl. az I. kerület, hol a királyi vár is van, csak 507 hektárt foglal el. Az előbb említett terjedelmes kerületben ugyan csak 9,000 ember él, de kevés házba szorítva, míg a kis I. kerületben 24,000 ember él, de kényelmes lakási viszonyok között. Ha már most csak az egy-egy hektárra átlag eső népesség után indulnánk, akkor épen a tényleg legsűrűbben lakott Kőbánya mutatná a legkisebb sűrűségi számot. Ily hibaforrás elkerülése végett az ugynevezett házilakottságot (Behausungsziffer), vagyis az egy-egy házban átlag élő emberek számát is szokták a lakósűrűség mértékétől használni; de még ez arány sem megbízható, minthogy a házak különböző nagysága és az emeletek száma szerint egy és ugyanazon lakószám majd kényelmes, majd zsufolt lakási viszonyokat jelezhet.

Legelőnyösebbnek tartjuk tehát, ha a telek nagysága vagy a lakószám helyett lehetőleg az egyes szobák lakottsága után indulunk. Ezen lakósűrűséget pedig nagyon egyszerű módon meg is tudhatjuk, miután csak a szobák számát kell a lakók számával egybevetnünk.

Hogy a megfigyelésre ezen alapot megszerezzük, már 1871 óta úgy intézkedtünk, hogy minden egyes halálesetnél úgy a szobáknak, mint az azokban élő személyeknek száma följegyeztessék és nekünk följelentessék.

Immár tizenegy éven át folytatott ilyenmő megfigyelés anyaga áll rendelkezésünkre. Ha ezt az egy-egy szobára átlag eső lakók száma szerint osztályozzuk, akkor azon lakások, melyekben egy-egy szobára egy-két személy jut, a normalis

lakósűrűséget képviselik, míg azokban, hol három, négy, sőt öt személy is lakik egy szobában, már aggasztó sűrűségi viszonyok uralkodnak. Az ilyen lakások már nagyon alkalmas talajt nyújtanak a miazmatikus betegségek számára, míg a contagiosus betegségeknek, melyek már pusztá érintkezés által átszarmaztathatók, ily helyeken még sokkal gyorsabban kellene elharapódzaniok. Végül egészen kivételes viszonyok uralkodnak az oly lakásokban, hol ötnél több, tíz, tizenöt, sőt mint a legszélsőbb esetekben, szállóknál (Pennan) előfordul, száz és még több személy is lakik egy és ugyanazon szobában.

Fertőző bajok fellépése oly lakásokban, hol egy-egy szobára átlag két lakónál kevesebb jut.

Mindenek előtt a legjobb lakásokban — szobánként átlag két lakóval — mutatkozó halandóságot akarjuk valamennyi sűrűbben lakottal egybevetni.¹⁾ Az előzőekben már ismertetett közvetett számítási mód²⁾ szerint azon eredményre jutunk, hogy az összes fertőző betegségek viszonyos intenzitása a túlnépes lakásokban 43°/o-kal növekedik. (Lásd a 68. és 69. sz. táblát).

Az intenzitás ezen fokozódása az öt megfigyelt fertőző kór négyénél ismétlődik; e fokozódás legnagyobb, még pedig 250°/o-on túl a kanyarónál és teljes 100°/o a hökhurutnál; még mindig jelentékeny, bár már jóval alacsonyabb, ugyanis 57°/o, a croupnál. A viszonyos intenzitások említett nagymérvű fokozódásaival szemben a diphtheritis 24°/o-nyi növekedése aránylag csekélynek látszik, míg különös, hogy a skarlátnál zsufolt lakásokban az intenzitás semmi fokozódása sem mutatható ki. A skarlát tehát túlnépes lakásokban csak azon általános mértékben fokozódik, mely szerint a halandóság zsufolt lakási viszonyok által egyáltalán növekedik: különös fokozódást ezen viszonyok a skarlát fellépésére nem gyakorolnak. A skarlát és diphtheritis tehát a túlnépes lakásokban is megőrzi előbb említett tartózkodó magatartásukat. Ha továbbá még, az előbb kifejtett okoknál fogva mellőzött himlőről és koleráról is meg akarunk emlékezni, ugy azt találjuk, hogy anyagunk hiányossága daczára himlőre 110°/o-nyi, kolerára pedig 38°/o-nyi emelkedés konstatalható. Föltehetjük azonban, hogy mindkét számérték a valóság mögött elmarad; különösen a koleránál sokkal jelentékenyebb lehet az intenzitás növekedése, miután ennél a kérdéses esetek quótája kiválóan nagy.³⁾

A 68. sz. tábla a gyermekkorra külön feltüntetett adatokat tartalmaz. De az e mellett mutatkozó eredmények, melyek ugyanis croup, diphtheritis, hökhurut és skarlátra nézve az intenzitásnak éppenséggel csökkenését jelzik, előttünk megfajthetlonek. Lehet, hogy az ilyen

¹⁾ Még pedig a föntebb jelzett okoknál fogva 1874—1882. évekre.

²⁾ A népszámlálás által nyert sűrűségi számokat a halandósági statisztikában azért nem használhatjuk, mert ez utóbbiban csak a szobák száma szerepelt osztóképen, míg a népszámlálási munkában minden egyéb lakható részek is vétettek számba. Azonkívül a lakósűrűsége vonatkozó számlálási eredmények csak a rendes lakásokban összeirt néposségre vonatkoznak, míg az intézetekben és nemlakásokban (kocsik, barlangok stb.) élők számításon kívül maradtak. Másrészt meg a nagyon is számos »ki nem töltött« halálzási bárezákkal sem tudók, mit tegyünk, miután ezekhez a megszámlált népesség körében nem találunk megfelelő csoportot. A halandósági statisztika anyaga tehát e tekintetben csak önmagában hasonlítható össze, és nem tőr egybevetést a népszámlálási eredményekkel.

³⁾ 2524 kolera halott között ugyanis csak 1179-nél található felelet a lakósűrűségi kérdésre, míg 1345 eset (53°/o) kérdéses marad.

A lakósűrűség befolyása fertőző kórok fellépésére, az 1874—1882-iki
Einfluss der Wohnungsdichtigkeit auf das Auftreten epidemisch-infectiöser Krankheiten

Év Jahr	Kor Alter	Valamennyi betegség Sämmtliche Krankheiten					Ebből fertőző betegség Hieron infectiöse Krankheiten					Marad nem fertőző betegség Bleiben nichtinfectiöse Krankheiten				
		1—2	2—5	5-nél több über 5	lakott- sági viszony Wohnungsdichtg. mib.	együtt	1—2	2—5	5-nél több über 5	lakott- sági viszony Wohnungsdichtg. mib.	együtt	1—2	2—5	5-nél több über 5	lakott- sági viszony Wohnungsdichtg. mib.	együtt
		lakó szobáinkint Inw. per Zimmer	lakó szobáinkint Inw. per Zimmer	lakó szobáinkint Inw. per Zimmer			lakó szobáinkint Inw. per Zimmer	lakó szobáinkint Inw. per Zimmer	lakó szobáinkint Inw. per Zimmer			lakó szobáinkint Inw. per Zimmer				
1874	0—5 éves, 0—5 J. alt	642	3.711	1.657	458	6.468	123	703	343	63	1.234	519	3.008	1.314	395	5.230
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	1.259	1.690	504	2.489	5.942	121	227	90	308	746	1.138	1.463	414	2.181	5.190
	Ismeretlen korú Alter unbek.				47	47				1	1				46	46
	Együtt, Zusammen	1.901	5.401	2.161	2.994	12.457	241	930	433	372	1.979	1.657	4.471	1.728	2.622	10.270
1875	0—5 éves, 0—5 J. alt	505	3.441	1.522	297	5.765	82	505	225	1	813	423	2.936	1.297	296	4.950
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	1.361	2.447	821	1.196	5.825	104	261	96	100	561	1.257	2.186	723	1.096	5.290
	Ismeretlen korú Alter unbek.				40	40				1	1				39	39
	Együtt, Zusammen	1.866	5.888	2.343	1.533	11.630	186	766	321	102	1.374	1.680	5.122	2.022	1.431	10.255
1876	0—5 éves, 0—5 J. alt	546	3.609	1.929	258	6.342	79	497	255	53	884	467	3.112	1.674	205	5.450
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	1.346	2.235	703	1.250	5.534	66	209	71	102	448	1.280	2.026	632	1.148	5.080
	Ismeretlen korú Alter unbek.				65	65				4	4				61	61
	Együtt, Zusammen	1.892	5.844	2.632	1.573	11.941	145	706	326	159	1.336	1.747	5.138	2.306	1.414	10.600
1877	0—5 éves, 0—5 J. alt	486	3.596	1.862	214	6.159	124	619	296	9	1.048	363	2.977	1.566	205	5.111
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	1.367	2.321	693	1.656	6.037	115	261	94	159	629	1.252	2.060	599	1.497	5.400
	Ismeretlen korú Alter unbek.				66	66									66	66
	Együtt, Zusammen	1.854	5.917	2.555	1.936	12.262	239	880	390	168	1.677	1.615	5.037	2.165	1.768	10.580
1878	0—5 éves, 0—5 J. alt	507	3.731	1.873	242	6.353	135	682	363	18	1.198	372	3.049	1.510	224	5.155
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	1.268	2.359	712	1.820	6.159	109	276	118	122	625	1.159	2.083	594	1.698	5.380
	Ismeretlen korú Alter unbek.				13	13									13	13
	Együtt, Zusammen	1.775	6.090	2.585	2.075	12.525	244	958	481	140	1.823	1.531	5.132	2.104	1.935	10.700
1879	0—5 éves, 0—5 J. alt	448	3.441	1.715	199	5.803	104	599	296	30	1.029	344	2.842	1.419	169	4.774
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	1.257	2.453	839	1.441	5.990	75	242	98	78	493	1.192	2.211	741	1.363	5.397
	Ismeretlen korú Alter unbek.				18	18									18	18
	Együtt, Zusammen	1.705	5.894	2.554	1.658	11.811	179	841	394	108	1.522	1.526	5.053	2.160	1.550	10.280
1880	0—5 éves, 0—5 J. alt	400	3.337	1.767	155	5.659	64	431	201	27	723	336	2.906	1.566	128	4.936
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	1.271	2.225	800	1.953	6.249	74	182	67	107	430	1.197	2.043	733	1.846	5.310
	Ismeretlen korú Alter unbek.				23	23				1	1				22	22
	Együtt, Zusammen	1.671	5.562	2.567	2.131	11.931	138	613	268	135	1.154	1.533	4.949	2.299	1.996	10.770
1881	0—5 éves, 0—5 J. alt	472	3.402	1.649	406	5.929	88	576	243	41	948	384	2.826	1.406	365	4.981
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	1.287	2.317	773	2.348	6.725	82	286	108	225	701	1.205	2.031	665	2.123	6.021
	Ismeretlen korú Alter unbek.				22	22				1	1				21	21
	Együtt, Zusammen	1.759	5.719	2.422	2.776	12.676	170	862	351	267	1.650	1.589	4.857	2.071	2.509	11.020
1882	0—5 éves, 0—5 J. alt	433	3.366	1.891	220	5.912	98	588	333	30	1.049	337	2.778	1.558	190	4.860
	5 évnél idősb Über 5 Jahre alt	1.471	2.269	937	1.877	6.554	88	246	107	109	550	1.383	2.023	830	1.768	6.004
	Ismeretlen korú Alter unbek.				5	5									5	5
	Együtt, Zusammen	1.906	5.635	2.828	2.102	12.471	186	834	440	139	1.599	1.720	4.801	2.388	1.963	10.870

egyes megfigyelési évek szerint, a gyermekek megkülönböztetésével.

für die einzelnen Beobachtungsjahre 1874—1882, mit Unterscheidung des Kindesalters.

Egyes fertőző betegségek részletezése
Specificirung einzelner infectiöser Krankheiten

Hártyás torokgyík <i>Croup</i>					Ronszoló toroklob <i>Diphtheritis</i>					Hökhurut <i>Keuchhusten</i>					Kanyaró <i>Masern</i>					Skarlát <i>Scharlach</i>				
1-2	2-5	5-nél több Über 5	Immersten lakott- sági viszony Wohnlichkeith. n. d.	együtt zusammen	1-2	2-5	5-nél több Über 5	Immersten lakott- sági viszony Wohnlichkeith. n. d.	együtt zusammen	1-2	2-5	5-nél több Über 5	Immersten lakott- sági viszony Wohnlichkeith. n. d.	együtt zusammen	1-2	2-5	5-nél több Über 5	Immersten lakott- sági viszony Wohnlichkeith. n. d.	együtt zusammen	1-2	2-5	5-nél több Über 5	Immersten lakott- sági viszony Wohnlichkeith. n. d.	együtt zusammen
lakó szobánk. Inw. per Zimmer					lakó szobánk. Inw. per Zimmer					lakó szobánk. Inw. per Zimmer					lakó szobánk. Inw. per Zimmer					lakó szobánk. Inw. per Zimmer				
12	40	28		80	16	51	22	1	90	8	54	32	3	97	8	42	16	3	69	35	119	26	4	184
1	2	4	6	13	4	21	5		30			1		1	1	11	4	2	18	14	26	2	5	47
13	42	32	6	93	20	72	27	1	120	8	54	33	3	98	9	53	20	5	87	49	145	28	9	231
11	64	26		101	16	86	26		127	1	28	13	1	43	4	20	17		41	30	102	48		180
2	16	3	4	25	5	20	5	5	35		1	1	1	3		5	1		6	14	42	14	9	79
13	80	29	4	126	21	106	31	5	163	1	29	14	2	46	4	25	18		47	44	144	62	9	259
16	102	50	7	175	21	76	25	23	145	4	52	25		81	12	148	101	13	274	11	77	26	1	115
12	26	13	3	54	3	35	5	11	54		2	1		3	1	5	1	6	13	3	23	9	1	36
28	128	63	10	229	24	111	30	31	199	4	54	26		84	13	153	102	19	287	14	100	35	2	151
36	114	69		219	33	149	40		222	30	204	100		334	12	68	36	1	117	10	46	24	3	83
12	24	12	5	53	20	38	13	4	75	1	2	3		6		4	3		7	11	19	4	1	35
48	138	81	5	272	53	187	53	4	297	31	206	103		340	12	72	39	1	124	21	65	28	4	118
35	161	70	1	267	29	173	48		250	13	61	40	6	120	6	75	55	2	138	37	121	69	3	230
11	34	16	2	63	10	55	14	5	84	3	1	3		7	1	13	2	1	17	28	57	21	2	108
46	195	86	3	330	39	228	62	5	334	16	62	43	6	127	7	88	57	3	155	65	178	90	5	338
12	81	40		133	24	113	27	1	165	27	89	37	5	149	12	133	81	5	231	16	32	13	1	56
3	17	10	2	32	12	30	17	5	64		5	3		8	2	12	2		16	10	14	5	2	31
15	98	50	2	165	36	143	44	6	229	27	85	40	5	157	14	145	83	5	247	20	46	18	3	87
14	74	34		122	27	84	34	6	151	1	12	9	3	25	3	65	41	3	112	9	49	25	2	85
1	13	1		15	12	20	12	2	46							5	1		6	8	17	7	1	33
15	87	35		137	39	104	46	9	198	1	12	9	3	25	3	70	42	3	118	17	66	32	3	118
6	102	30	8	146	28	104	40		172	10	56	23		89	3	40	33	4	80	27	96	33	16	172
9	18	7		34	13	33	13	5	64	1	1	1		3	2	5	3		10	19	55	20		94
15	120	37	8	180	41	137	53	5	236	11	57	24		92	5	45	36	4	90	4	151	53	16	266
11	75	38	3	127	22	119	46	5	192	11	83	35		129	10	65	75	6	156	27	103	47	7	184
4	11	2		17	9	43	3	5	60	1	4			5	1	3	2	2	8	21	39	19	4	83
15	86	40	3	141	31	162	49	10	252	12	87	3		134	11	68	77	8	164	48	142	66	11	267

Egyes fertőző betegségek részletezése. — Specificierung einzelner infectiöser Krankheiten.

0-5 éves 0-5 Jahre	153	813	385	1198	19	1370	11·17	59·34	28·10	87·44	1·39	100·00	4·32	3·08	2·89	3·01	71	67	70
Hátyás torokgyík Croup.....	55	161	68	229	22	306	17·97	52·62	22·22	74·84	7·19	100·00	0·50	0·89	1·15	0·95	178	230	190
együtt zusammen	208	974	453	1427	41	1676	12·41	58·11	27·03	85·14	2·45	100·00	1·42	2·19	2·36	2·24	153	165	157
0-5 éves 0-5 Jahre	216	955	308	1263	36	1515	14·26	63·04	20·33	83·37	2·37	100·00	6·09	3·66	2·31	3·18	59	38	52
Roncós toroklob 5 évnél idősb über 5 Jahre	88	295	87	382	42	512	17·19	57·62	16·99	74·61	8·20	100·00	0·80	1·63	1·47	1·59	204	184	199
ismeretlen korú Alter unbek.					1	1													
együtt zusammen	304	1250	395	1645	79	2028	14·99	61·64	19·48	81·12	3·89	100·00	2·08	2·80	2·05	2·58	135	99	124
0-5 éves 0-5 Jahre	105	630	314	944	18	1067	9·84	59·04	29·43	88·47	1·69	100·00	2·96	2·38	2·36	2·37	80	80	80
Hökhurut.....	6	16	13	29	1	36	*												
5 évnél idősb über 5 Jahre																			
együtt zusammen	111	646	327	973	19	1103	10·06	58·57	29·65	88·22	1·72	100·00	1·76	1·45	1·70	1·53	191	224	201
0-5 éves 0-5 Jahre	70	656	455	1111	37	1218	5·75	53·86	37·35	91·21	3·04	100·00	1·97	2·48	3·42	2·80	126	174	142
Kanyaró.....	8	68	19	82	11	101	7·92	62·38	18·81	81·19	10·89	100·00	0·07	0·35	0·32	0·34	500	457	486
5 évnél idősb über 5 Jahre																			
együtt zusammen	78	719	474	1193	48	1319	5·91	54·51	35·94	90·45	3·64	100·00	0·53	1·61	2·46	1·87	304	464	353
0-5 éves 0-5 Jahre	196	745	311	1056	37	1289	15·20	57·80	24·13	81·93	2·87	100·00	5·53	2·82	2·34	2·66	51	42	48
Skarlát.....	128	292	101	393	25	546	23·44	53·48	18·50	71·98	4·58	100·00	1·16	1·61	1·70	1·63	139	147	141
5 évnél idősb über 5 Jahre																			
együtt zusammen	324	1037	412	1449	62	1835	17·66	56·51	22·45	78·96	3·38	100·00	2·22	2·33	2·14	2·27	105	96	102

*) Az esetek csekély száma miatt nem számitattott. — Wegen zu geringer Anzahl der Fälle nicht berechnet.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

A lakviszonyok befolyása az átlagos halálozási korra.

A lakviszonyoknak a halál-okokra gyakorolt befolyásáról már előzőekben szólván, e helyütt pótlólag azoknak az élettartamra való befolyását akarjuk még, és pedig két szempontból ismertetni, u. m.: 1) azon befolyást illetőleg, melyet a lakások magassága, különösen pedig a pinczelakások és 2) azon befolyást illetőleg melyet a túltömött lakások gyakorolnak.

Az ilyenén megfigyeléseknek leghelyesebb alapját képezné egyrészt a pinczében, a földszinten és az emeleteken, másrészt a túltömött lakásokban élők számának, valamint emez élők korviszonyainak ismerete. Ilyenmü adatok azonban ugy a budapesti, mint egyáltalában minden nagyvárosi népességről hiányzanak. Hogy is volna lehetséges, valamely nagyvárosi népességnek folyton változó lakviszonyai mellett, napról-napra jól értesülve lenni arról, mily nagy volt azon lakófelek száma, kik kettesével, hármásával, ötösével stb. laktak egy-egy szobában? mily nagy volt ezen sűrűségi kategóriák mindegyikénél az 1., 2., 3. és ugy tovább egész száz éves korig álló lakók száma? hasonlólág mennyire változnak napról napra ezen egyes koresoportok a pincze-, földszinti és emeleti lakásokban?

Meggyőződván arról, hogy a feladatot ily szabatos alakban megoldani lehetetlen, meg kell elégednünk, — hacsak ezen, egészségügyi szempontból oly fontos kérdésbe való bepillantásról mindenkorra lemondani nem akarunk, a mi bizonynyal a szabatosság iránti nagyon is túlzott érzékre vallana, — hogy legalább megközelítő észlelési eredményekre tegyünk szert, olyanokra, minők a viszonyok természetéből és statisztikai megfigyeléseknek általános lehetőségéből erednek. S így ismételten arra vagyunk utalva, hogy azon adatokat értékesítsük, melyeket az elhaltak koráról birunk és melyek a lakviszonyok által gyakorolt befolyásnak vizsgálatára elég jó alapul szolgálhatnak. Azon hiányokat, melyeket az ilyenén megfigyelési mód nyújt, így nevezetesen azon zavaró befolyást, melyet a korosztályok különböző képviseltetése, és azon különböző mérv, mely szerint egyik-másik osztály betegjeinek bizonyos részét a kórházaknak adja át, — minek következtében ezen részről a lakviszonyok kevésbbé pontosan kipuhathatók — mindezt mint kisebb bajt, ez esetre nyugodtan el kellend tüntünk.

A 70. sz. táblában adjuk a halandóságra vonatkozó statisztikai megfigyeléseink fennállása óta egybegyűlt, vagyis az 1872. évtől 1882-ig terjedő terjedelmes anyagnak ¹⁾ az összeállítását; és pedig az első felében 97844 elhalt személy korviszonyait, lakásuk magassága szerint és a másodikban 92615 elhalt személy korviszonyait azok lakviszonyainak nagyobb vagy kisebb sűrűsége szerint. Hogy azon zavaró befolyást, melyet a gyermekkornak különböző képviseltetése okoz, kiküszöbölhessük, az elhaltak átlagkorának kiszámításánál itt is csak az öt éven felüliekre szorítkozunk.

I. Az elhaltak átlagkora a lakás fekvése szerint.

A 70. sz. táblából (a 0—5 éves gyermekek számba vétele nélkül) kiderül, hogy

4179 pinczében elhaltak átlagkora volt 39 év 11 hó				
26396 földszinti	>	>	42 >	4 >
8021 I., II. emeleten	>	>	44 >	2 >
811 III., IV.	>	>	42 >	2 >

A mint látjuk, a pinczelakások a földszintiekkel szemben több mint két évvel, az I. és II. emeletiekkel szemben pedig több mint négy évvel rövidebb átlagkort tüntetnek ki. Lehet e szerint azon állítást kockáztatni, hogy a pinczehelyiségekben való lakás az élettartamra káros befolyást gyakorol, jöllehet nem szabad elfeledni, hogy a pinczelakók bizonynyal alsóbb vagyonszági fokhoz tartoznak, mint a földszinten lakók, nemkülönben, hogy ennek következtében ezeknek nagyobb számaránya került kórházakba, s így, az átlagkor kiszámításánál, belőlük a haladottabb korban elhaltaknak nagyobb százaléka maradhatott ki a számításból. A földszinten lakóknak átlagkora ellenben feltűnő hasonlatosságot mutat a harmadik és a negyedik emeleten lakók átlagkorával.

A fent említett körülményre való tekintettel történik, hogy törekvésünk folyton oda irányul, miszerint a kórházakban, a betegek felvételénél, azoknak előbbi lakviszonyai lehetőleg teljesen bejegyeztessenek. Mint már említettük, csak az utolsó évek folyamán sikerült erre vonatkozólag szabatosabb adatok birtokába jutnunk. Ez okból az ezen körülményre vonatkozó megfigyeléseinket kettéválasztva, egyrészt az 1872-ik évtől 1875-ig terjedő, másrészt pedig az újabb keltű adatokat alább külön-külön tárgyaljuk. Elhalt e szerint öt éven felüli:

	1872—1875.		1876—1882.	
	egyen	átált évek száma	egyen	átált évek száma
pinczelakásokban	937	37,966	3,242	129,001
földszinti lakásokban	6,922	294,937	19,474	823,565
I. és II. emeleti lakásokban	2,341	103,348	5,680	250,582
III. és IV. »	225	9,713	586	24,464
Összesen	10,425	445,964	28,982	1,227,612
Az öt éven felüli polgári halottak összes száma ez években volt	21,740		45,373	
A lakás fekvése szerinti osztályozásból e szerint kimaradt	11,325		16,391 eset,	

azaz az első négy évben 52 százalék, a későbbi hét évben 36 százalék. A mennyiben tehát a későbbi megfigyelések kevésbé hiányosak, a következőkben az ezen időszakra vonatkozó számításokat külön is közöljük. Az átlagkor volt: (Folytatása a 242-ik lapon.)

¹⁾ Az első két évről vonatkozó adatok csak Pestvárosára, a későbbiek egész Budapestre vonatkoznak.

70. sz. tábla.

Átlagkor kiszámítása a lakás fekvése, valamint annak lakásürüségé szerint.

Tabelle Nr. 70.

Berechnung des Durchschnittsalters nach der Höhenlage der Wohnung sowie nach deren Wohnungsichtigkeit.

		0-1	-2	-3	-4	-5	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35
éves korban halt el -- Jahre alt verstorben													
A) Elhalt egyének száma. -- Anzahl der verstorbenen Personen.													
I. Fekvés szerint.													
<i>Nach der Höhenlage</i>													
(1872-1882.)													
Pinceze, Keller	5874	1802	803	412	249	9140	407	162	257	330	421		
Földszint, Ebenerdig	25689	7345	3518	2091	1370	40013	2583	742	1205	1945	2008	1945	
I. és II. em., I. u. II. St.	5099	1574	860	514	356	8403	678	247	408	570	553	570	568
III. és IV. emelet, III. und IV. Stock	511	176	86	67	41	881	101	27	55	61	54	54	38
Összesen, Zusammen	37173	10897	5267	3084	2016	58437	3769	1112	1830	2537	2962	2962	2972
II. Lakásürüség szerint:													
<i>Nach d. Wohnungsichtigk.</i>													
(1872-1881.)													
1-2	3116	853	432	336	216	4953	496	213	447	729	863	863	792
3-5	21445	6227	2857	1652	1097	38278	2006	616	1051	1461	1674	1674	1674
5-10	9786	2863	1296	764	469	15130	899	223	324	369	458	458	469
10-nél több mehr als Zimmer	423	164	74	40	26	727	55	13	14	22	26	26	23
Összesen, Zusammen	31722	10107	4659	2792	1808	54088	3456	1065	1836	2581	3037	3037	2958
B) Átélt évek száma. -- Anzahl der verlebten Jahre.													
I.													
<i>Pinceze, Keller</i>													
Földszint, Ebenerdig													
I. és II. em., I. u. II. St.													
III. és IV. emelet, III. und IV. Stock													
Összesen, Zusammen													
1844.4	2703.0	2007.5	1442.0	1120.5	9117.4	3052.5	1200.0	2835.0	5782.5	9075.0	13682.5	13682.5	
8066.3	11017.5	8795.0	7318.5	6165.0	41362.3	19372.5	9265.0	21087.5	37485.0	53220.0	63212.5	63212.5	
1601.1	2361.0	2150.0	1799.0	1602.0	9513.1	5085.0	3087.5	7140.0	12442.5	15675.0	18460.0	18460.0	
160.5	264.0	215.0	234.5	184.5	1058.5	757.5	337.5	962.5	1372.5	1485.0	1235.0	1235.0	
11672.3	16345.5	13107.5	10794.0	9072.0	61051.3	28267.5	13890.0	32025.0	57082.5	81455.0	96590.0	96590.0	
II.													
<i>Pinceze, Keller</i>													
Földszint, Ebenerdig													
I. és II. em., I. u. II. St.													
III. és IV. emelet, III. und IV. Stock													
Összesen, Zusammen													
978	1279	1080	1176	972	5485	3720	2663	7822	16403	23753	25740	25740	
6734	9841	7143	5782	4937	33037	15045	7707	18393	32873	46475	54405	54405	
3058	4295	3240	2674	2110	15377	6743	2781	5670	8302	12543	15243	15243	
133	246	185	140	117	821	412	162	245	495	715	747	747	
10403	15161	11648	9772	8136	55620	25920	1331	32130	58073	83518	96135	96135	

	éves korban halt el ... Jahre alt verstorben										80-on túl über 80	Összesen — alle Alter	Totaie 5 éven feletti über 5 Jahre
	35—40	40—45	45—50	50—55	55—60	60—65	65—70	70—75	75—80	80-on túl über 80			
A) Elhalt egyének száma. — Anzahl der verstorbenen Personen.													
I. Fekvés szerint. Nach der Höhenlage (1872—1882.)													
Pincze, Keller	483	443	375	337	280	198	181	113	70	76	13319	4179	
Földszint, Ebeneerdig.	2172	1995	2004	1967	1901	1860	1485	1170	848	846	66409	26396	
I. és II. em., I. u. II. St.	560	528	511	545	585	591	513	469	342	358	16424	8021	
III. és IV. emelet III. und IV. Stock	49	50	53	44	61	49	37	63	35	34	1692	811	
Összesen, Zusammen	3214	3016	2943	2893	2827	2698	2216	1815	1295	1308	97844	39407	
II. Laksűrűség szerint: Nach d. Wohndichtheit. (1872—1881.)													
1—2	775	774	818	910	930	1051	917	795	609	647	16719	11766	
3—5	1779	1585	1546	1448	1418	1247	974	676	535	473	53457	20179	
5—10	564	534	542	468	366	290	244	174	145	146	21345	6215	
10-nél több Kleiner hall kott wohnt in mehreren Zimmer	32	27	16	29	16	20	19	27	17	11	1094	367	
Összesen, Zusammen	3150	2920	2922	2855	2730	2608	2154	1672	1306	1277	92615	38527	
B) Átélt évek száma. — Anzahl der verlebten Jahre.													
I.													
Pincze, Keller	16937.5	18827.5	17812.5	17692.5	16100.0	12375.0	12217.5	8192.5	5425.0	6460	—	166967.5	
Földszint, Ebeneerdig.	81450.0	84787.5	95190.0	103267.5	109307.5	116250.0	100237.5	84825.0	65720.0	71825	—	1118502.5	
I. és II. em., I. u. II. St.	21000.0	22440.0	24272.5	28612.5	33637.5	36937.5	34627.5	34002.5	26505.0	30005	—	353930.0	
III. és IV. emelet III. und IV. Stock	1837.5	2125.0	2517.5	2310.0	3507.5	3062.5	2497.5	4567.5	2712.5	2890	—	34177.0	
Összesen, Zusammen	120525.0	128180.0	139792.5	151882.5	162552.5	168625.0	149560.0	131587.5	100362.5	111180.0	—	1673577.5	
II.													
1—2	29062	32855	38355	47775	53475	65687	61898	57638	47198	54995	575044	569559	
3—5	66713	67363	73435	76020	81535	77938	65745	49010	41463	40205	848255	814318	
5—10	21150	22695	25745	24370	21045	18125	16470	12615	11237	12410	252780	237403	
10-nél több Zimmer	1200	1147	760	4523	920	1250	1282	1957	1317	935	13888	15067	
Összesen, Zusammen	118125	124100	138795	149888	156975	163000	145395	121220	101215	108545	1691967	1636347	

G. A FOGLALKOZÁS BEFOLYÁSA A HALANDÓSÁGRA.

- I. Befolyás a halálozás korára.
- II. Befolyás a halál-okra.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Az elhaltak volt foglalkozása és annak befolyása az élettartamra.

A fővárosi halandóságról közzé tett XIV. sz. közleményünkben, az 1872—1875. négy évre vonatkozólag 18 oly foglalkozási ágról vizsgáltuk meg azok befolyását az élettartamra, melyek mindegyike legalább 150 halálesetet mutathatott fel. Jelenleg azon helyzetben vagyunk, hogy ez adatokat újabb négy év eredményeivel toldhatjuk meg és vizsgálódásainkat 19 olyan foglalkozási ágra terjeszthetjük ki, melyek mindegyikében az 1872-től 1879-ig lefolyt nyolcz év alatt legalább mintegy 250 haláleset fordult elő.

Mielőtt azonban ezen eredmények vizsgálatába bocsátkoznánk, újból figyelemztettünk azon körülményre, hogy, bár az elhaltak által elért átlagkor gyakran az illető foglalkozás következményének tekinthető, mindazonáltal van sok olyan foglalkozás, melyekhez már természetöknél fogva csakis bizonyos korosztályú egyének tartozhatnak. Így például ki vannak zárva az orvosok, tanárok, ügyvédek nyugdíjasok stb. osztályából a legfiatalabb, a tanulók, kereskedősegek, dajkák, kéjhölgyek stb. köréből pedig a legidősebb korosztályok. Szorosan véve tehát csak oly foglalkozási ágakat szabadna átlagkoruk tekintetében egybevetnünk, melyekre az életkornak ugyanazon vagy legalább megközelítőleg egyenlő befolyása van, azaz melyeknél az élők között az egyes korelemek körülbelül ugyanazon arány szerint vannak képviselve.

Ugyanezen értelemben nyilatkoztunk már első halandósági munkánkban: ez adatok az illető ágak életviszonyaira az okból nem vetnek kellő világot, mivel természetes dolog, hogy azon kereseti ágak halottjai, melyekbe csak későn szoktak belépni, kell hogy magasabb átlagkort is mutassanak ki, mivel éppen fiatalabb tagjaik nincsenek. Ez állhat pl. a saját vagyonukból élőkrol is, kiknek magas átlagkorához (65 év) nagyon is hozzáfér azon kérdés, vajjon nem volna-e ez abból is magyarázható, hogy kevés ember van, ki már fiatal korában saját vagyonából él, az emberek legnagyobb része csak öregségére szerezvén kellő járadékot? Azon számítások, melyek alapján az átlagkor megállapított, csakugyan azt mutatják, hogy míg pl. a férfi-napszamosokból a 30. évig már 10% (illet. 8 év alatt 22%), a 40-dik évig 24% (illet. 46%) halt el, addig a saját vagyonukból élő férfiakból ugyan ezen korig csak 6% (illet. 9%), — de talán nem csak azért, mintha ez utóbbiak ily

korán nem is halhatnának el, hanem valószínűleg azért, mivel a 40-dik évig igen kevés saját vagyonából élő léteznek.

Különösen áll ez mindazon foglalkozási ágakról, melyeket mintegy átmenetieknek lehet tekinteni. Ilyen pl. a nőknél a cselédszolgálat. A főváros nőlakossága, foglalkozása tekintetében a 12—15-dik évig nagyobb részt mint tanuló vagy foglalkozás nélküli, a rákövetkező tiz-tizenöt évben mint cseléd szerepel, férjhez menetelük után pedig ismét az önálló kereset nélküliek sorába lépnek át. Ha mármost azon nők átlagkorát keressük, a kik mint cselédek haltak meg, világos, hogy az sokkal fiatalabb korúakból fog képződni, mint a férficselédeké, a kik tovább maradnak meg állásukban. ¹⁾

A mondottak figyelembe ajánlása után immár közöljük azon 19 kereseti ág halottjainak átlagkorát, melyekből az 1872—1879-ki nyolcz év alatt 250-nél több haláleset fordult elő.

583 saját vagyonából élő férfi átlagkora	65.07 év,
838 » » » nő »	60.48 »
1,319 mindennemű kereskedő átlagkora	49.08 »
511 nagykereskedő (1874—79-ben) átlagkora	48.19 »
1,343 hivatalnok átlagkora	46.84 »
341 koreszmáros, kávé és pinczér átlagkora	46.49 »
4,791 napszámosnő átlagkora	46.19 »
265 ác átlagkora	45.55 »
779 szabó »	45.08 »
753 férficseléd átlagkora	44.58 »
270 mészáros, hentes átlagkora	43.95 »
5,909 férfinapszámos átlagkora	42.54 »
515 fuvaros átlagkora	42.11 »
993 czipész »	41.63 »
619 asztalos »	40.72 »
657 kőmives	40.54 »
667 lakatos, bádogos, kovács átlagkora	37.99 »
1,668 nőcseléd átlagkora	31.32 »
437 női kéziparral foglalkozó átlagkora	30.59 »

¹⁾ Döntő bizonyíték ez állításunk mellett a népszámlálási munkában található (l. Körösi Budapest fővárosa 1881. évben, III. r. 81. tábla, 109. lap) következő eredmény:

100—100 férfi-szolga közt 30 évnél fiatalabb volt 48.4%, 30 évnél idősebb 51.6%, ellenben
 » » nő cseléd » 30 » » » 68.8%, 30 » » » 31.2%.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Az elhaltak volt foglalkozása és annak befolyása a halálokokra.

Már első halandósági munkánkban közöltünk adatokat a foglalkozás és halál-ok közötti összefüggésről és ott, a foglalkozástól való függésük tekintetében, a nyolcz általános kórcsoporton kívül még a következő betegségeket tettük vizsgálódásunk tárgyává, u. m.: tüdőgümő, tüdőlob, kolera, typhus, vérhas, himlő, agyguta, aggaszály, gyermekágyi láz és egyéb gyermekágyi baj. Az 1876—1878. években elhaltak volt foglalkozásának feldolgozásánál a halál-okok ezen sorát, a kolera és vérhas elhagyásával, a 71. sz. táblában még a következőkkel toldottuk meg: agykérlob, agylob, szervi szivbaj, bélhurut, béllob, hashártyalob, Brightkór és vízkór. Ezen megfigyeléseket az 1878. évtől kezdve, munkaerő hiánya folytán, abban kellett hagynunk.

Az említett három új megfigyelési év halottjai között 25 olyan foglalkozást találtunk képviselve, melyeknek mindegyike körében legalább mintegy 100 haláleset fordul elő, u. m.: férfinapszámos 2019, nőnapszámos 1870, nőceseléd 547, hivatalnok 539, cipész 396, szabó 292, saját vagyonából élő nő 291, lakatos, bádogos és kovács 277, kiskereskedő 269, férficeseléd 256, asztalos 225, kőmives 222, saját vagyonából élő férfi 204, nagykereskedő 194, női kézimunkás 176, lófuvaros 169, majorosnő 138, pinczér 120, szőlőmives 109, munkás 107, korcsmáros és kávés 107, mosónő 105, mészáros, hentes 101, ács 101, nyomdász 100.

Egyes fontosabb betegségekről ezen három év észleletei alapján a következőket mondhatjuk.

Tüdőgümőben aránylag legtöbben haltak meg nyomdászok, cipészek, pinczerek, női kézimunkások és asztalosok közül; kevésbbé gyakran, de még mindig elég nagy számmal: kőmivesek, szabók, lakatosok, bádogosok és kovácsok; legritkábban: korcsmárosok, kávésok, saját vagyonukból élő nők, mészárosok, hentesek és saját vagyonukból élő férfiak. A *tüdőlob* legtöbb halálesetet okozott az ácsoknál, kőmiveseknél, férfinapszámosoknál, férficeselédeknel, fuvarosoknál és nőnapszámosoknál: legritkábban fordult elő szabóknál, korcsmárosok- és kávésoknál, szőlőmiveseknél, pinczéréknél, saját vagyonukból élő nőknél és nyomdászoknál. Elhalt ugyanis 1876-tól 1878-ig a következő foglalkozásoknál száz-száz halott közül:

	tüdőgümőben	tüdőlobban
nyomdász	65.0 ^o / _o	3.0 ^o / _o
czipész	55.6 »	6.3 »
pinczér	55.0 »	4.2 »
női kézimunkás	54.5 »	6.2 »
asztalos	50.7 »	8.0 »
kőmives	49.9 »	13.1 »
szabó	45.2 »	4.8 »
lakatos, bádogos, kovács	45.1 »	8.7 »
munkás	42.1 »	8.4 »
férficseléd	37.8 »	12.1 »
hivatalnok	37.5 »	5.0 »
férfínapszámos	37.1 »	13.3 »
nőcseléd	37.1 »	6.8 »
kiskereskedő	35.7 »	5.9 »
szőlőmives	33.9 »	4.6 »
fuvaros	33.1 »	10.6 »
nőnapszámos	31.9 »	10.3 »
ács	31.6 »	15.8 »
majorosnő	29.0 »	5.1 »
mosónő	28.6 »	8.6 »
nagykereskedő	27.8 »	5.7 »
korcsmáros, kávé	25.2 »	4.7 »
saját vagyonából élő nő	21.3 »	3.8 »
mészáros, hentes	20.9 »	9.0 »
saját vagyonából élő férfi	16.2 »	5.4 »

Feltűnő ezen számok mellett, hogy az elhált napszámosnők között jóval ritkábban szerepel a tüdőgümő halál-ok gyanánt, mint a férfi-napszámosoknál és hogy az annyira egészségtelennek tartott szabómesterség körében is a tüdőgümő ritkább mint a nyomdászoknál, czipészeknél, pinczéréknél, női kézimunkásoknál, asztalosoknál és kőmiveseknél.

A *typhus* leggyakrabban okozott halált a szőlőmiveseknek, férfi-napszámosoknál (majd minden tizedik haláleset oka), továbbá mészárosoknál, henteseknél, lakatosok-, bádogosok- és kovácsoknál, női kézimunkásoknál és férfi-cselédeknek; ellenben legritkábban a saját vagyonukból élő nőknél, nagykereskedőknek és mosónőknél. A három megfigyelési év alatt ugyanis egy-egy foglalkozási ág száz-száz halottjából esik typhusra:

szőlőmives	9.2 ^o / _o	kőmives	6.8 ^o / _o
férfi-napszámos	9.1 »	pinczér	6.8 »
mészáros, hentes	8.0 »	majorosnő	6.5 »
lakatos, bádogos, kovács	7.6 »	fuvaros	5.9 »
női kézimunkás	7.4 »	nőcseléd	4.9 »
férficseléd	7.0 »	szabó	4.8 »

kiskereskedő	4.8 ⁰ / ₀	munkás	3.7 ⁰ / ₀
asztalos	4.4 »	nyomdász	3.0 »
nő-napszámos	4.4 »	saját vagyonából élő férfi	2.0 »
hivatalnok	4.3 »	» » » nő	1.7 »
ács	4.0 »	nagykereskedő	1.5 »
czipész	3.8 »	mosónő	1.0 »
korcsmáros, kávé	3.7 »		

A himlőről már előbbi közleményeinkben kiemeltük azon feltűnő tényt, hogy ez nöcselések közt gyakoribbnak látszik, mint a legtöbb egyéb foglalkozási ágánál; az újabb három év tapasztalatai pedig ez állításunkat csak újból megerősíték. Míg ugyanis a felsorolt 25 foglalkozási ág 8934 halottja közt összesen csak 38 himlő-
 eset (alig $\frac{2}{500}$) fordult elő, addig az ezek közt lévő 547 nöcselésre 8 himlő-
 eset ($\frac{1}{20}$, tehát héttannyi) jut. Közel fekvő tehát azon feltevés, hogy a nöcselések
 himlőbeteg gyermekek ápolása közben maguk is gyakran esnek ezen betegségbe,
 mely körülmény kétségkívül megérdemli a további megfigyelést és esetleg okul
 szolgálhatna, hogy a nöcseléseknél a himlőoltási kényszer következetesebben alkal-
 maztassék.

Azok után, miket a megelőző fejezetben a korosztályoknak az egyes fog-
 lalkozási ágakhoz való viszonyáról mondtunk, előrelátható, hogy az *aggaszály*
 föllépésében az egyes foglalkozási ágak közt nagy eltérések fognak mutatkozni,
 miután bizonyos foglalkozásokban általában kisebb a magas korúak száma. Ebből
 magyarázandó, hogy míg a felsorolt kereseti ágak valamennyi (8934) halottja közt
 összesen 521 halt meg aggaszályban, e halálokra tehát átlag a halottak $\frac{5\frac{1}{2}}{500}$ -a
 jut, addig lófuvarosok közt egy sem, munkás, pinczér, nyomdász közt pedig egy-
 egy százalék halt meg aggaszályban, ellenben mészárosoknál, henteseknél $\frac{8}{100}$,
 majorosnőknél és saját vagyonukból élő nőknél $\frac{13}{100}$, szőlőmiveseknél $\frac{15}{100}$,
 sőt saját vagyonukból élő férfiaknál $\frac{19}{100}$ esik ezen halálokra.

Agyvérömleny- és szélhűdésben aránylag leggyakrabban haltak meg saját
 vagyonukból élő férfiak, nagykereskedők, korcsmárosok, kávések, hivatalnokok,
 mészárosok és hentések; aránylag legritkábban a női kézimunkások, czipészek és
 mosónők. Elhalt ugyanis 1876—1878. években száz-száz halott közül a nevezett
 bajokban:

saját vagyonából élő			
férfi közül	9.3 ⁰ / ₀	kőmives	3.6 ⁰ / ₀
nagykereskedő	9.3 »	lakatos, bádogos, kovács	3.3 »
korcsmáros, kávé	8.4 »	nyomdász	3.0 »
hivatalnok	7.8 »	lófuvaros	3.0 »
mészáros, hentes	7.0 »	majorosnő	2.9 »
kiskereskedő	5.6 »	nő-napszámos	2.9 »
szőlőmives	5.5 »	munkás	2.8 »
pinczér	5.0 »	nöcseléd	2.6 »
szabó	4.8 »	férfi-napszámos	2.5 »
saját vagyonából élő nő	4.8 »	női kézimunkás	1.7 »
férfi-cseléd	4.7 »	czipész	1.5 »
asztalos	4.0 »	mosónő	1.0 »
ács	4.0 »		

Előbbi észleleteinkkel megegyezőleg a szervei szívbeteg a jelen három megfigyelési évben is aránylag leggyakrabban okozott halált a korcsmárosok- és kávé-soknál és nagykereskedőknél; legritkábban pedig női kézimunkásoknál, szőlőmive-seknél és asztalosoknál. A következő foglalkozási ágak száz-száz halottja közül ugyanis szívbetegben elhalt:

korcsmárosoknál és kávé-soknál	9.3%	hivatalnokoknál	3.3%
nagykereskedőknél	6.2 »	cipészeknél	3.3 »
saját vagyonukból élő nőknél	5.8 »	pincézereknél	3.3 »
» » » férfiaknál	5.7 »	lófuarosoknál	3.0 »
mészárosoknál, henteseknél	5.0 »	ácsoknál	3.0 »
nőcselédéknél	4.8 »	kőműveseknél	2.7 »
mosónőknél	4.8 »	kiskereskedőknél	2.2 »
férfi-cselédéknél	4.7 »	majorosnőknél	2.2 »
munkásoknál	4.7 »	férfi-napszamosoknál	2.1 »
szabóknál	4.5 »	női kézimunkásoknál	1.1 »
nyomdászoknál	4.0 »	szőlőműveseknél	0.9 »
nő-napszamosoknál	3.7 »	asztalosoknál	0.9 »
lakat., bádgosok és kovácsoknál	3.6 »		

Könnyebb áttekinthetőség céljából egymás mellé állítjuk azon eredményeket, melyeket eddig közzétett halandósági munkáinkban a halál-okoknak egyes foglalkozási ágakhoz való viszonyára nézve találtunk.

A felsorolt foglalkozásokhoz tartozó száz-száz halott közül elhalt:

	agyhűtés és agyvér- ömlenyben			tüdőlobban			tüdőgümőben			typhusban			aggaszály- ban		
	1872/3	74/5	76/8	1872/3	74/5	76/8	1872/3	74/5	76/8	1872/3	74/5	76/8	1872/3	74/5	76/8
szabó	1.6	1.0	4.8	6.4	5.2	4.8	34.6	42.5	45.2	5.3	3.6	4.8	6.9	3.6	4.8
cipész	2.7	4.1	1.5	5.9	5.5	6.3	37.4	48.3	55.6	4.3	5.2	3.8	4.8	4.8	1.5
kőműves	2.7	1.1	3.6	4.3	12.1	13.1	24.9	14.7	49.9	9.7	9.5	6.8	0.7	3.2	3.6
asztalos	?	1.7	4.0	4.6	6.2	8.0	38.9	51.7	50.7	9.2	3.4	4.4	0.8	3.4	4.0
lakat., bád., kov.	0.8	2.3	3.3	4.1	9.9	8.7	37.7	43.6	45.1	8.2	8.1	7.6	1.6	1.8	3.3
hivatalnok	2.4	7.5	7.8	4.3	4.9	5.0	43.6	38.4	37.5	5.7	6.0	4.3	4.7	4.4	7.8
férfi-napszamos	0.6	3.0	2.5	8.3	13.8	13.3	28.8	33.6	37.1	7.4	7.3	9.1	1.8	2.6	2.5
nő- »	1.1	3.1	2.9	4.4	8.8	10.3	18.4	28.2	31.9	6.0	4.4	4.4	7.3	8.9	2.9
» cseléd	?	2.3	2.6	4.3	7.5	6.8	22.5	27.0	37.1	5.8	7.7	4.9	1.4	2.9	2.6
férfi »	3.5	4.3	4.7	8.3	10.2	12.1	26.9	31.2	37.8	7.3	5.9	7.0	0.9	3.2	4.7
saj. vagy. élő nő	4.9	6.8	4.8	6.3	7.8	3.8	23.8	14.5	21.3	2.9	1.0	1.7	29.1	29.0	13.4
kereskedő	4.0	7.4	6.8	5.2	7.2	6.1	30.0	24.8	31.2	5.6	4.8	3.5	7.5	6.4	6.8

Már az 1872/3 diki halandósági munka alkalmával oda törekedtünk vala, hogy némi felvilágosításokat nyerjünk azon fontos kérdés felől, vajjon miféle befolyást gyakorolnak a halál-okokra a különféle foglalkozások, különösen azon általános hygienikus és élettani mediumokhoz képest, melyben az illetők dolgoznak. Ezen szempontból kiindulva, kísérletet tettünk a foglalkozásoknak következő csoportosítása és az ezen csoportban uralgó halál-okok kitüntetése iránt: 1. nagyobb testi erő kifejtésével járó foglalkozások; 2. nagy hőségben, 3. porban dolgozó egyének; 4. ülve, 5. állva, 6. zárt helyen, 7. szabadban üzött foglalkozások. Az 1872/3-dik évben azonban egyelőre csakis a szellemi, a nagyobb erő kifejtéssel, az állva, ülve, a zárt helyen és a szabadban üzött foglalkozási csoportokat vehettük számba, míg a többi csoportra az amaz időben még csak két évre kiterjedő halandósági anyag még kevés

adatot szolgáltatott, miért is annak idejében meg is jegyeztük vala, hogy e tekintetben a későbbi évek eredményének hozzájárulása volna még bevérandó.

A reakövetkező évek alatt, egészen az 1878-dik évig — a midőn ez észleléseinket is föl kellett áldoznunk a hivatal elégtelen munkaerejének — ezen vizsgálódások anyaga szép számmal növekedvén, jelenleg azon helyzetben vagyunk, hogy ebbeli észleléseinket kibővítsük.¹⁾ Jelenleg ugyanis rendelkezésünkre áll:

(Folytatás a 254. oldalon.)

¹⁾ A foglalkozások miként történt osztályozása az alább következő egybeállításból kitünik. Miután egy foglalkozás többféle szempontból jöhet tekintetbe, (midőn pl. a szedők ugy az álló életmódot folytatók, mint a zárt helyen foglalkozók közé tartoznak, a pékek épügy a porban, mint a hőségben, zárt helyiségben és állva dolgozók közé stb.): az egyes foglalkozásbeli halottak száma megannyi rovatban fordul elő, a hány alá az illető foglalkozás sorozható vala. A fizikai erőlkifejtéssel járó foglalkozások rovatáról megjegyzendő, hogy abból a napszámosságokat az okból hagytuk ki, mivel az ezen foglalkozásbeli halottak száma egymagában tízszer nagyobb, mint az illető csoportba osztályozható többi halottak összes száma, és így a napszámosságok túlnyomó nagy tömegének befogadása által az egész rovat eredménye sem lehetett volna egyéb, mint a napszámosságokról konstataható halálozási tüneményeknek ismétlése.

	Szellemi munka	Testi erős munka	Hőségben	Porban	Ülve	Állva	Zárt helyen	Szabadban
1872—78 mezőgazdaság és marhat.	—	376	—	—	—	376	—	376
ebből 1871—2 mezőgazd. marhat.	—	124	—	—	—	124	—	124
1874—8 kertész	—	73	—	—	—	73	—	73
„ „ majoros	—	70	—	—	—	70	—	70
1876—8 szőlőműves	—	109	—	—	—	109	—	109
1872—78 pék	—	—	166	166	—	166	166	—
1872—78 molnár	—	—	—	199	—	—	199	—
» » mészáros	—	237	—	—	—	—	—	—
» » szabó	—	—	—	—	673	—	673	—
» » czipész	—	—	—	—	854	—	854	—
» » szűcs	—	—	—	78	78	—	—	—
» » kőműves	—	—	—	—	—	597	—	597
» » kőfaragó	—	—	—	88	—	—	—	88
» » ács	—	231	—	—	—	231	—	231
» » asztalos	—	—	—	—	—	534	534	—
1874—78 esztergályos	—	—	—	—	—	—	30	—
1872—78 ékszerész	—	—	—	—	40	—	40	—
» » bádogos, lakatos, kovács	—	571	—	—	—	—	571	—
» » vas- és rézöntő	—	44	44	—	—	44	44	—
» » timár	—	63	—	—	—	—	—	—
» » könyvkötő	—	—	—	—	54	—	54	—
» » nyomdász	—	—	—	—	—	180	180	—
» » női kézimunka	—	—	—	—	366	—	366	—
» » fuvaros, bérkocsis	—	—	—	—	—	—	—	587
» » tanár, tanító	161	—	—	—	—	—	161	—
» » hivatalnok	1135	—	—	—	1135	—	1135	—
» » orvos	101	—	—	—	—	—	101	—
» » ügyvéd	116	—	—	—	—	—	116	—
» » művész	147	—	—	—	—	—	147	—
» » művésznő	17	—	—	—	—	—	17	—
1874—78 pap	46	—	—	—	—	—	—	—
» » gépész	—	—	58	—	—	58	—	—
1872—78 tanítónő	32	—	—	—	—	—	32	—
» » fodrász, borbély	—	—	—	—	—	74	74	—
1875—78 mosónő	—	—	—	—	—	144	—	—
Összeg	1755	1522	268	531	3200	2404	5494	1879

Zusammenhang zwischen Beschäftigung und Todesart in d. J. 1876—1878.

Foglalkozás szerint meghalt Beschäftigung der Verstorbenen	betegségekben — Krantheiten										Nevezetesebb halálokok. — Nennenswerthe Todesursachen.																			
	Ideg- és tartozék- Verletzungen					Légzőszervi Krankheiten					Hígy- és tartozék- Krankheiten					Bőr- Krankheiten					Alkati Constitutionelle					Összesen Zusammen				
	Ideg- Verletzungen	Légzőszervi Krankheiten	Hígy- és tartozék- Krankheiten	Bőr- Krankheiten	Alkati Constitutionelle	Összesen Zusammen	Meningitis	Encephalitis	Apoplexia et paral.	Vitia valvularum	Pneumonia	Tuberculosa	Diarrhoea	Peritonitis	Enteritis	Morbus Brightii	Varicella	Typhus	Marasmus sen.	Hydrops	Robris puerp.	Alli morbi puerp.								
a) Férfiak — Männer.																														
Östermelés — Uprroduction.																														
Kertész, Gärtner	4	4	6	1	4	45	—	—	3	4	4	16	2	—	1	—	—	2	5	1	—	—								
Majáros, Meveibesztzer	2	2	4	—	7	46	—	—	2	2	5	19	—	—	—	—	—	6	3	—	—	—								
Szőlőműves, Weinbauer	18	6	46	5	12	109	—	—	6	1	5	37	2	1	2	4	—	10	16	1	—	—								
Ipar — Industrie.																														
Pék, Bäcker	6	4	41	9	5	78	—	—	2	4	5	29	2	—	2	1	—	4	—	4	—	—								
Mészáros, hentes, Fleischhauer, Selcher	10	5	48	6	11	101	—	—	7	5	9	21	3	—	1	—	—	8	8	4	—	—								
Molnár, Müller	6	2	66	8	5	98	—	—	4	1	14	46	1	—	1	—	—	4	3	2	—	—								
Sőr- és szeszestalk, Bierbr.-u. Fabr. geist. Geir.	2	—	14	2	1	21	—	—	1	1	10	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—								
Korosmáros, kávé, Wirth, Cafféiers	12	13	37	11	8	107	—	—	9	10	5	27	—	—	2	—	—	4	2	5	—	—								
Pincéz, Kellner	12	5	76	7	2	120	—	—	6	4	5	66	—	—	1	—	—	7	1	1	—	—								
Szabó, Schneider	26	20	165	19	9	292	—	—	14	13	14	132	6	—	2	—	—	14	17	1	—	—								
Czipész, Schuster	21	20	254	29	14	396	—	—	6	13	25	200	6	—	3	—	—	15	14	8	—	—								
Szűcs, Kürschner	3	2	26	3	—	36	—	—	2	6	18	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—								
Kőműves, Maurer	16	7	147	11	6	222	—	—	8	6	29	109	2	—	1	—	—	15	5	4	—	—								
Kőfaragó, Bildhauer	3	3	34	—	—	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
Ács, Zimmerleute	13	5	58	8	—	88	—	—	4	3	16	32	2	—	1	—	—	4	6	2	—	—								
Fazekas, Töpfer	1	1	13	—	—	19	—	—	1	1	11	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—								
Asztalos, ládakészítő, Tischler, Kistenmacher	17	4	149	17	8	225	—	—	9	2	18	114	3	—	2	—	—	10	5	2	—	—								
Esztergályos, Drechsler	1	—	11	2	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
Bognár, kádár, Wagner, Binder	6	1	40	7	—	67	—	—	4	1	6	30	1	—	3	—	—	5	2	1	—	—								
Ekszerész, Juvelière	3	3	13	—	—	22	—	—	2	2	1	10	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—								
Bádagos, lak., kov., Spengler, Schloss., Schmied	27	10	157	21	8	277	—	—	9	10	24	125	7	—	4	—	—	8	7	4	—	—								
Aranyszó, Vergolder	1	1	8	1	—	13	—	—	1	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
Vas-és rézöntő, Eisen- und Kupfergießer	2	2	14	2	—	23	—	—	1	1	3	10	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—								
Nyomdász, Buchdrucker	10	4	71	4	3	100	—	—	3	4	3	65	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—								
Órá, Uhrmacher	1	—	11	1	—	19	—	—	—	—	2	7	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—								

Timár, varga, cserző, Gerber	4	1	13	3	11	1	—	3	4	30	1	1	—	1	2	10	1	—	1	1	2	2	1	—	
Könyvkötő, Buchbinder	1	—	16	1	—	1	—	2	1	22	—	—	—	1	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ipárfestő, Färber	8	2	53	9	4	—	—	8	5	89	—	—	—	4	1	5	37	2	1	2	—	4	3	1	
Úvegész, Glaser	2	—	9	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kárpitos, Tapetierer	4	—	12	1	—	1	—	2	1	21	—	—	—	1	3	—	9	1	—	—	—	—	—	—	
Forgalom — Verkehr.																									
Vasuti szolgálat, Eisenbahndienst	7	2	17	2	2	—	—	3	1	34	—	—	—	2	1	1	13	1	—	1	2	1	—	—	
Lófuvar, kocsis, Pferdefracht, Kutscher	13	7	98	11	4	6	—	4	14	12	169	4	—	5	5	18	56	2	1	1	—	2	10	—	
Gőzhajó szolgálat, Dampfschiffdienst	8	2	37	5	1	—	—	8	3	64	1	—	—	1	1	4	28	1	—	—	—	4	1	1	
Kereskedelem — Handel.																									
Nagyobb kereskedelem, Großhandel	40	18	82	15	12	2	2	6	17	194	3	1	18	12	11	54	—	2	1	3	1	3	11	6	
Kiskereskedelem, Kleinhandel	41	11	137	22	12	6	1	21	18	269	4	1	15	6	16	96	2	2	1	2	1	13	15	2	
Közretitők, Vermittler	7	6	35	11	5	1	—	4	9	78	—	—	—	4	5	6	19	2	—	—	—	3	5	3	
Személyes szolg. — Persnol. Dienstleistung.																									
Napszámos, Tagelöhner	135	64	118	117	58	35	13	240	176	2019	36	4	50	43	269	749	12	26	28	25	5	184	85	38	
Munkás, Arbeiter	7	8	65	7	5	2	2	5	6	107	—	—	—	3	5	9	45	3	—	3	1	4	1	2	
Szolga, Diener	24	16	146	12	4	8	—	24	22	256	2	3	12	12	31	97	—	1	—	3	—	18	10	8	
Hivatalnok, Beamte	92	29	284	29	17	8	2	5	43	539	3	3	42	18	27	202	4	—	4	6	—	23	27	5	
Ügyvéd, Advocat	6	5	22	5	3	—	—	3	5	49	—	—	—	4	2	2	11	2	—	—	—	2	4	1	
Orvos, Arzte	10	4	8	2	6	1	—	6	6	43	—	—	—	6	1	1	4	—	1	—	—	2	6	—	
Tanár, tanító, Professoren, Lehrer	18	2	39	5	3	—	—	7	8	82	—	—	—	7	1	2	35	1	—	1	1	5	7	1	
Művész, Künstler	4	3	37	5	3	—	—	1	5	63	1	—	—	2	2	4	31	1	—	—	—	3	2	—	
Pap, Geislliche	11	1	10	2	—	—	—	1	3	28	1	—	—	3	1	1	3	1	—	—	—	3	2	—	
Gépezs, Maschinisten	1	3	21	4	1	—	—	2	2	34	—	—	—	1	—	1	15	—	—	—	—	2	1	1	
Borbély, fodrász, Barbieri u. Friseure	3	2	22	1	1	1	—	—	3	33	—	—	—	1	1	2	20	—	—	—	1	1	2	—	
Ország, Wache	4	5	36	2	2	—	—	1	6	62	—	—	—	2	2	3	24	1	—	—	—	4	5	1	
Foglalk. nélküliek — Ohne Beschäftigung.																									
Saját vagyonából élő, Rentiere	36	17	59	14	15	2	1	11	49	204	3	—	—	19	11	11	33	—	1	1	1	—	—	—	
b) Nők — Frauen.																									
Majorosnő, Meierbesitzer	6	6	53	9	21	3	2	10	28	138	—	—	—	4	3	7	40	—	—	1	—	9	18	8	
Divatarusnő, Modevaaren-Händlerinnen	1	1	4	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Női kézimunka, Weibl. Handarbeit	13	2	118	10	8	3	—	18	4	176	2	—	—	3	2	11	96	2	3	—	1	2	13	1	
Kereskedőnő, Handeldersfrauen	11	9	31	10	13	1	—	5	7	87	1	1	—	2	5	4	22	2	1	2	—	5	6	1	
Napszámosnő, Tagelöhnerinnen	123	96	912	157	155	20	6	151	250	1870	11	6	55	69	193	596	23	31	31	15	7	82	182	46	
Munkásnő, Arbeiterinnen	—	—	2	43	1	1	—	1	9	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Cselből, Magde	42	36	261	52	65	14	3	53	21	547	8	1	14	26	37	203	6	23	3	3	8	27	7	3	
Mosónő, Wäscherinnen	—	5	8	52	12	15	1	—	3	9	105	3	—	1	5	9	39	1	2	1	1	1	6	2	
Művésznő, Künstlerinnen	2	—	1	—	—	—	—	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Nevelőnő, tanítónő, Erziehenden, Lehrerinnen	4	2	8	—	—	—	—	2	2	18	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	1	1	—	
Saját vagyonából élő, Rentiersfrauen	22	24	93	39	20	5	1	30	57	291	3	—	14	17	11	62	3	3	—	—	4	1	5	38	

a szellemi munka csoportjában az előbbi	348	eset	ellen	1755	eset,
a testi megerőltetett munka az előbbi	348	»	»	1522	»
a hőségben folyó	»	»	»	59	»
a porban	»	»	»	129	»
az ülve folytatott	»	»	»	734	»
az állva	»	»	»	433	»
a zárt helyen	»	»	»	1196	»
a szabadban	»	»	»	404	»
					268
					531
					3200
					2404
					5494
					1879

A 72. számú táblán közöljük minden egyes említett munkanemet illetőleg a halál-okok összeállítását a nyolcz fő betegedési csoportra vonatkozólag, ezen kívül pedig részletezve az alábbi fontosabb halál-okok szerint, u. m.: tüdőgümő, tüdőgyulladás, cholera, typhus, himlő, Bright-kór, szivbaj, agyhüdes és aggkór.

Ezen adatokból látjuk,¹⁾ hogy a légzőszervi bajok leggyakoribbak különösen azoknál, kik porban, hőségben, ülő, álló helyzetben avagy csukott helyiségekben kénytelenek dolgozni. Idegbajok a szellemi munkával foglalkozóknál mutatkoznak feltűnő nagy számban, míg az emésztő szervi bajokban minden felsorolt munkanemben foglalkozók meglehetősen egyenlő arányban szenvednek.

Áttérve az egyes betegségekre, megjegyezhetjük, hogy az agyhüdes gyakrabban jelentkezik (majdnem kétszer oly gyakran) a szellemi munkával foglalkozóknál, mint bármely más foglalkozásból élőknel; itt azonban figyelembe volna veendő azon körülmény is, hogy ezen halál-ok csak a magasabb korban jelentkezik gyakrabban s hogy épen a szellemi munkával foglalkozók inkább tartoznak a magasabb korosztályuk közé, mint a testi foglalkozásból élők.²⁾ Ezen körülménynek részbeni következményeként tekinthető, hogy a szellemi munkával foglalkozóknál a végelgyengülés (aggkór) leggyakoribb, e halál-ok különben a testi foglalkozásból élőknel is igen gyakran fordul elő (5¹/₆%). Ellenben feltűnően ritkán (1¹/₄%) a szabadban, de még ritkábban a zárt helyiségekben dolgozóknál (csak ⁹/₁₀ százalék). A tüdőgyulladás feltűnően gyakran fordul elő a porban, valamint a szabadban dolgozó egyéneknel, melyek alatt városi lakosságnál nem annyira a mezei munkások és kertészek, mint inkább kőmivesek, ácsok és kocsisok értendők, Legritkábban lép fel a tüdőgyulladás mint halál-ok azon egyéneknel, kik szellemi munkával foglalkoznak, ülve vagy zárt helyiségekben dolgoznak. Ellenben gyakrabban áldozatul esnek a zárt helyiségekben, nemkülönben az ülő munkával foglalkozók is a tüdőgümőknek, a midőn azonban niues kizárva az, hogy ok és okozat felcserélődnek, és épen kaheptikus egyének fognak ülő és szobában végzendő munkákat választani. A por nem látszik előmozdítani a tüdőgümőkör fejlődését. A cholera tekintetében feltűnő, hogy az porban dolgozóknál (tehát molnároknál és pékeknél) leggyakoribb vala, ellenben legritkább a szellemi foglalkozásuaknál: a különbség e két szélső eset közül felette nagy, míg t. i. amott 14³/₄ százalék halt el kolerában, addig emitt csak 1¹/₂. Himlő, typhus, szivbaj és Bright-kórokat illetőleg megfigyeléseinkből semmi speciális összefüggés nem mutatható ki a foglalkozási módokra vonatkozólag.

¹⁾ Az 1872/3. évet illetőleg közzétett adatokkal való összehasonlításoknál figyelembe veendő, hogy az ezen évben uralgott kolerajárvány következtén az alkati bajok száma aránytalanul felszaporodott, a mi az egyéb halál-okok százalék-értékeire ismét nyomást gyakorol.

²⁾ Utolsó népszámlálási munkánk szerint tett a hatvan éven felüli korban állók száma a testi szolgálatot teljesítők között 4³/₄ százalékot, a szellemi szolgálatból élőknel pedig 7¹/₄ százalékot. Minthogy azonban az agyhüdes a ritkábban előforduló halálnemek közé tartozik, a szellemi foglalkozásból élők nagyobb hajlamát méltán lehet állítani.

Foglalkozási közeg befolyása a halál módjára, 1872—78.

Todesursachen nach den Hauptarten der Beschäftigungsungsweise, 1872—78.

	a) Kórosportok — Krankheitsgruppen.										b) Nevez. halálokok — Wicht. Todesurs.									
	Idegbajok Nervenleiden	Vérkeringési bajok Circulationsleiden	Légútszeri bajok Respirationsleiden	Emésztőszeri bajok Verdauungsleiden	Hígy- és ivarszeri bajok Leiden d. Harn- u. Gesch. org.	Mozgásszeri bajok Leiden d. Beweg. org.	Bőrbajok Hautleiden	Alkati bajok Constitution Krankh.	Egyéb bajok Sonstige Krankheiten	Összesen	Aggértelenség és agyszelh. Apoplexie und Lähmung	Sz. v. baj Herzleiden	Tüdő-, hörg- és mellh. job. Lungen-, Bronch- u. Brustl. Leiden	Tüdőtünet. Lungenleiden	Brigth-kör Lungenleiden	Brigth-kör Lungenleiden	Himlő Irrigische Krankh.	Hagyomány Typhus	Aggértelenség Allerschwäche	Cholera 1872—73
a) Absolut számok — Absolute Ziffern:																				
Szellemi foglalkozások, Geistige Arbeit	260	102	854	113	68	18	5	180	155	1755	105	46	89	630	19	13	91	105	25	
Nagyobb testi erővel dolgozók, Physische Arbeit	130	65	753	96	47	15	11	279	126	1522	55	40	124	530	26	38	115	79	78	
Nagy hőségben dolgozók, In Hitze arbeitend	17	10	143	21	12	6	1	43	15	268	8	6	21	106	7	7	17	4	13	
Porban dolgozók, In Staub arbeitend	34	19	302	38	14	9	2	80	33	531	12	12	49	185	3	9	23	9	78	
Ülve dolgozók, Sitzend arbeitend	315	161	1780	190	106	45	8	377	218	3200	125	84	171	1392	25	48	159	135	76	
Állva dolgozók, Stehend arbeitend	159	84	1317	165	91	24	13	381	160	2404	70	49	176	969	30	33	132	90	116	
Zárt helyen dolgozók, In geschlossenen Räumen arbeitend	497	244	3056	331	186	72	20	723	365	5494	201	128	322	2393	62	86	292	55	181	
Szabadban üzött foglalkozások, Im Freien arbeitend .	139	77	953	124	48	20	18	339	161	1879	62	33	168	605	13	29	118	24	118	
b) Százalékszámok, In Procenten:																				
Szellemi foglalkozások, Geistige Arbeit	14.8	5.8	48.7	6.4	3.9	1.1	0.3	10.2	8.8	100.00	6.0	2.6	5	135.9	1.1	0.8	5.2	6.0	1.4	
Nagyobb testi erővel dolgozók, Physische Arbeit	8.6	4.3	49.5	6.3	3.1	0.9	0.7	8.3	8.3	100.00	3.6	2.6	8	134.8	1.7	2.5	7.6	5.2	5.1	
Nagy hőségben dolgozók, In Hitze arbeitend	6.4	3.7	53.4	7.8	4.5	2.2	0.4	16.0	5.6	100.00	3.0	2.3	7	839.6	2.6	2.6	6.3	1.5	4.8	
Porban dolgozók, In Staub arbeitend	6.4	3.6	56.9	7.2	2.6	1.7	0.3	15.1	6.2	100.00	2.3	2.3	9	234.8	0.6	1.7	4.3	1.7	14.7	
Ülve dolgozók, Sitzend arbeitend	9.9	5.0	55.6	5.9	3.3	1.4	0.3	11.8	6.8	100.00	3.9	2.6	5	343.5	0.8	1.5	5.0	4.2	2.4	
Állva dolgozók, Stehend arbeitend	6.7	3.3	55.2	6.9	3.7	0.9	0.5	15.9	6.7	100.00	2.9	2.2	7	340.3	1.3	1.4	5.5	3.7	4.8	
Zárt helyen dolgozók, In geschlossenen Räumen arbeitend	9.1	4.4	55.6	6.0	3.4	1.3	0.4	13.2	6.6	100.00	3.7	2.3	5	943.6	1.1	1.6	5.3	1.0	3.3	
Szabadban üzött foglalkozások, Im Freien arbeitend .	7.4	4.2	50.7	6.6	2.6	1.0	0.9	18.1	8.5	100.00	3.3	1.8	8	32.2	0.7	1.5	6.3	1.3	6.3	

H. GYERMEKHALANDÓSÁG.

- I. A gyermek személyes és egyéb viszonyai. (Kor. Lak-kerület. Évszak. Hitfelekezet. Törvénytelen születés. Vagyonosság).
- II. A táplálkozás és a családon kívüli felnevelés befolyása.
- III. A szülők korának befolyása.
- IV. Halál-okok.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Az elhalt gyermekek személyes viszonyai. Az évszakok, és a vagyoni állapot befolyása a gyermekhalandóságra.

Mint mindenhol, úgy városunkban is a halálesetek nagy részét a gyermekhalandóság okozza. A bostoni »Board of Health« közleményében tartalmazott nemzetközi összehasonlítás szerint a 0—5 éves korig elhalt gyermekek következő szám-arányban voltak képviselve az 1881-dik évben az összhaltak közt:

Köln	30.3 ^o / _o	Triest.....	46.3 ^o / _o
Páris	30.6 »	Drezda	46.3 »
Velence	35.0 »	Badapest ...	46.7 »
Edinburgh	36.7 »	Brema	46.8 »
Stockholm	37.1 »	Strassburg (Elsz.)	47.0 »
Krakkó	37.6 »	Hamburg	47.0 »
Bécs.....	38.2 »	Antwerpen.....	47.6 »
Bologna	38.9 »	Düsseldorf	48.3 »
Prága	39.4 »	Rotterdam	49.3 »
London	41.1 »	Königsberg	49.9 »
Glasgow	41.6 »	Stuttgart	50.1 »
Frankfurt M./m.	42.5 »	Boroszló.....	51.3 »
Köpenhága.....	42.8 »	München.....	53.5 »
Krisztiania	43.8 »	Hága	53.7 »
Liverpool	44.9 »	Magdeburg.....	54.5 »
Amsterdam.....	46.0 »	Berlin.....	57.1 »
Altona.....	46.1 »		

Megelégedéssel konstatalható azonban, hogy az utóbbi időben életbe léptetett közegészségi intézkedések folytán a gyermekok halandósága csökkenőben van, mint ezt már a következő egybeállítás is mutatja, melyben az összhalandóságból a gyermekhalottakra (0—5 év) eső hányadrész fel van tüntetve. Elhalt ugyanis:

év	fiú	leány	együtt	összhalandóság	a gyermekhalottak százaléka.
1876	3,342	3,000	6,342	11,911	53.11
1877	3,188	2,971	6,159	12,262	50.23
1878	3,374	2,979	6,353	12,525	50.72
1879	2,985	2,818	5,803	11,811	49.13
1880	2,911	2,748	5,659	11,931	47.43
1881	3,102	2,827	5,929	12,676	46.77

Mint a felsorolt adatokból kitűnik, a gyermekhalandóság — az előbbi fejezetekben tárgyalt járványos betegségek mellett — második főforrását képezi városunk halandóságának. Ha sikerülne a gyermekhalandóságnak némi gátat vetni, városunk halandósági koefficiensének magassága ezáltal azonnal érzékenyen alább szállna. A magas gyermekhalandóság nagyrészen ugyan a művelődési állapotokkal áll szoros összefüggésben, amint hogy általában a halandóság csökkentésének kérdése legnagyobb részben tényleg kultur-kérdés. A befolyás tehát, melyet a hatóság az ebbeli állapotok javítására gyakorolhat, legnagyobb részben csak közvetett lehet. A hatóságnak a népoktatás és népnevelés javítására célzó, évek során át tartó tevékenysége, és az ennek következtén minden egyes egyénnél fokozódó érzék a tisztaság iránt, ezek képezendik kétségkívül a leghathatósabb eszközöket az általános egészségügyi állapotok javítására. Azonban a fővárosban az utolsó években életbeléptetett s már e munka elején említett egészségügyi rendszabályok üdvös következményei, de még inkább az előhaladottabb nyugot-európai városok példája mégis azt bizonyítják, hogy a nagy városokban uralkodó gyermekhalandóság apasztására még közvetlen is lehet némileg hatni. Nevezetesen a szegény-orvoslás ügyének szigorú rendezése, a pinzelakások megszorítása, az egészségtelen és túltömött lakásoknak a hatóság általi szigorú ellenőrzése, esetleg kiürittetése, prophylaktikus rendszabályoknak különösen a gyermekkorot tizedelő ragályos betegségekkel szemben való alkalmazása, a szegény és ugynevezett munkáslakások tisztán tartása és ellenőrzése által stb. Egyik legfontosabb eszköz pedig a gyermekhalandóság apasztására a törvénytelen gyermekek és különösen az áponczok fölötti felügyeletben és a gyermektartási üzlet szabályozásában s ellenőrzésében állana. Mindezen tekintetekben határozott hatósági intézkedések is történtek.¹⁾

Azon fölülte nagy fontosságnál fogva, melylyel a gyermekhalandóság kérdése, egy egészségi, közigazgatási, mint általános emberiségi szempontból bir, helyéu valóvak tartjuk, hogy azt lehetőleg sok oldalról megvilágítsuk s ez okból az alábbi fejezetekben a következő kérdésekkel fogunk foglalkozni:

Hol (mely városrészekben) és mikor (mely évszakokban) mutatkozik a legnagyobb gyermekhalandóság?

Mekkora a halandóság különösen a csecsemőkorban?

¹⁾ A mi különösen a gyermekápolás ügyét illeti, ez külön szabály által véglegesen rendeztetett. Az áponczok ellenőrzése e szabályban a kerületi előjáróságokra van bízva. Ezek azonban amugy is úgy túl vannak halmozva teendőikkel, hogy ezen tartós kötelezettséggel járó felügyeletnek — melyre különben hivatalos közegek amugy sem alkalmasak — fizikai lehetetlenség megfélelniök. Annál örvendetesebb tehát, hogy a lakosság kebelében oly irányú mozgalom már meg is indult, mely a hivatali közegek ezen feladatát, emberbaráti, magántevékenység útján célozza végeztetni.

Lehet-e e tekintetben a hitfelekezetnek befolyását megállapítani?

Mily viszonyok mutatkoznak a törvénytelen gyermekeknél és mely városrészekben hal el a legtöbb törvénytelen gyermek?

Van-e különbség a törvénytelen gyermekek halandósága tekintetében a társadalom magasabb és alacsonyabb osztályai között?

Részesültek-e a gyermekek orvosi segélyben és mily mértékben?

Milyen volt a háznál nevelt gyermekek halandósága és milyen a házból kiadott áponczoké?

Milyen betegségek okozták a halált?

A vagyoni állapota okoz-e e tekintetben különbséget?

Mutatkozik-e különbség a halál-okok tekintetében a törvényes és a törvénytelen származásúak között?

Milyen befolyást gyakorolt a tejen vagy vizen való fölnevelés?

Ezenkívül még azon kevésbé közgazgatásilag, mint inkább tudományos szempontból érdekes kérdésre is igyekeztünk világot deríteni, vajjon függ-e a gyermekek életereje szülei korától?

A mi a pinzelakások és a tulnépes lakások befolyását illeti (ugy általában, valamint különösen a hevenyfertőző bajok tekintetében), az idevágó észleléseink eredményeit már a megelőző fejezetekben tárgyaltuk volt.

I. Gyermekhalandóság kor szerint.

Előbbeni munkáinkban az elhalt gyermekek korviszonyait a legrészletesebben tárgyaltuk volt, nevezetesen az élet első hetében elhaltakat napok, az élet első havában elhaltakat hetek, az 1—12 hónapon belül elhaltakat hónapok, a két éven belül elhaltakat pedig negyedévek szerint részletezvé. Kitűnt ebből, hogy az élet első havában több újszülött hal el, mint az élet második évének egész folyamában, hogy továbbá az újszülöttek életének veszélyeztetése nemcsak hónapról hónapra, hanem hétről hétre, sőt napról napra fogy.

Ugyanis 10,000 újszülött közül kimúlt vala*) (1874—75-ben):

az 1-ső napon	130	az első héten	342
a 2-dik »	57	a 2-dik »	263
a 3-dik »	35	a 3-dik »	171
a 4-dik »	32	a 4-dik »	144
az 5-dik »	34	az első hónapban	920
a 6-dik »	31		
a 7-dik »	26		

Ami megkorlátások, melyeknek működésünket, a hivatal személyzetének elégtelen volta következtében, alávetni kelle, arra kényszerítettek bennünket, hogy a gyermekhalottaknak korviszonyait tárgyzó táblákat is egyszerűsítsük. E táblák jelenleg az élet első évnegyedében elhaltakra vonatkozólag csak a következő csoportosításokat tartalmazzák általában: 0—1 hónapos, 1—3 hónapos. A további korévek részletezését már az előbb közölt általános kortáblák tartalmazzák. (Még pedig a 9—14 számúak általában, továbbá a 15—19 számúak hitfelekezet szerint

*) tevén az 1874. és 1875-diki élvo szülöttek száma 26623-at.

és a 24—29 számúak naptári hónapok szerint; ez utóbbiak az első hónapban elhaltakat 0—1 hét és 1 hét — 1 hó szerint is részletezik).

A 28. sz. jegyzet az élet első évében elhaltakat az ép most felsorolt korcsoportok szerint tárgyalja. — Ha minden korcsoportnak százalékhányadát az összes 0—5 éves korban elhaltak számából számítjuk, úgy a következő eredményre jutunk:

halott kora	fiú	leány	együtt
0—1 hetes	7·65	6·30	7·01
1 hét — 1 hónapos	10·57	9·00	9·82
0—1 hónapos	18·22	15·30	16·83
1—3 »	12·31	10·05	11 22
0—3 »	30·53	25·35	28 05
3 hó — 1 éves	33·51	34·52	33·99
0—1 éves	64·04	59·87	62·04
1—2 »	17·98	20·22	19·05
2—3 »	9·02	9·77	9·38
3—4 »	5·39	6·18	5·77
4—5 »	3·57	3·96	3·76
0—5 éves	100·00	100 00	100·00

Noha ezen számítás nem a születések számából indul ki, hanem csupán a halálozások korviszonyaira szorítkozik, abból mégis a fiú-gyermekek halandóságának nagyobb voltának figyelemre méltó ténye világosan konstatálható. — Az élet első évében elhaltak közt ugyanis 64% volt a fiú és 60% leány, úgy hogy a születéseknél észlelhető fűtőbblet már az első életév halandósága által föl van emészelve.

A gyermekhalandóság tekintetében beállt javulását a fővárosi viszonyoknak legvilágosabban felismerhethi, ha azt kutatjuk: száz-száz újszülöttből hány halt el élete első hónapjaiban? Mint az alábbi kimutatásból kitűnik, száz újszülöttből elhalt élete első havában 1874-ben 10.34% 1881-ben 7.32%
 » » 3 » » 17.70 » » 12.22 »

Íme az egész nyolcz évi időszakra vonatkozó adatok:

Év	Élve szülöttek száma	Elhaltak száma		Elhaltak %-a az élve szülöttekből	
		0—1 hónapos	0—3 hónapos	0—1 hónapos	0—3 hónapos
1874	13,194	1,364	2,335	10.34	17.70
1875	13,429	1,086	1,829	8.08	13.62
1876	13,760	1,076	1,858	7.82	13.50
1877	13,193	1,032	1,724	7.82	13.07
1878	12,879	957	1,538	7.43	11.94
1879	13,080	1,012	1,675	7.74	12.80
1880	13,356	983	1,686	7.36	12.62
1881	13,193	966	1,613	7.32	12.22

A túloldalán következő nemzetközi összehasonlító tábla is azt bizonyítja, hogy Budapest gyermekhalandóságának nagysága tekintetében most már egyik-másik oly külföldi várossal is fölveheti a versenyt, melynek e tekintetben, még pár évvel ezelőtt, háta mögött állott vala.

Nemzetközi összehasonlítás 21 európai nagyváros gyermekhalandóságáról 1881-ben.

(A 0—1 éves halottak arányszámának nagysága szerinti sorrendben.)

*Internationale Vergleichung der Kindersterblichkeit 21 europäischer Grossstädte.
(Rangordnung nach der Quota der im ersten Lebensjahre Verstorbenen.)*

Város neve Name der Stadt	Élve születők száma Anzahl der Lebend- geborenen	a) Abszolút számok a) Absolute Zahlen			b) Százalékok b) Percentuale		
		Elh. gyermekek sz. Anz. d. verstorb. K.			Az élve születőkből Aus der Gesammtheit der Lebendgeborenen		
		0—1 hó- napos 0—1 M.	0—3 hó- napos 0—3 M.	0—1 éves 0—1 J.	0—1 hó- napos 0—1 M.	0—3 hó- napos 0—3 M.	0—1 éves 0—1 J.
München	9.115	1.114	1.811	3.108	12.22	19.87	34.09
Borosló, Breslau	10.410	967	1.812	3.333	9.28	17.40	32.01
Königsberg	4.951	323	705	1.467	6.52	14.24	29.63
Berlin	43.475	3.072	5.670	12.241	7.07	13.04	28.15
Budapest	13.193	966	1.613	3.597	7.32	12.22	27.26
Lipese, Leipzig	4.978	?	?	1.299	?	?	26.09
Danzig	3.919	280	513	1.005	7.14	13.09	25.64
Stuttgart	3.627	?	?	873	?	?	24.07
Drezda, Dresden	7.820	?	?	1.853	?	?	23.69
Prága, Prag	10.885	1.004	1.465	2.401	9.22	13.46	22.06
Köln	5.619	297	542	1.173	5.28	9.65	20.87
Hamburg	17.178	?	?	3.252	?	?	18.93
Brüssel	13.865	583	1.247	2.615	4.20	8.99	18.86
Bécs, Wien	29.021	?	?	5.355	?	?	18.45
Stockholm	5.344	?	?	978	?	?	18.30
Magdeburg	5.306	233	473	951	4.39	8.91	17.92
Altona	4.212	185	360	730	4.39	8.55	17.33
Frankfurt a./M.	4.270	186	337	704	4.35	7.89	17.33
Páris	60.856	?	?	10.180	?	?	16.72
Hannover	4.250	205	350	708	6.58	8.22	16.64
London	132.674	?	?	19.575	?	?	14.75

2. Gyermekhalandóság kerületek szerint.

A 10. sz. jegyzetben (l. 46. lap) közzé tett adatok szerint a gyermekhalandóság a budai kerületekben mintegy 12 százalékkal nagyobb mint a pestiekben, a mennyiben ott (az 1880. és 1881. évek folyamában) tíz-tízezer 0—5 éves lakós közül évenként 1677, emitt pedig csak 1494 halt meg; átlag pedig az egész városra nézve tíz-tízezer összeirt gyermekre évenként 1535 haláleset jut.¹⁾

Az idézett jegyzet azt is mutatja, hogy tulajdonkép mely kerületeket kell a nagy gyermekhalandóság főfészekének tartanunk. Ezek t. i.

a Ferenczváros	2105 halálesettel	10,000 összeirt gyermek után
Kőbánya	1955	» » » »
és a Józsefváros	1830	» » » »

mi mellett tekintetbe kell azonban vennünk, hogy ugy a Ferencz- mint Józsefváros tulajdonképeni rakodó helyei a budapesti áponczoknak s így e két kerületben az elhalálózásnak leginkább kitett elemek nagyobb forgalomban vannak, mint a többi kerületben.

Legkedvezőbbnek mutatkozik a helyzet a Bel- és a Lipótvárosban; tíz-tízezer összeirt gyermekre jut ugyanis:

a Belvárosban	812 haláleset,
a Lipótvárosban	1053 »

A többi kerület a következő rendben sorakozik:

Terézváros	1207 gyermekhalottal,
Erzsébetváros	1416 » »
II. kerület	1637 » »
I. »	1647 » »
Ó-Buda	1743 » »

3. Gyermekhalandóság hónapok és évszakok szerint.

A 24—29. sz. táblák minden egyes korév szerint is részletezik az egyes hónapokban és évszakokban elhalt gyermekeket a nemek megkülönböztetésével, mi mellett az élet első hetében és első hónapjában elhalt gyermekek külön-külön is kimutatvák.

Ha minden egyes naptári hónapról kiszámítjuk egy napra átlag hány gyermekhalálzás esik, mint ezt a 29. sz. jegyzetben tettük, ugy első tekintetre szembeötlök azon nagy pusztítás, melyet a nyári hónapok a gyermeknépesség soraiban végeznek: míg ugyanis egészben véve az (ötödik évig) elhalt gyermekek száma naponként mintegy 16—17 esetet teszen, ezen arányszám a juliusi és augusztusi forró napok alatt meghaladja a huszat.²⁾

Ezeknél fogva a nyár a gyermekkoruakra nézve a leggyilkosabb évszaknak mutatkozik, míg az ősz a legkedvezőbbnek látszik. Kiténik ez a következő számításból, mely kimutatja, hogy a hat megfigyelési év egyes évszakaiban az elhalt egyének közül mily százalékot képviseltek a 0—5 éves gyermekek, valamint minden évszak átlagos halandóságából is (l. a 30. sz. jegyzetet):

¹⁾ Helyesebb volna a haláleseteket a születések számához viszonyítani, de ez utóbbiakat csak hitfelekezeti részletezésben ismerjük, kerületek szerint nem.

²⁾ Az élet első három hónapjára számított halandóság pontosabb eredményekre vezetett volna, de ennek eszközzésére az adatok híján vagyunk.

	100 halott közül:	átlag naponként:
télen (decz.—február)	46.31 gyermek	15.09
tavaszzal (márczius—május)	46.66 »	17.36
nyáron (junius—augusztus)	55.55 »	19.08
őszszel (szeptember—november)	49.48 »	14.38

4. Gyermekhalandóság hitfelekezetek szerint.

Azon befolyást, melyet a vallásfelekezet a gyermekek halandóságára gyakorol, két, egyaránt megközelítő eredményhez vezető módszer alapján figyeljük meg. Először azon arányt vizsgáljuk, mely az évenként született és az elhalt gyermekek száma között a különféle felekezeteknél mutatkozik, mely számítás becses bepillantást nyújt a felekezetek aránylagos halandósági viszonyaiba. Ezen, a 31. sz. jegyzetben eszközölt számítás immár azt eredményezi, hogy tíz-tízezer újszülöttre a következő számú egy éves halott esik:

	1876	1877	1878	1879	1880	1881
katholikusoknál	3193	3172	3176	3068	2996	3022
ágostaiaknál	?	?	2464	2166	2228	2164
helvéteknél	?	?	2511	2326	2601	2652
izraelitáknál	1909	2000	1963	1733	1595	1605

tehát átlag évenként tíz-tízezer újszülöttre

katholikusoknál	3105
ágostaiaknál	2252
helvéteknél	2528
izraelitáknál	1799

Ugy látszik tehát, hogy az első életévi halandóság, mely pedig mérvadó a vitalitás görbéjének további kifejlődésére, legkedvezőbb az izraelitáknál, ezek után jönnek az ágostaiak, utóbb a helvét hitfelekezetűek és végül a katolikusok. A halandóság két szélső értéke közti különbség oly nagy, hogy az izraelitáknál majdnem csak félfannyi egy éves gyermek hal meg, mint a katolikusoknál.

Figyelemre méltó azon körülmény is, hogy, a helvét hitvallásuak egyedüli kivételével, az utóbbi évek folyamában minden felekezetre nézve a gyermekhalandóság lényeges csökkenése konstatalható.

Hasonló eredményekhez jutunk, ha a legutóbbi népszámlálás (1881. jan. 1.) alkalmával összeirt gyermeknépességet a megelőző és a rákövetkező évben számlált gyermekhalottakkal vetjük egybe. Ha e mellett az első öt életévre vagyunk tekintettel, a következő eredményekhez jutunk:

	katholikus	ágostai	helvét	izraelita
(1881. jan. 1.) összeirt 0—5 éves népesség	24924	1800	1818	7937
1880. és 1881-ben évenként átlag elhalt 0—5 éves	4597	279	300	587
tíz-tízezerre tehát átlag elhalt	1844	1550	1650	740

Az egyes felekezetek tehát itt is ugyanazon sorrendben következnek egymásután, mint a számítás első módjánál.

5. A törvénytelen születésű gyermekek halandósága.

A hat megfigyelési év alatt elhalt 36,245 (0—5 éves) gyermek közül:

törvényes születésű volt	25854 = 71.33%
törvénytelen » »	9437 = 26.04 »

míg csak 954 esetben, tehát az elhaltak 2.63^o/_o-ánál nem volt e körülmény konstatalható.

A 74—78. sz. táblák nemek szerint mutatják ki minden egyes kerület törvénytelen gyermekhalottjait a korviszonyok és a fontosabb halál-okok részletezésével és nemek szerinti megkülönböztetéssel. A 32. sz. jegyzet az egyes évek adatait nemek szerint, a 33. sz. jegyzet kerületek szerint részletezi. Ha az ott közölt adatok alapján egy-egy kerületre nézve az elhalt törvényes gyermekek számát a törvénytelenekkel egybevetjük, a kerületek következő sorrendjét nyerjük: ¹⁾

Tíz-tízezer elhalt törvényes születésű gyermekekre esik törvénytelen

a Belvárosban	1322
Ó-Budán	2785
Kőbányán	3099
a Lipótvárosban	3130
a budai I. kerületben	3234
a Terézvárosban	3295
a budai II. kerületben	3391
az Erzsébetvárosban	4064
a Józsefvárosban	4119
a Ferenczvárosban	4535

E mellett újból felemlítendő, hogy a vagyontalanabb kerületek, névszerint a VII., VIII. és IX. kerület a budapesti törvénytelen gyermekek tulajdonképeni letéthei gyanánt tekintendők. ²⁾ Annál feltűnőbb azonban, hogy a munkáskerületekben — Ó-Buda és Kőbánya — az elhalt törvénytelen gyermekek oly csekély százalékrészt képeznek.

Kitűnik egyuttal ezen adatokból, hogy a megelőzőkben a József- és Ferenczvárosokra nézve talált nagy gyermekhalandóság legnagyobb részben a törvénytelen születésű gyermekeknek ott uralgó nagy halandóságára vezethető vissza, — míg Kőbányán és Ó-Budán a törvényes születésű gyermekek közt is nagy halálozás uralkodik.

A törvénytelen születésű gyermekek közt uralkodó nagyobb halandóságot — miután az élő törvénytelen születésűek számát nem ösmerhetjük — kétféleképp lehetne megközelítőleg kipuhatolni: ha minden egyes évben a törvényesek és törvénytelenek születési számát az ugyanazon év folyamán legfiatalabb korban (az első életévben) elhaltak számával vetnők egybe, továbbá azon kisebb vagy nagyobb százalék-arány alapján, mely az elhaltak összeségéből az egyik vagy másik osztályra jut. Budapestre nézve azonban mindkét számításnak, de kiváltképen az első helyen omlitettnek, eredménye hasznavehetetlenné válik, miután a Budapestben született törvénytelen gyermekek nagy része a főváros környékére kerül s ott hal meg, mi által megfigyeléseinkre nézve elvész, míg a törvényes születésűek, mint állandó lakossági elemek, születési helyükön szoktak meghalni.

Mint a 34. sz. jegyzetből kitűnik, a hat megfigyelési év alatt

	törvényes	törvénytelen
összesen született	54235	25226
meghalt az első hónap alatt	3895 = 7.18 ^o / _o	1779 = 7.05 ^o / _o
» » » év alatt	14927 = 27.52 ^o / _o	6913 = 27.40 ^o / _o

(Folytatás a 272 oldalon.)

¹⁾ A törvénytelen születések eseteivel való összehasonlítás azért nem alkalmazható, mert e születések kerület szerinti eloszlását nem ismerjük.

²⁾ Az ezen kerületekben fennálló gyermekkórházak, gyermekmenhelyek s egyéb nyilvános intézetek halottjai a fönti számításban nem foglaltatnak be.

Törvényes és törvénytelen születésű gyermekek halálozása (0—5 éves kor) 1876—1877-ik években.

(Tekintettel a halál-okra.)

*Sterblichkeit legitimer und illegitimer Kinder (von 0—5 Jahren) in den Jahren 1876—1877.
(Mit Berücksichtigung der Todesursache.)*

	Törvényes <i>Legitim</i>			Törvénytelen <i>Illegitim</i>			Nem tudni <i>Unbekannt</i>			Összesen <i>Zusammen</i>		
	<i>hu</i> <i>Korb.</i>	<i>loany</i> <i>Művel.</i>	<i>együtt</i> <i>Zus.</i>	<i>hu</i> <i>Korb.</i>	<i>loany</i> <i>Művel.</i>	<i>együtt</i> <i>Zus.</i>	<i>hu</i> <i>Korb.</i>	<i>loany</i> <i>Művel.</i>	<i>együtt</i> <i>Zus.</i>	<i>hu</i> <i>Korb.</i>	<i>loany</i> <i>Művel.</i>	<i>együtt</i> <i>Zus.</i>
1876.												
a) Kerületek szerint: — Nach Stadtbezirken:												
I. kerületben meghalt, <i>im I. Bezirke starben</i>	202	207	409	80	60	140	—	1	1	282	268	550
II. » » » <i>II. » » »</i>	219	188	407	46	55	101	—	2	2	265	245	510
III. » » » <i>III. » » »</i>	200	145	345	50	34	84	—	3	3	250	182	432
IV. » » » <i>IV. » » »</i>	82	66	148	12	9	21	—	—	—	94	75	169
V. » » » <i>V. » » »</i>	160	136	296	24	25	49	1	—	1	185	161	346
VI. » » » <i>VI. » » »</i>	368	303	671	92	91	183	2	—	2	462	394	856
VII. » » » <i>VII. » » »</i>	395	373	768	136	140	276	1	—	1	532	508	1040
VIII. » » » <i>VIII. » » »</i>	492	431	923	217	205	422	4	5	9	713	641	1354
IX. » » » <i>IX. » » »</i>	250	209	459	78	98	176	—	2	2	328	309	637
X. » » » <i>X. » » »</i>	92	74	166	31	23	54	—	—	—	123	97	220
Közintézetekben, <i>in öffentlichen Anstalten</i>	29	31	60	23	17	40	56	67	123	108	120	228
Összesen, <i>Insgesamt</i>	2489	2163	4652	789	757	1546	64	80	144	3342	3000	6342
b) Kor szerint: — Nach dem Alter:												
0—1 hónap. korb. elhalt, <i>im Alter v. 0—1 M. starb</i>	443	302	745	152	137	289	41	39	80	636	478	1114
1—3 » » » <i>1—3 » » »</i>	289	182	471	152	144	296	2	13	15	443	339	782
3 hónapon túl 1 évig, <i>im Alter v. 3 M. bis 1 J. starb</i>	780	721	1501	323	290	613	13	13	26	1116	1024	2140
Összesen 1 évig, <i>Zusammen bis 1 Jahr</i>	1512	1205	2717	627	571	1198	56	65	121	2195	1841	4036
1—2 éves, <i>von 1—2 Jahren</i>	562	498	1060	102	111	213	3	6	9	667	615	1282
2—3 » » <i>2—3 » » »</i>	238	244	482	32	50	82	4	4	8	274	298	572
3—4 » » <i>3—4 » » »</i>	115	137	252	22	17	39	1	2	3	138	156	294
4—5 » » <i>4—5 » » »</i>	52	79	131	6	8	14	—	3	3	68	90	158
Összesen 5 éves korig, <i>Insg. bis z. Alter von 5 J.</i>	2489	2163	4652	789	757	1546	64	80	144	3342	3000	6342
1877.												
a) Kerületek szerint: — Nach Stadtbezirken:												
I. kerületben meghalt, <i>im I. Bezirke starben</i>	200	169	369	67	56	123	1	4	5	268	229	497
II. » » » <i>II. » » »</i>	169	168	337	40	52	92	—	1	1	209	221	430
III. » » » <i>III. » » »</i>	221	190	411	49	51	100	—	—	—	270	241	511
IV. » » » <i>IV. » » »</i>	58	86	144	7	7	14	1	—	1	66	93	159
V. » » » <i>V. » » »</i>	148	115	263	40	39	79	—	2	2	188	156	344
VI. » » » <i>VI. » » »</i>	303	305	608	87	86	173	2	11	13	392	402	794
VII. » » » <i>VII. » » »</i>	374	337	711	167	133	300	2	6	8	543	476	1019
VIII. » » » <i>VIII. » » »</i>	499	472	971	188	206	394	1	3	4	688	681	1369
IX. » » » <i>IX. » » »</i>	225	180	405	88	91	179	7	2	9	320	273	593
X. » » » <i>X. » » »</i>	84	73	157	28	20	48	1	1	2	113	94	207
Közintézetekben, <i>in öffentlichen Anstalten</i>	45	33	78	24	16	40	62	56	118	131	105	236
Összesen, <i>Insgesamt</i>	2326	2128	4454	785	757	1542	77	86	163	3188	2971	6159
b) Kor szerint: — Nach dem Alter:												
0—1 hónap. korb. elhalt, <i>im Alter v. 0—1 M. starb.</i>	369	304	673	147	119	266	41	52	93	557	475	1032
1—3 » » » <i>1—3 » » »</i>	217	190	407	159	112	271	4	10	14	380	312	692
3 hónapon túl 1 évig, <i>im Alter v. 3 M. bis 1 J. starb.</i>	785	729	1514	300	301	601	16	16	32	1101	1046	2147
Összesen 1 évig, <i>Zusammen bis 1 Jahr</i>	1371	1223	2594	606	532	1138	61	78	139	2038	1833	3871
1—2 éves, <i>von 1—2 Jahren</i>	435	435	870	127	131	258	7	2	9	569	568	1137
2—3 » » <i>2—3 » » »</i>	265	238	503	32	60	92	3	4	7	300	302	602
3—4 » » <i>3—4 » » »</i>	160	141	301	15	22	37	4	1	5	179	164	343
4—5 » » <i>4—5 » » »</i>	95	91	186	5	12	17	2	1	3	102	104	206
Összesen 5 éves korig, <i>Insg. bis z. Alter von 5 J.</i>	2326	2128	4454	785	757	1542	77	86	163	3188	2971	6159

Törvényes és törvénytelen születésű gyermekek halálozása. (0—5 éves kor.) 1878.

(Tekintettel a halál-okra.)

Sterblichkeit legitimer und illegitimer Kinder (von 0—5 Jahren), im Jahre 1878.

(Mit Berücksichtigung der Todesursache.)

	Törvényes Legitim			Törvénytelen Illegitim			Nem tudni Unbekannt			Összesen Zusammen		
	fiú Knab.	leány Mädel.	együtt Zus.	fiú Knab.	leány Mädel.	együtt Zus.	fiú Knab.	leány Mädel.	együtt Zus.	fiú Knab.	leány Mädel.	együtt Zus.
a) Kerületek szerint: <i>Nach Stadtbezirken:</i>												
I. ker. meghalt in I. Bez. starb.	181	163	344	56	59	115	—	—	—	237	222	459
II. » » » II. » »	163	147	310	48	44	92	—	—	—	211	191	402
III. » » » III. » »	178	138	316	50	49	99	—	1	1	228	188	416
IV. » » » IV. » »	80	73	153	10	11	21	—	—	—	90	84	174
V. » » » V. » »	151	102	253	50	49	99	2	1	2	203	152	355
VI. » » » VI. » »	379	336	715	106	104	210	3	2	5	488	442	930
VII. » » » VII. » »	466	370	836	151	149	300	2	1	3	619	520	1139
VIII. » » » VIII. » »	498	465	963	211	210	421	3	1	4	712	676	1388
IX. » » » IX. » »	246	223	469	95	86	181	1	1	2	342	310	652
X. » » » X. » »	95	83	178	25	24	49	—	—	—	120	107	227
Közintézetekben, in öffentl. Anstalten	41	28	69	43	16	59	40	43	83	124	87	211
Főösszeg — Hauptsumme	2478	2128	4606	845	801	1646	51	50	101	3374	2979	6353
b) Kor szerint: — Nach dem Alter:												
0—1 hónapos korban halt el <i>Im Alter von 0—1 Monat starben</i>	340	255	595	176	125	301	25	26	51	541	406	947
1—3 hónapos korban halt el <i>Im Alter von 1—3 Monat starben</i>	235	183	418	171	134	305	8	—	8	414	317	731
3 hónapon túl, 1 évig való korban <i>Im Alter über 3 Monat bis 1 Jahr st.</i>	851	653	1504	277	271	548	6	9	15	1134	933	2067
Összesen 1 évig való korban <i>Zusammen bis 1 Jahr starben</i>	1426	1091	2517	624	530	1154	39	35	74	2089	1656	3745
1—2 évig, von 1—2 J.	478	484	962	124	153	277	1	4	5	603	641	1244
2—3 » » 2—3 »	277	216	493	56	62	118	2	2	4	335	280	615
3—4 » » 3—4 »	170	212	382	30	42	72	5	6	11	205	260	465
4—5 » » 4—5 »	127	125	252	11	14	25	4	3	7	142	142	284
Összesen 5 éves korig <i>Insgesamt bis zum Alter v. 5 Jahren</i>	2478	2128	4606	845	801	1646	51	50	101	3374	2979	6353
c) Nevezetesb halál-okok szerint: <i>Nach wichtigeren Todesursachen:</i>												
Agykérlob — Meningitis	67	71	138	10	22	32	1	—	1	78	93	171
Agylob — Encephalitis	43	32	75	4	3	7	—	1	1	47	36	83
Vizfej — Hydrocephalus	46	19	65	10	4	14	1	2	3	57	25	82
Ráנגgöres — Convulsiones	239	182	421	105	92	197	1	—	1	345	274	619
Hártyás torokgyik — Croup	144	96	240	14	13	27	—	—	—	158	109	267
Tüdőlob, börglob és mellhártyalob— <i>Pneumonia, Bronchitis et Pleuritis</i>	243	256	499	90	92	182	3	5	8	336	353	689
Tüdögümö — Tuberculosis pulm.	228	207	435	112	100	212	5	2	7	345	309	654
Hökhurut — Pertussis	48	49	97	13	10	23	—	—	—	61	59	120
Ronesoló toroklob — Diphtheritis	113	111	224	15	11	26	—	—	—	128	122	250
Bélhurut — Diarrhoea	409	393	802	204	191	395	8	5	13	621	589	1210
Angolkór — Rachitis	29	24	53	7	5	12	—	—	—	36	29	65
Kanyaró — Morbilli	52	44	96	23	19	42	—	—	—	75	63	138
Vörheny — Scarlatina	104	102	206	14	10	24	—	—	—	118	112	230
Himlő — Variola	53	54	107	28	22	50	7	3	10	88	79	167
Hagymáz — Typhus	9	16	25	—	1	1	—	—	—	9	17	26
Görvénykór — Scrophulosis	33	22	55	4	2	6	2	1	3	39	25	64
Veleszületett gyengeség — Debilitas <i>congenita</i>	230	179	409	126	93	219	20	1	21	376	273	649

Törvényes és törvénytelen születésű gyermekek halálozása (0—5 éves kor.) 1879.

(Tekintettel a halál-okra.)

Sterblichkeit legitimer und illegitimer Kinder (von 0—5 Jahre), im Jahre 1879.

(Mit Berücksichtigung der Todesursache.)

	Törvényes Legitim			Törvénytelen Illegitim			Nem tudni Unbekannt			Összesen Zusammen		
	fiu Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.	fiu Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.	fiu Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.	fiu Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.
a) Kerületek szerint. <i>Nach Bezirken.</i>												
I. ker. meghalt <i>im I. Bez. starb.</i>	233	214	447	53	57	111	2	3	5	288	275	563
II. » » » <i>II. » »</i>	152	171	323	79	66	145	4	3	7	235	240	475
III. » » » <i>III. » »</i>	215	196	411	64	48	112	3	1	4	282	245	527
IV. » » » <i>IV. » »</i>	74	72	146	10	6	16	2	1	3	86	79	165
V. » » » <i>V. » »</i>	108	101	209	44	44	88	—	5	5	152	150	302
VI. » » » <i>VI. » »</i>	248	265	513	102	110	212	8	6	14	358	381	739
VII. » » » <i>VII. » »</i>	365	298	663	150	141	291	6	8	14	521	447	968
VIII. » » » <i>VIII. » »</i>	431	431	862	171	173	344	16	4	20	618	608	1226
IX. » » » <i>IX. » »</i>	181	183	364	103	82	185	6	5	11	290	270	560
X. » » » <i>X. » »</i>	72	64	136	18	16	34	—	—	—	90	80	170
Közintézetekben, <i>in öffentl. Anstalten</i>	4	1	5	16	15	31	45	27	72	65	43	108
Főösszeg, Hauptsumme.	2083	1996	4079	810	759	1569	92	63	155	2985	2818	5803
b) Kor szerint — Nach dem Alter :												
0—1 hónapos korban halt el . . . <i>Im Alter von 0—1 Monat starben</i>	349	296	645	174	126	300	44	23	67	567	445	1012
1—3 hónapos korban halt el . . . <i>Im Alter von 1—3 Monat starben</i>	200	190	390	133	127	260	7	6	13	340	323	663
3 hónapon túl, 1 évig való korban <i>Im Alter über 3 Mon. bis 1 Jahr st.</i>	696	649	1345	302	280	582	11	10	21	1009	939	1948
Összesen 1 évig való korban <i>Zusammen bis 1 Jahr starben</i>	1245	1135	2380	609	533	1142	62	39	101	1916	1707	3623
1—2 évig, von 1—2 J.	403	446	849	116	135	251	6	10	16	525	591	1116
2—3 » » 2—3 »	200	208	408	48	51	99	7	4	11	255	263	518
3—4 » » 3—4 »	131	116	247	23	28	51	5	4	9	159	148	307
4—5 » » 4—5 »	104	91	195	14	12	26	12	6	18	130	109	239
Összesen 5 éves korig . . . . . <i>Insgesamt bis zum Alter v. 5 Jahren</i>	2083	1996	4079	810	759	1569	92	63	155	2985	2818	5803
c) Nevezeteseb halál-okok szerint. <i>Nach wichtigeren Todesursachen.</i>												
Agykérlob — <i>Meningitis</i>	67	64	131	13	22	35	1	—	1	81	86	167
Agylob — <i>Encephalitis</i>	24	43	67	5	6	11	—	—	—	29	49	78
Vízfej — <i>Hydrocephalus</i>	41	32	73	8	4	12	—	—	—	49	36	85
Ráinggörcs — <i>Convulsiones</i>	236	199	435	89	84	173	10	4	14	335	287	622
Hártyás torokgyík — <i>Croup</i>	60	51	111	9	12	21	1	—	1	70	63	133
Tüdőlob, hörgőlob és mellhártyalob, <i>Pneumonia, Bronchitis et Pleuritis</i>	260	253	513	75	97	172	2	1	3	337	351	688
Tüdőgümő — <i>Tuberculosis pulm.</i>	219	225	444	122	115	237	9	4	13	350	344	694
Hökhurut — <i>Pertussis</i>	59	58	117	16	16	32	—	—	—	75	74	149
Ronesoló toroklob — <i>Diphtheritis</i>	67	71	138	11	13	24	1	2	3	79	86	165
Bélhurut — <i>Diarrhoea</i>	286	301	587	157	161	318	7	6	13	450	468	918
Angolkór — <i>Rachitis</i>	23	14	37	9	3	12	—	—	—	32	17	49
Kanyaró — <i>Morbilla</i>	96	82	178	29	24	53	—	—	—	125	106	231
Vörheny — <i>Scarlatina</i>	26	21	47	4	5	9	—	—	—	30	26	56
Himlő — <i>Variola</i>	104	91	195	28	37	65	7	10	17	139	138	277
Hagymáz — <i>Typhus</i>	5	8	13	—	3	3	2	—	2	7	11	18
Görvélykór — <i>Scrophulosis</i>	22	11	33	5	3	8	1	—	1	28	14	42
Veleszületett gyengeség — <i>Debilitas congenita</i>	253	213	466	135	111	246	25	12	37	413	336	749

Törvényes és törvénytelen születésű gyermekek halálózása. (0—5 éves kor.) 1880.

(Tekintettel a halál-okra.)

Sterblichkeit legitimer und illegitimer Kinder (von 0—5 Jahren), in dem Jahre 1880.

(Mit Berücksichtigung der Todesursache.)

	Törvényes Legitim			Törvénytelen Illegitim			Nem tudni Unbekannt			Összesen Zusammen		
	fiú Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.	fiú Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.	fiú Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.	fiú Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.
a) Kerületek szerint: Nach Stadtbezirken:												
I. ker. meghalt, im I. Bez. starb.	174	150	324	72	42	114	6	4	10	252	196	448
II. » » » II. » »	131	151	282	63	41	104	5	8	13	199	200	399
III. » » » III. » »	154	168	322	54	52	106	3	1	4	211	221	432
IV. » » » IV. » »	73	63	136	10	9	19	1	3	4	84	75	159
V. » » » V. » »	114	89	203	32	37	69	2	2	4	148	128	276
VI. » » » VI. » »	257	260	517	119	77	196	2	7	9	378	344	722
VII. » » » VII. » »	350	307	657	141	129	270	4	4	8	495	440	935
VIII. » » » VIII. » »	444	466	910	183	147	330	6	10	16	633	623	1256
IX. » » » IX. » »	208	235	443	104	107	211	9	10	19	321	352	673
X. » » » X. » »	78	87	165	34	25	59	1	—	1	113	112	225
Közintézetekben, in öffentl. Anstalten	8	2	10	10	9	19	59	46	105	77	57	134
Főösszeg — Hauptsumme .	1991	1978	3969	822	675	1497	98	95	193	2911	2748	5659
b) Kor szerint: — Nach dem Alter:												
0—1 hónapos korban halt el												
Im Alter von 0—1 Monat starben	314	251	595	181	129	310	43	35	78	568	415	983
1—3 hónapos korban halt el												
Im Alter von 1—3 Monat starben	233	228	461	147	87	234	3	5	8	383	320	703
3 hónapon túl, 1 évig való korban												
Im Alter über 3 Monat bis 1 Jahr starben	667	683	1350	300	255	555	14	11	25	981	949	1930
Összesen 1 évig való korban												
Zusammen bis 1 Jahr starben	1214	1162	2406	628	471	1099	60	51	111	1932	1684	3616
1—2 évig, von 1—2 J.	371	401	77	123	121	244	17	11	28	511	533	1044
2—3 » » 2—3 »	181	190	371	42	47	89	3	13	16	226	250	476
3—4 » » 3—4 »	123	124	247	19	25	44	10	9	19	152	158	310
4—5 » » 4—5 »	72	101	173	10	11	21	8	11	19	90	123	213
Összesen 5 éves korig												
Insgesamt bis zum Alter v. 5 Jahren	1991	1978	3969	822	675	1497	98	95	193	2911	2748	5659
c) Nevezeteseb halál-okok szerint: Nach wichtigeren Todesursachen:												
Agykérlob — Meningitis	81	68	149	4	6	10	—	1	1	85	75	160
Agylob — Encephalitis	31	31	62	9	3	12	—	—	—	40	34	74
Vízfej — Hydrocephalus	38	35	73	4	1	5	1	—	1	43	36	79
Ránggörcs — Convulsiones	206	180	386	93	81	174	3	5	8	302	266	568
Hártyás torokgyík — Croup	57	46	103	12	7	19	—	—	—	69	53	122
Tüdőlob, hörg- és mellhártyalob — Pneumonia, Bronchitis et Pleuritis	230	243	473	91	97	188	5	9	14	326	349	675
Tüdőgümő — Tuberculosis pulm.	191	212	403	126	117	243	6	4	10	323	333	656
Hökhurut — Pertussis	3	16	19	3	2	5	—	1	1	6	19	25
Roncsoló toroklob — Diphtheritis	61	66	127	7	6	13	3	8	11	71	80	151
Bélhurut — Diarrhoea	428	388	816	193	208	398	5	4	9	623	600	1223
Angolkór — Rachitis	17	13	30	8	6	14	1	—	1	26	19	45
Kanyaró — Morbilli	41	48	89	9	12	21	2	—	2	52	60	112
Vörheny — Scarlatina	33	36	69	7	5	12	3	1	4	43	42	85
Himlő — Variola	63	68	131	26	23	49	18	22	40	107	113	220
Hagymáz — Typhus	5	3	8	—	—	—	—	—	—	5	3	8
Gövélykór — Scrophulosis	15	7	22	1	6	7	1	1	2	17	14	31
Veleszületett gyengeség — Debilitas congenita	241	179	420	122	102	224	35	30	65	398	311	709

Törvényes és törvénytelen születésű gyermekek halálozása. (0—5 éves kor.) 1881.

(Tekintettel a halál-okra)

Sterblichkeit legitimer und illegitimer Kinder (von 0—5 Jahren), in dem Jahre 1881.

(Mit Berücksichtigung der Todesursache.)

	Törvényes Legitim			Törvénytelen Illegitim			Nem tudni Unbekannt			Összesen Zusammen		
	fiu Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.	fiu Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.	fiu Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.	fiu Knab.	leány Mädchen.	együtt Zus.
a) Kerületek szerint:												
<i>Nach Stadtbezirken:</i>												
I. ker. meghalt, <i>im I. Bez. starb.</i>	193	156	349	67	55	122	8	4	12	268	215	483
II. » » » <i>II. » »</i>	160	145	305	71	61	132	7	10	17	238	216	454
III. » » » <i>III. » »</i>	229	214	443	57	68	125	—	9	9	286	291	577
IV. » » » <i>IV. » »</i>	56	72	128	15	7	22	4	—	4	75	79	154
V. » » » <i>V. » »</i>	127	128	255	44	35	79	6	4	10	177	167	344
VI. » » » <i>VI. » »</i>	299	234	533	106	92	198	6	5	11	411	331	742
VII. » » » <i>VII. » »</i>	303	270	573	147	126	273	7	10	17	457	406	863
VIII. » » » <i>VIII. » »</i>	468	429	897	186	179	365	15	13	28	669	621	1290
IX. » » » <i>IX. » »</i>	236	215	451	115	128	243	9	14	23	360	357	717
X. » » » <i>X. » »</i>	86	67	153	21	31	52	—	—	—	107	98	205
Közintézetekben, <i>in öffentl. Anstalten.</i>	5	2	7	7	19	26	42	25	67	54	46	100
Főösszeg, Hauptsumme.	2162	1932	4094	836	801	1637	104	94	198	3102	2827	5929
b) Kor szerint: Nach dem Alter:												
0—1 hónapos korban halt el . . . . . <i>Im Alter von 0—1 Monat starben</i>	372	270	642	167	146	313	36	19	55	575	435	1010
1—3 hónapos korban halt el . . . . . <i>Im Alter von 1—3 Monat starben</i>	212	152	364	153	127	280	1	2	3	366	281	647
3 hónapon túl, 1 évig való korban <i>Im Alter über 3 Monat bis 1 Jahr st.</i>	681	626	1307	298	291	589	15	29	44	994	946	1940
Összesen 1 évig való korban . . . . . <i>Zusammen bis 1 Jahr starben</i>	1265	1048	2313	618	564	1182	52	50	102	1935	1662	3597
1—2 évig, von 1—2 J.	404	429	833	109	125	234	10	5	15	523	559	1082
2—3 » » 2—3 »	240	217	457	68	66	134	7	19	26	315	302	617
3—4 » » 3—4 »	139	146	285	31	27	58	16	13	29	186	186	372
4—5 » » 4—5 »	114	92	206	10	19	29	19	7	26	143	118	261
Összesen 5 éves korig, <i>Insgesammt</i> <i>bis zum Alter v. 5 Jahren</i>	2162	1932	4094	836	801	1637	104	94	198	3102	2827	5929
c) Nevezetesb halál-okok szerint:												
<i>Nach wichtigeren Todesursachen:</i>												
Agykérlob — <i>Meningitis</i>	107	70	177	19	18	37	—	—	—	126	88	214
Agylob — <i>Encephalitis</i>	26	26	52	6	5	11	1	—	1	33	31	64
Vízfej — <i>Hydrocephalus</i>	41	29	70	7	7	14	—	—	—	48	36	84
Ráנגgörcs — <i>Convulsiones</i>	261	197	458	87	69	156	8	3	11	356	269	625
Hártyás torokgyík — <i>Croup</i>	59	57	116	12	14	26	1	3	4	72	74	146
Tüdőlob, hörg- és mellhártyalob — <i>Pneumonia, Bronchitis et Pleuritis</i>	254	291	545	85	92	177	—	5	5	339	388	727
Tüdögümö — <i>Tuberculosis pulm.</i>	194	188	382	107	110	217	13	14	27	314	312	626
Hökhurut — <i>Pertussis</i>	25	44	69	6	6	12	6	2	8	37	52	89
Roncsoló toroklob — <i>Diphtheritis</i>	72	65	137	15	10	25	8	2	10	95	77	172
Bélhurut — <i>Diarrhoea</i>	362	355	717	202	180	382	14	11	25	578	546	1124
Angolkór — <i>Rachitis</i>	30	22	52	4	5	9	—	1	1	34	28	62
Kanyaró — <i>Morbilli</i>	33	35	68	4	5	9	2	1	3	39	41	80
Vörheny — <i>Scarlatina</i>	72	71	143	12	5	17	9	3	12	93	79	172
Himlő — <i>Variola</i>	96	79	175	27	27	54	18	31	49	141	137	278
Hagymáz — <i>Typhus</i>	6	4	10	—	—	—	1	—	1	7	4	11
Görvélykór — <i>Scrophulosis</i>	23	15	38	6	7	13	1	—	1	30	22	52
Veleszületett gyengeség — <i>Debilitas</i> <i>congenita</i>	265	218	483	139	136	275	24	18	42	428	372	800

A törvénytelen születésűek halandósága felekezetenként. A 35. sz. jegyzet az egyes felekezetekre vonatkozó adatokat is tartalmazza. A főt említett körülménynél fogva itt is ismétlődik az a feltűnő eredmény, mintha a törvénytelen születésű gyermekek halandósága kisebb volna. Az 1878—1882.¹⁾ évekre nézve ugyanis száz-száz újszülöttre az első életévben meghalt gyermekek következő száma jut:

	katholikusoknál	ágostaiaknál	helvéteknél	izraelitáknál
törvényes	30·94%	21·07%	25·26%	16·68%
törvénytelen	30·14 >	25·78 >	25·32 <	20·97 >

A számítás második módja azon százalékszámokon alapszik, melyet az élet első három hónapja folyamán elhaltak az első öt életév összes halottjaival szemben adnak. Az erre vonatkozó számítást a 36. sz. jegyzet mutatja, melyből kitűnik, hogy az első öt életévben elhalt száz-száz gyermek közt volt:

	a törvényes születésű gyermekek közt	törvénytelen születésű gyermekek közt
0—1 hónapos	15·07%	18·85%
0—3 >	24·78 >	36·29 > ²⁾

Ezen második számítási mód szerint, mely nagy városokra nézve sajátos viszonyaik folytán alkalmasabbnak mutatkozik, a törvénytelen születésű gyermekek nagyobb halandóságát tehát statisztikailag mérhető alakban is kimutathatjuk. Mint a fentebbiekből látszik, a törvénytelen születésű gyermekek közül ugyanis már az élet első három hónapja alatt mintegy felénnyivel több hal meg, mint a törvényesek közül.

6. Orvosi segély nélkül elhalt gyermekek.

A megfigyelésünk tárgyát képező hat év folyamán lakásaikon elhalt 35,228 gyermek közül 6470 mult ki a nélkül, hogy orvosi segélyben részesült volna. Azon, az összhalandóság tárgyalásánál tett megjegyzésünk, mely szerint e tekintetben — szemben az előbbi évek szomorú észleleteivel — 1878. óta kézzelfogható javulás állott be, az orvosi segély nélkül elhalt gyermekekre vonatkozólag is állitható. Tett ugyanis az orvosi segélyben nem részesült gyermekek hányada

az 1873-ik évben	36.28
még az 1876-ik évben	40.67
ellenben az 1881-ik évben	10.91%-ot.

Habár, szemben a felnőtt lakosság halandósági viszonyainál észlelhető eme javulással, a megelégedés egy bizonyos nemével utalhatunk is arra, hogy a szegénybetegápolás ügyének a statisztikai észleletek által nyilvánosságra hozott kezdetleges volta, részben épen ezen folytonosan gyakorolt statisztikai ellenőrzés nyomása folytán mutathat fel lényeges javulást, és hogy azon kellemtelen benyomás, melyet ezen észlelések annak idejében szültek, azoknak a most konstatált kedvező következményei által eloszolhatott: a gyermekhalandóság tekintetében észlelt javulással szemben mégis az érdemnek csak kis részét tulajdoníthatjuk a fentebbi körülménynek. E tekintetben a főtényező az egészségügyi törvénynek (1876. évi VI. t.-cz.) azon intézkedésében keresendő, mely szerint a szülék büntetés terhe mellett köteleztetnek gyermekeiket megbetegedés esetében gyógykezeltetni. Ennek következtén az orvosi segély nélkül elhalt gyermekek száma a főváros minden

¹⁾ A törvényes és törvénytelen születésű gyermekeknek hitfelekezeti megkülönböztetését csak 1878-ban kezdtük.

²⁾ Nem fogunk nagyon tévedni, ha a törvényesség szerint kitöltetlen eseteket általában törvényteleneknek tekintjük. Ez esetben a 0—5 évig elhalt törvénytelen gyermekeknek 21.20%-a életének első, 37.63%-a pedig életének első három hónapjában halt volna el.

A fenti táblázatok lehetővé teszik azt is, hogy ugyanemű észleleteinket a törvényes és törvénytelen gyermekekre is kiterjesszük. Itt azt találjuk, hogy a törvénytelen gyermekek minden vagyonsági osztályban gyorsabban halnak el mint a törvénytelenek, hogy továbbá a vagyonság csökkenésével a törvénytelen gyermekek halandósága nagyobb mérvben emelkedik, mint a törvényeseké. Elhaltak ugyanis első életévükben:

az I-ső vagy. osztályban	126	elhalt törv. gyermekből	61,	törv.-telenből ?	
a II.	»	»	3,810	»	»
a III.	»	»	20,358	»	»
a IV.	»	»	1,255	»	»
				2,173, 89	» 57
				11,813, 7,908	» 5,810
				690, 1,218	» 877

E szerint jutott minden száz első életévben elhalt törvényes vagy törvénytelen gyermekből

	törvényes	törvénytelen
az I-ső vagyonsági osztályban	48.4%	?
a II.	57.0 »	64.0%
a III.	58.0 »	73.5 »
a IV.	55.0 »	72.0 »

82. sz. tábla.

Tabelle Nr. 82.

Gyermekhalandóság kor- és vagyónosság szerint, tekintettel a törvényességre 1879-ről.

Kindersterblichkeit nach Alter und Wohlhabenheit und unter Berücksichtigung der Legitimität, im J. 1879.

Közinté- zetekben In öffentlichen Anstalten *)	0-1 hónapig bis 1 Monat		1 hónapon túl Von 1 Monat bis 1 Jahr		Összesen 0-1 évig Zusammen 0-1 Jahr		éves — J a h r e s a l t			Összesen 0-5 évig Zusammen 0-5 Jahre														
	1 hónapig bis 1 Monat		1 hónapon túl Von 1 Monat bis 1 Jahr		Összesen 0-1 évig Zusammen 0-1 Jahr		éves — J a h r e s a l t			Összesen 0-5 évig Zusammen 0-5 Jahre														
	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	1. évig 1. Jahr	2. évig 2. Jahr	3-4 évig 3-4 Jahre	4-5 évig 4-5 Jahre	5. évig 5. Jahr											
I.	törvényes, le. é. nem törv., illegit. nem tudni, unbek.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—											
	törvényes, legít.	64	47	131	116	247	197	163	358	58	61	119	36	27	68	22	16	38	24	16	40	335	283	618
	nem törv., illegit. nem tudni, unbek.	5	2	7	3	10	5	14	3	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	6	18
II.	nem tudni, unbek.	1	—	1	2	3	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4
	nem tudni, unbek.	70	49	119	136	256	206	169	375	61	62	123	36	27	63	22	17	39	24	16	40	349	291	640
	törvényes, legít.	273	236	509	725	1234	998	918	1916	350	373	723	154	170	324	105	96	201	73	72	145	1060	1029	2089
III.	nem törv., illegit. nem tudni, unbek.	148	104	252	377	629	525	443	968	105	122	227	41	46	87	20	26	46	12	10	22	703	647	1350
	nem tudni, unbek.	4	5	9	6	15	10	9	19	2	—	9	3	1	4	3	—	3	7	3	10	25	13	38
	együtt, zus.	425	345	770	1108	1818	1533	1370	2903	437	495	932	198	217	415	128	122	256	92	85	177	2388	2289	4677
IV.	törvényes, legít.	4	5	9	21	19	25	24	49	8	9	17	6	9	15	3	2	5	4	1	3	46	45	91
	nem törv., illegit. nem tudni, unbek.	15	14	29	41	55	90	69	125	6	13	19	0	3	9	3	—	3	2	1	3	73	86	159
	nem tudni, unbek.	1	1	2	4	5	5	3	7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	8
V.	nem tudni, unbek.	20	20	40	66	65	131	86	95	181	14	23	37	12	21	6	2	8	6	2	8	124	134	258
	törvényes, legít.	341	288	629	881	1510	1222	1108	2330	339	444	843	197	207	404	131	115	246	103	89	192	2052	1963	4015
	nem törv., illegit. nem tudni, unbek.	168	121	289	422	397	819	590	1108	114	135	250	47	49	96	23	26	49	14	11	25	788	740	1528
Főösszeg	nem tudni, unbek.	6	6	12	11	6	17	17	12	29	2	3	3	1	4	3	1	4	7	3	10	32	18	50
	együtt, zus.	515	415	930	1314	1223	2537	1829	3467	515	581	1096	247	257	504	157	142	299	124	103	227	2372	2721	5093
	törvényes, legít.	8	8	16	15	19	34	23	27	59	4	1	5	3	1	4	—	1	1	1	2	3	31	32
Főösszeg	nem törv., illegit. nem tudni, unbek.	6	5	11	13	10	23	19	15	34	2	2	1	2	3	—	2	2	—	1	1	22	20	42
	nem tudni, unbek.	38	17	55	7	10	17	45	27	72	4	9	13	4	3	7	3	5	3	8	6	60	45	105
	együtt, zus.	52	30	82	35	39	74	87	69	156	10	10	20	8	6	14	2	6	8	6	12	113	97	210
Főösszeg	törvényes, legít.	349	296	645	896	1755	1245	1135	2380	403	465	848	200	208	408	131	116	247	104	91	195	2083	1996	4079
	nem törv., illegit. nem tudni, unbek.	174	126	300	435	407	842	609	1142	116	136	252	48	51	99	23	28	51	14	12	26	810	759	1569
	nem tudni, unbek.	44	23	67	18	16	34	62	39	101	6	10	16	7	4	11	5	4	9	12	6	18	92	63
Főösszeg	együtt, zus.	557	445	1012	1349	1262	2611	1916	3623	535	591	1116	255	263	518	159	149	307	130	109	239	2985	2818	5803

*) és ismeretlen vagyónossági fokú — u. unbekanntem Wohlhabheitsgrades.

84. sz. tábla.

Tabelle Nr. 84.

Gyermekhalandóság kor és vagyonosság szeriut, tekintettel a törvényességre 1881-ről.
 Kindersterblichkeit nach Alter und Wohlhabenheit und unter Berücksichtigung der Legitimität, in J. 1881.

	0—1 hónapig bis 1 Monat		1 hónapon túl Von 1 Monat bis 1 Jahr		Összesen 0—1 éviig Zusammen 0—1 Jahr		1—2			2—3			3—4			4—5			Összesen 0—5 éviig Zusammen 0—5 Jahr			
	nő Ka.	leány Mead.	egy. zus.	nő Ka.	leány Mead.	egy. zus.	nő Ka.	leány Mead.	egy. zus.	nő Ka.	leány Mead.	egy. zus.	nő Ka.	leány Mead.	egy. zus.	nő Ka.	leány Mead.	egy. zus.	nő Ka.	leány Mead.	egy. zus.	
																						1
I.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	1	2	3	1	1	2	2	3	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
II.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	62	44	106	113	108	221	175	152	327	50	47	97	34	31	65	29	24	55	20	18	38	308
III.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	1	2	3	5	5	10	6	2	8	2	2	4	2	2	4	1	1	1	1	1	1	9
IV.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	64	46	110	118	108	226	182	154	336	52	47	99	34	31	65	29	28	55	21	18	39	318
V.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	300	216	516	756	647	1403	1056	863	1919	343	369	712	195	179	374	107	112	219	91	71	162	1792
VI.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	154	128	282	419	390	809	573	518	1091	96	113	209	63	55	118	27	26	53	9	15	24	768
VII.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	3	8	11	13	11	24	20	17	37	6	10	16	6	2	8	1	1	2	1	1	2	34
VIII.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	457	344	801	1183	1042	2225	1640	1386	3028	444	485	929	260	240	500	136	141	277	102	88	190	2582
IX.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	9	4	13	11	13	24	20	17	37	6	10	16	6	2	8	1	1	2	1	1	2	34
X.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	5	4	9	20	20	40	25	24	49	9	10	19	3	6	9	4	1	5	1	1	1	41
XI.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	—	1	1	2	4	6	2	5	7	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
XII.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	14	9	23	33	37	70	47	46	93	15	21	36	9	8	17	5	3	8	1	3	4	77
XIII.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	372	266	638	881	769	1650	1253	1035	2288	399	427	826	235	212	447	137	143	280	112	91	203	2136
XIV.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	160	134	294	444	410	854	604	544	1148	107	123	230	66	61	127	31	27	53	10	16	26	818
XV.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	4	1	5	10	9	19	14	10	24	5	4	9	2	6	8	2	4	6	2	3	5	25
XVI.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	536	401	937	1335	1188	2523	1871	1539	3460	511	554	1065	303	279	532	170	174	344	121	110	234	2979
XVII.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	—	4	4	12	9	21	12	13	25	5	2	7	5	5	10	2	3	5	2	1	3	26
XVIII.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	32	18	50	6	22	28	38	40	78	5	1	6	5	13	18	11	9	23	17	4	21	79
XIX.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	39	34	73	25	39	64	64	73	137	12	5	17	12	23	35	16	12	28	19	8	27	123
XX.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	372	270	642	893	778	1671	1265	1048	2313	404	429	833	240	217	457	139	146	285	114	92	206	2162
XXI.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	167	146	313	451	418	869	618	564	1182	109	125	234	68	66	134	31	27	53	10	19	29	836
XXII.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	36	19	55	16	31	47	52	50	102	10	5	15	7	19	26	16	13	29	19	7	26	104
XXIII.																						
törvényes, legit. nem törv., illegit. nem tudni, unbek. nem együtt, zus.	575	435	1010	1360	1227	2537	1935	1662	3597	523	559	1032	315	302	617	186	186	372	143	118	261	3102

Közint-
zetekben
In öffentl.
Anstalten
Összesen
Zus.

IV. oszt.
Wohlhabend.
Classen
Összesen
Zus.

Jegyzetek.

28. jegyzet. Egy éves gyermekek halandósága, kisebb korosztályok szerint részletezve, 1876—1881.

	1876		1877		1878		1879		1880		1881		Összesen		
	f.	l.	f.	l.	f.	l.	f.	l.	f.	l.	f.	l.	f.	l.	e.
1 hétig . . .	259	190	214	191	230	151	268	213	221	164	255	184	1447	1093	2540
1 hét—1 hó .	377	288	343	284	311	255	299	232	347	251	320	251	1997	1561	3558
Összesen 1 hónapig	636	478	557	475	541	406	567	445	568	415	575	435	3444	2654	6098
1—3 hónapig	443	339	380	312	414	167	340	323	383	320	366	281	2326	1742	4068
Összesen 3 hónapig	1079	817	937	787	955	573	907	768	951	735	941	716	5770	4396	10166
3 hó—1 évig	1116	1024	1101	1046	1134	1083	1009	939	981	949	994	946	6335	5987	12322
Össz. 1 évig	2195	1841	2038	1833	2089	1656	1916	1707	1932	1684	1935	1662	12105	10383	22488

29. jegyzet. Gyermekehalandóság hónapok szerint 1876—1881.

	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Auguszt.	Szeptemb.	Október	November	Deczbr.	Egész év
1876	454	364	527	574	563	632	702	747	413	394	444	528	6342
1877	572	525	575	467	489	442	645	658	443	418	419	506	6159
1878	504	424	590	606	569	515	580	543	618	494	443	467	6353
1879	465	474	618	571	586	507	512	541	474	376	335	344	5803
1880	401	421	497	445	460	451	655	632	501	376	412	408	5659
1881	476	472	473	462	508	410	690	668	509	380	402	479	5929
1876—1881	2872	2680	3280	3125	3175	2957	3784	3789	2958	2438	2455	2732	36,245

Átlagban egy napra esik gyermekhalálozás:

1876	14·6	12·6	17·0	19·1	18·2	21·1	22·6	24·1	13·8	12·7	14·8	17·0	17·3
1877	18·5	18·7	18·5	15·6	15·8	14·7	20·8	21·2	14·8	13·5	14·0	16·3	16·9
1878	16·3	15·1	19·0	20·2	18·4	17·2	18·7	17·5	20·6	15·9	14·8	15·1	17·4
1879	15·0	16·9	19·9	19·0	18·9	16·9	16·5	17·5	15·8	12·1	11·2	11·1	15·9
1880	12·9	14·5	16·0	14·8	14·8	15·0	21·1	20·4	16·7	12·1	13·7	13·2	15·5
1881	15·4	16·9	15·3	15·4	16·4	13·7	22·3	21·5	17·0	12·3	13·4	15·5	16·2
1876—1881	15·4	15·8	17·6	17·4	17·1	16·4	20·3	20·4	16·4	13·1	13·6	14·7	16·5

30. jegyzet. Gyermekehalandóság évszakok szerint, 1876—1881.

A 24—29. sz. tábla alapján.

	Tél		Tavasz		Nyár		Ősz	
	összhal.	ebből 0—5 éves	összhal.	ebből 0—5 éves	összhal.	ebből 0—5 éves	összhal.	ebből 0—5 éves.
1876	2642	1190	3352	1664	3342	2081	2421	1251
1877	3121	1625	3332	1531	3157	1745	2641	1280
1878	3146	1434	3592	1765	2965	1638	2967	1555
1879	3004	1406	3500	1775	2993	1560	2413	1185
1880	2737	1166	3318	1402	3175	1738	2668	1289
1881	3007	1356	3438	1443	3324	1768	2756	1291
Össz.	17657	8177	20532	9580	18956	10530	15866	7851
Napi átlag:	32·58	15·09	37·20	17·36	34·34	19·08	29·06	14·38

31. jegyzet. Az első életév halandósága az egyes hitfelekezeteknél, 1876—1881.

	1876	1877	1878	1879	1880	1881	Összesen
Katholikus született	10120	9619	9316	9449	9727	9446	57677
elhalt 0—1 éves	3232	3051	2959	2899	2914	2855	17910
= %	31·93	31·72	31·76	30·68	29·96	30·22	31·05
Ágostai: született	749	739	694	757	709	758	2918
elhalt 0—1 éves	?	?	171	164	158	164	657
= %			24·64	21·66	22·28	21·64	22·52
Helvét: született	696	651	705	662	696	773	2836
elhalt 0—1 éves	?	?	177	154	181	205	717
= %			25·11	23·26	26·01	26·52	25·28
Ágostai és helvét együtt:							
született	1445	1390	1399	1419	1405	1531	8589
elhalt 0—1 éves	353	359	348	318	339	369	2086
= %	24·43	25·83	24·87	22·41	24·08	24·10	24·29
Izraelita: született	2153	2136	2114	2170	2182	2181	12936
elhalt 0—1 éves	411	427	415	376	348	350	2327
= %	19·09	20·00	19·63	17·33	15·95	16·05	17·90

32. jegyzet. Törvényes és nem törvényes születésű gyermekhalottak, 1876—1881, nem szerint.

	1876		1877		1878		1879		1880		1881		Összesen	
	f.	l.	f.	l.	f.	l.	f.	l.	f.	l.	f.	l.	f.	l.
Törvényes	2489	2163	2326	2128	2478	2128	2083	1996	1991	1978	2162	1932	13529	12325
Nemtörvényes	789	757	785	757	845	801	810	759	822	675	836	801	4887	4550
Kétséges eset	64	80	77	86	51	50	92	63	98	95	104	94	486	468
Összesen	3342	3000	3188	2971	3374	2979	2985	2818	2911	2748	3102	2827	18902	17343

33. jegyzet. Törvényes és nemtörvényes születésű gyermekhalottak, 1876—1881, kerületek szerint.

Kerület	1876		1877		1878		1879		1880		1881		Összesen	
	t.	n.t.	t.	n.t.	t.	n.t.	t.	n.t.	t.	n.t.	t.	n.t.	t.	nt.
I.	409	140	369	123	344	115	447	111	324	114	349	122	2242	725
II.	407	101	337	92	310	92	323	145	282	104	305	132	1964	666
III.	345	84	411	100	316	99	411	112	322	106	443	125	2248	626
IV.	148	21	144	14	153	21	146	16	136	19	128	22	855	113
V.	296	49	263	79	253	99	209	88	203	69	255	79	1479	463
VI.	671	183	608	173	715	210	513	212	517	196	533	198	3557	1172
VII.	768	276	711	300	836	300	663	291	657	270	573	273	4208	1710
VIII.	923	422	971	394	963	421	862	344	910	330	897	365	5526	2276
IX.	459	176	405	179	469	181	364	185	443	211	451	243	2591	1175
X.	166	54	157	48	178	49	136	34	165	59	153	52	955	296
Közintézetekben	60	40	78	40	69	59	5	31	10	19	7	26	220	215

34. jegyzet. Törvényes és törvénytelen születésű gyermekhalottak száma viszonyítva a törvényes és törvénytelen születésűek számához, 1876—1881.

	1876	1877	1878	1879	1880	1881	Összesen
Született: törvényes	9608	9168	8775	8795	8945	8944	54235
nem törvényes	4152	4025	4104	4285	4411	4249	25226
Elhalt 1 hóig: törvényes	745	673	595	645	595	642	3895
nem törvényes	289	266	301	300	310	313	1779
Százalékb.: törvényes	7·75	7·34	6·78	7·33	6·65	7·18	7·18
nem törvényes	6·96	6·61	7·33	7·00	7·03	7·37	7·05
Elhalt 1 évig: törvényes	2717	2594	2517	2380	2406	2313	14927
nem törvényes	1198	1138	1154	1142	1099	1182	6913
Százalékb.: törvényes	28·28	28·29	28·63	27·06	26·90	25·86	27·52
nem törvényes	28·85	28·27	28·12	26·65	24·91	27·82	27·40

35. jegyzet. Törvényes és törvénytelen születésű gyermekek halandósága az első életévben, hitfelekezetek szerint 1878—1881 ½).

	1878	1879	1880	1881	Összesen
Katholikusok:					
törvényes születések száma	5901	5906	6079	6016	23902
» szül. gyermekhalottak	1930	1812	1892	1762	7396 = 30.94%
törvénytelen születések száma	3415	3543	3648	3430	14036
» szül. gyermekhalottak	1029	1087	1022	1093	4231 = 30.14%
Ágostaiak:					
törvényes születések száma	492	545	488	497	2022
» szül. gyermekhalottak	113	109	109	95	426 = 21.07%
törvénytelen születések száma	202	212	221	261	896
» szül. gyermekhalottak	58	55	49	69	231 = 25.78%
Helvét hitvallásúak:					
törvényes születések száma	476	445	430	482	1833
» szül. gyermekhalottak	109	102	120	132	463 = 25.26%
törvénytelen születések száma	229	217	266	291	1003
» szül. gyermekhalottak	68	52	61	73	254 = 25.32%
Izraeliták:					
törvényes születések száma	1862	1860	1915	1923	7560
» szül. gyermekhalottak	349	322	279	311	1261 = 16.68%
törvénytelen születések száma	252	310	267	258	1087
» szül. gyermekhalottak	66	54	60	39	228 = 20.97%

36. jegyzet. Csecsemők halandósága 1876—1881. törvényes és törvénytelen születésüeknél.

	Élete első havában		Élete első három havában		Élete első két évében	
	törv.	nemtörv.	törv.	nemtörv.	törv.	nemtörv.
1876	745	289	1216	585	3777	1411
1877	673	266	1080	537	3464	1396
1878	595	301	1013	606	3479	1431
1879	645	300	1035	560	3229	1393
1880	595	310	1056	544	3178	1343
1881	642	313	1006	593	3146	1416
Összesen	3895	1779	6406	3425	20273	8390

TIZENHATODIK FEJEZET.

A családon kívüli felnevelés és a táplálkozás befolyása a gyermekhalandóságra.

I. A családban és az azon kívül nevelt kis gyermekek halandósága.

Azon nagy jelentőség, mely az u. n. „angyalcsinálás“ tényének a csecsemők vitalitási viszonyainak tárgyalásánál tulajdonítandó, valamint azon komoly aggodalmak, melyek a gyermektartási ügy körében elkövetett visszaélésekhez és gyengédtelen bánásmódhoz fűződnek, már 1875-ben arra indítottak bennünket, hogy e viszonyokat statisztikai megfigyeléseink körébe vonjuk. Az első megfigyelési évben bejelentett 23 ilyen halálesetről előbbi halandósági munkánkban ¹⁾ értekeztünk. Azóta a hat éven át tovább folytatott észlelések közben újabb 1788 ilyen eset jelentését vettük. E szerint jóval bővebb anyag áll rendelkezésünkre, mely azonban a fönt megjelölt célra, még sem tekinthető elég terjedelmesnek.

Az idevágó adatokat a 37. sz. jegyzetben állítjuk egybe. ²⁾ Mindenek előtt a fiu-áponczok észrevehető túlsúlya ötlük szemünkbe, miután 785 leánygyermekkel 958 fiu áll szemben.

Az ápolásba adott gyermekek vitalitási viszonyainak különbségét onnan látjuk, hogy míg a második életévig elhalt száz-száz gyermek közt átlag

0—1 éves³⁾ volt 76·64

az idegen ápolásba adott gyermekeknél a 0—1 évesek százaléka 83·19-re, emelkedik.

A törvénytelen születés körülménye még az idegen ápolás alatt nevelt gyermekek közt is fokozza az életveszélyt. A mint ugyanis a fönt hivatolt jegyzetből kiderül, az említett korosztályok hányadrésze teszen:

¹⁾ L. Kőrösi, Budapest halandósága 1874- és 1875-ben, 121. lapon.

²⁾ Az 1876. évet, melyben még csak 45 áponczról vettünk jelentést, ebben számitáson kívül hagytuk.

³⁾ Az élet első szakaszaiban (1 év előtt) elhalt gyermekek itt azért nem voltak összehasonlíthatók, mert az idegen ápolásba való adás többnyire csak később (1—3 hó után) szokott történni, minek folytán ezen korban az otthoni ápolásban részesült gyermekhalottak száma aránylag sokkal nagyobb az áponczokénál.

törvényes gyermekeknél	6.01 % ₀	és	30.03 % ₀
törvényteleneknél	10.00 % ₀		35.29 % ₀

Ha már azon fontosabb halál-okokra vetünk egy futó pillantást, melyek egyrészt a családi körben, másrészt az idegen ápolás alatt nevelt gyermekeknél mutatkoznak (l. a 85. sz. táblát és 40. sz. jegyzetet), azt találjuk, hogy leginkább az emésztőszervi bajok és a tüdőgümő vannak az utóbbiaknál túlsúlyban. A második évig elhalt száz-száz gyermeknél halál-ok gyanánt szerepelt

	a családban	idegen ápolás alatt nevelteknel
agybántalom ¹⁾	18.3	11.2
hártyás és roncóló toroklob	3.2	1.4
tüdőlob	12.3	7.2
tüdőgümő	9.3	16.5
bélhurut	22.0	32.6

A 38. sz. jegyzet ezen halál-okok tekintetében az elhalt áponczokat törvényes és törvénytelen születésük szerint is megkülönbözteti. E mellett azonban az utóbbiakra nézve csak a tüdőgümőnél nyerünk nagyobb intenzitást, a mi tehát a törvénytelen gyermekek elismert gyöngébb szervezete mellett tanuskodik. A második évig elhalt száz-száz áponcz-gyermek közül meghalt ugyanis

	törvényes	törvénytelen
agybántalomban	10.4	11.4
hártyás és roncóló toroklobban	1.8	1.4
tüdőlobban	6.5	7.4
tüdőgümőben	8.9	18.7
bélhurutban	38.6	31.0

2. A természetes és mesterséges táplálkozás befolyása a gyermekhalandóságra.

E tekintetben is 1875 óta észleljük egyrészt az anya- vagy dajka tején, másrészt a mesterséges szereken (palaczk melletti nevelés) való fölnevelés szerint mutatkozó különbségeit a gyermekhalandóságnak. Az eredmény abban foglalható össze, hogy a palaczk mellett nevelt gyermekek gyorsabban halnak meg. Így (l. a 39. sz. jegyzetet) az 1877—1881. években

	0—1 hónapos	0—3 hónapos	0—2 éves
korban elhalt gyermekek közül anya- vagy dajkatejen nevel- tetett	2744	5431	18129
mesterségesen neveltetett	770	1443	3781

Látható, aránylag mily sokkal nagyobb az utóbb említett osztályra nézve a legfiatalabb korban elhaltak száma. A második évig elhalt száz-száz gyermek közül volt ugyanis

	0—1 hónapos	0—3 hónapos
emlön nevelteknel	15.14	29.96
mesterségesen nevelteknel	20.36	38.16 ²⁾

¹⁾ Ezek közé számítottak: agylob, agykérlob, vízfej és ránggöresök.

²⁾ Föltűnő e mellett, hogy a mesterségesen táplált gyermekek nagyobb halandósága csakis a családi körben nevelt gyermekekre nézve bizonyítható (l. 39. jegyzet) Lehet, hogy az idegen ápolásba adott gyermekek nevelési módjáról tett jelentések nem felelnek meg a valóságnak és hogy az ápolóanyák, reájuk nézve kelemetlen nyomozások elkerülése végett, gyakrabban szoktak vizen nevelt gyermekeket tején nevelteknek bemondani.

A 85. sz. tábla 17 halál-okot is föltüntet a felnevelés módja szerint, a családban vagy idegen ápolásban részesült gyermekek megkülönböztetésével, melynek alapján kilencz nevezetesebb halál-ok adatai a 40. sz. jegyzetben öt csoportban egybefoglalvák. Az ott feltüntetett számokból kiderül, hogy a gyermekek mesterséges felnevelése az emésztőszervek lényeges gyöngítését okozza, mit a bélhurutban elhalt gyermekek százalékarányának nagymérvű fokozódása is bizonyít. Azonkívül a tejes palaczkon nevelt gyermekeknél a tüdőgümő gyakoribb ugyan, a tüdőlob azonban ugyanannyival ritkább. A második évig elhalt száz-száz gyermek közül meghalt ugyanis

	emlőn tápláltaknál	mesterségesen tápláltaknál
agybántalomban	19.0	11.6
hártyás és roncsló toroklobban	3.5	1.1
tüdőgümőben	8.7	15.9
tüdőlobban	13.1	6.2
bélhurutban	21.4	29.6
	21.8	22.1

Ila még azon további megkülönböztetésbe bocsátkozunk, mily viszony mutatkozik e halál-okoknak fellépésében a szerint, a mint azok a családban vagy azon kívül neveltettek, ugy ismét azt találjuk, hogy a bélhurut leginkább a mesterségesen nevelteknél fordul elő, mi mellett azonban az idegen ápolásban levő gyermekekre nézve a táplálás módja megint minden befolyás híján levőnek látszik. Száz-száz meghalt gyermeknél volt ugyanis a halál oka:

	családban ápolt		idegen ápolásban	
	tejen	palaczkon	tejen	palaczkon
agybántalom	19.2	12.2	13.0	10.1
hártyás és roncsló toroklob	3.6	1.0	1.7	1.2
tüdőgümő	8.6	14.5	11.9	19.1
tüdőlob	13.3	6.0	8.0	6.8
bélhurut	21.0	28.3	32.2	32.9
	21.9	20.5	19.9	25.9

Ápolási mód befolyása a gyermekhalandóságra, 1876—1881.

Einfluss der Ernährungsweise auf die Kindersterblichkeit, 1876—1881.

	Összesen meghalt 2 évig			Ezek közül — Hievon											
				otthon ápolatott zu Hause genährt						házon kívül ápolatott ausser d. Hause genährt					
	Insgesamt verstorben bis zu 2 Jahren			anya- vagy dajkatejjei			mester- ségesen			dajkatejjei mit Ammen- milch			mester- ségesen		
				mit Mutter- oder Ammenmilch			künstlich			milk			künstlich		
fiu Kn.	leány M.	egy. zus.	fiu Kn.	leány M.	egy. zus.	fiu Kn.	l. M.	egy. zus.	fiu Kn.	l. M.	egy. zus.	fiu Kn.	l. M.	egy. zus.	
a) Kor szerint: <i>Nach d. Alter:</i>			1876.												
0—1 hón. korig, 0—1 Mon. alt	598	478	1076	30	18	48	6	3	9	1	—	1	—	—	
1—3 hón. korb., 1—3 Mon. alt	443	339	782	29	25	54	9	9	18	1	2	2	5	7	
3 hón. t. 1 évig, <i>üb. 3 M. bis 1 J.</i>	1154	1024	2178	125	112	237	25	20	45	5	7	12	6	11	
Összesen 1 évig, <i>Zus. b. 1 Jahr</i>	2195	1841	4036	184	155	339	40	32	72	7	8	15	8	16	
1—2 éves, 1—2 Jahre alt	667	615	1282	100	83	183	4	13	17	2	1	3	2	1	
Főössz. (2 évig), <i>Haupts. (b. 2 J.)</i>	2862	2456	5318	284	238	522	44	45	89	9	9	18	10	17	
b) Nevezetesebb halál-okok szeri- rint: <i>Nach wicht. Todesursachen:</i>			1876.												
Meningitis	45	39	85	10	9	19	—	—	—	1	—	1	—	—	
Encephalitis	27	18	45	3	5	8	2	—	2	—	—	1	1	1	
Hydrocephalus	55	32	87	13	5	18	2	—	2	—	—	1	1	1	
Convulsiones	438	362	800	33	30	63	3	2	5	2	2	4	1	1	
Croup	44	38	82	6	5	11	1	1	2	—	—	1	1	—	
Pneumonia, Bronch. et Pleurit.	225	175	400	35	25	60	1	4	5	—	—	—	—	4	
Tuberculosis pulm.	350	291	641	20	17	37	1	3	4	2	1	3	2	1	
Pertussis	35	32	67	9	8	17	—	—	—	1	—	1	—	—	
Diphtheritis	34	25	59	5	3	8	—	2	2	—	—	—	1	1	
Diarrhoea	592	561	1153	61	70	131	16	20	36	1	4	5	3	8	
Rachitis	33	16	49	5	2	7	1	—	1	1	—	1	—	—	
Morbilli	103	74	177	16	9	25	2	—	2	1	—	1	—	—	
Scarlatina	26	28	54	3	3	6	1	2	3	—	—	—	—	—	
Variola	26	27	53	1	4	5	1	1	2	—	—	—	—	—	
Typhus	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Scrophulosis	17	17	34	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
Debilitas congenita	391	371	762	9	4	13	—	2	2	—	—	—	—	—	
c) Kor szerint: <i>Nach d. Alter:</i>			1877.												
1 hón. korig, 1 Monat alt	557	475	1032	301	237	538	85	83	168	5	7	12	6	2	
1—3 hón. halt el, 1—3 M. gest.	380	312	692	262	250	512	52	48	100	16	21	37	20	14	
3 hón. t. 1 évig, <i>üb. 3 M. bis 1 J.</i>	1101	1046	2147	864	746	1610	127	167	294	45	23	68	35	26	
Összesen 1 évig, <i>Zus. b. 1 Jahr.</i>	2038	1833	3871	1427	1233	2660	264	298	562	66	51	117	61	42	
1—2 éves, 1—2 Jahre alt	569	568	1137	463	478	941	48	44	92	13	9	22	7	8	
Főössz. (2 évig) <i>Haupts. (b. 2 J.)</i>	2607	2401	5008	1890	1711	3601	312	342	654	79	60	139	68	50	
d) Nevezetesebb halál-okok szeri- rint: <i>Nach wicht. Todesursachen:</i>			1877.												
Meningitis	40	45	85	31	38	69	3	2	5	—	1	1	—	—	
Encephalitis	22	20	42	20	19	39	1	1	2	—	—	—	—	—	
Hydrocephalus	36	38	74	28	29	57	3	4	7	—	—	—	—	—	
Convulsiones	355	301	656	296	344	640	31	39	70	8	4	12	6	4	
Croup	33	45	78	31	35	66	—	5	5	—	1	1	—	—	
Pneumonia, Bronch. et Pleur.	273	241	514	234	191	425	20	20	40	5	6	11	2	2	
Tuberculosis pulm.	238	197	435	129	62	191	56	13	69	13	—	13	23	4	
Pertussis	129	137	266	113	126	239	9	10	19	1	—	1	—	2	
Diphtheritis	56	49	105	49	38	87	4	1	5	1	—	1	—	—	
Diarrhoea	546	499	1045	406	351	757	80	88	168	28	19	47	17	17	
Rachitis	10	18	28	6	12	18	1	2	3	3	—	3	—	—	
Morbilli	38	39	77	34	35	69	3	—	3	—	—	—	1	1	
Scarlatina	17	18	35	14	17	31	—	—	—	—	—	—	—	—	
Variola	16	20	36	14	16	30	2	3	5	—	—	—	—	—	
Typhus	—	3	6	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
Scrophulosis	10	26	36	6	19	25	4	3	7	—	1	1	—	1	
Debil. congenita	395	355	750	187	222	409	62	101	163	8	13	21	13	16	

85. sz. tábla. (Folytatás.)

Tabelle. Nr. 85. (Fortsetzung.)

	Összesen meghalt 2 évig			Ezek közül — <i>Hievon</i>												
				otthon ápolatott <i>zu Hause genährt</i>						házon kívül ápolatott <i>ausser d. Hause genährt</i>						
	Ingesammt verstorben bis zu 2 Jahren			anya- vagy dajkatejjel mit Mutter- oder Ammenmilch			mestersé- gesen künstlich			dajkatejjel mit Ammen- milch			mestersé- gesen künstlich			
				fü Kn.	leány M.	egy. zus.	fü Kn.	leány M.	egy. zus.	fü Kn.	l. M.	egy. zus.	fü Kn.	l. M.	egy. zus.	fü Kn.
1878.																
a) Kor szerint : Nach d. Alter :																
0—1 hón. korig, 0—1 Mon. alt	541	406	947	303	225	528	75	55	130	14	7	21	7	8	15	
1—3 hón. korb., 1—3 Mon. alt	414	317	731	294	242	536	39	32	71	32	20	52	41	18	59	
3 hón. t. 1 évig, üb. 3 M. bis 1 J.	1134	933	2067	882	707	1589	103	106	209	57	39	96	62	61	123	
Összesen 1 évig, Zus. b. 1 Jahr	2089	1656	3745	1479	1174	2653	217	193	410	103	66	69	110	87	197	
1—2 éves, 1—2 Jahre alt. . . .	603	641	1244	544	560	1104	35	34	69	8	13	21	20	19	39	
Főössz. (2 évig) Haupts. (b. 2 J.)	2692	2297	4989	2023	1734	3757	252	227	479	111	79	190	130	106	236	
b) Nevezetesebb halál-okok szerint: N. wicht. Todesursach.:																
Meningitis	45	46	91	40	42	82	2	1	3	2	—	2	—	—	—	
Encephalitis	30	23	53	28	17	45	1	—	1	—	—	—	—	—	—	
Hydrocephalus	39	10	49	29	9	38	1	1	2	2	—	9	—	—	—	
Convulsiones	325	250	575	240	204	444	27	12	39	11	3	14	17	7	24	
Croup	58	47	105	48	37	85	1	2	3	1	—	1	—	1	1	
Pneumonia, Bronch. et Pleur.	285	279	564	238	236	474	10	11	21	6	5	11	5	5	10	
Tuberculosis pulm.	288	234	522	167	149	316	36	32	68	11	10	21	23	17	40	
Pertussis	52	45	97	44	39	83	2	2	4	—	—	—	2	1	3	
Diphtheritis	50	46	96	44	43	87	1	—	1	—	1	1	2	—	2	
Diarrhoea	581	550	1131	410	359	769	77	66	143	39	32	71	43	37	80	
Rachitis	22	10	32	19	9	28	—	—	—	—	1	1	—	—	—	
Morbilli	52	48	100	44	43	87	1	1	2	2	—	2	1	1	2	
Scarlatina	42	44	86	36	41	77	3	2	5	1	—	1	1	—	1	
Variola	45	49	94	39	47	86	—	—	—	—	—	—	2	—	2	
Typhus	1	4	5	—	4	4	1	—	1	—	—	—	—	—	—	
Scrophulosis	15	10	25	13	8	21	—	—	—	—	1	1	—	—	—	
Debil. congenita	369	263	632	210	171	381	23	13	36	13	4	17	8	7	15	
1879.																
a) Kor szerint : Nach d. Alter :																
1 hón. korig, 1 Monat alt	567	445	1012	296	245	541	67	61	128	6	6	12	11	9	20	
1—3 hón. halt el, 1—3 M. gest.	340	323	663	241	212	453	40	45	85	11	10	21	24	34	57	
3 hón. t. 1 évig, üb. 3 M. bis 1 J.	1009	939	1948	723	681	1404	127	106	233	40	18	58	51	60	112	
Összesen 1 évig, Zus. b. 1 Jahr	1916	1707	3623	1260	1138	2398	234	212	446	57	34	91	86	103	189	
1—2 éves, 1—2 Jahre alt	525	591	1116	447	514	961	33	27	60	4	—	4	46	45	91	
Főössz. (2 évig) Haupts. (b. 2 J.)	2441	2298	4739	1707	1652	3359	267	239	506	61	34	95	132	148	280	
b) Nevezetesebb halál-okok szerint: N. wicht. Todesursach.:																
Meningitis	48	50	98	41	44	85	3	1	4	—	—	—	1	2	3	
Encephalitis	13	38	51	12	32	44	—	2	2	—	—	—	—	1	1	
Hydrocephalus	38	26	64	32	23	55	2	1	3	2	—	2	—	—	—	
Convulsiones	319	273	592	260	223	483	36	32	68	11	2	13	6	11	17	
Croup	26	30	56	25	23	48	—	4	4	—	—	—	1	1	2	
Pneumonia, Bronch. et Pleur.	269	275	544	229	235	464	14	16	30	9	4	13	8	13	21	
Tuberculosis pulm.	359	266	625	257	170	427	41	34	75	7	2	9	34	34	68	
Pertussis	60	58	118	53	51	104	3	4	7	—	—	—	3	2	5	
Diphtheritis	32	33	65	28	29	57	1	1	2	1	1	2	—	1	1	
Diarrhoea	428	430	858	308	280	588	56	78	134	13	12	25	41	40	81	
Rachitis	26	6	32	25	5	30	—	—	—	—	1	—	1	—	—	
Morbilli	91	81	172	71	71	142	12	6	18	1	—	1	5	3	8	
Scarlatina	12	10	22	10	9	19	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
Variola	92	88	180	74	71	145	11	7	18	—	2	2	2	2	4	
Typhus	1	3	4	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
Scrophulosis	19	8	27	12	7	19	4	—	4	—	—	—	2	—	2	
Debil. congenita	410	331	741	308	249	557	52	51	103	9	5	14	22	19	41	

85. sz. tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 85. (Schluss.)

	Összesen meghalt 2 évig			Ezek közül — <i>Hievon</i>												
				otthon ápolgatott zu Hause genährt						házon kívül ápolgatott ausser d. Hause genährt						
	Insgesamt verstorben bis zu 2 Jahren			anya- vagy dajkatejvel mit Mutter- oder Ammenmilch			mester- ségesen künstlich			dajkatejvel mit Ammen- milch			mester- ségesen künstlich			
				fü. Kn.	leány M.	egy. zus.	fü. Kn.	leány M.	egy. zus.	fü. Kn.	l. M.	egy. zus.	fü. Kn.	l. M.	egy. zus.	fü. Kn.
1880.																
a) Kor szerint: <i>Nach d. Alter:</i>																
0—1 hón. korig, 0—1 Mon. alt	568	415	983	371	220	591	60	83	143	9	5	14	11	6	17	
1—3 hón. korb., 1—3 Mon. alt	383	320	703	284	224	508	37	41	78	24	18	42	33	28	61	
3 hón. t. 1 évig, <i>üb. 3 M. bis 1 J.</i>	981	949	1930	748	721	1469	106	119	225	40	28	68	61	51	112	
Összesen 1 évig, <i>Zus. b. 1 Jahr</i>	1932	1684	3616	1403	1165	2568	203	243	446	73	51	124	105	85	190	
1—2 éves, <i>b. 1—2 Jahre alt.</i>	511	533	1044	424	451	885	36	41	77	7	6	13	24	9	33	
Főössz. (2 évig) <i>Haupts. (b. 2 J.)</i>	2443	2217	4660	1827	1626	3453	239	284	523	80	57	137	129	94	223	
b) Nevezetesebb halál-okok sze- rint: <i>Nach wicht. Todesursachen:</i>																
Meningitis	55	41	96	52	38	90	1	1	2	—	2	2	1	—	1	
Encephalitis	21	22	43	20	21	41	1	1	2	—	—	—	—	—	—	
Hydrocephalus	35	24	59	29	24	53	4	—	4	—	—	—	1	—	1	
Convulsiones	287	243	530	230	185	415	23	24	47	10	11	21	12	9	21	
Croup	32	19	51	28	19	47	2	—	2	—	—	—	2	—	2	
Pneumonia, Bronch. et Pleurit.	272	280	552	233	248	481	14	18	32	7	3	10	9	4	13	
Tuberculosis pulm.	269	254	523	162	165	327	52	51	103	16	7	23	30	26	56	
Pertussis	6	17	23	6	15	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Diphtheritis	29	26	55	26	22	48	—	1	1	1	—	1	—	2	2	
Diarrhoea	581	564	1145	419	424	843	89	76	165	25	20	45	38	30	68	
Rachitis	17	10	27	10	7	17	3	—	3	3	—	3	—	1	1	
Morbilli	34	31	65	32	30	62	1	—	1	—	—	—	1	—	1	
Scarlatina	12	18	30	10	18	28	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
Variola	70	66	136	53	51	104	3	4	7	1	1	2	1	1	2	
Typhus	2	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Scrophulosis	9	8	17	6	6	12	2	2	4	—	—	—	1	—	1	
Debilitas congenita	394	310	704	240	171	411	58	41	99	7	7	14	6	11	17	
1881.																
a) Kor szerint: <i>Nach d. Alter:</i>																
1 hón. korig, 1 Monat alt	551	415	966	273	203	476	70	43	113	4	7	11	15	13	28	
1—3 hón. halt el, 1—3 M. gest.	366	281	647	290	215	505	41	34	75	13	8	21	26	27	53	
3 hón. t. 1 évig, <i>üb. 3 M. bis 1 J.</i>	1018	966	1984	760	703	1463	149	118	237	20	10	30	63	64	127	
Összesen 1 évig, <i>Zus. b. 1 Jahr</i>	1935	1662	3597	1323	1121	2444	230	195	425	37	25	62	104	104	208	
1—2 éves, 1—2 Jahre alt	523	559	1082	439	439	878	31	57	88	7	7	14	20	21	41	
Főössz. (2 évig) <i>Haupts. (b. 2 J.)</i>	2458	2221	4679	1762	1560	3322	261	252	513	44	32	76	124	125	249	
b) Nevezetesebb halál-okok sze- rint: <i>Nach wicht. Todesursachen:</i>																
Meningitis	79	52	131	70	47	117	5	1	6	1	—	1	—	4	4	
Encephalitis	19	18	37	18	18	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Hydrocephalus	35	25	60	32	25	57	2	—	2	1	—	1	—	—	—	
Convulsiones	336	252	588	265	202	467	30	29	59	7	5	12	16	14	30	
Croup	26	38	64	20	28	48	1	2	3	1	3	4	—	1	1	
Pneumonia, Bronch. et Pleurit.	270	286	556	233	243	476	13	25	38	5	1	6	13	14	27	
Tuberculosis pulm.	250	232	482	119	116	235	38	36	74	5	5	10	8	13	21	
Pertussis	24	41	65	18	21	42	2	5	7	—	—	—	3	3	6	
Diphtheritis	44	36	80	30	23	53	1	—	1	—	—	—	2	—	2	
Diarrhoea	543	511	1054	387	327	714	74	73	147	9	8	17	55	46	101	
Rachitis	18	22	40	8	11	19	2	2	4	1	2	3	—	2	2	
Morbilli	21	21	42	15	13	28	1	2	3	1	—	1	—	—	—	
Scarlatina	25	22	47	22	21	43	1	1	2	—	—	—	1	—	1	
Variola	86	81	167	65	59	124	2	2	4	3	—	3	1	—	1	
Typhus	1	2	3	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Scrophulosis	14	12	26	8	10	18	3	1	4	—	—	—	—	—	—	
Debilitas congenita	421	367	788	189	211	400	55	48	103	5	7	12	18	25	43	

**Aponczok halandósága kor, halál-
Sterblichkeit der Pfleglinge, nach**

	Volt áponcz — Waren Pfleglinge								
	törvényes <i>legitim</i>			törvénytelen <i>illegitim</i>			összesen <i>zusammen</i>		
	fiu Kn.	leány M.	egy. zus.	fiu Kn.	leány M.	egy. zus.	fiu Kn.	leány M.	egy. zus.
1876.									
a) Kor szerint. — Nach dem Alter.									
0—1 hónapos korban, 0—1 Monat alt.	1	—	1	—	—	—	1	—	1
1—3 hónapos korban, 1—3 Monat alt.	2	1	3	1	5	6	3	6	9
3 hónapon túl 1 évig, über 3 Monate bis 1 Jahr.	5	8	13	6	10	16	11	18	29
Összesen 0—1 évig, Zusammen von 0—1 Jahr.	8	9	17	7	15	22	15	24	39
5 negyed éves korban, 5 Viertelj. alt.	2	—	2	1	—	1	3	—	3
6 » » » 6 » »	—	—	—	—	1	1	—	1	1
7 » » » 7 » »	1	—	1	—	—	—	1	—	1
8 » » » 8 » »	—	1	1	—	—	—	—	1	1
Összesen 1—2 évig, 1—2 Jahre »	3	1	4	1	1	2	4	2	6
Összesen 0—2 évig, Insgesamt 0—2 Jahre	11	10	21	8	16	24	19	26	45
b) Nevezetesebb halál-okok szerint. Nach wichtigeren Todesursachen.									
Meningitis	—	—	—	1	—	1	1	—	1
Encephalitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hydrocephalus	1	—	1	—	1	1	1	1	2
Convulsiones	1	1	2	2	1	3	3	2	5
Croup	—	1	1	—	—	—	—	1	1
Pneumonia, Bronchitis et Pleuritis	—	3	3	—	1	1	—	4	4
Tuberculosis pulm.	3	1	4	1	1	2	4	2	6
Pertussis	1	—	1	—	—	—	1	—	1
Diphtheritis	—	—	—	1	—	1	1	—	1
Diarrhoea	2	3	5	2	9	11	4	12	16
Rachitis	1	—	1	—	—	—	1	—	1
Morbilli	1	—	1	—	—	—	1	—	1
Scarlatina	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Variola	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Typhus	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Scrophulosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Debilitas congenita	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1877.									
a) Kor szerint. — Nach dem Alter.									
0—1 hónapos korban, 0—1 Monat alt.	1	—	1	10	9	19	11	9	20
1—3 hónapos korban, 1—3 Monate alt.	5	5	10	31	30	61	36	35	71
3 hónapon túl 1 évig, über 3 Monate bis 1 Jahr.	12	12	24	68	37	105	80	49	129
Összesen 0—1 évig, Zusammen von 0—1 Jahr.	18	17	35	109	76	185	127	93	220
5 negyed éves korban, 5 Viertelj. alt.	2	2	4	6	4	10	8	6	14
6 » » » 6 » »	1	1	2	2	2	4	3	3	6
7 » » » 7 » »	—	2	2	8	4	12	8	6	14
8 » » » 8 » »	—	2	2	1	—	1	1	2	3
Összesen 1—2 évig, 1—2 Jahre »	3	7	10	17	10	27	20	17	37
Összesen 0—2 évig, Insgesamt 0—2 Jahre	21	24	45	126	86	212	147	110	257
b) Nevezetesebb halál-okok szerint. Nach wichtigeren Todesursachen.									
Meningitis	—	—	—	—	1	1	—	1	1
Encephalitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hydrocephalus	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Convulsiones	2	1	3	12	7	19	14	8	22
Croup	—	1	1	—	—	—	—	1	1
Pneumonia, Bronchitis et Pleuritis	1	4	5	6	4	10	7	8	15
Tuberculosis pulm.	4	3	7	32	1	33	36	4	40
Pertussis	1	1	2	—	1	1	1	2	3
Diphtheritis	—	—	—	1	—	1	1	—	1
Diarrhoea	7	11	18	38	25	63	45	36	81
Rachitis	1	—	1	2	—	2	3	—	3
Morbilli	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Scarlatina	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Variola	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Typhus	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Scrophulosis	—	—	—	—	2	2	—	2	2
Debilitas congenita	1	1	2	20	28	48	21	29	50

okok és törvényesség szerint 1876—1881.

Tabelle Nr. 86.

Alter, Todesursachen und Legitimität 1876—1881.

Volt áponcz — Waren Pflingls									Volt áponcz — Waren Pflingls								
törvényes legitim			törvénytelen illegitim			összesen zusammen			törvényes legitim			törvénytelen illegitim			összesen zusammen		
fiu Kn.	leány M.	egy. zus.	fiu Kn.	leány M.	egy. zus.	fiu Kn.	leány M.	egy. zus.	fiu Kn.	leány M.	együtt zus.	fiu Kn.	leány M.	együtt zus.	fiu Kn.	leány M.	együtt zus.
1878.									1880.								
3	2	5	18	13	31	21	15	36	7	4	11	13	8	21	20	12	32
18	11	29	55	27	82	73	38	111	7	20	27	44	28	72	51	48	99
24	20	44	95	80	175	119	100	219	19	32	51	78	44	122	97	76	173
45	33	78	168	120	288	213	153	366	33	56	89	135	80	215	168	136	304
1	5	6	8	12	20	9	17	26	4	2	6	15	9	24	19	11	30
2	—	2	6	6	12	8	6	14	8	1	9	6	1	7	14	2	16
1	2	3	7	6	13	8	8	16	2	—	2	1	—	1	3	—	3
3	—	3	—	1	1	3	1	4	3	—	3	2	2	4	5	2	7
7	7	14	21	25	46	28	32	60	17	3	20	24	12	36	41	15	56
52	40	92	189	145	334	241	185	426	50	59	109	159	92	251	209	151	360
1	—	1	1	—	1	2	—	2	—	2	2	1	—	1	1	2	3
—	—	—	2	—	2	—	—	2	—	—	—	1	—	1	1	—	1
8	—	8	20	10	30	28	10	38	5	4	9	17	16	33	22	20	42
—	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	—	2	—	2	2	—	2
4	1	5	7	9	16	11	10	21	1	—	1	15	7	22	16	7	23
1	—	1	33	27	60	34	27	61	5	8	13	41	25	66	46	33	79
—	—	—	2	1	3	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	1	2	—	2	2	1	3	1	1	2	—	1	1	1	2	3
20	16	36	62	53	115	82	69	151	17	31	48	46	19	65	63	50	113
—	1	1	—	—	—	1	1	1	2	—	2	1	1	2	3	1	4
—	—	—	3	1	4	3	1	4	—	—	—	1	—	1	1	—	1
—	—	—	2	—	2	2	—	2	—	—	—	1	—	1	1	—	1
—	—	—	2	—	2	2	—	2	—	—	—	2	2	4	2	2	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	1	—	1	1	1	—	—	—	1	—	1	1	—	1
3	2	5	18	9	27	21	11	32	4	7	11	9	11	20	13	18	31
1879.									1881.								
—	2	2	17	13	30	17	15	32	2	2	4	17	18	35	19	20	39
3	4	7	32	40	72	35	44	79	12	7	19	29	28	57	41	35	76
15	19	34	76	59	135	91	78	169	16	9	25	65	65	130	81	74	155
18	25	43	125	112	237	143	137	280	30	18	48	111	111	222	141	129	270
5	6	11	10	11	21	15	17	32	4	3	7	8	10	18	12	13	25
3	2	5	14	11	25	17	13	30	1	—	1	6	4	10	7	4	11
5	8	13	11	6	17	16	14	30	—	4	4	4	4	8	4	8	12
2	1	3	—	—	—	2	1	3	2	—	2	2	3	5	4	3	7
15	17	32	35	28	63	50	45	95	7	7	14	20	21	41	27	28	55
33	42	75	160	140	300	193	182	375	37	25	62	131	132	263	168	157	325
—	—	—	1	2	3	1	2	3	1	—	1	—	4	4	1	4	5
—	—	—	1	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	1	1	—	1	2	—	2	1	—	1	—	—	—	1	—	1
4	—	4	13	13	26	17	13	30	8	—	10	15	17	32	23	19	42
—	—	—	1	1	2	1	1	2	—	—	—	1	4	5	1	4	5
4	5	9	13	12	25	17	17	34	2	3	5	16	12	28	18	15	33
6	7	13	35	35	70	41	36	77	4	2	6	9	16	25	13	18	31
—	2	2	3	—	3	3	2	5	1	—	1	2	3	5	3	3	6
1	1	2	—	1	1	1	2	3	—	—	—	2	—	2	2	—	2
8	13	21	46	39	85	54	52	106	13	12	25	51	42	93	64	54	118
1	—	1	—	—	—	1	—	1	1	1	2	—	1	1	1	2	3
2	—	2	4	3	7	6	3	9	1	—	1	1	—	1	2	—	2
—	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—	—	2	—	2	2	—	2
—	2	2	2	4	2	4	4	6	1	1	2	3	—	3	4	1	5
—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	2	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	6	11	26	18	44	31	24	55	3	3	6	20	29	49	23	32	55

Jegyzetek.

37. jegyzet. Áponczok halandósága, nem és törvényesség szerint, 1877—1881.¹⁾

Elhalálózás kora	Fiu	Leány	Törvényes	Törvénytelen	Együtt
0—1 hó	88	71	23	136	159
1—3 hó	236	200	92	344	436
3 hó—1 évig	468	377	178	667	845
1—2 évig	166	137	90	213	303
összesen	958	785	383	1360	1743

38. jegyzet. Áponczoknál észlelt halál-okok, tekintettel a törvényteleneségre, 1877—1881.²⁾

Összes 0—2 éves halottak száma	Családnál ápolt gyermek		Áponczgyermek		Együtt
	törvényes	törvénytelen	törvényes	törvénytelen	
	20167	383	1360	1743	
Ezek közül elhalt következő betegségekben					
Encephalopathiae ³⁾	5685	40	155	195	
Croup, Diphtheritis	653	7	17	24	
Tuberculosis pulmonum	1885	34	254	288	
Pneumonia	2481	25	101	126	
Diarrhoea	4428	148	421	569	

39. jegyzet. Táplálkozás és családnál vagy azon kívül való felnevelés befolyása a halandóságra, 1877—1881⁴⁾.

Elhalálózás kora	Összesen meghalt				E b b ő l			
	fiu	lány	családnál nevelve		családon kívül nevelve		együtt	együtt
			tejjel	mesterségesen	tejjel	mesterségesen		
0—1 hó	2794	2156	2674	682	3356	70	88	158
1—3 hó	1883	1403	2514	409	2923	173	264	437
3 hó—1 év	5233	4983	7535	1198	8733	320	535	855
1—2 év	2731	2892	4769	386	5155	74	219	293
	12641	11434	17492	2675	20167	637	1106	1743

40. jegyzet. Táplálkozás és családnál vagy azonkívül való felnevelés befolyása a halál-okokra 1877—1881.

Összes 0—2 éves korban elhalt gyermekek száma	Családnál			Családon kívül			Együtt	
	tejjel táplálva	mester- ségesen	Összesen	tejjel táplálva	mester- ségesen	Összesen	tejjel táplálva	mester- ségesen
	17492	2675	20167	637	1106	1743	18129	3781
Ezek közül elhalt a követ- kező betegségekben :								
Encephalopathiae	3357	328	3685	83	112	195	3440	440
Croup, Diphtheritis	626	27	653	11	13	24	637	40
Tuberculosis pulmonum	1496	389	1885	76	212	288	1572	601
Pneumonia	2320	161	2481	51	75	126	2371	236
Diarrhoea	3671	757	4428	205	364	569	3876	1121

¹⁾ A hitfelekezet szerinti részletezése a törvénytelen születéseknek csak az 1878-ik évvel vette kezdetét.

²⁾ 1876-ról mindössze még csak 45 eset jelentetett be.

³⁾ Meningitis, Encephalitis, Hydrocephalus, Convulsiones.

⁴⁾ 1876-ban még csak 116 gyermekről volt bejelentve, vajjon tejen neveltetett avagy mesterségesen.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

A szülők korának befolyása a gyermekek élettartamára.

Miután 1875-ben intézkedtünk vala, hogy minden tíz éves koráig elhalálozó gyermek után az atya és anya kora a végből följegyeztessék, hogy ez által betekintést nyerhessünk ama fontos kérdésbe, vajjon a gyermekek élettartamára van-e befolyással és minővel a szülők kora, annak idején 612 halálesetre terjedő megfigyeléseinket első ízben a fővárosnak 1874—75-ik évi halandóságát tárgyazó munkánkban tettük közzé. E megfigyeléseket azóta újabb öt éven át (1878—1882.) folytattuk, úgy hogy azok immár 25,000 halálesetnél többre vonatkoznak és e számnál annál inkább hiszszük ebbeli észleleteinket, egyelőre legalább befejezhetni, mivel e tömeges följegyzések gyűjtése, kiváltkép pedig feldolgozása rendkívüli vesződéssel járt.

Ugyanis minden egyes esetnél az atya, valamint az anya korát az elhalt gyermek korának levonása által a nemzési korra kellett redukálni, mi már egymagában 50,000 átszámítást képvisel. A részletes feldolgozásnál azon felül az atyák korát 15 osztály szerint (t. i. 18 éves, 19, 20, 20—25, 25—30, 30—40, 40—50, 50—55, 56—57, 58—59, 60—61, 62—63, 64—65 éves, 65 évnél idősebb és ismeretlen korú), az anyák korát pedig 13 osztály szerint (t. i. 16 éves, 17, 18, 19, 19—30, 30—35, 35—36, 37—38, 39—40, 41—42, 43—44 éves, 44 évnél idősebb és ismeretlen korú) kellett csoportosítanunk, a mi a szülők korának kapcsolásánál már magában (15×13=) 195 kapcsolódást eredményez. Ha aztán az elhalt gyermekek korviszonyai és a nevezetesebb halál-okok akár csak a fontosabb korkapcsolatok szerint részleteztessenek és ha e mellett esetleg még törvényesek és törvénytelenek közt is különbség tétessék — a mint az meg is történt — akkor az ily irányú vizsgálódás által okozott fáradságot felette nagymérvűnek kell elismerni, melyre különben csakis jól iskolázott hivatali személyzettel lehetett vállalkozni.

Legegyszerűbb és egyuttal legmegbízhatóbb megfigyelési módja azon befolyásnak, melyet a szülők kora a gyermekek élettartamára gyakorol, abban állana, ha a gyermekek elhalálozási sorrendjét a szülők különböző korosztályai szerint figyelhetnők meg. Miután azonban a szülők számát a szülők kora szerint nem ismerjük, egyedül az elhalt gyermekekről szóló anyagra kell szoritkoznunk s így azt számítjuk, hogy a szülők egy-egy korosztályára eső gyermekhalottak közül hány százalék jut a gyermekkor különböző fokaira. A megfigyelés ezen módjánál tehát a szülők egy-egy korosztályára eső 0—10 éves elhalt gyermekek száma

(Folytatás a 296. lapon.)

Gyermekek halandósága tekintettel az atyák korára, 1878—1882.

Kindersterblichkeit, unter dem Einflusse des Alters der Väter, 1878—1882.

Gyermekek halálózási kora <i>Sterbealter der Kinder</i>	é v e s a t y á k <i>j ä h r i g e V ä t e r</i>													65 éven túl <i>Über 65 Jahr</i>	Összesen 50 éven túl <i>Zus. über 50 Jahr</i>	Összesen <i>Zusammen</i>	Ismeretlen korú <i>Alter unbekannt</i>	Főösszeg <i>Hauptsumme</i>			
	18	19	20	20-ig, his 20 J.	20—25	25—30	30—35	35—40	40—45	45—50	50—55	55—60	60—65								
1878	0—8 n. — 0—8 T.				14	60	74	155	52	207	4	1	2	1			8	289	289		
	8 n.—1 hóig — 8 T.—1 M.				11	78	89	161	66	227	11	5				1	332	332			
	1 hó—1 évig — 1 M.—1 J. . .	1	1	50	282	332	1098	325	1423	30	7	2	1	2	2	1	45	1801	1801		
	Össz. 1 évig — Zus. 1 J.	1	1	75	420	495	1414	443	1857	45	13	4	1	3	2	1	69	2422	2422		
	1—2 évig — 1—2 J.				27	188	215	589	182	771	19	2	2	1			25	1011	1011		
	2—5 év. — 2—5 J.	2	3	5	36	218	254	601	182	783	28	2	3			3	37	1079	1079		
	5—10 év. — 5—10 J.				1	24	25	113	28	141						2	168	168			
	Össz. 10 év. — Zus. 10 J.	2	3	1	6	139	850	989	2717	835	3552	92	19	9	2	6	2	3	133	4680	4680
1879	0—8 n. — 0—8 T.				19	27	46	161	72	233	7						7	286	286		
	8 n.—1 hó. — 8 T.—1 M.				15	33	48	159	61	220	10	2					12	280	280		
	1 hó—1 év. — 1 M.—1 J. . .		2	2	64	385	449	954	345	1299	23	3	2	3		3	34	1784	1784		
	Össz. 1 évig — Zus. 1 J.		2	2	98	445	543	1274	478	1752	40	5	2	3		3	53	2350	2350		
	1—2 év. — 1—2 J.				31	198	229	533	130	663	21	3	3			2	29	921	921		
	2—5 év. — 2—5 J.	1		1	11	196	207	454	128	582	21		2	1		2	27	817	817		
	5—10 év. — 5—10 J.				3	33	36	49	16	65	2					2	103	103			
	Össz. 10 évig — Zus. 10 J.	1	2	3	143	872	1016	2310	752	3062	84	8	7	4		2	6	111	4191	4191	
1880	0—8 n. — 0—8 T.				4	60	64	146	53	199	4	2			1	1	8	271	271		
	8 n.—1 hó. — 8 T.—1 M.				16	61	77	192	79	271	8	1		1	1		11	359	359		
	1 hó—1 év. — 1 M.—1 J. . .		1	1	47	288	335	1029	351	1380	34	3	3	7		1	50	1766	1766		
	Össz. 1 évig — Zus. 1 J. . .		1	1	67	409	476	1367	483	1850	46	6	3	8		2	69	2396	2396		
	1—2 év. — 1—2 J.				17	155	172	595	125	720	7		1			2	12	904	904		
	2—5 év. — 2—5 J.	1	1	2	22	130	152	464	108	572	9	1	3			13	739	135			
	5—10 év. — 5—10 J.	1	7	8	1	26	27	46	15	61	3					3	99	19			
	Össz. 10 évig — Zus. 10 J.	2	9	11	107	720	827	2472	731	3203	65	7	7	8	2	4	4	97	4138	1373	
1881	0—8 n. — 0—8 T.	1		1	2	16	56	72	171	52	223	3		2			5	302	302		
	8 n.—1 hó — 8 T.—1 M.			1	1	7	48	55	192	65	257	6				1	7	320	320		
	1 hó—1 év. — 1 M.—1 J. . .	1	3	4	49	342	391	969	329	1298	22	4	2	3	1	1	33	1726	1726		
	Össz. 1 évig — Zus. 1 J.	1	1	5	7	72	446	518	1332	446	1778	31	4	4	3	2	1	45	2348	2348	
	1—2 év. — 1—2 J.	1	3	4	19	161	180	468	157	625	17	5	1	1			24	833	833		
	2—5 év. — 2—5 J.		1	1	34	168	202	607	163	770	19	2	2	1		1	25	998	998		
	5—10 év. — 5—10 J.				2	5	7	25	5	30	1					1	38	38			
	Össz. 10 évig — Zus. 10 J.	1	2	9	12	127	780	907	2432	771	3203	68	11	7	5	2	2	95	4217	4217	
1882	0—8 n. — 0—8 T.				10	55	65	149	69	218	4	2					6	289	289		
	8 n.—1 hó. — 8 T.—1 M.				9	57	66	181	83	264	2	4					6	336	336		
	1 hó—1 év — 1 M.—1 J. . .		4	4	31	252	283	987	406	1393	38	8	8	3	2	5	1	65	1745	720	
	Össz. 1 évig — Zus. 1 J.		4	4	50	364	414	1317	558	1875	44	14	8	3	2	5	1	77	2370	937	
	1—2 év. — 1—2 J.			1	1	21	152	173	437	143	580	19	1	3	3		26	780	204		
	2—5 év. — 2—5 J.		1	1	24	161	185	499	186	685	19	10	3	2			34	905	147		
	5—10 évig — 5—10 J.	1	1	2	10	25	35	72	27	99	6					6	142	25			
	Össz. 10 évig — Zus. 10 J.	1	7	8	105	702	807	2325	914	3239	88	25	14	8	2	5	1	143	4197	1313	
1878—1882	0—8 n. — 0—8 T.	1		1	2	63	258	321	782	298	1080	22	5	4		2	1	34	1437	?	
	8 n.—1 hó. — 8 T.—1 M.			1	1	58	277	335	885	354	1239	37	12		1	2		52	1627	?	
	1 hó—1 év. — 1 M.—1 J. . .	1	11	12	241	1549	1790	5037	1756	6793	147	25	17	17		8	8	227	8822	?	
	Össz. 1 évig — Zus. 1 J.	1	1	13	15	362	2084	2416	6704	2408	9112	206	42	21	18	9	9	8313	11886	?	
	1—2 évig — 1—2 J.	1	4	5	115	854	969	2622	737	3359	83	11	10	5		2	5	116	4449	?	
	2—5 év. — 2—5 J.	3	4	3	10	127	873	1000	2625	767	8392	96	15	13	4	3	2	3	136	4538	?
	5—10 év. — 5—10 J.	2	8	10	17	113	130	305	91	396	12	2					14	550	?		
	Össz. 10 évig — Zus. 10 J.	4	8	28	40	621	3924	4545	12256	4003	16259	397	70	44	27	12	13	16	579	21493	?

Gyermekek halandósága, tekintettel az anyák korára, 1878—1882.

Kindersterblichkeit unter dem Einflusse des Alters der Mütter, 1878—1882.

Gyermekek halálozási kora Sterbealter der Kinder	16	17	18	19	16—19	19—30	30—35	20—35	35—36	37—38	39—40	Össz. 35—40 Zus.	41—42	43—44	44 éven fölül Über 44 Jahr	40 éven fölül Über 40 Jahr	Összesen Zusammen	Ismeretlen korú Alter unbekannt	Fölösleg Zusammen
	éves anyák jährige Mütter																		
0—8 nap — 0—8 T.	1	5	4	10	148	64	212	22	17	18	57	5	1	4	10	289	?	289	
8 n.—1 hóig — 8 T.—1 M.	2	5	7	170	67	237	26	25	17	68	11	5	4	20	332	?	332		
1 hó—1 évig — 1 M.—1 J.	4	10	14	855	488	1343	135	142	80	357	60	14	13	87	1801	?	1801		
Össz. 0—1 év., Zus. 0—1 J.	1	11	19	31	1173	619	1792	183	184	115	482	76	20	21	117	2422	?	2422	
1—2 évig — 1—2 J.	1	3	5	12	21	541	266	807	83	3	26	147	18	3	15	36	1011	?	1011
2—5 évig — 2—5 J.	1	2	4	17	24	625	265	890	75	42	28	145	12	5	6	23	1082	?	1082
5—10 évig — 5—10 J.	1	1	1	3	113	35	148	3	6	3	12	3	1	1	5	168	?	168	
Össz. 10 évig — Zus. 10 J.	2	7	21	49	79	2452	1185	3637	344	270	172	786	109	29	43	181	4683	?	4683
0—8 n. — 0—8 T.	1	2	2	5	10	125	94	219	12	16	10	38	14	3	9	19	286	?	286
8 n.—1 hóig — 8 T.—1 M.	1	3	4	17	24	625	265	890	75	42	28	145	12	5	6	23	1082	?	1082
1 hó—1 évig — 1 M.—1 J.	1	3	4	23	31	868	541	1409	45	124	66	235	58	26	25	109	1784	?	1784
Össz. 1 évig — Zus. 1 J.	2	5	7	31	45	1144	713	1857	64	160	84	308	76	32	32	140	2350	?	2350
1—2 évig — 1—2 J.	2	5	8	15	549	255	804	31	12	33	76	15	7	4	26	921	?	921	
1—5 évig — 2—5 J.	1	3	8	12	470	195	665	28	48	35	111	13	11	5	29	317	?	817	
5—10 évig — 5—10 J.	1	1	2	3	65	25	90	3	3	1	7	1	2	3	3	103	?	103	
Össz. 10 évig — Zus. 10 J.	3	7	16	49	75	2228	1188	3416	126	223	153	502	105	52	41	198	4191	?	4191
0—8 n. — 0—8 T.	1	3	11	14	209	82	291	11	22	12	45	11	1	6	18	368	1	369	
8 n.—1 hó — 8 T.—1 M.	1	3	5	9	313	112	425	15	26	15	56	9	1	3	13	503	2	505	
1 hó—1 év — 1 M.—1 J.	1	6	19	26	1477	611	2088	83	149	86	318	60	25	23	108	2540	9	2549	
Össz. 1 évig — Zus. 1 J.	2	12	35	49	1999	805	2804	109	197	113	419	80	27	32	139	3411	12	3423	
1—2 évig — 1—2 J.	2	2	8	10	706	190	896	60	62	37	159	17	10	16	43	1108	6	1114	
2—5 évig — 2—5 J.	3	3	9	15	539	183	722	26	52	28	106	16	9	6	31	874	7	881	
5—10 évig — 5—10 J.	1	2	3	3	70	31	101	6	2	8	5	1	6	1	6	118	1	119	
Össz. 10 évig — Zus. 10 J.	6	19	52	77	3314	1209	4523	201	313	178	692	118	46	55	219	5511	26	5537	
0—8 n. — 0—8 T.	1	3	2	6	165	75	240	26	12	11	49	5	2	7	302	?	302		
8 n.—1 hóig — 8 T.—1 M.	1	3	8	11	150	96	246	24	15	10	49	8	3	3	14	320	?	320	
1 hó—1 év. — 1 M.—1 J.	2	1	8	19	30	884	425	1309	184	115	38	337	34	9	7	50	1726	?	1726
Össz. 1 évig — Zus. 1 J.	2	2	14	29	47	1199	596	1795	234	142	59	435	47	12	12	71	2348	?	2348
1—2 évig — 1—2 J.	4	5	10	432	212	644	84	39	27	150	15	5	9	29	833	?	833		
2—5 évig — 2—5 J.	1	8	15	24	528	280	808	63	49	25	137	11	13	5	29	998	?	998	
5—10 évig — 5—10 J.	3	3	26	49	81	2183	1098	3281	383	230	111	724	74	31	26	131	4217	?	4217
Össz. 10 évig — Zus. 10 J.	3	3	26	49	81	2183	1098	3281	383	230	111	724	74	31	26	131	4217	?	4217
0—8 nap — 0—8 T.	1	2	3	8	14	249	115	361	47	19	9	75	5	7	5	17	470	41	511
8 n.—1 hó. — 8 T.—1 M.	6	19	26	51	1309	664	1973	193	113	92	398	34	12	17	63	2485	159	2644	
1 hó—1 évig — 1 M.—1 J.	1	8	30	43	82	1762	871	2633	263	148	111	522	45	21	25	91	3328	275	3603
Össz. 1 évig — Zus. 1 J.	1	8	30	43	82	1762	871	2633	263	148	111	522	45	21	25	91	3328	275	3603
1—2 évig — 1—2 J.	3	3	1	15	22	490	244	734	81	53	34	16	16	10	9	35	959	70	1029
2—5 évig — 2—5 J.	1	4	8	11	24	608	246	854	68	48	46	162	15	12	9	28	1068	205	1273
5—10 évig — 5—10 J.	4	4	4	8	96	32	128	11	6	5	22	4	2	6	6	164	346	510	
Össz. 10 évig — Zus. 10 J.	5	15	43	73	136	2956	1393	4349	423	255	196	874	80	43	37	160	5519	896	6415
0—8 napig — 0—8 T.	1	4	21	31	57	851	407	125	94	83	61	238	41	7	17	65	1618	?	1694
8 n.—1 hó. — 8 T.—1 M.	1	3	12	29	45	1033	468	1501	119	105	59	283	37	19	20	76	1905	?	1948
1 hó—1 év — 1 M.—1 J.	3	11	41	97	152	5393	2729	8122	640	643	362	1615	246	86	85	417	1033	?	10504
Össz. 1 év — Zus. 1 J.	5	18	74	167	254	7277	3604	10881	853	831	482	2166	324	112	122	558	13859	?	14146
1—2 évig — 1—2 J.	4	9	17	48	78	2718	1167	3885	339	204	157	700	81	35	53	169	483	?	4908
2—5 évig — 2—5 J.	4	9	26	60	99	2770	1169	3939	260	239	162	661	67	50	23	140	4839	?	5051
5—10 évig — 5—10 J.	2	8	7	17	368	133	501	25	17	9	51	14	4	4	22	591	?	938	
Össz. 10 évig — Zus. 10 J.	13	38	125	272	449	13133	6073	19206	1477	1291	810	3678	486	201	202	889	24121	?	25043

(=100) képezi a számítás alapját és mentül nagyobb hányadrész jut ezen összegekből az élet első szakaira (első héttől mintegy az első évig), annál kedvezőtlenebbeknek látszanak a vitalitási viszonyok az illető nemzőkorban álló szülők gyermekeire nézve.

A következőkben immár azon befolyást akarjuk tanulmányozni, melyet a) az atya kora, b) az anya kora, c) mindkét szülő korának kapcsolódása gyakorol a gyermekek élettartamára és végül d) a szülők korának befolyását a gyermekek fontosabb halálokaira.

a) Az atya korának befolyása a gyermekek életképességére.

Azon befolyás kutatásánál, melyet az atya kora a gyermekek élettartamára gyakorol, talán nem szabadna szem elől tévesztenünk, hogy csak az anyát ismerik mindig, míg az atya gyakran ismeretlen és — jogi elvek szerint — tulajdonképpen bizonytalan is; a mennyiben azonban ezen föntartás daczára bizvást hozzáfoghatunk az e tekintetben rendelkezésünkre álló anyag értékesítéséhez, a 87. sz. táblából és az ennek alapján szerkesztett 41. sz. jegyzetből¹⁾ azt látjuk, hogy a legfiatalabb atyák (25 évesekig) gyermekei gyöngébbek, mint a 25 és 40 év között álló korosabbakéi, míg a negyven évnél idősebb atyák gyermekei ismét korábban szoktak meghalni. Az idézett jegyzet számadatai ugyanis azt mutatják, hogy a 20—25 éves atyáknak 0—10 éves korban elhalt gyermekei közül 58% már az első életévben halt meg, míg a 25 és 40 év között álló atyától származó gyermekek közül csakis 54% állott az élet első évében, a negyven évnél idősebb atyák gyermekei közül pedig vagy 60%.

A nemzett gyermekek életképességének az atya negyvenedik életével beálló csökkenése a 41. sz. jegyzet adataiból világosan kiderül; kevésbé szembeeszkő azonban ama csökkenés, melyet a legkorosabb atyáktól származó gyermekeknél várhatnánk és pedig azért nem, mivel az illető egybeállításban valamennyi ötvenöt évnél idősebb atyától nemzett gyermek csak egy rovatba van egybefoglalva. A gyermekek életképességének az atya magasabb korával beálló csökkenését könnyebb felismerni, ha e gyűjtőrovatot a következő részletezésekre bontjuk:

atyák kora	0—10 évben elhalt gyermekek száma	ezek közül az élet első évében halt meg	az 1 évnél fiatalabb halottak százaléka
50—55 év	397	206	51.9
56—57 év	70	42	60.0
58—59 »	44	21	54.9
60—61 »	27	18	
62—63 »	12	9	63.4
64—65 »	13	9	
65 évnél idősebb	16	8	

Hogy a legmagasabb korban álló atyák nemzőképességéről szóló adatok általában mennyire igényelhetnek hitelt, annak felismerése statisztikai megfigyelésünk keretén kívül esik.

¹⁾ Tekintettel arra, hogy az elhalt gyermekek között csak 40 találkozik, kinek atyja a nemzés idejében 20 évnél fiatalabb volt, a megfigyelések ily csekély száma azonban tudományos következtetésekre nem szolgáltat megbízható alapot; ez egybeállításnál a husz évnél fiatalabb atyák gyermekeit figyelmen kívül hagytuk.

b) Az anya korának befolyása a gyermekek életképességére.

Míg azon befolyás megfigyelésénél, melyet az atya kora a gyermekek vitalitására gyakorol, nem minden aggodalom nélkül bizhattuk magunkat számadataink vezetésére, az anyák korának befolyását vizsgálva, ama zavaró »bizonytalanság« megszűnik és így azt hisszük, hogy 25,000-nél több gyermekről szóló följegyzéseinkből ez irányban megbízható következtetésekhez juthattunk. A 88. sz. táblából és az azon alapuló 42. sz. jegyzetből kiderül, hogy nem állítható, mintha a legfiatalabb, valamint általában a fiatalabb anyák szülnék az életképesebb gyermekeket; csakis a 20-ik évben szülő anyáknál kezdődik a gyermekek életképességének fokozódása, míg az ennél fiatalabbak gyermekei gyöngébbek. Ennyiben eredményeink a fentebb említett régibb következtetéseinkkel egybe vágnak, bár annak idején a megfigyeléseknek csak nagyon kis számára voltunk szorítkozva. Máskép áll a dolog azon gyermekek tekintetében, kik haladottabb koru (mintegy 37 évnél idősebb) anyáktól születtek, a kikre nézve akkoriban nagyon is csekély anyag állott rendelkezésünkre, a mint ezt egyébként, a később eszközözendő nagyobb számú megfigyelésekre való utalással, annak idején határozottan hangsúlyoztuk is. Jelen megfigyeléseink alapján azt állíthatjuk, hogy az anyák magasabb korosztályaiban egész a fogamzási képesség határáig a gyermekek életképessége egészben véve bár lassú, de mégis határozott csökkenést mutat. A 42. sz. jegyzetből ugyanis kiderül, hogy azon a 10-ik évig elhalt gyermekek közül, kiknek anyja a szülés idejében 19—35 éves volt, 56.6% halt meg az élet első évében, míg egyrészt a 18—19 éves anyák gyermekei közül (l. 88. sz. táblát) 58.2%, másrészt a 35—40 évesekéi közül 60¹/₂%, a 40 évnél idősebbekéi közül pedig 62.8% állott az élet első évében.

Látható továbbá, hogy az anyák különböző korosztályai számára talált adatok annyiban különböző jelentőségűek, a mennyiben a 19 évnél fiatalabb és a 40 évnél idősebb anyák rovatai aránylag kevés esetet mutatnak. Azonkívül még figyelembe volna veendő, hogy a törvénytelen, tudvalevőleg gyöngébb gyermekek, valószínűleg nagyrészt fiatalabb anyáktól származnak és így meglehet, hogy a fiatalabb anyáktól származó gyermekek kisebb életképességét nem az anyák fiatal korára, hanem a törvénytelenség momentumára — mely többnyire a vagyoni jólét kisebb fokával is együtt szokott járni — kellene visszavezetni.

Törvénytelenség. Imént említett megjegyzésünk tekintetéből utóbbi időben a törvénytelenség momentumára is kiterjesztettük figyelmünket, mely irányban pedig csak az anya befolyására voltunk figyelemmel, miután törvénytelen gyermekeknél az atya, de különösen annak kora, gyakran ismeretlen. Ily irányú vizsgálódásokat azonban csak az 1880. és 1882. évekre vonatkozólag tehetünk, még pedig:

7689 törvényes és
3059 törvénytelen

gyermekre nézve. Hasznavehető számsorok nyerése céljából a korosztályokat nagyobb csoportokba foglaljuk össze. Azonkívül tekintettel arra, hogy a törvénytelenség körülményének konstataciója a haladó életkor minden évével nehezebbé lesz és a megfigyelés megbízhatóságát az időközben történt törvényesítések is zavarják, a következőkben csakis az első öt életévben elhalt gyermekekre szorítkoztunk.

Anyák korának befolyása gyermekeik halandóságára, a törvényes és törvénytelen születések különbözőböz tetésével,
az 1880 és 1882-dik évről.

Einfluss des Alters der Mütter auf die Sterblichkeit der Kinder, mit Unterscheidung der legitimen u. illegitimen Geborenen für die Jahre 1880 und 1882.

Gyermekek halálozási kora Sterbealter der Kinder	éves anyák, járványos Mütter						40 éven túl Über 40 Jahr		Összesen Zusammen		Ismeretlen korú Alter d. Mütter unbek.		Füösszeg Hauptsumme	
	16—19		19—35		35—40		törv. leg.	nem törv. illeg.	törv. leg.	nem törv. illeg.	törv. leg.	nem törv. illeg.	törv. leg.	nem törv. illeg.
	törv. leg.	nem törv. illeg.	törv. leg.	nem törv. illeg.	törv. leg.	nem törv. illeg.								
8 napig — 1 W.	16	15	393	184	82	12	26	3	517	214	20	66	537	280
8 n.—1 hónapig — 1 W.—1 M.	7	16	497	292	117	14	25	5	646	327	10	33	656	360
1 hó—1 évig — 1 M.—1 J. . .	24	53	2525	1546	595	121	147	24	3291	1744	57	101	3348	1845
Összesen 0—1 é. — Zus. 0—1 J.	47	84	3415	2022	794	147	198	32	4454	2285	87	200	4541	2485
1—2 éves — 1—2 J.	12	20	1242	388	276	51	68	10	1598	469	32	44	1630	513
2—5 „ — 2—5 J.	23	16	1309	267	251	17	54	5	1637	305	132	80	1769	385
Összesen 0—5 é. — Zus. 0—5 J	32	120	5966	2677	1321	215	320	47	7689	3059	251	324	7940	3383
Százalékban. In Procenten.														
8 napig — 1 W.	12·50	6·59	6·87	6·21	5·61	8·13	*)	6·72	7·00	7·97	20·37	6·76	8·28	
8 n.—1 hón. — 1 W.—1 M. . .	13·33	8·33	10·92	8·86	6·54	7·81	*)	8·40	10·69	3·99	10·19	8·26	10·64	
1 hó—1 év. — 1 M.—1 J. . . .	44·17	42·32	57·75	45·04	56·08	45·94	*)	42·81	57·01	22·71	31·17	42·17	54·54	
Összesen 0—1 év. — Zus. 0—1 J.	70·00	57·24	75·54	60·11	68·23	61·88	*)	57·93	74·70	34·67	61·73	57·19	73·46	
1—2 év — 1—2 J.	16·67	20·82	14·49	20·89	23·83	21·25	*)	20·78	15·33	12·75	13·58	20·53	15·16	
2—5 év — 2—5 J.	13·33	21·94	9·97	19·00	7·94	16·87	*)	21·29	9·97	52·58	24·69	22·28	11·38	
Összesen 5 évig — Zus 5 J. . .	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	*)	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	

*) Az észlelések csekély számánál fogva arányszámokat nem számíthattunk.

*) Wegen zu geringen Umfanges der Beobachtungen wurden die Procentzahlen nicht berechnet.

A mint mármint a 89. sz. táblából látható, az ötödik évig elhalt száz-száz gyermek közül a

		16—19	19—35	35—40	40-nél több	együtt (ismeretlenekkel)
		éves anyaktól származók közt volt				
0—1 hónapos	törvényes	28·05*)	14·92	15·07	15·94	15·02
	törvénytelen	25·83	17·79	12·15	**)	18·92
0—12 hónapos	törvényes	57·32*)	57·24	60·11	61·88	57·19
	törvénytelen	70·00 (!)	75·54	68·23	**)	73·46 (!)

Az élet első hónapjában tehát a gyermekhalandóság a 19 évnél fiatalabb anyákra nézve ugy a törvényesek, mint a törvénytelenek tekintetében nagyobb mint a 19—35 év között szülő anyáknál.

Feltűnő azon szabálytalanság, melyet a törvénytelen gyermekek halandóságának ingadozásai mutatnak. Mások vizsgálására kell bízunk annak kiderítését, vajjon nem gyakorol-e erre befolyást az a körülmény, hogy törvénytelen születéseknél talán a szülők viszonyos korpapcsolata más természetű, mint a törvényeseknél.

Azon különösségre is rá akarunk még mutatni, hogy az élet első hónapjában a törvénytelen gyermekek közül alig hal meg több — sőt egyes korcsoportoknál még éppenséggel kevesebb hal meg — mint a törvényesek közül. Ezen jelenség magyarázatánál arra a tényre lehetne utalnunk, hogy a törvénytelen szüléseknél oly nagy számban fordulnak elő a halva-szülöttek, hogy helyt kell adnunk azon gyanúnak, mely szerint a feltűnő sok halva-szülöttnék jelentett törvénytelen gyermek közt olyanok is lehetnek, kik élve jöttek a világra és gyermekgyilkosságának estek áldozatul. Az élet legelső szakain túl a törvénytelen gyermekek ismert nagyobb halandósága megint érvénybe lép; azt lájuk ugyanis, hogy általában a meghalt törvényes gyermekek közül 57% volt 1 évnél fiatalabb, míg a törvénytelenek közül 73¹/₂%.

c) Mindkét szülő korának befolyása a gyermekek életképességére (az atya és anya korviszonyainak kapcsolata).

Az ide vágó csoportosítás a 90. sz. táblában látható, míg a százalékértékeket a 44. sz. jegyzet tünteti föl (még pedig csak azon korpapcsolatokra nézve, melyekből legalább száz gyermek halt meg). Mint ez utóbbi táblából kiderül, a legkorosabb atyaktól származó gyermekek vitalitása valószínűtlen javulást mutat, miért is ez adatokat — tekintettel az előbb érintett kételyekre — a következőkben figyelmen kívül hagyhatóknak tartjuk. A többi kor-kapcsolat tekintetében (tehát az ötven évnél idősebb atyák kizárásával) az első életév végéig a legkisebb halandóságot a következő korpapcsolatoknál találjuk:

19 évnél fiatalabb anyák 20—30 éves atyákkal;
 19—30 éves anyák 30—50 éves atyákkal,
 30—35 » » 20—30 » »

Ezen korpapcsolatoknál az első év folytán elhalt gyermekek százalék száma 49²/₃ és 52% között ingadozik; a következő korpapcsolatoknál ellenben

30—35 éves anyák 40—50 éves atyákkal,
 35—40 » » 40—50 » »

40 évnél idősebb » bármily korú atyákkal (akár fiatalabb, akár egykorú vagy idősebb az atya),

az első év folyamában elhaltak százalékértéke maximumát éri, miután 60¹/₃ és 65¹/₃ százalék között változik!

*) 16—19 éves törvényes anyától csak 82 elhalt gyermek származott, kik közül 23 az első hónap, 17 pedig az első év alatt halt meg

***) A megfigyelt esetek nagyon csekély száma miatt százalékot nem számítottunk.

Sajnos, hogy a korkapcsolatok keresztülvitelénél az anyag szétforgácsolódása következtében a legszűlső kapcsolatokra túlcsekély számértékeket nyerünk. — Már ezért is kívánatosnak kell tartanunk, hogy ilyenmő megfigyeléseket, melyek a szülők korának egyszerű megjelölése által oly könnyen keresztülvihetők, tágabb észlelési területeken is eszközöljenek.

A közölt adatokból egyébként az is kitűnik, hogy az atya magasabb kora által okozott nagyobb korkülönbség kevésbé hátrányos a gyermekek életképességére, mint ha az anya öregebb. Ha ugyanis az illető korkapcsolatokat egymással szembe állítjuk,¹⁾ a következő eredményekhez jutunk:

jóval korosabb anyák:				jóval korosabb atyák:			
az atya kora	az anya kora	elhalt gyerm. száma összesen	száma 1 évig	az atya kora	az anya kora	elhalt gyerm. száma összesen	száma 1 évig
20 évig,	35—40 év	2	2	30—40 év. felül,	19 évig,	79	47
20 »	40 éven felül	—	—	40—50 » »	19 »	6	2
20—30 »	35—40 év	55	30	40—50 » »	19—30 évig	602	299
20—30 »	40 éven felül	13	6		együtt	687	348
30—40 »	» » »	110	69				
	együtt	180	107				

Mig tehát első esetben az első életév folyamán elhaltak hányadrésze 59%-ra emelkedik, addig az utóbbiban (midőn az atyák idősebbek) alig 51%-ra rug az.

d) A szülők korának befolyása az elhalt gyermekek halál-okaira.

Azon kívánságtól vezérelve, hogy felvilágosítást nyerjünk a felől, vajjon található-e okozati összefüggés e két tényező között, a gyermekek halotti bárczáinak a szülők kora szerinti feldolgozása alkalmával néhány nevezetesebb halál-okra is voltunk tekintettel. Az említett táblákban tehát a szülők korával kapcsolatban a következő halál-okok fellépését is kimutattuk:

vizfej, tüdőgümő, bélhurut, angol-kór, görvélykór és veleszületett gyöngeség.

Legfeltűnőbb a tüdőgümő fellépése, mely t. i. annyiban függ az anya korától, a mennyiben a legfiatalabb és a legidősebb anyáktól szült gyermekek e bajban gyakrabban pusztulnak el, mint a többi anyák gyermekei. E tekintetben tehát párhuzamosság mutatkozik az általános halandóság menetével. Ugy szintén sűrűbben halnak el a 19 évnél fiatalabb anyák gyermekei vizfejben, angol-, görvélykórban és veleszületett gyöngeségben. A bélhurutra azonban az anya szülési korától való függést nem lehet kimutatni, mig az atya kora még a tüdőgümő fellépésére sincs befolyással. A tizedik életévig elhalt 100—100 gyermek közül a megjelölt halál-okokra a halálesetek következő száma jut:

anyák kora	tüdőgümő	vizfej	bélhurut	angolkór	görvélykór	veleszületett gyöngeség
19 évnél fiatalabb	12·22	2·50	16·67	1·67	1·11	17·50
19—30 éves	8·21	1·34	19·22	0·74	0·71	11·61
30—35 »	8·71	1·64	17·36	0·63	0·70	11·30
35—40 »	9·31	1·56	20·37	0·91	0·65	12·85
40 évnél idősebb	11·07	1·18	19·08	1·30	0·71	10·37

¹⁾ mi mellett a legmagasabb korosztályú atyák ismét figyelmen kívül maradnak.

vagy az atyák részletezésével:

atyák kora	tüdögümő	vizfej	bélhurut	angolkór	görvélykór	veleszületett gyöngeség
20—30 éves atyáktól	7·97	1·30	19·44	0·92	0·65	12·66
30—40 » »	8·62	1·48	18·22	0·63	0·69	11·04
40—50 » »	9·41	1·60	20·06	1·04	0·88	12·62

A 90. sz. tábla és a 44. sz. jegyzet az illető adatokat mindkét szülő korának különböző kapcsolódási viszonyai szerint is feltüntetik. A számok azonban itt ismét annyira szétforgácsolódnak, hogy csak tüdőgümő, bélhurut és veleszületett gyöngeség tekintetében nyerünk nagyobb megfigyelési sorokat.

Míg tehát az anyák korának emelkedése a gyermek veleszületett gyengeségére befolyást nem gyakorol, az atyákat illetőleg, ezen befolyás sokkal valószínűbb. Ugyanis az anyákról felállított különféle korcsoportok majdnem mindegyikénél tapasztalható, hogy ott a veleszületett gyengeség esetei azon mérvben szaporodnak, a mint a fiatalabb atyáktól az öregebbekre megyünk át.

Nem ily szembeálló a tüdőgümő függése a korviszonyoktól. Ha azonban csak azon korkapcsolatokra vagyunk tekintettel, melyek nagyobb számú eseteket mutatnak fel, azt találjuk, hogy a legfiatalabb anyák gyermekeinél e tekintetben is igen kedvezőtlen állapot található. Ha azonban a 19 éven felüli anyákra átme gyünk, azt látjuk, hogy e kortól fogva a tüdőgümő gyakorisága mindkét szülő korával lassan bár, de fokozatosan emelkedik. A 44. sz. jegyzetben feltüntetett korcsoportok között ugyanis a következők tartalmazzák a legszámosabb eseteket:

anya kora	atya kora	összes halál- esetek száma	száz-ezáz 0—10 éves gyermekhalott közül elhalt tüdőgümőben
19—30 éves	20—30 éves	3905	7.55
» »	30—40 »	6621	8.50
30—35 »	30—40 »	4019	8.11
» »	40—50 »	1216	9.13
35—40 »	30—40 »	1449	9.25
» »	40—50 »	1684	9.80

A bélhurut előfordulása és a szülők kora között összefüggés nem volt tapasztalható.

Jegyzetek.

41. sz. jegyzet. Az atya korának befolyása a gyermekek életképességére, 1878—82..

	10—10,000 a tizedik életévig elhalt gyermek közül, kik					
	20—25	25—30	30—40	40—50	50—55	55-ön túl
	éves atyáktól származtak					
— 1 hetes koru volt	1014	658	638	745	554	659
1 hetes—1 hónapos koru volt .	934	706	722	884	932	824
1 hónapos—1 éves koru volt .	3881	3947	4110	4387	3703	4396
Összesen 1 évig	5829	5311	5470	6016	5189	5879
1—2 éves	1852	2176	2139	1841	2091	1813
2—5 >	2045	2225	2142	1916	2418	2198
5—10 >	274	288	249	227	302	110
Összesen 0—10 éves	10000	10000	10000	10000	10000	10000

42. sz. jegyzet. Az anya korának befolyása a gyermekek életképességére, 1878—82.

	10—10,000 a tizedik életévig elhalt gyermekek közül, kik								
	—19	19—30	30—35	35—36	37—38	39—40	41—42	43—44	44-en túl
	éves anyáktól származtak,								
— 1 hetes koru volt	1272	648	670	636	643	753	844	349	841
1 hetes—1 hónapos koru volt	1005	787	771	806	813	728	761	945	990
1 hónapos—1 éves koru volt	3393	4106	4493	4333	4981	4470	5062	4278	4208
Összesen 0—1 évig .	5670	5541	5934	5775	6437	5951	6667	5572	6039
1—2 éves	1741	2070	1922	2296	1580	1938	1667	1741	2624
2—5 >	2210	2109	1925	1760	1851	2000	1379	2488	1139
5—10 >	379	280	219	169	132	111	287	199	198
Összesen 0—10 éves	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000

Összefoglalás nagyobb csoportok szerint

Gyermek halálkora :	—19	19—35	35—40	40-en túl
	éves anyák			
0—1 hét	1272	655	665	731
1 hét—1 hónap	1005	781	791	855
1 hónap—1 év	3393	4229	4598	4691
Összesen 0—1 évig	5670	5665	6054	6277
1—2 év	1741	2023	1956	1901
2—5 >	2210	2051	1847	1575
5—10 >	379	261	143	247
Összesen 0—10 évig	10000	10000	10000	10000

43. sz. jegyzet. Mindkét szülő korviszonyainak kapcsolata tekintettel az elhalt gyermekek halál-okaira.

a) Az anya jóval idősebb:

		Elhalt gyermekek száma			
		összesen	tüdőgümőben	bélburutban	veleszületett gyöngeségb.
20 éven aluli atya	35—40 éves anya	2	—	1	—
20—30 éves	» 35—40 » »	55	3	11	11
20—30 »	» 40-nél idősebb »	13	1	5	2
30—40 »	» 40-nél » »	110	20	13	8
Együtt		180	24	30	21
		—	13·3%	16·7%	11·7%

b) Az atya jóval korosabb:

30—40 éves atya	19 évnél fiatalabb anya	79	16	15	15
40—50 »	» 19 » » »	6	—	2	1
40—50 »	» 19—30 éves »	602	51	113	86
Együtt		687	67	130	102
			9·8%	18·9%	14·8%

44. sz. jegyzet. Atyák és anyák korának befolyása a gyermekek halandóságára és a halál-okokra.

Anyák kora	Atyák kora	Elhalt gyermekek kora							Halál-ok						
		0—7 napig	7 n.—1 hón.	1 hó—1 év.	össz. 0—1 év.	1—2 év.	2—5 év.	5—10 év.	össz. 0—10 év.	Hydrocephalus	Tuberculosis	Diarrhoea	Rachitis	Scrophlousis	Deb. cong.
19 éven alul	20—30 éves	12·21	8·02	31·68	51·91	19·08	25·57	3·44	100·00	3·05	9·16	15·65	1·53	1·15	17·56
19—30 éves	20—30 éves	7·35	7·43	39·10	53·91	21·05	21·82	3·22	100·00	1·08	7·55	19·49	0·87	0·56	12·52
» »	30—40 »	5·91	7·61	38·20	51·72	22·31	23·17	2·80	100·00	1·34	8·50	19·15	0·62	0·76	10·83
» »	40—50 »	5·48	5·81	38·37	49·66	20·93	26·25	3·16	100·00	1·99	8·47	18·77	1·00	1·33	14·29
30—35 éves	20—30 éves	4·71	7·27	39·74	51·71	19·23	25·64	3·42	100·00	3·42	14·11	21·79	0·85	1·71	7·69
» »	30—40 »	6·77	6·92	44·24	57·93	20·38	19·53	2·16	100·00	1·57	8·11	16·32	0·45	0·60	11·17
» »	40—50 »	7·48	9·46	43·59	60·53	17·84	19·49	2·14	100·00	1·73	9·13	19·24	1·15	0·82	11·60
» »	50 éven túl	3·31	2·48	42·97	48·76	15·70	28·93	6·61	100·00	—	13·22	23·97	0·83	0·83	19·83
35—40 éves	30—40 éves	6·07	5·31	43·62	55·00	22·02	21·67	1·31	100·00	1·93	9·25	19·74	1·04	0·62	11·53
» »	40—50 éves	7·42	10·16	47·86	65·44	16·98	16·39	1·19	100·00	1·48	9·80	20·96	0·77	0·71	13·54
» »	50 éven túl	6·40	9·36	38·92	54·68	17·73	25·12	2·47	100·00	—	6·90	19·70	0·99	0·49	14·78
40 éven túl	30—40 éves	1·82	10·91	50·00	62·73	15·46	19·09	2·72	100·00	0·91	18·18	11·82	0·91	—	7·27
» »	40—50 »	8·56	6·92	48·09	63·57	18·40	15·12	2·91	100·00	1·28	10·02	20·40	1·64	1·09	10·20
» »	50 éven túl	7·91	11·86	40·68	60·45	22·03	16·95	0·57	100·00	1·13	10·17	18·08	0·56	—	12·43

Anyák és atyák korának befolyása a gyermekek halandóságára és a halálokokra.

Einfluss des Alters von Vater u. Mutter auf die Sterblichkeit der Kinder u. auf deren Todesursachen.

Anyák kora <i>Alter der Mütter</i>	Atyák kora <i>Alter der Väter</i>	Elhalt gyermekek kora <i>Alter der verstorbenen Kinder</i>								Összesen 10 év. <i>Zusammen 10 Jahr</i>	Halálokok <i>Todesursachen</i>					
		0-7 nap. 0-7 J.	7 n.-1 hó. 7 J.-1 M.	1 hó-1 év. 1 M.-1 J.	össz. 0-1 év. Zus. 0-1 J.	1-2 év. 1-2 J.	2-5 év. 2-5 J.	5-10 év. 5-10 J.	Hydroceph.		Tubercul. p.	Diarrhoea	Rachitis	Scroph.	Debil. cong.	
19 évnél fiat. <i>Unter 19 J.</i>	-20 évig - J.		1	2	3	2	3	2	10		4	1			1	
	-30 > -- >	32	21	33	130	50	67	9	262	8	24	41	4	3	46	
	-40 > -- >	14	8	25	47	12	17	3	79	1	16	15	2	1	15	
	-50 > -- >	1		1	2	1	2	1	6			2			1	
	50 é. túl, Ű. 50 J.		1		1	1	1		3			1				
		47	31	111	189	66	90	15	360	9	44	60	6	4	63	
19-30 éves. <i>19-30 J. alt</i>	-20 évig - J.	2	1	5	8	2	5		15		4	2			3	
	-30 > -- >	288	290	1527	2105	822	852	126	3905	42	295	761	34	22	480	
	-40 > -- >	391	504	2529	3424	1477	1534	186	6621	89	563	1268	41	50	717	
	-50 > -- >	33	35	231	299	126	158	19	602	12	51	113	6	8	86	
	50 é. túl, Ű. 50 J.	3	4	32	39	20	19	4	82	8	9	14	2		8	
		717	834	4324	5876	2447	2568	335	11225	151	922	2158	83	80	1303	
30-35 éves. <i>30-35 J. alt</i>	-20 évig - J.			3	3		1		4		1	1				
	-30 > -- >	11	17	93	121	45	60	8	234	8	33	51	2	4	18	
	-40 > -- >	272	278	1778	2328	819	785	87	4019	63	326	656	18	24	449	
	-50 > -- >	91	115	530	736	217	237	26	1216	21	111	234	14	10	141	
	50 é. túl, Ű. 50 J.	4	3	52	59	19	35	8	121		16	29	1	1	24	
		378	413	2456	3247	1100	1118	129	5594	92	487	971	35	39	632	
35-40 éves. <i>35-40 J. alt</i>	-20 évig - J.			2	2				2			1				
	-30 > -- >	4	5	21	30	18	4	3	55		3	11	1		11	
	-40 > -- >	88	77	632	797	319	314	19	1449	28	134	236	15	9	167	
	-50 > -- >	125	171	806	1102	286	276	20	1684	25	165	353	13	12	228	
	50 é. túl, Ű. 50 J.	13	19	79	111	36	51	5	203		14	40	2	1	30	
		230	272	1540	2042	639	645	47	3393	53	316	691	31	22	436	
40 évnél idősb <i>Über 40 J. alt</i>	-20 évig - J.															
	-30 > -- >	1		5	6	5	2		13		1	5			2	
	-40 > -- >	2	12	55	69	17	21	3	110	1	20	13	1		8	
	-50 > -- >	47	38	264	349	101	83	16	549	7	55	112	8	6	56	
	50 é. túl, Ű. 50 J.	14	21	72	107	39	30	1	177	2	18	32	1		22	
		64	71	396	531	162	136	20	849	10	94	162	11	6	88	
Összes anyák <i>Mütter insg.</i>	-20 évig - J.	2	2	12	16	4	9	2	31		9	5			4	
	-30 > -- >	336	333	1729	2398	940	985	146	4469	58	356	869	41	29	566	
	-40 > -- >	767	879	5019	6665	2644	2671	298	12278	182	1059	2238	77	84	1356	
	-50 > -- >	297	359	1832	2488	731	756	82	4057	65	382	814	42	36	512	
	50 é. túl, Ű. 50 J.	34	48	235	317	115	136	18	586	10	57	116	6	2	84	
		1436	1621	8827	11884	4434	4557	546	21421	315	1863	4042	166	151	2522	
Százalékokban — In Percenten.																
Összes anyák <i>Mütter insg.</i>	-19-30 év., J.	7.52	7.45	38.69	53.64	21.03	22.04	3.27	100.00	1.30	7.97	19.44	0.92	0.65	12.66	
	-30-40 > >	6.25	7.16	40.88	54.29	21.53	21.75	2.43	100.00	1.48	8.62	18.22	0.63	0.69	11.04	
	-40-50 > >	7.32	8.85	45.16	61.33	18.02	18.63	2.02	100.00	1.60	9.41	20.06	1.04	0.88	12.62	
	50 é. túl, Ű. 50 J.	5.80	8.19	40.10	54.09	19.62	23.22	3.07	100.00	1.71	9.73	19.80	1.02	0.34	14.33	

TIZENNYOLCZADIK FEJEZET.

A gyermekhalandóságot okozó betegségek.

Az észlelésituk keretébe felvett hat év folyama alatt összesen 36,245 0—5 éves gyermek halt el és pedig (a 45. sz. jegyzet szerint):

11825	légzőszervi bajokban
8663	emésztőszervi »
6230	idegbajokban
3703	alkati bajokban
377	mozgásszervi bajokban
153	bőrbajokban
96	hagy- és ivarszervi bajokban
75	vérkeringési bajokban
5123	egyéb bajokban.

Szemlgyre véve az egyes betegségeket, azt találjuk, hogy leggyakrabban fordulnak elő: a bélhurut, a tüdőgümő és tüdőlob, a rángás és a veleszületett gyengeség, okozván t. i. 23,000 halálesetet, s így az összes gyermekhalandóság közel két harmadrészét.

A következő összeállítás tartalmazza a tizenkét nevezetesebb halál-oknak és az általuk a hat év folyama alatt okozott haláleseteknek kimutatását (l. 46. sz. jegyzetet):

Bélhurut	6854	
Veleszületett gyengeség	4434	
Tüdőgümő	3977	} 7883
Tüdőlob	3906	
Croup és diphtheritis	2167	
Rángás	3959	} Encephalopathiák 5893
Agy- és agykérlob	1427	
Vizfej	507	
Himlő	1074	} hevenyexanthemák 2767
Kanyaró	952	
Skarlát	741	

A 91—96. sz. táblák behatóbban tárgyalják ezen betegségeket, és pedig a korviszonyok figyelembevételével és a két nem különválasztásával. Ezen táblák ugyanez adatokat még a következő gyermek-betegségekről is tartalmazzák, u. m.: hűkhurut, angolkór, hagymáz és görvélykór. Az összefoglalást és az arányszámokat a 46. sz. jegyzet tartalmazza.

A legfiatalabb áldozatokat, természetesen a veleszületett gyengeség szokta követelni: az ezen körülmény folytán elhalt 0—5 éves gyermekek 44°/o-a mult ki élete első hetében és több mint három negyedrésze az élet első havában, az első korév határáig elhaltak pedig az e bajban elhaltak 96°/o-át képviselik. A rángások valamivel későbbi korban lépnek fel: az élet első hónapjáig találjuk az elhaltak közel negyedrészt, az első korévig pedig 83°/o-át az e betegségben elhalt gyermekeknek. A többi halál-okok közül még a bélhurut lép fel elég korán (e baj összhaltjai közül az első hónapig mult ki 8°/o, az első korévig pedig 76°/o). Az egyéb nevezetesebb gyermekbetegségek közül még a tüdőgümőnél és a tüdőlobnál is észlelhető, hogy ezen betegségek az első korév folyama alatt elég gyakoriak. A következő áttekintésből különben tisztán felismerhető, mily százalékarányban vannak a 0—1 éves elhaltak (a 0—5 éves elhaltak összeségéből számítva) az említett nevezetesebb halál-okoknál képviselve:

Veleszületett gyengeség	95.98 ^o /o
Rángások	83.03 >
Bélhurut	76.03 >
Tüdögümő	54.97 >
Tüdő-, hörg- és mellbártyalob	51.92 >
Himlő	35.00 >
Vizfej	34.71 >
Agy- és agykérlob	32.17 >
Kanyaró	28.57 >
Skarlát	15.24 >
Croup és diphtheritis	12.74 >

Az egyes évszakok befolyását illetőleg azt találjuk, hogy az emésztő szervek bántalmi és a veleszületett gyengeség esetei is a nyári évszakban fordulnak elő leggyakrabban, az agybántalmak ellenben tavasszal; míg az emésztőszervek bántalmainak nagyon szembeszökő minimuma a téli, az encephalopothiáké pedig az őszi évszakban észlelhető. Esett ugyanis a hat észlelési év alatt előfordult halálesetek közül:

	Télen	Tavasszal	Nyáron	Őszszel
Bélhurutra	935	1190	3322	1961
Veleszületett gyengeségre	989	1149	1274	1031

e szerint 100—100 eset közül

Bélhurutra	12.62 ^o /o	16.07 ^o /o	44.81 ^o /o	26.47 ^o /o
Veleszületett gyengeségre	22.26 >	25.86 >	28.67 >	23.21 >

Ellenben az agyi tünetekkel járó négy betegségre :

	Télen	Tavaszzal	Nyáron	Őszszel
Rángásokra	1119	1146	1030	721
Agy- és agykérlobra	527	733	508	407
Vizfejre	162	201	118	108
Összesen	1808	2080	1656	1236

e szerint ezen encephalopathiák 100—100 esete közül

26.67% 30.68% 24.42% 18.23%

A táplálkozási módnak, (tejjel vagy mesterségesen, ugyszintén otthon és dajkaságban) a vagyonszági foknak és a törvénytelenységnek a gyermekhalandóságra gyakorolt befolyását már az elébbi fejezetekben taglaltuk.

A gyermekhalandóság okai, tekintettel a korra, 1876-dik évről.

Todesursachen der Kinder im Jahre 1876, nach dem Alter der Verstorbenen.

	Az élet első hetében		1 hónaptól 1 hónapig		1 hónapon túl		Összesen egy évig elhalt		2 éven túl		3 éven túl		4 éven túl		Összesen 0-5 évig													
	In der 1-ten Woche		Von 1 Woche bis zu 1 M.		Von 1 Monat bis zu 1 Jahr		Zusammen bis zu 1 Jahr		1-2 Jahre alt		3-4 Jahre alt		4-5 Jahre alt		Zusammen 0-5 Jahre alt													
	án. M.	egy. zus.	án. M.	egy. zus.	án. M.	egy. zus.	án. M.	egy. zus.	án. M.	egy. zus.	án. M.	egy. zus.	án. M.	egy. zus.	án. M.	egy. zus.	án. M.	egy. zus.										
Körcsöportok.																												
<i>Kranchétsgruppen.</i>																												
Morbi systematis nervosi	38	25	63	88	61	149	365	280	645	491	366	857	99	102	201	43	36	79	24	23	47	13	26	670	540	1210		
> circulationis	1	1	1	1	3	2	5	2	5	5	2	7	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	8	2	10	
> organ. respiracionis	6	5	11	21	11	32	516	396	912	543	412	955	248	242	490	110	131	241	55	65	120	37	73	992	887	1879		
> digestionis	13	9	22	72	51	123	470	495	965	555	555	1110	180	151	331	51	52	103	45	17	32	10	13	804	785	1589		
> uropoët. et genitalium	1	1	1	3	1	3	1	1	4	4	4	4	3	1	4	1	2	1	2	1	1	1	1	1	11	2	13	
> cutanei	2	2	4	14	7	21	7	8	15	23	15	38	4	2	6	6	1	1	1	1	2	2	2	2	28	19	47	
> constitutionales	1	1	2	8	9	17	126	94	220	135	104	239	92	85	177	51	64	115	36	45	81	12	28	40	326	326	652	
Alii morbi diversi	188	150	338	140	148	288	95	80	175	423	378	801	20	23	43	9	8	17	3	3	6	2	1	3	457	413	870	
Summa	250	190	440	348	238	636	1597	1363	2960	2195	1841	4036	667	615	1282	274	298	572	138	156	294	68	90	158	3342	3000	6342	
Egyes nevezetesebb halál-okok.																												
<i>Einige wichtigere Todesursachen.</i>																												
Meningitis	4	2	6	12	9	21	14	40	30	14	44	16	25	41	15	8	23	10	22	10	22	4	4	8	77	61	138	
Encephalitis	2	1	3	18	48	31	18	49	24	14	38	9	6	15	4	2	6	2	6	2	6	2	2	4	70	42	112	
Hydrocephalus	29	22	51	78	60	138	288	228	516	395	310	705	43	52	95	20	13	23	5	10	1	1	1	454	381	835		
Convulsiones	1	1	2	1	1	2	14	7	21	15	8	23	19	17	36	19	20	39	16	8	24	13	10	21	90	85	175	
Diphtheritis	1	1	2	3	13	147	104	254	158	107	265	67	68	135	20	31	51	9	16	25	4	6	10	258	228	486		
Pneumonia, Bronch. et Pleuritis	3	3	6	53	37	90	381	401	782	437	441	878	155	120	275	40	38	78	10	13	23	3	6	9	645	618	1263	
Tuberculosis pulm.	1	1	2	20	17	37	21	18	39	14	14	28	3	7	10	3	1	1	1	1	1	1	1	4	40	40	81	
Pertussis	3	3	6	53	37	90	381	401	782	437	441	878	155	120	275	40	38	78	10	13	23	3	6	9	645	618	1263	
Diarrhoea	1	1	2	1	1	1	13	7	20	14	22	19	8	27	5	6	11	3	1	4	2	1	3	43	24	67		
Rachitis	1	1	2	2	2	4	30	77	47	32	29	56	42	18	21	32	53	15	20	35	9	9	13	139	135	274		
Morbilli	1	1	2	15	12	27	15	12	27	11	16	27	15	18	33	6	8	14	10	14	51	64	114	151	164	115		
Scarlatina	1	1	2	1	1	1	15	16	31	15	16	31	11	11	22	5	10	20	8	8	11	1	1	1	39	36	75	
Varicella	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	3	3	6	
Typhus	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	3	3	6	
Serophulosis	180	145	325	133	120	253	69	93	162	382	358	740	9	13	22	4	1	5	1	2	3	1	1	3	30	37	67	
Debilitas congenita	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	3	3	6	

A gyermekhalandóság okai, tekintettel a korra, 1879-dik évről.
Todesursachen der Kinder im Jahre 1879, nach dem Alter der Verstorbenen.

	Az élet első hetében In der 1-ten Woche		8 naptól 1 hónapig Von 8 Tagen bis zu 1 M.		1 hónapon túl Von 1 Monat bis zu 1 Jahr		Összesen egy évig Zusammen bis zu 1 Jahr		1 éven túl 1-2 Jahre alt		2 éven túl 3-3 Jahre alt		3 éven túl 4-4 Jahre alt		4 éven túl 5-5 Jahre alt		Összesen 0-5 évig Zusammen 0-5 Jahre alt													
	fiú Kn.	leány M.	fiú Kn.	leány M.	fiú Kn.	leány M.	fiú Kn.	leány M.	fiú Kn.	leány M.	fiú Kn.	leány M.	fiú Kn.	leány M.	fiú Kn.	leány M.	fiú Kn.	leány M.	fiú Kn.	leány M.										
Kórcsoportok.																														
<i>Krankheitsgruppen.</i>																														
Morbi system. nervosi	31	26	57	67	50	117	271	221	492	369	297	666	177	51	35	86	21	28	49	15	15	30	531	477	1008					
> circulationis	2	1	3	1	1	1	1	1	1	3	2	5	1	1	1	3	1	1	2	1	2	3	7	7	14					
> organ. respiratoris	14	7	21	27	25	52	437	410	847	478	442	920	236	268	504	118	137	255	89	73	162	68	53	121	989	973	1962			
> digestivis	15	11	26	34	56	110	416	416	832	485	483	968	77	87	164	23	28	51	7	11	18	5	4	9	397	613	1210			
> utropoët. et genitalium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
> motus	—	—	—	2	1	3	11	3	14	13	4	17	17	3	20	3	9	12	1	—	1	3	5	8	37	21	58			
> cutanei	1	—	1	2	3	5	6	8	14	9	11	20	—	3	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
> constitutionales	2	—	2	8	10	18	125	104	229	135	114	249	102	107	209	54	46	100	35	33	68	35	27	62	361	327	688			
Alii morbi diversi	203	168	371	438	87	225	83	98	181	424	353	777	17	15	32	3	6	9	4	1	5	3	2	5	451	377	828			
Summa	268	213	481	299	232	531	1349	1262	2611	1916	1707	3623	625	591	1116	255	263	518	159	148	307	130	109	239	285	2818	5803			
Egyes nevezetesebb halál-okok.																														
<i>Einige wichtigere Todesursachen.</i>																														
Meningitis	1	—	1	3	2	5	25	22	47	29	24	53	19	26	45	20	17	37	9	12	21	4	7	11	81	86	167			
Encephalitis	1	—	1	—	2	2	4	18	22	5	20	25	8	18	26	7	3	10	3	5	8	6	3	9	29	49	78			
Hydrocephalus	1	—	1	1	—	1	23	10	33	23	30	35	13	16	29	4	5	9	2	3	7	3	2	5	49	36	85			
Convulsiones	22	20	42	56	46	102	211	167	378	289	233	522	31	40	71	13	6	19	2	7	9	3	1	1	335	287	622			
Croup	—	—	—	—	—	—	6	13	19	6	13	19	20	17	37	29	12	32	8	12	20	16	9	25	70	103	133			
Diphtheritis	—	—	—	—	2	2	9	10	19	9	12	21	23	21	44	10	27	37	19	18	37	18	8	26	79	86	165			
Pneumonia	2	1	3	7	8	15	170	155	325	479	164	343	90	111	201	36	42	78	22	17	39	10	17	27	337	351	688			
Bronchitis et Pleuritis	3	5	15	11	26	172	169	341	192	180	372	67	86	153	40	42	82	31	22	53	20	14	34	350	344	694				
Tuberculosis pulm.	2	1	3	42	35	77	319	329	648	363	365	728	65	130	17	26	43	1	9	13	1	3	4	450	468	918				
Diarrhoea	—	—	—	—	—	—	1	9	3	12	10	3	13	16	8	19	3	8	11	4	—	1	2	3	5	32	17	49		
Rachitis	—	—	—	—	—	—	1	44	30	74	45	30	75	46	51	97	20	15	35	10	9	19	4	1	5	125	106	231		
Morbilli	1	—	1	—	—	—	4	3	7	5	3	8	7	7	14	4	7	11	8	4	19	6	5	11	30	26	56			
Scarlatina	1	—	1	—	—	—	4	43	47	90	45	50	95	37	38	75	24	19	43	13	13	26	20	18	38	139	138	277		
Varicela	1	—	1	—	—	—	1	3	4	1	3	4	1	3	4	1	3	4	1	3	4	2	2	4	7	11	18			
Typhus	—	—	—	—	—	—	10	6	16	10	6	16	9	2	11	4	2	6	2	4	6	3	—	3	28	14	42			
Scrophulosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Debil. congenita	200	162	362	432	83	215	66	76	142	398	321	719	12	10	22	2	4	6	1	1	2	—	—	—	413	336	749			

A gyermekhalandóság okai, tekintettel a korra, 1880-dik évről.

Todesursachen der Kinder im Jahre 1880, nach dem Alter der Verstorbenen.

	Az élet 1-ső hetében In der 1-ten Woche		1 hónapon túl Von 1 Monat bis zu 1 Jahr		Összesen egy évig Zusammen bis zu 1 Jahr		1 éven túl 1-2 Jahre		2 éven túl 2-3 Jahre		3 éven túl 3-4 Jahre		4 éven túl 4-5 Jahre		Összesen 0-5 évig Zusammen 0-5 Jahre alt														
	nü. Kn.	l. egy. M. szes.	nü. Kn.	l. egy. M. szes.	nü. Kn.	l. egy. M. szes.	nü. Kn.	l. egy. M. szes.	nü. Kn.	l. egy. M. szes.	nü. Kn.	l. egy. M. szes.	nü. Kn.	l. egy. M. szes.	nü. Kn.	l. egy. M. szes.													
Kórcsoportok.																													
<i>Krankheitsgruppen.</i>																													
Morbi system. nervosi.....	28	46	69	54	123	238	199	437	335	271	606	83	73	156	39	47	86	21	19	40	24	21	45	502	431	933			
> circulationis.....	1	2	—	—	—	—	5	7	3	6	9	1	2	3	—	—	—	—	2	2	—	1	—	1	5	10	15		
> organ. respirations.....	11	10	21	35	19	54	412	401	813	458	888	211	238	449	100	119	212	69	72	141	30	64	94	868	916	1784			
> digestivis.....	8	2	10	72	53	125	535	491	1026	615	546	1161	114	138	252	38	32	70	15	19	34	3	6	9	785	741	1526		
> uropoët. et genitalium	—	—	—	—	—	—	2	1	3	2	1	3	1	—	4	1	5	2	3	5	2	3	1	2	10	6	16		
> cutanei.....	—	—	—	—	—	—	6	6	12	6	6	12	5	17	5	5	10	3	3	6	3	6	3	6	29	22	51		
> constitutionales.....	1	—	—	—	—	—	6	4	10	4	10	11	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	12	23		
Alii morbi diversi.....	175	132	307	149	116	265	80	73	153	404	321	725	21	11	32	3	6	2	1	3	5	3	8	435	339	774			
Summa...	225	163	388	343	252	595	1364	1269	2633	1932	1684	3616	511	533	1044	226	250	476	152	158	310	90	123	213	291	2748	5659		
Egyes nevezetesebb halál-okok.																													
<i>Einige wichtigere Todesursachen.</i>																													
Meningitis.....	—	—	—	—	—	—	27	22	49	27	22	49	28	19	47	11	16	27	9	10	19	10	8	18	85	75	160		
Encephalitis.....	1	—	—	—	—	—	12	14	26	13	15	28	8	7	15	10	6	16	4	4	8	5	2	7	40	34	74		
Hydrocephalus.....	—	—	—	—	—	—	24	14	38	26	15	41	9	9	18	4	7	11	2	1	3	2	4	6	43	35	79		
Convulsiones.....	23	18	41	64	50	114	164	145	309	251	213	464	36	30	66	7	13	20	4	3	7	4	7	11	302	265	568		
Group.....	—	—	—	—	—	—	12	4	16	12	4	16	20	15	35	19	12	31	12	15	27	6	7	13	69	53	122		
Diphtheritis.....	1	—	—	—	—	—	12	11	23	13	12	25	16	14	30	18	17	35	14	16	30	10	21	31	71	80	151		
Pertussis.....	—	—	—	—	—	—	6	9	15	6	11	17	—	6	6	—	2	2	—	—	—	—	—	—	6	19	25		
Pneumonia, Bronch. et Pleuritis	1	1	2	7	4	11	178	159	337	186	164	350	86	116	202	32	37	69	17	16	33	5	16	21	326	349	675		
Tuberculosis pulm.....	1	4	5	22	11	33	166	169	335	189	184	373	80	70	150	24	40	64	21	23	44	9	16	25	323	333	656		
Diarrhoea.....	1	—	—	—	—	—	55	39	94	431	413	844	457	452	939	94	112	206	29	21	50	11	10	21	5	7	623	600	1223
Rachitis.....	—	—	—	—	—	—	5	5	10	5	5	10	12	5	17	4	5	9	2	1	3	3	3	6	26	19	45		
Morbilli.....	—	—	—	—	—	—	13	10	23	13	10	23	21	21	42	6	16	22	7	9	16	5	4	9	52	60	112		
Scarlatina.....	—	—	—	—	—	—	3	7	10	3	7	10	9	11	20	10	7	17	12	11	23	9	6	15	43	42	85		
Variola.....	—	—	—	—	—	—	39	40	79	43	41	84	27	25	52	14	21	35	16	14	30	7	12	19	107	113	220		
Typhus.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	1	1	2	1	1	3	1	1	1	5	3	8		
Scrophulosis.....	—	—	—	—	—	—	6	3	9	6	3	9	3	5	8	3	6	3	1	4	2	2	4	17	14	31			
Debilis congenita.....	170	129	299	145	111	256	64	61	125	379	301	680	15	9	24	2	1	3	1	—	—	—	—	—	398	311	709		

A gyermekhalandóság okai, tekintettel a korra, 1881-dik évről.

Todesursachen der Kinder im Jahre 1881, nach dem Alter der Verstorbenen.

Az élet 1-ső hetében In der 1-ten Woche	8 naptól Von 8 Tage bis zu 1 M.		1 hónapig Von 1 Monat bis zu 1 Jahr		Összesen egy évig Zusammen bis zu 1 Jahr		1 éven túl 2 évig 1—2 Jahre alt		2 éven túl 3 évig 2—3 Jahre alt		3 éven túl 4 évig 3—4 Jahre alt		4 éven túl 5 évig 4—5 Jahre alt		Összesen 0—5 évig Zusammen 0—5 Jahre alt													
	nü Kp.	l. egy. M. zus.	nü Kp.	l. egy. M. zus.	nü Kp.	l. egy. M. zus.	nü Kp.	l. egy. M. zus.	nü Kp.	l. egy. M. zus.	nü Kp.	l. egy. M. zus.	nü Kp.	l. egy. M. zus.	nü Kp.	l. egy. M. zus.												
Köcsoportok.																												
<i>Krankheitsgruppen.</i>																												
Morbi system. nervosi.....	19	10	29	63	46	109	306	294	530	388	280	668	105	86	191	65	40	105	21	22	43	22	25	47	601	453	1054	
> circulationis.....	1	1	2	2	—	—	2	1	2	3	2	5	—	—	—	1	1	2	—	—	1	1	1	1	4	5	9	
> organ. respirations.....	10	2	12	29	23	52	404	381	785	443	406	849	214	265	479	119	153	272	84	88	172	60	42	102	920	954	1874	
> organ. digestionis.....	4	6	10	71	47	118	454	442	896	529	495	1024	106	99	205	39	28	67	12	14	26	5	6	11	691	642	1333	
> uropoët. et genitalium.....	—	1	1	1	—	—	2	1	3	3	2	5	2	—	2	1	1	6	17	2	3	2	4	1	5	38	32	70
> cutanei.....	—	2	2	2	2	—	4	1	7	3	11	14	—	2	2	1	1	2	—	—	—	—	—	1	2	5	15	20
> constitutionales.....	1	1	2	8	7	15	112	85	197	121	93	214	73	76	149	70	62	132	56	50	106	43	37	80	363	318	681	
Alii morbi diversi.....	217	152	369	124	115	239	95	100	195	436	367	803	11	14	25	8	10	18	8	6	14	1	2	3	464	399	863	
Summa...	251	175	426	300	240	540	1384	1247	2631	1935	1662	3597	523	559	1082	315	302	617	186	186	372	143	118	261	3102	2827	5929	
Egyes nevezetesebb halál-okok.																												
<i>Einige wichtigere Todesursachen.</i>																												
Menigitis.....	—	—	—	3	4	7	39	26	65	42	30	72	37	22	59	25	14	39	11	11	22	11	11	22	126	88	214	
Encephalitis.....	—	—	—	1	1	1	9	9	18	9	10	19	10	8	18	5	8	13	3	3	5	6	3	9	33	31	64	
Hydrocephalus.....	—	—	—	1	1	2	20	11	31	21	12	33	14	13	27	8	4	12	3	4	7	2	3	5	48	36	84	
Convulsiones.....	18	10	28	59	39	98	223	168	391	300	217	36	35	71	17	10	27	2	3	5	1	4	5	4	5	356	269	625
Group.....	—	—	—	1	1	7	8	15	7	9	16	19	29	48	20	19	39	13	26	13	4	17	72	74	146	146		
Diphtheritis.....	—	—	—	3	3	9	11	20	9	14	23	26	15	41	18	21	39	24	20	44	18	7	25	95	77	172		
Pertussis.....	—	—	—	4	4	18	21	39	22	21	43	2	20	22	4	7	11	5	2	7	4	6	37	52	89			
Pneumonia, Bronch. et Pleuritis	2	—	2	9	18	172	340	168	340	183	177	360	87	109	196	40	60	100	20	28	48	9	14	23	339	388	727	
Tuberculosis pulm.....	—	—	—	11	7	18	172	147	319	183	154	337	67	78	145	33	42	75	18	24	42	13	14	27	314	312	626	
Diarrhoea.....	2	3	5	57	37	94	390	389	779	449	429	878	94	82	176	27	23	50	5	8	13	3	4	7	578	546	1124	
Rachitis.....	—	—	—	—	—	—	8	6	14	8	6	14	10	16	26	10	14	2	1	3	4	1	1	5	34	28	62	
Morbilli.....	—	—	—	1	—	—	4	13	10	4	14	11	17	28	8	10	18	5	7	12	5	3	3	8	39	41	80	
Scarlatina.....	—	—	—	—	—	—	11	7	18	11	7	18	14	15	28	17	45	23	21	44	17	19	36	93	79	172		
Variola.....	—	—	—	53	46	99	53	46	99	53	46	99	33	35	68	23	28	51	21	18	39	11	10	21	141	137	278	
Typhus.....	—	—	—	—	—	—	1	2	3	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4	11	
Scrophulis.....	—	—	—	—	—	—	6	6	14	6	8	14	8	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	30	22	
Debilitas congenita.....	212	150	362	119	113	232	81	89	170	412	352	764	9	13	22	7	4	11	4	6	2	7	—	—	428	372	800	

I. A HOLTANSZÜLÖTTEK ÉS ELVETÉLÉSEK.

1. Holtanszülöttek statisztikája 1872—81.
2. Elvetélések statisztikája 1874—81.

TIZENKILENCZEDIK FEJEZET.

Holtanszülöttek statisztikája az 1872—1881. évekről.

Az országos népesedési statisztika jelenlegi állapotában, a midőn t. i. az idevágó adatok, és így a holtanszülöttekre vonatkozók is, nem polgári, hanem csakis egyházi anyakönyvekből merithetők, az egész országban a főváros képezi azon egyetlen területet, hol a halandósági statisztikai szolgálatnak eltérő, t. i. a halottakat kémlő fővárosi orvosok följegyzésein alapuló szervezete megengedi, hogy e kérdés, megbízható és teljes adatok alapján, behatóan tárgyalathassék. Ezen kivételes helyzet tudatában kötelességünknek is tartottuk, a holtanszülöttek anyagát kimerítőbb feldolgozás tárgyává tenni. Hogy pedig, midőn csak egy város területére vagyunk szorítva, észleléseinket mentül nagyobb körre kiterjesszük, jóllehet az 1872—1875 évre vonatkozó adatokkal — bár nem oly behatóan — előbbeni két halandósági munkálatunkban már foglalkoztunk, az alább következő tanulmányunkban átöleljük az 1872-vel kezdődő és 1881-ig terjedő egész tíz évi korszakot.

A holtanszülöttek feldolgozása az egyes államokban és a nagy városokban a legújabb időkig oly különböző felfogáson alapult és oly jelentékeny eltéréseket mutatott, hogy az ezekre vonatkozó adatok nemzetközi összehasonlítása nagy mérvben meg volt nehezítve.¹⁾

Az egyöntetűség elérésére szolgáló első lépés csak 1869-ben történt, a Hágában tartott nemzetközi statisztikai kongressuson, a hol t. i. azon határozat hoztatott, hogy halvaszülöttnek azon holtan a világra jött magzat tekintendő, mely legalább hat havi foetalis életet élt.

Hogy a halvaszülöttek ritkább vagy gyakoribb előfordulását felismerhessük, viszonyba kell hoznunk azokat az általános születések (vagy csak az élveszülöttek) számával. Ily módon nyerjük a halvaszülöttek arányszámát.

¹⁾ A különböző felfogásoknak és az idevágó törvényes határozatoknak összefoglalását Neefe nagy alaposággal szerkesztett tanulmányában »Statistik der Todtgeborenen« Jena 1874. (Lenyomat a »Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik« című folyóirathól) találjuk.

A holtanszülöttek számának emelkedése kétségkívül kedvezőtlen jelenségnek tekintendő. Legalább nincsen oly szempont, melyből e születéseknek szaporodását, kívánatosnak tekinthetnők. A nemzetközi statisztika észlelései is azt bizonyítják, hogy a művelődés terjedésével a holtanszülöttek száma fogy, jeléül annak, hogy az anyák nagyobb gondot fordítanak egészségi állapotukra.

I. A holtanszülöttek száma.

Európában a holtanszülöttek száma az összes születések 3—4°/_o-át szokta tenni. Annál feltűnőbb, hogy Magyarországon csak 1¹/₂ százalékot. Ezen csekély arányszámot azonban téves volna, népességünk nagyobb életképességére, egészségesebb foglalkozására stb., visszavezetni, mint ez tényleg történt. Oka pusztán azon főnt-érintett körülményben rejlik, hogy a holtanszülöttek száma csakis a születési anyakönyvekből állítható össze: ezek pedig nagyjából nem is a születés, hanem a keresztelés tényét állapítják meg, míg holtanszülöttek nem is kereszteltetnek Budapesten, a hol az adatok más forrásból merítettnek, 5 százaléknál többet tesznek a holtanszülöttek.

A mi különben a budapesti magas arányszámot illeti, figyelembe kell vennünk azon körülményt is, hogy a nagy városokban általában több holtanszülés szokott előfordulni, mint vidéken. Az 1881-iki évről a következő nemzetközi adatokat említhetjük fel:

Ezer élveszülöttre esik halvaszülött:

Münchenben	31	Velenczében	50
Hamburgban	34	Budapesten	55
Majnai Frankfurtban	36	Rómában	57
Berlinben	41	Triesztben	69
Drezdában	45	Brüsszelben	70
Bécsben	48	Párisban	79
Boroszlóban	50	New-Yorkban	104

Az utolsó évtized alatt következőleg alakult a holtanszülöttek arányszáma:

	élveszületett	halvaszületett	tehát ezer élveszülöttre esik:
1872/3.	19,535	964	49.35
1874/5.	26,623	1505	56.53
1876.	13,760	802	58.28
1877.	13,193	758	57.45
1878.	12,879	669	51.95
1879.	13,080	632	48.32
1880.	13,356	649	48.59
1881.	13,193	730	55.33
Összesen	125,619	6,709	53.41 ^o / _{oo}

A holtanszülések száma e szerint határozottan emelkedőben van.

2. Hónapok és évszakok befolyása.

E befolyás feltüntetésére szolgálnak a 97. sz. táblán tartalmazott adatok, a melyekből t. i. a lefolyt tíz év mindegyikéről havonként van kimutatva a holtan-

születések előfordulása. Egy-egy hónap befolyásának kimutatása azonban csak napi átlagok kiszámítása által lehetséges, mivel a havi összegek amazokban egymással össze nem hasonlíthatók, különböző (28-tól 31 napig változó) lévén a hónapok hossza.¹⁾

Ily számítás alapján a következő eredményre jutunk:

A tíz év alatt esett átlag egy-egy napra a következő számú holtanszülés:

Januárban	1.81	Juliusban	1.58
Februárban.....	1.98	Augusztusban.....	1.78
Márcziusban	2.02	Szeptemberben	1.74
Áprilisban	1.91	Októberben	1.72
Májusban	1.69	Novemberben	1.91
Juniusban	1.82	Deczemberben	2.03
		Egész év.....	1.83

Már ezen felsorolás is mutatja, hogy a meleg hónapokban a holtanszülések ritkábbak. Még világosabban szembeszökik ez azonban, ha az egyes hónapokban előfordult halvaszültteket viszonyítjuk az ugyanazon hónapokban előfordult élveszülttekhez. Volt ugyanis:

	az élveszülttek a halvaszülttek		100 élöre hány
	napi átlaga		halvaszültt?
	az 1874—1881. években		
Január.....	35.5	2.11	5.94
Február	38.5	2.14	5.56
Márczius	38.5	2.22	5.77
Április.....	38.0	2.00	5.26
Május	37.2	1.83	4.92
Junius	36.3	1.99	5.48
Julius	35.7	1.65	4.62
Augusztus	35.1	1.85	5.27
Szeptember.....	35.8	1.80	5.03
Október	35.7	1.81	5.07
November	33.3	1.99	5.98
Deczember	33.7	2.21	6.56

Ezen számítás alapján kitűnik tehát, hogy a holtanszülttek maximuma az 1874—1881. évek átlaga szerint deczember hóra esett, a minimum pedig júliusra.

A téli évszagnak káros befolyása olyképen is kitüntethető, ha a hónapokat évszakok szerint foglaljuk össze. Esett t. i. száz élöre

	halvaszültt
Télen	6.00
Tavaszszal	5.32
Nyáron	5.13
Őszszel	5.34

¹⁾ A tíz február hó következőleg volt számítandó:

1872., 1876. és 1880. szökőévben 29 napjával = 87

a többi hét évben 28 = 196

összesen 283 nap (ill. a főváros egyesítése óta

számítandó nyolcz évben 226 nap).

3. A holtanszülöttek nemi aránya.

Daczára annak, hogy a finemet az erősebbnek szoktuk tekinteni, mégis statisztikailag bebizonyított tény az, hogy már a zsenge csecsemőkorban is a fiuk sürűbben hálnak el, mint a leányok. A fiuknak nagyobb halandósága azonban még az anya méhében nyugvó magzatban is felismerhető, a mennyiben t. i. a holtan szülöttek közt mindig sokkal több fiu taláztatik, mint az élveszülöttek közt.¹⁾ Ez utóbbiaknál t. i. száz—száz leányszülöttre 106 fiszülött szokott jutni, tehát hat százalékkal több; de a holtanszülötteknél e többlet öt—hatszorosára emelkedik. Teszen t. i. Ausztriában (1865—80) 31-et, Németországban (1872—80) 29, Belgiumban (1865—80) 35-öt, sőt Olaszországban (1865—68) 37-et.²⁾

Budapesten is a lefolyt évtized alatt száz—száz holtanszületett leányra 120.8 holtanszületett fiut találtak.

4. Hitfelekezet befolyása.

Az e tekintetben megállapítható különbségek, a mint azok a 98. sz. táblából kitűnnek, inkább az illetők társadalmi állásának különbségeire vezethetők vissza. Az előforduló eltérések feltűntetésére viszonyba kell hoznunk az egyes hitfelekezeteknél konstataált halvaszülöttek számát az élveszülöttek számával, mint ez a 47. sz. jegyzetben meg is történt. Látjuk ebből, hogy 1000—1000 élveszülöttre esik halvaszülött:

az ágostaiaknál	32.0
az izraelitáknál	42.9
a katolikusoknál	47.9
a helvéteknél	48.3

A halvaszülötteknek a helvéteknél és a katolikusoknál észlelt gyakoribb előfordulása, az ezen hitfelekezeteknél található cselédek és napszámosnők nagy számára volna visszavezethető, a mennyiben ezen anyák nehéz foglalkozásuk következtében, a halva- vagy kora-szülés esélyének inkább ki vannak téve.

5. A törvénytelen születés befolyása.

Mindentűtt a világon azon sajnós és komoly gondolkozásba ejtő ténynyel állunk szemben, hogy a törvénytelen gyermekek közt a holtan szülöttek száma fölötte nagy — szomorító tanúsága azon körülménynek, hogy a holtanszüléseknél nemcsak egy természetes élettani jelenséggel, hanem hogy itt az anyáknak a magzat megsemmisítésére törekvő cselekményeivel is állunk szemben. Erősíti e felfogást Oettingen-nek azon fontos észlelése, hogy a mely országban a törvénytelen születések ritkábbak, tehát a közvélemény által szigorúbban is szoktak megítéltetni, ott köztük több a holtan szülött gyermek.

A törvénytelen gyermekeknél talált holtanszülöttek száma oly nagy, hogy a demologusok figyelmét már rég magára vonta. Így például Süssmilch, már több mint száz évvel ezelőtt, szintén észrevette vala. A körülmények azóta nem javultak. A máskülönbben oly kedvező népesedési viszonyokat feltűntető Norvégiában is

¹⁾ Ennek magyarázatául utalnak különben a finmagzat nagyobb súlyára és nagyobb testére is. V. ö. e tekintetben a 324. oldalt is.

²⁾ Ez adatok Bodio nemzetközi összehasonlításaiból vannak merítve.

ezer születés közt általában csak 31 holtan szülött található, de ezer törvénytelen gyermek közt már 43, Auszriában (1865—80) 23 helyett 36, Magyarországon (1876—80) 14 helyett 26.

Budapesten is az 1874-től¹⁾ 1881-ig előfordult 73,010 élve és törvényes született gyermek közt a holtanszülöttek száma 3542 vala, tehát ezerre 48¹/₁ jut; ellenben 33,074 nem törvényes mellett 1647 holtan szülöttet találunk, mihez azonban hozzá kell adnunk azon 556 esetet, melynek törvényessége megjelölve nem volt, mely tehát nagyobbára törvénytelennek tekinthető, úgy hogy a holtanszülöttek arányát 60—70 ezredrészt becsülhetni.

6. Vagyonsági fok.

A szülők (illetve anya) vagyonsági foka minden egyes halvaszülötésnél általunk felvétetik ugyan, egyelőre azonban nem vagyunk azon helyzetben, hogy az erre vonatkozó adatokat értékesíthessük. Szükséges volna ugyanis e célra, hogy ugyanezen szempont az élveszülöttek tekintetében is keresztülvihető legyen, a mi azonban az adatszolgáltatás jelenlegi állapota mellett, midőn mi a szülési eseteket egyenként nem ismerjük, hanem azoknak az anyakönyvekből merített csupán számszerű kivonatait bírjuk, teljesen lehetetlen. Hogy azonban az eddigi észlelési anyagot, a netalán később ugyanez irányban teendő vizsgálatoknál értékesíthessük, közzéteszük azt a 100. sz. táblában. Ugyanitt a két vagyonos osztályt egytűvé vettük, nemkülönbén a két szegény osztályt a közintézetekben elhaltakkal egytűt is egybefoglaltuk.

7. Az anya kora.

Az ide vonatkozó adatok is csak akkor volnának értékesíthetők, ha az anya korát az élveszülöttekre nézve is ismernők. Az anyák korviszonyait a következőkben e szerint csak a későbbi vizsgálatokra való tekintetből teszszük közzé. Volt ugyanis az anya

	fiu	leány	együtt
16 évnél fiatalabb	1	—	1
17 éves	1	1	2
18 »	5	4	9
19 »	9	12	21
20 »	28	23	51
20—25 »	359	323	682
25—30 »	425	372	797
30—35 »	337	292	629
35—40 »	166	153	319
41 »	33	13	46
42 »	10	7	17
43 »	2	7	9
44 »	4	1	5
45 »	1	2	3
46 és több éves	5	2	7
Kitöltetlen	2,285	1,826	4,111
Összesen	3,671	3,038	6,709

¹⁾ Az 1872/3-diki adatok közt még sok lévén a házagosan kitöltött, ezeket fönt számon kívül hagytak.

A kitöltetlen esetek száma nevezetesen az 1876. évig sajnálatunkra felette nagy. ¹⁾

¹⁾ Az »anya kora« kérdése kitöltetlen volt :	fiu	leány	együtt
1872—3	556	408	964
1874—5	807	698	1505
1876	453	349	802
1877	130	112	242
1878	87	69	156
1879	79	72	151
1880	78	59	137
1881	85	69	154
Összesen	2275	1836	4111

Jegyzet.

47. sz. jegyzet. Az 1872—1881-iki évek alatt élve és holtan születtek, hitfelekezet szerint.

	Élve született			Holtanszületett		
	f.	l.	együtt	f.	l.	együtt
Katholikusoknál	45.895	44.914	90.809	2314	2034	4348
Ágostaiaknál	3.748	3.311	7.059	132	94	226
Helvéteknél	3.482	2.939	6.421	153	152	310
Izraelitáknál	10.861	10.043	20.904	529	367	896

E szerint esik száz-száz éveszülöttre holtanszülött

Katholikusoknál	5.04	4.53	4.79
Ágostaiaknál	3.52	2.84	3.20
Helvéteknél	4.54	5.17	4.83
Izraelitáknál	4.87	3.65	4.29

HUSZADIK FEJEZET.

Az elvetélések statisztikája az 1874—1881. évekről.

Az elvetélések statisztikája a hivatal működésének megkezdésekor sem általunk, sem pedig a halálozásokat bejelentő orvosok részéről nem méltatott különös figyelemre. Az 1872. és 1873. évekre vonatkozó anyag ennek folytán meglehetősen hiányos lévén, ide vonatkozó táblás kimutatásaink ennek következtén csakis az 1874-től 1881-ig terjedő nyolcz évre vonatkoznak. Észleléseink természetesen csak azon elvetélésekre vonatkozhatnak, melyek a halottkémlő orvosoknak az eltemetést megengedő igazolvány kiállítása végett bejelentetnek. A legkoraibb e nemű szülöttek e szerint valószínűleg bejelentetlenül maradtak. A nem minden egyes esetben ki lévén tüntetve, ezen körülményből következtethető, hogy a három hónapnál fiatalabb foetusok nem lettek bejelentve.

A következő felsorolásban adjuk az említett nyolcz évben bejelentett elvetéltek számát, czélszerűnek látván kapcsolatosan ezzel az élve és halva szülöttek számait is közölni.

	Elvetélések	Halva szülött	Élve szülött
1874/5. évben	129	1,505	26,623
1876. »	86	802	13,760
1877. »	139	758	13,193
1878. »	217	669	12,879
1879. »	290	632	13,080
1880. »	391	649	13,356
1881. »	328	730	13,139

Az elvetélések számának a halva és élve szülöttek számához való aránya tekintetében észlelhető nagy ingadozások bizonyítják, hogy bejelentésüknél uralgott gyakorlat a hivatkozott évek alatt változó vala. Annyi bizonyos, hogy a későbbi években szembetűnően több elvetélés van bejelentve.

Az egyes hónapok napi átlagának kiszámítása (l. 97. számú táblát) a következő eredményt adja:

Tesz az elvetélések napi átlag száma

Január	hóban	.....0.61
Február	»	.....0.58

Március	hóban	.....	0.55
Április	»	.....	0.52
Május	»	.....	0.54
Junius	»	.....	0.62
Julius	»	.....	0.52
Augusztus	»	.....	0.42
Szeptember	»	.....	0.46
Október	»	.....	0.50
November	»	.....	0.60
Deczember	»	.....	0.58

Ha a fenti havi eredményeket évszakok szerint csoportosítjuk, azon érdekes eredményre jutunk, hogy ezen nyolcz év folyamán úgy a halvaszülötteknél, mint az elvetéléseknél a maximum a téli évszakokra esett, hogy tehát a zord időszak az elvetelés esélyét észrevehető mérvben mozdítja elő. Ezzel szemben azonban nem állitható, hogy mindkettőnél az esetek számának minimuma a nyári évszakokra esne, — tett ugyanis az elvetélések napi átlaga

a téli	évszakban	.....	0.60-at
a tavaszi	»	.....	0.55-öt
a nyári	»	.....	0.56-ot
az őszi	»	.....	0.46-ot.

Ha az elvetélések számát az élveszülöttekéhez viszonyítjuk, szintén hasonló eredményekhez jutunk. — Jutott ugyanis ezer élveszületettre

a téli	évszakban	.....	16.6 elvetelés
a tavaszi	»	.....	14.5 »
a nyári	»	.....	15.7 »
az őszi	»	.....	13.2 »

Az elvetéltek nemi viszonyaira vonatkozó megfigyelések figyelemre méltó érvet szolgáltatathatnának azon nézet mellett, vagy ellene, mely szerint a fiúk nagyobb testi teriméje volna oka annak, hogy a halva szülöttek között a fine-műek oly feltűnő nagy számmal vannak képviselve. A mennyiben ugyanis az állítatik, hogy a nagyobb testi terjedelemmel bíró fiúgyermek a szülési aktus alkalmával természetszerűleg inkább eshetik a halál áldozatául, úgy ennek megerősítését leginkább abban találónk, ha a ki nem fejlődött foetusok elvetelésénél, a midőn a fiúgyermek foetusa úgy sulya mint nagysága tekintetében kisebb a teljeseen kifejlett leánymagzatnál, a holtanszülötteknél tapasztalt úgy többsége a fimagzatoknak egészen vagy legalább érezhető mérvben leszállana. Nyolcz évi megfigyeléseink eredményei azonban nem ezt bizonyítják, a mennyiben t. i. a fiúgyermek számának túlsúlya az elvetélt foetusoknál is ép oly mérvű, mint a halva született gyermekeknél. — Volt ugyanis 706 leányfoetus mellett 874 fiúfoetus, tehát minden száz leányra 124 fiú, azaz épen annyi, sőt valamivel több, mint a halva szülötteknél, melyek között e nyolcz év folyamán 2630 leány halva szülött mellett 3115 fiú halva szülött, vagyis minden száz leányra 118 fiú esett.

A törvénytelenység mozzanata az elvetéléseknél a nemi viszonyok feltűnő változását idézi elő. Esett t. i. 100—100 leányra következő számú fiú:

	elvetelés	halva szülött
törvényeseknél.....	133.3	124.2
törvényteleneknél.....	108.6	108.5
» (a kérdéses esetek hozzászámításával)	111.6	109.8

Az anyák hitfelekezeteire vonatkozó adatok a 98. számú táblán találhatók. Az elveszülettek számával való összehasonlítás (48. sz. jegyzet) azon eredményre vezet, hogy elvetélések leggyakrabban izraelitáknál fordulnak elő. — Egybevetve ezen körülményt szerző anthropometriai kutatásainak azon eredményével, mely szerint a magyar izraeliták, az ujonczok testmérési után ítélve, gyengébb testalkatúak, különösen pedig szűkebb mellűek, mint hazánk keresztény lakói — azon föltevésre jutbatnánk, hogy az izraeliták már születésüktől fogva gyengébb testalkatúak. Az ezen munkában ismételten beigazolt nagyobb fokú életképessége az izraelitáknak tehát ez esetben nem annyira az erősebb és ellenállásra képesebb alkatukban, mint inkább az élet fentartására fordított nagyobb gondban volna keresendő.

A törvénytelenység befolyását illetőleg azt találjuk, (l. 99. sz. táblát) hogy
 10,000 törvényes szülöttre.....127 elvetelés
 10,000 törvénytelen szülöttre.....139 »

ill. a kitöltetlen esetek hozzászámításával..... 198 » esik.

Valamint a halvaszületteket úgy az elvetéléseket is a 100. számú táblában vagyonosság és szegénység szerint osztályozzuk, a nélkül azonban, hogy — a már felsorolt okoknál fogva — következtetéseket vonni akarnánk. Csupán arra akarunk utalni, hogy az arányszám, melylyel a vagyonos osztályhoz tartozók az elveteléshez járulnak, körülbelül ugyanaz, mint minő a halva szülötteket illetőleg konstatáltatott.

Hasonlóképen minden további következtetés nélkül adjuk alábbiakban az anyák korviszonyait feltüntető adatokat.

Anyák kora.

	fiú	leány	együtt	
16 éves anya	1	—	1	} 59
17 » »	4	1	5	
18 » »	10	10	20	
19 » »	16	17	33	
20—30 éves anya	351	309	660	} 894
30—35 » »	140	94	234	
35—36 » »	39	32	71	} 129
37—38 » »	22	12	34	
39—40 » »	13	11	24	
41—42 » »	12	4	16	
43—44 » »	2	4	6	} 31
44 éven túl	8	1	9	
Összesen	618	495	1113	
Ismeretlen	256	211	467 *)	
Főösszeg	874	706	1580	

*) Ismeretlen korú anyák:

	fiú	leány	együtt
1874/5-ből	64	65	129
1876-ból	57	29	86

A halva szülöttekre vonatkozó hasonló kimutatásainkkal való összehasonlításból kiténik, hogy a halva szülötteknél a 20 éven aluli anyák száma $1\frac{1}{4}\%$, az elvetéléseknél pedig $5\frac{1}{3}\%$.

	fiú	leány	együtt
1877-ből	18	15	33
1878-ből	18	9	27
1879-ből	21	22	43
1880-ből	37	31	68
1881-ből	41	40	81
Összesen	256	211	467

Jegyzet.

48. sz. jegyzet. Az 1874—1881-ik évek alatt előfordult élve-születések és elvetélések hitfelekezet szerinti összehasonlítása.

	Élveszületett			Elvetelés		
	fiú	leány	együtt	fiú	leány	együtt
Katholikusoknál	38,969	38,287	77,206	550	479	1,029
Ágostaiaknál	3,114	2,739	5,853	261	221	482
Helvéteknél	2,919	2,469	5,388	501	371	872
Izraelitáknál	8,876	8,405	17,281	147	89	236

E szerint esik száz-száz élveszülöttre hány elvetelés:

	fiú	leány	együtt
Katholikusoknál	1.41	1.25	1.33
Ágostaiaknál és helvéteknél	1.26	1.13	1.20
Izraelitáknál	1.66	1.06	1.37

Holtanszületések és elvetélések havonkénti előfordulása.
 Totgeburten und Fehlgeburten nach Monaten.

	Január		Február		Márczius		Április		Május		Junius		Július		Augusztus		Szeptemb.		Október		November		Deczember		Egész év		
	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.	leány Méd.	fiu Kv.
1872/3	14	24	43	37	52	28	48	45	27	42	27	50	35	59	37	56	35	44	41	56	38	47	34	55	408	964	
1874/5	71	51	81	57	72	74	72	61	61	75	59	66	66	61	53	55	51	80	51	49	50	71	59	807	698	1505	
1876	44	28	51	29	30	29	34	24	50	28	37	32	28	31	30	30	36	28	20	41	31	45	32	453	349	802	
1877	35	33	31	33	37	38	33	33	38	19	48	30	25	44	23	26	24	35	24	31	28	46	28	421	334	758	
1878	29	32	24	24	36	34	29	25	29	22	34	17	29	27	22	25	21	36	27	35	24	27	42	360	309	669	
1879	26	39	30	20	30	20	30	20	26	24	18	27	22	26	29	27	19	36	14	29	25	30	45	330	302	632	
1880	30	39	26	23	37	41	37	30	24	22	24	20	20	25	19	31	29	18	12	37	27	36	22	345	304	649	
1881	38	30	27	27	33	38	26	26	34	20	36	22	26	40	30	39	19	21	38	37	28	43	22	396	334	730	
Össz., Zsa. 1872-1881	287	276	313	250	327	302	309	264	307	219	309	235	235	313	243	289	234	298	236	315	257	345	284	3671	3038	6709	
Össz., Zsa. 1874-1881	273	252	270	213	275	274	201	219	262	192	267	211	209	254	206	233	199	254	195	259	219	298	250	3115	2630	5745	
Naplóátlag a 10 év alatt. Tegye-Durczka, vödr. 10 J.	0.92	0.89	1.10	0.88	1.05	0.97	1.03	0.88	0.99	0.70	1.03	0.79	0.83	0.75	1.00	0.78	0.96	0.78	0.96	0.76	1.05	0.86	1.11	0.92	1.00	0.83	1.83

A) Halvaszületések — Totgeburten.		B) Elvetélések — Fehlgeburten.																									
1874/5	8	7	10	4	7	5	2	4	1	6	1	2	6	7	6	4	9	6	2	8	5	9	7	3	64	65	129
1876	5	2	2	4	8	—	3	2	3	1	9	3	—	3	4	2	3	2	5	4	4	—	11	6	57	29	86
1877	10	6	3	5	3	6	10	6	5	3	15	6	7	5	7	3	6	1	4	5	9	4	6	4	85	54	139
1878	9	4	11	10	7	12	6	11	14	7	12	5	9	9	12	11	11	7	7	10	12	9	8	10	118	99	217
1879	23	13	8	9	12	11	8	14	12	12	16	8	16	10	12	10	10	4	17	10	10	12	13	20	157	133	290
1880	19	20	17	17	14	21	10	14	21	17	16	11	20	13	15	5	21	16	19	13	36	12	10	14	218	173	391
1881	16	9	14	16	16	14	16	19	16	15	21	24	21	8	9	5	10	5	10	9	15	9	11	20	175	153	328
Össz., Zsa. 1874-1881	90	61	65	65	67	69	55	70	72	61	90	59	79	49	65	40	70	41	64	59	91	55	66	77	874	706	1580
Naplóátlag a 8 év alatt. Tegye-Durczka, vödr. 8 J.	0.36	0.25	0.29	0.29	0.27	0.28	0.23	0.29	0.29	0.25	0.37	0.25	0.32	0.20	0.26	0.16	0.29	0.17	0.26	0.24	0.38	0.22	0.26	0.32	0.32	0.26	0.58

	Katholikus Katholiken		Ágostai Lutheraner		Helvét Calviner		Izraelita Israeliten		Egyéb vallású Sonstige		Ismeretlen Unbekannt		Összesen Insgesamt				
	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.			
1872/3	126	100	8	13	16	14	30	61	23	84	1	345	265	610	556	408	964
1874/2	525	507	21	37	35	22	57	128	86	214	1	97	65	162	807	698	1505
1876	341	279	22	31	15	16	31	70	44	114	1	4	1	5	453	349	802
1877	321	251	17	28	19	17	36	54	48	102	3	10	6	16	424	334	758
1878	262	223	17	32	14	21	35	54	40	94	3	10	7	17	360	309	669
1879	288	219	10	31	22	14	36	48	44	92	2	10	1	11	330	302	632
1880	232	215	19	27	19	27	46	55	43	98	3	17	10	27	345	304	649
1881	269	240	18	27	18	21	39	59	39	98	2	30	24	54	396	334	730
Össz., Zus. 1872-1881	2314	2034	132	226	158	152	310	529	367	896	15	523	379	902	3671	3038	6709
> 1874-1881	2188	1934	124	213	142	138	280	468	344	812	15	178	114	292	3115	2630	5745

A) Halvaszületések — Totdgeburten.

	Katholikus Katholiken		Ágostai Lutheraner		Helvét Calviner		Izraelita Israeliten		Egyéb vallású Sonstige		Ismeretlen Unbekannt		Összesen Insgesamt				
	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.	fiú Kn.	leány Mäd.			
1874/5	38	36	2	4	3	5	8	7	5	12	—	14	17	31	64	65	129
1876	31	18	4	4	1	—	1	10	5	15	1	11	5	16	57	29	86
1877	45	31	2	5	9	3	12	11	7	18	1	17	10	27	85	54	139
1878	72	71	3	4	4	7	11	23	12	35	1	15	6	21	118	99	217
1879	103	96	4	9	13	7	20	30	18	48	—	7	7	14	157	133	290
1880	154	131	6	12	8	6	14	39	23	62	—	11	7	18	218	173	391
1881	107	96	5	10	12	9	21	27	19	46	1	23	24	47	175	153	328
Összesen, Zusammen	550	479	26	48	50	37	87	147	89	236	3	98	76	174	874	706	1580

B) Elvetélések — Fehlgeburten.

Holtaszülöttek és elvetések, törvényesség szerint.
Die Totgeburtten und Fehlgeburten nach Legitimität.

	Törvényes Legitim				Nem törvényes Illegitim				Nem tudni Unbekannt				Összesen — Zusammen				100 leány- szülöttre jut fű halva Auf je 100 Mädchengeb. entfallten ille- gitime Geb.
	fű Knaben		leány Mädchen		fű Knaben		leány Mädchen		fű Knaben		leány Mädchen		fű Knaben		leány Mädchen		
	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	együtt Zus.	
1872/3	27	14	41	7	24	512	387	899	556	408	964	136.2	585.3				
1874/5	538	443	981	227	479	17	28	45	807	698	1505	110.5	488.3				
1876	297	200	497	115	236	35	34	69	453	349	802	129.1	474.8				
1877	260	200	460	84	189	59	50	109	424	334	758	123.9	410.8				
1878	219	183	402	86	175	52	40	92	360	309	669	116.5	435.3				
1879	198	181	379	77	165	44	44	88	330	302	632	108.3	435.3				
1880	225	170	395	101	180	41	33	74	345	304	649	113.4	455.6				
1881	225	203	428	100	223	48	31	79	396	334	730	118.6	521.0				
1872—1881	1989	1594	3583	797	1671	808	647	1455	3671	3038	6709	120.8	468.5				
1874—1881	1962	1580	3542	790	1647	296	260	556	3115	2630	5745	118.4	465.0				
A) Halvaszülöttek — Totgeburtten.																	
1874—1875	42	38	80	14	25	39	2	10	64	65	129	98.5	487.5				
1876	39	15	54	9	8	17	6	15	57	29	86	196.5	314.8				
1877	45	30	75	23	13	36	11	28	85	54	139	157.4	480.0				
1878	77	61	138	26	34	60	4	19	118	99	217	119.2	434.8				
1879	99	75	174	51	42	93	7	23	157	133	290	118.0	534.5				
1880	130	91	221	64	58	122	24	48	218	173	391	136.0	552.0				
1881	96	86	182	53	41	94	26	52	175	153	328	114.4	516.5				
Összesen 1874—1881	528	396	924	240	221	461	106	195	874	706	1580	123.8	498.9				
B) Elvetések — Fehlgeburten.																	

Holtanszülöttek és elvetélések, a szülők vagyonossága szerint.
Todtgeburten und Fehlgeburten nach dem Wohlhabenheitsgrade der Eltern.

	Vagyonos Bemittelt			Vagyonalan és közintézetekből Ünbemittelt u. aus öffentl. Anstalten			Kitöltetlen Unausgefüllte			Összesen Zusammen		
	fiú Kn.	leány Mäd.	együtt zus.	fiú Kn.	leány Mäd.	együtt zus.	fiú Kn.	leány Mäd.	együtt zus.	fiú Kn.	leány Mäd.	együtt zus.
A) Halvaszülöttek — Todtgeburten.												
1872/3	114	70	184	378	283	661	64	55	119	556	408	964
1874/5	167	106	273	536	504	1040	104	88	192	807	698	1505
1876	55	53	108	342	246	588	56	50	106	453	349	802
1877	76	43	119	295	242	537	53	49	102	424	334	758
1878	63	46	109	238	211	449	59	52	111	360	309	669
1879	50	41	91	224	215	439	56	46	102	330	302	632
1880	44	38	82	251	227	478	50	39	89	315	304	649
1881	58	44	102	284	255	539	54	35	89	396	334	730
Össz., Zus. 1872—1881	627	441	1068	2548	2183	4731	496	414	910	3671	3038	6709
Össz., Zus. 1874—1881	513	371	884	2170	1900	4070	432	359	791	3115	2630	5745
B) Elvetélések — Fehlgeburten.												
1874/5	18	12	30	44	53	97	2	—	2	64	65	129
1876	12	4	16	42	24	66	3	1	4	57	29	86
1877	11	10	21	72	40	112	2	4	6	85	54	139
1878	15	20	35	96	77	173	7	2	9	118	99	217
1879	23	16	39	130	114	244	4	3	7	157	133	290
1880	39	26	65	173	147	320	6	—	6	218	173	391
1881	21	15	36	153	135	288	1	3	4	175	153	328
Összesen, Zusammen	139	103	242	710	590	1300	25	13	38	874	706	1580

Budapest főváros statisztikai hivatalának kiadványai.

Irta (ill. szerkesztette) **Kőrösi József** igazgató. — **Ráth Mór** bizománya. Budapest.

A) »Közlemények.«

- I. **Az 1870-dik évi pesti népszámlálás eredményei.** 3722 tábla, 8 folio kötetben.
- II. **Az 1857-dik évi népszámlálás eredményei.** 1077 tábla, 2 folio kötetben. (Feldolgozott 1870-ben.)
Ezen két munka, mely a népszámlálás legrészletesebb eredményeit, még pedig városrészenként tartalmazza, csak 12 példányban van (autográfailag) sokszorosítva, melyek hatóságok közt kiosztattak.
- III. **Előleges jelentés az 1870-dik évi január 1-én történt pesti népszámlálásról.** Négy grafikus rajzzal. Pest 1871. Ára 40 kr.
- IV. **Pest szabad királyi város az 1870. évben.** A népszámlálás és népleírás eredményei 10 grafikus rajzzal. Pest 1871. Ára 3 frt 50 kr.
- V. **Az 1870 és 1871-diki pesti építkezések.** Pest, 1872. Ára 70 kr.
- VI. **Jövedelmi adótanulmányok az 1870. évről.** 1873. Ára 1 frt 50 kr.
- VII. **Pestvárosi statisztikai évkönyv.** I. évfolyam 1873. Ára 3 frt 50 kr.
- VIII. **Az 1872-diki építkezések.** 1873. Ára 70 kr.
- IX. **A pestvárosi elemi népiskolák az 1871/72 és 1872/73 tanévekben.** Nyolcz köre rajzolt táblával. 1875. Ára 2 frt 50 kr.
- X. **Pestvárosi adótanulmányok az 1871. és 1872-dik évi jövedelmi és házbéradóról.** 1875. Ára 80 kr.
- XI. **Pestváros halandósága 1872 és 1873-ban és annak okai.** Egy grafikus táblával. 1876. Ára 2 frt 50 kr.
- XII. **Az 1873 és 1874-dik évi budapesti építkezések.** 1875. Ára 70 kr.
- XIII. **Adótanulmányok az 1873 és 1874. évekről.** I. Jövedelmi adó. II. Házbéradó 1877. Ára 80 kr.
- XIV. **Budapest főváros halandósága 1874 és 1875-ben és annak okai.** 1877. Ára 2 frt.
- XV. **Budapest fővárosa 1881-ben.** A népszámlálás és népleírás eredményei. I. füzet 2 grafikai táblával. 1881; ára 2 frt 25 kr. — II. füzet. 7 grafikai táblával. 1882; ára 3 frt 50 kr. — III. füzet 1883; ára 3 frt 50 kr.
- XVI. **Budapest főváros elemi népiskolái az 1873/74, 1874/75, 1875/76, 1876/77 iskolai években.** 1883. Ára 1 frt 50 kr.
- XVII. **Budapest főváros elemi népiskolái az 1877/8, 1878/9, 1879/80 és 1880/1-diki iskolai években.** 1884. Ára 1 frt 50 kr.
- XVIII. **Budapest főváros halandósága 1876—1881. években és annak okai.** 1885. Ára 3 frt 50 kr.

B) Időszaki kiadványok.

Budapest főváros statisztikai hivatalának heti kimutatásai. Tartalmaz adatokat: születésekről, halálozásokról, kereskedelemről (11 áru cikk), marhavásárról és közkórházi betegforgalomról, 1873—1883. I—XI. évf. (26—373. szám.) Ára egy-egy évfolyamnak 3 frt.

Statisztikai havi füzetek, kiadja a fővárosi statisztikai hivatal. Tartalmaz adatokat születésekről, esketésekről, halálozásokról, halálokokról, légtüneti észleletekről, kereskedelemről, (42 árucikk) piaczi árakról, bankok állapotáról, napi tőzsdejegyzésekről, adókról, távirdai forgalomról, vízfogyasztásról, czéjjegyzésekről és helyi forgalomról; azon felül közöl évenként mintegy 20—30 fővárosi érdekű nagyobb statisztikai cikket. 1873—1883. I—XI. évfolyam (3—127. szám.) Ára egy-egy évfolyamnak 4 frt.

Bulletin hebdomadaire de statistique internationale. (Nemzetközi heti kimutatás. I. a Nemzetközi Statisztika alatt.)

C) Nemzetközi statisztika.

Statistique internationale des grandes villes.

I. Section. Mouvement de la population. Budapest, Páris, Berlin. Tome I. Ára 10 frank.

II. * Statistique des Finances. Budapest, Páris, Berlin. Tome I. Ára 12 frank.

Bulletin annuel des finances des grandes villes. I.—V. évfolyam 1877.—1881. Ára egy-egy évfolyamnak 2 frank; az V. évfolyaménak (öt évi összesítéssel) 3 frank.

Bulletin hebdomadaire de statistique internationale. Tartalma: Délkeleti Európa több városának népesedési mozgalma. I—VI. évfolyam 1878-1883. (1—313. szám.) Ára évenként 4 frk.

Tableaux internationaux des recensements de 1880—81. — Ville de Budapest. Recensement du 1er janvier 1881. (Annexe à l'ouvrage du recensement.) Berlin 1882.

D) Egyéb kiadványok.

A fővárosi kereskedelem emelésére kiküldött bizottság tárgyalásai. I. rész. Ára 1 frt 20 kr.

Plan du Déponillement du Recensement de 1881 de la ville de Budapest. 1881. Ára 1 frank.

Katalogus a hivatal munkálatairól. Az 1881-ben Velenczében tartott nemzetközi földrajzi kongresszus számára, magyar, francia, olasz nyelven szerkesztve. Berlin 1881. Puttkammer & Mühlbrecht.

Külön lenyomatban megjelent:

Pestváros lakosságának népesedési mozgalma. (Az Évkönyv I. folyamából.) Ára 1 frt.

Pestváros pénzügye. (Az Évkönyv I. folyamából.) Ára 1 frt 40 kr.

Adalékok az árak történetéhez. (Az Évkönyvből.) Ára 1 frt 40 kr.

Az 1872/73-diki kolerajárvány. (A XI. számú Közleményből.) 1 grafikus rajzzal. Ára 50 kr.

A gyermekhalandóság Budapesten 1874—1875-ben. (A XIV. számú Közleményből.) Ára 40 kr.

Az 1881-diki fővárosi népszámlálás előkészítése, keresztülvitele és feldolgozása (a »Budapest fővárosa 1881-ben« III-dik kötetéből). Ára 50 kr.

A fővárosi ipar állapota az 1883-ik év végével. (A »statisztikai havi füzetek« 129. számából.) Ára 50 kr.

BUDAPEST HALANDÓSÁGA 1874. ÉS 1875-BEN ÉS ANNAK OKAI.

(A fővárosi statisztikai hivatal közleményeinek XIV. száma.)

IRTA

KÖRÖSI JÓZSEF,

a fővárosi statisztikai hivatal igazgatója.

Budapest, 1877. — Ráth Mór.

Ára 2 frt.

Tartalom.

A) Az összhalandóság. — Első fejezet: Az összhalandóság nagysága és az elhaltak személyes viszonyai. — A főváros halandósága az utolsó négy évben. — Halandósági koefficiens. — Kedvező fordulat az utóbbi években. — Ugyanezt bizonyítja a halálesetek számának aránya a születések számához. — Összehasonlítások külföldi városokkal. — A férfi halottak száma felülmúlja a nőhalottakét. — Különösen áll ez a kórházi halottakról. — A halottak korviszonyai. — Vallásuk; legtöbb koros halott a zsidóknál, legkevesebb a protestánsoknál. — A halottak átlagkora hitfelekezetenként. — Halandóságunk kerület szerinti kimutatása. — Évszakok és hónapok szerinti halandóság. — Észrevételek a hőmérsékletnek évi átlagban közülni szokott jelzése ellen.

B) Második fejezet: Az erőszakos és ismeretlen okú halálesetek: — Az összes halálesetek megkülönböztetése természetes és erőszakos (illetőleg kétségs) halál-ok szerint. — Az erőszakos halálesetek főesportjai: véletlen baleset, öngyilkosság, gyilkosság és agyonütés.

C) Természetes halálesetek. — Harmadik fejezet: Az elhaltak kora; az egyes kerületekben elért átlagkor. — Az elhaltak átlagkora az utóbbi két évben emelkedett. — Összehasonlítás külföldi városokkal. — Átlagkor kerületek szerint. — A Ferencz-, József- és Belvárosban az átlagkor emelkedőben van, ellenben apadt a Lipótvárosban és Kőbányán. Ez utóbbi kerületnek főltte kedvezőtlen állapota. — **Negyedik fejezet: A természetes halál-okok.** — A halál-ok jelzésének tökélyesbítése. — Bementett kétszáz halál-ok közül huszonhét magában foglalja a halottak kétharmadát. — Ezeknek ismertetése. — Tüdő és mellhártya bajok. — Bőlhurut. — Himlő; az uralkodott járvány befolyása; a himlőoltás elhanyagolása. — Aggasztály. — Hagymáz. — Torokgyík és roncsoló toroklob. — Bőllob. — Vörheny; 1873. augusztus havától 1876. augusztus haváig egészen meg nem szunt. — Agyvér-ömleny és szőlőhűdés. — Agykérlob és agylob. — Szervi szívhaj. — **Ötödik fejezet: A vagyonság befolyása az életkorra.** — Halottak átlagkora az egyes vagyonsági osztályokban. — A vagyonosok jóval tovább élnek. — Ugyanez az egyes kerületekről. — **Hatodik fejezet: A vagyonság befolyása a halál-okra.** — Idegbajok a vagyonságbanaknál gyakoribbak. — Husz halál-ok fellépése gazdagoknál és szegényeknél. — Ugyanez az utolsó négy év észleletei szerint. — **Hetedik fejezet: Az elhaltak volt foglalkozása és annak befolyása az élet-tartamra.** — A foglalkozás szerinti átlagkorról és ezen adatok megszorított értékéről. — Tizenkilenc foglalkozás-beli halottak átlagkora. — **Nyolczadik fejezet: Az elhaltak volt foglalkozása és annak befolyása a halál-okokra.** — **Kilencedik fejezet: Az orvosi segély nélkül elhaltak.** — **Tizedik fejezet: A túlnépes lakások befolyása a halál-okra és különösen a ragályos betegségek fellépésére valamint az élet-tartamra.** — Négyféle lakottsági osztály felállítása. — Ragályos betegségek terjedése a túlnépes lakásokban. — Himlő és hagymáz kivételt képeznek. — Egyéb halál-okok fellépése. — Veleszületett gyengeség és bőlhurut okozta halálesetek szaporodása a túltömött lakásokban. — Halottak átlagkora a felállított négy lakottsági osztály mindegyikében. — **Tizenegyedik fejezet: A pinceszlakás befolyása az életkorra és a halál-okra**

D) Gyermekhalandóság. — Tizenkettedik fejezet: A gyermek halottak személyes viszonyai. — A vagyonság, lakottság és ápolási mód befolyása. — Városunknak nagy mérvű gyermekhalandósága. — Összehasonlítás 30 külföldi várossal. — Legtöbb gyermek halott a nyári hónapokban. — Legsúlyosabb halál-est a VII., VIII., IX. és X-ik kerületekben. — Törvénytelen származásnak nagyobb halandósága. — Ugyanennek kerületenkénti kimutatása. A gyermek halottak korának részletezése. — Az első napok alatti halandóság. — Ugyanez hitfelekezetenként kimutatva. — Az orvosi segély nélkül elhaltak. — Gyermekhalandóság túlnépes és pinceszben fekvő lakásokon. — A vagyonság befolyása a gyermekhalandóságra. — A szülők korának befolyása. — A házon kívüli, valamint a tején és vízen való fölnevelés befolyása. — **Tizenharmadik fejezet: A gyermekhalandóságot okozó betegségek.** — A nevezetesebb betegségek felsorolása. — Mily korban következtek be. — Azoknak fellépése törvényes és törvénytelen gyermekeknél. — A tején és mesterségesen nevelt gyermekeknél előforduló halál-okok. — **Tizennegyedik fejezet: A halva- és koraszülöttek.** — Koraszülöttek nem és hónap szerinti kimutatása. — Holan szülöttek. — Nemük és havonkénti számuk. — Szülők vallása. — Törvényes és törvénytelen születések. — A törvénytelenek közt sokkal több fiu. — Vagyonság szerinti kimutatás. — A lakviszonyoknak befolyásáról a holt szülőekre. — A túltömött és magasan fekvő lakások befolyása. — Szülők foglalkozása. — **Zárszó. — Belürendes tárgymutató.**

E mű szerzőjéről megjelent:

Statistique internationale des grandes villes.

Première section: Mouvement de la population. Tome I. Budapest, Maurice Ráth. Paris, Guillaumin & Comp. 1876. — XVII és 284 oldal. 4-r. Ára 10 frank.

Pestváros halandósága 1872- és 1873-ban és annak okai.

Budapest, 1876. Ráth Mór. — VIII és 170 old., 8-r. Ára 2 fnt 50 kr.

Budapest halandósága 1874- és 1875-ben és annak okai.

Budapest, 1877. Ráth Mór. — 155 old., 8-r. Ára 2 fnt.

Plan einer Mortalitäts-Statistik für Grosstädte.

Wien, 1873. Gerold.

Welche Unterlagen hat die Statistik zu beschaffen, um richtige Mortalitäts-Tabellen zu gewinnen.

Denkschrift, verfasst im Auftrage des Internationalen Statistischen Congresses. Berlin, 1874. 70 old., 8-r. Ára 1 márka.

Mittheilungen über individuelle Mortalitäts-Beobachtungen.

Budapest, 1876. 55 old., 8-r.

Az emberi élettartam és halandóság kiszámításáról.

Budapest, 1874. 52 old. 8-r. (A M. Tud. Akadémia 1874. évi márczius 30-diki ülésén felolvasott értekezés.) Ára 40 kr.

Influence des habitations sur les causes des décès et sur la durée de la vie. (Extrait des Annales de Démographie Internationale.) Paris, 1877. Guillaumin & Comp.

Recherches statistiques à introduire pour faire reconnaître l'influence sanitaire des écoles. (Mémoire rédigé sur l'ordre du Congrès international de l'Enseignement de Bruxelles, 1880; publiée dans le Compte-Rendu du Congrès.)